ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՕԳՈՍՏՈՍ — MERCREDI 1er AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9367 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5268

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՏՆԿԱՐԱՆ

Նոր ստացանք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Անթիլիասի Դպրեվանքին 1961–62 տարեշրջանի տեղեկագիրը, կարդացուած 26 Յունիսի ամավերջի հանդէսին, տեսուչ Գարեգին վարդապետ Սարգիսեանի կողմէ:

Երկու տարի առաջ մեծ հանդիսութեամբ տօնուած էր Դպրեվանքի հիմնադրութեան երեսնամեակը Անթիլիասի մէջ:

Կիլիկեան աթոռը ժամանակին ունեցած էր իր ժառանգաւորաց վարժարանը: Մկրտիչ Քէֆսիզեան Մարաշցի կաթողիկոսին (1871–1894) օրով շրջուն էր անիկա: Սակաւաթիւ աշակերտները եղանակին համաձայն ժամանակին կը տեղափոխուէին կաթողիկոսին հետ միասին քաղաքէ քաղաք (մանաւանդ Այնթապ եւ Մարաշ):

Իր մահէն վերջ (8 Նոյ. 1894), տեղապահ Կիրակոս եպս. Փէքմէզճեան Սիսի մայրավանքին մէջ հաստատեց ժառանգաւորաց վարժարան մը, ուսկից դուրս եկան ուսուցիչներ եւ կրօնաւորներ: Վերջին վերապրողն է Խադ արք.:

Սահակ Բ. Խապայեան կաթողիկոս 1905ին Սիսի մէջ բացաւ Կիլիկեան Դըպրանոց մը, որ փակուեցաւ 1909ի ջարդերէն վերջ, առանց շրջանաւարտ տալու:

Այնուհետեւ պէտք եղաւ սպասել մինչեւ 1930, Միջերկրականի ափերուն վրայ հիմնելու համար նոր Դպրեվանք մը, որ ունեցաւ իր փայլուն շրջանները:

Մինչեւ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ընտրութիւնը (20 Փետր. 1956), քառորդ դարու ընթացքին 18 կուսակրօն հոգեւորականներ միայն տուած էր Անթիլիասի Դպրեվանքը:

Նորընտիր երիտասարդ Կաթողիկոսը իր մասնաւոր հոգածութեան առարկայ դարձուց Դպրեվանքը: Պաշտօնի կոչեց ձեռնհաս եւ կարող ուսուցիչներ: Աւելցուց աշակերտներու թիւը, արժանաւորներու ընտրութեամբ:

Վերջին վեց տարիներու ընթացքին Անթիլիասի մէջ վարդապետական օծում ստացած են 17 երիտասարդներ, որոնց 16ը Դպրեվանքի շրջանաւարտներ:

Տեսուչ Գարեգին վարդապետ, շրջանաւարտ Օքսֆորտի համալսարանէն, իր տեղեկագրին մէջ մասնաւորապէս կը շեշտէ նորընծայ կուսակրօններու երիտասարդ եւ հաւատաւոր ըլլալու հանգամանքը: «Հարուստ հոգեկան աշխարհի տէր հոգեւորական սերունդի մը պատրաստութեան տեսիլքին կը նայի Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը, անհիմն, պարագայական վէճերէն անդին»:

Այս 32րդ տարեշրջանին, Դպրեվանքի ուսանողութեան թիւը հասած է իր գագաթնակէտին, 60 հոգի: Միջնակարգ Ուսմանց բաժնին մէջ ունեցած են 43 ժառանգաւորներ, չորս դասարաններով: Աստուածաբանական եւ հայագիտական Ուսմանց, այսինքն Ընծայարանի բաժնին մէջ երկու դասարան՝ ութ սարկաւագներով: Իսկ Քահանայից երկամեայ դասընթացքին մէջ, որ վերաբացուած է 1960–61 տարեշրջանին, ունեցած են եօթը քահանայացուներ: Ասոնք անցեալ Նոյ. 7ին ձեռնադրուած են: Մէկը ղրկուած է Քուէյթ, Կիլիկեան աթոռի նոր թեմը, մէկը Մարսէյլ (Տ. Շահան), միւսը Հալէպ:

Քահանայից Դասընթացքին մասնաւոր ուշադրութիւն կ'ընծայուի: Արդէն իսկ Միջին Արեւելքի թերթերուն մէջ ծանուցումներ հրատարակուած են թեկնածուներու ընդունելութեան պայմաններուն մասին: Արժանաւորները միայն պիտի ընդունուին խիստ քննութենէ ետք: Քահանայական դասու հոգեւոր եւ մտաւոր մակարդակի բարձրացման տեսակէտէն սքանչելի նուաճում մը եղաւ Քահանայից Դասընթացքի վերաբացումը, կ'ըսէ տեսուչ վարդապետը, որ գոհ է ձեռք բերուած արդիւնքէն:

Դպրեվանքի ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ 17 հոգիէ, եօթը Աթոռի միաբաններէն, 10ը աշխարհական: Պէյրութի ֆրանս. դեսպանատան Մշակութային առաքելութիւնը տրամադրած է ֆրանսերէնի ուսուցիչ մը, իսկ Լիբանանի կառավարութիւնն ալ՝ արաբերէնի դասախօս մը:

Դպրեվանքի ուսանողները վեց տարիէ ի վեր կը հրատարակեն Գլաձոր պարբերականը: Տարեշրջանի ընթացքին հրատարակուած են երկու թիւեր:

Միջնակարգ Ուսմանց Բաժինէն շրջանաւարտ ելած են չորս ուսանողներ: Ընծայարանէն երեք հոգի, որոնք Յունիս 24ին վարդապետ ձեռնադրուած են Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ձեռքով:

Կաթողիկոսարանը ամէն տարի քանի մը ընդունակ վարդապետներ կը ղրկէ Եւրոպա՝ բարձրագոյն ուսմանց հետեւելու համար: Անոնք իրենց վերադարձին կը դասախօսեն Դպրեվանքին մէջ:

Մեծապէս կը գնահատենք Կիլիկեան Աթոռի ճիգերը՝ Դպրեվանքը Հոգեւոր Տնկարան մը դարձնելու մասին: Անթիլիասը պիտի դառնայ երկրորդ Արմաշ մը, աւելի լայն չափանիշով:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՆ ԽԵՏՏԱՅԻ ԿՈՉԸ

ՅՈՅՍ ԿԱՅ ՈՐ ՏԱԳՆԱՊԸ ԼՈՒԾՈՒԻ

Մինչ Պեն Խետտա կոչ կ'ընէ որ բոլոր ղեկավարները Ալժէ հաւաքուին, որպէսզի լուծում մը գտնուի տագնապին, անդին Պեն Պելլայի մարդիկը առեւանգած են Պուտիաֆը որ անմիջական կըցորդն էր Պեն Խետտայի եւ Քապիլ խումբակին ղեկավարներէն մէկը: Ըստ ստացուած տեղեկութեանց, Պուտիաֆ ձերբակալուած է, երբ այցելութեան կ'երթար իր ընտանիքին, Մ'Սիլա: Հակառակ անոր որ պահակներով շրջապատուած էր, թիւ 1 վիլայայի մարդիկը դիւրութեամբ կրցան զինքը ձերբակալել:

Ներկայիս Ալժերիոյ մէջ չորս զանազան իշխանութիւններ կան որոնք հետեւեալ պատկերը կը պարզեն.—

Ալժէի խումբ.— Պեն Խետտա, Եազիտ, Պեն Թոպալ, Պուսուֆ, Սաատ Տահլապ, Եահիա, Այթ Ահմէտ, Ուսետիք եւ Աղետին: Ասոնք բոլորն ալ, բացի 3 հոգիէ (Եահիա, Ուսետիք եւ Աղետին) անդամ են ԱՀԱԿին եւ իրենց հետ ունին գնդ. Հասանի 4րդ վիլայան:

Օռան – Թլեմսէնի խումբ.— Ասոնց գըլուխն է Պեն Պելլա (անդամ ԱՀԱԿի) հետը ունենալով՝ Ֆերաթ Ապպա, Խիտէր (անդամ ԱՀԱԿի), Պիթաթ, Մոհամէտ Սայիտ (ասոնք ալ անդամ ԱՀԱԿի) ինչպէս նաեւ Ահմէտ Ֆրանսիս եւ Մեթր Պումենճէլ: Պեն Պելլայի եւ իր մարդոց զինուորական ուժը ամէնէն կարեւորն է, քանի որ կազմուած է չորս վիլայաներէ (թիւ 1, 2, 5 եւ 6):

Կայ վերջապէս Թիզի–Ուզուի խումբը, բացայայտ կերպով Պեն Պելլայի հակառակորդ, որուն մաս կը կազմեն Պելքասէմ Քրիմ, Պուտիաֆ (ԱՀԱԿի անդամ) եւ Մեթր Պուլիտա: Այս ամբողջին վըրայ, իրականին մէջ իրաւական գոյութիւն ունեցող միակ կազմակերպութիւնը Ֆարէսի նախագահած՝ Առժամեայ Գործադիր Մարմինն է, որ նաեւ միակ իշխանութիւնն է զոր Ֆրանսա կը ճանչնայ:

Պեն Խետտայի կոչը ուրեմն կը ձգտի այս ամբողջը համախմբելու եւ նստեցնելու կլոր սեղանի մը շուրջ, որպէսզի ձեւ մը գտնուի, դուրս ելլելու համար այս անել վիճակէն: «Ըլլան անոնք Թիզի–Ուզու, Օռան, Թունուզ կամ Զուիցերիա, բոլոր ղեկավարները պէտք է Ալժէ հաւաքուին: Այս բոլորին ներկայութիւնը Ալժէ, կրնայ միայն մերձեցում մը յառաջ բերել անոնց տեսակէտներուն մէջ, հանդարտեցնել միտքերը եւ պատրաստել միասնականութեան ճամբան: Բաւական ժամանակ կորսնցուցինք եւ ժողովուրդը այլեւս չի կրնար սպասել»: Եւ Պեն Խետտա իր կոչին մէկ ուրիշ մասին մէջ, հետեւեալ պատկերը կը գծէ.— «Ներկայ մեծ հարցերը առանց լուծումի կը մնան: Անգործութիւնը աւելի ծանրակշիռ բընոյթ կը ստանայ, եւրոպական հաստատութիւնները իրենց դուռները կը փակեն, արտաքին առեւտուրը օրէ օր աւելի անդամալուծուած է, ապրանքներու պահեստները կը վերջանան, ելմտական կացութիւնը կը վատթարանայ, Հոկտեմբերի հերկումները ապահով չեն: Պետութեան չգոյութիւնը զգալի է ամէն տեղ եւ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ ապագային համար: Ընտրութիւնները կրնան տեղի չունենալ Օգոստոս 12ին բայց չեն կրնար միշտ յետաձգուիլ, որովհետեւ ստիպողական է որ խօսքը ժողովուրդին տրուի»:

Ինքնորոշումէն ճիշդ մէկ ամիս յետոյ, այս է Ալժերիոյ ողբերգական դիմագիծը. արդարեւ այսօր Ալժերիա ոչ մէկ բան ունի բացի... անկախութենէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍ – ՍՈՒՐԻԱ յարաբերութիւնները կրկին ձգտուած են: Ինչպէս գրած էինք երէկ, 150 հոգի ձերբակալուած են Դամասկոսի մէջ: Ըստ սուրիական աղբիւրներու ասոնք (Նասրական) կը պատրաստուէին վարչաձեւը տապալելու:

ՏՕՎԻԼԻ մէջ Պ. Վահէ Թոսունեան յաջողած է վռնտել երեք զինուած գողեր, որոնք խուժած էին իր գոհարավաճառի խանութը (քազինոյին ճիշդ դիմաց): Պ. Թոսունեան բազկաթոռը իբրեւ վահան գործածելով ոչ միայն արգելք հանդիսացած է որ գողերը բան մը տանին, այլ նոյնիսկ գողերէն մէկը հոն ձգած է 300 հազար արժող իր ոսկի ժամացոյցը: Ֆիկառօ կը գրէ թէ Պ. Թոսունեան Քոթ տ'Իվուարի բնիկ է...:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը կ'արգիլէ այլեւս որ երկրէն դուրս հանուին կարասիներ եւ արուեստի առարկաներ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ֆրանսական դեսպանատան օդանաւային կցորդը անձնասպան եղաւ առջի օր:

ՔԱՆԹՐՊԸՐԻԻ Արքեպիսկոպոսը՝ Տքթ. Մայքըլ Ռամսէ Մոսկուա հասաւ:

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը Արաբական Լիկային դիմած է որպէսզի անմիջապէս նիստ գումարէ եւ քննէ այն կացութիւնը որ ստեղծուած է Նասրի արտասանած ճառերով: Ընդհ. քարտուղարը՝ Հասունա անմիջապէս Դամասկոս մեկնած է կացութիւնը քննելու համար:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸ որ շրջապտոյտ մը կը կատարէ Եւրոպա, մամուլի ասուլիս մը տուաւ Քոփընհակ: Յայտարարեց այս առթիւ թէ իր մեծագոյն սխալը եղած է, հարկ եղածին չափ աշխատած չըլլալը, Նիքսընը ընտրել տալու համար, իբրեւ իր յաջորդը:

ՓԵՐՈՒԻ նախկին նախագահը որ ձերբակալուած էր, պետական զինուորական հարուածի հեղինակներուն կողմէ, ազատ արձակուեցաւ:

ԱԶԳ. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Յառաջիկայ աշնան, Սեպտ. 30էն մինչեւ Հոկտեմբեր 5, պիտի գումարուի ազգ. եկեղեցական ժողով մը Երեւանի մէջ: Այս առթիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հրաւէր ուղղած է Հայ Եկեղեցւոյ նուիրապետական աթոռներու գահակալներուն, թեմական առաջնորդներուն, եպիսկոպոսներուն, թեմական պատգամաւորներուն:

Այս ժողովին օրակարգն է.—

1 — Զեկուցում Մայր–Աթոռին վերջին եօթը տարիներու գործունէութեան:

2— Հաշուետուութիւն նիւթական գործունէութեան:

3 — Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կանոնագրքի մշակման հարց:

4 — Ամրապնդում Հայ Եկեղեցւոյ միասնութեան:

5 — Ընտրութիւն Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի եւ Վերստուգիչ Յանձնաժողովի:

6 — Ծրագիր Էջմիածնի յառաջիկայ շինարարական գործունէութեան:

Ազգ. եկեղեցական ժողովի բացումէն առաջ՝ տեղի պիտի ունենայ եպիսկոպոսական խորհրդակցական ժողով մը: Իսկ Հոկտեմբեր 7ին, Կիրակի, միւռոնօրհնէք պիտի կատարուի Մայր Տաճարին մէջ:

17 ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԵԿՆԱԾ ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք.—

Յուլիս 23ին, Երկուշաբթի, օդային ճամբով Հայաստան մեկնեցան 17 ուսուցիչներ՝ Սուրիայէն եւ Լիբանանէն, մասնաւոր հրաւէրներ ստացած ըլլալով Հայաստանի Կրթական Նախարարութենէն:

Մօտ երկու ամիս անոնք պիտի մնան Հայաստան եւ պիտի հետեւին մանկավարժական դասախօսութիւններու, պիտի այցելեն կրթական ու մշակութային հաստատութիւնները եւ տեսարժան վայրերը:

Պէյրութէն մեկնեցան Մ. Իշխան, Հրաչ Տասնապետեան, Գրիգոր Շահինեան, Վեր. Տիգրան Խրլոբեան, Միհրան Սէֆէրեան, Հրանդ Գանդրունի, Պեպօ Սիմոնեան, Մանուկ Տէօվլէթեան եւ Մարտիրոս Գուշաքեան:

Սուրիայէն մեկնեցան Երուանդ Ակիշեան, Արմէն Տէր–Պետրոսեան, Յարութիւն Պարտիզպանեան, Գէորգ Տօնապետեան, Եդուարդ Էլոյեան, Յակոբ Գույումճեան, Անդրանիկ Պողոյեան եւ Յարութիւն Տէր–Ղազարեան:

ՆԵՐԳԱՂԹ

Խորհ. Հայաստանի լիազօր պատուիրակները կը յայտարարեն թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ սկսած են ներգաղթող Հայերու արձանագրութիւնները, խորհրդային դեսպանատունը, երեքշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտները:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Պէյրութի Ն. Փալանճեան Ճեմարանին կից հաստատուած է Հայագիտական Կեդրոն մը, երկամեայ դասընթացքով մը, հայ մտաւորականներ պատրաստելու համար: 1962–1963 ուսումնական տարեշրջանին համար գիշերօթիկ ուսանողներ կ'ընդունի հայկական երկրորդական վարժարաններու շրջանաւարտներէն:

Առաջին տարուան ծրագիրն է Հայոց լեզու աշխարհաբար եւ գրաբար, հայ գրականութեան պատմութիւն, մատենագրութիւն, Հայոց լեզուի պատմութիւն, Հայոց պատմութիւն, հոգեբանութիւն, մանկավարժութիւն, փիլիսոփայութեան պատմութիւն, ու մասնաւոր դասախօսութիւններ:

Ուսանողներուն առիթ պիտի տրուի նաեւ հետեւելու Պէյրութի համալսարաններուն այն դասընթացքներուն, որոնք չեն աւանդուիր Ճեմարանին մէջ:

ՀԱՅ ՏՊԱԳՐ. ՏԱՌԵՐՈՒ ԲԱՐԵՓՈԽՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անձամբ փորձած եւ ստուգած եմ, որ երկու իրարու միացած ա կամ ա եւ տ հինգ միլիմեթր ծաւալ ունի, որուն 100 հատը եթէ մէկ տողի վրայ իրարու քով շարենք, 250 միլիմեթր երկարութիւն կ'ունենայ, այսինքն մէկ քառորդ մեթր, իսկ եթէ մնացեալ 37 տառերուն մէկ քանիէն (ինչպէս ե, ի, ն, ռ, եւայլն, որոնց երկու տառը 3 միլիմէթր ծաւալ ունի) նոյնպէս 100 հատը ուրիշ տողակալի մը մէջ շարենք, մի միայն 150 միլիմեթր երկարութիւն պիտի ունենայ։ Ձեռք բերուած տարբերութիւնը 100 միլիմեթր ըլլալով, անոր 50ը միայն շահած պիտի ըլլանք, որ ճիշդ հարիւրին 20 ըսել է։ Այս պարզ հաշիւը ինքնին ցոյց կուտայ, թէ միմիայն ա տառին վրայ խնայողական փորձ մը կատարելով 16 էջ պարունակող պրակէ մը (փորմա) 3 էջ պիտի շահինք, առանց տառերէն մէկը կերպարանափոխելու, միմիայն քանի մը աննշան բարեփոխումներ մուծելով՝ այս երեֆը ուքի ալ բարձրացնել, ինչ որ հարիւրին 50 դեղչ ըսել է։

Մեր առաջարկած բարեփոխումներն են.

Ա.— Հակառակ լատինական եւ յունական տառերու կրած բարեփոխութեանց, մենք ցարդ փորձ մը չենք ըրած մեր գիրերը նրբացնելու։ Անոնց սեւերը կը մնան իրենց նախկին թանձրութեան մէջ. պէտք է կարելի եղածին չափ բարակցնել զանոնք եւ տառերու իրարմէ ունեցած հեռաւորութեան միջոցը պակսեցնելով խիտ առ խիտ իրարու մօտեցնել եւ ոչ թէ իւրաքանչիւր տառին աջէն եւ ձախէն 2 փունթօ միջոց տալ։ Այս զոհողութիւնը կը սպասենք մեր ձուլարանատէրերէն եւ աներկրայ ենք, որ անոնք պիտի կատարեն զայն յօգուտ հայ գրականութեան։

Բ.— Մեր տպարանատէրերը միանգամ ընդմիշտ պէտք է վանեն իրենց տպարաններէն 3 փունթոյէ աւելի բառանջատներու գործածութիւնը եւ արգիլեն նաեւ իրենց գրաշարներուն որ, նոյնիսկ սրբագրութեան ատեն, տողեր դարձնելու պատրուակով անօգուտ տեղ մը քառեակ (քատրա) հեռաւորութեամբ բառեր շարելով տող լեցնեն։

Գ.— Ինչպէս գիտենք ամէնքս ալ, մենք 9 փակագիրներ ունինք արդէն (մե, մէ, մի, մխ, մկ, մհ, վն, եւ) որոնց մեծագոյն մասը խնայողութեան տեսակէտով ցարդ որեւէ օգտակարութիւն չէ ունեցած։ Այդ պատճառաւ իսկ, այս փակագիրերը գրեթէ դադրած են գործածութենէ, եթէ շարունակենք իսկ պահել զանոնք, անոնց կարգին պէտք է աւելցնենք նաեւ թխ, թէ եւ ու փակագիրերը, որոնց օրինակները տուած եմ արդէն «Բազմավէպ»ի մէջ եւ որոնց իւրաքանչիւրէն քանի մը հատ ամէն տողի մէջ հաւասարապէս գործածուելով 4–5 տառի խնայողութիւն մը առաջ կը բերեն։

Իսկ գալով խնդրին նիւթ կազմող մեր ա տառին, որ գլխաւոր դերը կը կատարէ այս սպառման գործին մէջ, ես թելադրած էի ա տառը աջէն կողմնակի կանգնելով անոր օ կամ ն տառին ծաւալը տալ։ Որով որեւէ փոփոխութիւն կրած չըլլար եւ մեր նպատակին կը ծառայէ։ Սակայն այս անգամ յարգելի Ս. Մալխասեան կ'առաջարկէ, ինչպէս Տ գլխատառը, նոյնպէս Ա գլխատառը քիչ մը աւելի նրբացնելով եւ անոր դուրս ցցուած գիծը մէջէն առնելով պարզ ափ վերածել։ Կարելի է հաւանութիւն յայտնել, եթէ սակայն իր քիչ մը հինցած վիճակին մէջ ս եւ ռ տառերուն նմանելու վախը չազդէ ինծի, վասնզի այդ նմանողութեան խնդիրն ալ, որուն վրայ պիտի խօսիմ, արդէն բաւական կը զբաղեցնէ մեզ, եւ խորհելու ենք որ բարեփոխում մը մուծած ատեն հիմնական ու տեւական ըլլայ ան, վասնզի տառերուն փոփոխութիւնը հագուստի փոփոխութեան չի նմանիր եւ մեր քմահաճոյքին ենթակայ չեն երբեք, ինչպէս եղաւ հայ լեզուն (ուղղագրութիւնը)։

Ուրիշ գլխաւոր անպատեհութիւն մըն ալ ունին մեր հայ տառերը, — դժուարութիւն կը պատճառեն ընթերցման, անոնցմէ ոմանք, թիւով 11, այնքան իրարու կը նմանին, որ շատ անգամ կը շփոթեցնեն նոյնիսկ կարող եւ հայագէտ ընթերցողը, այդ տառերն են. ա–տ, բ–ր, գ–տ, գ–դ, լ, ղ, չ, որոնք գրեթէ մեծ մասամբ շատ եւ յաճախ գործածուածներէն ըլլալով երբեմն սխալ հասկացողութիւններու եւ մեկնութիւններու տեղի կուտան։ Այս կը պատահի ընդհանրապէս դասերու ատեն, մանաւանդ աւելի յաճախ օրաթերթերու մէջ։ Ար եւ տր արդէն սա կամ նա ձեւով փոփոխութիւն մը պիտի ստանան եւ ըսենք թէ ստացած ալ են արդէն։

Գալով բ–րին, կը խորհիմ բին աջակողմը դարձած եւ վերջաւորութիւնը եղած պոչը յետսակողմէն դարձնել եւ յ տառին նմանութիւնը տալ անոր։ Իսկ գին քառանկիւնը կլորակի վերածել, զ տառին վերջաւորած պոչն ալ առաջակողմէն կլորցնել եւ չ տառին գագաթի երկարած գիծն ալ քիչ մը աւելի երկարել։

Այս ձեւով կը յուսամ, որ այդ թերացումն ալ կ'անհետանայ բոլորովին եւ բարեփոխման գործը կ'աւարտի։

Ահա ասոնք են իմ դիտողութիւններս, հիմնուելով «Բազմավէպ»ի մէջ ըրած նախորդ դիտողութիւններուս վրայ, զորս կը երկայացնեմ հայ կաճառին ուշադրութեան, յուսալով որ աւելի ձեռնհաս եւ իրազեկ մասնագէտներ պիտի օժանդակեն անոր այս ծանր, օգտակար բեռը թեթեւցնելու։

ՅՈՎՀ. Ս. ԱԲԻԿԵԱՆ

«Ազդարար», 22 եւ 23 Դեկտ. 1926

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ

5ՐԴ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ, 7ՐԴ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ

Ս. ՄՈՎՍԻՍԵԱՆԻ ԶԵԿՈՒՅՈՒՄԸ

Այս խառնաշփոթ նշումները յաջողութիւններու մասին կը բռնեն «Ս. Հ.»ի միայն երկու սիւնակները։ Ս. Մովսէսեանի զեկուցումի մնացած մասը, որ էջ եւ կէս է, նուիրուած է շինարարական պլաններու թերակատարումներուն եւ անոնց պատճառներուն։

«Զնայած ձեռք բերուած յաջողութիւններին, մենք չենք կարող բաւարարուել ռեսպուբլիկայի բնակարանային ու կուլտուր–կենցաղային շինարարութեան ներկայ վիճակով։ Տարեկան պլանները, ինչպէս կապիտալ ներդրումների ծաւալի, այնպէս եւ բնակելի տների, դպրոցների, մանկական հիմնարկների եւ հիւանդանոցների օգտագործման գծով, ոչ միշտ եւ ոչ բոլոր կազմակերպութիւնների կողմից կատարւում են ամբողջովին եւ ժամանակին։ Ինչպէս շինարարութեան մինստրութիւնը, այնպէս եւ ժողտնտխորհի շինարարութեան վարչութիւնը 1960 եւ 1961 թուականներին չկատարեցին բնակարանային շինարարութեան պլանները։ Երկու տարում աշխատաւորներին պակաս տուեցին 43 հազար քառակուսի մեթր բնակարան։ Բնակարանային շինարարութեան առաջադրանքը չի կատարել նաեւ Հայհիդրոէներգոշինը (ջրաէլեկտրակայանները շինող հաստատութիւնը)։ Բնակարանային շինարարութեան պլանների վիժեցումը անթոյլատրելի է եւ պէտք է խստօրէն դատապարտել»։

Այսպէս կը սկսի Ս. Մովսիսեանը իր զեկուցումի այն մասը, որ նուիրուած է բնակարանային եւ կուլտուր–կենցաղային հիմնարկներու պլաններու կատարումի վիժեցմանը, վերջը իբրեւ ընդհանուր եզրակացութիւն ըսելու համար, որ «բնակարանային շինարարութիւնը մեր տնտեսութեան մէջ հանդիսանում է ետ մնացող տեղամաս»։

Ի՞նչ է այդ «ետ մնալու» պատճառը։

Ս. Մովսիսեան կը թուէ հետեւեալ պատճառները։ Գլխաւոր պատճառը, կ'ըսէ զեկուցաբերը, տեղական կազմակերպութիւններու եւ մարմիններու «անբաւարար աշխատանքն է»։ Էական թերութիւններ կան նաեւ աշխատանքի կազմակերպման, բանուորական մշտական կադրերու ստեղծման ու որակաւորման, աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման, շինարարական աշխատանքի մեքենայացման եւ ինդուստրիալ բազայի ստեղծման գործում։

Բանուորական ուժի վատնում տեղի ունի մեծ չափերով, որովհետեւ չեն ստեղծուիր բանուորներու համար կուլտուր–կենցաղային նորմալ պայմաններ։ Ատոր հետեւանքով՝ շէնքերու կառուցման գործը կը ձգձգուի։

Մէկէ զատ, շինարարութեան մէջ ցած է մեքենայացման մակարդակը։ «Շինարարական կազմակերպութիւններու ղեկավարները, կ'ըսէ Ս. Մովսիսեան, մեքենայացման ցածր մակարդակը յաճախ բացատրում են անհրաժեշտ քանակութեամբ մեխանիզմների բացակայութեամբ»։ Հայաստանի փոխ–վարչապետը չի կրնար համաձայնիլ ատոր հետ ամբողջովին, որովհետեւ գիտէ թէ ո՛վ է մեղաւոր որ Հայաստանի շինարարութիւնը չունի բաւականաչափ մեքենաներ։ Ան համաձայն է ատոր հետ միայն «որոշ առումով», ինչպէս կ'ըսէ ինքը, եւ կ'աւելցնէ որ յանցաւոր են նաեւ շինարարական կազմակերպութիւններու ղեկավարները, որոնք «առկայ (գոյութիւն ունեցող) մեխանիզմները չեն օգտագործում լիարժէք կերպով։ Մեխանիզմներու խնդրէն զատ, կայ նաեւ «շինարարական ինդուստրիայի եւ շինանիւթերի արտադրութեան հարցը»։

«Ինդուստրիալ բազա», «շինարարական ինդուստրիա», «շինանիւթերու արտադրութիւն»։ Ի՞նչ պիտի հասկնալ Ս. Մովսիսեանի այս օտար բառերով «ճոխացուած» բացատրութիւններէն։ Շատ պարզ բան մը։ Պէտք է ստեղծել նոր գործարաններ՝ արտադրելու համար շինանիւթեր եւ հաւաքովի երկաթբետոնէ տարրեր եւ ասոնցմով կատարել շինարարութիւնը, որով կ'արագացուի գործը։ Հայաստանի մէջ կան այդ կարգի գործարաններ, սակայն, անոնք փոքր են, «մեծ կարողութիւն չունին» եւ այդ իսկ պատճառով շինարարութիւնը կը կատարուի նախնական ձեւով, «շատ պրոցեսներում կիրառւում է ձեռքի աշխատանքը»։ Ատոր հետեւանքով «մէկ քառակուսի մեթր արտադրական տարածութիւնից 4–5 անգամ աւելի քիչ արտադրանք է ստացւում, քան Մոսկուայի երկաթբետոնէ տարրերի գործարաններում»։ Սովետներու մօտ խտրականութիւն չկայ, բոլոր ռեսպուբլիկաները հաւասար իրաւունքներ ունին, բայց Ս. Մովսիսեանի զեկուցումէն կը պարզուի, որ հաւասարութեան ու անխտրականութեան մասին ճառերու մէջ կը խօսուի միայն, իսկ իրականութեան մէջ Մոսկուայի մէջ կան երկաթբետոնէ տարրերու գործարաններ 4–5 անգամ աւելի արտադրանք տուող, քան Հայաստանի փոքր, չո՛տ գործարանները, որոնց արտադրանքը «չի համապատասխանում շինարարութեան աճին եւ լրիւ չի բաւարարում եղած պահանջները»։ «Հասել է ժամանակը, որ մինիստրների սովետը քննարկի այդ հարցը եւ մի օրգանի (մարմինի) մէջ միաւորի երկաթբետոնէ տարրերի բոլոր ձեռնարկութիւնները եւ ստեղծի երկաթբետոնէ կոնստրուկցիաների նոր ձեռնարկութիւններ»։

Այս խօսքերը ըսողը Հայաստանի փոխ–վարչապետն է, այսինքն երկրորդ դէմքը այն մարմինի որմէ, ըստ սահմանադրութեան, կախուած է այդ կարգի գործարաններու շինութիւնը։

Ուրեմն հարց առաջ կուգայ՝ որո՞ւ հասցէագրուած է Ս. Մովսիսեանի այդ յայտարարութիւնը այն մասին, թէ «հասել է ժամանակը»։ Ամենայն դէպս ո՛չ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդին։ Վերը մենք տեսանք որ Խորհ. Միութեան պետ. պլանէն կախուած է թէ երկաթբետոնէ տարրեր արտադրող գործարաններու կառուցումը, թէ «շինարարական ինդուստրիայի զարգացումը եւ թէ այդ կարգի մեքենիզմներու հայթայթումը Հայաստանին եւ բնականաբար Ս. Մովսիսեանի խօսքերը, յար եւ նման Հայաստանի պատգամաւորներու (Քոչինեան, Թէոսեան, Ա. Առաքելեան եւ նոյնինքն Ս. Մովսիսեան) ելոյթներուն, կրնային ուղղուած ըլլալ միայն կեդրոնական իշխանութեան։ Բայց, ինչպէս վերը նշեցինք, Ս. Մովսիսեանը չէր կրնար [illegible] պարզորոշ կերպով նստաշրջանի պատգամաւորներուն ցոյց տալ Հայաստանի շինարարութեան թափը կասեցնողներու իսկական հասցէն։ Ան կրնար այդ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Զարմանալի է տեսնելն որ այսօր ալ շատերուն ականջները իրենց ոտքերուն վրայ կը գտնուին։ Այդ ոտքերը համբոյր կ'ընդունին՝ եթէ հզօր են, իսկ փայտ կ'ընդունին՝ եթէ տկար են։ Մանաւանդ վերջին տարիներս համբոյրները հարուստներու եւ ազդեցութեան տէր անձերու հողաթափի տեղ կը ծառայեն, ամէն օր կը կոխուին անոնց վրայ, իսկ բուն ականջները կը գործածուին իբրեւ զարդ կամ բան մը չլսելու համար։

Բնական էր որ Վահան Վարդապետին այս ընթացքը ապարդիւն չմնար, վասնզի ֆալախային տակէն ելլողները առաջուան պէս չէին կրնար անտարբերութեամբ շարունակել իրենց պաշտօնը։ Այս քահանաներն ու քհեաները իրենց գիւղերը մտնելուն պէս կը սկսին յորդորել ժողովուրդը որ գողերու դէմ պաշտպանեն իրենք զիրենք, եւ ամէն տեղ անձնապաշտպանութիւն կը քարոզեն, որպէսզի Քիւրտերու յանցանքը իրենք չքաւեն ֆալախային տակ։

Վահան վարդապետ ժամը մինչեւ 11 բարեկարգութիւն կ'ընէր, ժամը 11էն ետքը օղի խմելու կ'երթայ Յարութիւն եպիսկոպոսին քով, որ 11էն առաջ սկըսած կ'ըլլար Բագոսի արարողութեանց։ Գործող եւ կտրուկ մարդ ըլլալն յայտնելու համար, Յարութիւն Եպիսկոպոսի կատուն ղրկեց Ազգ. Վարչութեան ձեռամբ բանտարկուած վարժապետի մը, որ նամակ գրած էր աղաչելով որ ազատեն բանտէն, վասնզի մուկերը պիտի ուտէին զինքը։ Երբ Յարութիւն եպիսկոպոսը իր կատուն հարցուց, Վահան վարդապետ պատասխանեց թէ կրթական գործի մը ծառայեցուցած էր զայն։

Իր պաշտօնը աւարտած ըլլալու համար ֆրանսերէն տեղեկագիր մը կը հրատարակէ եւ Թրօթրին կուտայ։ Այս տեղեկագրին մէջ՝ Հայերու վէրքերուն վրայ կը դնէ իր մատը, զոր ուրիշներ մատանիով կը պատուեն եւ զոր մենք կը կտրենք անոր համար որ մատանի չունինք։

Քանի մը ամիս Պոլսոյ փողոցներուն մէջ թափառելէն ետքը, Գատըգիւղի քարոզչութեան պաշտօն կը տրուի իրեն։ Այս գիւղին ազգայինները ոչ թէ միայն պատիւ չեն տար, այլեւ պառկելու համար սենեակ մըն ալ ցոյց չեն տար եւ ինքը կը ստիպուի գիշեր մը քանի մը ժամ փողոցի մէջ մնալէն ետքը սենեակ մը ճարել եւ իր գտած ընդունելութեան վրայ մտմտալ։ Հետեւեալ օրը կը հրաժարի այս պաշտօնէն, եւ երբ Գատըգիւղի ազգայինները կը յայտնեն իրեն որ եթէ սենեակ մը ունենար, սիրով պիտի ընդունէին զինք, կը պատասխանէ թէ հրեայ քարոզիչ մը ընտրեցէք դուք, որ, ինչպէս կ'ըսէ չեմ յիշեր ո՛վ, ուր ալ երթայ՝ սենեակը հետը կը տանի։

Իր սկզբունքներն են .—

Նախ համոզել, յետոյ հայհոյել, յետոյ սպառնալ եւ ետքը զարնել։

Մարդիկ ուրախ և զուարթ ըլլալու են ամէն պարագայի մէջ։

Մեղք չգործելը Աստուծոյ յատուկ է, իսկ մեղանչելն ու զղջալը մարդոց յատուկ է, հետեւաբար այն մարդը որ չի մեղանչեր՝ մարդ չէ։

Իբրեւ փողոցի մարդ, յաճախ կ'առաջարկէ մեծ պաշտօնեաներուն, երբ տանիքներն աւլեն, ապականութիւնները փողոց մի թափեն, վասնզի, կ'ըսէ, փողոցի վարչութիւնն ալ ունի իր ապականութիւնները։

Շատախօսութեան այն աստիճան թըշնամի է, որ եթէ իշխանութիւն ունենայ, բոլոր շատախօս երեսփոխանները լեզուներէն կը կախէ, որպէսզի միայն ինք խօսի։

Վահան վարդապետ հիմակուհիմա փողոցները կը չափէ եւ օրուան ամէն ժամերուն յատուկ տեղեր ունի, բայց կեդրոնատեղին է Ղալաթիոյ օճախը, ուր ամէն օր կ'երթայ կէս օրին։ Զինքը ճանչնալու համար բնաւ դժուարութիւն չկայ, երբ կը տեսնէք փողոցի մէջ երիտասարդ վարդապետ մը, որ ձեր երեսը նայելով աճապարանօք կ'երթայ, անմիջապէս ձեր միտքէն պիտի ըսէք ։

— Ես այս մարդուն բան մը ըրած չունիմ, ինչո՞ւ համար ինծի դէմ դառնալու կը վազէ ։

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(5 եւ վերջ)

ՓԱՐԻԶԻ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սէն-Գլու արուարձանին մէջ ներկայիս գոյութիւն ունի Գերմանական Կիմնազիոնի նախապատրաստող ծրագրով վարժարան մը, որ սկզբնական համեստ պայմաններով տարիներ առաջ հիմնուած էր քաղաքին մէջ դիւանագիտական կողմէ անձնաւորութեանց զաւակներուն եւ գերման գաղութի փոքրերուն համար: Այժմ այս դպրոցին մէջ կան 152 մանչ եւ աղջիկ աշակերտներ, որոնց 14ը միայն ոչ-գերմանացի, բանի ոչ-գերմանախօս օտարականներ են, որովհետեւ շատերը ոչ միայն գերման Դաշնակ. Հանրապետութեան կը պատկանին, այլ Աւստրիացիներ եւ Զուիցերացիներ են, որոնց մայրենի լեզուն գերմաներէն է:

Ծանօթ է որ Պերլինի մէջ գոյութիւն ունի շատ հին ժամանակէ ի վեր, մասնաւորաբար Հիւկընոներու զաւակներուն համար հիմնուած ֆրանսական գիմնազիոն մը, ուր ֆրանսերէն լեզուն նախապատուութեամբ կը դասաւանդուի: Բ. աշխարհամարտէն ետք ալ ֆրանսական եւ գերմանական հովանաւորութեամբ, գերման ընտիր եւ զարգացած ընտանիքներու զաւակներուն կողմէ նախասիրաբար յաճախուած դպրոցն է: Այս դպրոցին վկայականը բաւական է համալսարան մտնելու համար:

Սէն-Գլուի դպրոցին համար ալ նոյն հեռանկարը ունին գերման Դաշնակցային Հանրապետութեան դեսպան Պլանքենհոռն եւ Քէ տ'Օռսէի մշակութային բաժնի տնօրէնը, որոնք անցեալներս դպրոցին պարտէզին մէջ սարքուած հանդէսին ընթացքին արտայայտուած են այս ուղղութեամբ: Նոյնպէս խօսած են նաեւ յայտնի ֆրանսացի հրապարակագիր եւ նախկին դեսպան Ֆրանսուա Փոնսէ, շատ մը ֆրանսացի գերմանագէտներ եւ Սէն-Գլուի քաղաքապետը:

Գերմանական այս վարժարանին արդի 9 կարգերը պիտի լրացուին ըստ ծրագրի մը, որ Հայտելպէրկի շրջանի գիմնազիոններու ուսուցչական ծրագիրը կ'առնէ իբր հիմ: Ուսուցիչներու մեծամասնութիւնը գերմանացի է եւ ունի համապատասխան պատրաստութիւն: Այս առթիւ պիտի թելադրէի որ, ի տես միացեալ Եւրոպայի մեծ ծրագրին եւ ապագային, մեր գոյգ վարժարանները ջանային օգտուիլ գերման մաւերական եւ կարող ուսուցիչներէն եւ գերմանական դեսպանին օժանդակութեամբ շաբաթական մէկ կամ երկու ժամ գերմաներէն լեզուի ուսուցում մտցնէին իրենց ծրագրին մէջ: Աւելորդ իսկ կը համարիմ շեշտել թէ գերմաներէն լեզուն որքան կարեւորութիւն կը ստանայ հետզհետէ:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՌԱՔԵԼ ՄԵԼԼԷՐԻ ՄԱՀԸ

Համաշխարհային համբաւի մը տիրացած երգչուհի Ռաքել Մելլէր մեռաւ անցեալ շաբթու, Պարչելոնայի մէջ, 74 տարեկանին:

Քառորդ դարէ ի վեր ոչ ոք այլեւս լսած էր իր անունը: Եւ սակայն, մեծանուն երգչուհին բոլորովին ալ մոռցուած չէր անոնց համար որոնք երկու պատերազմներու ընդմէջ ապրեցան իրենց երիտասարդութիւնը, եւ որոնք հաճոյքը եւ բախտը ունեցան ողբացեալ երգչուհիին համբաւաւոր «Լա Վիոլէթէրա»ն եւ «Էլ Ռելիքարան»ը լսելու:

Ռաքել Մելլէր ծնած էր Սպանիոյ Քաթալոնիա նահանգի Թառագոնա քաղաքը 1888ին, աւազանի անունով Ֆրանչեսքա Մարքէզ Լոփէզ, որ աւելի ուշ պիտի առնէր Ռաքել Մելլէր բեմական անունը, համբաւաւոր դառնալով բովանդակ աշխարհի մէջ:

Մեծանուն երգչուհին ունեցած էր դժբախտ մանկութիւն մը: Իր երիտասարդ տարիքին, իր եւ իրեններուն օրապահիկը ապահովելու համար, փողոցներուն մէջ թերթ ծախած էր եւ ի պահանջել հարկին աշխատած էր որեւէ գործի մէջ:

Առաջին համաշխարհային պատերազմի սկզբնաւորութեան է միայն որ Ռաքել Մելլէրի աստղը սկսած է փայլիլ: Արդարեւ, այդ օրերուն է որ Ռաքել Մելլէր սկսած է Փարիզի գեղարուեստական շրջանակներուն մէջ ելոյթներ ունենալ, երգելով Օլէմփիայի, Փալասի եւ այլ յայտնի բեմերու վրայ:

1928էն 1930, Ռաքել Մելլէր, ամբողջ երկու տարի գրաւեց փարիզեան համբաւաւոր Միւզիք-Հոլերու յայտագիրը, ուր ամէն գիշեր, բազմահազար ունկնդիրներու կողմէ խելայեղօրէն ծափահարուեցաւ իր «Վիոլեթէրա»ն:

Արտաքինով գրեթէ անհրապոյր, կարճահասակ եւ անշմար այս կինը, արտակարգ գրաւչութիւն մը ունէր երբ կ'երգէր: Իր ձայնը, կարծես իր մէջ կը պարփակէր մոգական ուժգնութիւն մը, որ առանց ահագնադղորդ բնոյթ մը ունենալու, կը թափանցէր այնուամենայնիւ իր ունկնդիրներուն հոգիներէն ներս:

Ռաքել Մելլէր միշտ ալ երգած է սպաներէն, պայմանաւ սակայն որ թարգման մը իր ելոյթներէն առաջ թարգմանէր անոր երգերուն իմաստը:

Կը պատմուի թէ, անգամ մը, երբ 1934ին Ռաքել Մելլէր կ'երգէր Հռոմի մէջ, այն պահուն երբ Իտալիա յարձակած էր Եթովպիոյ վրայ եւ որ Սպանիոյ Հանրապետական Կառավարութիւնը բողոքած էր Իտալիոյ այդ ոտնձգութեան դէմ, ներկայ ժողովուրդը նկատի առնելով երգչուհիին սպանական ծագումը, սուլած էր զինքը:

Յաջորդ օրը, Իտալիոյ մենատէրը՝ Մուսոլինի, մասնաւոր ունկնդրութեան մը հրաւիրելով Ռաքել Մելլէրը, իտալական կառավարութեան անունով ներողութիւն կը խնդրէ երգչուհիէն, նախընթաց օրը իրեն հանդէպ ցոյց տրուած անարգանքին համար:

Ռաքել Մելլէր, որ ֆրանսական կառավարութեան կողմէ պարգեւատրուած էր Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետի Խաչով, Ֆրանսայի մէջ դարձուցած էր երկու ժապաւէններ՝ «Կայսերական մանուշակներ»ը եւ «Քարմէն»ը:

Համաշխարհային գեղարուեստական աշխարհին մէջ փառքի ու պատիւի գագաթին հասնելէն ետք, Ռաքել Մելլէր կ'ունենայ համեստ, գրեթէ աննշան վախճան մը:

Արդարեւ, ողբացեալ արուեստագէտուհին իր կեանքին վերջին օրերը անցուց Պարչելոնայի մէջ, համեստ պայմաններու տակ, եթէ ոչ թշուառ, գոնէ գրեթէ բոլորէն մոռցուած ու միայնակ:

Երգչուհին կը ճաշէր Պարչելոնայի համեստ ճաշարաններուն մէջ, ու գրեթէ օրն ի բուն, սեւ շրջազգեստ մը հագած, թօթափած իր նախկին գեղն ու պերճանքը, կը շրջագայէր փողոցներուն մէջ, իր ետեւէն բարձրացնելով անցեալ փառքի մը կսկծալի ափսոսանքները:

Այսպէս է արուեստագէտին վախճանը: Եւ սակայն, Ռաքել Մելլէր նուազ դժբախտ եղաւ այն բոլոր հայ արուեստագէտներէն, որոնք փառքի ու պերճանքի մէջ ապրելէ ետք իրենց կեանքը, մեռան եւ անյայտ կորսուեցան յետին թշուառութեան մէջ:

Այդպէս եղաւ վախճանը առաջին հայ դերասանուհի Արուսեակ Փափազեանին, որուն առջեւ ծնրադրեցին իշխանազուններ եւ թագակիրներ, եւ որ սակայն, երբ իր վերջին օրերուն Սկիւտարի փողոցներէն կ'անցնէր ցնցոտիներու մէջ պատուած, ետեւէն կը գոչէին.

«Արուսեա՛կն է, խե՛նթը...»:

Բաղեց՝ ՍԷՆԱՏՐԱ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԳՈՐԾՕՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարսէյլ քաղաքի Կապոյտ Խաչը քանի մը յաջող ձեռնարկներ ըրաւ վերջին ամիսներու ընթացքին, թուելու համար միայն կարեւորները, յիշատակենք խմբական այցելութիւնը տրուած Սէն Ռաֆայէլի հանգստեան տան, ծեր նուէրներով: Յաջող ձեռնարկ մը պէտք է նկատել նաեւ վարչութեան կազմակերպած թէյասեղանը եւ պատիւ հիւր ընկերուհիներու:

Կապոյտ Խաչի վերջին ձեռնարկը եղաւ տարեկան դաշտահանդէսը Լա Ցէվի ծառախիտ անտառակին մէջ, Յուլիս ութին: Կ. Խաչուհիներու եւ համակիրներու հոծ բազմութիւն մը կը մասնակցէր այս զուարթ հանդէսին: Հայկական համադամ կերակուրներ, նուագ, արտասանութիւն, երգ, պար, բոլորը մէկ ստեղծեցին հայկական տաք մթնոլորտ մը:

Շրջապատոյտի ելած երեք գրագէտները, Շ. Նարդունի, Կ. Փօլատեան եւ Պ. Սնապեան, խօսք առին գրուատելով հայ կնոջ առաքինութիւնները եւ անդրադարձան անոր վերապահուած բացառիկ դերին, ի մասնաւորի Սփիւռքի մեր պայմաններուն մէջ:

Մարսէյլահայ Նոր Սերունդէն կողմէ խօսք առաւ ընկեր Յ. Արթինեան:

Այս հանդիսութեան արտասանութիւններով իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Սեդա Թիւթէլեան եւ Գալուստ Պապեան:

Ներկաները ոգեւորուած ստեղծուած տաք մթնոլորտէն ինքնաբուխ նուէրներ ըրին Կապոյտ Խաչին, որոնց գումարը հասաւ 42.000 ֆրանքի:

Գ. Պ.

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ռուպէն Գալէզեան, մեր աշխատակիցին՝ Բարգէն Գալէզի որդին, յաջողութեամբ աւարտած է Փարիզի Համալսարանի «Գիտութեանց Բաժին»ի Ֆ.Փ.Սէ. էն. մասնագիտական քննութիւնները:

Այս քննութեանց ներկայացող 450 ուսանողներուն վրայ 23ը միայն յաջողած են:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ակնարկներով եւ քօղարկուած ձեւով խօսիլ: Եւ նոյնիսկ այդ ձեւով բաւած խօսքի ազատութիւնը մերժելու եւ, անշուշտ, նաեւ ինքնապահովագրումի նպատակով ան նորէն մեղքը կը ձգէ Հայաստանի կազմակերպութիւններու (ժողտնտխորհ, մեքենաշինութեան վարչութիւն, ելեկտրատեխնիկական արդիւնաբերութեան վարչութիւն) վրայ, որոնք «չնայած կառավարութեան մի շարք որոշումներին մինչեւ այժմ չեն կարողացել իրենց ձեռնարկութիւններում կազմակերպել ամենահասարակ շինարարական մեքենաների, յարմարանքների ու գործիքների արտադրութիւնը»:

Դ. Մ. Դ.

(5 – շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐՕՆԸ (101)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

Աւազակապետը լուռ մնաց այս անգամ ու արհամարհական նայուածք մը նետեց ժարգու մը վրայ, որ իր աչքին խլէզ մը չէր արժեր:

— Ի՞նչ կը նայիս, թշուառական, պատասխանեց ոստիկանապետը զայրոյթով մը լեցուած: Պատասխան տուր, եթէ ոչ այս անմերէն դուրս բանտը կայ:

— Ես բանտէն վախցող մը չեմ, նկատել տուաւ Աւազակապետը: Սուտ ալ չեմ խօսիր, ինչպէս չեմ խօսած այս տարիքիս հասնելէս ի վեր: Աղէկ, բանտէն անդին ի՞նչ կայ:

— Բանտէն անդին կախաղան կայ:

— Ահա ատոր վրայ խօսեցէք. միայն թէ գիտնալու էք որ այս աշխարհէն բան մը սպասելիք չունիմ. կեանք մը եւ անոր ճամբան է իմ ամբողջ ունեցածս: Օր մը ճամբաս կը վերջանայ ու կեանքս կը ծածկուի ցուրտ հողին տակ: Բայց օր մը առաջ, օր մը ետքը՝ ատիկա փոյթս չէ: Նոյնպէս՝ փողոցներու պատին տակ եւ կամ կախաղանին վրայ մեռնիլն ալ բան մը չէ. բաւական է որ չկայ կապ մը վաղանցուկ աշխարհին ու իմ միջեւ:

— Հը՛մ, աղուոր մտածումներ ունիս, ընդմիջեց ոստիկանապետը: Բայց մտիկ ընող չկայ: Հիմա կը տեսնես:

Ու բարձր ձայնով մը.

— Հասան, Հասան, կանչեց:

Իսկոյն երկայնահասակ ու քրտական աղտոտ տիպարով ոստիկան մը ներս մտաւ եւ ցածի մը պէս քնած վիճակի մէջ բարեւ կեցաւ:

— Տօ Հասան, աս գաւալլին բեր, հրամայեց ոստիկանապետը բարկութեամբ մը ոտքի ելլելով:

Հասան դուրս ելաւ ու շուտով հաստ սպահանի ճիպոտ մը բերաւ, որ բթամատի մը հաստութիւնը ունէր:

— Պառկեցուր աս անիծածը, կրկնեց ոստիկանապետը:

— Ոստիկանը ջանաց գետնին վրայ ձգել լեռներու այդ երբեմնի առիւծը, բայց պարապ տեղ մէկ երկու անգամ ուժով մը շարժեց. ան տեղէն իսկ չերերաց:

— Ինչ կ'ուզես ընել, հարցուց Աւազակապետը միամտութիւն կեղծելով:

— Սուս դուն ալ, հրմշտկեց ոստիկանը:

Կեցէք, տախտակամածին վրայ պառկի՞լս կ'ուզէք, յարեց Աւազակապետը:

— Հրամմեր էք, մէջ մտաւ ոստիկանապետը:

— Ահա, սանկ չէ՞, գիտել տուաւ Աւազակապետն ու ինկաւ տախտակամածին վրայ:

— Հասան, կապէ թշուառականին թեւերը, նոյնպէս մերկացուր ոտքերն ալ:

Հասան հաստ չուանով մը կապեց ու մերկացուց ոտքերը: Ծունկին մէկը Աւազակապետին կուրծքին վրայ դրաւ եւ ձեռքերովը վեր բարձրացուց աջ ոտքը:

Անխիղճ ոստիկանապետը բոլոր ուժով հարուած մը իջեցուց այդ մերկ ոտքերուն վրայ, որոնցմէ կաթիլ կաթիլ արիւն սկսաւ հոսիլ:

Աւազակապետը շարժում մը անգամ չըրաւ, այլ ցաւի սաստիկ ճնշումներուն ներքեւ աչքերէն վար թափուեցան արցունքները:

Ոստիկանապետը կրկնեց հարուածները, մինչեւ որ լեռան պէս մարդը դիակ մը դարձաւ ինկած տեղը:

— Դուրս, դուրս քաշկռտէ թշուառականին դիակը, հրամայեց հրէշ ոստիկանապետը: Խելքը վրան եկած ատեն տանջարանը տար. այս գիշեր հոն մնայ. նայինք ո՞վ է զղջացողը:

Հասան քաշկռտելով սալայատակով ծածկուած սրահին մէկ անկիւնը նետեց այդ անշունչ մարմինը եւ ինքնիրենը մրմնջեց.

— Ամատա բեավի իմիշ հէրիֆ, հա՛:

Այսպէս ամբողջ ժամ մը անցաւ:

Աւազակապետը վերջապէս շարժումով մը մէկ կողմի վրայ ինկաւ ու «օ՜ֆ» մը հանեց բերնէն:

— Էյ, հէրիֆ, ի՞նչ կը քնանաս, նկատել տուաւ չարամիտ ոստիկանը: Բաւական է, աչքդ բաց. առտու եղաւ, մենք հոս մեռելի պահապան դրուած չենք:

Աւազակապետը շարժում մըն ալ ըրաւ ու աչքերը բանալէ ետքը նստելու ջանաց:

— Վայ, վայ, պիչարէ փաքիր, այնչափ կերած է որ նստելու անգամ դժուարութիւն կը քաշէ, խնդաց ուրիշ պահակ մը:

Բայց լեռան հսկայ մարդը բոլոր ուժովը ոտքի ելաւ ու անոնց երեսը նայեցաւ:

— Օ՜, բարի եկար, պապա փաքիր, մրմնջեց ոստիկանը՝ որուն հսկողութեանը յանձնուած էր ան: Հայտէ նայիմ, աղուոր տեղ մը պատրաստած եմ քեզի, քանի անուշ ըլլայ, քալէ:

(Շար.)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին 65րդ տարե – դարձը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, նա – խաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնա – ճիւղերուն :

Օգոստոս 5, Կիրակի ամբողջ օրը, Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթո – քարները :

Կը նախագահէ Ընկ. ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Պօմոնէն Խանասորի տօնակատարու – թեան երթալու համար նախօրօք արձա – նագրուեցէք Յովհ. Պանտիկեանի, Վաղ. Տէր–Վարդանեանի, Սերժ Սարգիսեանի Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մօտ եւ մեկ – նումի առաւօտը՝ 5 Օգոստոս Պառ տը լա Ռոթոնտ : Օթոքարը կը մեկնի առա – ւօտ ժամը 8ին : Վերադարձ ժամը երե– կոյեան ժամը 8ին :

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES

DE LOUIS XIV A NAPOLÉON

SPECTACLE SON ET LUMIÈRE

DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)

Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF

Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83

PARKING GRATUIT ASSURÉ

RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ

Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR

Պուլ. տը լա Սուոս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
շամփուրով խորոված

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ԼԻՈՆԷՆ (28 Ռիւ Թիւրպիլ) Տէր եւ Տի– կին Մինաս Մելքոնեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր՝ Պ. Գասպարեան (Վիլլէօրպան) եւ եղբօր՝ Պ. Անրի Մելքոնեան (Շարվիէօ) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Մաննիկ Ղուկասեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ա. Շամիրեան 30 Ն. Ֆ., Այրի Տիկին Աննիկ Պագրճեան 30 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Դպրոցասէրի Ծնողաց Միութեան, վարժարանին հրդեհի դէմ կառուցուելիք սանդուխին համար :
(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նիսի Գէորգ Չավուշ խումբը եւ տեղւոյն Արզութեան գրադարանի վարչութիւնը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան Թանգարանի վարչու – թեան, ընկ. Հրանտ–Սամուէլին, «Յա – ռաջ»ին, ընկ. Զալըքեանին (Լոնտոն), Հրանդ Բալուեանին, Երուանդ Գրիգոր – եանին, Յ. Հիսայեանին եւ Մկրտիչ Պարսամեանին, իրենց նուիրած գիրքե – րուն համար, (ընկ. Շահան Զօտեանի մի– ջոցով) :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, ընկե – րուհի Իսկուհի Արապեանէ 20 Ն. Ֆ. իր դպրոցի ֆոնտին :

×

ՃՇԴՈՒՄ

Յուլիս մէկի դաշտահանդէսի ցանկին մէջ («Յառաջ» Յուլիս 24) Տէր եւ Տիկին Այվազեանի տեղ կարդալ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ավավեան :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

(Ֆօրօ Ռէֆս)

2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

Տիկին Արամ Միխալիճեան, Տէր եւ Տի– կին Միխալիճեան եւ իրենց զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրօ եւ իրենց զաւակը, ինչ– պէս նաեւ Քիւչիւքեան, Փափազեան, Կարապետեան, Պետրոսեան, Պաղտատ – լեան, Թէրզեան, Կեյվէլեան, Զալըքեան, Զագարեան ընտանիքները սրտի խորունկ ցաւով կը յայտնեն զառնաղէտ մահը ի– րենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր, մօրեղբօր, փեսին եւ քենեկալին՝

ԱՐԱՄ ՄԻԽԱԼԻՃԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 27ին :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն :

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած :

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդ– ները բարի ըլլան չծանրաբեռնել արձա – կուրդի շրջանի մեր արդէն ծանրաբեռ – նուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով :

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազ– դերուն :

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնա – կան թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրա – տարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը :

Այս բոլորը մի անգամ ընդ միշտ վերջ տալու համար անհաճոյ թիւրիմացու – թեանց եւ յապաղումներու :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

Տպ. Պէյրութ, 1962
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

« ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ »

Մեր ստացած հարիւրաւոր օրինակները սպառած ըլլալով, քանի մը օրէն միայն պիտի կարենանք գոհացում տալ հին ու նոր դիմումներուն :

Ձեռքէ՝ 3 Ն.Ֆ., առաքումով՝ 4 Ն.Ֆ. :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կայանի երկրորդ խումբի մեկնումը՝ այս կիրակի (5 Օգոստոս) գիշեր :

Հաւաքուիլ ժամը 22ին, Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակ :

×

Առաջին խումբը կը վերադառնայ 6 Օգոստոս, Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6ին, Կառ տը Լիոն :

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 239 – 240 հետեւեալ բովանդա – կութեամբ .—

Կիները Ներոնի օրով (Հայ–Բոյժ) .— Պնդութեան մասին (Տոքթ. Սերոբեան) . — Տարիքին դերը հիւանդութեանց զար– գացման մէջ (Տոքթ. Բամպուքճեան) .— Տաղ առ մեղուս (Եղիշէ արք. Դուրեան) . — Թունաւոր մեղր (խորիշ) .— Շողա – քննութեան հայ վարպետը՝ Ֆանարճեան (Տոքթ. Փարսադանեան) .— Ծովլի պը – տուղ կերէք (Տոքթ. Շահէն) .— Բժշկու– թիւնը Քիւրտերու մէջ (Ավդալ) .— Մի ծխեր (Մարտիկեան եւ Սիրունեան) . —

Հայոց թիւը աշխարհի վրայ .— Խոլն – ճան (Յ. Իշխանեան) .— Գեղագիտական վիրաբուժութիւն (Տոքթ. Այվազեան) .— Օգտակար մանրէներ (Տոքթ. Պուքէ) .— Թափած մազերը կը բուսնի՞ն միթէ (Տոքթ. Վիոլէ) .— Դարձեալ քոլեսթե – րոլի մասին (Տոքթ. Քոքէ) .— Համբոյրի հիւանդութիւն (Քաղհան) .— Զաւակ կ'ուզեմ (Փրոֆ. Ֆունք – Պրենթանօ) .— Գլխացաւեր կան տեսակ տեսակ (Տոքթ. Պլամուքիէ) :

Տարեկան բաժնեգինը 15 Ն. Ֆ., ար– տասահման՝ 20 Ն. Ֆ. : Դիմել Շ. Այ – վազեան անունով՝ Յառաջի խմբագրա – տունը :

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրո– ցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տես– չութեան մանրամասն տեղեկու– թիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնա – պէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրո– ցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաս – տատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաս– տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կեր– պով կը հետեւի պետական լիսէներու ար– դիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պքըվէի եւ պաքալորէայի :

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանու – հիները հայագիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տա– րեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութիւն – ներու համար դիմել հաստատութեան տը– նօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

JEUDI 2 ՕԳՈՍՏՈՍ — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9368 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5269

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԵՍՈՒՆԵՒԵՕԹԸ ՏԱՐԵԿԱՆ

1925 Օգոստոս 2 :

Այս Թուականը դրոշմուած է Յառաջի առաջին թիւին վրայ, որ լոյս տեսաւ Օգոստոս 1ի կէսօրին : Հետեւելով տեղական իրիկնաթերթերու օրինակին, յառաջորդ օրուան Թուականը դրուեցաւ վրան : Սովորութիւն, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր :

Որքան փոխուած են ժամանակներն ու բարքերը 37 տարիէ ի վեր :

Այսօր Օգոստոսը «մեռեալ եղանակ» է բոլորին համար : Ամէնէն աւելի այս ամսուն է, որ մարդիկ կը հեռանան քաղաքներէն, տարուան խոնջէնքն ու օրուան հոգերը մոռնալով քիչ մը կազդուրուելու համար :

Իսկ 1925ին Օգոստոսը մեծ տարբերութիւն չունէր միւս ամիսներէն, մանաւանդ գաղթական Հայերուն համար : Առանձնաշնորհեալ մարդիկ միայն կը մտածէին օդափոխութեան մասին : Պէտք չէ զարմանալ ուրեմն թէ ինչո՛ւ «մեռեալ» ամսուան սկիզբը հիմնուեցաւ այս թերթը :

Յառաջ հրապարակ կու գար լրացնելու համար անհրաժեշտ պահանջ մը :

1920–22ի քաղաքական դէպքերը տակնուվրայ էին ըրած ճակատագրէն հալածական Հայութիւնը :

Հայաստանի անկախութեան կործանումէն յաջորդած էին Կիլիկիոյ դժբախտ կուինենր ու պարպումը, 1921ի վերջերը :

Կրակին վրայ իւղ էին լեցուցած Իզմիրի աղէտը 1922 Սեպտեմբերին եւ դաշնակիցներու կողմէ Պոլսոյ պարպումը 1923ի գարնան :

Ֆրանսական կառավարութիւնը մէկ կողմէ իր հովանաւորութեան ենթակայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ կը տեղաւորէր Կիլիկիայէն գաղթող Հայերը : Միւս կողմէ լայն կը բանար դուռները եւ իր հիւրընկալ հողին վրայ կ'ընդունէր Իզմիրէն, Պոլսէն եւ Թուրքիոյ գաւառներէն փախստական Հայերը :

Ֆրանսա շուտով կը դառնար կարեւոր կեդրոն մը տարագիր Հայութեան համար : Փարիզի մէջ ունէինք արդէն մեր դեսպանութիւնները, Հայաստանի Հանրապետութեանն ու Ազգային : Հայկական Դատը կը հետապնդուէր այս ոստանին մէջ, ուր կը համախմբուէին աշխարհի բոլոր դիւանագէտները, քաղաքական կարեւոր հարցեր լուծելու համար :

Շուտով Փարիզ դարձաւ հայկական մտաւորական կեդրոն մը, մշակոյթի վառարան մը, ձգտելով փոխարինել Թիֆլիզն ու Պոլիսը, որոնք կորսնցուցած էին իրենց այդ հանգամանքը : Լոյս-Քաղաքին մէջ համախմբուած էին մեծ թիւով արեւելահայ եւ արեւմտահայ մտաւորականներ, նախկին նախարարներ եւ հանրային գործիչներ :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Փարիզի Կոմիտէն, որուն մաս կը կազմէին ուսանողներ եւ հին դաշտի քանի մը տասնեակ ընկերներ, հետզհետէ զօրացաւ նորեկներու յաւելումով : 1923ին դարձաւ Մեկուսի Կոմիտէութիւն, իսկ 1925ի Յուլիսին՝ Կեդրոնական Կոմիտէութիւն :

Անյետաձգելի պահանջ էր դարձած եւրոպական, հայրենաշունչ թերթի մը հրատարակութիւնը :

Նախաձեռնութիւնը ստանձնեց Շաւարշ Միսաքեան :

Շատ համեստ պայմաններու մէջ լոյս տեսաւ Յառաջ, առանց հաստատուն դրամագլուխի եւ տպարանական կարողութեանց :

Շնորհիւ ընկերներու բարոյական աջակցութեան եւ առաջին օրէն իսկ իր շուրջ ստեղծուած ժողովրդական ընդհանուր համակրութեան, Յառաջ ատենանական վերելք արձանագրեց :

Երկօրեան օրաթերթի վերածուեցաւ 1927ի սկիզբը : Համբաւը Ֆրանսայի սահմաններէն դուրս տարածուեցաւ ըՍփիւռքի հայ գաղութներուն մէջ :

Յառաջ լիովին գործադրեց իր առաջադրած նպատակները : Ծառայեց տարագիր Հայութեան : Առաջնորդ դարձաւ տեղական լեզուին ու օրէնքներուն անծանօթ գաղթականներուն : Հայերէն սորվեցուց դպրոցը կիսատ թողած որբերուն եւ երիտասարդներուն : Արձագանգ դարձաւ ֆրանսահայ գաղութի ազգապահպանման մարզին մէջ կատարած ճիգերուն եւ քաջալերեց զանոնք :

Օրը օրին հետեւեցաւ քաղաքական անցուդարձերուն : Պարզեց ազգին ցաւերն ու պահանջները : Պաշտպան դարձաւ Հայկական Դատին :

37րդ տարեդարձին առթիւ մեր մտածումները անգամ մը եւս կ'երթան թերթիս հիմնադիր-խմբագրապետ Շ. Միսաքեանին, որ մեզմէ անդարձ բաժնուեցաւ հինգուկէս տարի առաջ :

Սակայն անիկա կ'ապրի մեր հոգիներուն մէջ եւ պիտի ապրի միշտ : Երախտագէտ Հայութիւնը երբեք պիտի չմոռնայ իր անունը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԿԱԽ ԱԼԺԵՐԻԱ

ԴԷՊԻ ԼՈՒԾՈ՞ՒՄ

ՆՈՐ ԷՋ ՄԸ ԲԱՑՈՒԱԾ Է Կ'ԸՍԷ ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ

Պեն Պելլա կը պատրաստուի Ալժէ մտնել բայց, ըստ տեղական մամուլին, մինչեւ վերջին վայրկեանը չէր կրցած որոշել թէ օդանաւ՞ով պիտի առնէ թէ կառք : Պումենձէլ կը յայտարարէր թէ քաղաքական Բիւրօն Ալժէ պիտի տեղաւորուի հինգշաբթի օր : Նոյն ատեն կը տեղեկացուէր թէ Պուտիաֆ ազատ արձակուած է : Երկու ձեւով կը բացատրուի անոր ձերբակալութիւնը :

Կոնստանտինի դէպքէն եւ Քրիմի ու Պուտիաֆի Թիզի – Ուզու քաշուելէն ետք, Պեն Պելլա հրահանգ տուած է թիւ 1 վիլլայային որ ձերբակալէ Պուտիաֆը, եթէ այդ շրջանը ոտք կոխէ : Դէպքերը թէեւ այլ տնօրինած էին բայց հրահանգը չէր ջնջուած եւ միշտ ի զօրու նկատուելով գործադրուեցաւ :

Երկրորդ բացատրութիւնն այն է որ տեղական նախաձեռնութեան մը արդիւնքն է, ինչ որ կը նսեմացնէ անոր կարեւորութիւնը :

Այս բոլորին առընչութեամբ, շփումներ տեղի ունեցած են թիւ 3 եւ 4 վիլլաներու միջեւ : Կ'ըսուի թէ համաձայնութիւն գոյացած է առաջարկի մը շուրջ զոր բերած է Պեն Խետտա : Ըստ այս առաջարկին, Քաղաքական Բիւրոյին մէջ աւելի հաւասարակշռուած ներկայացուցչութիւն մը պէտք է ըլլայ, այլ խօսքով Քապիլին (վիլլայա 3) ներկայացուցիչներ ունենայ : Այս նպատակաւ Պեն Խետտա թելադրած է որ Մոհամէտ Սաիտ փոխարինուի եւ անոր տեղն անցնի 3րդ վիլլայայի պետը : Այս ձեւով միջին ճամբայ մը գտնուած կ'ըլլայ, գոնէ առժամապէս :

Մինչ այդ, Օռանի մէջ, Պեն Պելլա յայտարարութիւն մը ըրած է կարգ մը անձնաւորութեանց առջեւ, պարզելով իր գործունէութեան գաղափարական նպատակները :

«Կ'ուզենք լաւագոյն պայմաններ ստեղծել տնտեսական բարգաւաճման եւ եղբայրական համակեցութեան համար : Մի անգամ ընդմիշտ, էջ մը դարձուած է : Այդ էջը մեր հասարակաց դժբախտութեանց էջն է : Ուրիշ մը բացուած է, խաղաղութեան էջը, բարգաւաճման էջը» :

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՈՒՐՔ ՓՈԽ–ՏՆՕՐԷՆՆԵՐ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

Մարմարայի մէջ կը կարդանք.—

«Փոքրամասնութիւններու վարժարաններուն մէջ գոյութիւն ունեցող Թուրք փոխ–տնօրէնի դրութեան վերջ տրուած էր 1949ին : Այդ դրութիւնը վերստին գործադրութեան դրուած է, այն պատճառաբանութեամբ թէ փոքրամասնութեան վարժարանները վարչական լաւ գործունէութիւն ցոյց չեն տար :

Նախարարութեան այս որոշումը առայժմ պիտի գործադրուի փոքրամասնութեանց միջնակարգ վարժարաններուն մէջ : Կրթական տնօրէնութիւնը Թուրքերէն եւ քիւլթիւրի ուսուցիչներուն մէջէն պիտի ընտրէ փոխ–տնօրէններ, որոնց պարտականութիւնը ճշդուած է առանձնապէս :

Այս փոխ – տնօրէնները պիտի հսկեն Թուրքերէն եւ քիւլթիւրի դասաւանդութեան եղանակին վրայ եւ վարժարանի ընդհանուր յայտագրի համաձայն՝ զարկ պիտի տան այդ դասերուն եւ վարժարաններու տնօրէններուն հետ առաջին աստիճանի վրայ պատասխանատու պիտի նկատուին :

Անոնք վարչական գետնի վրայ եւս տնօրէններուն պիտի օգնեն» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ ձերբակալուած է նախկին զօրավար Մոհամէտ Ճարահ : Ներքին նախարար եղած էր Եգիպտոսի հետ ձուլման ժամանակ : Կ'ամբաստանուի որ «հակասուրիական» գործունէութիւն ունեցած է :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ պիտի շարունակեն իրենց հիւլէական փորձերը մինչեւ Օգոստոսի վերջ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Թուրքիոյ օգնելու համար երկու քոնսորսիոմներ ստեղծուած են : Հետեւեալ երկիրները պիտի մասնակցին այդ օժանդակութեան : Յունաստանի համար՝ Միացեալ Նահանգներ, Քանատա եւ Եւրոպայի տնտեսական միութեան անդամները : Թուրքիոյ համար՝ Միացեալ Նահանգները, Քանատա, Մեծն Բրիտանիա եւ «Վեցերը» :

ՖՈՐԹԻՒՆ պարբերաթերթին համաձայն վիճակագրութիւն մը ցոյց կու տայ թէ 1961ին ամերիկեան առաջին ընկերութիւնը եղած է Ճեներըլ Մոթորզ որ այդ տարին 11 միլիառ 395 միլիոն տոլարի ապրանք ծախած է : Ոչ–ամերիկեան առաջին 25 ընկերութեանց գլուխը կու գայ «Քարիւղներու Ֆրանսական Ընկերութիւնը» :

«ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Խրիմ» թերթը կը գրէ թէ նախկին նախարար մը Բեկեան Տիւշալիէվ մահուան դատապարտուած է, ինչպէս նաեւ նոյն Հանրապետութեան տնտեսական մէկ վարիչը զեղծարարութեանց համար :

ԻՍՐԱՅԷԼ ընդունեցաւ գերմանական հաստատութեան մը ապսպրանքը՝ գերմանական բանակի համազգեստները չինելու համար :

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ հաւաքուած էին Պոլսոյ 14 աքսորեալները, որոնք միացեալ հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեցին, իրենց խորհրդակցութեան վաղորդայնին. «Իբրաց ներկայ կացութեան մէջ, մենք 14երս կը լքենք 14երու հաւաքականութիւնը Թուրք ժողովուրդին ձեռքը : Ասկէ ետք անհատապէս պիտի ծառայենք 14երու վարդապետութեան եւ փիլիսոփայութեան, իբրեւ ազատ քաղաքացիներ» : Ի տես այս զեկոյցին, Թրքական մամուլը զանազան մեկնութիւններ կու տայ : Ոմանց կարծիքով ըսուածը խորամանկութիւն ցոյց կու տայ եւ 14երը չեն հրաժարած իրենց ծրագրէն : Միլլիէթ կը գրէ թէ Պրիւսէլի ժողովին արդիւնքը որոշ մերձեցման մը ապացոյցն է, Փետրուար 22ի խմբակին հետ : Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծուի թէ Թուրքիա պիտի վերադառնան :

ԱՆԿԼԻՔԱՆ եկեղեցւոյ պետը՝ Տոքթ. Ռամսէ ընդունուեցաւ Մոսկուայի Պատրիարքին կողմէ : Այս առթիւ նախապէս (Յուլիս 5) յայտարարած էր թէ Մոսկուա իր այցելութիւնը շարունակութիւնն է Պոլիս եւ Աթէնք կատարած իր այցելութեանց ուր հիւրն եղած էր Տիեզերական Պատրիարքին եւ Աթէնքի Արք.ին : Այս ճամբորդութիւնն ալ կը ձգտի ամրապնդելու Անկլիքաններու կապը Ուղղափառ հաւաքականութեան հետ եւ դուռ բանալու վարդապետական խորհրդակցութեանց : 1917էն ի վեր առաջին անգամն է որ Քանթըրպըրիի Արք. մը Մոսկուա կ'այցելէ :

Փարիզ, 1 Օգոստոս 1925

Երկու Խօսք

... Ամէն բանէ առաջ, մեր գործը պիտի ըլլայ պաշտպանել այն բոլոր սրբութիւնները, որոնք շունչ կու տան ժողովուրդներու եւ վառ կը պահեն անոր հաւատքը՝ լաւագոյն օրերու համար : Գաղութները հանգրուաններ են, ուր նետուած ենք ակամայ, դէպքերու բռնադատման տակ, մինչեւ որ կարենանք հասնիլ մեր հայրենիքը : Մեր ձեռքն է նուազագոյն չափին վերածել այս անխուսափելի չարիքը, կազդուրուելով ֆիզիքապէս եւ նիւթապէս, եւ ներշնչուելով սեփական հայրենիքի գաղափարէն : Այս հիւրընկալ այլ համայնակուլ ափերուն վրայ, մեր հայրենակիցները պիտի ջանան զարգացնել իրենց ազգային գիտակցութիւնը, պահել լեզուն որ միակ թանկագին աւանդն է, ուժ տալ մայրենի դաստիարակութեան, գրականութեան եւ արուեստին, մոռնալ շատ մը ախական ունակութիւններ եւ նորոգուիլ այս նոր կեանքի բարիքներով :

Ամէն գաղթ, իր շատ մը չարիքներուն հետ, ունի բարիքներ ալ, կը բաւէ որ արթուն ըլլանք, չտարուինք խաբուսիկ երեւոյթներէ եւ ամուր պահենք մեր ազգային անհատականութիւնը :

Յառաջ պատկերը պիտի ըլլայ իր շրջանի կեանքին, բայց միաժամանակ կանոնաւոր արձագանգը՝ այն բոլոր անցուդարձերուն որ տեղի կ'ունենան այս շրջանէն դուրս, Հայաստանի մէջ եւ գաղութէ գաղութ : Տեղական թերթի մը հանգամանքը չի գոհացներ մեզ : Ճիշդ այդ նկատումով ալ, լայն տեղ պիտի տանք այն երկիրներուն որոնք կապ ունին հայկական կեանքին հետ, առանձնապէս Թուրքիոյ եւ Խորհ. Միութեան, առօրեայ լուրերու կարգին վերլուծելով նաեւ երեւոյթները :

Բայց՝ աւելի լաւ է թողուլ որ գործը ինք խօսի :

Շ.

Բ. ԹԱՇԵԱՆԻ ՀԵՏ

«Ջահակիր»ի սենեակին մէջ, խումբ մը Լսարանականներ կը սպասեն Պ. Թաշեանի ժամանումին: Անհամբեր են տեսնելու, մօտէն ճանչնալու՝ «Հայկարան»ներու հեղինակը, որ բաւական ատենէ ի վեր Պէյրութ կը գտնուի, եւ քիչ մըն ալ ... ամէն օր՝ Ճեմարան, «Համազգային»ի գրախանութին մէջ, կամ պարտէզը, դարպասին մօտ: Արդէն ծանօթ է շատերու:

— Եկա՛ն...

Դուրսը սպասող տղոցմէ մէկն է, որ ներխուժում կը կատարէ, լուրը հաղորդելու համար: «Սուրբերու Պար»ը, որ անկիւնի փիք-ըփէն իր արագ ու խանդավառ կշռոյթով սենեակը կը թնդացնէր՝ կը լռէ: Ահա դրան առջեւ կ՚երեւի, Պ. Վրացեանի եւ Պ. Շահինեանի հետ, մեր հիւրը: Պ. Բենեամին Թաշեանն է, ալեհեր (որքա՜ն խաբող են երեւոյթները), փոքր ակնոցներով, եւ անոնց ետեւէն նայող դրեթէ սեւ, հպնդարտ ու զննող աչքերով:

Կը տեղաւորուի պատահած առաջին աթոռին վրայ, եւ սկիզբը բաւական անտրամադիր կ՚երեւի ընդունելու՝ Պ. Շահինեանին խորքի անկիւնը նստելու հրաւէրը:

Հազիւ տեղաւորուած՝ Պ. Թաշեան կը շրջապատուի «Ջահակիր»ի խմբագիրներով եւ աշխատակիցներով: Արդէն նկատած է սեղանին վրայ «Ջահակիր»ի Բ. թիւին կանաչ կողքը: Կը վերցնէ, կը թղթատէ. ծանօթ է գրուածքներուն: Տեսած է Գահիրէ, «Յուսաբեր»ին ղրկուած օրինակը, եւ մանրամասնութիւններ կը յիշէ մէջէն: Կը բանայ էջ մը, մատը կը դնէ բառի մը վրայ. «նօթեր». կը բացատրէ Փրանսերէնէ տառադարձութեան օրէնքները, ցոյց կուտայ սխալը: Յետոյ կը խօսինք «Ջահակիր»ի աշխատանքներու մասին: Ամէն բան կը կատարուի խմբակին կողմէ, հաւաքական աշխատելաձեւով: Վէ՞ճ, կռի՞ւ. բնա՛ւ չենք ունենար, թէեւ այս պարագան կրնայ զարմանք պատճառել վեթերան խմբագիր Պ. Թաշեանին: Կը բացատրենք. սրբագրութիւնները կը կատարուին պատասխանատու խմբագրի մը կողմէ, որուն ընդհանրապէս համաձայն կ՚ըլլան բոլորը, քիչ մըն ալ ինքը՝ բոլորին:

— Եւ այս ձեւով, կը հարցնէ Պ. Թաշեան, շատ լուրջ արտայայտութեամբ մը, լեզուական – տպագրական սխալներ չե՞ն սպրդիր թերթին մէջ...

— «Յուսաբեր»ի սխալներէն նուազ՝ ամէն պարագայի, կը սրախօսէ քովէն Պ. Վրացեան, բարեմի՛տ ժպիտով մը:

Պ. Թաշեան, նոյնքան լուրջ, կը դառնայ անոր. ձեռնոցը վերցուցած է.

— «Յուսաբեր»ի խմբագիրը այսօր նախկին ճեմարանական մըն է:

Պէտք չկայ շարունակելու...

«Երգիծարան» Պ. Թաշեանի շնորհները աւելի լաւ կը պարզուին մեր աչքին, երբ, վայրկեան մը վերջ, բանալով «Ջահակիր»ի վերջին էջերը, ան խանդավառութեամբ կ՚արտայայտուի մեր... կատակներու մասին: Կը կարդայ քանի մը հատ, սրամտութեան աղուոր գիծեր կը գտնէ մէջը, եւ մեզի ջերմօրէն կը թելադրէ գրադիլ երգիծանքով: Դժբախտաբար «Ջահակիր»ը շատ քիչ երգիծարան ունեցած է մինչեւ այսօր, եւ թերեւս ալ Պ. Թաշեան ստիպուած ըլլայ անկէ վերջ ալ երկար ատեն գոհանալ կատակ-մանրավէպերով, որոնք չունին հեղինակ, այլ կ՚ապրին իբր «ժողովրդական ստեղծագործութիւն»:

Մինչ այդ, կը բերուի թէյը, ամէնէն աւանդականը՝ «Ջահակիր»ի աւանդութիւններուն, եւ շուտով կը համեմուի Պ. Թաշեանի սրամտութիւններով, ա՛յնքան զօրաւոր չափով, որ կը մտածենք Պ. Թաշեանի յատուկ... կատակներու բաժին մը բանալ «Ջահակիր«ի մէջ:

— Այդպէս խայտառակ բան չընէք, կը զգուշացնէ Պ. Թաշեան. հեղինակի իրաւունքս ճանչցաք, աղէկ. բայց ուրիշին միտքը մի պղտորէք: Պէյրութցիները, գէշ-աղէկ, կարծիք մը ունին իմ մասիս:

Յետոյ, գրպանէն — խմբագրի՛ գրպան — կը հանէ թուղթեր, թուղթեր եւ թուղթեր, ամէն գոյնի, ամէն մեծութեան, տրցակ առ տրցակ: Զենք գիտեր ի՛նչ հրաշքով կը յաջողի այդ բոլորին մէջէն գտնել հարցարանը, որ տուած էինք իրեն քանի մը ժամ առաջ, բակին մէջ:

— Եթէ տրամադիր էք հոս մնալու մինչեւ վաղը կէսօր՝ կրնամ պատասխանել այս բոլոր հարցումներուն, կը յայտարարէ Պ. Թաշեան, ճակատագրական վճիռ մը տուողի լրջութեամբ, հակառակ պարագային, նկատի կ՚ունենանք առաջին հարցումը, եւ կը խօսինք Օշականի մասին:

Այս ըսելով, Պ. Թաշեան թուղթերու ուրիշ տրցակ մը կը հանէ (ուրիշ գրպանէ մը, այս անգամ), խիտ ձեռագրով նօթեր, որ պատրաստած է մեր զրոյցին համար յատկապէս: Պ. Շահինեան գաղափարը կ՚ունենայ այդ նօթերը — ամբողջ դասախօսութիւն մը — վերապահելու բոլոր Լսարանականներուն, ընդհանուր հանդիպում մը կազմակերպելով: Պ. Թաշեան համաձայն է: Թուղթերը կրկին կը լեցուին գրպաններուն մէջ, եւ մեր զրոյցը կը սկսի:

«Օշականին հանդիպեցայ Կիպրոսի մէջ. առաջին անգամ հոն ճանչցայ զինքը, գրական զրոյցի մը առթիւ: Աւելի ուշ, երբ Երուսաղէմ էի, ուզեցի կրկին տեսնել Օշականը: Օր մը շուկային մէջ գըտայ զինքը, բռնած՝ պայուսակ մը, որուն մէջ լեցուցած էր լոլիկ, վարունգ, ուտեստեղէն: «Այս տարիքին ալ՝ իմ ճիտիս պարտքը», կ՚ըսէր յաճախ, աւելի վերջ: Բալեցինք միասին: Մտաւ խանութ մը, գնում ընելու. լաւ սակարկող էր, հակառակ որ արաբերէն չէր գիտեր: «Հատէ պէ՛», պոռաց խանութպանին, որ հաւանաբար պակաս կը վճարէր դրամին վրադիրը, եւ ուզածը ստացաւ:

«Կ՚անցնէինք բազմամարդ փողոցներէ: «Օշակա՛ն, ըսի իրեն, ակնարկելով բոլորովին անտարբեր անցորդներուն, սա ի՞նչ է. քեզ Երուսաղէմի փողոցներուն մէջ կը տեսնեն եւ մարդ տեղէն չի՞ շարժիր»:

«Օշական ծուռ-ծուռ անգամ մը նայեցաւ երեսիս:

« — Ես որ Գահիրէի փողոցներէն անցնիմ, շարունակեցի, բոլոր ոտքի կեցող մարդիկը կը նստին, նստողները կը պառկին, իսկ պառկողներն ալ կը սկսին ... քնանալ»:

« — Ցիմա՛ր, պատասխանեց Օշական, գործածելով իր «գեղացի»ի այնքա՜ն փափաքչական բառը:

«ՋԱՀԱԿԻՐ»

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ

5ՐԴ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ, 7ՐԴ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ

Ս. ՄՈՎՍԻՍԵԱՆԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

Շինարարութեան եւ կուլտուր-կենցաղային հիմնարկների կառուցման պլաններու կատարումը, կ՚ըսէ Ս. Մովսիսեանը, կախուած է նաեւ պատուիրատուներէն (ապսպրանքներ տուողներէն), որպիսին կը հանդիսանան տեղական Սովետները եւ միայն փոքր չափով, ժողտնտխորհը, ինչպէս նաեւ որոշ նախարարութիւններ եւ գիտատեսչութիւններ: Ասոնք է որ կառոյցները կ՚ապահովեն նախագծային նախահաշուային փաստաթղթերով, կ՚իւրացնեն հողամասերը, կը ձեւակերպեն նիւթական միջոցներու հայթայթումը եւ վճարումները կատարուած աշխատանքներու դիմաց:

Արդ, տեղական Սովետներու վրայ ինկած վերոյիշեալ պարտականութիւնները ոչ միայն չեն կատարուիր ժամանակին եւ ճշգօրէն, այլ յաճախ սխալ գործելակերպի պատճառով դժուարութիւններ կը ստեղծուին շինարարութեան մէջ: Այսպէս, օրինակ, յաճախ կը պատահի, որ տեղական Սովետներու գործադրումները պլանի մէջ կը մուծեն շինարարութիւնը նոր շէնքերու, որոնք ապահովուած չեն նախագծա – նախահաշուային փաստաթղթերով եւ կը զրկեն ատով շինարարութեանը ձեռնամուխ ըլլալու հնարաւորութենէ: Կը պատահին նաեւ դէպքեր, երբ պատուիրատուները, շինարարութեան պլանները հաստատուելէն յետոյ, կը փոխեն շէնքերու տեղերը, ժամանակ ու դրամական միջոցներ ծախսելով նոր հետախուզումներու եւ նախագծումներու համար: Ձեն վճարուած ժամանակին նաեւ կատարուած աշխատանքի համար, որ նոյնպէս կը դժուարացնէ շինարարութեան գործը:

Բնակարանային եւ կուլտուր-կենցաղային շինարարական պլաններու թերակատարումին համար պատասխանատուութեան բաժին ունին նաեւ Հայաստանի պետական կազմակերպութիւնները եւ մարմինները: Ս. Մովսիսեանի մատնանշած վերոյիշեալ թերութիւններու պատասխանատուները, անշուշտ, այս վերջիններն են: Ասոնք են պատասխանատու նաեւ վատ եւ սխալ կազմուած յատակագծումներու համար, որոնց մասին կը խօսի Մովսիսեանը: Պարտիան եւ կառավարութիւնը, կ՚ըսէ զեկուցաբերը, հրահանգեր է ոչ միայն աւելցնել բնակչութեան ամէն մէկ շունչին ընկնող բնակելի տարածութիւնը, այլ նաեւ հոգ տանիլ որպէսզի բնակարանները կառուցուին որակով եւ շինարարական աշխատանքները ու յատկապէս յարդարման աշխատանքները զերծ լինեն թերութիւններէ: Սակայն այդպէս չէ իրականութիւնը: «Բնակարանների յատակագծման գործում կան շատ թերութիւններ, կ՚ըսէ Ս. Մովսիսեանը, որոնք առաջացնում են աշխատաւորների արդարացի բողոքները: Սանիտարական հանգոյցները՝ ինչպէս պէտքարան եւ լոգարան միատեղուած են: Խոհանոցների փոքր ծաւալի պատճառով այնտեղ հնարաւոր չէ տեղաւորել քառօջական գազալվառարան, իսկ լոգարանում՝ ջրի գազատաքացման սարքեր: Բնակարանների մի մասը, իսկ մի քանի շէնքերու դրանց կէսը բակի կողմից չունեն պատշգամբներ»:

Վերջին տարիներս շինարարութեան մէջ մեծ չափերու կը հասնի տիպային նախագծերու կիրառումը: 1961 թուականին տիպային նախագծերով կառուցուեցաւ բնակելի շէնքերու 89 առ հարիւրը, դպրոցական շէնքերու 93 առ հարիւրը եւ առողջապահական շէնքերու 63 առ հարիւրը: Տիպային նախագծերը ունին այն առաւելութիւնը, որ խնայողական են (շէնքերը աւելի աժան կը նստին) եւ կը նպաստեն շինարարութեան արագացման ու ինդուստրացման: Բայց տիպային նախագծերը կազմուեր են աչքի առաջ ունենալով միայն բնակարաններու շինութեան աժանացումը եւ անտեսուեր են բնակիչներու շահերը: Տիպային նախագծերը ունին շատ թերութիւններ, որոնցմէ «ամենամեծը այն է, որ տիպային նախագծերում բոլոր բնակարանները համարեա կէսը երեք սենեակնոց է, որի պատճառով բնակարաններն բաշխման ժամանակ յաճախ անհրաժեշտ է լինում երեք սենեականոց բնակարանում բնակեցնել երկու ընտանիք: (Վա՜յ «սոցիալիստական դրախտի» մէջ ապրող այդ ընտանիքներուն) «Բացի դրանից, տիպային նախագծերում բազմանդամ ընտանիքների համար չեն նախատեսնւում չորս սենեակնոց բնակարաններ»: Բայց դեռ չվերջացա՜ւ: «Դեռեւս քիչ չեն դէպքերը, կը շարունակէ իր զեկուցումը Հայաստանի փոխ-վարչապետը, երբ բնակելի շէնքերը յանձնւում են անորակ յարդարմամբ եւ բազմաթիւ անաւարտ աշխատանքներով, գործը երբեմն հասնում է մինչեւ անհեթեթութեան»: Եւ կը բերէ օրինակ այդ կարգի անհեթեթութիւններու: Շահումեանի շրջանին մէջ մի շարք շէնքերու առաջին յարկի

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Բ.

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Այն օրը, երբ առաջադրեցի այս դաստիարակին կեանքը գրել, հարցուցի ինքզինքիս.— Իրա՞ւ է որ Աստուած անպէտ բան մը կամ էակ մը չստեղծեց աշխարհիս վրայ:

Եթէ իրաւ է, պատասխանեցի ես ինծի, այս մարդն ի՞նչ գործ ունի աշխարհիս վրայ: Եթէ իրաւ չէ, ինչո՞ւ այս մարդը պիտանացու ըլլալու համար՝ Թէոդոսիայէն Սիմֆերոպոլ կ՚երթայ, Սիմֆերոպոլէն կ՚անցնի Ռոստով, Ռոստովէն Եկատերինոտար, Եկատերինոտարէն Պոլիս, Պոլիսէն Պէշիկթաշ, Պէշիկ-թաշէն Սամաթիա, Սամաթիայէն Խասգիւղ, Խասգիւղէն Գերմանիա, Գերմանիայէն Պոլիս, Պոլիսէն Իզմիր, Իզմիրէն Սկիւտար:

Քանի մը վայրկեան ճակատս շփելէն ետքը, համոզուեցայ որ Աստուած արդարեւ անպէտ բան կամ էակ չէ ստեղծած աշխարհիս վրայ: Իւրաքանչիւրն իր գոյութեան պատճառն ունի: Օրինակի համար, Խասգիւղի չոգենաւը ստեղծած է՝ մահկանացուներս համբերութեան վարժեցնելու համար: Թղթադրամն ու պղինձն հանած է՝ հասկցնելու համար մեզի թէ ինչ որ սկիզբ ունի՝ վերջ ալ ունի: Անգործներն ստեղծած է՝ որպէսզի գրօսարաններու տէրերը առեւտուր ընեն եւ սրճեփներու տէրերը չի մնան։ Լուսինը ստեղծած է՝ որպէսզի Բերայի կողերը երբ մարին, փողոցները լուսաւորէ եւ գողերը մութին մէջ սխալ տուն չմտնեն: Խմբագիրներ ստեղծած է՝ ցոյց տալու համար թէ մարդս չէ կարող իր ճակտին քրտինքով ապրիլ: Երկաթեայ կամուրջ մը տուած է՝ հասկցնելու համար թէ ներկայ դարուս մէջ անհնար է երկու օձիքը մէկ տեղ բերել: Դասատուներ ստեղծած է՝ բժիշկներուն սորվեցնելու համար թէ մարդս քանի ժամ կրնայ անօթութեան դիմանալ:

Այս ամէնը աղէկ, կ՚ըսէք, բայց ինչո՞ւ ստեղծած է Իփէքճեանը: Անշուշտ շրջանակի մը մէջ անցընելով պատէն կախելու համար չէ: Ինչո՞ւ ուրեմն եկած է աշխարհ: Մի բարկանաք, բարեկամս, աշխարհ բամբակ վարժարան չէ որ «մեր գործին չես գար» ըսէինք ու ճամբէինք զինքը: Համբերեցէք, հարկաւ նպատակի մը համար եկած պիտի ըլլայ:

Ի՞նչ է այդ նպատակը:

Քանի մը վայրկեան ճակատ շփելը բաւական է մեզ համոզելու թէ Աստուած կեանք տալով Իփէքճեանի՝ ուզած է հասկցնել մեզի թէ դաստիարակութեան մասին մենք չա՛տ ետ մնացած ենք տակաւին: Եթէ այդպէս չըլլար, թող չէինք տար անշուշտ որ դաստիարակ մը աշխարհիս չորս կողմը պտըտիլ ստիպուի՝ ապրելու համար: Զափազանցութիւն չէ ըսածս, մտիկ ըրէք:

Առանց ուրիշի խորհուրդ հարցնելու, այս մարդը 1843ին ելաւ եկաւ աշխարհ: Բարի ՚եկաւ, հազար ՚բարի: Սակայն մարդս քաղաք մը, գիւղ մը երթալ ուզած ժամանակն անգամ նախ ծանօթութիւն կը հաւաքէ եւ վերջը կ՚երթայ, ո՛ւր մնաց աշխարհը՝ որու վրայօք հազիւ չորս հոգի կը գտնուի նպաստաւոր տեղեկութիւն տուող: Իփէքճեան եթէ այն ժամանակի դաստիարակներէն խորհուրդ խնդրէր, շատ հաւանական է որ աշխարհ գալու նպատակէն հրաժարէր: Վասնզի այն ատենները, գիշեր մը, քանի մը ամիրաներ իրենց փորը կշտացնելէն ետքը կ՚ուզէին իմանալ թէ Ենովք եւ Եղիա (մարգարէները) ի՛նչպէս կ՚ապրին, ի՛նչ կ՚ուտեն երկինքի մէջ: Ամիրային մէկը կ՚ըսէ թէ կարկանդակ կ՚ուտեն, միւսը այդ ուտելիքը հերքելով՝ հնդկահաւ կ՚ուտեն կ՚ըսէ: Վիճաբանութիւնը կը սաստկանայ եւ հարկ կ՚ըլլայ գիշեր ատեն վարժապետ մը կանչել եւ անոր կարծիքն առնել: Վարժապետը կուգայ եւ երբ իր կարծիքը կը հարցուի՝ կը պատասխանէ.— Ձէք հարցներ թէ ձեր փողոցը բնակող վարժապետը ի՛նչպէս կ՚ապրի եւ ի՛նչ կ՚ուտէ, կ՚ելլէք Ենովքին եւ Եղիային ի՛նչ ուտելը կը հարցնէք:

Աւելորդ է ըսել թէ նոյն գիշերը անօթի պառկած էր վարժապետը եւ բնակ– նարար նպաստաւոր պատասխան մը գըտի չտար Իփէքճեանի՝ եթէ այս վերջինը իրմէ տեղեկութիւն ուզէր: Այսպէս ըրաւ եւ շրնելէն ետքը յանձնարարական թուղթ մըն ալ չառաւ: Վա՜յ այն պարկեշտ ուսումնականներուն, գործիչներուն եւ աշխատաւորներուն, որոնք յանձնարարող մը չունին, սողալով գետնի վրայ: Երանի՜ այն ապէտներուն, որոնք յանձնարարագիր ունին, կամ երեւելի շէնքերու փարթաթեան տնօրէն կ՚ըլլան, կամ առատ բըշակ կ՚ընդունին ու խելացիները ծաղրելով պատուական կեանք կ՚անցընեն: Երանի՜ մօտ ապագայի, դի նոյն է ազքայութիւն երկրիս:

Յ. ՓԱՐՈՆԵԱՆ

(6 – Շար.)

Ա. Յ. ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀՌՈՄ (Յառաջ).— Ամիս մը առաջ բազմավաստակ Մայր Էլիզ Պոյաճեան իր հրաժարականը ներկայացուցած էր Կարդինալ Աղաճանեան Պատրիարքին, ի տես իր յառաջացած տարիքին եւ Միաբանութեան գործերու ծանրութեան։

Միաբանութեան ուխտեալ քոյրերու քուէարկութեամբ կատարուած է հետեւեալ ընտրութիւնը.—

Ընդհանուր Մեծաւորուհի Միաբանութեան՝ Մայր Ատրինէ Փեշտիմալճեան։

Խորհրդականուհիներ՝ Մայր Ագատուհի Ոսկեան, Մարգրիտ Գազանճեան, Գարմէլ Ղուկաս, եւ Էրմինեա Քէչէճեան։

Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու Միաբանութիւնը հիմնուած է Անտոն Հասուն կարդինալ Պատրիարքի կողմէ 1847ին։

Միակ Հայ Կոյսերու հիմնարկութիւնն է, որ 114 տարուան գործունէութեամբ տուած է հազարաւոր քոյրեր, որոնք տասնեակ հազարներով հայ աղջկանց մտքի եւ սրտի դաստիարակները եղած են։

Այսօր Միաբանութիւնը իր շարքերուն մէջ ունի 170 անդամներ։ Կը վարէ 26 դպրոցներ՝ ինը երկիրներու մէջ, ուր կը դաստիարակուին 6000է աւելի հայ ուսանողուհիներ։ Անցեալին տուած է փայլուն դէմքեր դաստիարակչական, գրական եւ կազմակերպչական մարզերուն մէջ։ Մեծ Եղեռնին, իրենց ուխտին, կուսութեան եւ առաքելութեան պաշտպանութեան համար 13 հոգի նահատակուած են։

Նորընտիր Մայր Ատրինէ Փեշտիմալճեան ԺԲ. ընդհ. Մեծաւորուհին է Միաբանութեան։ Ծնած է Մարդուան 1909ին։ Նախնական ուսումները ստացած է Պոլիս, Բերայի Անարատ Յղութեան Մայր Տան վարժարանին մէջ։ 1929ին անցած է Հռոմ, նոյն Միաբանութեան նորընծա –

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ ՆՈՅԵԱՆ ՏԱՊԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷԿ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ԱՅԴ ԵԿԵՂԵՑԻՆ...

Ամերիկեան «Պոսթըն Թրիվլըր» թերթին մէջ (10 Յուլիս) աշխատակից մը հրատարակած է հետեւեալ յօդուածը.—

Արուեստի մասնագէտներ տակաւին չեն կրնար բացատրել՝ Հայկական Եկեղեցիի մը գոյութիւնը՝ Նոյեան Տապանի մէջ քանդակուած, եւ որ կը գտնուի Փարիզի մէկ մատուռին մէջ։

Այս մատուռը կը կոչուի Լա Սէնթ-Շափէլ, եւ շինուած է 1244 թուին, Ֆրանսայի Լուդովիկոս Թ. արքային կողմէ — Սուրբ Լուի — Փարիզի Իլ տը լա Սիթէ թաղին մէջ։

Շինուած էր իբրեւ մասունքարան Խաչին վրայ Յիսուսի կրած փշապսակին մասունքներուն համար, եւ Լուի Թագաւորին ծախսած էր՝ 2,2 միլիոն տոլարի։

Գոթական ոճով այդ մատրան մէջ, հարթաքանդակներէն մին կը ներկայացնէ Նոյեան Տապանը, իսկ Տապանին մէջ կը հանդչի՝ եռայարկ եկեղեցի մը, Հայկական ճարտարապետութեան նմոյշ։

Հերբըրտ Է. Կրեկըրի, Ուստրէն, ուսուցիչ հանրային դպրոցներու եւ Աննա Մարիա Քալէճի, Փեքսթըն, ուշագրաւ պրպտում կատարած է այս նիւթին շուրջ։

Տապանին մէջ տեսնուած եկեղեցին՝ կը նկատուի ըլլալ հայկական Զուարթնոց համբաւաւոր եկեղեցին՝ Է. դարէն, եռայարկ շէնք մը, հայկական եկեղեցիներու աւանդական սրածայր գմբէթով։

Կրեկըրի կը յիշեցնէ թէ Ծննդոց Գիրքը, ուրկէ գրկուած է Քան (Ֆրանսա) բարձրայոյն ուսմանց համար։

...սանթիմեթրանոց պատի վրայ կը չարեն 50 սանթիմեթրանոց լայնութեամբ պատեր։ Երեւանի ուրիշ մի շէնքի առաջին յարկի պատերու վրայ անորակ շարուածքի պատճառով առաջացեր են ճեղքուածքներ։ Զարբախի մէջ բեղոնի անորակ պատրաստման պատճառով փուլ եկեր է շէնքի ծածկը։ «Գործում շատ բնակելի շէնքեր կառուցւում են առանց ծխանցքների ու օդանցքների»։ Անիկա գեռ ոչինչ։ «Ս. Հ.»ի նախկին տարիներու թիւերուն մէջ կարդացեր ենք աւելի անհեթեթ դէպքերու մասին, երբ շէնքերը կը կառուցուին առանց դուռներու ու պատուհաններու։

(6) Դ. Մ. Գ.

Ծննդոց Գիրքը, ուրկէ գրկուած է Քան (Ֆրանսա) բարձրայոյն ուսմանց համար։

Միաբանական ուխտը կատարած է 1934ին եւ մեկնած է Պէյրութ իբրեւ դաստիարակ Հոփիսիմեանց վարժարանի աշակերտութեան։ 1953ին յիշեալ վարժարանի տնօրէնուհի եւ մեծաւոր կարգուած է։

Քսանըհինգ տարուան իր կրթական գործունէութեան ընթացքին, Մայր Ատրինէ մեծապէս սիրուած է աշակերտութեան եւ տեղւոյն Հայութեան կողմէ։

1959ին Լիբանանի կառավարութիւնը Բարձր Արժանիքի Ոսկիէ շքանշանով գնահատած է զինքը եւ 1961ին Ֆրանսական Կրթական Նախարարութիւնը Կաճառի Ասպետ շքանշանը շնորհած անոր։

Միաբանութիւնը եւ աշխարհացրիւ Հայութիւնը շատ բան կ'ակնկալեն՝ օժտեալ նորընտիր Մեծաւորուհի Մօր արգասաւոր անխոնջ գործունէութենէն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ՎԱԼԱՆՍ.— Ամէն տարի Յուլիս ամիսին, չենք կրնար չյիշել Խանասորի հերոսներուն վերջին խօսքը. «Յուլիս ամսոյն քսանեւհինգին կատարեցէք մեր տօնը»։ Հաւատարիմ այս կտակին, Յուլիս 22ին Տաւանդինի բարձունքին վրայ, զովասուն ծառաստանին մէջ տօնեցինք «Հերոսներու Օր»ը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին։

Հին սերունդը, ականատես օրուան նշանաւորին, անգամ մը եւս եկած էր յարգելու յիշատակը բոլոր այն հերոսներուն, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին յանուն հայ ժողովուրդին։

Օրուան նախագահ ընկ. Յ. Կօշկակարեան դաշտահանդէսը բացուած յայտարարելով հրաւիրեց ընկերները երգելու «Կարկուտ տեղաց»ը, ապա աւելցուց.

«Զունինք պետութիւն, տօնելու համար մեր Հերոսներու Օրը։ Դաշնակցութիւնը սակայն կուզայ տօնել Հերոսներու Օրը, յաւերժացնել անոնց անմահ յիշատակը»։

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին եւ երգեցին Տիկին Սիրարփի Բերգիկեան «Խրճիթը», «Առաւօտ արշալոյսին» եւ «Պաղին բուսած ալ վարդին»։ Օր. Գուլումճեան (Սէն Շամոնէն) «Անուշ պարուն» եւ «Շարմար աղջիկ»։ Վեթերան ընկ. Վարժապետեան՝ «Ես ինկած եմ Քրդերի մէջ»։ Տիկին Միքայէլեան (Քրէէն) «Հայաստան»։ Ընկ. Գուլումճեան (Սէն Շամոնէն) արտասանեց «Հայրենիք»ը։

Խօսքը տրուեցաւ Պալեան վարդապետի, որ փափաք յայտնեց խմբովին երգել «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»ը։ Յետոյ Պ. Յովսէփ Աղաթխանեան խոր զգացումով իր յարգանքի խօսքը բերաւ հերոսներու յիշատակին։

— Միշտ ներկայ եղած եմ ազգային տօներու, այս օրուան տօնը հասարակ տօն մը չէ. հապա ազգային տօն մըն է։ Ազգ մը պահելու համար պէտք է յարգել մտքի մշակները եւ սրտի հերոսները։ Մենք ալ ազգ ենք եւ իրաւունք ունինք ապրելու։ Աշխատինք պահել մեր ազգային արժէքները։

Օրուան բանախօսն էր ընկ. Գուլումճեան (Սէն Շամոնէն), որ Խանասորի արշաւանքի պատմականը ընելով ըսաւ.—

Հայութիւնը կորսնցուցած էր իր անկախութիւնը։ Վեց դարէ ի վեր կ'ապրէր Թուրք բռնակալութեան թաթին տակ։ 1890 թուականին սկսաւ հայ մարտական խումբերու եռուզեռը պահպանելու համար Հայուն պատիւը։ Այդ օրերուն էր, որ Դաշնակցութիւնը եկաւ իր խօսքը ըսելու՝ արթնցնելով մտքերը եւ մարտական ոգին»։

Հանդէսին պաշտօնական բաժինէն ետք, խօսնակի պաշտօնը վարեց ընկ. Արսէն Տէր-Սարգիսեան՝ ստեղծելով մեծ խանդավառութիւն։ Երգեցին, Տիկին Գուլումճեան (Սէն Շամոնէն) «Քեզնից ինծի եար չի լինի»։ Տիկին Մ. Սարգիսեան «Բարձր սարեր»։ Ընկ. Ս. Քեփենէկեան «Այգուն, այգուն իմ եպկի մօտ»։ Ընկ. Հ. Ղազարոսեան «Զօրրորդ գնդի հրաման»։ Ընկ. Տօնիկեան «Արազի ափին ծնած ընկեր»։ Նոր Սերունդի կողմէ Արմէն եւ Աբրահամ կիթառի վրայ նուագեցին հայկական երգեր։ Իրիկուան զով պահուն, դաշտերու լռութեան մէջ կը շարունակուէր հայկ. ազգային խմբերգներու եւ պարերու խրախճանքը։

Դաշտահանդէսը վերջացաւ Նարեկ քահանայի տերունական աղօթքով։

ԹՂԹԱԿԻՑ

քին մէջ, տապանը նկարագրուած է իբրեւ եռայարկ նաւ մը։

«Սակայն ինչո՞ւ» կը հարցնէ Կրեկըրի Ֆրանսացի քանդակագործ մը հայկական եկեղեցի մը պիտի դնէր Նոյեան Տապանի մէջ, անոր շինութեան ոճը ներկայացնելով։

Ու կ'ըսէ թէ ամենէն հաւանական պատասխանը այն է, որ Նոյեան Տապանը հանգչեցաւ, ջրհեղեղէն ետք, Արարատ լերան վրայ, որ հայկական է։

Ապա, կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ եկեղեցի մը պիտի դրուէր տապանին մէջ։

Կրեկըրի, նախ կ'ենթադրէ թէ անծանօթ քանդակագործը, հայկական եռայարկ ճարտարապետութիւնը գործածած է՝ երեք խորհրդանշական իմաստներով։

Առաջին, խորհրդանշելու համար տապանին երեք յարկերը։

Երկրորդ, խորհրդանշելու համար անոր վերջնական հանգստավայրը՝ Հայաստանը։

Երրորդ, ցոյց տալու համար տապանին կրօնական բնոյթը, եւ շաղկապելով Հին եւ Նոր Կտակարանները։

Սակայն, կ'ըսէ Կրեկըրի իմացանք թէ մատուռը նորոգուած էր, 1843-41ին, եւ այդ աշխատանքներուն մէջ էր նաեւ, յայտնապէս, տապանին եկեղեցիի հարթաքանդակը։

Նորոգումները կատարուած են, բստ պայմանագրութեան, Ժոֆրոյ-Տրշամ ընկերութեան կողմէ։

Ուրեմն հարցը կը մնայ տակաւին արուեստի մասնագէտներուն։

Ի՞նչ կը ներկայացնէ հայ եկեղեցին, Նոյեան Տապանին մէջ։

Սէրը կը նմանի ջուրին՝ որ մեր ծաղիկը կը յագեցնէ։

ԱԼՖՈՆՍ ՔԱՌ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

Ու առաջնորդեց Աւազակապետը այն նեղ, գժոխային նկուղին մէջ, որուն «բօլիս» անունը կուտան, իսկ մենք տանջարան պիտի կոչենք։ Անիկա խէնէշ կառավարութեան հրէշային յղացումն է, ուրուն նկարագրութիւնը սարսուռ կուտայ մեզի։

Այդ քառմնելի նկուղին վրայ կախուած էր ջուրի աւազին աման մը, որմէ շարունակ կաթիլ առ կաթիլ ջուր կը հոսէր։ Աւազակապետը շարլխով մը միայն մնաց։ Զորոդին կաշկանդուած էր։ Ոչ ձեռք կրնար վերցնել, ոչ ալ մարմինը շարժել։

Գիշեր մը հոն կեցաւ։ Եւ որովհետեւ նկուղին անցքը զոյգ վանդակապատը ճեղքուածներ ունէր, ոստիկան մը կը սպասէր ու ճեղքուածներէն ներս սուին մը կը խրէր դէպի անոր մարմնոյն մերկ մասը եւ չէր թողուր աչքերը փակել։

Ոստիկանին կեցած տեղէն քիչ մը հեռուն ալ ծաղկուեր դէմքով երիտասարդ մը կծկուած կը մնար ու ձեռքին մէջ թուղթի կտոր մը բռնած էր։ Գարշատեսիլ ու մոլութեան երեւոյթով համակուած կերպարանք մը ունէր այդ երիտասարդը։

Անոնք բռնապետական բանտերու մէջ պատրաստուած են «բօլիս»ի հրէշային տանջանքին. անոնք միայն կրնան գիտնալ թէ այդ երիտասարդին դերը ի՞նչ էր եւ ի՞նչ կը սպասէր։

Բայց բարեբախտաբար Աւազակապետը այն թոյլ ու անարդ հոգիներէն չէր, որ շուտով կորսնցնէր իր գիտակցութիւնը եւ ցնորական վայրկեանի մը մէջ ներքին գաղտնիքներ յայտնէր։ Անոր էութիւնը գերագոյն էակի մը էութիւնն էր։ Մարմնական տառապանքը չէր ազդեր անոր հոգեկան կազմուածքին վրայ։

Ու, հետեւաբար, երիտասարդը՝ որ ալ պէտք գիտէր Հայաստանի հպատակ ժողովուրդներու լեզուն ու մանաւանդ պարսկերէնն ու ռուսերէնը, բոլոր գիշերը բառ մը անգամ չկրցաւ նշանակել իր ճերմակ թուղթին վրայ։

Առաւօտ իմաց տուաւ ոստիկանապետին եւ յայտնեց թէ անպարտ մէկն էր ան։ «Բօլիս»ի քննիչ գործակալի տուած վկայագրին համաձայն՝ ազատ արձակուեցաւ Աւազակապետը։

Կէսօր էր։

Կթոտած քայլերով դէպի Շահպազի գնաց ու ժամի մը չափ տեսակցելէ ետք, վերադարձաւ Արարուց ապաստանարանը, ուր իրեն կը սպասէր Շէլօ սուրհանդակը։

Մէկու մը չյայտնեց եղելութիւնը, որովհետեւ ատիկա հասարակ բան մըն էր իրեն համար։

— Երէկուընէ ի վեր կը սպասեմ ձեզի, մրմնջեց Շէլօ յարգական ձայնով մը։ Առէք այս նամակը։

Աւազակապետը շուտով մը բացաւ զայն ու ահա ինչ որ կարդաց։

«Մեծանուն վարպետ,

«Զինակիր խումբիս միաձայն հաւանութեամբ որոշուած այս մահավճիռը ձեր խղճին ու արդարութեան կը թողունք։

«Նկատելով որ մեր ընկերներէն Սաֆիր Մուրատեան հակառակ իր կոչման, հակառակ իր վեհ պարտականութեան ու միանգամայն հակառակ հայրենիքի նուիրական շահերուն՝ յանձն առած է Թուրք կառավարութեան լրտեսը դառնալու, զինակիր խումբս միաձայն հաւանութեամբ մահուան կը դատապարտէ զինք։

«Այս առթիւ կը յայտնենք թէ մեր Շէլօ սուրհանդակին ընկերակցութեամբ Ծրնտօ անուն երիտասարդ մը կը ղրկենք որ յանձն առած է մահավճիռը գործադրել։

Ընդունեցէք իմ եւ խումբիս յարգանքները

ՎԱՐԴՈՎ»

Աւազակապետը, լեռներու այդ մեծանուն վարպետը, պահ մը մահավճիռը մէկ կողմ դրաւ ու սուրհանդակին հարցուց.

— Ո՞ւր է Ծրնտօն։

— Քովի սենեակն է, պատասխանեց սուրհանդակը։

— Ըսէ թող հոս գայ։

Սուրհանդակը գնաց կանչելու։

— Արդար պատիժ, մրմնջեց Աւազակապետը ինքնիրեն։

Սուրհանդակին առաջնորդութեամբ ներս մտաւ Ծրնտօ անունեալ երիտասարդը, որ հազիւ քսաներկու տարեկան կ'երեւար։ Հասակը կունտլիկ ու միջակ էր. կազմուածքը ժայռէ մը փրթած ապառաժի կտորին կը նմանէր։ Աչքերը խորունկ ցոլացում մը ունէին ու անոնց նայուածքը կը վառէր դալարուած բոցի մը երեւոյթով։ Հագած էր քաղաքացիներու էնաֆ դասակարգին պատկանող տարազ մը։

— Ծրնտօ, ըսաւ Աւազակապետը, գիտե՞ս ինչ պարտականութիւն է դրուած վրադ։

(Շար.)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Անտառներու հրդեհներու հետեւանքով պետական արգելքներուն պատճառաւ, վայրի չգոյութիւնը նկատի ունենալով, Մարսէյլի Խանասորի դաշտահանդէսը յետաձգուած է:

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ամբողջ օրը: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Վարիգէլի ծառախիտ եւ օդասուն հովանիին տակ:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ Գեղարուեստական բաժին

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր քոյր մասնաճիւղերը եւ երիտասարդութիւնը:

Ամէն ընտանիք, ուտելիքը կրնայ միասին բերել:

ԱՌԱՏ ԽՄԻՉՔ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Օր. Արփիկ Շ. Միսաքեանի ընդ. Պ. Կարպիս Մ. Ալէմշահ ամուսնութեան առթիւ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի Մ. ճիւղէն 50 Ն. Ֆ. Շ. Միսաքեան սրահին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կայանի երկրորդ խումբի մեկնումը՝ այս կիրակի (5 Օգոստոս) գիշեր:

Հաւաքուիլ ժամը 22ին, Կառ տը Լիոնի *մեծ ժամացոյցին տակ:*

×

Առաջին խումբը կը վերադառնայ 6 Օգոստոս, Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6ին, Կառ տը Լիոն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐ'ԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 *Ն. Ֆ.*

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

(Ֆօբօ Ռէճս)

2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կին մը՝ ծեր բայց ֆիզիքապէս առողջ, կնոջ մը հսկողութեան համար, միայն կէսօրէ վերջ (14–19):

Ժամադրուելու համար գրել կամ անձամբ ներկայանալ նախընտրաբար ժամը 9–11:

Mme ALEMIAN

24, Ave. Mathurin-Moreau, PARIS 19[e].

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Աւագ, մայրը՝ Սեւպէս, եղբայրները՝ Յարութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիացի (Դարըա Թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝

Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN

8, Bld. Beau Soleil,

ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Նոյնպէս Լանսէյի, Ռընաժի ընկերները:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդները բարի ըլլան չծանրաբեռնել արձակուրդի շրջանի մեր արդէն ծանրաբեռնուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն *ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:*

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 *Ն. Ֆ.*

Առաքումով՝ 4 *Ն. Ֆ.*

Դիմել՝

« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian,* Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova,* Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian,* Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan,* Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian,* Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, *Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,*	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. *Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ*	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, *Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,*	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, *Յ. Յ. Զամգոչեան, Պէյրութ*	40 Ն. Ֆ.
ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի, 1918–1958, *Պէյրութ*	22 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	12 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 *Ն. Ֆ. Բ. հատոր* 5 *Ն. Ֆ.*	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ

Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES - COTE D'AZUR

Պուլ. տը լա Սուռս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ շամփուրով խորոված

DANS LA COUR D'HONNEUR

DES

INVALIDES

DE LOUIS XIV A NAPOLÉON

SPECTACLE SON ET LUMIÈRE

DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE

UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES

Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)

Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF

Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83

PARKING GRATUIT ASSURÉ

RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ

ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը լուսաւորուի եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՁԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք *եւ* վինիլ *պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր,* ամէն տեսակ լինոլէօմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12[e] — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20[e]

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ — VENDREDI 3 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9369 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5270

ՕՐՈՒԱՆ ՃՈՒՔԸ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

Գաղթական էինք 1925ին, երբ լոյս աշխարհ կուգար Յառաջ:

Լոյս-Քաղաքին մէջ չկային հայկական ներկայանալի տպարաններ:

Ծերունի, վաստակաւոր տպագրիչ մը՝ Ջմշկածագցի Կարապետ Ներսէսեան (Կ. Յ. Ներսէս), Փարիզի հին գաղութէն, տասնեակ տարիներ, դժնդակ պայմաններու մէջ, կուրծք տալով կեանքի դառնութեանց, կրցած էր Փարիզի մէջ պահել փոքրիկ տպարան մը, զուրկ ամէն յարմարութենէ:

Տարիներու ընթացքին բազմաթիւ հայերէն գրքեր լոյս տեսած էին իր տպարանէն, որ յաճախ տեղ փոխած էր:

1925ի ամառը, երբ Շաւարշ Միսաքեան ծրագրած էր թերթ հրատարակել, գացեր գտեր էր Ներսէսը, որուն «գեղեցիկ» մակդիրը տուեր էին իր բարեկամները, քիչ մը հեգնութեամբ, խեղճը ընութենէն օժտուած չըլլալով ֆիզիքական շնորհներով:

Տպարանը, 13րդ Թաղամասի Փասքալ փողոցի թիւ 65ի բակին մէջ, երկու մութ սենեակներէ կը բաղկանար:

Խմբագրատան յատկացուած մասը մէկուկէս մեթր լայնք ունէր եւ կուտար բակին վրայ: Դրան երկու կողմի փոքրիկ սեղանները գրաւած էինք Շաւարշին հետ: Եանեւ մութ մասը յատկացուած էր վարչութեան եւ գրաշարներուն: Քովի սենեակին մէջ զետեղուած էր հնամենի մամուլ մը: Յաճախ կը ստիպուէինք ոտքի վրայ գրել յօդուածները:

Խմբագրական աշխատանքը աւարտելէ վերջ, թերթերը ծալելու եւ հասցէները գրելու համար կ'օգնէինք վարիչ Կարօ Ուշագլեանի (Կ. Պետուշ): Երիտասարդ ընկերներ ալ կուգային մեզի օգնելու: Այդ օրերէն պատնէշին վրայ կանգուն մնացած է միայն գրաշար Արամը, հաւատարմօրէն:

Երեք ամիս նախնական պայմաններու մէջ հրատարակեցինք «Յառաջ»ը, մեծ զոհողութիւններով:

Սակայն արդէն մեծ հետաքրքրութիւն էր ստեղծուած թերթին շուրջ: Ամէն օր նոր բաժանորդներ կը գրուէին Փարիզէն եւ գաւառէն: Ամուր հիմերու վրայ կը դրուէր Յառաջ:

Այդ օրերուն կը բացուէր «Մասիս» տպարանը, Պոլսոյ վաղեմի տպագրիչ հրաչեայ Տէր-Ներսէսեանի կողմէ: Թերթը շուտով փոխադրուեցաւ այնտեղ: Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն ունեցան իրենց առանձին սենեակները 208 պիս, Լաֆայէթ փողոցի տպարանի առաջին յարկին վրայ:

Մինչեւ 1926ի վերջը Յառաջ հրատարակուեցաւ իրրեւ երկօրեայ: 1927 Յունուարին դարձաւ օրաթերթ:

Շուրջ վեց տարի մնաց «Մասիս»ի մօտ, ետքէն փոխադրուելու համար 17 Ռիւ Տամէմ, Տէր-Յակոբեան նորաբաց տպարանը, օժտուած տողաշար մեքենայով:

Պատերազմի հետեւանքով շուրջ հինգ տարի, 10 Յունիս 1940էն 7 Ապրիլ 1945 կամաւոր լռութեան դատապարտուեցաւ Յառաջ:

Ազատագրութենէն վերջ, 8 Ապրիլ 1945ին սկսաւ նոր շրջանը, համեստ ծաւալով, տարիներ վերջ մեծնալու համար, սակայն առանց հասնելու նախապատերազմեան վիճակին:

Քանի մը տարի Բ. Թօփալեանի «Աբաքս» տպարանին մէջ հրատարակուելէ ետք, վերջապէս 1957 Սեպտեմբերին ունեցաւ իր սեփական տպարանը, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

Իրականացաւ ողբացեալ Շաւարշի երազը, սակայն ինք անդարձ բաժնուած էր արդէն մեզմէ:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ԼՈՒԾՈՒՄ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ ԴԵՌ ԱԼԺԻ ՉԷ ԴԱՑԱԾ

Պեն Պելլայի բանագնացը՝ Մոհամմէտ Խիտէր եւ Թիզի-Ուզուի խումբին ներկայացուցիչները՝ Պելքասէմ Քրիմ, Պուտիաֆ եւ Ուլտ Հաճ 3 ժամ խորհրդակցեցան տագնապին լուծումը գտնելու համար:

Այս հանդիպումը, որ տեղի ունեցաւ «միջնորդութիւններու» վրայէն պիտի կրկնուէր յաջորդ օրը՝ հինգշաբթի: Նոյն օրը սակայն Նիւ Եորքի մէջ, ՄԱԿի ալժերական ներկայացուցիչը յայտարարած է թէ «համաձայնութիւն գոյացաւ»: Աւելցուցած է նաեւ թէ խօսած էր ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարին հետ Ալժերիոյ անդամակցութեան մասին: Այս դիմումը պիտի կատարէ ալժերական իշխանութիւնը տէ եուռէ *եւ* տէ ֆաքթօ, *այս դիմումին կնքահայրութիւնը կը ստանձնեն Ապահովութեան Խորհուրդի 11 անդամները, ինչ որ աննախընթաց դէպք մըն է:*

Անդին, յանուն Թիզի-Ուզուի խմբակին, մեթր Պուտիաա որ կարճ ժամանակով մասնակցած էր «կլոր սեղանի» ժողովին, կը յայտարարէր.— «Ամէն ոք կը փափաքի որ այլեւս միակ ընդհանուր կեդրոնը Ալժէ ըլլայ: Լուրջ հարցերը կը քննուին, բայց ժամանակի կը կարօտի»: Աւելի ուշ, Խիտէր իր ընկերներէն արտօնութիւն առնելէ ետք, հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր.— Երէկ, գիտէք արդէն, չփման մէջ մտանք գնդ. Մոհանտ Ուլտ էլ Հաճի եւ մեր բարեկամ Պելքասէմ Քրիմի հետ: Գոհացանք միայն հարցերուն անդրադառնալու առանց խորացնելու: Պուտիաֆի հասնելէն ետք, խորացուցինք հարցերը, որպէսզի վերջնական լուծումի մը յանգինք հանդարտ եւ եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ, հասկացողութեան մթնոլորտի մը մէջ: Հարցին բոլոր երեսները քննեցինք: Կարեւոր է: Անգամ մըն ալ պիտի հանդիպինք եւ այն ատեն կը յուսամ թէ պիտի կարենանք յայտարարել ալժերական կարծիքին, որ անհամբեր կը սպասէ, տագնապը կարգադրող վերջնական լուծումը: Կը յուսամ թէ այդ լուծումը բոլորին գոհացում կուտայ: Վաղը այդ լուծումը կ'ունենանք»:

Հարցումի մը պատասխանելով Պուտիաֆ յայտարարեց թէ իր ձերբակալութիւնը այլեւս երկրորդական դարձած էր, աւելի կարեւոր հարցեր կային:

Նոյն շրջանակներուն լուրերուն համաձայն, Քաղաքական Բիւրոյին Ալժէ ժամանումը ցայցի երեւոյթ պիտի չստանայ եւ Պեն Պելլան ալ առանց ժողովրդական ընդունելութեան քաղաք պիտի մտնէ:

Անդին Պեն Պելլա որ միշտ Օռան է, վերջին շաբաթներու զանազան չփումներու ընթացքին ցոյց տուած է թէ գործնական միտք մըն է եւ հինգ տարի արգելափակուած մնալով միշտ շատ կարդացած ու շատ բան սորված է եւ կը սպասէ իր ժամուն:

× Միթիճայի մէջ 5 Եւրոպացիներու դիակները գտնուեցան:

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ՃԱՌԸ

Վարչապետ Փոմփիտու 25 վայրկեան խօսեցաւ ձայն-պատկերասփիւռէն: Գըլխաւոր նիւթերն եղան՝ երկրագործութիւնը եւ Ալժերիա:

Փոմփիտուի համար գիւղացիական աշխարհը խիկական յեղափոխութիւն մը պէտք է ունենայ: Զարմանք կը յայտնէ որ կարգ մը երկրագործական կազմակերպութիւններ ցոյցեր կը կատարեն եւ բռնութիւններ, որոնց ոչ մէկ կառավարութիւն կրնայ հանդուրժել:

Գալով Ալժերիոյ, Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ գործակցութիւնը կապուած է համայնքներու գործակցութեան: Կախում ունի Եւրոպացիներու ապահովութենէն: Վարչապետը հակառակ դէպքերուն, յոյս ունի որ ամէն ինչ պիտի կարգադրուի եւ գործակցութիւնը կատարուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ամերիկեան դեսպանը՝ Կէվըն հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն: Գլխաւոր պատճառն այն է որ համաձայն չէ Ուաշինկթընի տեսակէտին ֆրանսական հիւլէական ուժի նկատմամբ:

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ, 62 տարեկանին մեռած է գրագէտ Լէոն Կրուչովսքի: Հայամայնավար կուսակցութեան կ. կոմիտէի անդամ էր:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ 30 միլիոն մարք փոխ տըրւած է Թունուզի: Միւս կողմէ Իրաքի կառավարութիւնը խզեց իր յարաբերութիւնները Թունուզի հետ, որովհետեւ այս վերջինը ճանչցած էր Քուվէյթի իշխանապետութիւնը:

ՊԱՐՍԻՑ Շահը Աֆղանիստանէն Թեհրան վերադարձաւ, բայց չյաջողեցաւ իր միջնորդութեամբ կարգադրելու Աֆղանիստանի եւ Փաքիստանի սահմանային հարցը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը՝ Ուլպրիխթ Մոսկուա հասաւ առջի օր Կովկասի մէջ պիտի հանդիպի Խրուշչեւի: Կը կարծուի թէ պիտի գրաղին առանձին հաշտութեան դաշնագրի պատրաստութեամբ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ եւ Հալէպի առեւտրականները իրենց խանութները փակեցին երեքշաբթի օր բողոքելու համար Նասրի վերջին ճառին դէմ: Ռասյին խօսքերը իրրեւ միջամտութիւն կը նկատուին սուրիական ներքին հարցերուն:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը արաբական երկիրներու Արտաքին նախարարները հրաւիրեց ժողովի, յառաջիկայ Սեպտեմբերին, քննելու համար Պաղեստինի հարցերը:

ՓԵՐՈՒԻ պաշտօնանկ նախագահը՝ Փըրատօ, որ պետական հարուածին ատեն ձերբակալուած, ապա ազատ արձակուած էր, Փարիզ եկաւ ուր պիտի հաստատուի:

Օրէ Օր

ՈՍԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ

«Յառաջ»ի խմբագրատան մէջ, արձակուրդի այս օրերուն, միշտ կը հանդիպինք նոր դէմքերու, — այցելուներ են հին ու նոր աշխարհներէն: Յաճախ նաեւ մտաւորականներ:

Անցեալ օրուան հանդիպումը՝ Փրոֆ. Էսապալեանի եւ Պ. Ֆրունճեանի հետ: Անմիջապէս տեղի ունեցաւ զրոյց մը նիւթի մը շուրջ, որ այժմէական է, «հրատապ» ինչպէս սովորութիւն է ըսել:

Մտաւորականներու հանդիպում՝ իրարու կապելու համար գաղութները:

Ստեղծել ոսկի կամուրջ մը:

Ահա աշխատանքի ծրագիր մը, որ գին չունի:

Արդարեւ սկսեր են լճանալ մեր գաղութները, գորշ կամ մաշած գոյն են ստացեր տեղական արժէքները:

— Ամա՛ն, շատ լսեցինք, շատ տեսանք:

Ընդհակառակն կը վերակենդանանան գաղութները, խանդավառութեան ալիքը կը բարձրանայ, Հայութեան կրակը կ'արծարծի, երբ մէկ գաղութէն միւսը ոսկի կամուրջներ կընետեն մտաւորականները:

Ապացոյց՝ շրջապտոյտը զոր կատարեցինք Յուլիսի սկիզբը, Ֆրանսայի գաւառներուն մէջ: Մեր հայրենակիցները, նոր խօսքի, նոր ձայնի կարօտ, հետաքրքրութեամբ հետեւեցան երեք գրողներու շարժումին:

Այս շարժումին մէջ փոխադարձ է ըսպասուած շահը: Գրողը կը ճանչնայ իր ժողովուրդը եւ կը խանդավառուի անոր հետաքրքրութեամբ, ու ժողովուրդը կը ճանչնայ նոր դէմք մը ու կը խանդավառուի դէմքերու փոփոխութեամբ:

Պոլսոյ նախորդ պատրիարքը, արտասահմանէն իր մօտ հրաւիրելով նոր եպիսկոպոսներ, կ'աշխատէր իր ժողովուրդին մէջ վառ պահել հաւատքը թէ՝ նորեր կը հասնին՝ եթէ կը հատնին հիները: Կ'ուզէր ըսել թէ անտէր մնացած չէ եկեղեցին, հասած են բազմաթիւ նոր անուններ:

Ահա, ուրեմն, գործունէութեան նոր դաշտ մը: Զօրաշարժի ենթարկել մեր մտաւորականները, պտըտցնել գաղութէ գաղութ, ցոյց տալու համար մեր ժողովուրդին իր նոր ուժերը, իր նոր արժէքները: Ազգապահպանումը բառ չէ, շարժում է:

Ժողովուրդը պէտք է ճանչնայ իր գրողը՝ խանդավառուելու համար նոր արժէքներով: Ու գրողը պէտք է ճանչնայ իր ժողովուրդը՝ խանդավառուելու համար անոր կենանքով:

Համաստեղն էր, առաջին անգամ, որ ճամբայ ելաւ Արեւմուտքէն, փնտռելու, գտնելու, ուսումնասիրելու համար Մնացորդացը, Սփիւռքը: Այդ առաջին փորձը դարձաւ դպրոց մը, որու հետեւեցան յետագային ուրիշ գրողներ՝ շրջելով իրենց ժողովուրդին մէջ: Գրողը *քոնսիէրժ* չէ որ գամուած մնայ իր աթոռին: Հարկ է որ ճամբորդէ, տեսնէ, նիւթ հաւաքէ՝ ինչպէս կ'ընեն ֆրանսացի գրողները:

Ահա այս ծրագրով խանդավառուած՝ ընկ. Հայկ Սէրէնկիւլեան կ'ուզէ գործնականացնել զայն, և 50.000 հին ֆրանք կը տրամադրէ իբրեւ հիմնադրամ, 50 հազար հին ֆրանք կը տրամադրէ նաեւ իր որդին՝ ընկ. Վազգէն Սէրէնկիւլեան: Թերեւս ուրիշներ ալ հետեւին, նիւթապէս օժանդակելու համար շարժումի մը, որու նպատակն է ոսկի կամուրջ մը նետել գաղութէ գաղութ, մտաւորականներու ճամբորդութեամբ խանդավառել գաղութները, հայ մշակոյթին նրագը պտըտցնելու համար հոն ուր ծուարած է ափ մը Հայութիւն: Այսօր Փարիզէն մինչեւ Լիոն կամ Մարսէյլ, մինչեւ Ժընեւ կամ Միլան մինչեւ Պրիւսէլ կամ Լոնտոն: Ու վաղը՝ աւելի հեռու:

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Կեդր. Կոմիտէն քանի մը տարի առաջ ծրագրած էր կազմակերպել ուխտագնացութիւն մը մինչեւ Անթիլիաս, հայ նահատակներու յիշատակին նուիրուած մատուռը, ու մինչեւ Տէր-Զօր: Ի՛նչ խանդավառութիւն պիտի ստեղծէր այս շարժումը՝ այն վայրերուն մէջ, ուրկէ պիտի անցնէին ուխտաւորները, եւ ի՛նչ զգացումներ պիտի արթընցնէր ուխտաւորներուն մէջ անապատը, ուր դեռ լռած չեն ցաւի ու բողոքի ձայները: Քաղաքական դէպքերը արգելք եղան այս ծրագրին:

Բայց պէտք չէ մոռնալ ծրագիրը: Պէտք չէ հանգիստ նստիլ: Պէտք է շարժիլ: Ոտքի հանել մտաւորականները, որպէսզի քալեն՝ չանդամալուծուելու համար:

Պէտք է ոսկի կամուրջ նետել գաղութէ գաղութ:

ԱՐԱՋ

Բ. ԹԱՇԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Հասանք իր բնակարանը. վանքին մօտ խուց մը, բոլորովին անզարդ. աշխատանքի սեղան մը, վրան՝ բանջարեղէն, ցիրուցան թուղթեր. մէկ երկու աթոռ. մէկ կողմը որմնադարաններ, կքած՝ ձեռագիր տետրակներու ծանրութեան տակ: Անտիպներն էին, այսինքն գործին մեծ մասը:

« — Ասանկ չըլլար Օշակա՛ն, ըսի. ձեռագիրներդ ինչո՞ւ անապահով տեղեր կը պահես. կուգան կը գողնան, հրդեհ մը կ'ըլլայ, եւ բոլորն ալ կը կորսուին: Դըրամարկղի մէջ պահէ, Ահարոնին պէս...

« — Պահեմ՝ ի՞նչ պիտի ըլլայ որ... պատասխանեց Օշական. արդէն կորսուած են...

«Հիմա, իր մահէն տասնըչորս տարի վերջ, տասնեակներով անտիպ երկեր ունի Օշական:

«Յետոյ խօսեցանք իր գործերուն մասին: Ըսաւ, որ արդէն սկսած է վէպ մը, «Կեանքիս պէս», որ պիտի բաղկանայ տասնըհինգ հատորներէ:

« — Խենթացա՞ր, Օշական, ո՞վ կը կարդայ տասնըհինգ հատոր...

« Մեզի՛ միայն տարօրինակ կը թուի ատիկա, պատասխանեց Օշական. միջազգային վէպը այսօր դէպի ծաւալը կ'երթայ, տղա՛ս. այլապէս չի կրնար կեանքը տալ. կուտայ անոր մէկ պահը միայն: Մտածէ՛ Բրուստի մասին: Վէպը վախճան չունի. կանգ կ'առնէ հոն՝ ուր հեղինակը կ'իյնայ:

«1947ին տեղի կ'ունենար մեր այս խօսակցութիւնը: Տարի մը վերջ, Օշական ինկած էր արդէն, կիսատ ձգելով իր վէպը:

«Խօսակցեցանք արեւելահայ գրականութեան, եւ մասնաւորաբար բանաստեղծութեան մասին: Ըսի, որ շատ ժխտական է իր դիրքը, գինքը աղանդաւորութեան հասցնելու աստիճան, երբ բացարձակապէս կը մերժէ Արեւելահայերուն մօտ բանաստեղծի խառնուածքներու գոյութիւնը: Յիշեցուցի Տէրեանը, Չարենցը. պատասխանեց որ Չարենց... բանաստեղծ չէ. յետոյ արտայայտութիւնը թեթեւցնել կարծելով, ըսաւ որ արեւելահայ քերթողութեան ոգին է որ կը պակսի. իսկ Արեւմտահայերու մօտ ոգին կայ, բայց բանաստեղծութիւնը բացակայ է: Օշական այս բոլորը կ'ըսէր, առանց մոռնալու Թէքէեանը, Զարիփեանը, Մեծարենցը...

«Օշական չունէր քաղաքական համոզումներ. չէր ալ հետաքրքրուեր: Կիպրոսի մէջ, օր մը իր ներկայութեան կը խօսէինք նախագահ Հուվըրի մասին: « — Օշակա՛ն, հարցուցինք, Հուվըրը կը ճանչնա՞ս»:

«Կը ճանչնար. նախագահ Հուվըրը Օշականի համար Նիկոսիոյ նամակատան ցրուիչ Մըսըը Հուվըրն էր...:

« — Եթէ դուն խելացի ըլլաս, ըսի օր մը, Երուսաղէմ, երբ իր զանազան մտահոգութիւններուն մասին կը խօսէր, եթէ խելացի ըլլաս՝ այսօր իսկ կը հայհոյես Դաշնակցականներուն, եւ դիմացէն քեզ գրկաբաց կ'ընդունին. այն ատեն միայն կրնաս հանգիստ ապրիլ:

« — Ես ատ ապուրը չեմ կրնար ուտել, յայտարարեց Օշական ընդվզումով: Հրապարակի բոլոր հայհոյողներն ալ ազգը քանդողներ են. ես չեմ կրնար ազգս քանդել: Եւ Դաշնակցականներն ալ այն մարդիկն են, որ ընդունակ չեն ազգը քանդելու:

«Իսկապէս ատ ապուրը չէր ուտեր Օշական, եւ երբեք չկերաւ: Մինչեւ մահը մնաց Սէօլէօզէն դեռ նոր քաղաք իջած եւ քաղքենի կեանքին միշտ անընտել, ուղղամիտ եւ անտաշ գիւղացին (ինք պիտի ըսէր՝ «գեղացի»): Գրականութեան մէջ այնքա՛ն բիրտ, այնքան անմիջականօրէն իրապաշտ՝ կեանքի մէջ Օշական աղջնակի մը պէս ամչկոտ էր, կիներու ներկայութեան մանաւանդ: Հարիւրի շուրջ մեծահատոր երկեր արտադրող այս մարդը հրապարակաւ երկու խօսք ըսել չէր գիտեր: Կենցաղագիտութեան կանոնները թշնամի էին իրեն. իսկապէս անկարելի պիտի ըլլար երեւակայել Օշականը՝ բարձր ընկերութիւններու մէջ:

«Եւ այս պարզ կենցաղով գիւղացի մարդուն գրականութիւնը եղաւ [illegible]ն խորունկ, այնքան այլազան, այնքան բարդ, իր անունին շուրջ մշուշ եւ խորհրդաւորութիւն ստեղծելու աստիճան, Օշականը զանգուածներուն դարձնելով անմատչելի: Արդէն երբ իր ներկայութեան խօսք ըլլար, իր ոճի մասին մանաւանդ՝ Օշական խորունկ համոզումով կ'ըսէր. « — Հիմա չեմ կարդացուիր. յիսուն տարի վերջ միայն պիտի հասկընան զիս եւ գրականութիւնս կարդան»: Եւ եթէ այս խօսքը 1930ական թուականներէն կուգայ՝ մեզի կը մնայ ենթադրել որ յիսուն տարուան պայմանաժամ մը... անբաւարար է պարզապէս: Տարբեր հարց, որ Օշական երբեք համաձայն չէր իր ոճի եւ առհասարակ գրականութեան մասին ըսուածներուն: Երբ ըսի թէ իր ոճը ծանր է, դժուարամարս ու ծխաշունչ՝ Օշական պատգամեց, գրեթէ պոռալով. « — Մեր մէջ ամենայստակ գրողը ե՛ս եմ. սա՛նկ գրէ»: Եւ Օշական խորապէս կը հաւատար իր ըսածին:

« Ես հաւատացած էի, Կիպրոսի մէջ զինք ճանչնալէ առաջ, որ ճիգով կը գրէր Օշական: Բայց արդէն զինքը տեսնելուս՝ համոզումս փոխուեցաւ. պատահեցաւ, որ ինծի բան մը թելադրէ, բերանացի: Գրելէս յետոյ անդրադարձայ, որ պարբերութեան ոճը նոյնքան բարդ էր, որքան իր վէպերունը: Ճիգով չէր սրբագրեր գրածը: Կ'արտագրէր: Եւ իւրաքանչիւր արտագրումին՝ գրածը կը կրկնապատկուէր: Բարեբախտաբար կը գոհանար միայն երեք արտագրումով...:

«Ամէն պարագայի, բացառօրէն զօրաւոր անհատականութեան տէր գրագէտ էր Օշական, եւ այդ անհատականութեան արտայայտութիւնը եղող ոճն ալ ինքնատիպ պիտի ըլլար, բնականօրէն: Օշական, մատչելի կամ ոչ, մեր գրականութեան մեծերէն է, ոչ թէ որովհետեւ ինք մէկուն չնմանեցաւ, այլ որովհետեւ ոչ ոք կրցաւ իրեն նմանիլ: Կազմեց առանձին գագաթ մը»:

Զրոյցը կը շարունակուի: Պ. Թաշեան կը խօսի պատմուածագիր, վիպագիր եւ քննադատ Օշականի մասին: Կը յիշուին «Խոնարհներ»ը, «Մնացորդաց»ը, «Համապատկեր»ի տասնեակ հատորներու շարքը: Անկարելի է նիւթը սպառել: Բայց Պ. Թաշեանի կողմէ եղած յաճախակի ընդհանրացումները, այնքան հետաքրքրական՝ պատճառ կ'ըլլան որ հեռանանք Օշականէն, իսկական «Օշականեան» երեկոյ մը անցընելէ յետոյ: Կ'ակնկալենք նոյն յաջողութիւնը ունենալ Պ. Թաշեանի հանդէպ մեր հետաքրքրութիւնները գոհացնելու փորձին մէջ, թէեւ գիտենք, որ շատ բաներու մասին խօսող շատ մարդիկ լակոնական ոճ կ'որդեգրեն, երբ կարգը հասնի իրենց: Պ. Թաշեան կը գլէ կ'անցնի նախկին մրցանիշները, մօտենալով... Յուլիոս Կեսարին:

«Ծնած եմ, այսօր կ'ապրիմ, վաղը պիտի մեռնիմ»:

Բաւական դժուարութեամբ կը յաջողինք մանրամասնել տալ վերի քիչ մը հակիրճ կենսագրականը.

«Ծնած եմ Ատաբազար: Տարիքս չեմ պահեր, որովհետեւ մասնաւոր ծրագիրներով չեմ եկած Պէյրութ: Ծննդեան թուականս՝ 1896 Դեկտեմբեր՝ հին տոմարով, 1897 Յունուար՝ նոր տոմարով (Պ. Թաշեանէն խնդրած էինք մանրամասնել...): Ինչպէս կը տեսնէք՝ երիտասարդ մըն եմ: Բաւական յաճախած եմ դպրոց, բայց մէկ վկայական միայն ունիմ, մանկապարտէզինը: Եղած եմ փայլուն աշակերտ, նախ Հոփսիմեանց վարժարանին, ապա Նոր Դպրոցին մէջ: Շուտով դարձած եմ անյագ ընթերցող մը, բոլոր ինծի մատչելի գիրքերը կարդացած եմ, ժամանակին:

«Ընթերցումներն են որ կը կազմեն մարդը– անհրաժեշտ է միշտ կարդալ եւ շատ: Մեր գրագէտներէն շատեր հազիւ ստացած են նախնական ուսում մը, բայց բոլորն ալ եղած են անյագ ընթերցող եւ յամառ աշխատող ու պրպտող: Դպրոցը չէ որ կը կերտէ մտաւորականը. մտաւորականը ինքզինք կը կերտէ: Դուք շատ մեծ կարելիութիւններ ունիք այդ աշխատանքին համար Ճեմարանէն ներս, եւ ատոր համար դուք պէտք է ըլլաք մտաւորականներ. եւ մանաւանդ հայ մտաւորականներ...»:

Այս կարճ դադարէն օգտուելով, կը յիշեցնենք Պ. Թաշեանին որ իր մասին կը խօսէր քիչ առաջ: Կ'անդրադառնայ, կը վերադառնայ.

«Սկիզբը, երբ պատանի էի դեռ, խելքս «հերոսութիւն»ներու տուած էի, եւ ոչ մէկ հետաքրքրութիւն ունէի դպրոցի եւ գրականութեան հանդէպ: Կատարեալ էֆէ մարդ մը, կամ արաբերէնով՝ զայիմ: Պատահեցաւ, որ ունենամ դրացի բարեկամ մը, Զարեհ Պուլպուլ, որ «բանաստեղծ» էր. գրածները կը բերէր երբեմն ինծի կարդալու. երբեմն ալ կը ղրկէր թերթերուն, որոնք կը տպէին: Օր մըն ալ մտածեցի.— «Ասիկա որ կը գրէ՝ ես ինչո՞ւ չգրեմ. եւ գրեցի՛ (բայց վրա՛ս գրէ)»:

Կը յաջողինք Պ. Թաշեանի յիշողութենէն — որ իրեն չափ երիտասարդ է — խլել երկու տող իր բանաստեղծութիւններէն, բանաստեղծի մը բանաստեղծութիւններէն...

«Թող աչքերէդ մարգարտի պէս բիւր
կայլակներ իյնան գետին,
Զի քու ծոցէդ բաժնուած՝ ես, ա՛հ,
կը մեռնիմ դուռն օտարին»:

«Բանաստեղծութիւնս վերիվերոյ ասանկ բան մըն էր: Զարեհ Պուլպուլը թերթերու ղրկած էր. ե՛ս ալ ղրկեցի, եւ տպեցին: Այլեւս «վաւերական» բանաստեղծ էի: Աւելի ուշ, Նշան Պէշիկթաշլեանի օրինակին հետեւելով, գրեցի «Կոչնակ»ին: Նոյնիսկ աշխատակցութեան վարձք ղրկեցին, կարծեմ մէկ տոլար: Այսպէս, դիպուածի բերումով, փոխանակ ըլլալու արհեստաւոր՝ եղայ գրականութեան սիրահար մարդ: Ժամանակին հետ, մէջս սկսաւ արթննալ սէրը հայ լեզուի պատմութեան եւ ուսումնասիրութեան հանդէպ: Լեզուական, ուղղագրական հարցերու մէջ ծայրայեղ պահպանողական եմ: Մէկ գիր փոխել Մեսրոպեան ուղղագրութենէն՝ սրբապղծութիւն է. ո՞ւր պիտի տանին մեզ այս փոփոխումները, «պարզացում»ները: Լեզուն ազգային հպարտութիւն է, եւ իրաւունք չունինք անոր հետ վարուելու մեր քմահաճոյքին համեմատ: Պէտք է ըլլանք միշտ բծախնդիր, միշտ ճշդենք, ստուգենք, ունենանք պատասխանատուութեան գիտակցում՝ անոր հանդէպ: Գրականութեան մէջ եղէք միշտ յառաջդիմական, շա՛տ յառաջդիմական. լեզուին մէջ՝ միշտ եւ միշտ պահպանողական: Եթէ իրաւասու ըլլայի ձեզի պատգամ մը տալու՝ պիտի ըսէի միայն մէկ բան: «Հաւատարիմ եղէք հայերէնին, միշտ գուրգուրացէք մեր այս մեծ հարստութեան՝ մայրենի լեզուին վրայ»: Եւ եթէ հիմա կրցայ ձեզի ներշնչել հայերէնի պաշտամունքը՝ իմ Պէյրութ գալս ալ արդարացած է, վերադարձս ալ (եթէ Պէյրութցիները վռնտեն) »:

Բոլորս ոտքի ենք արդէն, Պ. Թաշեանին հետ. սենեակը ամբողջութեամբ շարժում է եւ ոգեւորութիւն: Պ. Թաշեան վստահաբար ներշնչած է մեզի խանդավառութիւն եւ... հայերէնի պաշտամունք, ինչպէս նաեւ խնդալու, խօսելու անսպառ տրամադրութիւն: Հազիւ կը յաջողի դուրս գալ սենեակէն: Խօսակցութիւնը դուրսը դեռ կը շարունակուի:

Իսկ «Ջահակիր»ը դեռ կը յուսայ օր մը ամբողջացնել Պ. Թաշեանի կիսատ մնացած... կենսագրականը:

«ՋԱՀԱԿԻՐ»

ՊԱՇՏՕՆԱԶՐԿՈՒՄՆԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ օր չանցնիր, որ նախկին հիթլէրականներու պաշտօնատարներու եւ զինուորականներու ձերբակալութիւն կամ դատավարութիւն տեղի չունենայ: Ասոնք ընդհանրապէս Հրեաներու հանդէպ չարագործութեան յանցանքով կամ չէզոքացման կայաններու մէջ կատարած անգթութեան եւ կոտորումի, սպանութեան, խանձումի պատասխանատուութեամբ դատի կը կանչուին եւ կը կրեն իրենց պատիժը՝ 5, 10, 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուելով: Երկրին մէջ մահապատիժը վերցուած է: Այս պատճառով մարդիկ որ հազարաւորներու մահուան պատճառ եղած են, օրինապէս կ'ազատին մահուան դատավճի–

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Բ.

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Այս առաջին յանցանքները գործելէն ետքը՝ յանցանք մըն ալ գործեց աշխարհ գալով... Թէոդոսիոյ մէջ, որպէս թէ աշխարհիս մէջ ուրիշ քաղաք մնացած չըլլար, թող որ այդ քաղաքը իր կարիքներուն համաձայն ալ չէր: Մանկութեան օրերը այնտեղ անցընելէն ետքը, 1952ի առենները Սիմֆերոպոլ գնաց եւ հոն վարժարան մտնելով, փոխանակ ուսանելու՝ ուսուցանելու արհեստը սորվիլ կ'ուզէր: Զինքը համոզեցին թէ առանց ուսանելու՝ ուսուցանել անկարելի էր, եւ ասոր վրայ սկսաւ իր դասերը պատրաստել եւ ընկերները գերազանցել:

1859ին վարժարանէն ելաւ եւ Թէոդոսիա վերադառնալով ուզեց դասատուութեամբ ապրիլ: Դասատուութեամբ ապրի՜լ... հրաշքի դարերն անցած են, — դասատուութեամբ մեռնիլ, ա՛յս է իրականութիւնը: Քաղաքացիները մեծ գործ մը ըրած կ'ըլլան՝ եթէ կախուելիք անձերը Թուրքիա ղրկեն դասատուութիւն ընելու: Չկրցաւ իր փափաքը գործադրել եւ հարկ եղաւ կտաւի վաճառականի մը քով գրագրութեան պաշտօն վարել: Քանի մը ամիս կտաւ չվաճառելէն ետքը հրաժեշտ տուաւ այդ գործին եւ միտքը դրաւ որ անպատճառ դասատուութեամբ ապրի:

1864ին քանի մը ընկերներու հետ միանալով Ռոստովի մէջ դպրոցի մը հիմնարկութեան աշխատեցաւ եւ չյաջողեցաւ:

1865ին Եկատերինոտարի մէջ այցելութեամբ դասախօսութիւն ընելու ձեռնարկեց: Այս ձեռնարկութիւնն ալ ի դերեւ ելաւ եւ Իփէքճեան ստիպուեցաւ Ռուսաստանը թողուլ եւ գրկել Թուրքիան: Եթէ դասատուութիւնը թողուր եւ գրկէր Ռուսաստան, անխոհեմ գործ մը ըրած պիտի չհամարուէր:

1867ին Կ. Պոլիս եկաւ: Դասատուի մը աշխարհ գալը, ինչպէս ըսինք, յանցանք մըն է արդէն, իսկ Պոլիս գալը անանկ ծանր յանցանք մըն է որ բնաւ ներելի չէ: Իփէքճեան այս մահացու մեղքն ալ գործեց, եւ Ենի–Գարուի վարժարանը մտաւ տեսչութեան պաշտօնով:

Այս անձը պզտիկին վրայ պզտիկ գաղափար ունի կամ, լաւ եւս, բնաւ գաղափար չունի, եւ կը փափաքի որ ամէն բան մեծ, փառաւոր եւ կատարեալ ըլլայ: Գովելի փափաք մըն է ասիկա, բայց տեղին, ժամանակին եւ պարագաներուն յարմարիլն ալ քիչ մը պէտք է: Եթէ կօշկակար մը եղած ըլլար, նաւակի մեծութեամբ կօշիկներ պիտի կարէր, թէպէտեւ Պոլսեցիներուն մեծ ծառայութիւն մը պիտի ընէր, վասնզի երբեմն փողոցներէն [illegible] համար նաւակի պէտքը զգալի կ'ըլլայ, ինչպէս հօս [illegible] պէտքը զգալի է Կ'ըլլային ծայրը: [illegible] 15 ոսկի եկամուտ ունեցող վարժարանի մը տնօրէն կարգէ Իփէքճեան էֆէնտին եւ աղաչէ որ ծրագիր մը պատրաստէ: Հետեւեալ օրը ծրագիր մը կը հանէ ծոցէն եւ կը սկսի կարդալ.—

«Պատիւ ունեցէք մտիկ ընելու այն ծրագիրը, զոր պատրաստելու համար աղաչեցիք մեզի:

Ա.— Նկատելով որ դպրոցին շէնքը աւելի ախոռի ձեւով շինուած է քան դաստիարակութեան շէնքի մը ձեւով, կը խնդրեմ որ նախ այդ դպրոցը փլցնէք եւ նորէն շինէք այն ձեւով, որուն օրինակը Գերմանիայէն բերել տուած եմ: Այդ շէնքին մէջ անկարելի է տղայ դաստիարակել:

Բ.— Ծեմիշները վերցնել դպրոցին քովէն եւ քաղաքէն դուրս տեղ մը դնել:

Գ.— Նկատելով որ կլիման վնասակար է, կը խնդրեմ որ Հոգաբարձութիւնը տնօրինէ քաղաքիս կլիման փոխելու համար:

Դ.— Վարժարանը ամիսը 100 ոսկիի պէտք ունի եւ Հոգաբարձութիւնը կարող է, եթէ ուզէ, ժողովուրդէն հաւաքել այդ դրամը:

Ե.— Եթէ այս առաջարկութիւններս կ'ընդունիք՝ լաւ, եթէ ոչ՝ մնաք բարեաւ»:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(7 – Շար.)

...ւէն: Այժման շա՛տ կ'ուզէր որ Գերմանիոյ յանձնուէր...:

Յանցաւորներու թիւը եւ տեսակը շատ է անկասկած, բայց Գերմանիոյ պարտութենէն 17 տարիներ ետք կարելի եղած չէ դեռ վերջնական ճշդում կատարել: Ամէն պարագայի տակ, ենթակաները կամ ողջ մնացողները, մանաւանդ Հրէական կազմակերպութիւնները, Չեխերն ու Լեհերը հետզհետէ դատարաններու ուշադրութեան կը յանձնեն յանցապարտները՝ եթէ ունենան որոշ ապացոյցներ եւ վկաներ, այլ մանաւանդ եթէ գտնեն զանոնք, որովհետեւ անոնք զանազան վայրերու մէջ եւ նոյնիսկ կեղծ անուններով կ'ապրին եւ նոր պաշտօններու հասած են:

Ամէնէն շշմեցուցիչ պարագան Գերմանիոյ կառավարութեան եւ դատական կազմին համար եղաւ, այս Յուլիս ամսուան մէջ, Քառլսռուհէի Բարձրագոյն դատարանի ընդհանուր դատախազ Վոլֆկանգ Ֆոէնկըլի պաշտօնէ արձակումը իր նախկին պաշտօնին վերացման պատճառով:

Ֆոենկըլ Լայփցիկի Բարձրագոյն դատարանին մէջ 1936–1943 «արդարադատութեան օգնական աշխատաւոր» եղած է եւ իր պաշտօնը եղած է, ըստ իր յայտարարութեան, վերաքննել դատերու իրաւական հանգամանքները նախ քան վճիռներուն գործադրութիւնը:

Արեւմտեան Գերմանիոյ պետական կառուցման ժամանակ որակեալ դատաւորներու մեծ պահանջքին անսալով, այս կարգի նախկին դատաւորներ դարձեալ պաշտօնի առնուած էին կարծուելով որ անոնք այն ատենի իրաւակարգին համաձայն օրէնքի սահմանին մէջ շարժած են եւ անմարդկային վճիռներու մասնակցած չեն:

Ֆոենկըլէն աւելի բարձր դիրք ունեցող դատաւորներ նոյնիսկ, պետական դատախազի պաշտօնին դրուած են, եւ անոնք, վեց կամ ութ տարի պաշտօնավարելէ ետք, հանգստեան կոչուած են ըստ իրենց տարիքին: Ֆոենկըլ ալ անոնց կարգին տասը տարիէ ի վեր դարձեալ պետական դատախազի պաշտօն կը վարէր հանգիստ սրտով, որ պէտք չունէր ամէն մանրամասնութիւն տեղեկացնելու իր նախկին պաշտօնին մասին... Իրմէ մեծերը յարգ եւ պաշտօն ունէին դարձեալ: Պատահեցաւ որ ընդհանուր դատախազի պաշտօնը թափուր մնաց եւ դատական նախարարը երկար փնտռտուքէ ետք որոշեց այս բարձրագոյն պաշտօնին կոչել Վոլֆկանգ Ֆոենկըլը 30 Մարտ 1962ին:

Բայց ահա Արեւելեան Գերմանիոյ քարոզչութիւնը սկսաւ Ֆոենկըլի անձին շուրջ եւ գտաւ Լայփցիկի հին թղթածրարներուն մէջ Ֆոենկըլի դատական կարգ մը գործերուն արձանագրութիւնները: Ֆոենկըլ եղած է եղեր Լայփցիկի Բարձրագոյն դատարանին Վերաքննիչ ատեանին «բեկանման – բողոքի» դատախազ, այսինքն՝ Հիթլէրական ժամանակի բացառիկ դատարաններով տրուած վճիռները բեկանելու դէպի խիստ կամ թեթեւ պատիժ տնօրինելու հիմնաւորում ներկայացնող: Արեւելեան Գերմանիոյ տրամադրած փաստերը կը ցուցնեն որ առնուազն 34 բեկանման բողոքներու հետեւանքով 18 մահապատիժներ գործադրելու պատճառ եղած է խստօրէն՝ հիմնաւորումներ բերելով այն ատենի պետական հայեցողութեամբ: Օրինակի համար Թղթատարի ծառայող կին մը, որ զոյգ մը ձեռնոց պարունակող ծրար մը գողցած ըլլալուն համար մահուան պատիժ ստացած է, եւ հակառակ յղի ըլլալուն, զաւկին ծնելէն ետք, մահապատիժի ենթարկուած է: Փոխած է նաեւ ուրիշ մեղմ պատիժներ աւելի խիստ պատիժներու, եթէ չէ կրցած մահապատիժի վերածել զայն...:

Այս որակով անձնաւորութիւն մը որ 1905ին ծնած, եւ գինուորի տարիք ունեցած ըլլալով, դատախազի պաշտօնին մէջ պահուած է եղեր պատերազմի ատեն, ուրեմն նախկին կառավարութեան շատ պիտանի մէկն էր, ենթադրեց քննարկումներէ երեք կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներէ կազմուած յանձնախումբը եւ նախարարէն խնդրեց արձակել զայն իր պաշտօնէն, որուն արժանի չի համարուիր արդի Գերմանիոյ մէջ: Հետեւաբար օրինական ճամբով Նախագահ Լիւպքը արձակեց Ֆոենկըլը իր պաշտօնէն:

Ատրնաուըրի կառավարութիւնը ինքզինք շատ նեղ դիրքի մէջ գտաւ այս անձին պատճառով, որ գոնէ քաջութիւնը ունենալու էր ինքն իր կողմէ իր նախկին պաշտօնը խոստովանելու եւ արձակում խնդրելու, ինչպէս վերջերս ըրին 143 դատաւորներ, օգտուելով Պունտըսթակի տուած խոստովանանքի եւ հրաժարման պայմանադրութենէն: Սոցիալ դեմոկրատները կը հարցնեն թէ ի՛նչ իրաւունքով դեռ այս մարդուն 1600 մարք ալ հանգստեան թոշակ պիտի տրուի:

Նախագահ Լիւպքը նախարարէն տեղեկանալով ամբողջ անցքը, ըստ փաստաթուղթերու կարգադրած է պաշտօնադրկումէ ետք խիստ քննութիւն մը կատարել թէ Ֆոենկըլ արդեօք օրէնքին դէմ մեղանչած չէ՞:

Փ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ (Յառաջ). — Այս տարի, կիրակի 22 Յուլիս, գեղածիծաղ եւ պայծառ երկինքով մը տօնեցինք մեր պաշտելի Հերոսներու Օրը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Դրօ խումբերուն:

Բարձրախօսը գետեղուած դրօշազարդուած հատարուն եւ պաշտօնական ծառին քով, կը թնդացնէր ազգային եւ ժողովրդական պարերու եւ երգերու հանրածանօթ եղանակներ: Միեւնոյն ատեն աչքի կը զարնէր մատաղ եւ նորահաս սերունդի ներկայութիւնը. բան մը որ ներկայ օրերուն շատ մխիթարական եւ յուսադրիչ երեւոյթ մըն է եւ լաւագոյն դաս մը բացականերուն համար:

Դաշտահանդէսի պաշտօնական բացումը կատարեց ընկ. Հ. Զաքարեան, իբրեւ նախագահ, ապա, իր հրաւէրին վրայ, Նոր Սերունդի եւ Դրօ խումբի տղաքը բարձրախօսի առջեւ հնչեցուցին «Կարկուտ տեղաց»ը, որուն ուժգին եւ խրոխտ արձագանգը տարածուեցաւ շրջակայ անտառներուն մէջ:

Միշտ նախագահի հրաւէրով շատեր, ըլլան մեր բազմաթիւ հիւրերէն եւ կամ Վիէննարնակ, բարձրախօսի միջոցաւ երգեցին, խօսեցան եւ կատակեցին համով-հոտով, խլելով ներկայ բազմութեան խանդավառ ծափերը:

Պ. Մոմճեան (Էքս–լէ–Պէն) ազդուած օրուան տարեդարձի հանդէսէն, խոր յուզումով յայտնեց իր ուրախութիւնը, ապա աւելի զուարթ ձեւով մը վերջացնելու համար իր զրոյցը, պատմեց զուարճալիք մը՝ «Ակնցիին Նամակը», հաւատարիմ մնալով բնագրի լեզուին եւ ոճին:

Ֆրանսացի հիւրերէն՝ Պ. Կոնթար, ազնուաբար տեղի տուաւ ընկ. Հ. Զաքարեանի հրաւէրին եւ գեղգեղեց օփերայի երկու կտորներ, մեծ ուրախութիւն պատճառելով ունկնդիրներուն:

Հրաւիրուեցան երգելու նմանապէս Տիկին Անժէլ Սուքիասեան, Օր. Ազնիւ Գինոսեան, Տիկ. Կարապետեան (Վալանսէն), Պ. Ա. Մաղաքեան եւ ընկ. Ճիզրանեան:

Իսկ օրուան պատշաճ քանի մը խօսք ըսաւ Տիկ. Արշալոյս Մաղաքեան, ընելով շատ տեղին եւ սրտցաւ թելադրանքներ նորահաս սերունդին եւ ծնողքներուն:

Աւելի վարպետներ, խանդավառ մթնոլորտի մէջ, սկսան պարել մեր գեղջուկ եւ Հարազատ պարերէն:

Կարգն եկած հասած էր բանախօսութեան՝ ընկ. Գ. Քիրէճեան (Վալանսէն) իւրայատուկ ոճով, կէս ժամէ աւելի խօսեցաւ Խանասորի վրէժխնդիր արշաւախումբի մասին, թուեց անոր ղեկավարներուն յատկացուած պաշտօնները եւ աստիճանները, նշելով առանձնապէս ցայտուն եւ յուզիչ դրուագներու մանրամասնութիւններ: Պետական ճշգրիտ տեղեկութեանց վրայ յենելով, բանախօսը տուաւ ամփոփ պատկերը յեղափոխական այս մեծ դէպքին, որուն շնորհիւ ազգային ոգին եւ գիտակցութիւնը արթնցաւ եւ բարձրացաւ անժխտելիօրէն: Յայտնեց նաեւ այն միտքը թէ «երբ կը ներկայանանք, 65 տարի վերջ, մեր հարազատ նորահասակ սերունդին առջեւ, ըսել կ'ուզենք թէ մեր պատմական փառաւոր անցեալը եւ մեր ցեղային արժանիքները, մեզ կը մղեն — ո՛ւր ալ գտնուինք — կառչած մնալ մեր ազգային անաղարտ դիմագիծին, մեր ճոխ մշակոյթին եւ մանաւանդ անմահ լեզուին»: Վերջացնելով իր շինիչ բանախօսութիւնը, ընկեր Գ. Քիրէճեան, զգալի կերպով քիչ մը յուզուած, գոչեց. «Հայորդիներ, ըստ ձեր խնդրանքին, կտակին, Յուլիս ամսու 25ին — քիչ մը առաջ, թէ քիչ մը ետք, հոգ չէ, մենք հաւատքով եւ սիրով պիտի տօնենք «ձեր տօնը» — պիտի տօնենք անպակաս եւ սերունդէ սերունդ. կը խոստանանք»:

Ունէինք նաեւ աճուրդի համար զոյգ մը փասիաններու արձանիկը, դոնաւոր եւ շատ գեղեցիկ արտայայտութեամբ:

Ներկաները լիառատ մասնակցեցան եւ ի վերջոյ բախտաւոր հանդիսացաւ Օր. Մատօ Զօպոյեան: Աճուրդի դժուարին գործողութիւնը վարեց ընկ. Յովհ. Ուզունեան եւ այսպէս ապահովեց Անի կոմիտէի գանձին 560 Ն. Ֆրանքի պատկառելի գումարը:

Կ. Տ.

«ԱՎՐՆԻՒ ՏԷ ԹԻՅԷՕԼ»

Յուլիս 21էն ի վեր, Մէն եւ Մառն նահանգի Նանթօ–սիւր–Լիւնէն գիւղաքաղաքը օժտուած է նոր ճամբայով մը (Ավընիւ տէ Թիյէօլ), զոր կը պարտի ելեկտրական մեքենաներու Փարիզի «Յովան» գործատան տէր եւ տնօրէն Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի նուիրատուութեան:

Արդարեւ, մեր հայրենակիցը այնտեղ ունեցած իր ընդարձակ մէկ հողին մասնատումին բերմամբ, իր իսկ ծախքով բանալ տուած 500 մեթր երկար՝ 8 մեթր լայն ճամբան նուիրած է նահանգին, միեւնոյն ատեն մաս մը հող նուիրելով տեղւոյն քաղաքապետարանին նոր շինութեանց համար:

Ճամբուն պաշտօնական բացումին հանդիսութիւնը կատարուած է մեծ շուքով, Նանթօյի քաղաքապետ՝ ծերակուտական Մօրիս Լալուայի նախագահութեամբ, մերձաւոր շրջաններու քաղաքապետերուն, անձնաւորութիւններուն եւ բնակիչներուն ներկայութեան:

Քաղաքապետին գոհունակութեան եւ շնորհակալութեան ճառին նուիրատուն պատասխանած է կարճ ուղերձով մը եւ ընտանեօք հիւրասիրած ներկայ անձնաւորութիւնները:

Ֆոնթենպլոյի «Լա Լիպերթէ» եօրեայ թերթը, լուսանկարներով եւ երկար յօդուածով մը նկարագրականը կ'ընէ օրուան հանդիսութեան:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ռուպէն Ն. Հէլվաճեան, Մարսէյլէն, յաջողութեամբ անցուցած է Ա. պաշոյի քննութիւնները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

— Հապա չե՞մ գիտեր, պատասխանեց Ծընտօ անվեհեր ձայնով մը:

— Ի՞նչ է:

— Շուն մը պիտի սատկեցնեմ:

— Ինչ տեսակ շուն մը:

— Ի՞նչ է կ'ըսես, վարպետ, ես չե՞մ գիտեր սատկեցնելիք շունս:

— Կարելի է ես չեմ գիտեր:

— Ինչպէս չես գիտեր, մրմնջեց Ծընտօ ժպտելով: Էդ թուղթին մէջ գրուած է, չկարդացի՞ր:

— Կարդացի, բայց անոր մէջ գրուած չէ թէ Ծընտօ շուն մը պիտի սատկեցնէ:

— Ծընտօյի համար շուն մըն է այն մարդը որ մատնութիւն կ'ընէ ու իր ընկերոջ արիւնը կը մտնէ:

Աւազակապետը հոգեկան գոհունակութիւն մը զգաց եւ չափազանց ուրախ եղաւ որ երիտասարդը գիտակցաբար կը գործէր ու իր դերին մէջ էր բառին բովանդակ նշանակութեամբ:

— Լաւ ուրեմն, առ այս դաշոյնը, յարեց Աւազակապետը: Վարը պատրաստ է քու դերդ:

Ծընտօ տխրեցաւ:

— Աս գիշե՞ր էլ պիտի անցնի, հարցուց ան:

— Հարկաւ, շեշտեց Աւազակապետը: Գիտնալու ես որ մարդ սպաննելը շատ դիւրին բան մը չէ, Ծընտօ: Պէտք է կեանքդ շունի մը գոհ չտաս. ահա՛ բոլորը:

Երիտասարդ աւազակը լուռ մնաց. միայն կը նայէր Աւազակապետին ու արտակարգ հիացումով կը դիտէր «ներքին կազմակերպութեան» այդ մեծանուն վարպետը:

Գիշերուան խոր լռութեան պահուն Աւազակապետը մեկնեցաւ:

Հետեւեալ օրը պարսիկ վաճառականներու յատուկ հագուստ մը հագած ոստիկանական հրապարակը գնաց ու սկսաւ ման գալ: Ոչ մէկը կասկած ունեցաւ, որովհետեւ այդ կարգի վաճառականներ մատրապազ կը կոչուէին եւ անոնց առեւտուրն էր ծխախոտի եւ թէմպէքիի գործը:

Իրիկուան դէմ ոստիկանատունէն միջահասակ մարդ մը դուրս ելաւ եւ ուղղակի Հայկավանքի մեծ պողոտան դիմեց: Աւազակապետը հետեւեցաւ անոր: Այս մարդը դաւաճան Սաֆիրն էր:

Հայկավանքի ամէնէն աչքի զարնուած թաղին մէջ կը բնակէր ան, որուն տունը լաւ մը դիտեց Աւազակապետը:

Յետոյ Արարուց ապաստանարանը գնաց:

— Ելիր, Ծընտօ, ըսաւ Աւազակապետը: Հագիր աս թղթատարներու յատուկ բաճկոնը եւ տարատը: Կ'երթանք Հայկավանք կոչուած արուարձանը: Ես տուն մը քեզի կը ցուցնեմ: Դուն քանի մը անգամ ուժգին զարկ: Նայէ՛, անկից մարդ մը դուրս պիտի ելլէ: Ծոցէդ թուղթ մը հանէ ու հարցուր. «Սաֆիր Մուրատեանը դո՞ւն ես»: Երբ պատասխանէ «Ես եմ», անմիջապէս դաշոյնդ մխէ անոր կուրծքին մէջ ու գործը վերջացուր:

Ու այս ըսելով իր Պարսիկներու յատուկ տարազին տակէն բաճկոն եւ տաբատ մը հանեց ու տուաւ Ծընտօյին:

Ծընտօ հագաւ տաբատն ու բաճկոնը, գլուխն ալ թխագոյն Համխէէ փէսը եւ հետեւեցաւ Աւազակապետին:

Գիշերուան ժամը չորսը անցած էր: Խոր ու մեռելային լռութիւն մը կը տիրէր բոլոր արուարձաններուն մէջ: Երկինքը ամպամած էր ու խաւարը թանձր:

Աւազակապետը Հայկավանք հասաւ ու մտաւ այն փողոցը ուր դաւաճանը քանի մը ամիսներէ ի վեր կը բնակէր եւ ինքզինքը կառավարութեան պաշտօնեայ մը ճանչցնել տուած էր:

— Սիրելի Ծընտօս, կը տեսնե՞ս աս բարձր շէնքը, նկատել տուաւ Աւազակապետը: Մօտեցիր այդ շէնքին ու ճիշդ-քովի դուռը զարկ: Դաւաճանին բնակարանը այդ է:

Ծընտօ իսկոյն դուռին քովը գնաց եւ ուժգնապէս քանի մը անգամ զարկաւ:

Քիչ անցած՝ դուռը բացուեցաւ:

Երիտասարդը հարցուց բացողին.

— Սաֆիր Մուրատեան ո՞վ է:

— Ես եմ, պատասխանեց ձայն մը:

— Առէ՛ք, մրմնջեց Ծընտօ ու մեքենաբար ձեռքին դաշոյնը մխեց անոր սրտին մէջ:

Դաւաճանը սեմին վրայ ինկաւ ու չկըրցաւ ճիչ մը անգամ հանել:

Ծընտօ անոր արիւնաքամ դիակին վըրայ թքելէն ետքը թուղթի կտոր մը թողուց՝ Թուրքերէն լեզուով գրուած:

Ու հեռացաւ:

Աւազակապետը կը սպասէր անկիւն մը. երբ տեսաւ երիտասարդը՝ շուտով մօտեցաւ անոր ու առաջնորդեց դէպի Արաբուց ապաստանարանը:

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ
(ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ)

Տիկին Էլմոն Վառնաձեանի մահուան առթիւ Հայկ Սալըրեան (Պօմոնէն) եւ Կարապետ Կտաւճեան 20ական Ն. Ֆ., Սուրէն Մինասեան, այրի Տիկին Վերժին 10ական Ն. Ֆ., Օննիկ Նիկողոսեան 5 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Թաղին եկեղեցւոյ: Արշամ Պապայեան եւ Ճիւան Մաթոսեան 50ական Ն. Ֆ., Թորիկ Նիկողոսեան, Մասիս Զիչէքեան եւ Կիրակոս Վարդան-եան 10ական Ն. Ֆ. Թաղին դպրոցին: Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խա-կիճեան իրենց սիրեցեալ զաւակին ար-կածեալ մահուան Բ. տարելիցին առթիւ 20 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Թաղին դպրոցին:

Թաղականութիւնս ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալներու պարագանե-րուն եւ շնորհակալութիւնները՝ նուիրա-տուներուն:

ԿՈՉ
Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԻ ԱՌԹԻՒ

Լիոնի եւ շրջաններու նոր ընտրեալ Ազգ. Միութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հա-ւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլ-լալու Կիրակի (Օգոստ. 12) Լիոնի եկեղ-ցին, Ռիւ Պուալօ:

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ հան-դիսաւոր պատարագ տեղի պիտի ունենայ ու յաւարտ պատարագի, մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւնը պիտի կատարուի:

Ամէն անոնք որ կը փափաքին մասնակ-ցիլ մատաղագինի, կրնան իրենց նուէր-ները արձանագրել տալ բանկալը փոխան ստացագրի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միու-թիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հե-տեւեալ գումարները ի նպաստ Լիոնի ե-կեղեցւոյ շինութեան.—

Տիկին Տիգրանուհի Ֆլան 20 Ն. Ֆ., Տիկին Սիրվարդ Մարկոյեան 10 Ն. Ֆ., Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Ֆրէնկեան 10 Ն. Ֆրանք:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրո-ցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տես-չութեան մանրամասն տեղեկու-թիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնա-պէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրո-ցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւն-ները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ՚ընդունուի 10 – 12 տարեկան բա-րեկիրթ եւ յառաջադէմ ուէ աշա-կերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնա-կատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցու-թեամբ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատ-րաստութեամբ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդ-ները բարի ըլլան չծանրաբեռնել արձա-կուրդի շրջանի մեր արդէն ծանրաբեռ-նուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազ-դերուն:

Ազգ. գրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնա-կան թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրա-տարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
—օ—
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կայանի երկրորդ խումբի մեկնումը՝ այս կիրակի (5 Օգոստոս) գիշեր:

Հաւաքուիլ ժամը 22ին, Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակ:

×

Առաջին խումբը կը վերադառնայ 6 Օգոստոս, Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6ին, Կառ տը Լիոն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաս-տատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաս-տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ-տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդ-գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կեր-պով կը հետեւի պետական լիսէներու ար-դիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ՚օժտէ սանու-հիները հայագիտական ծանօթութիւննե-րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ՚ընդունուին 8 տա-րեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւն-ներու համար դիմել հաստատութեան տը-նօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐ-ՔՈՅԿԸ Կ՚ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ
(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.
Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԷՆ – ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ամբողջ օրը: Նախաձեռ-նութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմի-տէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերուն-դին, Վարիզէլի ծառախիտ եւ օդասուն հովանիին տակ:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին
Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր քոյր մասնաճիւղերը եւ երիտասարդութիւնը:
Ամէն ընտանիք, ուտելիքը կրնայ միա-սին բերել:

ԱՌԱՏ ԽՄԻՉՔ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ
Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR
Պուլ: տը լա Սուսս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
շամփուրով խորոված

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ԵՒ
ՀՌՈՄ – ՎԱՏԻԿԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ Մարսէյլէն՝ 17 Օգոստոս
ՎԵՐԱԴԱՐՁ Մարսէյլ՝ 1 Սեպտեմբեր
ԳԻՆ՝ անձ գլուխ, 350 Ն. Ֆ.
Արձանագրութեան համար անձամբ կամ գրաւոր դիմել՝
FERDI ABADJIAN
293, Chemin de St.-Julien
MARSEILLE (12)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԸՆԿ. Ա. ՔԻՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօքօ Ռէֆu)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

{ Հ. Յ. Դ. }

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատե-ղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Նոյնպէս Լանսէյի, Ռընաժի ընկերները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Ա-ւագ, մայրը՝ Սեղպէս, եղբայրները՝ Յա-րութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիայի (Դարըա Թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝
Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)
Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹՍՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian,* Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova,* Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian,* Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan,* Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian,* Paris. 10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ՁՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գինոյին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՇԱԲԱԹ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ — SAMEDI 4 AOUT 1962

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Վ. յաւելեալ՝ 27 Ն. Ֆ.

38րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9370 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5271

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Իսմէթ Ինէօնիւ իր դիւանագիտական բովանդակ խորամանկութիւնները ի գործ կը դնէ՝ երկրին ղեկը ձեռքին մէջ պահելու համար :

Հալքի զօրաւոր մրցակից Ատալէթ կուսակցութիւնը դաշինքէն դուրս նետուեցաւ եւ դայն պարզ ընդդիմադիրի վիճակին վերածելէ ետք, խառն կառավարութիւն կազմեց Միլլէթ եւ Ենի Թիւրքիյէ տկար կուսակցութեանց հետ : Հալքը տիրական դարձաւ կրկին :

Խորհրդարանը արձակուրդ ստացաւ, նոր կառավարութեան կազմութենէն անմիջապէս վերջ : Իսմէթ մենատիրական վարչաձեւ չէ հաստատած դեռ : Սակայն կ'ուզէ ձեռքերը ազատ զործել :

Իր գլխաւոր մտահոգութիւնը բանակն է, որուն մէջ խլրտումները անպակաս են :

Ժողովրդավար երկիրներու մէջ բանակին արգիլուած է քաղաքականութեամբ զբաղիլ : Թուրքիա ինքզինք ժողովրդա — վար կը յայտարարէ ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ : Սակայն ինչպէս ամէն բան, իր ժողովրդավարութիւնն ալ ա լա թուրքա տեսակէն է :

Ներկայ վարչաձեւը ծնունդն է 1960 Մայիս 27ի յեղափոխութեան, որ զին — ուորականներու գործն էր : Կառավարութեան եւ խորհրդարանին ետեւ կանգնած է բանակը, որ անդադար խլրտումի մէջ է :

Վարչապետը չարունակ տեսակցու — թիւններ կ'ունենայ զինուորական վերին հրամանատարներու հետ, բանակին հաւատարմութիւնը ապահովելու համար :

Վերջերս այցելեց Էրզրում, ուր հետեւակազօրքը, զրահապատ գունդերը եւ օդանաւերը հինգ ժամ տեւող ռազմա — փորձեր կատարած են իր ներկայութեան : Վերադարձին Իսմէթ հերքելով երրորդ զօրաբանակին մէջ նկատուած խլրտում — ները, յայտարարած է թէ կարեւորու — թիւն պէտք չէ ընծայել բանակին դէմ տարածայնուած ստայօդ լուր-լուրերու եւ յարգանք պէտք է տածել անոր հանդէպ :

Յայտարարած է սակայն թէ «յեղուզակային դէպ»քեր տեղի կ'ունենան արեւելեան հարաւ երկարող շրջաններուն մէջ : Ցեղապետները գիւղացիին ու քաղաքացիին վրայ յարձակելէ ետք գիւղերու աւ-րառած խոյս կուտան եղեր :

Քրտական շարժումը իր անմիջական արձագանգը գտած է Իրաքի սահմանակից Թրքական հողամասերուն եւ քրտական շրջաններուն վրայ :

Շէյխ Պարզանիի յաջողութիւնները ո-րոշ խանդավառութիւն առաջ բերած են Թուրքիոյ Քիւրտերուն մէջ, որոնք անխռովութեան կը ձգտին :

Մաքսանենգներ հազարաւոր զէնքեր հայթայթած են Պարզանիի ուժերուն : Եւրեան հանուած է անոնց ցանցը Սամսոնի մէջ :

Կառավարութիւնը ձերբակալած էր Փետր. 22ի յեղափոխութեան պարագլուխ, Անգարայի զինուորական վարժարանի տնօրէն գնդապետ Թալէաթ Այտէմիրը, որ մեծ թիւով կողմնակիցներ ունի երկրին, մասնաւորապէս զինուորական շրջանակներուն մէջ : Իրեն հետ աքսորական 14ները, Թիւրքէշի գլխաւո — րութեամբ :

Հանրային կարծիքի ճնշումին վրայ, Իսմէթ ստիպուեցաւ ութ օր վերջ ազատ արձակել զայն՝ 3000 ոսկի երաշխաւորութեամբ :

Կառավարութիւնը որոշած է երկրի վերականգնումին համար գործադրել հնգամեայ ծրագիր մը :

«Ծրագրային Բարձր Մարմին»ը իր տեղեկագրին մէջ ցաւով դիտել կուտայ թէ Թուրքիոյ բնակչութեան հարիւրին 60ը գրել-կարդալ չի գիտեր : Գիւղերու հարիւրին 53ին, գաւառակներու հարիւրին 55ին մէջ խմելու ջուր չկայ կամ անբաւարար է : Բնակիչներու հարիւրին 69ը ելեկտրականութէ զուրկ է : Հարիւրին երկուքուկէսը թոքախտաւոր է :

Գանձը դատարկ է : Չեն գիտեր թէ ո՞ւսկից պիտի ճարեն հնգամեայ ծրա — գրին համար անհրաժեշտ գումարները :

Իսմէթ աչքերն ուղղած է դարձեալ դէպի արեւմուտք՝ միջազգային օժանդա — կութեան մարմին, որ միշտ հասած է Թուրքիոյ, իր նեղ օրերուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅԱՑԱՒ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 27ԻՆ

Ալժ. Ազատ. ճակատի ներքին տագ — նապը որ ծնաւ անկախութեան հետ, լուծուեցաւ վերջապէս Խիտէրի եւ Քա — պիլներու համաձայնութեամբ :

Խիտէրի մէկ կողմէ (Պէն Պելլայի ներկայացուցիչ) Պելքասէմ Քրիմ եւ Ուլտ էլ Հաճի, միւս կողմէ, կրկնակի խօսակցութիւնները յանգեցան կարեւոր համաձայնութեան մը, երեք գլխաւոր եւ հիմնական հարցերու վրայ : Թլեմսէնի մէջ ստեղծուած Քաղաքական Բիւրօն կը մնայ անփոփոխ, ընտրութեանց թուականն կ'որոշուի՝ Օգոստ. 27 եւ վերջապէս Ալժերական Յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդը նիստ կը գումարէ : Առաջին առթիւ իսկ, բացայայտ է որ Պէն Պելլայի խըմբակը յաղթած է, քանի որ այս երեք կէտերն ալ իր առաջարկներն են : Արդարեւ, Թլեմսէնի մարդիկը առաջին օրէն իսկ Ալժերական խորհրդարանի նիստ կը պահանջէին, առարկելով մանաւանդ որ Պէն Խետտա եւ իր քանի մը ընկերները ձգած գացած էին նախորդ նիստը, Թրիփոլիի մէջ, որովհետեւ, ըստ Պէն Պելլականներուն, փոքրամասնութեան մէջ մընացած էին եւ հասկցած թէ իրենց տեսակէտը պիտի չանցնի : Նոյն Պէն Պելլականներն էին որ կ'ուզէին յետաձգել ըն — տրութեանց թուականը եւ Թլեմսէնի մէջ ստեղծած էին Քաղաքական Բիւրօ մը :

Ներկայիս այս մարմնին դերը ճշդուած է : Պիտի զբաղի ընտրութեանց կազմա — կերպութեամբ նշանակելով թեկնածուները, պիտի զբաղի նաեւ խորհրդարանի (Ալժերական Յեղափոխութեան Ազգային Խորհուրդ) նիստի գումարումով եւ քա — ղաքական բնոյթ կրող զանազան հարցերով : Ա. Յ. Ա. Խ.ը կրնայ անշուշտ փոփոխութիւններ կատարել Քաղաքական Բիւրոյի կազմութեան մէջ : Խորհրդարանը պիտի ընդունի նաեւ ԱՀԱԿի հրաժարումը :

Այս համաձայնութեան գալու համար, ամէնէն շատ դժուարութիւններ տուողը եղած է Պուտիաֆ, բայց ի վերջոյ հասկընալով թէ մինակը բան մը չի կրնար ընել, տեղի տուած է :

Բոլորը ընդունած են այս միջին ճամբան, անհամբեր սպասելով Խորհրդարանի նիստին : Պելքասէմ Քրիմ մամուլի ասուլիս մըն ալ տուած է իր հաւանու — թիւնը տալով համաձայնութեան եւ «անկեղծ փափաքն յայտնելով որ մինչեւ Խորհրդարանի նիստը (Սեպտեմբեր) իշ — խանութիւն գլուխ եկողներուն գործը յաջողութեամբ պսակուի» :

× Պէն Պելլա եւ Քաղաքական Բիւրոյի անդամները ուրբաթ օր Ալժէ պիտի հասնէին օդանաւով :

Պէտք չէ մոռնալ սակայն թէ հակառակ ձեռք ձգուած համաձայնութեան, ընդ — դիմութիւններ չեն դադրած եւ Պէն Եահիա ըսած է Ֆիկառոյի թղթակցին թէ նոյնիսկ եթէ համաձայնին, ոչ մէկ բան կարգադրուած կ'ըլլայ, որովհետեւ հա — կառակութիւնները շատ խոր են : Ըստ նոյն թղթակցին, Պէն Եահիա որ կարե — ւոր դեր խաղացած է Էվիանի խօսակցու — թեանց ատեն, շատ դառն եւ յուսա — լքուած է :

× Հրամանատար Ազետին որ հսկողութեան տակ էր կիրակիէն ի վեր (նախապէս պետն էր Ալժէի ինքնավար շրջանին, բայց կիրակի 4րդ վիլայան կը «գրաւէր» մայրաքաղաքը), փախած է :

× Հակառակ բոլոր փորձերուն, Ֆրանսացիները չեն կրցած Աւրիէն Շոլէի հետքը գտնել : Շոլէ Ալժերիոյ Գործա — տիրութեան նախագահն է եւ առեւանգ — ուած է Յուլիս 24էն ի վեր :

Օրը Օրին

Ո՞Վ Է ԻԺԸ
ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԷՔ ՀԱՐՑՆԵՐ,
Ո՛Վ ԵՐԵՒԱՆՑԻՆԵՐ

Նայիրի Զարեան 1936 Օգոստոս 25ին գրած է հետեւեալ տողերը ընդարձակ գրութեան մը մէջ, որ տպուած է Երեւանի «Գրական Թերթ»ին մէջ :

« Իժը առանց հրաժարուելու իր թոյնից, անգամ չփոխելով իր շապիկը, սողացել էր մեր կուսակցութեան սրբազան ծոցը : Դաւաճանները բացել են դռները նրա առջեւ եւ նրա օձային մերկութիւնը ծածկել են Սովետական լոյալ քաղաքացու պսպղուն շապիկով : Իժը տաքացել է այնտեղ եւ, հաւատարիմ իր հին բնաւորութեան, շարունակել է խայթել ու թունաւորել : Կուսակցութեան լաւագոյն զաւակները տարիներ շարունակ տեսել են նրա խայթոցները, շօշափել նրա թոյնը մեր գրականութեան մէջ, ցանկացել են պատռել նրա շապիկը, թունաւորել նրան : Բայց խանչեանը, իր մանկլաւիկ — ների միջոցով, որպիսիք էին գրական ասպետ Ալազանը, Նորենցը եւ մինչեւ իր ոսկորների ծուծը փտած հանրածանօթ Դրաստամատ Սիմոնեանը, եւ իր անմի — ջական միջամտութեամբ, փակել մարդկանց բերանը» :

Քանի մը լուսաբանութիւններ :

«Իժը» Ակսել Բակունցն է, ըստ Ն. Զարեանի :

Հայ գրողները Երեւանի մէջ Բերիայի սրիկաներուն կողմէ ձերբակալուեցան, աքսորուեցան եւ գնդակահարուեցան նոյն տարուան Օգոստոս 10էն սկսեալ :

Նայիրի Զարեան իր գրութիւնը, որ իր ամբողջութեան մէջ (մօտաւորապէս երկու պրակ) Զրպարտագիր մըն է, ստորագրած է հայ գրողներու եւ մտաւորականներու («Թուով 3500 հոգի») ձերբակալութենէն 15 օր ետք միայն :

Նայիրի Զարեան իր այդ վասակեան գրութեան մէջ մատնանշած է նաեւ բազմաթիւ հայ գրողներ իբրեւ ձերբակալելի : Արշակ Չօպանեան յաճախ կը կրկնէր (բերանացի թէ գրաւոր) թէ Նայիրի Զարեանի այդ զրպարտագիրը միայն պատճառ եղած է հայ գրողներու անհետացման : Կարելի է համաձայն ըլլալ կամ ոչ՝ Արշակ Չօպանեանի : Բայց կարելի չէ անտես առնել Նայիրի Զարեանի գրութեան բերիական ոգին, ուրկէ կը ծորի աւելի ժահոտ թոյն, քան այն «իժ»էն, ո — րուն կ'ակնարկէ իր սեփական կաչիին մասին մտածող Նայիրի Զարեանը, որ այսօր աքսորէ վերադարձող սակաւաթիւ «մանկլաւիկներու» (Նորենց, Ալազան, Մահարի) հետ սեղան կը նստի՝ կ'ըսեն Երեւան այցելողները :

Փակելու համար այս տխուր էջը, յայտնենք հետեւեալը.— Ակսել Բա — կունց, այդ «իժ»ը, ի պատուի է այժմ : Իր անուան դպրոց կայ, իր մասին ուսումնասիրութիւններ կը գրուին ու կը տպուին, արձանը կը շինուի, եւայլն :

Նոր ստացանք Երեւանէն ուղղակի մեր հասցէին ղրկուած գիրք մը՝

«Ակսել Բակունցի ստեղծագործութիւ — նը» (Յօդուածների ժողովածու) խորա — գրով, որ ունի 296 էջ :

Տասներեք գրողներ կը պատուեն Ակ — սել Բակունցի անձը, ստեղծագործութիւնը եւ յիշատակը, Աւետիք Իսահակեանէն մինչեւ Ռ. Իշխանեան :

Բոլորին մէջ մեզ յուզեց ռուս գրող մը, Կ. Զելինսկի, որուն գրութենէն կը մէջբերենք հետեւեալ տողերը.

«Բակունցի վախճանը պարուրուած է նոյնպիսի խորհրդաւորութեամբ, ինչպէս իր հերոս Աբովեանի վախճանը : Մի անգամ, գիշերը, խաչատուր Աբովեանը դուրս է գալիս տնից, որպէսզի այլեւս չվերադառնայ այնտեղ : Եւ ընդմիշտ անհետանում է : Բակունցի վախճանը մի դրուագն էր մի այլ ողբերգութեան : Մեր կուլտուրայի թշնամիները Ակսել Բա — կունցին տարան իր տնից եւ նա դիմաւորեց իր մահը որպէս կոմունիստ եւ այլ — եւս չվերադարձաւ տուն :

«Ինձ թւում է, թէ սպասելով իր վերջին ժամին՝ նրա մտքում վերակենդանացաւ քաղաքի ծայրամասի այն քարը, որտեղ դրուած էր մոռացուած վերար — կուն եւ նա մտովի իր հայեացքը յառեց այնտեղ, ջերմօրէն սիրած իր Հայաստանին՝ ջանալով նշմարել ծագող արեւի ճաճանչները, որ ամէն առաւօտ ողողում են Զանգեզուրի լեռնագագաթները» :

Ուրեմն Նայիրի Զարեանի կողմէ «իժ» յորջորջուածը «մահը դիմաւորեց որպէս կոմունիստ» եւ «այլեւս չվերադարձաւ տուն», մինչ Նայիրի Զարեան... կը նստի սեղան «մանկլաւիկների» հետ :

×

Այս տողերը կը քաղենք Պէյրութի «Սփիւռք» պարբերաթերթէն (19 Յուլիս) : Արտասահմանի մէջ ամէն Հայ գիտէ այս տխուր պատմութիւնը : Հայաստանի մէջ չե՞ն գիտեր միթէ : Մեզ զարմացնողը այն է թէ ինչո՛ւ չի դատուիր այս մարդը, որ ոտանաւորներ կը նուիրէր Ստալինի եւ վերը արտատպուած գրութեան նման ժուռնալներ կուտար Բերիայի : Եթէ կը պակսին կարգ մը փաստեր, չի՞ բաւեր վերի գրութիւնը, ուր «իժ» կ'անուանէ Ակսել Բակունցը, տաղանդաւոր գրագէտը եւ ուրիշներ :

Երեւանի մէջ չկա՞յ մէկը, որ հարցնէր այս սեւ գրագէտին.

— Ո՞վ է իժը :

Զըսե՞ս, իժի ծնունդ :

ԱՐԱԶ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը Ու Թան Մոսկուա պիտի երթայ Օգոստ. 24ին եւ խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Խրուշչեւի հետ : Այս առթիւ Ու Թան յայտա — րարած է թէ իր «համեստ դերն է» երկու հսկաներուն միջեւ եղած փոսը լեց — նել :

ՍՈՒՐԻՈՅ նախկին վարչապետը՝ Մաարուֆ Տաուալիպի յայտարարած է թէ Եգիպտոսի վերագրուած հրթիռները իրականին մէջ սուրիական բանակին կը պատկանին : Ըստ Դամասկոսի Ալ Այար թերթին, Տաուալիպի չեշտած է նաեւ «այս հրթիռները, մօտ 40 հատ, 1960ին Գահիրէ տարուեցան : Գնուած էին Սուրիոյ արաբ ժողովուրդին դրամով, ինչպէս նաեւ 3 սուզանաւեր, օդանաւեր եւ զանազան տեսակի զինամթերք» :

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐ

ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐԻ ՕՐ

Ազգային հերոսների պաշտամունքը վաւերական մի ցուցանիշ է որեւէ ժողովուրդի ստեղծագործ գիտակցութեան եւ քաղաքական հասունութեան:

Յարգել հերոսներին նշանակում է տոգորուել նրանց երազանքով, ոգեշնչուել նրանց փառապանծ սխրանքով:

Խանասորը խորհրդանիշն է ազգային անկախութեան պայքարին. օրհներգութիւն է հայ «անձինք նուիրեալների»:

Խանասորի արշաւանքը ռազմական յաղթութի՞ւն էր թէ պարտութիւն:

Դա հիմնական խնդիր չէ:

Հիմնականը այն է, որ անզէն, անտէր ու անպաշտպան հայ ժողովուրդը, ընդվզելով իր դերի ու ենթակայ վիճակի դէմ, զարթնեց իր դարաւոր թմբիրից եւ զէնքի դիմեց, համախմբեց ցիրուցան անձնուրացներին, զօրախումբ կազմակերպեց եւ արդիական ռազմավարութիւնով ճակատեց բռնակալութեան՝ իր դարաւոր թշնամու դէմ:

Եւ խորիմաստ խորհուրդ տուաւ մարտական շարժումին: Հայութիւնը, այդ հաւաքական յանդուգն իր ձեռնարկով, ազդարարեց արար աշխարհին, թէ իր ձեռքն է առել սեփական ազգային ճակատագիրը դարբնելու եւ կոփելու սուրբ գործը:

Արշաւանքի եղելութիւնը արձագանդ տուեց օտար թերթերում, իբրեւ հայ զարթօնքի անդրանիկ ղօղանջը, թունդ հանեց Հայոց մրափող սիրտերը եւ յոյսով ու խանդավառութեամբ ողողեց Հայաստանի սարերն ու ձորերը:

Խանասորի մարտում մարտնչող եւ նահատակուող հերոսները, մեծ մասով, անուս, գեղջուկ եւ ռամիկ գործաւորներ էին առօրեայ կեանքում, սակայն իրաւ հերոսներ էին ազգային ապրումներով, քաղաքական տենչերով եւ անկաշառ նուիրումով դէպի լուսապայծառ գալիքը:

Հերոս չէ նա, որ խրոխտում է եւ մահն է դիմագրաւում անօրինակ արկածներում, ինչպէս յախուռն ասպատակը կամ մեր օրերի «կտրիճ» յելուզակը, դէնդաշտերը: Նրա կտրիճութիւնը քաջութիւն չէ, որովհետեւ նա մի անյագ եսամոլ է, մի անբարոյ բախտախնդիր է, որի շահատակութիւնները բխում են անձնական նեղ շահերից եւ ստոր կիրքերից:

Հերոս է նա, որ կամովին մոռանում է իր Եսը, արհամարհում է կեանքի հաճոյքներն ու հեշտանքը, ընկերային բարձունքին հասնելու մարմաջը եւ ինքնագոհ յօժարութեամբ, հաւաքական իտէալին ծառայելու յափշտակութեամբ, նետւում է ամեհի փոթորիկի մէջ պատրաստ՝ գերագոյն զոհաբերութեան:

Հաւաքական, ազգային իտէալն է հերոսի զոհաբերութեան միակ շարժակը: Նա դէպի մահ է սուրում այն աներեր գիտակցութեամբ, թէ անհատը մեռնում է, որ ազգը ապրի, նա անմահութեան է գնում, որովհետեւ «մահ իմացեալ անմահութիւն է»:

Խանասորի հերոսների, ինչպէս բոլոր հայ հերոսների սխրագործութիւնները վեհանում եւ հմայիչ են դառնում իրենց մէջ ամփոփուած բարոյական վսեմ սկզբունքներով: Նրանց վրէժը զերծ է գձուձ եւ գռեհիկ հասկացողութիւնից: Նրանք չեն կռւում սպանելու առելավառ կիրքով, անխտիր պատուհասելու մոլեգնութեամբ: Նրանց վրէժը կրում է արդարամտութեան կնիքը:

Դրա համար էլ, հայ ժողովուրդը, իր սրտագրաւ զեղումներում, գովքն է երգում «վրէժխնդիր ջան ֆէտայու» եւ հպարտանքով փառաբանում «կանանց երբեք ձեռք չտալու» առաքինութիւնը:

Հայ հերոսը ազգային իտէալի, անկախութեան աննահանջ ախոյեանն է:

Հայ հերոսը գերագոյն զոհաբերութեան անսասան ուխտաւորն է:

Հայ հերոսը բարոյական վեհ ըմբռնումների տենդավառ քարոզիչն է:

Յարգանքը դէպի հերոսները պէտք չէ սահմանափակուի պերճ խօսքերի սահմանում, տօնախմբումը պէտք չէ վերածուի սոսկ պարբերական, ընթացիկ ձեւականութեան, այլ պէտք է դառնայ գործիմաց առաջադրանք, հաւատաւորի վճռականութիւնով:

Ներկայ դարը չի պահանջում մեզնից անպատճառ արիւն թափել, մեռնել մարտադաշտի վրայ՝ հերոս դառնալու համար, հերոս է նաեւ նա, որ վճռել է ապրել, ապրել՝ տեւաբար զոհաբերելով, Հայութեան ազատագրութեան եւ անկախութեան ի խնդիր:

Զոհաբերութեան ոգին ապսպրանքով չէ, որ յայտնաբերւում է, այլ հոգերուխ տարերայնութիւնով, երբ մենք համակուած ենք մեր իտէալի հաւատքով: Հաւատքն է, որ ծնել է հերոսներին: Մեր հերոսները կ՚անմահանան, երբ մենք կը զինուենք նրանց հաւատքով:

Անվթար պահենք մեր հաւատքը, որ անպարտելի ուժ է, աւելի հզօր քան հիւլէականը:

Ամրապնդենք մեր հաւատքը՝ նուաճումների, նոր իրագործումների հասնելու համար:

Հաւատքը արդանդն է հրաշքի:

ԲԺ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

Շնորհիւ Մեսրոպ Մաշտոցի՝ Դ. եւ Ե. դարերու սկսած մշակութային մեծ շարժումը ապրեցաւ եւ շարունակուեցաւ յետագայ դարերուն: Այդ շարժման ամենակարեւոր արտայայտութիւններէն եղաւ հայկական տպագրութիւնը:

450 տարի է անցած այն օրէն, երբ տպագրական մամուլը մեզի տուաւ մեսրոպատառ գրքի առաջին էջերը: Հայ տպագրութեան սկզբին էր, որով հայ գրականութեան ու մշակոյթի պատմութեան մէջ նոր դարագլուխ մը կը սկսէր:

Արեւելքի ժողովուրդներէն Հայերը առաջինն էին, որ օգտագործեցին Կիւթեմպէրկի ստեղծած տպագրական մամուլը՝ մայրենի լեզուով գրքեր տպագրելու համար: Բայց Հայաստան առաջինը չէր Արեւելքի այն երկիրներէն, ուր մուտք գործեց Կիւթեմպէրկեան տպագրութիւնը: Հայերէն առաջին գիրքը տպագրուեցաւ 1512 թուականին՝ Վենետիկ, իսկ Հայաստանի մէջ առաջին տպարանը կազմակերպուեցաւ 1771 թուականին, այսինքն՝ հայ առաջին գրքի տպագրութենէն 260 տարի ետք:

Այս փաստերը կը խօսին Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի պատմական բախտի մասին: Յիշենք, թէ ինչպիսին էր Հայաստան հայ տպագրութեան արշալոյսին, այսինքն՝ 16րդ դարուն: Օսմանեան Թուրքիոյ եւ նոր բարձրացած Պարսկաստանի միջեւ մղուող արիւնոտ եւ աւերիչ պատերազմներու մշտական վայրն էր. հիմնայատակ աւերուած քաղաքներ, անմարդաբնակ գիւղեր, ահաբեկուած ժողովուրդ, որ կը պահուէր լեռնային մութ քարայրներու մէջ կամ կը գաղթէր մէկ վայրէն միւսը: Մեծ չափերու կը հասնէր բռնի թրքացումն ու պարսկացումը: Միւս կողմէ, Եւրոպայի լատին երկիրները դաւանական քարոզչութեան զգալի փորձերով կը ջանային իրենց կապել Հայոց աշխարհը:

Հոգեվարքի մէջ էր նաև Մեսրոպ Մաշտոցի ստեղծած դպրութիւնը: Հայաստան գրքի սով կար: 1580ական թուականներուն Կիլիկիոյ Ազարիա կաթողիկոսի մէկ նամակէն կ՚իմանանք որ գիրքերը հազուագիւտ երեւոյթ էին դարձած Հայերու մէջ: Մեսրոպեան մեծ գիւտը կորսնցնելու վրայ էր իր ազգապահպան ուժը: Խոշտանգուած հայրենիքին այդ ժամանակ հայերէն գիրքը պէտք էր աւելի քան երբեւէ, մինչեւ հալածական հայ գրիչներու դանդաղ աշխատանքը այդ պահանջի չնչին մասն ալ չէր բաւարարեր:

Աւերուած Հայաստանի մէջ այս անգամ ալ գտնուեցան կենդանի ուժեր, որոնք հասկցան Եւրոպայի մէջ արդէն տարածուած տպագրութեան մեծ նշանակութիւնը մեսրոպեան գիրի պահպանման ու զարգացման համար:

Այն օրերուն Հայաստան տպարան ստեղծելու մասին մտածել անգամ կարելի չէր: Կը մնար հայ տպագրութիւնը կազմակերպել եւրոպական երկիրներու մէջ: Եւ Հայաստան մարդիկ ղրկեց Եւրոպա՝ հայերէն գիրք տպագրելու առաքելութեամբ:

Ո՛րքան պատգամաւորներ գացած են Արեւմուտք՝ տպագրութեան նպատակով, դժուար է ըսել, որովհետեւ յաջողած չեն հեռաւոր երկիրներու մէջ գիրքեր տպագրել: Այսօր կրնանք խօսիլ միայն այն հայ տպագրիչներու մասին, որոնք յաջողած եւ կրցեր են տպագրել ու ժողովուրդին թողուլ գոնէ մը անուն գիրք: Անոնցմէ առաջինը եղեր է Յակոբ Մեղապարտ: Ան առաջին հայ տպագրիչն է, որմէ հասած են մեզի հինգ գիրք՝ տպագրուած 1512–1513 թուականներուն: Այդ գիրքերէն մէկն ալ՝ «Պարզատումար»ը, որ հնաձեւ օրացոյց մըն է, հայ առաջին տպագիրքն է: Ան միաժամանակ Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու առաջին տպագրութիւնն է, քանի որ հայերէնը խորհրդային ժողովուրդներու լեզուներուն մէջ առաջինն է դարձած տպագրութեան լեզու:

Յակոբ Մեղապարտի մասին ոչ մէկ տեղեկութիւն չէ գտնուած պատմական աղբիւրներով, միայն անոր տպագրած գիրքերէն մէկը՝ «Պատարագատետր»ի վրայ կայ շատ փոքր տպագիր յիշատակարան մը, ուր ըսուած է, որ տպագրիչը է Յակոբ Մեղապարտ, տպագրութեան վայրը՝ Վենետիկ, թուականը՝ 1513:

Այդ օրերուն տպագրիչները ժամանակի ամէնէն զարգացած եւ գիտուն մարդիկն էին: Այստեղէն կարելի է եզրակացնել, որ Յակոբ Մեղապարտն ալ ժամանակի գիտուն մարդոցմէն է եղած: Պարզ է նաեւ, որ Յակոբ Հայաստանէն չարք մը ձեռագրեր ձեռքին երկար ճամբայ կտրելով՝ գացած է Վենետիկ, որ այդ ժամանակ աշխարհի տպագրութեան կեդրոնն էր՝ 250է աւելի տպարաններով: Յայտնի չէ միայն թէ որո՛ւ խորհուրդով կամ որո՛ւ պատուէրով Յակոբ Եւրոպա մեկնած է, գուցէ եւ ճիշդ ինքն է եղած գործին նախաձեռնողը: Հաստատ կարելի է ըսել, որ Յակոբ Մեղապարտ գիրքերը տպագրեր է Հայաստանի համար եւ զանոնք տարեր կամ ղրկեր է հայրենիք: Դժուար է ըսել թէ Յակոբը իր գիրքերը տպագրեր է իտալական թէ սեփական տպարանի մէջ, թէեւ ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ, որ երկրորդ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԶՈՉԵՐ

Բ.

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Այս տեսակ ծրագիրներով կը փափաքի Գերմանիոյ վարժարաններուն հաւասար ընել այն վարժարանը, որ իր տնօրէնութեանը տակ առած է: Յայտնի է թէ այսպիսի ծրագիրները որչափ ընդունելութիւն կը գտնեն անանկ ժողովուրդէ մը, որ տնօրէնի մը տրուած ամսականը ծով նետուած ստակ կը համարի: Իփէքճեան չուզեր ծրագրին մէջ քիչ վերջաւորած ուսումներ եւ գիտութիւններ շարելէն ետքը գանոնք աշակերտներուն չսորվեցնել եւ, հետեւաբար, անոնց ծնողքը խաբած ըլլալ: Ամէն բան առաջուց կ՚իմացնէ, որպէսզի ապագային մէջ պատասխանատուութեան տակ չմնայ: Նոյն իսկ պարգեւաբաշխութեան օրերն ալ, որոնք ծնողքները խաբելու օրեր են, բնաւ սուտ չի խօսիր, յայտնապէս կ՚ըսէ թէ Թորոսը տկար է, Կիրակոսը ծոյլ է: Մինչեւ ժողովուրդին հաճելի ըլլալու համար պէտք էր ըսել թէ փա՛ռք Աստուծոյ, վարժարանիս բոլոր աշակերտները յառաջադէմ են եւ կը յուսամ որ գալ տարի փիլիսոփաներու յորդ առատութիւն մը պիտի տեսնենք: Վարժարանի տնօրէնի մը համար քիչ մը ստախօսութիւն եւ քիչ մըն ալ շողոքորթութիւն անհրաժեշտ պէտք է, եւ այն տնօրէնը որ այս երկու առաքինութիւններէն զուրկ է, անպատճառ օր մը հեռանալ պիտի ստիպուի այդ ասպարէզէն: Ասկէց զատ Իփէքճեան հոգաբարձու էֆէնտիներու հետ վարուելու եղանակն ալ չի գիտեր: Հոգաբարձու մը կ՚ուզէ որ տնօրէնը իր առջեւ բարեւ բռնէ, սիկարային կրակ բերէ, եթէ փողոցի մէջ հանդիպի հոգաբարձուի մը որ միս ի ձեռին կ՚երթայ՝ միսը ինք առնելու է եւ հոգաբարձուին տունը տանելու է: Այսպէս չվարուեցա՞ւ... ալ ականջները հոգաբարձուներուն բերանին մօտեցնելու է:

— Ի՞նչ ըսել է, էֆէնտիմ, ան տիրացուին խօ՞սքը պիտի ըլլայ:

— Իրաւունք ունիք, առջի օր դպրոց մտայ՝ տեղէն չելերաց, կարծես ան է որ մեզի ամսական կուտայ:

— Շատ ճշմարիտ խօսեցաք, ազգին սակուիլը կ՚ապրին եւ հոգաբարձուներուն հրամայել կ՚ուզեն:

— Վռնտելու է այդ մարդը, վռնտելու է:

— Այո՛, այո՛, ծօ՛ տնտես, գնա վարժապետին ըսէ որ մէկ մըն ալ դպրոց ոտք չկոխէ:

Հարկ չի մնար ալ երկար բարակ բացատրելու թէ Իփէքճեան ինչո՛ւ երկար ատեն չկրցաւ մնալ Պոլսոյ թաղային վարժարաններուն մէջ:

1871ին Շահ-Նուպարեան վարժարանին տեսչութիւնն ստանձնեց: Յիշեալ վարժարանը, որ Իփէքճեանի փափաքները իրականացնելու չափ նկամուտ ունէր, կանոնաւոր կերպով շարունակեց եւ ուսեալ աշակերտներ ալ զուրս տուաւ որ չափ ատեն որ նկամուտ ունեցաւ: Շատ զաստատուներ, որոնք շաբաթը երեք անգամ զալու պարտաւոր ըլլալով մէկ անգամ կուգային վարժարան, թշնամի եղան Իփէքճեանի, որ ճշդութիւն պահելու թերութիւնն ալ ունէր: Իրեն համար օրակարգ մը պատրաստած էր եւ անոր համեմատ կը շարժէր, ելլելու, պառկելու, ճաշելու, խօսելու, խորհելու, լալու, խնդալու եւ փռնգտալու յատուկ ժամեր որոշած էր, եւ այս կարգապահութիւնը իրեն թշնամիներ կը յարուցանէր:

Այդ ատեններն էր որ դաստիարակութեան սահմանի կռիւ մը բացուեցաւ լրագիրներու մէջ: Մէկն ելաւ եւ Մանզումէի էֆքեարի մէջ հարցում մը բրաւ թէ «Ի՞նչ է դաստիարակութեան սահմանը»: Իփէքճեան խնդաց: Այս հարցումը պարապ բան էր, —վասնզի դաստիարակութեան սահմանը չգիտցող դաստիարակ մը իսկ չի կրնար դաստիարակ ըլլալէ դադրիլ: Այսչափ մարդ կայ աշխարհիս վրայ, միթէ ամէնքն ալ մարդկութեան սահմանը գիտե՞ն: Ո՛չ: Բայց ոչ մէկը մարդ ըլլալէ դադրած է:

Այս հարցումը մեզի կը յիշեցնէ Մոլիէրի Քաղաքացին ազնուական գործին հետեւեալ տողերը. —

Մոնսիէօ Ժուրտէն. — Մտերմաբար բան մը պիտի յայտնեմ ձեզի: Ազնուական մը սիրահարած եմ եւ կը փափաքիմ որ օգնէք ինծի՝ գրելու համար սիրատոմս մը, զոր իր ոտքերուն տակ պիտի ձգեմ:

Փիլիսոփայութեան դասատու. — Գրելու վրայ:

Ժուրտէն. — Բայց սքանչելի բան մը ըլլալու է:

Դասատու. — Յայտնի է: Ոտանաւո՞ր կ՚ուզէք գրել:

Ժուրտէն. — Ո՛չ, ո՛չ, ոտանաւոր չեմ ուզեր:

Դասատու. — Ըսել է որ արձակ կ՚ուզէք:

Ժուրտէն. — Ո՛չ, ո՛չ, ոչ արձակ կ՚ուզեմ, ոչ ալ ոտանաւոր:

Դասատու. — Սակայն պէտք է որ կամ մէկն ըլլայ, կամ միւսը:

Ժուրտէն. — Ինչո՞ւ համար:

Դասատու. — Պատճառն այն է որ մեր միտքը բացատրելու համար կամ արձակ գրելու է, կամ ոտանաւոր:

Ժուրտէն. — Արձակէն ու ոտանաւորէն զատ բան չկա՞յ:

Դասատու. — Ո՛չ, պարոն, այն որ արձակ չէ՝ ոտանաւոր է, եւ այն որ ոտանաւոր չէ՝ արձակ է:

Ժուրտէն. — Մեր խօսածն ի՞նչ է, արդեօք:

Դասատու. — Արձակ է:

Ժուրտէն. — Ի՞նչ կ՚ըսէք, օրինակի համար եթէ ըսեմ. «Նիքոլ, սա մուճակներս եւ գիշերուան գդակս բեր», արձա՞կ է ասիկա:

Դասատու. — Արձակ է:

Ժուրտէն. — Զրսե՞ս որ քառասուն տարիէ ի վեր արձակ կը խօսիմ եղեր եւ չեմ այսօր կ՚իմանամ...

Յ. ՓԱՐՈՆԵԱՆ

(8 – Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՕՐ ՄԸ

ԼՈՆՏՈՆ (Յառաջ)։—Յուլիս 22ը պատմական օր մը հանդիսացաւ Լոնտոնի Հայութեան համար, Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1600 ամեակին առթիւ, ինչպէս «Յառաջ» տուած էր լուրը։ Նախ եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ արարողութիւն, Պօղ եպիսկոպոսի կողմէ։

Պատմական հանդամանքը՝ արարողութեան ներկայ հոգեւորական հիւրերն էին։ Նախ՝ Քենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսը, Տոքթէօր Ռամզի, Յունաց Եկեղեց–ւոյ ներկայացուցիչը Վիրվոս Եպիսկոպոս, Քենդինկթընի Եպիսկոպոսը, Ռուս եկեղեցւոյ ներկայացուցիչը, Պոսթըն Եպիսկոպոս, որ այցելած է 1920ին Հայաստան եւ Գէորգ Կաթողիկոսէն ստացած Լուսաւորչի խաչը, Կիպրոսէն Յոբէն աւագ քահանայ Բուլիկեանը։ Հոգեւորական հիւրերու կողքին՝ ներկայ էին կարեւոր անձնաւորութիւններ։ Կը յիշատակենք Սըր Հէնրի Լուքի ներկայութիւնը, Կիպրոսի նախկին կառավարիչը, որ նոյնպէս այցելած է Հայաստան՝ 1920ին։

Բազմութիւնը աննախընթաց էր։ Եկեղեցիէն ներս եւ դուրս հոծ ժողովուրդ։ Արարողութիւնը եւ եկեղեցական երգեցողութիւնը շատ տպաւորիչ եւ խորհրդաւոր։ Պօղ Եպ. Թումայեան անգլերէն լեզուով խօսեցաւ Մաշտոցի կատարած նուաճումին մասին, տալով գիրերու գիւտին պատմականը եւ ներկայացնելով հայ գիրերուն դերը։ Ապա նշեց հայ ժողովուրդին եւ հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ կարեւորութիւնը։ Յետոյ ուրախութիւն յայտնեց Քենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին եւ միւս հոգեւոր հիւրերուն ներկայութեան համար։ Հրաւիրեց Քենթըրպըրիի Արքեպիսկ. Տոքթ. Ռամզին, որ գովեստով արտայայտուեցաւ Հայութեան եւ Հայոց եկեղեցւոյ մասին, խօսեցաւ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի քրիստոնէից միութեան շուրջ։ Անդրադարձաւ իր վերջին այցելութեան ի Պոլիս, թէ ինչպէս հանդիպած է Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքին։ Աւելցուց որ՝ Լոնտոնի հայ գաղութին եկեղեցին վաւերական փաստ մըն է Քրիստոնէութեան միութեան՝ Արեւմուտքի մէջ, գալով Արեւելքէն։ Գնահատեց եկեղեցւոյ հովիւին թափած ջանքերն ու արդիւնաբեր գործունէութիւնը, օրհնեց ժողովուրդը եւ իր պահպանիչով փակեց խօսքը։

Արարողութենէն ետք, դպիրները, երգեցողութեան խումբի անդամները իրենց եկեղեցական տարազներով, մոմակալներով եւ բուրվառներով առաջնորդեցին Քենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսն ու հոգեւոր հիւրերը, ինչպէս նաեւ առաջնորդը եկեղեցիին մուտքէն մինչեւ առաջնորդարան։ Պատկառելի այս թափօրը անցաւ բազմութեան մէջէն։

Երեկոյեան Քենդինկթըն Փալասին մէջ տեղի ունեցաւ պատուոյ ընդունելութիւն մը, նախագահութեամբ առաջնորդ հօր։ Հոգեւոր պատկառելի հիւրերուն կողքին, ներկայ էին Տէր եւ Տիկ. Նուպար Կիւլպէնկեան, Պ. Մութաֆեան, Գ. Գալուստեան, Պ. Խաչատուրեան, Պ. Զօլըղեան։

Խօսք առին Քենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսը, Յունաց Եպիսկոպոսը, Քենդինկթընի Եպիսկոպոսը, որոնք հիացմունքով եւ գովեստով արտայայտուեցան հայ ժողովուրդին եւ Հայոց եկեղեցւոյ մասին։ Սըր Հէնրի Լուք մօտ երեք քառորդ ժամ խօսեցաւ հայ ժողովուրդին մասին, եւ անդրադարձաւ այն իրողութեան, թէ ինչպէս հայ ժողովուրդը 600 տարուան իր ստրկութենէն ետք կրցաւ պայքարիլ, կռուիլ եւ հիմնել իր ազատ եւ անկախ հայրենիքը՝ 1918 Մայիս 28ին։ Յարգելի հիւրին խօսքերը բուռն ծափահարութեան արժանացան։

Պէտք է գիտել տալ թէ երեկոն շատ սահմանափակ էր եւ ժողովրդական գոյն չունէր բնաւ։ Մշակոյթի օրը ընդհանրական եւ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն տօնն է եւ ոչ տասնեակ մը մեծահարուստ անձնաւորութիւններուն տօնը։ Նախընտրելի չէ՞ր որ Քենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսը, հոգեւոր եւ ոչ-հոգեւոր օտար հիւրերը շրջապատուած ըլլային ոչ թէ եօթանասուն հոգիներով, այլ հարիւր կամ երկու հարիւր եօթանասուն հոգիներով։ Ի՜նչ մեծ պիտի ըլլար արժանապատիւ հիւրերուն ուրախութիւնը, եթէ զանազան երկիրներէ եկած հայ ուսանողներ, զանազան մասնագիտութեանց ներկայացուցիչներ, ներկայ ըլլային երեկոյին, եւ ուսանողութեան կողմէ խօսք մը ուղղուէր հիւրերուն։ Չէ՞ որ երեկոն մշակութային գոյն ունէր եւ ուսանողութիւնը իր ամբողջութեամբ այն դանգուածն է, որ հայ մշակոյթին դրօշը կը կրէ։

Պի, Պի, Սի ձայնասփիւռի կայանը արձանագրեց եւ իր ունկնդիրներուն հրամցուց կիրակնօրեայ սքանչելի արարողութիւնը եւ խորիմաստ բովանդակութեամբ արտասանուած խօսքերը։

Լոնտոնի տեղական բոլոր կարեւոր թերթերը, յաջորդ առաւօտ, լոյս ընծայեցին պատկերներ եւ արձագանգ տուին այս պատմական օրուան, զոր հպարտանքով ամէն Հայ պիտի յիշէ ընդմիշտ։

Ղ. ԺԻՐԱՅՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿ. ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

1962ի ընթացքին Հայաստանի արդիւնաբերական արտադրութիւնները պիտի ցուցադրուին Փեշտայի, Զագրէպի, Պըրնոյի, Վիէննայի, Իզմիրի, Փլովտիւի, ինչպէս նաեւ Աքրայի (Ղանա), Խարթումի (Սուտան), Պոկոթայի (Քոլոմպիա), Ռանկունի (Պիրմանիա), Լակոսի (Նիկերիա) եւ կարգ մը այլ վայրերու մէջ։

ԵՐԿՐԻՆ ԸՆԴԵՐՔԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեւանի կեդրոնական գրադարանին մէջ բացուած է Հայաստանի ընդերքի հարստութիւններուն նուիրուած ցուցահանդէս մը, ուր զետեղուած են վերջին հարիւր տարուան ընթացքին Հայաստան եւ այլուր հրատարակուած հանքաբանական գիրքեր՝ մեր երկրին հանքերուն վերաբերեալ։

Հայ երկրաբանները ցարդ յայտնաբերած են 30 տեսակ հանածոներու աւելի քան 200 հանքեր եւ 300է աւելի զանազան հանքային աղբիւրներ, որոնց մեծ մասը ունի բուժիչ յատկութիւն։ Մեր երկիրը յատկապէս հարուստ է շինաքարերով։ Երեւանի երկրաբանական թանգարանը ունի հանքատեսակներու եւ շինանիւթերու աւելի քան եօթը հազար նմոյշներ եւ տարատեսակներ, որ գիտնականները հաւաքած են Հայաստանի այլեւայլ շրջաններէն։

ՆՈՐ ԳԻՐՔ

Հ. Անասեան լոյս ընծայեց իր մէկ նոր աշխատութիւնը՝ «ԺԵ. դարի ազատագրական շարժումներն Արեւմտեան Հայաստանում»։ Աշխատութեան մէջ նոր եւ հարուստ նիւթերու հիման վրայ կը քննէ Արեւմտահայութեան ԺԷ դարու պատմութեան հետ կապուած հարցերը։ Ցոյց կուտայ, որ 60ական թուականներուն Արեւմտահայութեան մէջ թրքական տիրապետութեան դէմ յառաջ եկած է ազատագրական շարժում մը, որ կապուած էր Յոյներու, Ասորիներու եւ Վրացիներու շարժումներուն հետ եւ տեւած է մինչեւ 80ական թուականները։ Գիրքը ունի վաւերագրեր, մատենագիտութիւն՝ օգտագործուած աղբիւրներու եւ գրականութեան բառարան, ցանկ՝ յատուկ անուններու։

ԽՈՍՐՈՎԻ ԱՆՏԱՌԸ

1650 տարի առաջ սաեղծուած այս անտառը Հայաստանի տեսարժան եւ պատմական վայրերէն մէկն է։ Միեւնոյն ատեն Խոսրովի անտառը իր բուսական եւ կենդանական հարուստ աշխարհով եզակի արգելանոց մըն է։ Ներկայիս անոր ընդհանուր տարածութիւնը կը հասնի 27.111 հեկտարի, որմէ անտառապատ է 15 հազարը։ Յառաջիկայ հինգ տարիներուն, Խոսրովի անտառին ընդհանուր տարածութիւնը պիտի հասնի 30.000 հեկտարի։

Կենդանիներուն համար կան բոլոր նպաստաւոր պայմանները։ Այսպէս, Արեւշատի շրջանը, երբ գարնան կը ծաղկին ծառերը, անտառին Գեղարդի շրջանին մէջ դեռ նստած կ'ըլլայ ձիւնը։ Կլիմայական այս հակադրութիւնները կարելիութիւն կուտան անտառին մէջ ապրող կենդանիներուն՝ յարմարիլ իրենց ուզած կլիմային, ըստ տարուան եղանակներուն։

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ ԽԼԻՐԴԻ ԴԷՄ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

Խլիրդի (քանսէր) դէմ պայքարի խնդիրներու նուիրուած միջազգային 8րդ համագումարին մասնակցելու համար Երեւանէն Մոսկուա մեկնած են 30 հայ բժիշկներ եւ մասնագէտներ։

Համագումարին զեկուցումներ պիտի տան տասնեակ մը հայ բժիշկներ։

ՆՈՐԵՐՈՒ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նազիկ Աշոտ Իսահակեան յիշատակութեամբ անցուցած է պաքալորէայի Բ. մասը։

×

Մարսէյլէն Խոսրով Յովհաննէս Ալեքսանեան, մուտքի մրցական քննութիւնները յաջողութեամբ անցուցած ըլլալով, կը մտնէ Թուլուզի Քիմիայի Ազգային Բարձրագոյն Վարժարանը, եռամեայ շրջանով լրացնելու համար իր մասնագիտութիւնը։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզէն անցնելով Հայաստան մեկնած է, նկարչուհի Մայտա Մնոիկեան Միլանոյի հայ գաղութէն։

աւելի հաւանական է։

Երկու տարուան մէջ Մեղապարտի տպագրած հինգ անուն գիրքերը՝ մօտ 1500 օրինակ տպաքանակով, շատ մեծ երեւոյթ էին 16րդ դարու Հայաստանի համար։ Այդքան գիրք տպագրելու համար տասնեակ գրիչներ բազմաթիւ տարիներ պէտք է աշխատէին։

ՌԱՖԱՅԷԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ
Տնօրէն
Մատենադարանի Գրադարանին
Երեւան

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

Քառորդէ մը ետք բոլոր արտաւարձանը տակն ու վրայ դարձաւ։ Ոստիկանութիւնը սովալլուկ գայլերու պէս ամէն ուղած տուներնին կը մտնէին գիշերով ու խուզարկութիւններ կը կատարէին։ Գալով ոստիկանապետին, քաղմնելի մատանջութեան մէջ ինկած էր, որովհետեւ ստակած պաշտօնին վրայէն թուղթ մը գտած էր, հետեւեալ գրուածքով.

«Նկատելով որ կեսվուր մը մեր կառավարութեան պաշտօնեայ եղած է, նախորդ համարեցանք սասնկ բացատրութիւն մը. այդ պատճառաւ միւսլիմաններու դաշոյնին արժանի ըրինք զինքը։»

Այս բացարձակ յայտարարութիւնը թոյլ չէր տար ոստիկանապետին որ քննութիւնը հրապարակաւ կատարէր. միայն պարզ ձեւակերպութեան մը համար Հայոց թաղերը խուզարկել տուաւ ու օր մը ետք խնդիրը փակեց։

Ծրնտօ չարաթ մը մնաց ապաստանարանը։ Երբ ապահով եղաւ՝ դարձեալ գիշերով սուրհանդակին հետ խումբին ընկերանալու գնաց։

Իսկ Աւազակապետը սովորական թափառումներով սկսաւ օր անցընել։

Եւ որովհետեւ զինակիր խումբը Պարսկաստանի սահմանները թողելով Վանի արեւելակողմը տարածուող լեռներուն մէջ ապաստանած էր, Աւազակապետին գործը եղաւ միջոցներ հայթայթել դիւրութեամբ քաղաք մտցնելու մեծ քանակութեամբ ամբարուած հրացաններն ու փամփուշտները։

Ամբողջ ամսուան մը մէջ կատարեց փոխադրութեան գործողութիւնը։

Յետոյ ակնէն իմացաւ թէ Շէվքի փաշա Վանէն Կ. Պոլիս մեկնիլ կ'ուզէր։

— Ամենեւի՛ն, այդ հրէշին գլուխը մեր մարդոց առջին նետելու ուխտած եմ, բացագանչեց Աւազակապետը։ Մի՛ կասկածիր, Վարդգէս, այս շարժման մէջ ամէն միջոց պատրաստ պիտի ըլլայ։ Շէվքի փաշա անանկ Կ. Պոլիս մը պիտի ղրկեմ, ուր Սուլթան Համիտներու լուսագոյնը կ'ապրի։ Միայն թէ՝ աչալուրջ եղիր ու իմացուր ինծի անոր ապարանք գառնալը. մնացեալը իմ գործս է։

Այսպէս, Աւազակապետը մէկտեղ բերաւ Նազէզարն ու Սէֆիլ հանըմը, Արարուց ապաստանարանը դրաւ անոնց արտօնութեան տակ ու բսաւ.

— Ուրբաթ գիշերը պատրաստ ըլլանք։

Արդարեւ, Աւազակապետը գիտէր թէ Շէվքի փաշա ամէն ուրբաթ գիշեր կուսակալին ապարանքը կ'երթար եւ ուշ ատեն կը վերադառնար։ Ասիկա զեղեցիկ առիթ մըն էր իրեն համար։ Կրնար Սէֆիլ հանըմն ու Նազէզարը Ֆուատ պէյի միջոցաւ մտցնել առանց դռնապանին կասկած ներշնչելու։

Հինգշաբթի իրիկուն վայելուչ հագուստ մը հագաւ թրքական ճաշակով ու ապարանքը գնաց։ Դռնապանին ըսաւ թէ Ֆուատ պէյը տեսնել կ'ուզէր։ Երբ Ֆուատ պէյ դուրս ելաւ, Աւազակապետը նշանացի ձեւով հասկցուց թէ գաղտնիք մը ունէր յայտնելու։ Ֆուատ պէյ ապարանքէն քիչ մը հեռացաւ ու հարցուց.

— Ի՞նչ կայ, ո՞վ ես դուն։

— Ֆաքիրն եմ։ Մտիկ ըրէ, ընդհատեց Աւազակապետը, վաղը Շէվքի փաշայի կառքին հետ դուն գնա. յետոյ հրապարակին մէկ անկիւնը պիտի հանդիպիս ինծի. ես կին մը եւ մանկամարդ աղջիկ մը պիտի յանձնեմ. զանոնք ապարանքին մէջ ամէնէն ապահով տեղը տար։ Այսչափ։

— Խիստ լաւ, ուրի՞շ բան, նկատել տուաւ Ֆուատ պէյ։

— Առ այժմ այսքան։

Ու Աւազակապետը բաժնուեցաւ։

Հետեւեալ գիշերը գիւրութեամբ ու առանց կասկածի տեղի տալու թէ՛ Սէֆիլ հանըմ, թէ Նազէզար ապարանքը մտան։ Դռնապանը կարծեց թէ փաշային հարճերն էին անոնք։

Կէս գիշերէն ժամ մը ետք Շէվքի փաշա վերադարձաւ։ Բաւական խմած ըլլալուն չուզեց հարէմի մասը մտնել, եւ ուղղակի իր ննջասենեակը գնաց։ Ֆուատ պէյ սպասաւորութիւն կ'ընէր։ Երբ մահճակալին վրայ նետուեցաւ Շէվքի փաշա ու աչքերը գոցեց, Ֆուատ պէյ երկու մեծ լամբարներուն պատրոյգը քիչ մը վար առաւ ու դուրս ելաւ։

Սովորութիւն էր որ սպասաւորութեան գացող ներքինին իրաւունք կ'ունենար անոր դուռին բանալին քովը առնելով բոլոր գիշեր մը անքուն հսկելու։ Եւ որովհետեւ բախտին բերմամբ այդ գիշերը կարգը Ֆուատ պէյին էր, բանալին անոր քով մնաց։

Կամաց կամաց ապարանքին մէջ խոր լռութիւն կը տիրէր։ Ծառաները իրենց հանգստութեան մէջ ինկան։

Միայն, այո, միայն դաւադիր խմբակ մը կար անքուն, որ վայրկեան առ վայրկեան նշանի մը յառած էր աչքը։ Այդ դաւադիր խմբակը կը բաղկանար վեց հոգիէ. Աւազակապետը, Ֆուատ պէյ, աչխար, Սէֆիլ հանըմ, Նազէզար եւ Նուբիմէ։ Ամէնուն ձեռքն ալ դանակ մը կար։

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Աւետիս Եպրուպեանէ 20 Ն. Ֆ.
Պ. Մելքոն Պասմաճեանէ 10 Ն. Ֆ.
Պ. Կարապետ Տօնիկեանէ 10 Ն. Ֆ.
Այրի Տիկ. Արապեանի մահուան առթիւ:

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ–ԼԷ–ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարքին քովէն դէպի թելեփերիքի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շօմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածային պատա – րագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օչին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խա – ղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կըր– նան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ: Հաւոյթով կ'ապահովուի ազ– գապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին չարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրան– սերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակ – ցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շօմիէռ», Շալէ – Օթէլ – Ռեսթօ– րան, օ փիէ տիւ Թելեփերիք:

Հեռաձայն Մուէխի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

ԿՈՉ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԻ ԱՌԹԻՒ

Լիոնի եւ շրջաններու նոր ընտրեալ Ազգ. Մխութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հա– ւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլ– լալու Կիրակի (Օգոստ. 12) Լիոնի եկեղ– ցին, Ռիւ Պուալօ:

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ հան– դիսաւոր պատարագ տեղի պիտի ունենայ ու յաւարտ պատարագի, մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւնը պիտի կատարուի:

Ամէն անոնք որ կը փափաքին մասնակ– ցիլ մատաղագինի, կրնան իրենց նուէր –ները արձանագրել տալ բանկալը փոխան ստացագրի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐ'ՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կին մը՝ ծեր բայց ֆիզիքապէս առողջ, կնոջ մը հսկողութեան համար, միայն կէսօրէ վերջ (14–19):

Ժամադրուելու համար գրել կամ ան– ձամբ ներկայանալ նախընտրաբար ժամը 9–11:

Mme ALEMIAN
24, Ave. Mathurin-Moreau, PARIS 19e.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Ա– ւագ, մայրը՝ Սելպէս, եղբայրները՝ Յա– րութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիացի (Դարըա Թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝
Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)
Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդ– ները բարի ըլլան չծանրաբեռնել արձա – կուրդի շրջանի մեր արդէն ծանրաբեռ – նուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազ– դերուն:

Ազգ. ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնա – կան թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրա – տարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

—o—

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կայանի երկրորդ խումբի մեկնումը՝ այս կիրակի (5 Օգոստոս) գիշեր:

Հաւաքուիլ ժամը 22ին, Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակ:

×

Առաջին խումբը կը վերադառնայ 6 Օգոստոս, Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6ին, Կառ տը Լիոն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաս – տատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաս– տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կեր– պով կը հետեւի պետական լիսէներու ար– դիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանու – հիները հայագիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տա– րեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւն – ներու համար դիմել հաստատութեան տը– նօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01-72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐ– ՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.
Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԷՆ – ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ամբողջ օրը: Նախաձեռ – նութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմի– տէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերուն– դին, Վարիզէլի ծառախիտ եւ օդասուն հովանիին տակ:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին
Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր քոյր մասնաճիւղերը եւ երիտասարդութիւնը:
Ամէն ընտանիք, ուտելիքը կրնայ միա– սին բերել:

ԱՌԱՏ ԽՄԻՉՔ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ
Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը
VILLA ROSALIA - CANNES - COTE D'AZUR
Պուլ. տը լա Սուսս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
Ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
շամփուրով խորոված

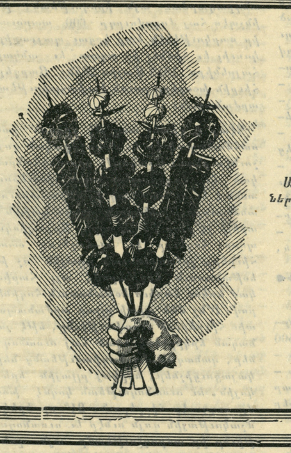
ԾԱԽՈՒ Է

2 յարկաբաժին, 6 սենեակ 2 խոհանոց, ելեկտրական ուժ (ֆորս), աշխատանոց, հող՝ 312 քառակուսի մեթր, երկու փո – ղոցի վրայ:

Կարելի է ամէն օր այցելել.—
55, Պուլվառ տիւ Մուլէն տը լա Թուռ
ՓԼԵՍԻ – ՌՈՊԻՆՍՈՆ

Հ. Յ. Դ.

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատե – ղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Նոյնպէս Լանսէյի, Ռընաժի ընկերները:

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, շաշլիք, քարսքի:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի եթէ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար– ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի– լիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն·Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 60 Ն·Ֆ· — Հատը 0·25 Ն· Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ 5 ՕԳՈՍՏՈՍ — DIMANCHE 5 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9371 — 38e ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5272

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութիւնը միաժամանակ երեք յոբելեաններ տօնեց անցեալ տարի:

Անոնցմէ մէկն էր Հանդէս Ամսօրեայ հայագիտական ուսումնաթերթի 75 ամեակը:

Հիմնուած 1877ին՝ այս պարբերականը կը հրատարակուի մինչեւ այսօր անշեղ, իր էջերը յատկացնելով Հայոց պատմութեան, մատենագրութեան, լեզուի, աշխարհագրութեան, ազգագրութեան, հնագիտութեան, արուեստի եւ առհասարակ հայկական մշակոյթի բոլոր ճիւղերու գիտական հետազօտութեան եւ ուսումնասիրութեան:

Յոբելեանին առթիւ Հանդէս Ամսօրեայ հրատարակած է բացառիկ թիւ մը (Հոկտեմբեր-Դեկտեմբեր 1961), որ լոյս տեսաւ քանի մը օր առաջ:

Յոբելինական Յուշամատեանը, — ինչպէս որակած են զայն — կը բաղկանայ 700 մեծադիր սիւնակներէ եւ կը պարունակէ բազմաթիւ հայագիտական յօդուածներ՝ հայ եւ օտար հեղինակներէ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն եւ իտալերէն լեզուներով:

Այն պահուն, երբ Արեւմուտքի մէջ հայագիտական հրատարակութիւնները սովի շրջան մը կը բոլորեն, մեծ հաճոյքով կ'ողջունենք Յուշամատեանի երեւումը: Հոյակապ հատոր մը, որուն մէջ ժամադրուած են հայ, ֆրանսացի, պելժիացի, անգլիացի, գերմանացի, աւստրիացի, իտալացի, նորվեկիացի, չեխ եւ ռումանացի պատմագէտներ, որոնք բոլորն ալ գրած են հայագիտական նիւթի մը մասին:

Մխիթարեան Միաբանութիւնը «Յուշարձան, գրական ժողովածոյ» անունով նման գեղեցիկ հատոր մը հրատարակած էր 1911ին, Միաբանութեան Վիէննա հաստատման հարիւրամեակին եւ Հանդէս Ամսօրեայի 35րդ տարեդարձին առթիւ:

Այս կարգի հրատարակութիւնները մընայուն արժէք կը ներկայացնեն եւ մեծապէս կը սատարեն օտարներուն ծանօթացնելու Հայութիւնն ու իր փառաւոր մշակոյթը:

Օրաթերթի նեղ սիւնակին մէջ կարելի չէ մի առ մի յիշել Յուշամատեանին մէջ զետեղուած նիւթերն ու անոնց հեղինակները, թիւով 35: Մեծամասնութիւնը գրած է գերմաներէն լեզուով:

Լեզուաբանական մասնագիտական ուսումնասիրութեանց կողքին կարեւոր թիւ մը կը կազմեն պատմական հետազօտութեանց վերաբերեալ յօդուածները:

Երկարաշունչ ուսումնասիրութիւն մը ունի Վարշաւայի համալսարանի դասախօս Դոկտ. Զ. Օբէրտինսկի՝ «Լեհահայերը եւ իրենց արքեպիսկոպոս Անդրէասը Եազլովիցի մէջ» նիւթին շուրջ, 100 սիւնակ:

Ուշագրաւ են Վիէննայի համալսարանի երկու դասախօսներու գրութիւնները: Դր. Եոհան Համմըրէսր գրած է Դեւերու հաւատալիքին, իսկ Դր. Օտտոյ Հաաս «Հայերէն լեզուի նախապատմութեան մասին»:

Հայ աշխատակիցներն են՝ Հ. Ներսէս Ակինեան, Օր. Սիրարփի Տէր-Ներսէսեան, Յ. Ճ. Սիրունի, Մեսրոպ Ծ. վ. Թէրզեան, Հ. Պէրպէրեան, Զ.Պ. Պաուկեան, Թումանոֆ եւ Մ. վրդ. Գրիգորեան եւ Հ. Յ. Մըսըրեան:

Օտարներէն յիշենք Պենվենիսթը, Տիւմեզիլը (Ֆրանսացի), Հ. Միւլտկոմանս Վիեներքնս եւ Հ. Կարիթ (Պելժ), Հանս Ֆոկտ (Նորվեկիացի), Փիզանի, Պոլոնեէզի, Պելարտի (Իտալացի), Տոուէթ (Անգլիացի) Վլատ Պըներցեանու (Ռումէն), Վիսիշ (Աւստրիացի), եւայլն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ ԱԼԺԷ ՀԱՍԱՒ

ՊԵՆ ԽԵՏՏԱՅԻ «ԿՏԱԿԸ»

Աւելի քան 100·000 հոգի, մեծ խանդավառութեամբ ընդունեցան Պեն Պելլան, ուրբաթ օր: Ճիշդ նոյն խանդավառութեամբ ընդունուած էին, ամիս մը առաջ, Պեն Խետտան եւ կրնան նոյն ձեւով ընդունիլ ուրիշ «հերոս» մը: Այս ընդունելութիւնն ալ կ'արժէ այնքան որքան որեւէ զանգուածի խանդավառութիւն: Բացակայ էր պաշտօնական կնքահայրը՝ Պումետիէն, բայց Պեն Պելլա պատասխանելով լրագրողի մը հարցումին կ'ըսէր թէ գնդ. Պումետիէն իրենց պիտի միանայ մէկ երկու օրէն:

Օդակայանէն Նահանգապետարան, Պեն Պելլա կ'անցնի «եու-եու»ներու «Եահիա Ճեզայիր» եւ «Եահիա Պեն Պելլա»ներու մէջէն: Նահանգապետարանը, զինք ընդունելու համար հաւաքուած են Ֆարէս, Պեն Խետտա, Պելքասէմ Քրիմ եւ Ֆերաթ Ապպաս:

Նոյն օրը սակայն, Պեն Խետտա, Ա.Հ.Ա.Կ.ի նախագահը, երկար յայտարարութիւն մը յանձնած է մամուլին, տեսակ մը պատմական կտակ ու նաեւ ամբաստանագիր, ուր շատ խիստ հաշուեկշիռ մը կ'ընէ Ալժերիոյ կացութեան: Ծանրացած է գլխաւորաբար չորս հարցերու վրայ:

Ա) Կեդրոնական իշխանութեան տապալումը·— Պեն Խետտա նոր Ալժերիոյ գըլխաւոր վտանգը կը նկատէ «վիլլայէդմը»: «Պետութիւնը, կ'ըսէ Պեն Խետտա, կը տառապի հեղինակութեան եւ ղեկավարութեան տագնապէ մը: Կը նկատէ որ շրջագայութեան սահմանումներ կան վիլլայաներու միջեւ եւ լարուած մթնոլորտ մը հաստատուած է կարգ մը ուրիշ վիլլայաներու մէջ: Ասոնք խոտոր կը համեմատին յեղափոխութեան ոգիին հետ:

Բ) Ռազմապաշտ վտանգը·— Պեն Խետտա կ'անդրադառնայ Ալժ· Ազատ· Բանակի կարգ մը սպաներու ձգտումներուն: Մանաւանդ Թունուզի եւ Մարոքի որոնց ներշնչողն է՝ գնդ· Պումետիէն «կարգ մը սպաներ որոնք դուրսը ապրեցան, չապրեցան յեղափոխական պատերազմը ինչպէս մաքիներու իրենց եղբայրները, պատերազմը որ հիմնուած է գլխաւորաբար ժողովուրդին վրայ: Պեն Խետտա շատ կը պնդէ ժողովուրդին վրայ որ կուգայ բանակէն առաջ: Կ'եզրակացնէ·— Բանակը ազգին կը ծառայէ, այսինքն ազգային իշխանութիւնը արտայայտող կառավարութեան հեղինակութեան ներքեւ է»:

Գ) Օտարներու պաշտպանութիւնը·— Մեծ քաղաքներու կարգ մը տարրերու գործունէութիւնը մեծ վնաս պատճառեց Ալժերիոյ, մանաւանդ օտարներու հանդէպ, Եւրոպացիներու հանդէպ, որոնց երկիրը պէտք ունի:

Դ) Պետութիւնը և կուսակցութիւնը·— Եօթնսկէս տարի, մտքերը պատերազմի մասին կը մտածէին, այսօր պէտք է խաղաղութեան մասին մտածեն: Անմիջական երկու հարց կայ·— 1) Տնտեսական եւ վարչական գործեր: 2) Այս գործը իրականացնելու համար, հիմնական գործիքը պետութիւնն է:

Յուշամատեանը նուիրուած է հանգուցեալ Գալուստ Ս· Կիւլպէնկեանի յիշատակին:

Քանի մը տարիէ ի վեր Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան յատկացումներով է, որ կը հրատարակուի Հանդէս Ամսօրեան: Առանց նման օժանդակութեան, անկարելի է ապահովել հայագիտական հրատարակութեան մը յարատեւումը:

Յուշամատեանը արժանի է ամէն գնահատանքի: Շնորհաւորելի է Մխիթարեան Միաբանութիւնը, որ պատնէշի վըրայ կանգուն է միշտ:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏՐԻՏԻ Ա· Պէ· Սէ· օրաթերթը շատ խիստ լեզուով կը խօսի «Արեւմտեաններու նոր մէկ լքումին մասին՝ Նոր-Կինէ»: Սպանական թերթին խմբագիրը կ'ըսէ ի մէջ այլոց· «Գալոց պատմագիրները պիտի չհասկնան 1945ի յաղթականներուն տկարութիւնները ցեղական եւ ազգային բոլոր պահանջներուն առջեւ: Պիտի ըսեն թէ հրաժարումէ հրաժարում, Արեւմըտեան աշխարհը իր իսկ փոսը փորեց: Եւ պիտի ըսենք Մոլիէռի հետ·— «Ուզեցի'ր, Ժորժ Տանտէն»:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ առաջին անգամ ըլլալով հարային կարծիքի հարցաքննութիւն մը եղած է: Խորհրդային երիտասարդութեան ամէնէն դրական յատկանիշն է, ըստ պատասխաններու 75 առ հարիւրին, հայրենիքի սէրը:

ՂԱՆԱՅԻ նախագահ Ն'Քրումա նոր մահափորձէ մը ազատած է առջի օր: Ռումբ մը նետուած է իր կառքին վրայ, 4 հոգի սպաննուած են եւ 56 հոգի՝ վիրաւորուած: Ասոնց մեծ մասը՝ ծանօրէն: 25 հոգի ձերբակալուած են հարցաքըննութեան համար:

«ՋՈՎԻԷԹՍԿԱՅԱ ՌՈՍՍԻԱ» կը գրէ թէ պատերազմական 6 ոճրագործներ որոնք յաջողած էին 19 տարիէ ի վեր իրենց ինքնութիւնը ծածուկ պահել, մահուան դատապարտուած են Սթավրոփոլի (Կովկաս) ատեանին կողմէ: 170 խորհըրդային քաղաքացիներ սպաննած են 1942ին, նացի գրաւման ժամանակ, եւ անոնց տուներն ալ հրդեհի տուած են:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ազգային - ընկերվարական (նացի) շարժումը նոր նացիներու միջազգային համագումար մը կազմակերպած է Օգոստ· 15էն 17: Ներքին նախարարը յայտարարեց սակայն թէ ներգաղթի սպասարկութիւնները ետ պիտի մղեն այդ ժողովին համար Մեծն Բրիտանիա երթալ ուզողները:

ՔԱՆԹԸՐՊԸՐԻ Արք·ը՝ Տոքթ· Ռամսէ Անաստաս Միկոյեանի հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ առջի օր, Մոսկուայի մէջ: Այս տեսակցութեան ընթացքին, Տոքթ· Ռամսէ խնդրած է Անաստաս Միկոյեանէ որ աւելի լայն ազատութիւն տրուի ռուս Ուղղափառ Եկեղեցւոյ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Սաուք Էլ Առապ թերթին մէջ Մեթր Մօրիս Սալիպի (անդամ համայնավար լուծուած կուսակցութեան) մէկ տարբեր ձեւով կը պատմէ լիբանանցի համայնավար պարագլուխ Ֆարճալլա Հելուի մահուան պարագաները: Ըստ Սալիպի, Հելու Սուրիա տարուած էր Սարրաճի գաղտնի ոստիկանութեան կողմէ (այն ատեն Սարրաճ Գործադիրի պետն էր): Ձերբակալուած էր 1959 Յունիս 25ին եւ չարչարանքի տակ մեռած: Կը թաղուէր մեկուսի ագարակի մը մէջ: Երբ համայնավար կուսակցութիւնները համաշխարհային պայքար մը բացին, դիակը հանուեցաւ, դաշտի մը մէջ դըրուեցաւ եւ կազմալուծեցին քիմիական թթուով մը: Դաշտին մէջ մնացածը վերջը գետը նետուեցաւ: Յօդուածագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ դատ մը տեղի պիտի ունենայ, ցոյց տալու համար Սարրաճի գաղտնի ոստիկանութեան պատասխանատուութիւնը:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ տեղի կ'ունենայ արաբական հինգերորդ ճեմպորին, որու կը մասնակցին 2500 արաբ սկաուտներ, բոլոր արաբական երկիրներէ, բացի Իրաք:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԹԵՍԹԱ Պապին կողմէ նըշանակուեցաւ Արեւելեան Եկեղեցւոյ ժողովին քարտուղար, յաջորդելով Կարդինալ Քուսայի, որ վախճանեցաւ առջի օր: Ծիրանաւոր Թեսթա ծնած է 1886ին, Պերկամոյի շրջանը: Քահանայ ձեռնադրուած է 1910ին, յաջորդաբար պաշտօնավարած է՝ Վիէննա, Ռուռ, Սառ, Փերու: Ապա Միւնիխ, Գահիրէ եւ Երուսաղէմ ղրկուած է, 1953ին Պապական Նուիրակ կը կարգուի՝ Պեռն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարը՝ Աւերոֆ Անգարա գացած է: Հանդիպումներ պիտի ունենայ Թուրք ղեկավարներու հետ գործնական հիմերու վրայ դնելու համար Թուրքեւյոյն գործակցութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՌԵՐ

Մերթ աստուածներ են երգել
վեհութեամբ,
Մերթ դարձել նամակ խենթ սիրահարին
Ու մերթ վրէժից շիկնել են հպարտ
Այս տառերը հին:

Դարձել են Նարեկ ու հաւատ ու երգ,
Մեղմ կարկաչել են ճաճշանճի պահին,
Հրդեհուել, սակայն, չեն մարել երբեք
Այս տառերը հին:

Մեզ հետ ծիծաղել ու մեզ հետ լացել,
Մեր վիշտն են կիսել մեր ճանապարհին,
Հօտին տուն կանչող սրինգ են դարձել
Մեր տառերը հին:

Արդ առած բախտը մեր արեգական՝
Հրթիռով հասան անհաս աստղերին,
Որ գալիք շունչը մօտիկից զգան
Մեր տառերը հին:

Հիմնի հետ դարձած եւ հարազատ տուն,
Սանդուղք են հիւսում այսօր յաւերժին·
Թող միայն երգո՛վ զնգան աշխարհում
Այս տառերը հին:

ԿԱՐՕ ՄԵԼԻՔՍԷԹԵԱՆ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին·—

1· Գարեգին վարդապետ Սարգիսեան, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին Դպրեվանքի տեսուչը, որ եկած է իբրեւ դէտ ներկայ ըլլալու Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդին Կեդր· Կոմիտէի տարեկան ժողովին (Օգոստ 7էն 17): Գարեգին վարդապետ Պէյրութէն Պոլիս անցած էր, ապա Հռոմ ուր ընդունուած է Կարդինալ Աղաճանեանի կողմէ, ներկայ եղած է Կարդինալ Քուսայի յուղարկաւորութեան եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոս՝ Զարեհ Ա·ի յատուկ յանձնարարութեամբ, տեսակցութիւն ունեցած է Կարդինալ Թիսըրանի հետ: Վարդապետը մօտ 15 օրէն կը մեկնի Լոնտոն, ուր պիտի զբաղի իր համալսարանական աւարտաճառին հրատարակութեամբ:

2· Օրիորդ Արմինէ Համաստեղ, որ մէկ տարի հետեւելէ ետք հայերէնի դասընթացքներու Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը, կը վերադառնայ իր բնակավայրը՝ Պոսթըն: Օր· Սալբի Բաբախեան, նոյնպէս Ամերիկայէն, որ տարի մը Պէյրութ անցուցած է:

3· Տէր եւ Տիկին Մելիք-Վարդանեան (Թեհրանէն), որ շրջապտոյտ մը կը կատարեն Եւրոպա:

4· Պ· Փանոսեան, Պուէնոս-Այրէսէն:

ՎԱ՜Յ ՄԵԶ, ՀԱՅԵ՛Ր, ՎԱ՜Յ ՄԵԶ
ԿԱՄՈՒՐՋ ՆԵՏՈՒԱԾ Է ԱՐԱՔՍԻ ՎՐԱՅ

Արաքս ցնցեց իր մէջքը՝ ինչպէս փայլակը երկնքի մէջ, ու փուլ եկաւ Քսերքսէսի կամուրջը, երբ, ո՜վ զարհուրանք, ընկղմեցան «ի ջուրս իբրեւ զկապար ամենայն պարսաւորք եւ աղեղնաւորք, վահանաւորք եւ սաղաւարտաւորք, կատոք եւ փղօք»:

Հայաստանեայց հողին վրայ կանգնած, առ եզերս Արաքսի, հարսունք Աբարատեան արեան պէս կարմիր ծաղիկներ նետեցին գետին մէջ՝ այնքան որ կարմրեցաւ գետը, ու թմբուկ զարկին հայ կուսանք, սրնգահարեցին քրմուհիները, եւ յաղթութեան երգը բարձրացաւ երկինք.

Երիվա՛ր խստերախ,
Փա՛ռք քեզ, փա՛ռք, ո՜վ Երասխ…

Եկաւ Մեծն Աղեքսանդր եւ հրամայեց կամուրջ կապել Արաքսի վրայ: Բիւր ու հազար զինուորներ քար կրեցին օրերով, փայտ կտրեցին օրերով ու կամուրջ նետեցին Հայոց արքունական գետին վրայ: Բայց յանկարծ Արաքս ցնցեց իր մէջքը՝ ինչպէս ընդերկրեայ ցուլը, որ կը սարսէ Մասիսը իր հիմէն, ու փուլ եկաւ Մակեդոնացի աշխարհակալին կամուրջը, երբ, ո՜վ զարհուրանք, «պտոյտք ջուրց ընկլուզին յանխնայ զամենայն թշնամիս»:

Հայաստանեայց հողին վրայ կանգնած, առ եզերս Արաքսի, հարսունք Արարատեան արեան պէս կարմիր ծաղիկներ նետեցին գետին մէջ՝ այնքան որ կարմրեցաւ գետը, ու թմբուկ զարկին հայ կուսանք, սրնգահարեցին քրմուհիները, եւ յաղթութեան երգը բարձրացաւ երկինք.

Ո՜վ Երասխ, յովատա՜կ,
Երիվար ստամբակ,
Նետէ թամբ, ասպանդակ,
Սուրա դէպ՝ արտորայք:

Եւ ահա, այս անգամ, Օգոստոս կայսեր բանակը գետին ափերուն վրայ: Հռովմայեցի ամբարտակները աշխատեցան գիշեր ու ցերեկ, օրերով լաստերը խաղացին Արաքսի վրայ եւ ի վերջոյ յաջողեցան կանգնել կամուրջ մը եօթը ահարկու աչքերով, վիշապի կերպարանքով՝ ժայռերը ջուրերուն մէջ խրած:

Հեծեց հեծեծեց Արաքսը:

Այդ առթիւ, Վիրգիլիոս պատմական ու խորիմաստ մէ՛կ բառով կը պատկերացնէ (Ենէական, Ը. 728) Հայոց մեծ գետին զայրոյթը, անհո՜ւն սրտմտութիւնը, կարծես հայ հողին ծանօթ.

... et pontem indignatus Araxes.

Բագրատունի կը թարգմանէ, ոչ յաջող.

Եւ Երասխայն ի կամրջաց ըմբոստ հունք:

Ֆրանսացի թարգմանիչները, մեր պատմութեան ապահովաբար ծանօթ եւ Վիրգիլիոսի բարբառին յոյժ մտերիմ, աւելի արտայայտիչ են, այստեղ, քան Բագրատունին.

... tout subit l'esclavage:
L'Araxe, gémissant sous un pont qui l'outrage,
De son antique orgueil reçoit le châtiment,
Et l'Euphrate soumis coule plus mollement.

Ուրիշ մը կը թարգմանէ այսպէս.

L'Euphrate en vain murmure, et l'Oxus est dompté ;
L'Araxe, frémissant devant l'aigle romaine,
Se soulève indigné contre un pont qui l'enchaîne.

Բայց է հաստատել թէ Վիրգիլիոս (), ինչպէս եւ իր հետեւորդները, բոլորն ալ օտար, ահա այսպէս կամրջաբեկ Արաքսի ընթացքին մէջ տեսեր են Հայոց զարաւոր արութիւնը եւ հպարտութիւնը: Եւ արքունական գետը վերածեր են ազգային խորհրդանշանի մը, որ կ'արտայայտէ զայրոյթ եւ ընդվզում՝ իր ինքնիշխանութիւնը վիրաւորող ամէն փորձի դէմ, նոյնիսկ «լատինական կամուրջին» դէմ՝ Ստատիոսի բառերով (Թաղ. Ա. 79):*

Պատմութի՛ւնը եւս կը վկայէ, վկա՛յ մեր գոյութիւնը, թէ գետ մը՛ն է Հայոց հողին, կամրջաբեկ գետ մը չամբուշ, որ հոսեր է դարերով, աշխարհակալութեանց աւերակներուն մէջ: Թերեւս Արա՛քսն իսկ է որ հոսեր է Հայկազանց հոգիներուն մէջ, քանդելով կամուրջները եւ խորտակելով վիշապներու մագիլները: Ինքնիշխանութեան երգն է երգեր, այսպէս, Արաքսը՝ Հայոց հոգիներուն մէջ:

Արքունի գետ, բազմաթիւ հայկական արքունիքներ շալկած՝ Արաքս կրնա՞ր միթէ հանդուրժել օտար կամուրջներու, պարսկական, հելլենական կամ լատինական կամուրջներու:

Արա՛քս, ազա՛տ գետ, որ մինչեր ես «ի վիհս եւ ի խորափիտս, ի խոխոմս խորայ ձորոց խոխոջանօք խռռչալ…»: Արա՛քս, ամեհի գետ, որ պատռեր ես ապառաժները, չերտերու բաժներ ես լեռները, Արա՛քս… փա՛ռք քեզ:

Բայց աւա՜ղ, այսօր Արաքս կ'ուրանայ իր պատմութիւնը եւ մոռցեր է իր երգը:

Վա՜յ մեզ, Հայե՛ր, վա՜յ մեզ, կամուրջ նետուած է արդէն Արաքսի վրայ:

Մտիկ ըրէք, մտիկ ըրէք:

×

Կուգամ զաւառէն:

Ես տեսայ թէ յոգներ են արագավազ Արաքսի ջուրերը՝ Հայոց հողիներուն մէջ, լռեր է յորձանուտ գետին շառաչաձայն խոխոջիւնը ընդ խառնչս անդնդոց, ուժաթափ ինկեր պառկեր են ալիքները, սփռուեր տարածուեր են գետնին վրայ իբրեւ ցնցոտի, ցեխեր ու բորբոսեր են իբրեւ մորատ:

Երբեմնի գետը, երիվա՛ր ահարկու, ահա նիւսը երկարա՜ծ, արպէսզի կամուրջ նետեն իր վրայ:

Երբեմնի գետը, ջրվէ՛ժ երկնընկէց, ահա սողուն սողոսկում՝ ինչպէս Ադամի գործիքէն ծորած քիչ մը ջուրը, եղկելի ու թշուառ:

Արաքսը հլու հպատակ, Արաքսը ստնահար, տէրընկալ:

Վա՜յ մեզ, Հայե՛ր, վա՜յ մեզ, կամուրջ նետուած է Արաքսի վրայ, — տեսա՜յ, ես տեսայ կամուրջը:

Այս կամուրջը չի նմանիր Հռոմի նուիրական կամուրջին (**), որու բերանը կը կանգնէին քուրմերը, ըստ աւանդութեան, պաշտպանելու համար մեհեանը, զոր կանգնած էին կամրջապլուխէն անդին աստուածներու պատգամներուն մատեանը, որ պահ գրուած է այնտեղ, եւ ամէն սրբութիւն՝ որ յաւիտենականութիւն կը շնորհէր քաղաքին: Հայերը նման կամուրջներու պաշտպանութեան յանձնած չէին Հայաստանեայց աշխարհին յաւիտենականութիւնը, այլ միայն Արաքսի, միայն կամրջաբեկ գետին:

Ո՞վ ցամքեցուց այս գետը Հայոց հոգիներուն մէջ: Ո՞վ յանձնեց օտարին՝ Հանձարն Հայկեան:

Ուխարնե՞րն էին որ զայլին յանձնեցին պահապան շուները, ինչպէս պիտի ըսէր Դեմոսթենէս, թէ շուներն էին որ զայլին յանձնեցին ոչխարները:

Ի՞նչպէս պատահեցաւ այս անպատմելի դժբախտութիւնը, ի՞նչպէս:

Պիտի ջանամ պարզել:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Վիրգիլիոս կը հետեւի Հոմերոսի եւ Հեսիոդոսի, բայց աւելի բազմաթիւ են անոնք որ կը հետեւին Վիրգիլիոսի՝ — Ովիդիոս, Սիլիոս, Ստատիոս, մինչեւ Թասօ եւ Ֆենըլոն: Մեր մէջ՝ Բագրատունի:

(**) Կամրջաշինութեան անմրցելի վարպետներ էին Հռովմայեցիները, եւ Հռոմ կը կոչուէր երբեմն «կամուրջ-քաղաք», թէեւ առաւելապէս այն պատճառով որ հանգոյց կը կազմէր հիւսիսի եւ հարաւի ճանապարհներուն: Կամուրջներու պատմութեամբ է, սակայն, որ շըփոթութեան մատնուած է Պղուտարքոս, կարծելով թէ կամրջաշէն (*փոնթիֆ*) կը կոչուէին հին Հռոմի քրմապետները այն պատճառաբանութեամբ թէ անոնք էին որ շինած էին քաղաքին առաջին կամուրջը Տիբերիոսի վրայ եւ անոնց յանձնուած էին կամուրջներու հսկողութիւնը եւ կամուրջներով պաշտպանուած մեհեաններու դիւանը: Սխալ է այս ստուգաբանութիւնը, *փոնթիֆ* կազմուած է երկու բառերու սղումով եւ կը նշանակէ զոհարար, ինչպէս էր քահանայապետը՝ հեթանոսութեան օրերուն:

ՀՈՂՄԱՍՏԱՍՏԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐ

Ա.

Անդրադարձումի պահը Սփիւռքահայ կեանքին մէջ անկասկած լեղի զարթնումի մը կը նմանի: Այս այն պահն է, ուր խիղճը գլուխ կը ցցէ, կը զգաստանայ: Կը զգաս որ գոյութիւն ունի կապարի ծանրութեամբ, անեղը ծուալով՝ խիղճը: Կարելի է սքօղել զայն, խրտուիլակի թեւեր հագցնել, քնացնել կամ, ի հարկին, զինովցնել շռայլ խօսքերու բաժակին մէջ: Բայց այդ բոլորէն առաջ եւ բոլորէն ետքը կայ պահ մը, թէկուզ ակնթարթի մը տեւողութեամբ, որ բաւական է պատռելու համար քօղը, մերկացնելու խրտուիլակը, թափահարելու քնոտ ամլութիւնը ու զգալու արբեցումը: Ցոյսի եւ լոյսի րոպէ մը չէ, մութ րոպէ մը՝ նոճիներու շուքին թաքնուած: Հոն, ուր պատկերները աղօտ են վերջալոյսի երեւոյն ու հեւացող լոյսերուն պէս: Առկայծող ոչինչ կայ հոն, այլ համատարած մութ մը ու մութին մէջ՝ խուլ զարկ մը, աւելի ճիշդ խիղճի խայթ մը, մեղուի խայթոցին պէս անախորժ: Երազած էք հարկաւ վտանգը, դեւի կերպարով ձեր ետեւէն վազող հրէշը: Խուսափելու համար անոր ճանկէն կը վազէք հեւ ի հեւ, բայց հող չէք շահիր. մնացած էք նոյն տեղը: Կը զգաք վայրկեանը, ուր զոհ պիտի երթաք հրէշին, բերաննիդ կը բանաք, կը պոռաք… օգնութիւն, եւ երբ կ'անդրադառնաք որ այդ ճիչը կը մնայ անարձագանգ, կը դադրեցնէք ձեր վազքը, ճարահատ անձնատուր ըլլալու պատրաստակամութեամբ:

Վտանգը, մեր պարագային, չունի հրէշի մը կերպարը: Աներեւոյթ է, եթէ ոչ էութեամբ, գէթ իր ձեւին մէջ: Լեռ է ան սողունի մը պէս: Չի յարձակիր, կը սողայ: Չի հարուածեր, այլ կը զգուէ: Ցաւ չի տար ձեր մարմնին, այլ վատառողջ հեշտանքի մը սարսուռով կը պատէ ձեր էութիւնը:

Ցստակ չեղաւ տրուած պատկերին իմաստը: Ենթադրութիւնները սկսած են սաստանիլ անկասկած: Բանիմաց խմաստակներ արդէն իսկ յանգած են եզրակացութեան մը: Մինչ նոյները, որոնք քիչ կը կարդան, բայց շատ հասկնալ կը ձեւացնեն: Ինչ որ յստակ չէ, է ուրեմն կասկածելի: Անկիւնաւոր գլուխներ, որոնց ծանրութիւնը հոմանիշ չէ անպայման խելացութեան: Կը ջանաք բացատրել թէ պղտոր ջուրի մը մէջէն, երբ մարդ գլուխ դուրս կը ցցէ, իր տեսածը, հակառակ բնութեան գեղեցիկին, աղօտ կ'ըլլայ:

Կը փորձես բացատրել թէ մեր իրականութիւնն ալ պղտոր ջուրի նման է եւ մենք լողացողներս այդ օրէնքին ենթակայ: Ըսելդ ու զգջալդ մէկ կ'ըլլայ: Հակառակ իր պարթեւ հասակին, առողջ երեւոյթին, մեծ աչքերուն եւ նոյնքան մեծ ականջներուն, մարդը չի հասկնար: Կարելի՞ է այպանել: Ո՛չ, կանոնաւոր մարդ է, բանաձեւերու, բայց ոչ զատողութեան: Հոգեկան բարդ հարցերու մէջ մխրճուող չէ, կը խուսափի վերլուծումներէ: Հանգոյց կապած բարդոյթներով չի զբաղիր. «իր գործը չէ» կ'ըսէ, բայց եկեղեցի կը հոլովէ, ի՛նչ փոյթ, որ աւետարան չի կարդար: Հայ երիտասար–

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Բ.

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Զարմանալու բան չկայ: Միթէ այսօր չկա՞ն խմբագիրներ, որ սխալ գրեն՝ առանց զգալու իրենց սխալը:

Ըստ իս՝ մարդ մշակելու, եւ ըստ ուրիշներու՝ մարդուս միտքը, սիրտն ու մարմինը մշակելու արհեստը Իփէքճեան էֆէնտին քանի մը տարիներ Շահ-Նուպարեան վարժարանին մէջ գործադրելէն ետքը՝ հրաժարեցաւ այդ շէնքէն, որու հասոյթները ցամքիլ սկսած էին: Մեկնեցաւ Պոլիսէն եւ Լօզան գնաց ու հոն յայտարարութիւն մը հանեց թէ յարմար գնով յանձնառու կ'ըլլայ Թուրքիայէն եւ ոչ ուրիշ կողմերէ հոն ղրկուելիք տղոց դաստիարակութեանը: Այս գործն ալ չկրցաւ գլուխ հանել եւ ստիպուեցաւ դառնալ Պոլիս, ուսկից Իզմիր գնաց եւ հոն ալ իր հրաժարականը տալով նորէն Պոլիս դարձաւ եւ Սկիւտար, Սելամիէի միացեալ վարժարանին տնօրէն անուանուեցաւ:

Իփէքճեան էֆէնտին մանկավարժութեան մէջ գերմանական դրութիւնն կը սիրէ այնպէս՝ ինչպէս կը սիրեմ ես սիսեռով միսը եւ դուն կը սիրես ձէթով լուբիան: Այս դրութիւնը շատ յարմար է տարուան մը մէջ թաղային վարժարան մը հազար հինգ հարիւր ոսկի պարտական ընելու: Մեր ըսածը քանի մը տարիներ առաջ փորձով հաստատեց Սկիւտարու Սելամիէ վարժարանը, որու հոգաբարձութիւնը Իփէքճեան էֆէնտիէն աւելի գերմանասէր էր: Այս դրութիւնը խիստ կտրուկ է, վարժարանը կամ կը բարձրացնէ կամ կը կործանէ: Իփէքճեան էֆէնտին եթէ քիչ մը խոնարհէր եւ թաղային վարժարաններն երկրորդական վարժարանի աստիճանին վերածելու դիւրութիւններ տուող ծրագիր մը պատրաստելու գիջանէր, ազգին մեծ ծառայութիւն մը ըրած պիտի ըլլար: Մենք կը կարծենք թէ ժողովուրդը եւ վարժարաններուն եկամուտները քննելէն ետքը գլուխը պիտի փոխէր: Բայց մեծ եղաւ մեր զարմանքը՝ երբ տեսանք թէ գլուխը փոխելու տեղ գլխարկը փոխած է: «Պարապ բան է, բարեկամ, կ'ըսէ Իփէքճեան, ինչ որ ալ ընես՝ այս ազգը դպրոցի համար դրամ չի տար, կ'ուզէ որ իր տղաքը ձրի կարդան»: Իրաւունք ունի, սակայն քիչ մը գոհողութիւն ընելով ժողովուրդը ծանօթացնելու է իր պարտքերուն:

Իբրեւ երեսփոխան ալ ազգին ծառայած է, երկաթեայ ականջ ունենալու է մէկը որ դիմանայ անոր ատենաբանութիւններուն: Շատ խօսելու համար մըրցումի կ'ելլէր ուրիշ երեսփոխաններու հետ եւ շատ անգամ մրցանակը կը վաստըկէր: Իր կարծիքներն երբեք ճնշումի տակ չէին իյնար, կը խօսի ազատօրէն ինչ որ կը խորհի ազգին օգտին համար: Անձնական շահը, որ շատ անգամ մեր երեսփոխաններէն մէկ քանիները կը սորվէ լռել, բնաւ ազդեցութիւն չի կրնար ունենալ իր վրայ: Ամէնէն հարուստին մէկ անքաղաքավարութիւնը անոր երեսը զարնելէ չի հրաժարիր մինչեւ անգամ չորս հազար ոսկիով աղջիկ մը տալ խոստանաս իրեն: Շատերը կը կարծեն թէ կիրքով կը խօսի, ես կը հաւատամ որ կիրքով կը խորհի եւ պաղարեամբ կը խօսի:

Հրապարակի վրայ ունի գրութիւններ, որոնք ողջմտութիւն կը բուրեն: Ուղղ խոնարհ բնաւորութիւն մը չունի: Անգամ մը խրատով յարձակեցաւ Մամբրէ եպիսկոպոսին դէմ, որ պատասխանեց թէ կրօնաւորի դէմ յարձակիլը կրօնի դէմ յարձակիլ է: Ասիկա ճշմարիտ է, եւ ասոր համար է որ երբ Մամբրէ եպիսկոպոս հայրբուխ ըլլայ, կրօնքին ալ քիթը կը վազէ:

Իփէքճեան էֆէնտին, ինչպէս տեսնուեցաւ կենսագրութեանս մէջ, աւելի գեղեցիկ քան տգեղ կողմեր ունի: Սակայն իր դէմքը գեղեցկութեան մասին միւս բոլոր յատկութիւնները կը գերազանցէ: Փողոցի մէջ այնպիսի սիգաճեմ քալուածք մը ունի, որ մարդս կը փափաքի ետեւէն երթալու՝ իր պատասուրը չկարծուելու համար:

(վերջ)

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

գութեան ու Նոր սերունդի անունով կը խօսի, բայց իր զաւակները բառ մը հայերէն չեն գիտեր: Անծայրածիր Հայաստան կը պահանջէ, բայց երկու Արարատներն ալ Թաղին սրճարանին հետ չի փոխեր: Էջմիածնի համար կը պայքարի, բայց իր պսակը եւ կնունքը օտարներուն մօտ կը կատարէ: Հայ երգն ու գիրը կը փառաբանէ, բայց մէկ Փրանքի ո՛չ երգ կը գնէ, ոչ ալ գիր: Եւ երբ ի տես այս այլանդակ երեւոյթներուն, պիտոր յորջորջես հայ իրականութիւնը, իրեն կուտես ամէնէն զգայուն տեղը կոխած կ'ըլլաս: կ'ընդվզի, կը բողոքէ, եւայլն:

Սեւեր հագցնել հայ իրականութեան բացասական գործ է: Բայց պատրանքին թեւերով սաւառնիլ անոր վրայ նուազ վտանգաւոր խաղ չէ: Փապուղիի մը մութ արահետներէն կը քալենք եւ ամէն քայլափոխի ճահիճ մը, նողկանք ազդող, կը կասեցնէ մեր ընթացքը դէպի երեւակայական լոյսը: Հաւատքի փոխարէն կասկածը սկսած է խարխլել մեր հոգիներուն մէջ ու վազքի փոխարէն անթացուպերով կը յառաջանանք: Ամէն քայլափոխին լապտերի մը չէ որ կը հանդիպինք, այլ մութ հարցականի մը, մէկը միւսէն աւելի մեծ, ամեհի, որ կը խուժէ գանկէդ ներս ու կը տրորէ զայն: Պատասխանի կարօտ հարցումներ, որոնց լուծումը օր ըստ օրէ կը նուազի, հեւացող լոյսի մը նման: Աւետարաններ ունէինք, որոնք կրնային անսպառ նիւթ հայթայթել մեռնող ճրագներուն: Աւա՜ղ, սարկաւագներու ձեռքին մէջ կորսնցուցած են իրենց զօրութիւնը, խորհուրդը: Իմացական եւ բարոյական մեր գանձերը աճուրդի դրուած են ու կը սպասեն անվերադարձ: Սպասման բաղէնները կ'երկարին ու մեր երազներն ալ կ'անհետին թախծոտ երգի մը նման: Ի՞նչ կ'ուզէինք, Հայաստան մը Միացեալ եւ Անկախ: Ի՞նչ ունինք: Հայաստան մը, ո՛չ միացեալ, ո՛չ ալ անկախ: Մարդիկ կան որ կարմիր պատմուճանով եւ ոսկի թելերով կը ներկայացնեն զայն ու եղածը գոհացուցիչ կը նկատեն: Սուտ կը խօսին, կը խարդախեն: Կը զգա՞ն թէ ինչ աւեր կը գործեն մեր հոգիներէն ներս: Հոգեկան տուայտանքներու մասին խօսիլ մարդոց հետ, որոնք աւելի ժապաւէնի ու գիրքի առեւտուրով կը զբաղին, առնուազն հեղնանք է: Փերեզակներու դարաշրջան է, ու Հայաստան աւելի ապրանքներու շտեմարան է քան հաւատքի խորան: Նոյն այդ մարդիկը, որ Խ. Հայաստան կը փառաբանեն յաջողութիւնը, կրնան նոյն խանդավառութեամբ Անկախ Հայաստան մը փառաբանել՝ եթէ իրենց նոյնքան գիրք ու ժապաւէն հայթայթուի, աւելի՝ երթուդարձի տոմս մը ուսեանց երկիրն համար:

Ընդվզողներ պիտի գտնուին անկասկած եւ լաւ է որ այդպէս ըլլայ: Ամօթի զգացումը թէկուզ յանցապարտի մը մօտ պաշտպանողական բան մը ունի: Բայց ամօ-

ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

16րդ դարու հայ միւս տպագրիչը Միքայէլ կաթողիկոսի կողմէ ուղարկուած արեւմուտք՝ Աբգար Թոխաթեցին է: Հայ եկեղեցին Աբգար դպիրին իբրեւ պատուիրակ Եւրոպա ղրկած էր՝ հայրենիքի համար կարեւոր նշանակութիւն ունեցող կարգ մը հարցերով, որոնցմէ մէկն ալ հայկական տպագրութիւնն էր: Աբգար կը յաջողի 1565ին իր ձուլած տառերով տպագրել օրացոյց մը եւ սաղմոսարան մը: Այնուհետեւ կը տեղափոխուի Կոստանդնուպոլիս եւ այնտեղ կը ստեղծէ իր տպարանը եւ կը տպագրէ վեց ուրիշ գիրքեր:

Հայաստանէն Եւրոպա մեկնած միւս պատուիրակը Յովհաննէս Տէրզնցին է, որ 1585ին Հռոմի մէջ Աբգար դպիրի որդի Սուլթանշահի հետ կը տպագրէ գիրք մը, ապա Վենետիկ 1587ին իր ձուլած տառերով կը տպէ Սաղմոսարան:

Ահա ասոնք են այն մարդիկը, որոնց եռանդուն գործունէութեան շնորհիւ հիմնուեցաւ հայ տպագրութիւնը: Ճիշդ է, անոնք բոլորը միասին մօտ մէկ հարիւրամեակի ընթացքին տպեցին ընդամէնը 16 անուն գիրք, բայց այդ ալ քիչ չէր Եւրոպայէն հեռու ինկած, աւերակ Հայաստանի համար, մանաւանդ եթէ յիշենք, որ Հայերու դրացի ժողովուրդներէն ոչ մէկը այդ ժամանակ տակաւին տպագիր գիրք չունէր:

Այսօր Հայաստանի Մատենադարանը խնամքով կը պահէ Յակոբ Մեղապարտի, Աբգար դպիրի, Սուլթանշահի եւ Յովհաննէս Տէրզընցիի տպագրած գիրքերը: Հնութեան բոյր ունին անոնք եւ ամէն ինչով նման են Մատենադարանի հնագարեան ձեռագիրներուն: Պէտք է շատ ուշադիր նայիլ՝ նկատելու համար, որ հայ տպագրութեան արշալոյսին ստեղծուած այդ գիրքերու տառերը տպագիր են: 16րդ դարու հայ տպագրիչները հայերէն տպագրական տառերը կը ձուլէին իրենց ունեցած ձեռագրերու տառերու օրինակով եւ գիրքերն ալ կը ձեւաւորէին ձեռագրերու նման: Բայց ինչպիսի՜ դժուարութիւններու հանդիպեր է այդ գիրքերու տպագրութիւնը:

Ճիշդ է, Հայաստանի համեմատ Եւրոպայի մէջ աւելի դիւրին էր տպագրութիւն կազմակերպել, բայց այդ սոսկ յարաբերական իմաստով էր այդպէս: Եւրոպան ալ իր դժուարութիւնները կը յարուցանէր: Նախ շատ մեծ ծախքերու հետ էին կապուած տառեր ձուլելը, սեփական մամուլ գնելը եւ, ընդհանրապէս, տպագրութեան բոլոր մեծ ու փոքր աշխատանքները: Իսկ հեռաւոր, օտար երկիրներու մէջ յաճախ անհնար էր պակսող միջոցները գտնել: Քիչ չեն դէպքերը, երբ հայ տպարանները փակուեր են եւրոպացի պարտատէրերու ձեռքով: Քաղաքական, դաւանական եւ այլ կարգի ընդդիմութիւններով, եւրոպական երկիրներու մէջ կատարուած են դատավարութիւններ, բանտարկութիւններ եւ այլ հալածանքներ հայ տպագրիչներու դէմ:

Բայց հայկական տպագրութիւնը առաջ կ'ընթանար: 17րդ դարուն կը տպագրուին արդէն մօտ 150 անուն հայերէն գիրք: Հայաստանէն նոր տպագրիչ պատգամաւորներ կ'երթան Եւրոպա: Բաղիշեցի քահանայ Զարմատանենցը 1616ին, Լեհաստանի Լվով քաղաքին մէջ կը հիմնէ տպարան մը եւ կը տպագրէ հայերէն սաղմոսարան եւ բժշկարան մը, ապա Իտալիա հայերէն գիրքեր կը տպագրեն Յովհաննէս Անկարացին եւ Յովհաննէս Ջուղայեցին: Ասոնց կը յաջորդեն Գասպար Սահրատեան, Նահապետ Գիւլնազար, Մաթէոս Ծարեցի եւ ուրիշներ, որոնցմէ իւրաքանչիւրը մեծ դժուարութիւններով կը յաջողի մէկ-երկու գիրք տպագրել:

1660ական թուականներուն տպագրութեան ասպարէզին մէջ կը յայտնուի Ոսկան Երեւանցին՝ հին հայկական տպագրութեան ամէնէն մեծ դէմքը:

Մինչեւ Ոսկան Երեւանցին հայկական տպագրութեան օճախները կը յայտնուէին մէկ այստեղ, մէկ այնտեղ, կ'առկայծէին քիչ մը եւ կը մարէին: Ոսկան Երեւանցին կարողացաւ ստեղծել մշտական գործող հայկական տպարան, պատրաստել հայ մասնագէտ տպագրիչներու ամբողջ սերունդ մը: Ճիշդ է, ոսկանեան տպագրութիւնը ծաղկեցաւ հեռաւոր Հոլանտայի Ամսթերտամ քաղաքին մէջ, բայց այդ տպագրութիւնը այլեւս չընդհատուեցաւ, պահպանեց իր գոյութիւնը մինչեւ մեր օրերը: Ամսթերդամէն Ոսկանեան տպարանը անցաւ Մարսէյլ, իսկ անոր ճիւղերը սկսան աշխատիլ Լիվոռնօ (Իտալիա), անցան Կոստանդնուպոլիս եւ նոյնիսկ՝ Զմիւռնիա: Ոսկան Երեւանցիի տպարանի հիման վրայ ստեղծուեցան Ամսթերտամի՝ Վանանդեցիներու և ապա Վենետիկի՝ Մխիթարեաններու հռչակաւոր տպարանները:

Ոսկան Երեւանցիի հիմնած տպարանները տպագրեցին շուրջ 50 անուն հայերէն գիրք՝ 30–40 հազար օրինակ տպաքանակով: Այդ արդէն մեսրոպատառ գրականութեան մեծ քանակ էր, որ կը հոսէր դէպի Մայր Հայրենիք, դէպի Եւրոպայի ու Ասիոյ հայկական գաղութները: Այսպէսով հայ գիրքի սուր պակասը կը սկսէր դարմանուիլ:

Ոսկան Երեւանցիէն յետոյ հայկական տպագրութեան գլխաւոր կեդրոնը Իտալիայէն ու Հոլանտայէն կը սկսի մօտենալ Մայր Հայրենիքին՝ տեղափոխուելով Կոստանդնուպոլիս, ինչ որ պայմաններ ստեղծեց Հայաստան տպարան հիմնելու համար: Պոլսոյ մէջ մեծ հռչակ ստացաւ Աստուածատուրեան ընտանիքի մօտ մէկուկէս դար գործած տպարանը: Այդ ընտանիքի նշանաւոր տպագրիչներէն մէկուն՝ Պօղոսի օգնութեամբ բարեկարգուեցաւ Էջմիածնի մէջ՝ Սիմոն Երեւանցիի հիմնած հայկական տպարանը եւ տպագրութիւնը սկսաւ զարգանալ Մայր Երկրի մէջ:

Այսօր, երբ կը թղթատենք կաշեկազմ, հնատիպ գիրքերու խունացած էջերը, կը կարդանք անոնց տպագրիչներուն յիշատակարանները, պարզ կը դառնայ, թէ ինչպիսի մեծ զոհաբերութիւններու գնով է օտար ափերու վրայ ստեղծուած ու պահպանուած հայ գիրքերու տպագրման գործը եւ ապա յարմար առիթով մուտք գործած հայրենիք: Հայ տպագրութեան զարգացման հիմնական ազդակը անձնազոհ հայրենասիրութիւնն էր, մեսրոպատառ գրքի բազմացման բուռն տենչը:

Այդ է պատճառը, որ այսօր՝ հայկական տպագրութեան փառաւոր 450 ամեակին, մեծ երախտիքով կը մեծարենք մեր տպագրութեան անձնուէր ռահվիրաները՝ հայ առաջին տպագրիչները:

ՌԱՖԱՅԷԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ
Տնօրէն
Մատենադարանի Գրադարանին

Երեւան

Թով կամ առանց անոր, քաղաքը կը մնայ համատարած, որուն մէջ կը դեգերինք հաստատ կոթողի մը փարելու յոյսով:

Նիւթեղէն հայրենիքի մը փոխարէն ստեղծած էինք հոգեղէնը, որպէսզի դիմանանք ու տեւենք: Մարդիկ գտնուեցան հեղնելու զայն, փոխարէնը ոչինչ տալով մեզի: Հոգեկան կայմերը սկսան մէկը միւսին ետեւէն խորտակուիլ: Ո՞վ է յանցաւորը: Հեղնո՞ղը թէ հեղնանքին առիթ տուողը: Ի՛նչ փոյթ, մենք գիտենք դահին անունը, հայ երիտասարդութիւնը, որուն գլխուն վրայ պար բռնած են լրագրութեան աճպարարները որոնք չակերտը իբրեւ գիտ կը գործածեն, բայց առանց չակերտի բանիք չունին: Ասոնց համար եւս մեր հոգեկան տագնապները դարձած են առեւտուրի հում նիւթեր:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՅՔԱՐԸ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ: Գրեց Մինաս Թէօլէօլեան, Պոսթըն 1962:

ԼԵՒՈՆ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ, ողբերգութիւն 5 արար, ֆրանսերէն: Գրեց Արամ Պետրոսեան:

ՀԱՅԿ. ԴԱՍԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, անգլերէնի թարգմանուած Սարգիս Աչճեանի կողմէ (Ահարոն, Նար-Դոս, Ռուբէն Զարդարեան, Յակոբ Օշական, Վազգէն Շուշանեան, Աւետիք Իսահակեան, Լեւոն Բաշալեան, եւայլն, եւայլն):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

Բայց այդ անուրջը, այդ սարսափելի, այդ անպարտելի դանակը Նուբիական ու Քրդական դանակ մըն էր: Արդարութիւնն էր:

Գիշերապահին ձախ ժամը երեք կը զարնէր:

Ֆուատ պէյ իմաց տուաւ Աւազակապետին թէ առեն էր:

Խումբը կատարեալ զգուշութեամբ ու երկրպագի քայլերով հեռացաւ ներքինին, որ կամաց մը բացաւ Շէվքի փաշայի ննջարանին դուռը ու ներս մտաւ: Ետեւէն Աւազակապետն ու միւսները յառաջացան:

Հրամանատարը ծանր ու խոր քունի մէջ կը խռմփար եւ երեսը դէպի պատը դարձուցած էր: Լամբարներու աղօտ լոյսը կը պատկերացնէր անոր դժոխային կերպարանքին այդ մասը:

Աւազակապետը պատուիրեց որ սէխը ոտքերուն կողմը կենայ, Նազէզար ու Նուրիմէ կուրծքին երկու մասերը բռնէին, իսկ Ֆուատ պէյ ու Սէֆիլ հանըմ թեւերը հսկելու պատրաստ ըլլային: Երբ ինքը Նուբիական դաշոյնը բոլոր ուժով ճակտին մխէր, անոնք ալ, իրենց կարգին, կուրծքին պիտի զարնէին դանակները:

Այդպէս ալ ըրին:

Աւազակապետը դէպի վեր յարեց աչքը, ցած ձայնով մը աղօթեց ու յետոյ մրմնջեց.

— Աստուա՛ծ:

Ու մեծաքայլերով վերմակը զգուշութեամբ մը մէկդի առաւ կուրծքին վրայէն, մէկ ձեռքը բերնին մօտեցուց ու միւսովը դաշոյնը դրաւ հրէշին ճակտին վրայ:

Նազէզար ու Նուրիմէ իրենց դանակները սրտին մօտեցուցին:

Աւազակապետը դարձեալ խոր ու վրէժախառն ձայնով մը կրկնեց.

— Աստուա՛ծ...

Եւ ուժգնօրէն դաշոյն ճակտին մխեց, մինչեւ ուղեղը: Նոյնպէս Նազէզար ու Նուրիմէ իրենց դանակները խոր մխեցին մահի մը չափ: Բայց Աւազակապետը բերանը բռնած առեն Ֆուատ պէյ երկնցաւ ու իր դաշոյնը զարկաւ Շէվքիի կուրծքին եւ արիւնը աւելի պոռթկացուց դուրս:

— Լուացէ՛ք ձեռքերնիդ, մրմնջեց Աւազակապետը: Այդ արիւնը պիտի մաքրէ մեր ոճիրը:

Ամէնքն ալ ձեռքերնին այդ սպաննուած ճիւաղին արեան մէջ թաթխեցին:

Շէվքի փաշա փոքրիկ շարժում մը չկրցաւ ընել. ճիչն անգամ կոկորդը մնաց:

— Մեկնինք, ըսաւ Աւազակապետը:

Խումբը դուրս ելաւ:

Եւ որովհետեւ Ֆուատ պէյին կը պատկանէր այդ առտուան սպասաւորութիւնը, այդ պատճառաւ մէկը չէր կրնար Շէվքի փաշայի ննջարանին մօտենալ:

Ֆուատ պէյ լոյսը չճեղքուած վար իջաւ ու սէխին հրամայեց կառքը պատրաստել:

Սէխը կեղծ ձեւակերպութեան մը համար թէ կառքը պատրաստեց, թէ ձիապանին մրմրթաց.

— Ամա՛ն, աս փաշային հարճերն ալ չեն քաշուիր կոր... Գիշերը պտըտցուր, ցերեկը պտըտցուր... Շիտակը՝ ձանձրացայ, եղբայր:

Դռնապանը ժպտեցաւ, բայց բառ մը չհանեց բերնէն, որովհետեւ Ֆուատ պէյէն կը վախնար:

Այսպէս, երբ կառքը պատրաստուեցաւ, Ֆուատ պէյի առաջնորդութեամբ չորս հոգի անոր մէջ մտան, որոնք ծածկոցին փէրաճէով ծածկուած էին: Ֆուատ պէյ ցատկեց սէխին քով ու սուրալով հեռացաւ Ակօրի քարերուն կողմը:

Մթնշաղին կառքէն դուրս ելան Աւազակապետը, Նազէզար, Սէֆիլ Հանըմ եւ Նուրիմէ: Սէխը եւ Ֆուատ պէյ ժայռերուն ետին թողուցին ձիերն ու կառքը:

Աւազակապետը պարտէզներու յետսակողմէն դէպի ապաստանարան առաջնորդեց զանոնք ու ապահով ներս մտցուց:

— Այսօր կը մնաք ներսը, նկատել տուաւ Աւազակապետը: Երբ սուրհանդակը գայ, կը մեկնիք անոր հետ:

Այս ըսելով քովի սենեակը մտաւ ու այնտեղ պահուած գիւղացի քահանայի մը հագուստը հագաւ եւ դուրս ելաւ:

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

Կ Ա Խ Ա Ղ Ա Ն Ը

Սուլթան Համիտի սիրական Շէվքի փաշայի չարաչար սպանութիւնը սարսեց բռնապետական կառավարութեան զինուորական շրջանակները:

Մեծ Եպարքոսը, մանաւանդ ընդհանուր զօրաց սպարապետ, հեռագիր հեռագրի ետեւէ Վանի կուսակալին կը զարնէին՝ ոճիրը մանրամասնօրէն քննելու եւ արդիւնքը շուտով տեղեկագրելու:

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Նուպար Յովհաննէսեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ժօրժ Յով-հաննէսեան եւ զաւակը, Քոյր Թէոդոսիա եւ Թէոդորա, Պ. Ժան Քասապեան եւ Ֆիլոմէն Քասապեան, Հ. Խորէն Վ. Տի-լկիզեան, Մառչալ, Մինասեան, Տիլկիզեան եւ Տոլմաճեան ընտանիքները, սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՔԱՍԱՊԵԱՆԻ մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի, 6 Օգոստոս ժամը 10,45ին, Ս. Խաչ եկեղեցին (10 պիս, Ռիւ թուէն):

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

«Յառաջ». — Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Նուպար Յովհաննէսեանի եւ ընտանիքին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, Ֆ. Հ. Կ. Խաչի ընկերներն ու ընկերուհինե-րը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկ. Յ. Սիրվարդ Մաթոսեանի եւ իր զաւակներուն, Օր. Սիրվարդ Մա-թոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ (33 տարեկան): Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն փո-խան ծաղկեպսակի 30 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան: (Ստանալ կոմիտէէն):

×

Ցաւակցութիւն կը յայտնեն նաեւ Պ. Հայկազ Յակոբեանի, իր քրոջ՝ ընկերու-հի Բադրաւանդ Թումայեանի մահուան առթիւ:

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարէին քովէն ղէպի թելեփերիէի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շոմիէռի նախկին հայկա-կան սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածային պատա-րագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խա-ղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կըր-նան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ: Հասոյթով կ՚ապահովուի ազ-գապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին շարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրան-սերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակ-ցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շոմիէռ», Շալէ – Օբէլ – Ռեսթօ-րան, օ փիէ տիւ Թելեփերիք:

Հեռաձայն 4 Մուէսի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

(Ֆօթօ Ռէֆս)

2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Ա-ւագ, մայրը՝ Սելպէս, եղբայրները՝ Յա-րութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիացի (Դարըա Թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝

Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդ-ները բարի ըլլան չծանրաբեռնել արձա-կուրդի շրջանի մեր արդէն ծանրաբեռ-նուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազ-դերուն:

Ազգ. զրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնա-կան թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրա-տարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կայանի երկրորդ խումբի մեկնումը՝ այս կիրակի (5 Օգոստոս) գիշեր:

Հաւաքուիլ ժամը 22ին, Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակ:

×

Առաջին խումբը կը վերադառնայ 6 Օգոստոս, Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6ին, Կառ տը Լիոն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնա-կատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցու-թեամբ:

ԿՈՉ ՍԱՆԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը 1962 – 63ի շրջանին համար սան մը պի-տի պահէ Սամուէլ – Մուրատեան վար-ժարանը: Թեկնածուն պէտք է հետեւեալ պայմանները լրացնէ. —

Ա) Ըլլայ 10–12 տարեկան:

Բ) Ֆրանսական դպրոցներու 6րդ կամ 7րդ դասարանէն:

Գ) Ծնողքը պատկանի Սեբաստիոյ շր-ջանին:

Դ) Ըլլայ որբ կամ չքաւոր ընտանիքի զաւակ:

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի Սա-մուէլ – Մուրատ վարժարանի Մխիթար-եան Հայրերու կողմէ:

Այն ծնողքները որ կը փափաքին, կըր-նան գրել Պ. Զարեհ Մինասեանի, 207 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (10), դիմումին կցելով իրենց տղոց դպրոցական նիշերը:

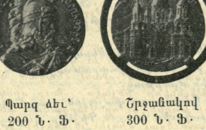
ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. — Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ

Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR

Պուլ. տը լա Սուոս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր — Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Ճոխ պիւֆէ — շամփուրով խորոված

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES

DE LOUIS XIV A NAPOLÉON

SPECTACLE SON ET LUMIÈRE

DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)

Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF

Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83

PARKING GRATUIT ASSURÉ

RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւն-ները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բա-րեկիրթ եւ յառաջադէմ ուեւէ աշա-կերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳԻՐՔԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

« ՅԱՌԱՋ »

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒԻ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զաղմաճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՃՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3.50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. Հատը 0.25 Ն.Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
7
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
7 AOUT
1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9372 38e ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5273

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԿԱԽ ԱԼԺԵՐԻԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ

ԺԱՆՆ Տ'ԱՐՔԻ ԱՐՁԱՆԸ ՔԱՆԴԵՑԻՆ

Պէն Պելլայի ընդունելութիւնը առիթ ընծայած է կարգ մը «տաք գլուխներու», որ ցոյց տան իրենց վայրագութիւնները: Այսպէս ընդհանուր «խանդավառութեան» մէջ, տապալած են Ժանն տ'Արքի արձանը. արդէն անկախութեան վաղորդայնին ժամմետականները ճերմակ ու կանաչ դրօշակ մը դրած էին Ֆրանսացի հերոսուհիին սուրին ծայրը: Քիչ անդին, Գ. Հանրապետութեան ընկերվարական պաշտօնեայ՝ Վիվիանիի (Սիտի-Պէլ-Ապէսցի) արձանն ալ ջարդուփշուր եղած է: Աղբի աման մը անցուցած են նաեւ հաւատարիմ Փիլաֆորի արձանին գլուխը: Ֆրանսացի սպան սպաննուած էր 1942ին, Ալժէրի մէջ երբ դաշնակիցները կը մտնէին: Ընդհանուր կերպով Եւրոպացիները իրար չեն անցնիր, միայն Ժանն տ'Արքի արձանին առթիւ է որ վրդովումը մեծ եղած է: «Տեփէշ տ'Ալժէ»ն ցաւ կը յայտնէ այս դէպքին առթիւ եւ կը գրէ — «Ժանն տ'Արք ընտրելու ազատութեան խորհրդանիշն է: Ալժերացի չէ, Ֆրանսացի ալ չէ այլ՝ համաշխարհային եւ Ալժերացիները պարտին յարգանք ունենալ անոր հանդէպ:

Քաղաքական գետնի վրայ, կը բուէ ժիւել թէ Քաղաքական Բիւրօն տեղաւորուած է Ալընիւ Ֆրանքլին Ռուզվելթ եւ որոշած ընտրութիւնները անգամ մը եւս յետաձգել: Արդարեւ, ասոնք պէտք է կատարուէին ամէնէն ուշը Օգոստ. 27ին (Առժամեայ Գործադիր Մարմնի որոշումով եւ ըստ Էվիանի համաձայնութեան): Այժմ օր կ'որոշուէր որ անոնք տեղի ունենան Օգոստ. 27ին եւ վերջապէս Քաղաքական Բիւրօն նոր թուական որոշեց Սեպտեմբեր 2ը: Առժամեայ Գործադիրը վաւերացուց այս որոշումը:

× Փարի-Մաչ շաբաթաթերթը գրաւուեցաւ Ալժէրի մէջ: Կ'ըսուի թէ Քապիլիի վերաբերող յօդուած մըն է պատճառը:

× Պէլ-Ապէսի մէջ 5 Եւրոպացիներ առեւանգուեցան: Վիլլայա 4ի մարդիկը պատ արձակեցին 20 Ֆրանսացիներ զօրս հանելն արտաքսել:

× 1954 Նոյեմբեր 1էն 1962 Մարտ 19 Ալժերիոյ դէպքերուն պատկերն է.— Ապստամբական արարքներ՝ 42.090 Քաղաքային զոհեր.— Սպաննուած՝ 2788 Եւրոպացի, 16.578 մահմետական: Վիրաւոր՝ 7541 Եւրոպացի, 13.610 մահմետական: Անհետացած՝ 375 Եւրոպացի, 13296 մահմետական:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ նշանաւոր աստղը՝ Մարիլին Մընրօ անձնասպան եղաւ առջի օր: Երեսունվեց տարեկան էր: Այս գեղեցիկ կինը որ ամբողջ կեանք եւ երջանկութիւն կ'արտայայտէր իր միշտ ժպտուն դէմքով, կ'ապրէր միշտ մղձաւանջով: Մայրը՝ մեռած էր յիմարանոցի մէջ եւ ինք չէր ճանչցած մօրը ոչ մայրը, ոչ ալ իր թըշուառ մանկութիւնը: Ոչ մէկ մարդ կըրցաւ գտնել իրեն ալ անոր անհրաժեշտ համակրութիւնը, ոչ իսկ ծանօթ գըրագէտ՝ Արթըր Միլլըր որմէ բաժնուեցաւ երկու տարի առաջ: Խօսուեցաւ նաեւ Քենետի մասին, բայց մեռաւ առանձին, ձեռքը հեռաձայնին վրայ: (Տեսնել էջ անդին մեր աշխատակցին գրութիւնը):

ՌՈՒՍԵՐԸ քառասուն մեղաթոննոց ռումբ մը պայթեցուցին Արքթիքի մէջ: Այս փորձը առաջինն է շարք մը փորձերու, որոնց կը ձեռնարկեն, ինչպէս Խըրուշչեւ յայտարարեց: Զինուորական Պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ Զինուորական կ'ուզէ իր հիւլէական զէնքերը ունենալ:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ Մեծն Բրիտանիոյ եւ «Վեց»երուն հանդիպումը վերջացաւ առանց կացութիւն մը ստեղծելով: Արդարեւ ժողովականները վիճեցան մինչեւ կիրակի առաւօտ ժամը 7ը: Ժողովին նախագահը չդիմացաւ եւ ժողովը կէս ձգելով գացած պառկած է: Ի վերջոյ ժամը 7ին ժողովը ընդհատուած է առանց համաձայնութեան յանգելու: Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ Հոկտեմբերին:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Ահրամը կը գրէ թէ Սէուտ Թագաւորը ուզած է սպաննել տալ Նասրը: Այդ նպատակով 25 միլիոն ռիալ (հինգուկէս միլիոն տոլար) տուած է Եգիպտացիներու:

ՍՈՒՐԻԱ կ'ուզէ պաշտօնապէս դիւանագիտական յարաբերութիւններ ստեղծել Լիբանանի հետ: Միւս կողմէ Դամասկոսի կառավարութիւնը կը պահանջէ որ Արաբական Լիկան անմիջապէս քննէ իր բողոքը Եգիպտոսի դէմ, հակառակ պարագային Սուրիա կը սպառնայ քաշուիլ Լիկայէն:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ բացուած է պատերազմական վարժարանի նախկին հրամանատար՝ զնդ. Թալաթ Այտեմիրի դատավարութիւնը: Կը դատուին նաեւ թերթերու վեց արտօնատէրեր: Գնդապետը մաս ունեցած է Փետրուար 22ի ձախողած հարուածին մէջ եւ կը հետապնդուի որովհետեւ տեսակցութիւն մը տուած էր մամուլին:

ՃԱՄԱՅԻՔԱՅԻ անկախութիւնը հռչակուեցաւ երկուշաբթի օր: Անգլիոյ Էլիզապէթ Բ. Թագուհիին կողմէ, ներկայ եղաւ քոյրը՝ Մարկարէթ: Նոյն օրը ծնող 25 առաջին երախաները արծաթէ գդալ մը պիտի ստանան կառավարութենէն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախկին նախագահ՝ Այզընհաուըր Փարիզ հասաւ առջի օր:

ԱՍՏՂ ՄԸ ՄԱՐԵՑԱՒ

Մարլին Մընրօ ոչ եւս է: Անձնասպանութի՞ւն թէ արկած: Հաւանաբար երկուքն ալ միասնաբար: Ինչո՞ւ չէ: Խաղը իբրեւ կեանքի իմաստ գործածողներուն վախճանն է այս: Շողարձակներու լոյսին տակ հալող մոմ մը. ահա՛ Աստղը զոր ամբոխներ կը պաշտեն գիտնալով հանդերձ անոր վաղանցուկ ըլլալը:

Բացառիկ ֆենոմէն մըն էր ան, ինչպէս են բոլոր իր նմանները: Համեստ ծագումով կեանքին մէջ մտած ու ահա անկէ կը հեռանայ իբրեւ առասպել: Սիրտեր պիտի ճմլուին: Գեղեցիկին անհետացումը միշտ ալ խռովք ու յուզում յառաջ կը բերէ:

Շնորհիւ չարժանկարին պաստառներուն վրայ դեռ իր մարմինը, իգական սեռի առինքնող յատկութիւններով պիտի հմայէ մեզ, բայց այդ բոլորին վրայ աղխուր մտածում մը, թախիծ մը մեր սիրտերուն մէջ տեղ պիտի գտնէ:

Հոլիվուտի աստեղահոծ երկինքին վրայ Աստղ մը պակսեցաւ: Հաւանաբար ուրիշ լոյսեր պիտի գրաւեն իր տեղը, բայց մեր յիշողութեան մէջ դառն շող մը պիտի չարունակէ, դեռ երկար ժամանակ, Իր կախարդիչ լոյսերը արձակել:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Օրէ Օրին

ՈՍԿԻ ՇՂԹԱՅ

Ոսկի կամուրջէն ետք ոսկի շղթայ:

Կամուրջը ճամբայ մըն է վերջապէս եւ հող հասնելու համար էր որ ճամբայ ելայ: Մեր այցելու մտաւորականներուն հետ գրողին առանցքն ալ կը կազմէր ոսկի շղթան:

Ահա թէ ի՛նչ բանի կ'ակնարկեմ այս տարազով:

Ոսկի շղթային օղակներն են մեր մտաւորականները: Ամէն մէկը ոսկի արժէ, չի կրնար արժանանալ այն սրբազան ծառայութեան, որ շղթան միայն կուտայ:

Հարցը կը վերաբերի գրողներու հանդիպումին:

Երկրէ երկիր ցան ու ցրիւ՝ հայ գրողը կը նմանի սնդիկի կաթիլներու կամ փըրթած թանկագին համրիչի մը հատիկներուն: «Ողջ արծաթ» կը դառնայ սնդիկի ամէն մէկ փշրանք՝ երբ կը խոշորնայ աչքի մը չափ, գալով քով քովի, այլապէս կը մնայ փոշի: Համրիչին հատիկները եւս, յամպարէ ըլլան թէ սաթէ, կ'արժեւորին այն ատեն՝ երբ կը կազմեն մանեակ մը:

Գրողները եւս, մանեակ կազմելու համար կամ «ողջ արծաթի» ծանրութիւն, հարկ է որ գան քով քովի:

Պէտք է ըսել թէ յետպատերազմեան եւրոպական մտաւորական շարժումին մէջ ամէնէն յատկանշական դերը խաղացին այն հանդիպումները, որոնց դեռ կարելի չեղաւ տալ անուն մը, տարազ մը: Քոնկրէ բառը շատ մաշեցաւ, պահ մը սեմփոզիոմ տարազը դեռ չփայլած՝ հինցաւ: Համեստ բառ մը միայն կը մնայ հրապարակի վրայ, — ռանքոնթռ: Առաջին օրէն, Յառաջ նախընտրեց այս բառը, երբ Պէյրութէն խումբ մը երիտասարդ գրողներ հրապարակ իջան՝ համագումարի մը նշանատախտակով եւ յաւակնութեամբ: Համագումարը, որ կազմակերպութեան մը մականին տակ՝ կարգապահութեան եւ առաւելագոյն ձայներու բռնութեան յաւակնութիւնը կը բերէ, կը խրտչեցնէր Յառաջը:

Այսպէս, քալելու համար ժամանակին հետ, նախընտրուեցաւ հանդիպում բառը: Արդարեւ, «Ժընեւեան հանդիպում» կը կոչուի միջազգային մտաւորականներու հաւաքոյթը կապոյտ Լեմանի ափերուն վրայ եւ կարծիքներու փոխանակութիւնը գրական եւ իմաստասիրական նիւթի մը շուրջ: Ժընեւեան հանդիպումներէն ծնան սքանչելի հատորներ, նուիրուած՝ աշխատանքին, անօթութեան, ինչպէս եւ այժմէական իմացական շարժումներու: Այնուհետեւ բազմաթիւ պարբերաթերթեր սկսան խմբագրուիլ ոչ թէ աշխատակիցներու պատահական եւ առանձին յօդուածներով, այլ բազմաթիւ աշխատակիցներու նոյն նիւթին շուրջ բերած իրենց կարծիքներուն ընդդիմախօսութեամբ: Մեղուները խարիսխը կը շինեն ամէն մէկուն բերած նեկտարով: Բնակարանները հիմա կը շինուին քով քովի կցուած կամ իրարու վրայ բարձրացած յարկաբաժիններով: Գիրքերը եւս կը պատրաստուին հեղինակներու հաւաքական նպաստով:

Դարը հաւաքական աշխատանքի դար է: Քաղքենի աշխարհը ահա փուլ կուգայ իր դասակարգին հետ, — իմ ցաւս, իմ երգս, իմ տունս, իմ պարտէզս բացստրութիւններ են, որոնք իմաստ պիտի չունենան շուտով:

Այժմ համախմբումն է որ կը ներշնչէ մարդիկը:

Ի՞նչ կը մտածես, հայ գրող: Պիտի մնաս փրթած օղա՞կ մը, թէ մանեակ պիտի կազմես՝ քով քովի գալով, հանդիպումներ կազմակերպելով, հաւաքական աշխատանքներու ձեռնարկելով:

ԱՐԱՋ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ պատրիարքական հանդիսաւոր պատարագ կատարուեցաւ, որուն սպասարկեցին կիսազգեստ, հիւրաբար քաղաքս գտնուող Անթիլիասի միաբաններէն Տ. Գարեգին վրդ. Սարգիսեան եւ Տ. Շաւարշ քհնյ. Պալըմեան, ինչպէս նաեւ սաղաւարտ ի գլուխ եւ ամիրայական թաւշեայ շապիկներ հագած, որոնք Ս. Խաչ եկեղեցիէն բերուած էին: Երուսաղիմայ միաբաններէն հիւրաբար քաղաքս գտնուող Արիս Շիրուանեան եւ Լեւոն Աբէլեան աբեղաները, տեղւոյն եւ զանազան թաղերէ վեց ուրարակիր սարկաւագներ եւ Տ. Բաբգէն քահանայ եւ Գալֆայեան Տան Քոյրերէն Քոյր Զարմուհի եւ աշակերտութենէ մաս մը:

«Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ քում»էն վերջ Սրբազան Պատրիարք Հայրը օրուան տօնին առթիւ իր չնորհ քարոզներէն մէկը խօսեցաւ. բացատրեց եւ վերլուծեց նախաքրիստոնէական շրջանէ մնացած սովորութիւնները ինչպէս՝ ջուր սրսկել, աղաւնի թռցնել եւ որ Վարդավառ անունը, պահուեցաւ մինչեւ այսօր որ քրիստոնէական տօնին հետ կապ չունի եւ սակայն պատմական դրուագներով եւ յիշատակներով մեծ տօն մըն էր եղած: Բացատրեց նաեւ Այլակերպութեան եւ Պայծառակերպութեան տօնին նշանակութիւնները եւ քարոզին վերջաւորութեան, անդրադարձաւ դրացի Թաղին՝ Ս. Խաչի չինութեան ամբողջացման, նիւթական օժանդակութեան հրաւիրեց ժողովուրդը: Անդրադառնալով եւ մասնաւորելով իր խօսքը վերջերս Քմիածինէն հասած սրբատառ կոնդակին մասին, ըսաւ թէ Հոկտեմբերին Մայր Աթոռի մէջ տեղի ունենալիք Միւռոնօրհնութեան եւ հանդիսութիւններուն ներկայ պիտի ըլլայ Թուրքիոյ Հայութեան անունով եւ աւելցուց. «Քիչ վերջ պիտի կարդացուի նաեւ այդ սրբատառ կոնդակը»:

Քարոզին ընթացքին թռցուեցան զոյգ մը աղաւնիներ: Իսկ քարոզէն վերջ «էջմիածին ի Հօրէ» շարականի երգակցութեամբ Անթիլիասի միաբաններէն Գարեգին վրդ. Սարգիսեան չքաթափօրով բերաւ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Ա.ի կոնդակը եւ հանդիսաւորապէս կարդաց խորանէն: Կոնդակը ունկնդրուեցաւ յարգանքով եւ ակնածանքով:

Յաւարտ պատարագի, Սրբազան Պատրիարք Հայրը եկեղեցականներու ընկերակցութեամբ եւ դպիրներու երգած շարականներով առաջնորդուեցաւ խորհրդարան, որուն դրան առջեւ կատարուեցաւ մատաղի օրհնութիւնը:

× Ֆերիգիւղի մէջ, Վարդավառի տօնին առթիւ, Ս. Վարդանանց եկեղեցւոյ մէջ պատարագեց եւ քարոզեց Ս. Խաչ Դպրեվանքի տեսուչ՝ Տ. Շահան Ծ. վրդ. Սվաճեան: Հայր Սուրբը նախորդ օրը եւս ներկայ եղաւ երեկոյեան արարողութեան եւ Լոյս Զուարթին եւ արտասանեց «Հայ գթաց» աղօթքը:

ՎԱ՜Յ ՄԵԶ, ՀԱՅԵ՛Ր, ՎԱ՜Յ ՄԵԶ

ԿԱՄՈՒՐՋ ՆԵՏՈՒԱԾ Է ԱՐԱՔՍԻ ՎՐԱՅ

Բ.

1.— «ՏՈՒՔ ԶԿԱՅՍԵՐՆ ԿԱՅՍԵՐ...»

Պաշտօնական բորբոսած բերաններու մէջ չա՛տ յեղյեղուեցաւ այս խօսքը, ոչ անշուշտ գիտութեամբ իրաց:

Այս բառերուն մեղքը պատմելէ առաջ, ահա բուն պատմութիւնը.—

Ցամառ, անհանդարտ եւ ըմբոստ ժողովուրդ մը՝ Իսրայելացիք, յարատեւօրէն ինքնիշխանութեան տենդով վարակեալ: Երբեմն հարկատու՝ քաղաքական պայմաններու բերումով, անոնք կը պահպանէին, սակայն, իրենց տաճարին անկախութիւնը համաձայն ինքնիշխանութեան պայմաններու եւ սրբազան պատգամներու:

Անխորտակելի էին այդ պատգամներ, որոնք կը պաշտպանէին տաճարը, — բարոյական պատգամներու կարգին, որոնք կ'արգիլէին տաճարին տուրքը վճարել կապէնով եւ չանախուրով (Բ. Օր. ԻԳ. 18), կային պատգամներ եւս՝ որոնք քաղաքական իմաստ ունէին, եթէ կ'արգիլէին նոյն տուրքը վճարել հռովմէական դրամով՝ որու վրայ կ'երեւէր կեսարին գլուխը, այն խորամանկ պատճառաբանութեամբ թէ մոլեխականութիւնը կ'արգիլէ «նմանութիւն ամենայն պատկերի» (Բ. Օր. Դ. 16): Ահա թէ ինչո՛ւ տաճարին մուտքը տեղաւորուած էին լումայափոխներ, որոնք կը փոխէին հռովմէական պատկերաւոր դրամը:

Հռովմէական տիրապետութեան հակառակորդները կը ծածկէին իրենց զգացումները, — ծանօթանալու համար անոնց հետ՝ կը բաւէր վիճիլ հարկավճարութեան ձեւին մասին: Տէրընկալութեան (սումիսիոն) կողմնակիցները գիտէին թէ իշխանութեանց գլխահարկ վճարելէ խուսափելու ձգտում մըն էր խնդիր հանել այդ մասին:

Այժմ հասկնալի է թէ ինչո՛ւ կը հարցնէին Յիսուսի. «Պա՞րտ է հարկս տալ կայսեր թէ ոչ»(Մատթ. ԻԲ. 17): Հարցումը բանաձեւուած է նենգամտութեամբ, ծուղակի ձեւով, հռովմէական տիրապետութեան դէմ ըմբոստութեան մը ամբաստանութիւնը նետելու համար Յիսուսի վրայ՝ եթէ դիտողութիւն ընէր հարկավճարութեան ընկալեալ ձեւերուն դէմ: «Ցոյց տուէք ինձ դրամը, զոր պիտի գործածէք հարկ վճարելու համար» կ'ըսէ Յիսուս: Կը բերեն դրամ մը, որու վրայ պատկեր կար: «Ո՞յր է պատկերս այս», կը հարցնէ Յիսուս: Կը պատասխանեն. «Կեսարին»: Ուրեմն «Կեսարին տուէք դրամը որ կը կրէ Կեսարին պատկերը, եւ Աստուծոյ (տաճարին) տուէք դրամը՝ այն որ պատկեր չունի, ինչպէս ընդունուած է», կը հրահանգէ Յիսուս, խոյս տալով ծուղակէն Պիղատոսեան չէզոքութեամբ մը:

Այս հասարակ-տեղիք, այս պարա՛պ խօսքը իմաստութեան չափանիշ դարձաւ յետագային, իբրեւ ոսկեղէն պատգամ, զոր տէրընկալութեան վարդապետները առատօրէն բաշխեցին փոքր ու գերեվարեալ ժողովուրդներուն: Եւ այդ «իմաստութեամբ» ողողեցին, թաթաւեցին հոգիները, զայն ներարկեցին իբրեւ մորֆին:

Ամէնէն աւելի ներարկուած է հայ հոգին: Մեր «իմաստուններն» էին, կաթողիկոս կամ պոլիտիկոս, գործ առեւտրականներ կամ դեռ չհասունցած՝ թոռմած մտաւորականներ, որ ըսին այս ժողովուրդին.— Հպատակեցէք տեղական օրէնքներուն, հնազանդեցէք անոնց՝ որ կ'իշխեն ձեր վրայ, կը բաւէ որ կենդանի մնայ եկեղեցին:

Ինծի անծանօթ կը մնայ աւելի անբարոյ, աւելի անպատիւ պատգամ: Ապազգային, ապաքաղաքական (ափոլիթիք), անիծապարտ «իմաստութիւն»: Ի՞նչ կ'ուզէք, երբ կ'ընդունիք որ ժողովուրդի մը առաջնորդ նշանակուելու համար պայմանն ըլլայ հաբրստութիւնը, — չէ՞ որ գիւղերու գիտակները կ'ըլլար ոչ թէ վարժապետը, այլ եօթանասուն կով եւ հարիւր ոչխար ունեցողը: Բարձրացէք, ա՛յս չափանիշով, մեր ժողովուրդին տրուած բոլոր առաջարկներն ի վեր: Միշտ աւելի ծանր կշռած է կուտով լեցուն այն քսակը՝ որ կը գտնուի գրպանին մէջ, բայց ոչ գանկին մէջ:

Այլեւս ինչո՛ւ կ'ուզէք որ կամուրջ չնետուի Արաքսի նիւսին: Այսպէս է որ ոչ թէ մէկ կամուրջ, այլ եօթը կամուրջ նետուեցաւ մեր վրայ: Հեծան մեր վրայ իբրեւ «յաւանակի իշոյ»:

Լա՛ց, ժողովո՛ւրդ Հայոց, լա՛ց այն դժբախտութեան վրայ, որու դատապարտուած ենք: Կամուրջ նետեցին մեր վրայ եւ անցա՛ն ու կ'անցնին օտար բանակները ամէն օր, լլկեցին մեզ եւ ծիծաղեցան մեր անպատիւ պառկուածքին վրայ, մերկացուցին մեզ եւ հալածեցին քուրձ, ցնցոտի եւ ամէն հնոտիք:

Տարիներ առաջ, Ամիէնի մէջ, իմ հոգիս յաճախեց «Վերջին Հայուն» զգացումը: Այսօր իմ հոգիս լեցուած է «Վերջին Գրագէտին» դառնութեամբ եւ ցաւով:

Շուրջս՝ ցնծութի՛ւն տէրընկալներու, ականջներուս մէջ աղմուկ՝ կամրջաշէն բանակներու, որոնք նորանոր կամուրջներ կը շինեն Արաքսի վրայ:

Ո՛վ քաղցր Հայութիւն, ահա կ'անիծեմ, երբայեցի մարգարէներուն նման, այն օրը՝ որ ծնայ, որովհետեւ պիտի չուզէի տեսնել քու հեծելդ օտար կամուրջներու տակ:

Ահա դարձար Ֆրանսացի՝ Ֆրանսայի մէջ, Ամերիկացի՝ Ամերիկայի մէջ, Արաբացի՝ Արաբիստանի մէջ, Պարսիկ՝ Պարսկաստանի մէջ, Ռուս՝ Ռուսաստանի մէջ, դարձար ամէ՛ն բան, ամէ՛ն բան, բայց ոչ երբեք Հայ:

Ահա դուն՝ Ֆրանսացիի մտածումներով, Ամերիկացիի զգացումներով, Արաբացիի հոգիով, Պարսիկի նկարագիրով, Ռուսի ընութեամբ, բայց ոչ երբեք Հայու դրոշմով:

Ո՞վ բրաւ քեզ այսպէս, իմ թանկագին Հայութիւնս, սիրելիներուն մէջ ամէնէն սիրելին, ինչո՞ւ պակսեցաւ քեզի սրբազան ընդվզումը, այն ոգին որ քանդեց կայսերական կամուրջները, ո՞վ խլեց քեզմէ այն՝ որ Վիրգիլիոսի բառով միայն կը սահմանուի:

Կանծի՛ն բերանները, որ քեզի հրահանգեցին «տուք զկայսերն կայսեր...»: Տէրընկալութեան պատգամը բերելով Աւետարանէն՝ քեզի ընծայեցին գլխահարկի դրամներ նոր Կեսարներու պատկերով, — քրջահաւաք Կրեսոսներու, բէմէննաճի փաշաներու, ագրավաճառ հարուստներու, փայտ-գլուխ կովարածներու՝ այլեւս կուռք հռչակուած:

Բաջալերեցին քեզ զռեհիկ զոհններու մուտքին մէջ:

— Վու զ'էթ միէօ, իսի...

Այո՛, կամուրջ մը կռնակիդ վրայ՝ քեզ ջարդող չկայ, հալածող չկայ, հարստահարող չկայ այլեւս, — կեցցէ՛ Սփիւռքը: Արդարեւ, ապահով է Սփիւռքը, դրախտային հով մը կը փչէ դրօսարաններէն ու խաղավայրերէն: Ծապուկ եւ առաձգական են տեղական օրէնքները, որքան աշխատիս՝ այնքան շատ կը շահիս հակառակ բոլոր կապանքներուն, — կե՛ր, խմէ՛ ու պառկէ՛: Քեզ թաղելու համար քահանաներդ ալ չեն պակսիր, կը բաւէ միայն բուծանել զանոնք՝ առանց աւելի բան սպասելով անոնցմէ, — «ուրախ լեր, եկեղեցի»:

Ասոր համար է, ապահովաբար, որ դուն փախա՛ր, սիրելի՛ս, դուն փախար՝ կամուրջ նետելով Արաքսի վրայ, փոխանակ սպասելու որ հասնէր օրը՝ ամէն կամուրջ քանդելու, կրկնելու դասը՝ զոր նախահայրերդ տուին Քսերքսէսներուն,

ՀՈՂՄԱՍՏԱՍՏԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐ

Բ.

Բայց հիճ ու ճոր ճո վէրճերով...

Այս բոլորէն առաջ ու ետքը կայ, այսուհանդերձ, բան մը որ դեռ մաքուր է ու անբիծ: Խորհուրդ ունի ան՝ եթէ ոչ խորհրդատու, խորան ունի ան՝ եթէ ոչ քահանայ, աղօթք ունի՝ եթէ ոչ աղօթող: Անո՞ւնը, Հայութիւն, որ ոչինչ ունի կախարդական՝ վէթ իր արտաքինով: Կը նմանի ձեզի, մեզի, բայց որ դարերու իր փառահեղ էջերով է ու կը մնայ մեր հաւատոյ հանգանակը: Արաքսէն անդին կան մարդիկ, որ կը ոքնին՝ քար մը աւելցնելու համար անոր ոտքին տակ: Ու աստին կան մարդիկ, որ կը չարունակեն համբանք հաւաքել հոգիին ուժով ու

Աղեքսանդրներուն եւ բոլոր աշխարհակալներուն:

Բայց նախահայրերդ այս օրուա՞ն համար ինկան կամուրջներուն տակ՝ խորտակելու ժամանակ կամուրջներու երկաթեայ ոտքերը: Այս երջանիկ օրերուն հասնելո՞ւ համար էր որ նոր առաջնորդներդ քեզի ուսուցին տէրընկալութիւն, «տուք զկայսերն կայսեր»:

— Կամո՛ւրջ...

Կամո՛ւրջ պահանջեցին քեզմէ կայսր եւ հրոսակ, ու դուն, Արա՛քս, կռնա՛կդ ընծայեցիր, որ կամուրջ նետեն վրան: Եւ երբեմնի ստամբակը եւ այսօրուան հրոսակը միացան, դաշնակցեցան, զործակցեցան, որպէսզի փառաւոր մշակոյթ մը վերածուի հնախուզական առարկայի, ինչպէս փարաւոնեան դամբարաններու պեղումներուն տուածը, ցուցադրուելու համար աշխարհակալ ազգերու թանգարաններուն մէջ:

Բայց ես, ո՛վ իմ սիրելիս, բայց ես, արեանդ մէջ ծաղկած ծաղիկ մը, անարգար պիտի ըլլայի ես՝ եթէ կամրջարկութեան դաւաճանութեան մէջ ամբաստանէի միայն ու միայն անոնք որ ըսին քեզի. «Տուք զկայսերն կայսեր»:

Կան եւ ուրիշ մեղաւորներ, նոյնքան խատուտիկ ու խայտաճամուկ: Զանոնք եւս պիտի կանչեմ ատեան: Մարդ արարածը անկեղծ է, անաչառ է, անգութ է մանաւանդ՝ երբ կը հասնի բնական ու կենսաբանական օրէնքներու լրութեան: Ես ի՞նչ կը սպասեմ այլեւս կեանքէն, վերջալոյսի այս օրերուն, կշտացած եւ յափրացած, որ չըսեմ վերջին խօսքս, որքան ալ ըլլայ դառն, անողորմ, անողոք եւ յո՛յժ թթու:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԶՈՋԵՐ

Գ.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐՈՅԵՆՑ

Յովհաննէս Տէրոյենց կամ Յովհաննէս Պատուելի կամ Պրուսացի Յովհաննէս կամ Յովհաննէս Տէր-Կարապետեան կամ Յովհաննէս Զամուրճեան, օգնական Պետրոս Առաքեալին, աստուածաբան, մատենագիր, փաստաբան դեւերու, լեզուագէտ, մաթեմաթիկոս, խմբագիր, դասատու, կրիտիկոս, ծնած է, անցեալ դարուն վերջերը, Պրուսայի գիւղերէն մէկուն մէջ: Իր ծննդեան հետեւեալ գիշերը ծնան դեւեր, որոնց գոյութիւնը այն թուականէն ի վեր հաստատուած ճշմարտութիւն մըն է:

Թուաբանական հաշիւով պարտ էր իրեն Կիրակի օր մը գալ աշխարհ, բայց ջերմեռանդ եւ բարեպաշտ ըլլալով ուզեց սուրբ պահել հանգստեան օրը եւ, այս պատճառաւ, քանիեւչորս ժամ երկարաձգելով իր ծնունդը՝ հետեւեալ օրը բարեհաճեցաւ ի լոյս աշխարհ գալ: Ականատես եւ հաւատարիմ պատմագիրներ կ'աւանդեն թէ, երբ մայրն եկեղեցի կ'երթար իր սովորական աղօթքն ընելու, ինքն ալ մօրը արգանդին մէջ երկրպագու կ'ըլլար Պետրոս առաքեալին պատկերին: Ոմանք այս աւանդութիւնը կը հաստատեն պատմելով թէ ամէն անգամ որ գիպուածով այս առաքեալին խօսքը կը բացուէր, մօրը ցաւը կը բռնէր, եւ ցաւը չէր անցներ մինչեւ որ եկեղեցի չերթար եւ այս պատկերէն կտոր մը... չուտէր: Դրացի կիներու այն գուշակութիւնները, որովք կը մարգարէանային յայտնելով իր մօրը թէ «տղադ կամ ձկնորս պիտի ըլլայ կամ ուրացող», լիովին կը վաւերացնեն պատմագիրներուն խօսքերուն ստուգութիւնը: Տէրոյենցին բարեպաշտութիւնը այսօր առած դարձած է եւ վկայութիւններու կարօտութիւն չունի: Ծընած օրէն սկսաւ պահեցողութեան: Զորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը, երբ մայրը ծիծը անոր բերանը կը դնէր, Տէրոյենց կը մերժէր՝ նետելով իր մօրը վրայ այնպիսի նայուածք մը, որ կը թարգմանուէր.— Ինչո՞ւ կը ստիպես զիս պահքս աւրել, մայրիկ: Այս թարգմանութեան ճշդութեանը կը վկայենք, որովհետեւ Տէրոյենցինը չէ: Ծոմապահութեամբ ալ ոչ նուազ նշանաւոր է Պատուելին, եթէ այսօր դասատու մը կամ խմբագիր մը դրամ չունենայ հաց առնելու եւ մինչեւ իրիկուն անօթի մնալ ստիպուի, ինչպէս ստէպ կը պատահի, «Տէրոյենցի պէս բարեպաշտ է կ'ըսեն:

Զամուրճեան Պրուսա անցուց իր մանկութեան եւ պատանեկութեան օրերը: Ամէն առաւօտ կանուխ եկեղեցի կ'երթար: Իր աղօթքին մէջ թէպէտեւ երկնից արքայութիւնը կը խնդրէր, սակայն հարուստ ամիրաներ ալ խնդրելու չէր մոռնար: Նեղութեան ժամանակները կը ստիպուէր երբեմն մարդուս սխալական ըլլալը հաստատել՝ ըսելով. «Արքայութիւն խնդրենք, բայց հացագործը դրամ կ'ուզէ, ամիրաներ տայ ինծի, Աստուած, եւ ամէն բան ունեցած կ'ըլլամ»: Աղօթքն աւարտելէ ետք՝ շապիկ կը հագնէր ու ձայնաւորութիւն կ'ընէր: Ձայնն այնչափ բարձր էր՝ որչափ իր ոճը, այնչափ անուշ՝ որչափ իր յօդուածները, եւ այնչափ բարակ՝ որչափ Երեւակին թուղթը:

1832ին Պոլիս եկաւ Տէր-Կարապետեան, իր ձեռքն ունենալով պայուսակ մը, որ կը պարունակէր չորս շապիկ, վեց վարտիք, քանի մը հայերէն գիրք, քիչ մը զրպարտութիւն, ծրար մը կոխ, չորս թաշկինակ, կտոր մը պանիր եւ կտոր մըն ալ վեհանձնութիւն: Աստնդմով կրնամ, կ'ըսէր, քիչ մը ժամանակ ապրիլ: Արդարեւ 3-4 ամիսի չափ Պոլսոյ փողոցները քննելէն ետքը ներկայացաւ Յովհաննէս գալֆային, որ իր զաւակներուն եւ ազգատներուն համար մասնաւոր վարժարան մը բացած էր, Իճատիէ, զոր քանի մը տարի առաջ Միսաքեան Խաչատուր, Երեւելի գրագէտը, փոխեց Հնաբուանի՝ գրականութեան փոքրիկ ծառայութիւն մը մատուցանելու նպատակով: Այս վարժարանին դասատու-տնօրէնի պաշտօնը ստանձնեց Զամուրճեան: Նախ աշակերտներուն սկսաւ սորվեցնել թէ ի՛նչ գիրք առնելու է մէկը՝ աղօթելու ժամանակ, թէ ի՛նչ գգուշութեամբ ծռելու եւ գետինը համբուրելու է մէկը՝ գայթակղութեան տեղի չտալու համար, եւ այս ուսումն ու գիտութիւնը լաւ տրպաւորելու համար աշակերտներուն... ծունկերուն մէջ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ այնչափ երկրպագութիւն ընել կուտար որ խեղճերուն փանթալոններուն ծունկերը կը բացուէին երկու օրը անգամ մը: Աշակերտներուն ծնողքը, տեսնելով իրաց վիճակը, կաշիի կտոր մը կարեցին փանթալոններուն ծունկերուն վրայ: Ասիկա ալ օգուտ չըրաւ եւ աշակերտները սկսան իրենց փանթալոնը վեր քաշելով աղօթք ընել: Աս ալ չյաջողեցաւ եւ վերջապէս որոշուեցաւ որ աշակերտները իրենց փանթալոնը հանեն եւ այնպէս աղօթեն: Այս եղանակով քանի մը տարուան մէջ աղօթք ընելու գիտութիւնն ալ սորվեցնելէն ետքը սկսաւ դասախօսել այն բաներուն վրայ, զորս ինք ալ չէր գիտեր:

Այո՛, չէր գիտեր, բայց սորվելու մեծ փափաք ունէր: Ինքը ժամանակին յարգը լաւ գիտէր, ինքնիրմէ կ'աշխատէր գիշեր ու ցերեկ եւ անշուշտ այս անդուլ աշխատութեան շնորհիւն է որ այսօր բաւական լեզուներ գիտէ, կ'ըսեն: Եթէ այսօր լեզուները խառնելու պէտքն զգացուի, կարծենք իրմէ աւելի արժանաւոր եւ յաջողակ մէկը պիտի չկրնան գտնել:

Երբ այս աշակերտները եկեղեցի կ'երթային եւ դասին ետեւը չարունակելով երկրպագութիւն ընէին, ժողովուրդը կ'ըսէր.— Ապրի՛ն, ապրի՛ն, ի՛նչ ուսումնական տղաներ: Եւ Զամուրճեան ինքզինքը փառաւորուած կը կարծէր ազգին համար այսպիսի ծունկ ծռած աշակերտներ հասցնելուն համար:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(1 - Շար.)

գաղափարին ճամբով նոյն այդ Հայութեան համար: Մէկը միւսը լրացնող գործեր, ակնածանքի եւ երախտագիտութեան կարօտ: Ու քանի այս է չականը, հապա ինչո՛ւ քաոմնելի խաղերը, մթնոլորտ ապականող մարդանքները: Երանի թէ հարցումը պատասխան չունենար ու պարտանքը ըլլար ներելի: Ո՛չ մէկը եւ ոչ միւսը: Որովհետեւ Հայութեան անունով խօսողներ կան, որ չեն հաւատար Հայութեան. էջմիածնի անունով երգողներ, բայց ոչ հաւատացեալներ, Արարատի ձիւնը փառաբանողներ՝ որոնց սիրտերուն մէջ հողիւ բլուրի մը տեղը կայ: Հայաստան գացող ճամբորդներու բանակներ կան, բայց անոնց հոգիին մէջ Հայրենիքը չուկայի մը արժէքը ունի միայն: Ու դեռ կան բեմերու յաւիտենական «զարգեր», որոնք Հայութեան տեւականացման համար հանդէս կը սարքեն, բայց առ ի զգուշութիւն, իրենց զաւակները հեռու կը պահեն նոյն այդ հանդէսներէն, որպէսզի չէթ անոնք տեւեն ... նիսթագէս:

Ի՛նչ ածական տալ այդ մարդոց, որոնք կը չարունակեն իրենց գորչ չուքերովը արտատուրել Հայութեան սուրբ խորանները, երբ կամովին ցամքեցուցած են իրենց զաւակներուն հոգիներուն մէջ թէ Հայութիւնը եւ թէ Հայաստանը:

Այս «փաղանգէն« դուրս կան դեռ հեղնանքի սապեաններ, որոնք ամէն ինչ չակերտի մէջ առնելու մարմաջէն կը տառապին, Պիղատոսի նման կը վարուին մեր իրականութեան հետ, կարծես վերեւէն ցորեն եղած ըլլային: Երբ հոգեկան հայրենիքի մասին կը խօսին, անզուսպ պահանջէ մը բռնուած՝ կը չակերտաւորեն զայն: Մէկ խօսքով ինչ որ հոգեղէն է, չակերտի արժանի եւ ինչ որ նիւթեղէն՝ ոչ: Նիւթեղէնը չօշափելի է երբ մանաւանդ գրպանը կը մտնէ, իսկ հոգեկանը ոչ: Այսքանը կը հասկնանք, բայց չենք հասկնար՝ երբ նոյն այս չակերտի ախոյեանները կ'ունենան զղջումի նոպաներ, զորս մեր կարգին ստիպուած ենք չակերտի մէջ առնել:

Գաղութահայ կեանքը պարարտ հող է այլժաքումի եւ այլասերման: Անսայթաք օրինակներ չկան այլեւս: Հրապարակը ամայացած է ու պղտոր ջուրի ձկնորսները չատցած են: Սանձարձակ գործողներուն ասպարէզը պարտ է: Մաքուր ձեռքերն ու գրիչները պակաս: Սակարանին մէջ Հայրենիքին գինը բարձրացած է: Մեծաքանակի գին ալ կ'ընեն ապրանքը ծախելու համար: Արարատո՞վ կ'ուզէք թէ առանց Արարատի: Երկուքն ալ կայ ու երկուքին համար ալ յաճախորդ չի պակսիր: Սարտարապատով համեմուածը կայ եւ Նոյեմբերովը: Երբեմն երկուքը միասին, նայած սակարանի հասանքին:

Խեղճ Արարատ, խեղճ Հայրենիք ու

ՄԵՏԱՐԱՆՔ

Փրոֆ. Գրիգոր Խերեան, Կրենոպլի Իրաւաբանական վարժարանի տնտեսագիտութեան դասախօս, Կրթական Նախարարութեան կողմէ վարձատրուած է Քոմանտէօր տէ Փալմ զ'Աքատէմիք պատուանշանով:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մարսէյլէն Տիգրան Գ. Հէքիմեան յաջողութեամբ անցուցած է պաքալորէայի Բ. մասը (բարձրագոյն Թուարանութիւն) «լաւ» յիշատակութեամբ:

Նոյնքան խեղճ հայ երիտասարդութիւն: Կար ժամանակ, երբ Արարատը Թուրքեներուն տուն տուող խորհուրդ էր, անմերձենալի իր գագաթով, որուն համար արիւնը թափելու պատրաստակամ էր: Հիմա դարձած է նիւթ, չուկայի ապրանք, որուն սպիտակէն մաս մըն ալ դուն կը գնես... առանց արիւնի: Կար ժամանակ, երբ հայրենիքը լոյսի եւ լոյսի ներշնչարան էր, թէկուզ հնամեայ քաղաքներով ու լուռ խորաններով: Հիմա, հին բուերը չեն վայեր, հրապարակները լուսաւոր են ու չտեմարանները լեցուն, բայց աւա՜ղ, դատարկուած կ'երեւին հոգիները իրենց կենսանիւթէն: Գիտեմ, որ բացառութիւններ կան ու դեռ կը գտնուին: Շիրազը հոն է դեռ, ինչպէս Մահարին ու կայ էջմիածինը՝ աղօթքի խորան: Ճիշդ է թէ կը գրեն՝ երբ կարդացողներու թիւը նուազած է այլեւս, ու ճիշդ է նաեւ որ կ'աղօթեն՝ երբ մեր հաւատքը աշնան հովերուն վրայ մեղմ կ'օրօրուի:

Վերջալոյսի տեսարանը իր թախծոտ գոյներով գեղեցիկ է անկասկած: Տխուր է մայրամուտը, բայց յուսադրիչ երկունքի մը նախերգանքը ունի իր մէջ: Ցաւեսիս գրիչով գծուած այս նկարները երանի թէ ունենային իրենց մէջ յուսադրիչ պոռթկումի մը կենսանիւթերը: Ճիշդ է որ դեռ արեւը մայրը չէ մտած ու հորիզոնին վրայ իր վերջին խաղը կը խաղայ հայելիի մը նման, բայց մեր երկինքը կը մնայ դեռ ամպամած, մութ հագած: Բայց հինէն եկած երգի մը պէս կը յիշեմ աստղերու պատմութիւն մը: Փոթորկող երկինքի մը երկունքը... բոցավառ համաստեղութեան մը առասպելը: Հաւատա՞լ այդ բոլորին: Ինչո՞ւ չէ: Վերջալոյսը ժամը 7ին կուգայ: Դեռ քառորդ ժամ կայ ընկեր...:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ը ՄԻՇՏ ԿԱՆԳՈՒՆ

ՎԻԷՆ (Յատուկ).— Կ'երեւի թէ ժամանակի քաղաքական յարափոփոխ վիճակը, դէպքերու, նորոյթներու անխնամ յաջորդականութիւնն ազդած են մարդկային մտքին եւ նկարագրին վրայ: Մարդիկ փոխանակ քիչ մը պահպանողական եւ յարատեւող մնալու, կը դառնան անկայուն, մակերեսային եւ ծիծաղելի կերպով ոստոստող:

Երկրորդ աշխարհամարտի վերջաւորութեան օրերէն ասդին, գտնուեցան անհատներ, որոնք Հ.Մ.Ը.Մ.ի դէմ, ուղղակի եւ կամ մանուածապատ ճամբաներով անոր չուրջ ստեղծեցին տարակարծութիւններ եւ չփոթութիւններ:

Այս վերջին տարիներուն տակաւին, միեւնոյն մարդիկը եւ նորեկներ, իրենց յամառ աշխատութեամբ, եւ նոյնիսկ շողշողուն առաջարկներով սպրդեցան Հ.Մ.Ը.Մ.ի ապարանքէն ներս եւ աւերը գործուեցաւ:

Մեր տղաքը, գիտուած, հրապուրուած համերաշխութեան եւ միութեան գաղափարէն, անջատուեցան Միութեան շարքերէն, եւ ապաւինեցան նորաստեղծ Միութեան գիրկը. — իսկ ուրիշներ ալ բոլորովին անհաղորդ եւ նենգ մտայնութեամբ վարակուած, երկբեկում յառաջ բերելով, թշնամական դիրք բռնեցին եւ նոյնիսկ սկսան պայքարիլ իրենց պատկանած Միութեան եւ անոր օրինաւոր վարչութեան դէմ:

Հետեւաբար, Հ.Մ.Ը.Մ.ը պարտադրուած անգործութեան մատնուեցաւ ամբողջ տարեշրջան մը — 1961–1962: Սպասողական, զուսպ դիրք մը բռնեց, համբերեց ամբողջ տարի մը, մինչեւ որ անցեալ Ապրիլ 27ին ընդհանուր ժողովի մը ընթացքին, արտցաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ, հաւաքուած «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ, մեծամասնութեամբ որոշեցին ասպարէզ նետուիլ եւ աշխատիլ յառաջիկայ մարզական եղանակին — 1962–1963, վերակազմել, միաձոյլ խումբով մը մասնակցիլ ոտնագնդակի ախոյեանական մրցումներուն:

Հարկաւոր էր, անկասկած, ընտրել նաեւ վարչութիւն մը, որուն համար ընդհ. ժողով մըն եւս տեղի ունեցաւ Յունիս 4ին եւ որու ընթացքին՝ եղբայրական համերաշխ ոգիով, ընտրուեցան եւ վերընտրուեցան եօթը եղբայրներ.— Կ. Սապունճեան, Պ. Գալիքեան, Ալ. Ալեքսանեան, Կ. Տէրմոյեան, Յ. Պասմաճեան, Գ. Մարգարեան եւ Ա. Լուսարեւեան, որոնք կը կազմեն այս նոր եւ քիչ մը դժուար շրջանի մը վարչութիւնը:

Հաստատամիտ եւ կուռ աշխատանքով, ինչպէս նաեւ առանց ուրուցիկ յաւակնութեանց, Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութիւնը եւ բոլոր անդամները պիտի ջանան իրենց սիրելի եւ 44 ամեայ Միութիւնը կանգուն պահել Վիէնի մէջ:

Կ. Տ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ՊԱՏՄԱ – ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ »

Լոյս տեսաւ այս տարուան երկրորդ թիւը, որուն առաջին էջերու բովանդակութիւնը ուսումնասիրութիւններ են նուիրուած Մեսրոպ Մաշտոցի կեանքին եւ գործին:

Հաղորդումներու բաժնին մէջ հրատարակուած է Փրոֆ. Բ. Առաքելեանի յօդուածը ականաւոր գիտնական ակադեմական Յովսէփ Օրբելիի մասին: Վերլուծելէ ետք հայ գիտնականին աշխատասիրութիւնները եւ գիտական գործունէութիւնը, յօդուածագիրը կ'եզրափակէ. «Ականաւոր գիտնականը թողել է գրական մեծ ժառանգութիւն, որը չորս մեծածաւալ հատորներով հրատարակուելու է Խ. Միութեան Գիտութիւնների ակադեմիայի կողմից»:

Հետաքրքրական է «Ե՞րբ է կատարուել Հայերի մուտքը Ղրիմ» խորագրուած Խ. Փորքչէյեանի գրութիւնը: Ցոյց տալէ ետք, թէ ընդարձակ եւ բեղուն եղած է Հայոց անցեալը Խրիմի մէջ, որ ունի առնուազն 900 տարուան պատմութիւն մը, հեղինակը պատմական փաստերու հիման վրայ կը ներկայացնէ Խրիմի հայ գաղութին անցեալի կեանքին տարբեր երեսները:

« Պատմա – բանասիրական հանդէս »ի այս թիւին մէջ հրապարակուած են կարգ մը անտիպ նամակներ ծանօթ գործիչ եւ հրապարակախօս Ստեփանոս Նազարեանէն, որ հրապարակ գալով 1840ական թուականներուն, իր գործունէութեամբ չուրջ 40 տարիներու ընթացքին նշանակալից դեր կատարեց հայ իրականութեան մէջ:

Բովանդակալից է հանդէսին գրախօսական բաժինը, ուր աչքի կը զարնէ Լ. Խաչիկեանի գրախօսականը Հայագէտ Լուի Մարիէսի պատրաստած հրատարակութեան չուրջ՝ Եզնիկի քննական բնագրին մասին: Այս գիրքը լոյս տեսած է 1959ին Փարիզի մէջ եւ հայագիտական լուրջ գործ մըն է:

« Պատմա – բանասիրական Հանդէս »ի նոր բովանդակութենէն յիշատակենք նաեւ Վ. Քոսեանի «Ածականի բառակապակցութիւնները ժամանակակից հայերէնում» գրութիւնը եւայլն:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆ՝ (106)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

Վանի կուսակալը միմիայն ոստիկանութեան միջոցաւ գրութիւն մը կրցած էր ձեռք բերել: Այդ գրութիւնը գտնուած էր Շէվքի փաշայի բարձին տակ, որուն մէջ յայտարարուած էր.

«...Մօտաւորապէս տասներեք տարի է որ այս իժը ձեռքովս կը սնուցանեմ, կը փայփայեմ ու խնամքներուս տարկայ կ'ընեմ:

« Նպատակս էր վերջին անգամն ըլլալով ձեռքովս կործանուած ընտանիքի մը միակ շառաւիղը եղող այս հրէշին արիւնը կուշտ մը ծծել ու այնպէս ծածկուիլ ցուրտ հողերուն տակ:

« Այդ իժին հայրը զաւակներուս ու սիրական կնոջս արիւնը մտաւ:

« Ես վրէժս լուծելու համար սպաննեցի անոր հայրը, սպաննեցի եղբայրները, սպաննեցի քոյրերը եւ այսօր վճռեցի սպաննել զինքը:

« Ահա՛ պատճառը:

« Անոնք որ խղճի կատարեալ հանդարտութեամբ պիտի կարդան իմ այս խոստովանութիւնս, պիտի չհամարձակին ոճրագործ անունը տալ ինծի, որովհետեւ ձեռքս արդարութեան ու իրաւունքի դատը պաշտպանելու համար արեան մէջ թաթխուած է:

« Մէկ խօսքով՝

« Անոնք որ կը ճանչնան անհատին պատիւը, կը զգան անոր նուիրականութիւնն ու սրբութիւնը եւ կսկծանքով կը քննեն յայտարարութիւնս, գոնէ ներքին ձայն մը կ'ունենան որ իրենց ըսել կուտայ. «Պատուոյ վրէժը մարդուն ինքնաճանաչութիւնն է»:

« Հետեւաբար, դուք, բարձրաստիճան վէզիրներ ու պալատականներ, մի փնտրէք ոճրագործին ով ըլլալը:

« Ոճրագործը ներքինի Ֆուատն է:

« Վրէժս լուծելու եւ այս ապարանքը գերեզման մը ընելու համար մզկիթ գացի եւ աղօթքներ մրմռացի ու անունս Ֆուատ կոչեցի:

« Բայց ես չէրքէզ մըն էի:

« Այն հարազատ ու ցեղային արիւն կրող Չէրքէզներէն էի որոնց համար աւանդութիւնը պարզապէս խարէական ու մոլի ազանդներով լեցուած հաւատք մըն է:

« Արդ, դուք ու ձեր վեհապետը մտածեցէք ու այնպէս իմ հետքերուս ետեւէն եկէք:

« Ասկից ետքը գերեզման մը միայն ունիմ: Ո՛չ, ա՛լ կշտացած եմ:

ՖՈՒԱՏ ՊԷՅ»

Այս սոսկալի յայտարարութիւնը կուսակալը պիտի կրնա՞ր պահել: Ո՛չ, այդ պատճառաւ ուղղակի սպարապետին ղրկեց:

Սպարապետը չուարեցաւ:

Միայն, հակառակ Ֆուատ պէյի յայտարարութեան վերջին պարբերութեան, սպարապետ փաշան խիստ հրամաններ տուաւ կուսակալին որ ոչ մէկ ջանք խնայուի ոճրագործը գտնելու:

Կոտորածներու աղէտալի թուականէն ետք Վանի ամբողջ կուսակալութիւնը մեծ երկիւղի մէջ ինկաւ ու շատեր սկսան գիշերով թողուլ իրենց տունն ու տեղը եւ գաղթելու որոշում տալ:

Սրտէն զարնուած վիրաւոր վագրի մը պէս կուսակալը խուզարկել կուտար Հայերու տուները, բայց ի զուր. ոճրագործը մնաց մութին մէջ:

Շէվքի փաշայի ապարանքը կ'ապրէին մեծ հանըմը ու անոր աղջիկը՝ Մելիքէ: Ոստիկանութիւնը կը փնտռէր նաեւ Հայուհին, որ անյայտ եղած էր:

Եթէ Չէրքէզը փախցուցած ըլլար զայն, անպատճառ պիտի յիշէր իր յայտարարութեան մէջ: Քանի որ այդ կեավուրի աղջկան մասին բառ մը անգամ արտայայտուած չէր, չատ հաւանական էր որ իմացած ըլլար անոր ոճրագործութիւնը, եւ որպէսզի գաղտնիքը մնար ծածուկ՝ ստիպուած էր հետը տանիլ:

Սակայն ուրիշ հարց մըն ալ կար: Դռնապանը կը յայտարարէր թէ Ֆուատ պէյ ապարանքէն դուրս չորս կիներ փախցուցած էր: Նոյնպէս այն գիշերը փէրաճէով ծածկուած երեք կիներ բերած էր կառապանին տեղ պաշտօն վարող Նուրեկ ախպար:

Այս հակընդդէմ ու կնճռոտ հարցերուն առջեւ ոստիկանութիւնը կը չուարէր: Վերջապէս, ամբողջ երկու ամիսէն աւելի խուզարկութիւններ ու բանտարկութիւններ չարունակուեցան:

Անօգուտ բան: Կուսակալը տեղեկագրեց թէ ամէն ջանք ապարդիւն մնաց:

Ո՞ւր էր Ֆուատ պէյ, ո՞ւր էին Աւազակապետն ու վրէժխնդիր խմբակը:

Պատմենք:

Աւազակապետը Սէֆիլ հանըմն ու Նազէզարը յանձնեց Վարդգէսին ու ըսաւ.

— Աշխատէ որ սիրելիներդ Պարսկաստան անցընես:

(Շար.)

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարէին քովէն դէպի Թելեֆերիքի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շօմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածային պատա - րագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խա - ղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կըր-նան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ: Հասոյթով կ'ապահովուի ազ-գապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին չարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրան-սերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակ - ցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շօմիէռ», Շալէ - Օբէլ - Ռեսթօ-րան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիք:

Հեռաձայն 4 Մուֆխի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ողբացեալ Պ. Խոսրով Մաթիկեանի Թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Վարժան կը նուիրեն ե-կեղեցւոյ պայծառութեան 50 Ն. Ֆ.:

Նոյն առիթով եւ փոխան ծաղկեպսա-կի, այրի Տիկին Պասմաճեան կը նուիրէ 30 Ն. Ֆ. Աղքատախնամ Միութեան:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 - 1963 տարեշրջանի արձանագրու - թիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաս - տատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաս-տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ - տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ - գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ ․

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կըր-պով կը հետեւի պետական լիսէներու ար-դիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանու - հիները հայագիտական ծանօթութիւննե - րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տա-րեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւն - ներու համար դիմել հաստատութեան տը-նօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի ճաղաճապետարանի սրահներուն մէջ :

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐ-ՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութիւն: Աւանդական մատաղօրհնութիւն, ինչպէս նաեւ մասնաւոր պատարագ եւ խաղող - օրհնութիւն Ս. Աստուածածին եկեղեց - ւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Վարագ քա-հանայ Աւագեան: Պատարագի երգեցո - ղութիւնը Կոմիտասեան, միաձայն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ երգչախումբին, ինչպէս նաեւ տեղացի եւ հրաւիրեալ դպիրներուն, ղե-կավարութեամբ Պ. Գր. Մարտիրոսեա - նի: Երգեհոն եւ մեներգիչ Օր. Անժէլ Կարապետեան:

Աղօրհնութիւն եւ մատաղներու ղե - նում, նախագահութեամբ Տէսինի Տէր Հօր: Ուրբաթ 10 Օգոստ. կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ բակը:

Լոյս Ջուարթի եւ եկեսցէի արարողու-թիւն այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժ.ը 5ին:

Իսկ կիրակի առաւօտ՝ Ս. Աստուածա - ծին: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30ին: Պատարագ հանդիսաւոր՝ ժամը 10ին: Քարոզ՝ 11ին:

Հոգեհանգիստներ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնութիւն յետ պատարագի ժամը 11,30ին:

Ծանօթ.— Խճողումի եւ անպատեհ ա-ռիթներու տեղի չտալու համար կը խըն-դրուի նախապէս արձանագրուիլ նուի - րատուութեան, հոգեհանգիստի, մատա - ղի եւ այլ մասնակցութեանց համար:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե-ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարա-րէ թէ այս կիրակի օր պիտի կատարուի խաղողօրհնէքի արարողութիւնը, իսկ չորեքշաբթի (15 Օգոստ.) հոգեհանգստ-եան պաշտօնական արարողութիւն պիտի կատարուի 1944 Օգոստ 15ի քաղաքիս ազատագրութեան առթիւ զոհ գացած մեր բոլոր հայրենակիցներուն յիշատակին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐ'ԻՈՒՆԻ
ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէֆս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնա - կատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցու - թեամբ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստան, Կիրովական քաղաքէն, Ե-կանեան Մարգարիտ Թաթէոսի, կը փըն-տռէ իր եղբայրները Մկրտիչեան Բար - գէն Թադէոսի եւ Եկանեան Զոհրապ Թա-դէոսի: Կը կարծուի Մարսէյլ ըլլան:

Երեւան, Նոր Խարբերդ Թաղէն, Տիկին Զիտէմեան Աննա կը փնտռէ ընիկ Սե - բաստիոյ Մարզուան քաղաքցի իր որ-դին Գրիգոր Մկրտիչի Եղիայեան, ծնած 1924ին:

Կը կարծուի Գերմանիա ըլլայ: Կը խըն-դրուի հայ թերթերէն արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Ա-ւագ, մայրը՝ Սելպէս, եղբայրները՝ Յա-րութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիացի (Դարըա Թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝
Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)
Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ
Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը
VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR
Պուլ. տը լա Սուււս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր — Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Ճոխ պիւֆէ — շամփուրով խորոված

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES
DE LOUIS XIV A NAPOLÉON
SPECTACLE SON ET LUMIÈRE
DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)
Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF
Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES — PARKING GRATUIT ASSURÉ
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83
RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.
Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի եթէ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար-ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի-լիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :
Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTU RIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FON TENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
8 AOUT
1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9373 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5274

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԿԱՅՈՒՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կացութիւնը բոլորովին չէ հանդար – տած արեւելեան կողմն աշխարհի, ինչ–պէս կը հաստատեն վերջին օրերս ստաց–ուած լուրերը:

Թուրքիոյ մէջ բանուորական խլըր – տումները՝ ի խնդիր հացի եւ գործի՝ մտահոգիչ համեմատութիւններ կը ստա–նան օրէ օր: Բանակը հետզհետէ աստի–ճան մը աւելի կը շեշտէ իր ազդեցու – թիւնը կառավարութեան վրայ:

Անօթի գործաւորները կը պահանջեն վարչապետէն, որ փոխանակ ամէն օր բանակի հրամանատարներուն հետ տես–նուելու, լաւ կ'ընէ մտնել ժողովուրդին մէջ եւ իմանալ անոր ցաւերը:

Օրուան վարիչները կը շարունակեն ճառել ժողովրդավարական սկզբունքնե – րու մասին, սակայն կը գործեն իբրեւ Մենտէրէս: Կաշկանդուած է մամուլը: Արգիլուած է քննադատել կառավարու – թիւնը: Դարձեալ լայն են բացուած բան–տի դուռները՝ ընդդիմադիր լրագրողնե–րու առջեւ, յիշեցնելով Մենտերէսի ե – րանելի՛ օրերը:

Իրաքի մէջ քրտական շարժումը կը թուի թէ կասած չէ տակաւին: Շէյխ Մուսթաֆա Պարզանի կը գործէ զուտ քրտաբնակ շրջաններու մէջ, վայելելով տեղական բնակչութեան օժանդակութիւ–նը: Պակաս չեն անշուշտ նաեւ արտաքին աջակցութիւնները: Մանաւանդ որ ռազ–մադաշտը հեռու չէ քարիւղի հարուստ հորերէն:

Սուրիոյ մասին է, որ ամէնէն շատ խօսուեցաւ այս օրերս: Կացութիւնը այդ երկրին մէջ չէ խաղաղած դեռ 1961 Սեպտ. 28էն ի վեր, երբ հիմնական փո–փոխութեան ենթարկուեցաւ վարչաձեւը: Բաժնուելով Արաբ. Միացեալ Հանրապե–տութենէն, Սուրիա այդ թուականին վե–րագտաւ իր անկախութիւնը:

Վեց ամիս վերջ, 1962 Մարտ 28ին նոր յեղաշրջում մը յաջորդեց առաջինին, նպատակ ունենալով ամրապնդել անկախ Սուրիոյ դիրքը ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ:

Օրուան իշխանութիւնները պարտաւոր էին դիմագրաւել ներքին եւ արտաքին մեծ դժուարութիւններ:

Տեղական աւատապետներու ճնշումը մէկ կողմէն, աղքատ հողագործներու եւ բանուորներու պահանջները միւս կողմէն կը ստեղծէին ծանր կացութիւն մը ներ – քին ճակատին վրայ:

Նախորդ վարչաձեւը ընկերվարական սկզբունքներէ առաջնորդուած՝ հողերու բաշխում էր կատարած, բանուորներուն հարիւրին 25 շահարաժին էր խոստա – ցած եւ դրամատիրական մեծ ձեռնարկ – ները ազգայնացուցած:

Կարելի չէր մէկ օրէն միւսը փոփո – խութեան ենթարկել ստացուած իրա – ւունքները:

Ու մինչ կը կարծուէր թէ նախագահ Նասըր հաշտուած էր կատարուած իրո–ղութեան հետ, Դամասկոսի կառավարու–թիւնը երեւան հանած է դաւադրութիւն մը, որուն նպատակն էր Սուրիան կրկին ձուլել Արաբ. Միաց. Հանրապետու – թեան մէջ: Ձերբակալուած են 150 դա–ւադիրներ, որոնք խոստովաներ են թէ Պէյրութի Եգիպտ. դեսպանին կողմէ պաշտօն ստացած էին Սուրիոյ մէջ ըն–դվզաւոր պայմաններ ստեղծել Եգիպ – տոսի հետ միացման համար:

Միաժամանակ թերթերը կը հրատա – րակէին նախագահ Նասըրի մէկ ճառը, որուն մէջ կ'ըսէր թէ պիտի աջակցի Սու–րիոյ ժողովուրդին «քանդելու յետադէր – ութիւնը, աշխարհակալութիւնն ու պա–տեհապաշտութիւնը»:

Սուրիոյ վարչապետ տոքթ. Պէշիր Էլ Աղէմ եւ ներքին նախարար զօր. Աղիզ

Ապտէլ Քէրիմ փութացին բողոքել նա – խագահ Նասըրի յայտարարութեանց դէմ, զանոնք նկատելով միջամտութիւն մը Սուրիոյ ներքին գործերուն եւ վիրա–ւորանք մը անոր ժողովուրդի արժանա – պատուութեան:

Սուրիոյ վարիչները այս հարցը կ'ու – զեն յանձնել Արաբական Լիկայի ուշա – դրութեան: Դիմած են արդէն ընդհ. քարտուղար Հասունայի, պահանջելով Լիկայի անմիջական գումարումը:

Հակառակ անցեալ ամսուան ընթացքին Հալէպի մէջ նշմարուած շարժումներուն՝ ի նպաստ Եգիպտոսի հետ միացման՝ Սուրիոյ անկախութեան կողմնակիցները ջախջախիչ մեծամասնութիւն կը կազմեն ներկայիս:

Համարաբական մեծ դաշնակցութեան մը ծրագիրը հասունցած չէ տակաւին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՔՈՆԿՕ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱ՞Պ

Երկար ատենէ չէր խօսուեր Քոնկոյի մասին եւ կը թուէր թէ բոլոր տարակար–ծութիւնները կարգադրուած են: Ճիշդ է որ երբեմն երբեմն Զոմպէի խօսքը կ'ըլ–լար, բայց ընդհանուր ձեւով, խնդիրը մարած էր: Այս պատճառաւ է որ երկու–շաբթի օրուան դէպքերը որոշ մտահո – գութիւն կը պատճառեն եւ ոմանք կը վախնան որ Քոնկոյի տագնապը վերա – ծնի: Եղածը այն է որ Լէոփոլտվիլի կա–ռավարութիւնը օդանաւային պլոքիւս հաստատած է Քաթանկայի վրայ: ՄԱԿը կը վստահեցնէ թէ որեւէ մաս չունի խնդրին մէջ: Պէտք է յիշատակել սակայն թէ ՄԱԿը արգիլեց բոլոր թռիչքները դէ–պի Քաթանկա կամ անկէ եկող: Այս կա–ցութեան առաջին վնասը կրողն է՝ Սա – պենա ընկերութիւնը, որ շաբաթական 4 թռիչք ունէր Էլիզապէթվիլի եւ Պրիւ–սէլի միջեւ: Ուրիշ վնասուողներ ալ կան անշուշտ, հարիւրաւոր անձեր, որոնք արձակուրդի պիտի մեկնէին:

Այս ամբողջէն դատ կան նաեւ քաղա – քական հետեւանքները: Լոնտոնի եւ Պրիւսէլի քաղաքական շրջանակները կը հաղորդէին թէ ցարդ որեւէ համաձայ – նութիւն չէն տուած Ու Թանի եւ Ուս – շինկթընի ծրագրին որ կը ձգտի Քաթան–կան Քոնկոլեան Դաշնակցային պետու – թեան մը մէջ առնել:

Կը սպասուի արձագանգներու:

ԺԸՆԵՒ

«ՆԻԷԹ» Կ'ԸՍԷ ԶՈՐԻՆ

Հիւլէական ապազինման շուրջ խոր – հրդակցութիւնները որեւէ եզրակացու – թեան չեն յանգած: Զորին, խորհրդային պատուիրակը կրկին «նիէթ» ըսաւ ամե–րիկեան առաջարկներուն:

Ամերիկացին տակաւին 48 ժամ ունի փորձել համոզելու համար խորհրդային պատուիրակութիւնը, բայց Զորին կը պնդէ որ ոչ մէկ նորութիւն կայ ամերիկ–եան առաջարկներուն մէջ, մինչ Տին «խստմնալից» կ'որակէ իրենց տեսակէ–տը: Ասոնք կ'ուզեն մանաւանդ ընդունիլ տալ Ռուսերուն տեղական քննութեանց սկզբունքը: Բայց Ռուսերը միշտ պաշտ – պանողականի վրայ կը մնան:

ԱԼԺԷ

ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ ՑՈՅՑ Կ'ԸՆԵՆ

2000 անգործներ ցոյց մը կատարեցին առջի օր Ալժէի մէջ: Դժբախտ պատկերը օրէ օր տարածուող թշուառութեան: Տնտեսական կացութիւնը շատ ծանր է, մինչեւ դասակարգը կորսնցուցած է իր աշխատանքը Եւրոպացիներու զանգուա – ծային մեկնումին պատճառաւ, անդին օրուան տէրերն աթոռի կռիւով զբաղած են: Այս աթոռի կռիւը սակայն կը թուի թէ ձեւ մը առած է ի վերջոյ եւ օրուան գլխաւոր եւ միակ իշխանութիւնն է՝ Քա–ղաքական Բիւրօն: ԱՀԱԿը կորսնցուցած է իր հեղինակութիւնը, Քաղաքական Բիւրօն ալ պաշտօններու բաշխումը կա–տարած ատեն ոեւէ պատասխանատու չէ նշանակած աշխատանքի կազմակերպու – թեան համար:

× Քոմպա եւ Փարի–ժուռ օրաթերթե–րը գրաւուեցան Ալժէի մէջ Առժամեայ Գործադիր Մարմնին կողմէ:

Օրէ Օրին

«ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ»

ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ ԵՒ ՏԻՐԱՑՈՒՆ

Գրքի տէր՝ Խղճի ծառայ Մխիթարեան վարդապետ, Հ. Վահան Յովհաննէսեան վերջերս խղճմտօրէն գրի առած էր Հա–յաստան այցելած օրերուն, իր տեսածը այնտեղ:

Ինչպէս տեսայ Հայաստանը համեստ խորագիրով, բովանդակութեամբ հա – րուստ, տեսողութեամբ առարկայական եւ ոճով զուսպ լրատուութիւն մըն էր, որով անուանի այցելուն մասնակից կ'ը–նէր դեռ չայցելողները՝ խորհ. Հայաս – տանի քառասնամեայ իրականութեան յուսադրիչ եւ յուսալքիչ կողմերուն:

Բնիկ Հայաստանցի, բանաստեղծ եւ գրագէտ, Հ. Վահան ի ծնէ հաղորդ է մեր հայրենի սարերուն եւ ձորերուն ան–գիր երգին, մեր հայրենի քարին ու հո–դին անմար կանչին, մեր հայրենի ոգիին եւ հոգիին անմահ շունչին:

Առաջին հայրենաշրջիկն է, որ իր վե–րադարձին վախով ու դողով չբերաւ մե–զի աւանդական «կոնեակ»ի շիշը՝ հայրե–նի խաղողէն թորած պուտ մը Հայրենիք: Ան նախատաբաց ընծայ բերաւ մեզի, իր տեսածէն թորած ամբողջ Հայրենիքը: Հայրենիքը ինչպէս որ է, ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք:

Ճիշդ անոր համար, իր միշտ արթուն եւ ազգանուէր առաջնոր – դութեամբ, «*Բազմավէպ*» ամսա – գրի իմաստուն թոյլտուութեամբ, *Յառաջ* եւ իր օրինակով՝ աշխարհացրիւ վաւե – րական հայ մամուլը հրատարակեց ու տարածեց Հ. Վահանի գրութիւնը ի լուր հայ աշխարհին: Այսօր գրքոյկի վերած–ուած եւ գիրք ճշմարտութեան, ընթա – ցիկ տարուան մեծագոյն սպառումով հր–րատարակութիւնն է:

Վարդապետէն առաջ, հայրենաշահու – թիւնը տարեկան աղօթք ըրած շատ ուխ–տաւորներ Հայաստան գացին ու եկան: Գացին ու եկան հին եւ նոր հաշիւնե – րով, հին եւ նոր շահերով, հին եւ նոր նպատակներով, հին բուրվառներով եւ նոր խունկով:

Անոնցմէ շատերը եկան եւ պատմեցին մեզի, իրենց ցոյց տրուած Հայաստանը: Իր տեսած Հայաստանը պատմողին կը սպասէինք: Եւ մեր սպասումը ի դերեւ չելաւ, շնորհիւ Հ. Վահանի գրութեան:

Տիրացուները տեսած էին Արարատի ճերմակ գագաթը, լսած էին մեր սազե–րու լացակումած երգը, հոտոտացած էին մեր վարդերը գարնան, շօշափած էին տուֆ քարը Երեւանի եւ ճաշակած իշխանաձուկը մեր Սեւանայ լճին: Տե – սած էին Հայաստանը՝ ամէն մարդու այդ հինգ զգայարանքով:

Ո՞վ Վարդապետէն առաջ, ո՞վ իրեն պէս եւ իրեն չափ տեսած էր Հայաստա – նը՝ հայրենազգայութեան վեցերորդ ըզ–գայարանքով: Այն զգայարանքով որ յա–տուկ է անկողմնակալ Հայուն, ազատ Հայուն, անկաշկանդ Հայուն, հայրենի տէրընկալութեան անհանդուրժ Հայուն:

Ինչպէս տեսայ Հայաստանը արժանա – պէս գնահատուեցաւ Հայրենիքէն ներս եւ դուրս: Վկա՛յ մեր ստացած նամակնե–րուն դէզը:

Գտնուեցաւ անշուշտ, Հայրենիքէն դուրս, կարմիր շապիկ հագած՝ անխու–սափելի ննեգամիտ տիրացուն: Զառամ – եալ երկոտանի մը, որու ականջին թե – թեւ կուզայ վարդապետին Ամէնը եւ աչ–քին աղօտ կը մխայ վարդապետին բուր–վառը՝ խորհրդային փառաբանութեան համար: Գրչի հին յաւակնոտ մը, որ կ'ապրի Միսաք Մեծարենցի յիսնամեայ անէծքը գլխուն:

Անո՞ւնը: Զունի որ տանք: Գրչի գանան մըն է, որ փոխառեալ երկու անունով՝ անուն մը չէ կրցած շինել, յիսուն տա – րիէ ի վեր:

Վարդապետին դէմ թափած մաղձին պատճա՞ռը: Իր գրած ոտնալեզ նամբոր–դական նոթերուն միակ ընթերցողը ինքը եղած ըլլալը՝ Հայրենիքէն ներս եւ դուրս:

Անպատկառ տիրացուն, իր նախատա – կան գրութեան մեկնակէտ եւ վերջակէտ կը դնէ, վարդապետին իբր թէ «յապաղ–եալ եւ կարկտան վերջաբանը», որ «ամ–սօրեայ պաշտօնաթերթին» (իմա՛ *Բազ–մավէպ*) մէջ հրատարակուած յօդուածա–շարքին «վերջին մասին չէ կցուեր»: Զտեսա՞ւ միթէ *Բազմավէպը* (1962, Յունուար – Փետրուար), ուր հրատարա–կուած է վերջին մասը ամբողջութեամբ, (*Յառաջ*) է որ աւելի ուշ դրած է վերջա–բանը): Կամաւոր կո՞յր ըսենք, հաշիւը փակե՞նք:

Սուտը կը հաչէ՝ ճշմարտութիւնը կ'անցնի:

ՇԱՀԷՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ՈՒՈԼՔԸՐ յայտարարեց թէ Սթալինկրատի պաշարումը «խոշոր կա – տակ մըն էր» ազդեցութիւն բանեցնելու համար Ամերիկացիներուն վրայ որ գթան եւ աւելի օգնեն խորհրդային ուժերուն: Զօր. Ուոլքըր Գերմանիոյ ամերիկեան 24րդ զօրաբաժնին նախկին հրամանա – տարն էր որ պաշտօնանկ եղաւ նախագահ Քենըտիի կողմէ: Ներկայիս կը պայքարի համայնավարութեան դէմ:

ԹՈՒՐՔԻԱ եւ Յունաստան որոշեցին աւելի զարկ տալ իրենց մշակութային փոխանակութեանց:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ նացիներու համաշխար–հային համագումարը տեղի ունեցաւ ա – ռանց դժուարութեան: Բոլոր պատուի – րակները Անգլիա կրցան մտնել:

ԱՌԺԱՄԵԱՅ Գործադիր Մարմնին նա– խագահը՝ Ապտերհաման Ֆարէս Փարիզ է, քանի մը օր է: Կ'ըսուի թէ այս անա– կընկալ ճամբորդութիւնը միայն ընտա – նեկան պատճառներ ունի: Թէեւ ծանօթ է որ Ալժերիոյ Առժամեայ Գործադիրը 35 միլիառ կը փնտռէ...:

ՎՐԻՊԱԿ — Կիրակի օրուան խմբագրա–կանին (Յուշամատեան) սխալի մը հե – տեւանքով «Հանդէս Ամսօրեայ»ի հիմնադրութեան թուական ցոյց տրուած է 1877. պիտի ըլլայ 1887: 1911ին Յուշ – արձանը հրատարակուած է ո՛չ թէ 35 ամեակին, այլ 25 ամեակին առթիւ: Պել–ժիացի հայագէտին անունն է Միխլտէր–մանս:

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԵՐԳԻԾԱԲԱՆԸ

(Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 70 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Պարոնեանի երգիծական տաղանդը ձեւաւորուեցաւ եւ բիւրեղացաւ առանց որ դպրոցը եւ կրթութիւնը դեր խաղան: Իր գիտութիւնը ձեռք բերաւ ինքնազարգացումով, իր յամառ եւ տոկուն բնաւորութեան շնորհիւ: Հոմերոսի, Եւրիպիդէսի, Սոփոկլէսի, եւ Եսքիւղէսի գործերը կարդաց իրենց բնագրէն, կլանուեցաւ Արիստոփանով, ապշեցուցիչ խորութեամբ իւրացուց յունական դիցաբանութիւնը, ֆրանսերէնով կարդաց Ռուսօ, Պուալօ եւ Հիւկօ, յափշտակութեամբ ուսումնասիրեց Մոլիէռի գրականութիւնը, բայց եւ այնպէս մնաց միշտ ինքնատիպ, միշտ ինքնուրոյն: Գեղեցիկ ձեւով արտայայտուած այդ ինքնատպութիւնը թէ անհատական էր եւ թէ ազգային, որովհետեւ, հին եւ ժամանակակից ազգերու մշակոյթին ծանօթութիւնը պատճառ չեղաւ որ ինքզինք պատնէշէ մեր ժողովուրդին իրականութեան եւ գոյապայքարին դէմ: Պարոնեան միեւնոյն ատեն լաւ ուսումնասիրեց մեր ժողովուրդին անցեալը, մեր բանահիւսութիւնը, ժողովրդական երգիծաբանութեան հին եւ նոր անսպառ հարստութիւնները: Այս բոլորին շնորհիւ զարգացաւ Պարոնեանի իմացականութիւնը եւ կրցաւ արդի եւ ամէնէն հրատապ խնդիրներն իսկ իր ժողովուրդին ներկայացնել պարզ այլ վարակիչ գրաւչութեամբ գրուած երկերով:

Պարոնեան հրապարակ եկաւ այնպիսի ատեն մը, երբ Արեւմտահայութեան կեանքին մէջ տեղի կ'ունենային ընկերային եւ քաղաքական տեղաշարժեր: Պատմութեան թատերաբեմէն ժողովուրդը վար առած էր հին հաստատութիւններ եւ համբաւներ, բայց առանց փոխարինելու եկած նորերը իրենց կարգին չէին արդարացներ ազգին ակնկալութիւնները: Կեղեքումները եւ չահագործումները ոչ միայն չէին դադրած, այլեւ, ընդհակառակն, ալ աւելի ուժգին դարձած էին: Ժողովուրդը կ'ուզէր ծաղր ու ծանակի ենթարկել օրուան իշխանաւորները, տըխուր բարքերը:

Պարոնեանի երգիծական հանճարի մեծութիւնն ալ արդէն այն եղաւ, որ ան, ըմբռնելով օրուան պահանջը, ժողովուրդին ցանկութիւնները, կրցաւ չգերազանցուած վարպետութեամբ իրականացնել զանոնք, մեր երգիծական գրականութիւնը եւրոպական գրականութեան մակարդակին բարձրացնելով: Պարոնեան միեւնոյն ատեն նոր հեռանկարներ բացաւ հայ գրականութեան համար: Եւ, իրօք, մինչեւ այն ժամանակ ոչ մէկ հայ գրագէտ յաջողած էր իրականութիւնը պատկերացնել Պարոնեանի խորութեամբ եւ համապարփակ ձեւով: Արդարեւ, չկայ կեանքի բնագաւառ մը, որ չօշափուած չըլլայ Պարոնեանի կողմէ: Սակայն միշտ, ինչի մասին ալ գրէր, անոր ստեղծագործութեան հիմնական ուժը, ոգեւորութեան հիմնական աղբիւրը կը մնար նոյնը՝ անողոք կերպով մերկացնել եւ ցոյց տալ ընկերային տգեղութիւնները, արատները եւ տգեղութիւններուն սպասարկուները:

Պարոնեանի երգիծանքը մեղմ եւ բարեհոգի ծիծաղ է, երբ կը խայթէ միջակորեար մարդը, սուր եւ խայթող է՝ կեանքի տգեղութիւններուն հանդէպ, դաժան եւ մոլեգին՝ Հայութեան տըրուկներուն նկատմամբ:

Դժուար է ըսել, թէ ո՞րն է Պարոնեանի ամէնէն արժէքաւոր գործը, անոր գլուխ գործոցը: «Ազգային Ջոջերը», (ԽՄԲ.— տեսնել մեր թերթօնը) աննախընթաց երեւոյթ էր հայ գրականութեան մէջ: Արդարեւ, օգտագործելով երգիծական կենսագրական դիմանկարին սեռը, Պարոնեան ցնցող գոյներով ի յայտ բերաւ «նշանաւոր ազգային երեւելի մը» երեւալու մարմաջով տառապող մարդոց բուն էութիւնը՝ ազգային գործիչի հրապուրիչ պիտակին տակ պահուըտած անոնց եսասէր գործերը:

Ոչ: Պարոնեան այստեղ միայն հանճարեղ գրագէտ մը չէ, այլ նաեւ նուրբ նկարիչ մը եւ քանդակագործ, որովհետեւ առանց գեղանկարչական վրձինի հազիւ թէ կարելի ըլլար այսքան տարբեր գունագեղութիւն դնել իւրաքանչիւր դիմանկարին մէջ: Առանց քանդակագործի բրիչին հազիւ թէ կարելի ըլլար անոնցմէ ամէն մէկուն տեսնել այդքան ցցունութեամբ եւ երգիծական դիրքով:

Ասիկա մեր ազգային կեանքին մէկ ամբողջ շրջանի մը տարեգրութիւնն է, գեղարուեստական գլուխ գործոց մը:

Բայց ասիկա իրաւունք կու տա՞յ արդեօք թերագնահատելու անոր «Մեծապատիւ մուրացկանները» կամ «Պաղտասար աղբարը»: Ի վերջոյ այս գործերն ալ մաս կը կազմեն հայ գրականութեան ամէնէն սիրուած եւ գնահատուած, այլ խօսքով ժողովրդականացած գործերուն: Այնպէս կը թուի թէ Պաղտասար աղբարը նոյնինքն Աբիսողոմ աղան է, որ Կ. Պոլիս եկած էր ամուսնանալու համար: Ցամենայն դէպս կարեւորը այս չէ, այլ այն, որ թէ՛ առաջին եւ թէ երկրորդ պարագային Պարոնեան յաջողած է օրուան բարքերուն միջոցաւ ցոյց տալ դըժբախտ մտայնութիւն մը, ցաւալի իրականութիւն մը՝ դերիշխողը դրամով լեցուն քսակն է, որ կը գտնուի Աբիսողոմ աղաներու եւ Պաղտասար աղաներու ձեռքին մէջ: Այդ դրամէն կախում ունին ոչ միայն հասարակ բնակիչները, այլ նաեւ բժիշկներ եւ դատաւորներ, բանաստեղծներ եւ խմբագիրներ: Ամուսնութեան կամ ամուսնալուծութեան խնդիրները երկրորդական գիծի վրայ կու գան եւ հասարակութեան այլանդակ բարքերը ծածկող վարագոյրներուն ետեւէն մարդիկ կը տեսնեն, որ ամէն ինչ դարձած է առուծախի առարկայ…

Սակայն սխալ կ'ըլլայ կարծել, թէ Պարոնեան մեծ է միայն այս գործերով: Իրականութեան մէջ Պարոնեանի հանճարը միաձոյլ է եւ ի յայտ կու գայ իր բոլոր գործերուն մէջ, անկախ ծաւալէն եւ սեռէն, անկախ ներկայացուած նիւթէն: Անոր տաղանդը կը փայլատակի գրական բոլոր սեռերուն մէջ, մինչեւ անգամ ամէնէն փոքր խօսակցութիւններուն, մէկ տողէ բաղկացած ասացուածքներուն մէջ: Արդեօ՞ք ինքնատիպ չեն անոր «Քաղաքավարութեան վնասները», «Խիկարի գուշակութիւնք», «Կամիթներ», «Հոսհոսի ձեռատետրը» կամ «Պտոյտ մը Պոլսոյ թաղերուն մէջ» եւ «Ծիծաղ» գործերը: Ինչի մասին ալ խօսելու ըլլայ ան՝ առեւտրականի թէ թուրք ոստիկանի, ազգային երեսփոխանի թէ եւրոպացի դիւանագէտի, պատերազմներու թէ սովի մասին, միշտ իր գաղափարական եւ գեղարուեստական չափանիշը իրականութիւնն է եւ ժողովուրդին շահը պաշտպանելու ձգտումը:

Գորովալից վերաբերում ունեցած է միջակորեար մարդուն նկատմամբ: Իր առաջին գործերէն մէկուն՝ «Արեւելեան ատամնաբոյժը» կատակերգութեան մէջ ջերմ զգացումներով կը խօսի սեփական աշխատանքով ապրող մարդոց մասին. «Հայաստանի զաւակունք են եւ հայրենիքը ազատութեան յոյսը անոնց բազուկներուն վրայ դրած է»: Ներքին անխառն հպարտութեամբ կը նկարագրէ Սամաթիոյ աշխատաւորներու թաղամասը. «Հոս ամէն մարդ տէր է, վասնզի ամէնքն ալ իրենց աշխատութեամբ եւ արհեստով կ'ապրին, եւ հետեւաբար, պէյերու, էֆէնտիներու տուները լցելու պարտաւոր չեն» («Պտոյտ մը Պոլսոյ թաղերուն մէջ»):

Արեւմտահայ գրողներէն ոչ մէկը իրեն պէս խիստ ձեւով չէ քննադատած երկրին բռնատիրական վարչակարգը: Միեւնոյն ատեն իր ժամանակաշրջանի հայ հեղինակներէն միակն էր, որ ըմբռնեց եւրոպական դիւանագիտութեան բուն էութիւնը, որոնք քրիստոնեաներուն օգնելու պատրուակին տակ կը հետապնդէին զուտ պետական եւ ազգային շահեր: «Դիւանագէտներ, թագաւորներ, կայսրեր, ամէնքը միաբերան «Քրիստոնէից վիճակին բարուոքում» կ'ըսեն, ի վեր այսր ամենայնի ես իմ վիճակիս մէջ բարուոքում մը չեմ կրնար կոր տեսնել» կը հեգնէ պարոնեան:

Դէմ եղած է ստորնաքարշութեան: Իր խօսքը ուղղելով «Փունջ» լրագրի խմբագրին, Պարոնեան կը գրէ.— «Տիրասէր բառը, որ Հայոց համար յաճախ կը գործածես, սահմանադրութեան եւ ազատութեան դարուս մէջ խիստ անախորժ կը հնչէ կոր ականջիս, որովհետեւ գերիներու, ստրուկներու եւ չուներու համար կը գործածուի ընդհանրապէս այդ քու սիրած բառը»:

… Շուտ ընդհատուեցաւ Պարոնեանի կեանքը, ապրեցաւ ընդամէնը 50 տարի: «Եփրատ», «Մասիս», «Մեղու», «Լոյս», «Փարոս Հայաստանի», «Թատրոն», «Խիկար», «Փորձ» պարբերականներուն մէջ իր ձգած գրական ժառանգութիւնը կրնայ պատիւ բերել ամէն մէկ ազգի գրականութեան, բայց դեռ որքան բան ունէր ըսելու ժողովուրդին:

Պարոնեանի ծիծաղը մեր հին, բայց միշտ երիտասարդ ազգին անսպառ կենսասիրութեան եւ պայքարին ամենափայլուն արտայայտութիւններէն մէկն է:

ՅԱԿՈԲ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԸ՝ ԱՅՍՕՐ

Վարշաւայի Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, քահանայ մը կարդաց Կարդինալ Վիշինսկիի հովուական թուղթը, որով ան՝ հաւատացեալներուն կը թելադրէր պայքարիլ անաստուածութեան, նիւթապաշտութեան եւ երիտասարդութեան այլասերման դէմ:

Ապա՝ քահանան բարձրաձայն ըսաւ. «Հիմա, ինծի հետ կրկնեցէք — «Աստուածամա՛յր, քեզի կը խոստանանք թէ պիտի պայքարինք անաստուածութեան եւ նիւթապաշտութեան դիւային ուժերուն դէմ եւ պիտի պաշտպանենք մեր երիտասարդութիւնը: Աստուա՛ծ օգնէ մեզ»: Հաւատացեալները ծունկի եկան եւ կրկնեցին խոստումը:

Ամերիկացի այցելու մը, համայնավար Լեհաստանի սրտին վրայ, այս տեսարանը տեսնելով, պիտի կարծէր թէ ոստիկանութիւնը եկեղեցի պիտի խուժէր եւ պատարագը պիտի ընդհատէր: Բայց, այսպիսի բան մը չպատահեցաւ: Հաւատացեալները հանդարտօրէն դուրս ելան եւ ցրուեցան մօտակայ սրճարաններ՝ առաւօտեան սուրճը առնելու համար:

Լեհաստանի մէջ այսպիսի տարօրինակ բաներ կը պատահին երկու պատճառներով — նախ անոր համար որ համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը Վլատիսլաւ Կոմուլքան է, որ իր ազգի քաղաքական ճակատագիրը կը վարէ կեդր. Կոմիտէի գրասենեակի շէնքէն, որ ծանօթ է իբրեւ Սպիտակ Տուն: Միւսը՝ Կարդինալ Վիշինսկին է, որ կը վարէ իր հօտը — երեսուն միլիոն Լեհերու մօտաւորապէս 85 առ հարիւրը — իր եպիսկոպոսական պերճաշուք ապարանքէն, որ կը գտնուի քաղաքին միւս ծայրը:

Այս երկու դէմքերու իրարու հետ ունեցած հազուադէպ հանդիպումները փոթորկալի եղած են: Բայց, այսպէս թէ այնպէս, համայնավար ղեկավարը եւ Կարդինալը միշտ ալ համաձայնած են:

Պատճառը պարզ է: Իրենցմէ ո՛չ մէկը կրնայ կառավարել Լեհաստանը առանց

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Գ.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐՈՅԵՆՑ

1838ին աղաչուեցաւ ճեմարան մտնել իբրեւ փորձառու եւ իբրեւ ուսումնապետ: Հոն մտնելուն՝ հետեւեալ օրը ծրագիր մը պատրաստեց եւ սկսաւ գործադրել: Այս ծրագրով աշակերտ մը ինը տարուան մէջ պիտի սորվէր Հայոց լեզուն, այսպէս.

Երեք տարի քերականութիւն:
Երեք տարի ճարտասանութիւն:
Երեք տարի տրամաբանութիւն:

Քերականութիւնն ալ երեք տարիի բաժնեց.

Մասն առաջին՝ բառագիտութիւն:
Մասն երկրորդ՝ զուգադրութիւն:
Մասն երրորդ՝ շարադրութիւն:

Այս քերականութեան վերջին երկու մասերը արժանի չեղան լոյս տեսնելու, բայց առաջինը մեծ, խիստ մեծ ընդունելութիւն գտաւ… նպարավաճառներէն, որոնք յիշեալ քերականութեամբ սորվեցան թէ ինչպէս պանիր կը փաթթուի թուղթերու մէջ: Խօսքին ութ մասերուն մէջ գըտալի փոփոխութիւններ ըրաւ.— Անունին պաշտօնը մակրային տուաւ, մակրայինը դերանունին, դերանունին պաշտօնը շաղկապին, եւ այնպէս վարուելով բարեկարգեց Հայաստանը… քերականութիւնը ըսել պիտի ուզէի: Վարժարանին յառաջադէմ աշակերտները սկսած էին այն քերականութեամբ սխալ խօսելու եւ սխալ գրելու վարժուիլ, երբ անոնցմէ մին անոր սխալները Պատուելին ցոյց տուաւ: Այն օրէն ետքը յիշեալ քերականութիւնը իբրեւ վարժութիւն տրուեցաւ աշակերտներուն, որ միշտ սըխալներն ուղղելով կանոններուն համեմատ գրեն:

Պատուելին հոս ալ չկրցաւ երկու ատեն մնալ, վասնզի ճեմարանը փակուեցաւ:

1846ին լրագրական ասպարէզին դուռը բաց գտնելով ներս մտաւ: Թուղթ մը գտաւ, առաւ եւ վրան Հայաստան գրեց, — Քիւրտիստան ըսէ, Քիւրտիստան, կը պոռայ Սըր Լէյըրտ, — եւ սկսաւ հրատարակել: Այս Հայաստանով սկսաւ Հըռոմի գահը գովաբանել, որով քիչ ժամանակի մէջ այնպիսի ջարդ մը տուաւ իր ընթերցողներուն, որ իրմէ զատ Հայաստան կարդացող չմնաց:

1848ին տեսնուելու բարեբախտութիւնն ունեցաւ Ֆէրիէյի Կարդինալին հետ, որ Հռոմէն ղրկուած էր Պոլիս, մոլորեալ եւ հերետիկոս քրիստոնեաները համոզելու որ Ս. Պապին հողաթափը համբուրեն: Սկսաւ պատմել Տէրոյենց թէ ինչպէս եղեր է որ Նաթուրա բառը Նաչէրէէն ելած է, թէ փրոչէտէրէ բառը փրօ եւ չէտէրէ բառերէն ծնած է, փրօ էրիկը, չէտէրէ կնիկը անշուշտ, թէ փուրկաթօրիումը փուրկա բառէն կ'ելլէ, փիրկաթիֆն ալ մոռնալու չէ, թէ Հայերը Քրիստոսի վրայ երկու Նաթուրա չեն ճանչնար, թէ Հոգւոյն Սրբոյ համար միայն ի Հօրէ փրոչետիդ կ'ըսեն թէ ի յՈրդւոյ փրոչետիդ ըսելը չեն ընդունիր Հայերը, թէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դաւանանքը Հռոմայեցւոց պէս է եւ թէ Հայերը Հռոմայ նախագահութիւնը կ'ընդունին եւ կը փափաքին որ սէր եւ միութիւն հաստատեն Հռոմայ աթոռին հետ:

Զամուրճեան, Հասունի պէս, ափ մը Հայ չէր ուզեր արքայութիւն տանիլ, այլ կը փափաքէր որ բոլոր Հայերը մէկէն տանի արքայութիւն… Հռոմի ճամբով: Սակայն չյաջողեցաւ, եւ եթէ այսօր Հայերը դժոխք երթան, Պատուելին յանդիմանելու իրաւունք չունին:

1857ին սկսաւ Երեւակ անունով տխուր հանդէս մը հրատարակել: Օր չէր անցներ, որ հաւն երեք անգամ չխօսէր հոն: Դեւերու գոյութիւնը ուրացողները հերետիկոս կը հռչակուէին, եւ ինք ամէն ճիգ կը թափէր դեւերու գոյութիւնն հաստատել իր… գոյութեամբ եւ, որ զարմանալին է, դատը միշտ կը վաստըկէր: Հռոմայ եկեղեցւոյն դէմ խօսողները ազգին մէջ բողոքականութիւն տարածելու զրպարտութեան կը մատնուէին: Այն ատենները Մասիս, Մանզումէ եւ Մեղու, որոնք բաժանորդ չէին Երեւակին կարծիքներուն, անդադար անոր դէմ կը խօսէին: 1864 Մարտ 16ին Զամուրճեան ելաւ Մասիսի խմբագրապետին դէմ դատ բացաւ: Այս դատին համառօտ արձանագրութիւնը կը հրատարակենք հոս ի զուարճութիւն մեր ընթերցողներուն:

Պատրիարքը.— Դուք երկուքդ ալ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ զաւակ ըլլալով ի՞նչ է պատճառը, որ քանի մը ատենէ ի վեր ձեր մէջը անհամաձայնութիւն կը տիրէ:

Տէրոյենց.— Ես անոր անձին հետ գործ չունիմ, սրբազան:

Իւթիւճեան.— Ես ալ չունիմ:

Տէրոյենց.— Ամէն թերթի մէջ զիս կ'անպատուէ:

Իւթիւճեան.— Սուտ է, ես բնաւ անպատուած չեմ զինքը: Ես ճշմարտութիւնը կը գրեմ: Ինքն է որ կ'անպատուէ զիս՝ Դոնամիջեան հերետիկոս անուանելով:

Պատրիարք.— Ինչո՞ւ անանկ բաներ կը գրես, պատուելի՛:

Տէրոյենց.— Որովհետեւ Նալբանդեանն ալ Դոնամիջեան է, եւ այս Նալբանդեանը համարձակեցաւ օր մը դեւերու գոյութիւնը ուրանալ:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(2 - Շար.)

միւսին: Եւ երկուքն ալ գիտեն սակայն թէ եկեղեցին եւ թէ պետութեան կողմէ չափաւորութեան արգիլուքը դժուարին, բայց կենսունակ համաձայնութիւն մըն է: Մոլեռանդ կաթողիկներ, կ'ընդունին Գոմուլքայի ուղղամտութիւնն ու չափաւորութիւնը: Եւ համայնավար կուսակցութեան բարձրաստիճան դէմքերէն մէկը անվերապահ հիացումով բսաւ. «Վիճակին իրապաշտ է գոնէ: Հունգարացի թմրած Մինցենթիին չի նմանիր»: Այս տեսակ համաձայնութիւններ երեւան կուգան լեհական ազգային կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ: Ամէնէն ակնրախները՝ համայնավար ընկերութեան մը վրայ ամերիկեան ազդեցութեան արտայայտութիւններն են:

Գիշերային ակումբներու մէջ, Լեհերը հարիւրներով կը համախմբուին Տէյվ Բրուպեքի եւ ճազի միւս երգահանները մտիկ ընելու համար: Թուիսթը ժամերով կը պարեն՝ անվերջ զուարթութեամբ:

Մասնաւոր համակրանք մը կայ Միացեալ Նահանգներու հանդէպ, որոնք 425 միլիոն տոլար արժէքով երկրագործական արտադրութիւններ տուած են եւ 60 միլիոն տոլար արժէքով ալ մեքենաներ եւ դեղեր: Շատ մը Լեհեր գիտեն թէ Միացեալ Նահանգները Լեհաստանը եւ Եուկոսլաւիան խորհրդային խմբակցութենէն կիսանկախ կը նկատեն:

Ամերիկեան ազդեցութիւնը բացայայտ է Նովա Հութայի մէջ, Ռուսերու կողմէ կառուցուած պողպատի նոր գործատուն մը, որ գրեթէ ամբողջովին խորհրդային մեքենաներով օժտուած է: Հիմա կը պարծենայ թէ կալվանումի ճիւղ մը ունի՝ Միացեալ Նահանգներէն, Մեծն Բրիտանիայէն եւ Արեւմտեան Գերմանիայէն բերուած մեքենաներով:

Իրենց ռուս արհեստակիցներուն նման, պողպատի գործատուներու բանուորները բաւական առաւելութիւններ ունին: Բայց մտաւորականները ոչ այդքան շատ: Քրաքովիոյ համալսարանի դասախօս մը ամսական երկու հազար զլոթի կը ստանայ, այսինքն՝ ամերիկացի քարտուղարէ մը պակաս: Բայց քիչ մը բացորոշ հակակշիռ կայ մտածումի վրայ: «Պէտք է քիչ մը թաքթ ունենալ» բսաւ փրոֆեսէօրներէն մէկը: «Դասախօսութիւններուս մէջ ոչ մէկ տեղն կը յիշատակեմ մարքսիզմը կամ լենինիզմը: Պարտաւոր չեմ ընելու: Միւս կողմէ, չեմ հետեւիր այն փիլիսոփայութեան, որ ձեզի կարծել կուտայ թէ երբ դուք երթաք՝ ամէն ինչ պիտի համայնավարանայ»:

Լեհ համայնավար ղեկավարներն անգամ բաւական ճկունութիւն ցոյց կուտան: Օրինակի համար, Կեդր. Կոմիտէի անդամ եւ Ռոքլաւի շրջանի համայնավար քարտուղարութեան պետ Վէրֆէլ ուշադրութեամբ հարցումներս քննեց, բայց ուղղակի պատասխանեց անոնց:

Ըսաւ. «Ի՞նչպէս կը հակակշռեմ մամուլը: Նախապղուշական գրաքննութիւն չկայ: Բայց երկու կամ երեք շաբաթը անգամ մը հանդիպում կ'ունենանք հրատարակիչներուն հետ եւ կը քննենք թէ ի՛նչ բան լաւ է եւ ի՛նչ բան գէշ: Եթէ կուսակցական հրատարակիչ մը գիծէն դուրս ելլէ եւ մերժէ ինքզինքը շտկել, զինք կը զագրեցնեմ: Եթէ կուսակցութեան անդամ չէ, պարզապէս կը պահանջեմ որ հրաժարի: Բայց հոս գտնուած երեք տարիներուս ոչ ոք պաշտօնանկ բրի եւ ոչ ոք հրաժարեցաւ»:

Համայնավար վարչաձեւը փոքրաթիւ համակիրներ ունի: Բայց իր ժողովուրդէն սիրուած չըլլալու պատճառները բոլորովին տարբեր են: Թաքսիի մեքենավար մը բսաւ. «Ամէն տեղ ամէնքը Հրեայ են»: Երբ իրեն բսի, որ վարչաձեւին մէջ ոչ ոք Հրեայ է կամ քիչեր են, գլուխը շարժեց եւ աւելցուց. «Ի՞նչ է Հրեաներուն եւ Բոլշեւիկներուն տարբերութիւնը: Բոլորն ալ մէկ են»:

Քրաքովէն ուսանող մը գանգատեցաւ թէ «1959էն վարչաձեւը սահմանափակած է ազատութիւնը»: Ամէն պարագայի մէջ աւելցուց թէ կառավարութեան կողմէ տրուած ամսական 600 զլոթին բաւական չէ: Իր ուրիշ մէկ գանգատն ալ այն էր թէ շաբաթը միայն երկու անգամ տաք ջուր կար:

Թերեւս ամէնէն դժգոհները մտաւորականներն են: Գիտնական մը բսաւ. «Լեհաստան ուղղակի ոստիկանական պետութիւն չէ, բայց ազատ ալ չենք»: Ուրիշ մէկը բսաւ. «Դիւանամոլները աւելի ազնիւ դարձած են, բայց դեռ զօրող ընթացք մը ունին»: Այս բոլորէն ոչինչ կը նշանակէ թէ լեհ մտաւորականները նախապատերազմեան օրերուն դառնալ կ'ուզեն: Մէկը բսաւ. «Պատերազմէն ետք, անտեսութիւնը պէտք էր պետական հակակշռի տակ դնել եւ սակայն պէտք է շարունակուի ի՛նչ որ ալ պատահի: Գալով հին հողատէրերուն, անշուշտ գիւղացիները չեն ուզեր վերադառնալ անոնց մօտ»: Եւ երբ մէկ առ մէկ Լեհերուն հարցուցի. «Կը համակրի՞ք համայնավարութեան», շատերը պատասխանեցին. «Ոչ, բայց Ռուսիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւնները միայն կրնան մեզ պաշտպանել Գերմանացիներէն»:

Բացայայտ է որ, Գերմաններէն ունեցած վախը եւ անոնց հանդէպ ատելութիւնը մէկն է գլխաւոր այն պատճառներէն, որոնց համար Լեհերը կը հանդուրժեն համայնավար վարչաձեւին:

Այցելուին՝ լեհական այս պատկերը թերեւս տարօրինակ եւ անհասկնալի կը թուի: Բայց այսպէս թէ այնպէս, դրութիւնը կը շարունակուի: Պատճառներէն մէկը այն է որ, համայնավար խմբակցութեան երկիրներուն մէջ, Լեհաստան միակն է որ բաւական ուտելիք ունի: Ուրիշ մէկ պատճառն ալ այն է որ, Լեհերը սորվեցան համայնավարութիւնը խառնել քաղքենի ժողովրդավարութեան մնացորդներուն հետ:

ԷՏՈՒԱՐՏ ՌՈՍԱՅՆԹԱԼ

Թրգմ. ՎԱԶՐԻԿ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Փոն տը Շէրիւի եւ շրջանի հայ գաղութը հին գաղութ մըն է: Ունեցած է անցեալին մէջ փայլուն ազգային կեանք մը իր եկեղեցիով, դպրոցով եւ զանազան կազմակերպութիւններով: Այդ բոլորէն այսօր գրեթէ ոչինչ մնացած է: Ազգ. Միութիւնը միայն անունով գոյութիւն ունի, իսկ հայրենակցական միութիւնները հրապարակէն քաշուած կամ լուծուած են: Հայ մանկապարտէզը փակուած է: Այս տխուր վիճակին դիմաց, բարեբախտաբար կարգ մը սրտցաւ հայրենակիցներ տեղւոյն Հայութիւնը հրաւիրեցին հայ մատրան մէջ ընդհանուր ժողովի մը, նոր ազգային վարչութիւն մը ընտրելու համար: Բազմ հայրենակիցներու ներկայութեամբ հինգ հոգինոց վարչութիւն մը ընտրուեցաւ հետեւեալ ազգայիններէն.— Պարոններ Աշոտ Աղիկեան նախագահ, Մ. Փօյաճեան քարտուղար, Ա. Մելքոնեան գանձապահ, Յ. Մուրատեան եւ Վ. Ցոլաքեան խորհրդականներ:

Նոր ազգային վարչութիւնը իր վաւերացումէն ետք անմիջապէս գործի ձեռնարկեց: Եկեղեցին վերաբացուեցաւ: Դպրոցին բացումն ալ Հոկտեմբեր ամսուն տեղի պիտի ունենայ:

Նոր վարչութիւնը որոշած է նոյնպէս ժողովուրդին հաւանութեամբ դպրոց եւ սրահ մը շինել: Այս ուղղութեամբ արդէն հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է: Առաջին առթիւ այս նպատակին համար կազմակերպեց դաշտահանդէս մը, որմէ գոյացաւ կոկիկ հասոյթ մը: Հանդէսին բացումը կատարեց ատենապետ Աշոտ Աղիկեան, որ կոչ բրաւ ներկաներուն կանգնիլ Ազգ. Միութեան կողքին, քաջալերել ազգօգուտ ձեռնարկները եւ Հայը Հայ պահել այս քաղաքակիրթ երկրին մէջ: Տեղի ունեցաւ նոյնպէս աճուրդ մը Պ. Արիս Խաչատուրեանի կնքահայրութեամբ, որմէ գոյացաւ կոկիկ հասոյթ մը:

Դաշտահանդէսը խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ անցաւ, ճոխ պիւֆէ, խորովածներ եւ առատ արեւելեան ուտելիքներ: Ներկաները ուրախ կ'երգէին եւ կը պարէին ու կը զուարճանային, ապրելով հայկական մթնոլորտի մէջ: Դաշտահանդէսը տեւեց ուշ ատեն: Ներկաները չէին ուզեր բաժնուիլ: Պ. Ցոլաքեանի փակման խօսքէն ետք ժողովուրդը մեկնեցաւ խանդավառ տրամադրութեամբ:

Ազգ. Միութեան վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր այն ազգայիններուն, որոնք բերին իրենց բարոյական օժանդակութիւնը, մասնաւորաբար Տիկիններ Սթավրուլա Փօյաճեանին, որ Յոյն ըլլալով հանդերձ, ամէն ջանք թափեց հանդէսին յաջողութեան համար, Տիկին Աղաւնի Մուրատեանի, Անթառամ Աղիկեանի, Օր. Խըրլակեանին:

ԱՇՈՏ ԱՂԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ՀԱՅՐԵՆԱԲԱՂՁ ՀՆՉԻՒՆՆԵՐ »

Հայպետհրատը հրապարակ հանած է սփիւռքահայ 20 երգահաններու լաւագոյն գործերը ներկայացնող հաւաքածոյ մը՝ «Հայրենաբաղձ հնչիւններ» խորագրով: Երգերը հաւաքած, դասաւորած եւ հրատարակութեան յանձնած է ծանօթ երաժշտագիտուհի՝ Ցիցիլիա Բրուտեան:

Յառաջաբանը նուիրուած է կարգ մը խորհրդածութիւններու: Հակառակ անոր որ Սփիւռքի հայ երաժիշտները ապրած եւ ենթակայ գտնուած են զանազան օտար ազդեցութիւններու, այսուհանդերձ, բոլոր երգահաններուն ալ ներկապնակը պահպանած է իր հայկական ակը, որովհետեւ, գրել կուտայ Յ. Բրուտեան «այդ երգերի ամէն մի ձայնանիշում ներդրուած են մայր հայրենիքից դուրս, օտար ափերում ապրող, բայց հայրենիքի ու ժողովրդի համար տրոփող հայ ստեղծագործ երաժիշտների սրտերը»:

Հաւաքածոյին առաջին էջերը նուիրուած են երգահան Գուրգէն Մ. Ալէմշահի: Յաջորդաբար արտադրուած են Ժան Ալմուխեանի, Նիկոլ Գալանտէրեանի, Եդուարդ Յակոբեանի, Գոհարիկ Ղազարոսեանի, Ալեքսիս Մեսումենցի, Վարդան Սարգիսեանի, Աշոտ Պատմագրեանի եւ այլ տաղանդաւոր երգահաններու աչքի զարնող երգերը:

Երկրորդ մասը կը ներկայացնէ խմբերգներու վարպետ Գրիգոր Սիւնիի, Սարգիս Պալթայեանի, Կարօ Կարապետեանի եւ Կարապետ Յարութիւնեանի աչքառու գործերը: Հաւաքածոն կը ներկայացնէ ընդամէնը 28 մեներգներ եւ 12 խմբերգներ:

ՎՐԱՑԻՆԵՐԸ ՀԱՅՈՑ ՄԱՍԻՆ

Լոյս տեսած է Տիգրան Կարապետեանի «Վրաց գրական միտքը Հայաստանի եւ Հայերի մասին» աշխատութիւնը:

Օգտուելով արդէն հրապարակուած եւ վրացական դիւաններուն մէջ դեռ անտիպ գրութիւններէ, լայն մէջբերումներ ընելով վրացի անուանի գրողներու նկարագրական էջերէն եւ խորհրդածութիւններէն, հեղինակը ցոյց կուտայ թէ Վրացիներու գրական միտքը որքան բարձր գնահատած է հայ ժողովուրդը, Հայաստանն ու անոր չքնաղ բնութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

Իսկ Նուրիմէն, որ ընիկ Կարնեցի էր ու վստահաբար քաշկռտուած էր այդ ապաքանքին մէջ, իր Լուսիա աղջկան հետ Վանի ամէնէն աննշան գիւղերէն մէկն տարաւ եւ հաւատարիմ անձի մը հսկողութեան տակ թողուց:

Գալով Ֆուատ պէյին, անիկա զինակիր խումբին մէջէն գիշեր մը անյայտ եղաւ:

Հետեւաբար քաղաքին մէջ միայն Աւազակապետը մնացած էր, որ երբեմն քաղաքային տարազով, երբեմն պարսիկ վաճառականներու հագուստով արձակ համարձակ ման կուգար:

— Տէր Աստուա՜ծ, մրմնջեց Աւազակապետը օր մը ինքնիրեն, ի՞նչ պատահեցաւ այս Ֆուատ պէյին եւ ինչո՞ւ առանց խումբին իմացնելու անյայտ եղած է: Արդեօք լեռներու մէջ ապառաժէ մը վա՞ր նետեց ինքզինքը. արդեօք յուսահատական վայրկեան մը ունեցաւ ու անձնասպա՞ն եղաւ:

Այս եւ ասոր նման մռայլ մտածումներով կեցած էր այն հրապարակը զոր Պարսկաստանէն եկած ապրանքները բռնած էին մեծաւ մասամբ, ու մեծաքանակ գնումներ տեղի կ'ունենային: Անցած էին չորս ամիսներ ոճիրին թուականէն ու քաղաքը բաւական հանդարտած էր ոստիկաններու խրախնցումէն: Կասկածելի նկատուած Հայերը ամէնքն ալ ազատ արձակուած էին:

Իրիկուան վերջալոյսը դեռ բոլորովին մարած չէր, հրապարակը մարդկային եռուզեռով եւ վժլտուքով լեցուած էր:

Այդ պահուն մաքուր հագուած, փայլուն ու ըմբռնէ մարդ մը մօտեցաւ Աւազակապետին եւ մրմնջեց.

— Ետեւէս եկուր, բարեկամս:

Աւազակապետը ձայնին շեշտէն ճանչցաւ անոր ով ըլլալը. Ֆուատ պէյն էր:

Հետեւաբար առանց խօսք մը ընելու անոր ետեւէն գնաց: Երկուքն ալ յառաջացան ծովուն վրայ նայող բացատաները, որոնք մաս մը աւազով ու մաս մըն ալ մարգերով ծածկուած էին:

— Անգին բարեկամս, մրմնջեց Ֆուատ պէյ, բախտի բերմամբ գտած էի ձեզ ու ոճիրէն ետք տարօրինակ մտածումի մը ներքեւ ու հոգեկան անդուսպ թելադրութեան մը մղուած ձեզմէ անջատուիլս տառապանքներու ամէնէն կսկծալին եղաւ ինծի համար: Ա՛խ, չկրցայ համբերել: Ո՛րչափ կասկածեցայ որ պիտի չկրնամ հանդիպիլ ձեզի: Երկու օր թափառելով վերջապէս գտայ: Ներեցէք ըրած զանցառութիւնս:

— Բայց կարելի՞ է հարցնել թէ այս չորս ամսուան մէջ ո՞ւր կը մնայիք, ընդհատեց Աւազակապետը:

— Ա՛խ, ձեզ չեմ ուզեր պահել: Ուխտած էի պարտականութիւններս կատարելէ ետք սիրելի զոհերուս անյիշատակ գերեզմանին վրայ վերջին անգամ ըլլալով ծունր դնել ու համբուրել: Ահա այդ պատճառաւ չկրցայ մէկու մը յայտնել: Տարի, ձեռքովս տարի դաշոյնս ու սիրելիներուս գերեզմանին մէջ թաղեցի, այն հաւատքով թէ անկից գերբնական հանդարտութիւն մը պիտի անցնի այդ հողդարձած ոսկորներուն, ու ձայն մը՝ որ գիշերային բուերուն կռինչին հետ խառնուած անէծք մը ու վրէժ մըն էր՝ պիտի դադրի:

Աւազակապետը զորովալից ժպտով մը ընդհատեց.

— Ուրեմն իրաւունք ունէիր, Ֆուատ պէյ: Ան ոճիրը՝ զոր Աստուծոյ օգնութեամբ կրցանք գլուխ հանել ու միեւնոյն ատեն ձեր օձիքն ալ ձեռք չտալ, արեան պոռթկացումներ ցայտեց դուրս որպէսզի անով մենք արդար անէծքներու սարսռալի ձայնը լռեցնէինք: Շէյքի փաշա մըն էր այն անարդ ու նողկալի ուրուականներէն, որուն շրջած տեղէն, քալած վայրէն անէծք եւ վրէժ դուրս կը պոռթկայ:

Ֆուատ պէյ լուռ էր, բայց կերպարանքին արտայայտութենէն յայտնի կ'երեւար որ ներքին գաղտնիք մը ունէր ու չէր համարձակեր ըսել:

Աւազակապետը կռահեց եւ մտերմական շեշտով մը հարցուց.

— Ինծի նայէ, Ֆուատ, կարծեմ ներքին վրդով մը կայ քու մէջդ: Ի՞նչ բանէ կասկած ունիս որ չես յայտներ: Միթէ չուխտեցի՞նք իրարու անձնուէր մնալ մինչեւ այն գերեզմանը որ մեր ծերութեան ամէնէն հանգիստ ապաստանարանը պիտի ըլլայ:

— Այո՛, ուխտեցինք, միեւնոյն ատեն պատրաստ եմ դարձեալ կրկնելու: Միայն թէ մի զարմանար երբ ըսեմ թէ կը տարակուսիմ ձեր միւսլիման մը ըլլալուն վրայ, որովհետեւ գործակցութիւնդ Հայերու հետ է:

Աւազակապետը մօտեցաւ Ֆուատին ու անոր ձեռքը բռնելով ըսաւ.

— Ֆուատ, մեր կեանքը իրարու կապող ոճիրը թող մեր սիրտն ալ կապէ: Քանի որ անձնուէր մըն ես իմ արկածալից գործունէութեանս, կը պարտաւորիմ յայտնելու թէ ես միւսլիման մը չեմ:

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Մեսրոպ Տէր–Գրիգորեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին եւ 20 Ն. Ֆ. Մըշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահէն: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է արծարծելու Անծանօթ Զինուորին բոցը, այս կիրակի, Օգոստ. 12, ժամը ճիշդ 18,30ին: Այս առթիւ Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները որ ներկայ ըլլան ժամը 18ին, Էթուալի Թեռ–փլէնին վրայ, ՄԵԾ ԹԻԽՈՎ, որպէսզի այս հաւաքոյթը հարկ եղած հանդիսաւոր հանգամանքը ունենայ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ
ՍԷՆԹ–ԱՆՆ

Պ. Միհրան Մեծիկեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Սէնթ–Անն թաղի բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք իրենց ծաղկեպսակով մասնակցեցան իրենց կնոջ եւ մօր ԾԻԱԾԱՆ ՄԵԾԻԿԻ յուղարկաւորութեան, նոյնպէս քաղաքէն եւ շրջաններէն եկողներուն, ինչպէս նաեւ Սէթէնլուէէի գործատան անձնակազմին, որ ծաղկեպսակով իր մասնակցութիւնը բերաւ:

Սոյն ցաւալի մահուան առթիւ Պր. Միհրան Մեծիկեան ի յարգանք իր կողակիցին 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Շ. Միսաքեան սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԷԹԱ–Լէ–ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Բառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարէին քովէն դէպի թելեֆերիֆի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շոմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածային պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խաղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կըրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պաղ եւ խորոված զաւնուկ: Հասոյթով կ՚ապահովուի ազգապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին չորունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շոմիէռ», Շալէ – Օթէլ – Ռեսթօրան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիֆ:

Հեռաձայն 4 Մուֆսի:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ՚ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութիւն: Աւանդական մատաղօրհնութիւն, ինչպէս նաեւ մասնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Վարագ քահանայ Աւագեան: Պատարագի երգեցողութիւնը Կոմիտասեան, միաձայն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ երգչախումբին, ինչպէս նաեւ տեղացի եւ հրաւիրեալ դպիրներուն, ղեկավարութեամբ Պ. Գր. Մարտիրոսեանի: Երգեհոն եւ մեներգիչ Օր. Անժէլ Կարապետեան:

Աղօրհնութիւն եւ մատաղներու ղենում, նախագահութեամբ Տէսինի Տէր Հօր: Ուրբաթ 10 Օգոստ. կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ բակը:

Լոյս Ջուարթի եւ եկեսցէի արարողութիւն այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժ. ը 5ին:

Իսկ կիրակի առաւօտ՝ Ս. Աստուածածին: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30ին: Պատարագ հանդիսաւոր՝ ժամը 10ին: Քարոզ՝ 11ին:

Հոգեհանգիստներ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնութիւն յետ պատարագի ժամը 11,30ին:

Ծանօթ.— Խճողումի եւ անպատեհ առիթներու տեղի չտալու համար կը խընդրուի նախապէս արձանագրուիլ նուիրատուութեան, հոգեհանգիստի, մատաղի եւ այլ մասնակցութեանց համար:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի օր պիտի կատարուի խաղողօրհնէքի արարողութիւնը, իսկ չորեքշաբթի (15 Օգոստ.) հոգեհանգստեան պաշտօնական արարողութիւն պիտի կատարուի 1944 Օգոստ 15ի քաղաքիս ռմբակոծութեան առթիւ զոհ գացած մեր բոլոր հայրենակիցներուն յիշատակին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Վերափոխում Տիրամօր: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին եւ յետոյ խաղողօրհնէք:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ԳԵՐՊ. ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ԶՕՀՐԱՊԵԱՆ
Յունաստանի եւ Ճէզիրէի Հայ Կաթողիկէներուն նախկին փոխանորդը:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ՚ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ուեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Աւագ, մայրը՝ Սելպէս, եղբայրները՝ Յարութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիացի (Դարըա Թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝
Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԾԱԽՈՒԻ Է

2 յարկաբաժին, 6 սենեակ 2 խոհանոց, ելեկտրական ուժ (փօրս), աշխատանոց, հող՝ 312 քառակուսի մեթր, երկու փողոցի վրայ:

Կարելի է ամէն օր այցելել.—

55, Պուլվառ տիւ Մուլէն տը լա Թուռ
ՓԼԵՍԻ – ՌՈՊԷՆՍՈՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ
Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը
VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR
Պուլ. տը լա Սուռս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ շամփուրով խորոված

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստան, Կիրովական քաղաքէն, Եկանեան Մարգարիտ Թաթէոսի, կը փնտռէ իր եղբայրները Մկրտիչեան Բարգէն Թաղէոսի եւ Եկանեան Զոհրապ Թաղէոսի: Կը կարծուի Մարսէյլ ըլլան:

Երեւան, Նոր Խարբերդ Թաղէն, Տիկին Զիտէմեան Աննա կը փնտռէ բնիկ Սեբաստիոյ Մարզուան քաղաքացի իր որդին Գրիգոր Մկրտիչի Եղիայեան, ծնած 1924ին:

Կը կարծուի Գերմանիա ըլլայ: Կը խընդրուի հայ թերթերէն արտատպել:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES
DE LOUIS XIV A NAPOLÉON
SPECTACLE SON ET LUMIÈRE
DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)
Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF
Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83
PARKING GRATUIT ASSURÉ
RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զագմաղճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՕԳՈՍՏՈՍ

JEUDI 9 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9374 — 38e ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5275

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՊԱ՞ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Երկրորդ աշխարհամարտը իր բացառական եւ դրական արդիւնքներով տարօրինակ կացութիւն մը ստեղծեց մեր այս անցաւոր երկրագունդին վրայ։

Ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը ազատութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան բոցեղէն նշանաբաններով էր հրապարակ եկած։

ԺԹ. դարը մէկ կողմէ զարթօնքի եւ վերածնութեան շրջան մը եղաւ Եւրոպայի կարգ մը ժողովուրդներուն համար, մինչեւ Պալքանները։ Միւս կողմէ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ ուրիշ ազգեր մտան Եւրոպայի պետութեանց տիրապետութեան տակ։

Բազմաթիւ ազգեր ազատագրուեցան առաջին աշխարհամարտին հետեւանքով, ընդ որս Հայերս։

Ծակատագրական դեր մը վերապահուած էր բոլշեւիկեան յեղափոխութեան, որ ստորմանաբար պիտի փոխէր աշխարհի դիմագիծը։

Ընկերվարութիւնը ամէն բանէ առաջ կը ջատագովէ մարդոց եւ ազգերու ազատութիւնը։

Բոլշեւիկները կ՚երդնուն յանուն ընկերվարութեան, սակայն կը ստրկացնեն մարդիկն ու ազգերը։

Կովկասի նորազատ երկիրները — Հայաստան, Վրաստան, Ատրբէջան — չատ կանուխէն ինկան բոլշեւիկեան լուծին տակ (1920–21)։

Ու մինչ կը յուսացուէր, որ երկրորդ աշխարհամարտը պիտի ազատագրէր անկախութենէ զրկուած ազգերը, պատահեցաւ բոլորովին անսպասելին։ Դարերով ազատ ու անկախ ապրող, բարձր մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան տէր ժողովուրդներ, Եւրոպայի սրտին վրայ, ինկան բոլշեւիկեան լուծին տակ։

Եւրոպայի «աշխարհակալ», «գաղթատէր» կոչուած պետութիւնները 17 տարիէ ի վեր իրարու ետեւէ կը պարպեն Ասիոյ եւ Ափրիկէի գաղթավայրերու գոյնզգոյն ազգերը։

«Ազատ աշխարհ»ը հաւատարիմ իր գաղափարականին, անկախութիւն կը շնորհէ օտար լուծի ենթակայ ժողովուրդներուն։

Նորազատ երկիրներու ներկայացուցիչները Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ իրենց աթոռներն ունին։ Իրենց ազգային դրօշակները կը ծածանին ՄԱԿի պալատին առջեւ, կողք կողքի մեծ պետութեանց դրօշակներուն հետ։

Ահա՛ վերջին լուրը։ Ծամայիքա անկախ պետութիւն հռչակուած է եւ դիմում կատարած արդէն ընդունուելու համար ՄԱԿի մէջ։

Ծամայիքա Անթիլեան կղզի մըն է, 11.500 քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ եւ 1.750.000 բնակչութեամբ — հարիւրին 98ը սեւամորթ։ Մայրաքաղաքը Քինկըթըն ունի 350.000 բնակիչ։ Երեք հարիւր եօթը տարիէ ի վեր անգլիական գաղթավայր էր։

Օգոստոս 6ին սկսան անկախութեան հանդիսութիւնները։

Այսպէս իրարու ետեւէ կ՚ազատագրուին եւ անկախութեան կը տիրանան ազգեր, որոնցմէ շատեր տակաւին երէկ անծանօթ էին, որոնք ո՛չ անցեալ մշակոյթ եւ քաղաքակրթութիւն ունին, ո՛չ ալ՝ կաթիլ մը արիւն թափած են յանուն ազատութեան։

Հայ ժողովուրդը ամէնէն աւելի կ՚ուրախանայ, երբ ազգ մը անկախութեան կը տիրանայ։

Սակայն իրաւունք ունի անձկութեամբ հարց տալու.

— Հապա՞ Հայաստանը։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ՏՈՔԹ. ՄՈՍԹԵՖԱՅ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

Հակառակ երեւոյթներուն կամ կարկըտան կարգադրութեանց, կը թուի թէ ալժերական տագնապը չէ լուծուած։ Արդարեւ, Առժամեայ Գործադիր Մարմնին կարեւոր անդամ մը եթէ ոչ կարեւորագոյնը չատ մը տեսակէտներով, հրաժարեցաւ առջի օր։ Ծանօթ է որ Տոքթ. Մոսթեֆայ այն մահմետական պատասխանատուն էր որ յանուն Ալժ. Ազատ. Ճակատի, բանակցութիւններ վարեց Սիւզինիի հետ, այսինքն Գաղտնի Բանակի։ Տոքթ. Մոսթեֆայի պատճառաբանութիւնն այն է թէ այլեւս գործ չունի ընելիք։ Ճշդեց նաեւ թէ ինչ որ կոչուեցաւ Թիւրիմացութիւն, Առժամեայ Գործադիրի Ալժ. Ազատ. Ճակատի պատկանող անդամներուն գործունէութեան շուրջ, պատճառ եղած էր որ իր հրաժարականը տայ ԱՀԱԿին անցեալ Յունիս 27ին։ ԱՀԱԿը հարկ չէր տեսած ընդունելու զայն, բայց Մոսթեֆայ պնդած է, որովհետեւ իր պաշտօնը աւելորդ էր այլեւս։

Միւս կողմէ Պէն Պելլա ժամբորդութիւն մը կատարած է Կոնսդանդին եւ այդ ճամբորդութեան վաղորդայնին հրամանատար՝ Ալի Լասլի յայտարարած է. «Վիլլայաները պիտի լուծուին ի մօտոյ, տեղ տալու համար զուտ քաղաքային կազմակերպութեանց։ Այս կարգադրութիւնը նախատեսուած էր Ալժ. Ազատ. Ճակատի Քաղաքական Բիւրոյի մէկ վերջին նիստին ընթացքին»։ Պէն Պելլայի շրջանակներուն մէջ սակայն, որոշ վերապահութիւն կայ այս լուրին նկատմամբ։ Պումէնճէլ որ բանբերն է Քաղաքական Բիւրոյին, յայտնեց թէ պէտք չէ մեծցնել այս որոշումը որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ալժերական Ազատ. Բանակի վերակազմութիւնը։

× Հակառակ տրուած զուտ ընտանեկան պատճառներուն (կնոջը վիրաբուժական գործողութիւնը), կը ճշդուի թէ Ապտերհաման Ֆարէս եկած էր 36 միլիառ փնտռելու, Փարիզի մէջ։

Ըստ նոյն ֆրանսական աղբիւրներուն, դիմումը ընդունուած է որոշ պայմաններով։ Ֆրանսա տեսակ մը փոխատուութեան ձեւին տակ կ՚ուզէ տալ այդ գումարը զոր կ՚ուզէ վերստանալ ընթացիկ տարուան վերջը։ Եթէ ալժերական պետութիւնը չկարենայ ետ տալ այդ գումարը որոշեալ թուականին, այն ատեն պէտք է անիկա նկատուի իբրեւ մէկ մասը 1963ին Ֆրանսայի տալիք օժանդակութեան։

× Կարճ զեկոյց մը պաշտօնական բընոյթ կուտայ արդէն կատարուած իրողութեան մը, որ է ԱՀԱԿի ջնջումը եւ Քաղաքական Բիւրոյի տէրն ու տիրականի հանգամանքը։

× Եգիպտական Մամուլի գործակալութեան համաձայն, Պէն Պելլա անմիջական օգնութիւն ուզած է Եգիպտոսէն «աքաղաքականացնելու համար Ալժերիոյ զանազան գործունէութիւնները»։ (Նման լուրի մը համար էր արդէն եւ այն կարծիքին թէ Պէն Պելլա կ՚ուզէ Ալժերիոյ Նասըրը ըլլալ, որ Քոնպա օրաթերթը գրաւուեցաւ երկուշաբթի օր, Ալժերիոյ մէջ)։

«ԹԱՅՄԶ»Ի ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ԻՆՉԷ՞Ր ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԾՈՅԼ ԽԱՌՆՈՒԱԾՔ ՈՒՆԻՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԵՐԿՈՒ ԵՐՐՈՐԴԸ ՏԳԷՏ Է

«Թայմզ» թերթը Թուրքիոյ մասին հրատարակել սկսած է կարեւոր յօդուածաշարք մը։ Առաջին յօդուածին մէջ մասնաւորաբար կ՚ըսուի.

«Հակառակ անոր որ աւելի քան երկու տարի անցած է այն պետական հարուածին վրայէն որ տապալեց Մենտերէսի վարչաձեւը, այսօր անգամ վճռաբար յայտնի չէ թէ Թուրքիոյ մէջ ի՛նչեր պիտի ըլլան։ Բանակը հաւատարիմ մնացած է ժողովրդավար հաստատութիւնները վերահաստատելու մասին տուած խոստումին, միայն թէ հիմա հարց կը տրուի անհրաժեշտ արագութեամբ կարելի պիտի ըլլա՞յ իրագործել այն ընկերային ու տնտեսական փոփոխութիւնները, որոնք արդէնք պիտի ըլլան Թուրքիոյ նախկին շրջանէն ալ աւելի մեծ երկպառակութեանց մատնուելուն։ Ասիկա չիրագործուելու պարագային այն ցնցումները որոնց այս անգամ նշաւակ պիտի դառնայ Թուրքիա, ոչ միայն ներքին քաղաքականութեան, այլեւ Արեւմուտքի հետ զինակցութեան վրայ ալ պիտի ազդեն։

Թուրքիոյ մէջ ժողովուրդը բանակին իշխանութիւնը ձեռք անցընելու դէպքը առհասարակ «յեղափոխութիւն» կը յորջորջէ։ Միայն թէ այս դէպքը գործադրողներուն նպատակը ինչ որ ալ ըլլայ, Մայիս 27ը բառին ծանօթ իմաստովը յեղափոխութիւն չէ։ Մայիս 27ը Թուրքիոյ ընկերային կառուցուածքին մէջ կարեւոր փոփոխութիւն մը չէ ներմուծած»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ ընդունած է Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան բանբերը՝ Հարոլտ Ուիլսոն։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ լրտեսական ծանր խնդիր մը երեւան ելաւ։ Տնտեսական լրտեսական ցանց մը կ՚աշխատէր Խորհ. Միութեան ի նպաստ եւ անոր կը յանձնէր պողպատի գաղտնի խառնուրդներ՝ հրթիռներու համար։ Աւստրիական ոստիկանութիւնը 1961 Հոկտեմբեր 6էն ի վեր, օրէ օր կըցաւ մէջտեղ հանել անցած-դարձածը։ Փոքր ծրարներու ձեւին տակ, պողպատները կը ղրկուէին Զուիցերիա եւ Գերմանիա եւ հոնկէ՝ Խորհ. Միութիւն։

ԳԵՐՄԱՆ նախկին սպարապետ մը որ ամերիկեան շքանշանի արժանացած է իր պատմական աշխատանքներուն համար, իր երկրին զինուորական ճակատամարտներու վերաբերեալ, կը հերքէ ամերիկացի զօրավարին յայտարարութիւնը Սթալինկրատի մասին։ Գերման սպան կը զարմանայ որ ըսուի թէ պաշարում չկար երբ պարհուրելի կռիւներ տեղի ունեցան իւրաքանչիւր տունի համար եւ հազարհազարաւոր Գերմանացիներ մեռան։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ Տէյլի Թելեկրաֆին համաձայն, ծանր միջադէպեր պատահած են Խորհ. Միութեան մէջ, Նովոչերքասքի շրջանը։ Ցուցարարները կը բողոքէին ապրուստի սղութեան եւ միսի ու այլ կենսական անհրաժեշտութիւններու պակասին դէմ։

ՊԵԼՃԻԿԱ մերժեց մուտքի վիզա տալ Քաթանկայի Նախագահ՝ Մօյիզ Չոմպէի։

«Թայմզ»ի Անգարայի թղթակիցը կը շարունակէ.

Այս երկրին մէջ երկար ատեն մնալու հարկ չկայ հասկնալու համար որ Թուրքիա այսօր ոչ թէ յետ յեղափոխական մթնոլորտի, այլ ընդհակառակն նախայեղափոխական մթնոլորտի մը մէջ կը գտնուի։ Յեղաշրջութիւնները տարիներէ ի վեր երեսի վրայ ձգուած են։ Թուրքիոյ մէջ գրեթէ ոչ մէկ քաղաքական յեղաշրջութիւն ի գործ դրուած է։

Ուրիշ խնդիր մըն ալ անգործութիւնն է։ Հիմա ստէպ գործածուող ասութեամբ մը եթէ կ՚ուզէք ատոր «գաղտնի անգործութիւն» ալ կրնաք ըսել։ Անգործութիւնը ամբողջ երկիրը աղքատութեան տակ կը պահէ։ Թուրքիոյ ամէն կողմերը գործի ժամերուն առողջ կազմով մարդիկ սրճարաններուն մէջ կը նստին։ Ասոր պատճառը մասամբ Թուրքերուն ծոյլ խառնուածքը, մասամբ ալ Մենտերէսի արժէքազրկումի քաղաքականութեան վերջ տրուած ըլլալն է։ Եթէ խնդրին էութիւնը քննէք, կը տեսնէք որ յարաճուն բնակչութեան առջեւ անհրաժեշտ գործի մարզերը չեն բացուած։ Քանի մը օր առաջ Անգարայի մէջ խոժոռադէմ Թուրք մը յոռետես շեշտով մը ըսած էր ինծի. «Թուրքիա երկիր մըն է ուր ընելիք գործ չկայ»։

Յօդուածագիրը յետոյ կ՚ընդգծէ որ անտառային ջարդը ազգային աղէտի մը բնոյթը առած է։ Ասոր մէջ գլխաւոր դերը կը խաղան այծերը, որոնց համագումարը քսանըվեց միլիոնի կը հասնի Թուրքիոյ մէջ եւ կ՚ըսէ.

Թուրքիա որ ատենօք Եւրոպայի ամէնէն աւելի ցորեն արտադրող շրջաններէն մին էր, այսօր Հռոմի կայսրութեան շրջանի հէտ. Ափրիկէի ցորենի դաշտերուն կացութեան մատնուած է։ Յայտնի չէ թէ Թուրքիա յարաճուն բնակչութիւնը իր աղբիւրներով կրնա՞յ սնուցանել թէ ոչ։ Վերջին տարիներս մեծաքանակ ամերիկեան ցորեն ներածուիլ սկսած է։ Անցեալ ձմեռ սննդեղէնի չգոյութիւնը լուրջ խառնակութեանց ծնունդ տուաւ արեւելեան նահանգներու մէջ։

ԽՈՒԺՈՒՄ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Գիւղացիները որոնք աղքատացած հողէն իրենց ուտելիքը չեն կրնար ապահովել ուրիշներու մէջ հազուագիւտ կըշռոյթով մը, մեծ քաղաքները կը խուժեն։ Անոնք քաղաքներուն արտաքին թաղերուն թշուառ խրճիթներու դիչերարօյաներու մէջ կ՚ապաստանին եւ կը ստեղծեն բանուորական նոր դասակարգ մը, որ ձգտումի պահերուն կրնայ վտանգաւոր ըլլալ։ Վերջին տարիներս հակառակ լիւքս պլոք ափարթըմաններու շինութեան հրակայական դրամ ծախսուած ըլլալուն, ձեռք չէ զպցուած աղքատ դասակարգերու յատուկ աժան բնակարանի շինութեան։

Թուրքիոյ մէջ ընկերային անդորրութեան ամէնէն փայլուն օրինակներէն մին տուրքի դրութիւնն է։ Միջին դարու ատաստապետներուն չափ հարուստ հողատէրերը գրեթէ բնաւ տուրք չեն տար, մինչ աղքատ դասակարգը արդէն իսկ սահմանափակ իրենց եկամուտներուն կարեւոր մէկ մասը տուրքի կը պարկեցնէ։ Ամիսը երկու հարիւր ոսկի շահող աղբահաւաք մը շուրջ տասը-եօթանասուն ոսկի տուրք կը հատուցանէ։ Զարմանալի դէպք մըն է որ այսքան անարդար դրութիւն մը տարիներէ ի վեր կը կիրարկուի։

Միւս կողմէ Թուրքիոյ մէջ այսօր հասուն մարդոց երկու երրորդը տգէտ է։ Գրեթէ մէկ միլիոն տղաք կրթութենէ զուրկ են եւ Թուրքիոյ գիւղերէն կէսին մէջ վարժարան չկայ։ Թուրքիոյ եօթը հազար բժիշկներէն երեք հազարը Իսթանպուլի մէջ կը պաշտօնավարեն։

ՎԱ՜Յ ՄԵԶ, ՀԱՅԵ՛Ր, ՎԱ՜Յ ՄԵԶ

ԿԱՄՈՒՐՋ ՆԵՏՈՒԱԾ Է ԱՐԱՔՍԻ ՎՐԱՅ

Գ.

2.— ՇԱՐԱԿԱՆ
« ԱՐԵԳԱԿՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ »

Վերջին աշխարհամարտէն ետք՝ Ֆը-րանսական բեղուն ու մեծ միտքը փիլի-սոփայական երկու նոր տեսութիւն շնոր-հեց համայն աշխարհի:

Ա.— Տուա ա լ'էռռէօր (*իրաւունք սխալի*):

Բ.— Տուա ա լ'էնսումիսիոն (*իրա-ւունք անհնազանդութեան*):

Յառաջի բեմէն՝ շատ եմ խօսած առա-ջին տեսութեան մասին: Այս անգամ, նախ ուզում մը՝ երկրորդին մասին:

Ալժերական պատերազմին առթիւ՝ 121 մտաւորականներ հրատարակութեան տը-ւին յայտարարութիւն մը: Անով հրա-ւէր կը կարդային երիտասարդութեան՝ չհնազանդիլ իշխանութեանց եւ մերժել կռիւը Ալճէրիոյ մէջ:

Ստորագրողները արդար չէին գտներ իշխանութեան տեսակէտը՝ ապաստանե-լով « անհնազանդութեան իրաւունքին » մէջ:

Այս տեսութիւնը, իր հետեւութեամբ, կը բխէր Թշնամին նպաստաւորելու ցան-կութենէ մը: Առաջին տեսութիւնը եւս, սխալի իրաւունքով, կը ծագէր Թշնամիին հետ գործակցելու պահանջէ մը:

Այսպէս, երկու տեսութիւններն ալ ծը-նած են խորթ մօրմէ:

Արդ, երկու տեսութիւններն ալ, այժմ, լքած են իրենց խորթ մայրը: Նոյնիսկ կ'ուրանան զայն: Դարձած են անկախ: Կազմած են դպրոց: Զափահաս վարդա-պետութիւն:

Ի՞նչ է սխալը:

Անկախ իր հայկական արմատական ի-մաստէն՝ որ տատանումի գաղափարին կը կապէ բառը, անկախ իր լատինական ստուգաբանական նշանակութենէն՝ որ Թափառումի գաղափարին կը կապէ, սը-խալը այն գիցուհին է, զոր կը հալածեն աւանդութիւնները, ակադեմիաները, ե-կեղեցին, դատարանը, վերջապէս ամէն էնսթիթիւսիոն՝ որ հիմնուած է մտային ժառանգութիւնները քարացնելու եւ ան-փոփոխելի դարձնելու ձգտումի մը վրայ, — օ՜ մարդկային ծոյլ օթոմաթիսմ՝ որ կը հարստահարես Տեքարթի տարակոյսը:

Դժուար չէ հետեւցնել թէ նո՛յն հալա-ծողները պիտի ըլլան անշուշտ անոնք՝ որ խաչակրութեան ելած են անհնազան-դութեան իրաւունքին դէմ, անոնց դէմ՝ որ կը կտրեն Մադքոսին ականջը կամ Թալէլ փաչային գլուխը, սխալ մը գոր-ծելու յաճախանքը չունենալով:

Բարեբախտաբար ամբողջական գրա-գէտը, այն որ գրագէտ է ամբողջապէս, դուրս կը նետուի օթոմաթներու տողանց-քէն՝ յայտարարելու համար թէ իրա-ւո՛ւնք ունի ինք, իրաւունք՝ գործելու ամէն դաշտի մէջ, նոյնիսկ «սխալ» ճամ-բաներու վրայ՝ ի խնդիր իր որոնումնե-րուն, համաձայն Տեքարթի տարակոյսին սլաքի տատանումներուն: Իրաւունք ու-նի նաեւ անհնազանդութեան մղելու իր անիրաւուած ժողովուրդը՝ առանց երգե-լու կամ կանչելու «արեգակն արդարու-թեան»:

Վասնզի կը մերժեմ քնանալ կակուղ եւ խնկահոտ բարձերու վրայ՝ «արդարու-թեան արեգակներ» երազելով: Ա՜խ, որ-քան կ'ուզէի գրել գիրք մը, խորագիրը՝ հետեւողութեամբ միջնադարեան մատե-նագիրներու գործերուն, Գովասանք ան-արդարութեան, զոր պիտի զարդարէր երրայական իմաստութեան սա խօսքը:

Ժը սիւյի նէ տան լ'ինիքիթէ (*):

Կը հաւատամ թէ քաղաքակրթութեան հզօր լծակ մըն է անարդարութիւնը, իսկ արդարութիւնը՝ ործատուած անարդա-րութիւն է յաճախ, եթէ մեղ չէ խարած ծպտումով մը:

Պատմութեան մէջ մեր դժբախտութեանց գումարը աճած աշտարակացած է սպա-սումներով, յոյսերով, երազներով, երբ մեր աչքերը յառեր ենք «արդարութեան արեգակներու» ճամբուն: Թալեր ենք խո-ղովակաձեւ ճամբաներու մէջէ: Վախցեր ենք շեղումներէ, սխալէն կամ յանցան-քէն, օրինազանցութենէն, ծուռ քայլ նե-տելէ, դատարաններէն, կեղծ ու նենգ օրէնքներէն, ոչխար մը աւելի զոհելու մեղքէն: Ճշմարիտ խօսքը բուսած է մի-այն մէկ անգամ, մեր մէկ երգին մէջ, — ոսկեղէ՞ն խօսք.

Զարկիր ու զարկուար:

Զա՛րկ, զա՛րկ, զա՛րկ, փոյթ չէ թէ զարնեն քեզի: Եւ փա՜ռք վերջին զարնո-ղին: Ահա ճիշդ ու ճշմարիտ խօսքը, այն-քան ճշմարիտ՝ որքան հացը եւ ջուրը:

Օ՜ Մողոք, դուն երբեք չյաճախեցիր մեզի, որպէսզի ուսուցանէիր թէ «ուղ-խահոս» արիւն կը պահանջէր այն՝ որու կը ցանկայինք: Կաթիլ կաթիլ արիւն Թա-փելով՝ մենք հասանք մինչեւ Լացին Պա-տը, ոչ աւելի անդին: Ընդհակառակն, Կարքեդոնացին մերժեց կանգնիլ եւ ող-բալ Հռոմի պարիսպներուն տակ, նախա-մեծար համարելով ինքզինք Թաղել իր աւերակներուն մէջ՝ Թշնամին ալ միա-սին:

Վա՜յ այն ժողովուրդին, որ անհնա-զանդութեան իր վարձատրութիւնը կը կչռէ նպարավաճառին ձեւով, — նժար-ներուն մէջ դնելով ապրանք եւ քիլոկրամ հաւասար:

Ահաւասիկ այդ ձեւով էր, որ, վեր-ջերս, դատական ատեաններու հայկական փառք մը կը դատէր կամ կը կշռէր Հայ Յեղափոխութիւնը եւ Թիլօն:

Եթէ այդ չափանիշով պիտի կատարուի մեր ազատագրութեան փորձերուն դիա-լեկտիկան, կրնա՞նք միթէ փոքր ժողո-վուրդներու իմաստնագոյնը հռչակել ֆի-թապսըզ Առնավուտը, որ ստացաւ ինչ որ վլացուեցաւ մեզի, ոչ իսկ կաթիլ մը արիւն դնելով նժարին մէջ՝ ստացած հողին դէմ, ուր իր կազմը պիտի մը-շակէ անշուշտ: Եւ յիմարագո՞յնը պիտի կոչէինք այն բազմաթիւ ժողովուրդները, որոնք նժարներ լեցուցին իրենց արեամբ՝ առանց ստանալու արեան ամբողջական արժէքը: Օրինակ՝ Յոյները: Անգո՜ւթ պատմութիւն:

Պատմութիւնը անգութ է միշտ: Չխօ-սինք Հայաստանի ծէոփոլիթիքին մասին, ինչպէս կը տարազեն Գերմանները: Զբաղեցնենք նաեւ մինչեւ անօգուտ լե-ռը, Արարատ, որու ծիրը պաշտպանելու համար՝ յոյժ վատոյժ էր Արաքս, հա-կառակ իրեն տրուած խորհրդանշանա-կան ոգիին: Գիտցողը գիտէ թէ պատ-մութեան գործերը չեն լուծուիր Թուա-բանական աւանդութիւններով: Վկա՛յ բազմաթիւ պատմական դարերու վճիռ-ները վերաքննելու մեր իրաւունքը՝ վե-հապետական բոլոր իրաւասութիւններէն վերադաս:

Եւ այդ իրաւունքով է որ ես, այսօր, կը դատեմ ու կ'ամբաստանեմ ոչ միայն « արդարութեան արեգակները », ար-դարութեան ատեանները եւ փառքերը, այլ եւ բոլոր անոնք որ, ախոյեան կանգ-նելով հնազանդութեան կամ համակեր-պութեան (սումիսիոն), դատախազ կը կանգնին յեղափոխութեան, ի ձեռին ու-նենալով քրիստոնէութեան քցըփոիկ խօստումները, պաշտական խղճահա-րութեանց վկայականը, «զէն ու չահ» հանելու յատուկ չէրչիական տետրակը:

Արաքսի կամրջաբեկութեան դաւաճա-նութեան մէջ իրենց մեղքն ունին «զէն ու չահ» հաշուելու բոլոր վարպետները: Այս տողերը ստորագրողը, ոչ թէ նման վարժութիւններէ, այլ Սփիւռքի պայ-մաններուն եւ հետեւանքներուն դէմ ըմ-բոստացած, իր հողին բղխող ցաւէ մը մղուած, կը յայտարարէ թէ յայսկոյս Արաքսի՝ Լացի Պատերուն տակ Թափ-ուած արցունքը աւելի կսկծուն է քան արիւնը, որ Թափուեցաւ մեր լեռներուն վրայ:

Կը յիշէք խօսքը այն գրագէտին, որ ցաւէն եւ յուսահատութենէն ըլկուած՝ լքեց Արաքսը եւ բաւ Մնացորդացին: Աւելի լաւ չէ՞ր որ մեռնէիր Բաբելոնի պարիսպներուն տակ:

Գրագէ՛տ պէտք է ըլլալ զգալու հա-մար ցաւը, զոր կը զգան Արաքսի զա-ւակները՝ երբ կամուրջ կը նետուի այս պատմական, այս ըմբոստ գետին վրայ: Այդ եզրակացութեան կը հասնի գրագէ-տը, որ գիտէ թէ

Մահը քաղցր է հոգեվարքէն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Սաղմոսէն փրցուած այս խօսքը (Գլ. Ծ. 7) գրաբար չտուի, որովհետեւ ճիշդ թարգմանուած չէ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

1859ին, Բաղէշի մէջ կ'ապրէր այգե-պան Պետրոս Մակարեան, որ Թուրքիոյ մէջ տիրող հալածանքներէն ձանձրացած, կ'որոշէ գաղթել Կովկաս, եւ նոյն Թուա-կանին կ'անցնի Երեւան, իր ամբողջ ըն-տանեօք:

Այգեպան Պետրոսի անդրանիկ որդին՝ Գրիգոր, իր նախնական կրթութիւնը Ե-րեւանի մէջ ստանալէ ետք, կը մեկնի Մոսկուա, Լազարեան ճեմարանին մէջ կատարելագործելու համար իր ուսումը:

Երիտասարդ Գրիգորը, տեւն մը իր ուսումը շարունակելէ ետք, ամրան մը ընթացքին, 1880ին, կը վերադառնայ իր ընտանիքին մօտ, այն պահուն, երբ Ռու-սիոյ ցարը Աղեքսանդր, շրջապտոյտի մը ելած էր կայսրութեան ծայրագաւառին մէջ:

Այգեպան Պետրոս իր օգոստափառ հիւրը կ'ընդունի իր այգիին մէջ, ուր սեղան մը պատրաստելով կը պատուա-սիրէ Ռուսաց ցարը:

Ճաշի ընթացքին, Գրիգոր, որ ունէր բամբ ու գոռ ձայն մը, հաճոյք պատճա-ռելու համար հիւրին, կ'երգէ:

Ցարը, ի լուր Գրիգորի պառիթոն ձայ-նին, կը հիանայ եւ խիկոյն կը հրահան-գէ որ երիտասարդը ուղարկուի Միլա-նոյի երաժշտանոցը, մշակելու համար իր ձայնը:

Գրիգոր Մակարեան, որ այդ շրջանին 21 տարեկան էր, հինգ տարի Իտալիոյ մէջ շարունակելով իր երաժշտական ու-սումը, յաջողութեամբ կ'աւարտէ զայն, եւ այնուհետեւ կը սկսի երգել համաշ-խարհային օփերաներու բոլոր կարեւոր դերերը:

Հետզհետէ կը տարածուի Մակարեանի համբաւը նախ ամբողջ Իտալիոյ եւ ապա բովանդակ Եւրոպայի մէջ:

Ապա կ'անցնի Ամերիկա ու հոն աշ-քառու նուաճում մը կատարելէ ետք, ցարական կառավարութեան կողմէ կը հրաւիրուի Փեթրոկրատ, տեղւոյն ար-քայական օփերային մէջ երգելու համար:

Գրիգոր Մակարեան Փեթրոկրատի օ-փերային մէջ կը պաշտօնավարէ տասնե-կու տարի, եւ յաճախ կը հրաւիրուի կայսերական պալատը, արքունիքին առ-ջեւ երգելու:

Այնուհետեւ Գրիգոր Մակարեան, ո-րուն համբաւը կը տարածուի աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը, կը հրաւիրուի Հա-

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՂՋԵՐ

Գ.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐՈՅԵՆՑ

Հիւնքեարպէյէնտեան.— Անկէ բոլոր Դանամբիջեաններուն հերետիկոս ըլլալը կը հետեւի՞:

Տէրոյենց.— Չհետեւի՞ր մի ես:

Իւթիւճեան.—Միշտ Պապականութիւնը կը պաշտպանէ, եւ երբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դէմ յարձակում տեսնէ՝ ձայն չի հաներ:

Տէրոյենց.— Հայաստանեայց եկեղե-ցին պաշտպանութեան պէտք չունի:

Պատրիարք.— Պատուելին անկէ ետքը Հայաստանեայց եկեղեցին պաշտպանելով այդ արատը վրայէն կը ջնջէ:

Տէրոյենց.— Կը պաշտպանեմ, բայց նախ պատիւս տեղը բերէք:

Հիւնքեարպէյէնտեան.— Սակարկու-թի՞ւն կ'ընէք, պատուելի:

Տէրոյենց.— Ի՞նչ իրաւունքով ինծի եօթանասնամեայ բաած է Մասիսի մէջ:

Իւթիւճեան.— Եթէ եօթանասնամեայ բաած ըլլալուս համար հերետիկոս եղած կ'ըլլամ, բուն տարիքդ գրուցէ, չարթ-աւուր Մասիսի մէջ հրատարակեմ:

Տէրոյենց.— Միշտ կ'անպատուէ զիս:

Իւթիւճեան.— Թաւ լիցի, ես խղճի ա-զատութիւնը կը յարգեմ: Եթէ պատուե-լին խոստովանի թէ պապական է, այն ատեն բան մը չեմ ըսեր...

Տէրոյենց.— Եկեղեցին չընդունիր խղճի ազատութիւն:

Պատրիարք.— Հաշտուեցէք:

Իւթիւճեան.— Ես անոր անձին հետ գործ չունիմ, առէք Մասիսը եւ հաշտե-ցուցէք, եթէ կրնաք, Երեւակի հետ:

Պատրիարք.— Ի՞նչ կ'ըսէ, պատուելի:

Տէրոյենց.— Հերետիկոսութիւն չընեն որ ես ալ չգրեմ:

Տէրոյենց Պատուելին Իւթիւճեանի ճա-կատէն համբուրելով կէս հաշտութեամբ տուն կը դառնայ: Քանի մը ամիս ետքը այնչափ ջերմեռանդով կը սկսի ջատա-գովել պապականութիւնը, որ Մոնտ ա-նուն անգղիերէնական լրագիրը 1864 Դեկ-տեմբեր 12 թիւին մէջ հետեւեալը կը հրատարակէ.

«Կ. Պոլսոյ մէջ, Երեւակ, շաբաթական թերթ մը, չմիացեալ Հայոց ամէնէն ներ-հուն եւ ամէնէն լուրջ անձէն խմբա-գրեալ, զանոնք իրենց հոմմէական եղ-բայրներէն բաժնող նախապաշարմանց եւ կանխակալ կարծեաց միջնորդը խրամա-տեց... իր գնդերը Հռոմմայ գնդանշան-ները կը կրեն...»:

Խոստովանիմ եւ հաւատամ:

Խոստովանութի՜ւն ամենայն:

Երեւակին երկրպագեսցուք:

Այս է ահա Պատուելիին խմբագրական կեանքը: Իր շնորհիւ ազգային լրագրա-կան ասպարէզը տղայական եւ անօգուտ վիճաբանութիւններու Թատրոն հանդի-սացաւ: Երբ հայ թերթ մը փափաքէր քիչ մը լոյս վառել, Պատուելին կուգար կը փչէր զայն: Մինչեւ այսօր երբ կրօնի խնդիր ծագի, Պատուելին առանց հրա-ւէրի սպասելու՝ ասպարէզ կը նետուի եւ ճկատելով որ բողոքականութիւնը ազգին մէջ տարածելու ջանքեր կ'ըլլանով սկիզբ կուտայ իր յօդուածներուն, որոնց վերջ կը մաղթենք մեր բոլոր սրտով:

Բայց պատուելիին ազօթքներն ընդու-նելի եղած էին, գրեթէ միշտ ամիրայ մը գտնուած էր իրեն ձեռնտու: 1865ին Կա-րապետ ամիրայ Երուսաղէմին նուիրեց գումար մը, որու տոկոսը, 10 օսմ. ոս-կի, պատուելիին կը տրուի ի վարձա-տրութիւն Եկեղ. պատմութեան մը, զոր պիտի գրէ Չամուրճեան: Այս աշխատա-սիրութիւնը դեռ ի լոյս չեկաւ եւ գալու պատճառ մը չունի, վասնզի պատմու-թիւնը գալուն պէս պատուելիին 10 ոսկին պիտի երթայ: Տարակոյս չկայ թէ կա-րելի եղածին չափ ընդարձակել պիտի ջանայ պատուելին այս պատմութիւնը:

Բաց ի Զօհալ եւ Երեւակ հանդէսներէն քանի մը գիրքեր գրած ու թարգմանած է: Փասքալի խորհրդածութիւններ Երե-ւելի տեղ մը բռնած են այսօր թարգմա-նութիւններու մէջ իր... սխալներովը: Այս գիրքը աշտարակաշինութեան ժա-մանակ թարգմանուած ըլլալուն պատ-ճառով է որ Փասքալին բամբը սխալ հասկցած է պատուելին: Թէպէտեւ ինքը կը պնդէ թէ շատ հաւատարիմ գտնուած է թարգմանութեան մէջ, եւ եթէ տեղ տեղ սխալ թարգմանուած է՝ պատճառն այն է որ բնագիրն ալ սխալ գրուած է: խորհուրդ գաղտնի ընկերութեանցը, որ դարձեալ անգղիերէնականութիւն կը հոտի գլխու ցաւ կը պատճառէ: Քաղաքա-վարութիւնը ուսկից բնաւ օգուտ քաղած չեն Երեւակի եւ Զօհալի յօդուածները:

1871ին երեսփ. ժողովի անդամ ընտր-ուեցաւ, բայց ինքը մերժեց առարկելով թէ մեղք կը համարէր կիրակի օրերը ազգին բարիք ընելը: Զմոռնանք ըսել թէ կիրակի օրը ազքատին ողորմութիւն ալ չի տար:

Պատուելին իր սուղ յիշողութեան շը-նորհիւ կրօնքի մասին ընդարձակ տեղե-կութիւններ հաւաքած է գլխուն մէջ: Լա-հեցնել գիտէ: Օր մը Սկիւտար Ս. Կա-րապետ եկեղեցւոյն մէջ տաղտկալի քա-րոզի մը ունկնդիր ըլլալէն ետք դուրս ե-լաւ եկեղեցիէն ըսելով.—

«Գաւազանը ատանկ մարդերու ձեռքը տալու տեղ կռնակնին տալու է»:

Յ. ՓԱՐՈՆԵԱՆ

(3 – Տար.)

...րաւ. Ամերիկա, Փարիզ, Սպանիա, Պերլին, Վիեննա, Հուսկ ուրեմն, դարձեալ Փեթրոկրատ, ուր կը մնայ մինչեւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը:

Գրիգոր Մակարեանի համար քաղաքական այս վերիվայրումը ծանր կը ճնշէ. Անոր հետեւանքներէն խուսափելու համար սուտ հիւանդ կը ձեւանայ ու կը փոխադրուի հիւանդանոց: Իր խաբէութիւնը շատով երեւան կ'ելլէ, կը ձերբակալեն զինքը եւ դատ ու դատաստանէ ետք կը բանտարկեն:

Այս անգամ, արուեստագէտը կը դիմէ տարբեր միջոցի մը: Սուտ խենթ կը ձեւանայ: Կը սկսի օրն ի բուն երգել, անկապ ու անկապակից կերպով, այնպէս որ բանտապահը արգահատելով, զինքը դուրս կը հանէ բանտէն եւ ուղղակի կառախումբ դնելով կը ճամբէ Նովորոսիսք:

Նովորոսիսքէն Գրիգոր Մակարեան կը յաջողի շոգենաւ մը բարձրանալով հասնիլ Պոլիս, բոլորովին անօք ու անսուալ:

1920ին է որ կը գտնուի Պոլիս եւ իր բնակութեան առաջին օրերը կ'անցնին թշուառութեան եւ քաղցի մէջ:

Այդ շրջանին է որ Մակարեան կը հանդիպի իրեն նման Ռուսաստանէն Պոլիս ապաստանած հայրենակիցի մը՝ Մ. Պալեանին, որ կը պատրաստուէր Փարիզ մեկնիլ: Արդարեւ, Պալեան կը մեկնի Փարիզ, եւ ամիս մը չանցած, կը հրաւիրէ Մակարեանը գալ միանալ իրեն: Փարիզի մէջ, երկու հայրենակիցները կը կազմեն թատերախումբ մը ու կը սկսին գործի, ապա իրենց գործունէութեան դաշտը երկարելով մինչեւ Լոնտոն:

Մակարեան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ կ'ունենայ թատերական ընդարձակ գործունէութիւն մը, ամէն տեղ ալ արժանանալով խանդավառ ընդունելութեան մը, այնքան որ համակրելի ու գրաւիչ էր իր խաղարկութիւնը եւ այնքան թափանցող ու ձգիչ իր ձայնը:

Գրիգոր Մակարեան Լոնտոնի մէջ կ'ամուսնանայ իտալացի երգչուհիի մը հետ, սակայն այդ ամուսնութիւնը նորապսակ ամոլին համար երկուստեք ալ կը դառնայ դժբախտ ու անտանելի:

Ամուսնական այդ առաջին ձախողանքի փորձառութեամբ ծանրաբեռն, այս անգամ Մակարեան իր կեանքը կը կապէ Հայուհիի մը հետ: Այս երկրորդ ամուսնութիւնը բարեբաստիկ ուղի մը կը բանայ արուեստագէտին արդէն իսկ փոթորկայոյզ կեանքին մէջ: Իր Հայ կնոջմէն կ'ունենայ երեք շնորհալի աղջիկ զաւակներ, բոլորն ալ յեռադային նշանաւոր երգչուհիներ.— Օր. Հայկանոյշ Մակարեան (Սոփրանօ), որ երկար տարիներ մեծ յաջողութեամբ կը ծառայէ Պուէնոս-Այրէսի օփերային մէջ: Օր. Պերճանոյշ Մակարեան, նմանապէս սոփրանօ, որ Մատրիտի օփերային մէջ մեծ նուաճումներ կը կատարէ: Եւ վերջապէս՝ Օր. Վարդուհի Մակարեան որ երկար ատեն Լիզպոնայի օփերային գլխաւոր երգչուհիի պաշտօնը կը կատարէ:

Անոնցմէ զատ, Գրիգոր Մակարեան ունեցած է չորս արժանաւոր զաւակներ, նոյնպէս երգիչ, առաջինները՝ Յակոբ եւ Սեդրակ Մակարեան (երկուքն ալ պասօ) եւ Գրիգոր Մակարեան (թենոր), որոնք իտալական Լուծաթթիի օփերայի խումբին հետ աշխատակցած են 1922ին, երգելով եւ մեծ հռչակի տիրանալով Գահիրէի Ռոյալ օփերայի բեմին վրայ:

Իսկ Գրիգոր Մակարեանի չորրորդ ու կրտսեր որդին՝ որ մկրտուած էր իր մեծ հօր՝ այգեպան Պետրոսի անունով, եղած է համբաւաւոր երգիչ մը (պարիթոն), երկար տարիներ երգելով Պոսթընի օփերային մէջ:

Մէկ ցաւալի կէտ, այս բոլոր պատուաբեր իրագործումներուն մէջ.— Մակարեան ընտանիքը, հակառակ անոր որ եղած է Բաղէշցի հայ այգեպան Պետրոսի շառաւիղը, բովանդակ աշխարհի մէջ ծանօթ է եղած, դժբախտաբար, Մակարոֆ օտար անունով:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒ ՁԵՌԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Արեւելեան գորգերու ձեռարուեստը երկար եւ հին պատմութիւն ունի: Թէպէտեւ կը հասնի մեզի դարերու խորերէն, սակայն ան մինչեւ այսօր ալ պահած է իր շահած համաշխարհային համբաւը ու մնացած գրեթէ նոյնը, իր առեղծուած օրէն ի վեր, թէ իր հիւսուածքին հանգուցաւոր ձեւովը եւ թէ իր հարուստ զարդանախշերով: Բացառութիւն կը կազմեն ուրիշ արուեստի գործեր, ինչպէս են, օրինակ, նկարները, որոնք ժամանակի ընթացքին ենթարկուեցան կարգ մը փոփոխութիւններու: Ո՛չ մէկ հիւսուածք, ըլլայ ան արեւելեան կամ ուրիշ, չէ կրցած ապրիլ այնքան երկար ժամանակ: Պահ մը կարծուեցաւ, որ անկէ ընդօրինակուած զարդանախշերով արտադրուած մեքենայով հիւսուած գորգերը պիտի խլեն կարեւոր մէկ մասը անոր վայելած հռչակէն, սակայն ժամանակը չարդարացուց այս կարծիքը եւ մեր օրերուն ալ ան կը մնայ իր հասած գերազանցական բարձրութեան վրայ, գոհացնելով մարդոց զարդարելու ամենաբծախնդիր պահանջները:

Ե՞րբ եւ ո՞ր դարուն ծագում առաւ արեւելեան հանգուցաւոր չքնաղ գորգերու այս ձեռարուեստը: Ահա հարցում մը, որուն պատասխանելու համար կարգ մը գործագէտներ, հրապուրուած մեծապէս անոր հարուստ ու նուրբ զարդերու գեղեցկութենէն, բազմերանգ գոյներու շքեղութենէն եւ գեղեցիկ ներդաշնակութենէն, ուսումնասիրեցին, մանրամասն կերպով, անոր հնագոյն պատմութիւնը, քննեցին հին ժամանակներէն մեզի հասած եւ աշխարհի թանգարաններուն մէջ պահուած աչքառու նմոյշները, ճշդել կարենալու համար անոր իրական տարիքը: Այս ուսումնասիրութեանց իբր հետեւանք, գորգագէտները հասան այն եզրակացութեան, որ արեւելեան հանգուցաւոր գորգերու ձեռարուեստը ծագում առած է միջին դարերուն: Անոր իբրեւ անժխտելի ապացոյց տրուեցաւ ԺԳ. դարու սկիզբէն (1202) մեզի հասած այն ապօթագորգը, որ ներկայիս կը պահուի Վիեննայի մէկ թանգարանին մէջ: Այս եօթնդարեան թանկարժէք ապօթագորգը ամէնէն հին գորգն է: Անոր տարիքը կը հաստատուի մէջտեղի խորանին կից, նեղ երիզին մէջ հայկական տառերով հիւսուած արձանագրութեամբ, ուր ցոյց կը տրուի անոր գործուած թուականը եւ վայրը: Այսպէս, ան բանուած է Հայաստանի մէջ, 1202ին հայկական Թանանց գիւղին մէջ, Կիրակոսի կողմէ:

Այս եզրակացութիւնը սակայն հիմնովին փոփոխութեան ենթարկուեցաւ վերջին պեղումներու ընթացքին գտնուած հանգուցաւոր երկու գորգերով: Մէկը ամբողջովին անճանաչելի դարձած էր, փտած ըլլալով երկարատեւ ժամանակի ընթացքին: Այս գիւտը ըրաւ հնախոյզ Ս. Ռուտենկօ 1947–49 թուականներուն, լեռնային Ալթայի մէջ կատարած պեղումներու ընթացքին: Անվթար մնացած գորգին չափն է 3,66 քառ. մեթր, ունենալով 183 սանթիմեթր լայնք եւ 200 սանթիմեթր երկայնք: Առայժմ այս է ամենահին հանգուցաւոր գորգը: Այս գորգը մնացած է անվթար երկար դարեր եւ դիմադրած է ժամանակի աւերիչ ուժերուն, շնորհիւ այն հանգամանքին, որ իր ալթայական իշխանի դամբարանին մէջ, ուր կը գտնուէր, ջուր թափանցելով սառած մնացած էր մինչեւ իր լոյս աշխարհ բերուիլը:

Ս. Ռուտենկօ կը կարծէ, որ այդ գորգը կեդրոնական կամ ծայրագոյն ասիական է, հիւսուած Աքեմենեան առաջին թագաւորներու շրջանէն (Ք. Ա. 550–500): Ահա թէ ինչպէս կը նկարագրէ հնախոյզ գիտնականը այս գորգը. «Ինչպէս բոլոր գորգերը, Պազիրիկի մեծ գորգն ալ ունի ուղղանկիւն ձեւ մը, ըլլալով աւելի երկայն իր լայնութեան բաղդատմամբ: Գորգը ունի եզերք մը, որ կը շրջանակէ անոր մէջտեղի դաշտը, ուր կը կրկնուի միեւնոյն զարդանախշը: Այս զարդանախշը կը ներկայացնէ աստղ մը չորս թեւերով: Իր երկայնքին վրայ կան այս մոթիֆներէն վեց հատ, իսկ լայնքին չորս հատ»:

Ուրեմն այս գորգով կ'ապացուցուի, որ արեւելեան գորգերուն ձեռարուեստը գոյութիւն ունէր մեր թուականէն առաջ Զ. դարուն: Թերեւս ժամանակի ընթացքին ուրիշ պեղումներով գտնուին ուրիշ օրինակներ ալ եւ այսպէսով շատ աւելի ետ երթայ արեւելեան հանգուցաւոր գորգերու նրբաճաշակ ձեռարուեստին ծագման թուականը:

ՍԻՐԱԿ ԳՈՂԱՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ, Յուլիս 24ին մեռած է ընկ. Գրիգոր Գարապաճեան: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ եւ դամբանականներ խօսած են ընկերներ Վրէժ Արթինեան (Երիտասարդացի կողմէ) եւ Պերճ Մըսըրլեան Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մարմիններուն կողմէ: Բնիկ Կեսարացի, ընկ. Գարապաճեան 57 տարեկանին զոհ գնաց անողոք հիւանդութեան մը:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկեան համալսարանի Միջազգային Օրէնքի եւ ժիւրիսփրիւտանսի դասախօսներէն՝ Շաւարշ Թորիկեան Լա Հէյի Միջազգային Ատեանի Հետազօտութեանց կեդրոնին կողմէ հրաւիրուած է 5 շաբթուան ուսումնասիրութեան մը համար: Այս նպատակաւ կեդրոնը ամէն տարի 15 մասնագէտներ կը հրաւիրէ: Այս շրջանէն ետք, Շաւարշ Թորիկեան Քուէյթ կը մեկնի, ուր մէկ տարուան համար մաս պիտի կազմէ «Քաբիւզի Վերին Խորհուրդին»:

ՊՈՄՊԷՅԻ օդանաւային աղէտին զոհ գացած է Լիբանանի Հաղորդակցութեանց ընդհ. տնօրէն՝ Ֆուատ Զատէրի որդին՝ Ժան-Քլօտ, որ նաեւ եղբօրորդին է երեսփոխան Ժոզէֆ Զատէրի: Տարաբախտ զոհին յիշատակին պատարագ մատուցած է Պաթանեան արք. Ս. Եղիա եկեղեցիին մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՐԳԸ ՃԱՓՈՆԻ ՄԷՋ

Թոքիոյէն սկսեալ, Ճափոնի մեծագոյն քաղաքներուն մէջ համերգային շրջապտոյտ մը կատարած է վերջերս Երեւանի «Կոմիտաս գործիքաւոր քառեակը»: Վարդապետին երաժշտութիւնը՝ մեկնաբաններուն ճարտարութիւնը, ամէն անգամ արժանացած է հազարաւոր ունկնդիրներու հիացումին եւ գնահատումին:

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ ՉԵԽԵՐԷՆ

Չեխոսլովաքիոյ Գեղարուեստական գրականութեան հրատարակչութիւնը, չեխ գրագիտուհի Լիւտմիլա Մոտալովանի թարգմանութեամբ հրատարակած է Եղիշէ Չարենցի երկերու ժողովածոյ մը: Հատորին մէջ կան շարք մը քնարական բանաստեղծութիւններ, «Էպիքական լուսաբաց», «Գիրք ճանապարհի», «Ամենապոէմ» եւ այլ գործեր:

Ճաշակով եւ խնամքով պատրաստուած այդ հատորին ներածականին մէջ կան ընդարձակ տեղեկութիւններ հայ բանաստեղծութեան եւ կարգ մը հայ բանաստեղծներու երկերուն մասին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Հա՞յ, ընդհատեց Ֆուատ:

— Հայ մըն եմ:

— Հա՞յ:

— Այո՛:

— Ո՛հ, ի՜նչ կ'ըսէք, բացագանչեց Ֆուատ այնպիսի ձայնով մը որուն մէջ դրած էր իր հոգւոյն ամբողջ ուրախութիւնը: Չէ՛, չէ՛, ամենեւին չէի կրնար հաւատալ որ դուք ձեր այդ փաքիրի ցնցոտիներուն մէջ պարզ անհատ մը ըլլաք: Բայց ափսոս որ չէի համարձակեր հարցնելու: Ինծի անանկ կուգար որ կոկորդս կը խեղդուէր:

— Անտարակոյս չես վշտանար մինչեւ ցարդ չյայտնելուս համար, անանկ չէ՞:

— Երբե՛ք:

— Իրաւ է որ պատճառ մը չկայ ինքզինքս չյայտնելու այն պարագաներու մէջ, երբ դուն աչքովդ տեսար մեր ապաստանարանը, աչքովդ տեսար մեր խումբերուն թաքստոցները: Միայն թէ մարդ բնուածը շարունակ մէկ կաշիի տակ չի մնար: Այդ բոլոր անցուդարձերուն մէջ անգամ լեզուս չխօսեցաւ, որովհետեւ ոճիրին կապը կրնար ըլլալ որ տարբեր գոյն մը առնէր: Ա՛խ, եթէ գիտնայի որ դուն Հայը կը սիրէիր ու այդ գերի ժողովուրդը չէիր ատեր ուրիշ Չերքէզներու պէս, ես ամենայն սիրով կը վստահէի կեանքս ալ քեզի: Ֆուատ,, գիտե՞ս, համիտեան կառավարութիւնը միշտ աշխատած է իր լուծին տակ ճնշուող ժողովուրդները իրարու դէմ հանել եւ դարերէ ի վեր յաջողած է ներքին անհաշտ ատելութիւն մը սնուցանել անոնց մէջ: Դեռ երէկուան սեւ պատմութիւն մըն է թուրքեւռուսական պատերազմի ատեն Հայերու կրած խժդժութիւնները Չերքէզներէն: Հաւատացուցած էին թէ Ռուսերը կեավուրներ էին ու կուգային Հայերուն ազատութիւն տալու եւ մնացեալ ժողովուրդները ջարդելու: Այս խաբէական դաւերուն շնորհիւ ստրուկ ժողովուրդ մը ստրուկ ժողովուրդի մը ձեռքով կոտորել ուզեց ու յաջողեցաւ: Միթէ միեւնոյն դերը չխաղա՞ց Հայաստանի ներկայ ջարդերուն մէջ: Ի՞նչ ըրած է Հայը Քիւրտին. անոր հա՞ցին, անոր ջուրի՞ն, անոր նախանձելի կենցաղի՞ն թէ անոր հրաշալի պալատներուն աչք ունի: Ո՛հ, ոչինչ: Որովհետեւ այդ լեռնաբնակ ժողովուրդը պարզապէս անասունի պէս կեանք կը վարէ: Բայց կառավարութիւնը յաջողեցաւ խաբեբայատիր խօսքերով անոնց մէջ մտնելու, յաջողեցաւ հաւատացնել սուտերով ու խոստումներով անոնց աչքին փուշ դարձնելու Հայը, մինչեւ որ անոր արիւնը թափել տուաւ երկրին ամէն անկիւններուն մէջ: Ֆուատ, Ֆուատ, եղա՞ծ է ազգ մը որուն բարիքը այնքան շատ ըլլայ համիտեան կառավարութեան, քան այս ժողովուրդը...

Ֆուատ ակամայ սկսած էր արտասուել: Անոր աչքին կը պատկերուէին կոտորածի սեւ օրերու քստմնելի տեսարանները: Կ'երեւակայէր Վանի փողոցներուն մէջ մարդկային անմեղ դիակներուն քաշկռտուիլը, ծծկեր մանկանց յօշոտուիլը, կոյս աղջիկներու ըլլկուիլն ու մանաւանդ այն հեղեղի նման հոսող արիւնը, որուն Շէյքի փաշա կը նայէր խղճի կատարեալ հանդարտութեամբ: Ու միտքը սարսափելի չարչրկումներու մէջ յիշեց թէ ապարանքին դուռը կին մը զարկած էր, խուժանին ձեռքէն ինքզինքը ճողոպրելու համար, թէ Ասատ ներս առած էր զայն եւ թէ անբարոյական գաղափար մը յղացած էր: Բայց ինքը տարկած էր: «Ո՛չ, Ասատ, խիղճ չէ ըրածդ, Աստուած կայ. այդ կինը մեր վիզը ինկաւ որ կարենայ փրկել իր կեանքը: Միթէ անոր կեանքը փրկելու դիտաւորութեամբ արատաւորե՞նք անոր պատիւը: Ամենեւին: Կնոջ մը կեանքը իր պատիւն է»: Այս համոզիչ խօսքերով ազատած էր կինը թէ՛ խուժանին եաթաղանէն, թէ անբարոյական Ասատին դիտաւորութենէն: Յիշեց, այո՛, յիշեց այդ բոլորը ու սիրտը փլած տղու մը պէս հեծկլտալով ըսաւ.

— Իրաւունք ունիս: Համիտեան կառավարութեան լուծին տակ ճնշուող ժողովուրդներու մէջ ամէնէն աւելի տառապած ենք մենք: Բոլոր երկիրը արեան գետերու տեսարան մը դարձաւ: Մէկ խօսքով՝ հայ ժողովուրդին թշուառութիւնը բոլոր ազգերու պատմութեան մէջ զարհուրելի էջեր պիտի բանայ: Ա՛խ, Քիւրտը, Լազը, լեռնցի Ասորիները ամէնքն ալ եթէ գիտնային բռնապետ կառավարութեան նպատակը, բնաւ քայլ պիտի չառնէին նկատելով որ Հայերու ձեռքէն յափշտակուածը վաղուան համար չէ, նկատելով որ այս օրուան փայփայումը պարզապէս ապագային դահավէժ ծուղակ մըն է որ կը պատրաստուի յամրաբար ու ճիւաղային դրութեամբ մը: Կա՞յ Չերքէզ մը, որ արատաւորած չըլլայ իր աղջկան վրայ. բայց դարերու ստրկացումը բթացուցած է իր միտքը ու համակրութեամբ տարած է տառապանքը:

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն իր բոլոր ընկերներուն կողմէ խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկեր Վահան Փարաւոնեանի մահուան առթիւ Տիկին Փարաւոնեանի, Պ. Կ. Պէրպէր Սարգիսեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Եղիսաբէթ Տէր-Ղուկասեան, իր ննջեցեալներուն յիշատակին 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Ֆ. Հ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին:

Փոքրիկներ Գլօտ եւ Մարթին Տէր-Ղուկասեան, իրենց մեծ մայրիկին մահուան առթիւ 20 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ֆ. Հ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, Ս. Աստուածածնայ Մեռելոցին առթիւ:

ԲՈՅԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է արծարծելու Անծանօթ Զինուորին բոցը, այս կիրակի, Օգոստ. 12, ժամը ճիշդ 18,30ին: Այս առթիւ Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները որ ներկայ ըլլան ժամը 18ին, Էթուալի Թեռ-Փլէնին վրայ, ՄԵԾ ԹԻՒՈՎ, որպէսզի այս հաւաքոյթը հարկ եղած հանդիսաւոր հանդամանքը ունենայ:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ Նեչերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Բառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարէին քովէն դէպի թելեֆերիէի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շօմիէռի նախկին հարկտական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածայնայ պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խաղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ: Հասոյթով կ'ապահովուի ազգապահպանման սատար եղող Ծորէն Նար Պէյի գրքին չարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շօմիէռ», Շալէ – Օքէլ – Ռեսթօրան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիք:

Հեռաձայն 4 Մուքսի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Օրակարգ.— Ա) Կեդր. Վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում: Բ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն: Գ) Ընթացիկ հարցեր:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի այս կարեւոր ժողովին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութիւն: Աւանդական մատաղօրհնութիւն, ինչպէս նաեւ մասնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Վարագ քահանայ Աւագեան: Պատարագի երգեցողութիւնը Կոմիտասեան, միաձայն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ երգչախումբին, ինչպէս նաեւ տեղացի եւ հրաւիրեալ դպիրներուն, ղեկավարութեամբ Պ. Գր. Մարտիրոսեանի: Երգեհոն եւ մեներգիչ Օր. Անժէլ Կարապետեան:

Աղօրհնութիւն եւ մատաղներու գենում, նախագահութեամբ Տէսինի Տէր Հօր: Ուրբաթ 10 Օգոստ. կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ բակը:

Լոյս Զուարթի եւ եկեսցէի արարողութիւն այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժ.ը 5ին:

Իսկ կիրակի առաւօտ՝ Ս. Աստուածածին: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30ին: Պատարագ հանդիսաւոր՝ ժամը 10ին: Քարոզ՝ 11ին:

Հոգեհանգիստներ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնութիւն յետ պատարագի ժամը 11,30ին:

Ծանօթ.— Խճողումի եւ անպատեհ առիթներու տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս արձանագրուիլ Նուիրատուութեան, հոգեհանգիստի, մատաղի եւ այլ մասնակցութեանց համար:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի օր պիտի կատարուի խաղողօրհնէքի արարողութիւնը, իսկ չորեքշաբթի (15 Օգոստ.) հոգեհանգստեան պաշտօնական արարողութիւն պիտի կատարուի 1944 Օգոստ 15ի քաղաքին ազատագրութեան առթիւ զոհ գացած մեր բոլոր հայրենակիցներուն յիշատակին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Վերափոխումն Տիրամօր: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին եւ յետոյ խաղողօրհնէք:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ԳԵՐՊ. ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ԶՕՀՐԱՊԵԱՆ

Յունաստանի եւ Ֆէզիրէի Հայ Կաթողիկէներուն նախկին վիճակաւորը:

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Սէնթ-Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Աստուածածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն մէջ: Առաւօտ՝ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7,30: Պատարագ 9,30, քարոզ 11, խաղողօրհնէք՝ ժամը 11,30ին:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Վազգէն վրդ. Քէչիշեան:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ու քարոզէ հոգեւոր հովիւ Պարգեւ քահանայ Մերձանեան:

Պատարագէն վերջ պիտի կատարուի աւանդական խաղողի օրհնութիւնը:

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ

Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES - COTE D'AZUR

Պուլ. տը լա Սուս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ շամփուրով խորոված

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻ'Ն ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն.Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն.Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զաղմաղճեան, Պէյրութ	40 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՑՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն.Ֆ.
ՋՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3.50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ

ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլ պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ — VENDREDI 10 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9375 — 38e ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5276

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

(42ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

Քառասուներկու երկար տարիներ անցան այն յիշատակելի օրէն ի վեր, երբ աշխարհի ճակատագիրը տնօրինող յաղթական դաշնակիցները հանդիսաւորապէս ճանչցան Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը եւ զայն ճանչցուցին պարտուած Թուրքիոյ:

Սեւրի դաշնագիր:

10 Օգոստոս 1920:

Հայ ժողովուրդը երբե՛ք չի մոռնար այս թուականն ու միջազգային այդ մուրհակը, ինչպէս չի մոռնար եւ յաւէտ պիտի չմոռնայ միւս պատմական թուականը, որ կը կոչուի 28 Մայիս 1918:

Վեց դարու ստրկութենէն վերջ Փիւնիկի նման իր աճիւններէն յարութիւն առնող Հայաստանը պաշտօնապէս իր աթոռը կ'ունենար դիւանագիտական կանաչ սեղանին առջեւ, մեծ պետութեանց շարքին:

Հայկական եռագոյնը կը ծածանէր Սեւրի յախճապակիներու թանգարանի ճակատը, դաշնակից ազգերու դրօշակներու կողքին:

Աւետիս Ահարոնեան, նախագահ Հ. Հ. Պատուիրակութեան, յանուն անկախ Հայաստանի կառավարութեան, պատմական դարձած ոսկի գրիչով կը ստորագրէր Սեւրի դաշնագիրը:

Ցնծութեան մէջ էր Հայոց աշխարհն ու սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայութիւնը:

Վերջապէ՛ս արդարութեան ժամը կը հնչէր:

Մէկ միլիոն նահատակներու հոգիները կը խայտային անդենականին մէջ:

Զարգարարը իր պատիժը կը գտնէր:

Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը Ավրընիւ Մարսոյի իր սրահներուն մէջ պաշտօնական ընդունելութիւն կը սարքէր: Ահարոնեանէն վերջ Արշակ Չօպանեան ճառ կը խօսէր, Փարիզի հին գաղութի ներկայացուցիչներուն առջեւ:

Բոլորը մէկ սիրտ մէկ հոգի եղած էին, հայրենասիրական յուզիչ զեղումով մը:

Դաշնագիրը ո՛չ միայն իրաւապէս կը վաւերացնէր Հայաստանի անկախութիւնը եւ զայն կը պարտադրէր մեր դարաւոր թշնամիին, այլ կը ճանչնար Հայոց իրաւունքը Վանի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն վրայ (Միացեալ Հայաստան):

Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահմաններուն վերջնական որոշումը կը յանձնէր Միացեալ Նահանգներու նախագահին:

Ուիլսըն իրեն վստահուած պաշտօնը խղճմտօրէն կը կատարէր եւ 1920 Նոյ. 22ին դաշնակիցներու Խորհուրդին կը յանձնէր իր տեղեկագիրը, Միացեալ Հայաստանի քարտէսով:

Երկար չտեւեց սակայն մեր ուրախութիւնը: Շուտով սեւ ամպեր կուտակուեցան նորագոյն Հայաստանի հորիզոնին վրայ:

Սեւրի դաշնագրին մելանը չչորցած, Սեպտ. 20ին Թուրքերը, առանց պատերազմ յայտարարելու, յարձակեցան Հայաստանի վրայ: Քեազիմ Քարապէքիրի զօրագունդերը յանկարծակիի բերին հայկական բանակը: Բոլշեւիկեան քարոզութիւնները աւերներ գործած էին հայ զինուորներուն մէջ.— «Մուսթաֆա եղբայրդ է գալիս»:

Խորտակուեցաւ Հայաստանի անկախութիւնը:

Վճռուեցաւ Սեւրի ճակատագիրը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

—o—

ՆԱԽԱԽԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՄԵՐԺԵՑ ԴՐԱՄ ՏԱԼ ԱԼԺԵՐԻՈՅ

ՌՈՒՍԵՐԸ ՅՈՐԵՆ ՂՐԿԵՑԻՆ

—o—

Նախարարաց Խորհուրդի նիստէն ետք, Տեղեկատուութեան նախարարը՝ Ալէն Փէյրըֆիթ կարգ մը մանրամասնութիւններ տուաւ լրագրողներուն: Նախարարը նախ ճշդեց թէ Խորհուրդը մերժած էր վարկ մը բանալ Ալժերիոյ, մանաւանդ երկրին ներկայ շփոթ կացութեան մէջ: «Կառավարութիւնը գիտէ թէ ինչ շփոթ է ներկայ կացութիւնը: Գիտակից է նաեւ որ երկու երկիրներու գործակցութիւնը եւ երկու համայնքներու գործակցութիւնը կրնան կառուցուիլ առողջ հիմերու վրայ միայն այն ատեն երբ Ալժերիա տիրապետած ըլլայ իր իսկ հարցերուն եւ ունենայ ժողովրդավար հիմնարկութիւններ: Մինչ այդ, ամէն ինչ փոխանցման շրջանի բնոյթ ունի, գլխաւորաբար թեքնիք օժանդակութիւնը: Երբ ալժերական պետութիւնը կարգ ու կանոն դրած ըլլայ իր իսկ ելմտական կացութեան մէջ, ֆրանսական կառավարութիւնը կրնայ քննել անոր դիմումները: Ներկայիս առոր խօսքը չի կրնար ըլլալ: Ֆրանսա գանձային փոխատուութիւններ չի կրնար ընել առանց գիտնալու թէ ի՛նչի վրայ հիմնուած են եւ ուր՛ւ պէտք է ուղղուին: Հարցը նոր լոյսի տակ կը ներկայանայ այն օրը երբ Ֆրանսա իր առջեւ ունենայ Պետութիւն մը որ կարենայ թիւերով ներկայացնել իր բուն կարիքները»:

Այս է ուրեմն ֆրանսական կառավարութեան տեսակէտը եւ ասկէ կը պարզուի թէ Ապտերհաման Ֆարէս չէ կրցած ձեռք ձգել փնտռած 36 միլիառը:

Եթէ ֆրանսական ոսկին մերժուեցաւ, Խորհ. Միութիւնը սակայն 6500 թոն ցորեն ղրկեց Ալժերիոյ: Խորհրդային այս ցորենը առաջին օժանդակութիւնն է անկախ Ալժերիոյ: Պիտի յաջորդեն՝ մէկ միլիոն տուփ ձուկի պահածոյ (մահմետականը ձուկ չուտեր, բայց անշուշտ պիտի վարժուի...) 5000 թոն շաքար եւ 5 թոն ձէթ:

Այս ամբողջը մեծ աղմուկով եւ քարոզչութեամբ կը տրուի, ըստ սովորութեան, որպէսզի շուքի մէջ մնայ Ֆրանսայի հազարաւոր թոներով տուած օժանդակութիւնը ամէն օր: Ամերիկացիք եւ Ռուսերը արդէն քաղաքական մրցակցութեան վերածած են ցորեն բաշխելը նորագոյն պետութեանց:

Եւ որովհետեւ ամէն ինչ երգով կը վերջանայ, ամէն տեղ, մահմետականներն ալ սկսած են երգել իրենց նոր երգը՝

Ա՜հ ինչ աղուոր է
Ալժերիոյ դրօշակը
Կանաչ, ճերմակ, կարմիր պատրաստ է
Կապոյտ, ճերմակ, կարմիր ճզմուած է
Սեւ պեռէ մը կը դնեմ
Սեւ ոտքերը սպաննելու համար:

×

Ալժ. Ազատ. Ճակատի Ֆրանսայի Դաշնակցութիւնը երկար ծրագիր մը հրապարակած է, զոր պիտի ներկայացնէ Ալժ. Յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդին (Խորհրդարան) եւ որ կառոյցն է վաղուան Ալժերիոյ:

Ընդհանուր գիծերու մէջ մարքսեան գիմագիծով ընկերային եւ տնտեսական դրութիւն մըն է: Լը Մոնտ ամբողջութեամբ հրատարակած է այս ծրագիրը, որ շատ յստակ կերպով կը պարզէ ալժերացի յեղափոխականներուն նպատակները:

Նախատեսուած Սահմանադրութիւնը կը յիշեցնէ խորհրդային Սահմանադրութիւնը: Հինգ տարուան համար ընտրուած Ազգային Խորհուրդ մը Օրէնսդրական Ժողովին տեղը պիտի բռնէ: Այս խորհուրդը պիտի նշանակէ նախագահը եւ «Պրեզիտիումին» 10 անդամները, որ մէկ տարուան համար պետութեան ղեկավարի պաշտօնը պիտի վարէ: Կառավարութիւնը 5 տարուան համար ընտրուած է Ազգային Խորհուրդին կողմէ: Կրնայ վար առնուիլ արգելքի բանաձեւով մը: Երկու տագնապէ ետք, Ազգ. Խորհուրդը կը լուծուի:

Ինչպէս Խորհ. Միութեան մէջ, վարչաձեւը ապահովուած է միակ կուսակցութեան մը հաստատութեամբ: Գալով ընկերակցական (սենտիքալ) դրութեան, չի նմանիր արեւմտեան դրութեան, պիտի ըլլայ միայն փոխանցման շղթան ղեկավարներուն եւ աշխատաւորներուն միջեւ: Իրական պատկերն է կուսակցութեան մը մենատիրութեան եւ աշխատաւորներու իրաւունքներու բացարձակ ջնջումին: Մամուլն ալ, ինչպէս խորհրդային դրութիւնը, կուսակցութեան մամուլը պիտի ըլլայ, այսինքն պետութեան մամուլը:

Արտաքին գետնի վրայ, այս նոր Ալժերիան պիտի կիրարկէ «ոչ զինակիցի» քաղաքականութիւնը: Եւ «Մաղրէպեան համերաշխութիւնը կրնայ իրագործուիլ միայն երբ տնտեսական եւ ընկերային պայմանները ներդաշնակուին»: Քոմպա կ'ըսէ թէ «յաւ ֆրանսերէնով, ասիկա կը նշանակէ թէ Ալժերիա պիտի սպասէ որ Մարոք եւ Թունուզ ալ յեղափոխութիւն կատարեն»:

Տնտեսական տեսակէտով, շեշտը դրուած է երկրագործութեան վրայ: Կը խօսուի նաեւ «դաւաճաններու ինչքերու» գրաւման մասին եւ գաղթատիրութեան մեծ կալուածներու ապասեփականացման որոնք պիտի կատարուին «ստիպողաբար»: Հողերու այս բաշխումին պիտի յաջորդէ, ինչպէս եղաւ Խորհ. Միութեան մէջ, հաւաքականացումը (կոլխոզ): Կը նախատեսուի նաեւ արտաքին առեւտուրի, դրամատուներու ազգայնացումը եւ պետութեան խանութներու ստեղծումը: Ընկերային մարզին մէջ, աշխատաւորներու արտագաղթը պիտի արգիլուի: Պետութիւն եւ կրօնք պիտի բաժնուին, նախապատուութիւն կը տրուի արաբերէնի առանց, գոնէ սկիզբը, ջնջելու ֆրանսերէնը եւ մահմետական կինը բոլորովին կ'ազատագրուի եւ իր տեղը կը գրաւէ ընկերութեան մէջ:

Եթէ այս է վաղուան Ալժերիան, որ անշուշտ Պէն Պելլայի Ալժերիան է, (Պէն Խետտա քաշուած է արդէն եւ Տոքթ. Մոսթեֆայ հրաժարած), հաւանական չէ որ նման Ալժերիա մը գործակցի Ֆրանսայի հետ:

× Պատասխանելով լրագրողի մը մէկ հարցումին, զօր. Ժուհոյի ներումի մասին, Տեղեկատուութեանց նախարարը ըսաւ թէ ոչ կրնայ հաստատել ոչ ալ հերքել նման լուր մը որ կապ չունի Նախարարաց Խորհուրդին հետ այլ Հանրապետութեան Նախագահին խղճին հարցն է միայն:

× Խոպան հողեր, Ալժերիայէն եկած գաղթականներու տրամադրութեան տակ պիտի դրուին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

«Կոմունիստ» թերթը վերջերս լոյս ընծայեց խմբագրական մը: «Ձերբազատուիլ մեր գրական սխալներէն» խորագրին տակ:

Խմբագրական մարմինը դիտել կուտայ թէ 1935–1936ի շրջանին Հայաստանի Գրողներու Միութիւնը կը բաղկանար միայն 40–45 անդամներէ, մինչ այսօր այս թիւը հասած է 240ի: Թերթը դիտել կուտայ թէ այս աճը անսովոր երեւոյթ մըն է եւ իրականութեան բնաւ չի համապատասխաներ:

— Այս բոլոր անդամները գրողնե՞ր են, կը հարցնէ խմբագրականը:

Եւ կը պատասխանէ շնդալից ՈՉով մը:

Եւ ատով կը բացատրէ այն երեւոյթը որ Հայաստանի գրական արտադրութեան որակը խիստ ցած է:

Ու կ'եզրակացնէ.

— Հայաստանի Գրողներու Միութիւնը ինքզինք ձերբազատելու է իր մեռեալ տարրերէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆ հասած լուրերու համաձայն, Մոլլահ Մուսթաֆա Պարզանի՝ քիւրտ պարագլուխը, տէրն է լեռնային այն շրջանին որ կը բաժնէ Իրաքը Պարսկաստանէն: Քոմպա կը գրէ թէ Պարզանի միտքը դրած է «ծունկի բերել» Քասըմի մենատիրութիւնը: Կ'ըսուի նաեւ թէ Քիւրտերուն ձեռք ձգած յաջողութիւնները օրէ օր աճող դժգոհութիւններ յառաջ կը բերեն իրաքեան բանակին մէջ: Անցեալ Յունիսին, Լոնտոն ղրկուած կոչի մը մէջ, Մոլլան Իրաքի Քիւրտերուն համար ինքնորոշման իրաւունք կ'ուզէր, ինչպէս նաեւ «ազգային ինքնավարութիւն մը որ երաշխաւորէ Քիւրտերուն իրենց քաղաքական, ընկերային, տնտեսական եւ մշակութային իրաւունքները իրաքեան հանրապետութեան մէջ»:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Նիւ Եորք պիտի երթայ Հոկտեմբերին, ներկայ ըլլալու համար ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ ստորագրուած համաձայնութեամբ մը, Անգլիա 3.570.000 ոսկիի (5 միլիառ ֆրանսական հին ֆրանք) փոխատուութիւն մը կ'ընէ Արաբ. Մ. Հանրապետութեան, 10 տարիէն հատուցուելիք:

ՏԸ ԿՈԼ Գերմանիա պիտի երթայ Սեպտեմբեր 4ին եւ մինչեւ 9ը այցելէ Պոն, Քէօլն, Տիւսըլտորֆ, Համպուրկ, Միւնխըն եւ Շթութկարթ:

ՄԱՅԱՄԻԻ քուպացի գաղթականներուն համաձայն, 4300 խորհրդային զինուորներ ցամաք ելած են Քուպա:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ըմբոստութիւն մը տեղի ունեցաւ առջի օր եւ զօր. Ֆետերիքօ Թորանցօ Մոնթերօ ինքզինքը բանակի ընդհանուր հրամանատար հռչակեց երկրին հիւսիսային մասը: Կ'ըսուի թէ Մոնթերօ եւ իր կողմնակիցները 4 գլխաւոր նպատակներ ունին.—

Ա) Փերոնիստ սպաներու հեռացումը բանակէն: Բ) Բանակներու նախարարի եւ ընդհանուր հրամանատարի պաշտօններու բաժանումը: Գ) Բանակին մատակարարութիւնը պէտք է կատարուի տեղական հրամանատարներու հաւանութեամբ եւ Դ) Բանակը պէտք է վերակազմուի:

ՄԱՐԼԻՆ ՄԸՆՐՕՅԻ յուղարկաւորութեան միայն 40 հոգի ներկայ եղան: Բողոքական ծէսով արարողութիւնը (նկատի չառնուեցաւ որ դերասանուհին հրէութիւնը ընդունած է Միլլէրի հետ ամուսնացած ատեն) կատարուեցաւ շատ նեղ շրջանակի մէջ:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

Ֆրանսա ամէն տարի կը տօնէ Յուլիս 14ին, Պասթիյի գրաւման տարեդարձը, Մեծ Յեղափոխութեան մեկնակէտը: Օգոստոս 4ին յեղափոխական մարմինը կը ջնջէր դասակարգային առանձնաշնորհները, կը հաստատէր օրէնքի առջեւ հաւասարութիւն, ո՛չ աւատապետ, ո՛չ ստրուկ, այլ հաւասար իրաւունքներով քաղաքացիներ: Ազնուականութիւն, եկեղեցականութիւն եւ ժողովուրդին ներկայացուցիչները Օգոստոսին կ'ողջագուրուէին հաւասարութեան եղբայրութեան մէջ:

Ռուսոյի աշակերտները ժողովուրդին վեհապետութիւնը կը փառաբանէին: Հանրային շէնքերու վրայ կը ծածանէր յեղափոխութեան դրօշը՝ արդարութեան, եղբայրութեան, ազատութեան, հաւասարութեան վերտառութեամբ զարդարուած: Տնտեսական, քաղաքական, ընկերային յեղաշրջում մը կը կատարուէր: Նոր դասակարգ մը կուգար սպառած, մենաշնորհեալ դասակարգին տեղը գրաւելու:

Դասակարգային խուլ պայքար մը կը մղուէր ունեւորին եւ ընչազուրկին միջեւ, քաղքենի դասակարգին եւ ազնուականութեան միջեւ, որուն վերապահուած էր պետական ամէն պաշտօն:

Աւատապետները իրենց կալուածներէն հեռու կը զբօսնէին քաղաքներու մէջ, երբեք չէին մտածեր հողին բարելաւման, երկրագործական տնտեսութեան բարգաւաճման մասին: Օրէնքը կ'արգիլէր առեւտուրով զբաղիլ, ճարտարարուեստը արհամարհելի էր, ազգային եկամուտին տէրն էին, բայց աւատապետական տնտեսութիւնը կը քայքայուէր, մինչդեռ ազնուականութիւնը կ'աշխատէր բազմապատկել իր առանձնաշնորհները:

Աւատապետական իրաւունքը կը տարածուէր ձկնառատ գետերու վրայ, փուռերուն վրայ, ուր կ'եփի աղքատին հացը փարսախով եւ զարիով խառն, հողմաղացին վրայ, հնձանին վրայ: Գիւղացին չէր կրնար անցնիլ կամուրջէ մը, առանց վճարումի, չուկայէն կերպաս կամ կօշիկ գնելու առեն կը հանդիպէր աւատապետին իրաւունքին:

Լա Պրիւյէր կը գրէր․ «Ֆրանսայի գիւղացիները կատաղի կենդանիներու երեւոյթ ունին, սեւ, տժգոյն, գիշերը կը քաշուին իրենց որջերուն մէջ, ուր կ'ապրին սեւ հացով, ջուրով եւ արմատներով»: Երբ գիւղացին ըմբոստանար անօթութեան պատճառով, աւատապետը կը զսպէր անգթօրէն: Գիւղացին կը լքէր գիւղը եւ կը խուժէր քաղաք, հողը մշակող չունէր, քաղաքին մէջ գիւղացին կը թափառէր, կ'անհետանար: Գիւղացին կանաչ ցորեն կ'ուտէր, որովհետեւ անօթի էր:

Հարուստ էին վանքերն ու եկեղեցականները, թէեւ ոչ ամէնը: Կային հարուստ եկեղեցականներ, կային նաեւ աղքատներ, ինչպէս մեծահարուստ կալուածատէրեր կային, աղքատ տիտղոսաւորներուն քով:

Հազար վանքեր մեծ կալուածներ ունէին: Արթիւր Եունկ կը գրէր․ «Ս. Ժերմէն աբբայարանը գացի, աբբահայրն ունի տարեկան երեք հարիւր հազար ոսկի հասոյթ, ասիկա համաձայն է տասնեորդ դարուն, բայց ոչ տասնեութերորդ դարուն: Որքան գեղեցիկ ագարակ մը կարելի է հիմնել այս եկամուտին քառորդով: Կը փնտռեմ ագարակապաններ եւ կը գտնեմ աբեղաներ եւ պետական բանտեր»:

Քլինիի աբբայարանը կը ստանար տարեկան 1·800·000 ոսկի հասոյթ եւ տուրքէ զերծ էր:

Իմաստասէր-պատմաբան Թէն «Եկեղեցին» գործով ցոյց կուտայ վանքերու հարստութիւնները, միանգամայն վանականներու դերը Ֆրանսական ընկերութեան մէջ: Մարդասիրական բազմաթիւ հաստատութիւններ եկեղեցականներու աշխատութեամբ կը մատակարարուէին, կրօնական հաստատութիւններ էին ծերանոց, անկելանոց: Եկեղեցականները «կամաւոր տարապարհակ աշխատաւորներ» էին: Դասակարգ մը եթէ հարուստ եւ վայելող էր, ուրիշներ աղքատ էին եւ նուիրուած հանրային գործերու: Կային աւատապետական իրաւունքներով զօրացած թեմակալներ, կային նաեւ ժամանակի ոգին ըմբռնող, ժողովուրդին բարիքը մտածող եկեղեցականներ: Դասակարգերու մէջ կային գերաղաս եւ ստորադաս ստրճաններ:

Ռուսօ կը նախատեսէր յեղափոխութիւնը, որովհետեւ կէս դարէ ի վեր յեղափոխութեան ոգին կը ծաւալէր ժողովուրդին մէջ: Նիւթապաշտ իմաստասէրներ քաղքենի դասակարգին քաղաքական եւ ընկերային ձգտումները կը ներկայացնէին, Մելշիէ (1664–1729) անհատական սեփականութեան դէմ կ'արտայայտուէր «Կտակ» գործով, համայնքային սեփականութիւն կը քարոզէր: Վոլթէր գործին կը ծանօթանար 1735ին, ձեռագիրները ձեռքէ ձեռք կը շրջէին: Արքայական հեղինակութիւնը կը տկարանար, ժողովուրդին վեհապետական իրաւունքին գաղափարը սեփականութիւն կը դառնար ամէն խաւերու: Թովմաս Աքուինացի, միջին դարու մեծագոյն իմաստասէրն ու աստուածաբանը, գրած էր․ «Ազգը վեհապետին համար չէ, վեհապետը ազգին համար է»:

Աստուածաբանը իրաւունք կուտար յեղաշրջելու բռնաւորը․ «Բռնակալ է այն, որ հպատակները փոխանակ հասարակաց բարիքին համար կառավարելու, կը գեկավարէ իր սեփական առաքելութեան համար»: Սակայն ունի վերապահութիւն: Յեղաշրջումը հաւաքական ըլլալու է հաւաքականութեան համար, ոչ թէ անհատի մը կամ հատուածի մը շահուն համար: Լաւագոյն է հանդուրժել բռնութեան, ոչ թէ ընկերութիւնը ձգել անիշխանութեան մէջ:

Վեհապետութեան սկզբունքը ազգին մէջ, հաւաքականութեան մէջ, իսկ բնական իրաւունք, որ կը ստանայ Աստուծմէ, ուրեմն վեհապետութեան իրաւունքը Աստուծմէ է:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԶԵԿՈՅՑ

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Վարչ. Խորհուրդին կողմէ հետեւեալ յատկացումները եւ օժանդակութիւնները կատարուեցան 1962ի առաջին վեցամսեային ընթացքին.—

1.— Հայագիտական հրատարակութիւններու եւ հայ մտաւորականներու օժանդակութեան ծրագիր.— Ներկայ տարեշրջանին համար 28.000 (քսանութ հազար) տոլարի նոր յատկացում մը կատարուեցաւ ի նպաստ Հայագիտական գործերու հրատարակութեան եւ անոնց համար աշխատող հայ մտաւորականներու:

2.— Համալսարանական կրթաթոշակներ 1962–63 ուսումնական տարեշրջանին համար.— 1961–62 ուսումնական տարեշրջանին ընթացքին 203 համալսարանական եւ բարձրագոյն ուսմանց հետեւող ուսանողներ Հիմնարկութենէն կրթաթոշակ ստացան: Անոնց երեք չորրորդին կրթաթոշակները պիտի նորոգուին մէկ տարուան նոր շրջանի մը համար եթէ իրենց քննութեան արդիւնքները գոհացուցիչ ըլլան: Քառասունէ աւելի ուսանողներ աւարտեցին իրենց ուսմանց շրջանը եւ Հիմնարկութեանս կողմէ իրենց ընծայուած օժանդակութիւնը վերջ գտաւ բնականոն եղանակով:

1962–63 տարեշրջանէն սկսեալ Հիմնարկութիւնը կ'ընդգրկէ կրթաթոշակի նոր դրութիւն մը ըստ որու իբր կրթաթոշակ յատկացուած գումարները գգալապէ[illegible] պիտի աւելնան եւ աւելի խիստ հիմերու վրայ պիտի կատարուի ընտրութիւնը թոշակաւորներուն, որոնց թիւը յիսունը պիտի չանցնի:

Վերոյիշեալ երկու դասակարգի (հին եւ նոր) թոշակաւոր ուսանողներուն համար յատկացուեցաւ, նկատի ունենալով նախորդ տարեշրջանին մնացած գումարը, 80.000 (ութսուն հազար) տոլարի նոր գումար մը, իբր 1962–63 տարեշրջանի կրթաթոշակներու հիմնադրամ:

3.— Յատկացում Ամմանի (Յորդանան) մէջ մանկապարտէզի մը կառուցման համար.— Ամմանի մէջ վերջերս հիմնուած նախակրթարանին կից մանկապարտէզի մը կառուցման համար 15.000 (տասնըհինգ հազար) տոլարի գումար մը ղրկուեցաւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանին տրամադրութեան տակ, յետ քննութեան ճարտարապետական յատակագիծերու եւ նախահաշիւներու: Այս մանկապարտէզը պիտի կոչուի մեր հիմնադրին անունով Գալուստ Կիւլպէնկեան Մանկապարտէզ:

4.— Յատկացում «Քոմիթէ Պրեմոնի» համար (Փարիզ).— Երեք տարուան շրջանի մը համար (1962–64) յատկացուեցաւ ընդամէնը 1.078 (հազար եօթանասունութ) տոլարի գումար մը այս կազմակերպութեան, որ այսպէսով պիտի կարենայ շարունակել իր մշակութային գործունէութիւնը:

5.— Յատկացում Նամակերտի (Իրան) հայ հիւանդանոցին.— Գիւղական շրջանի մը մէջ գործող այս հիւանդանոցին անհրաժեշտ գործիքներու գնման համար յատկացուեցաւ 600 (վեց հարիւր) տոլարի գումար մը:

6.— Յատկացում «Հայագիտական Ուսումներու Հանդէս»ին (Փարիզ).— Այս հանդէսը որ սահմանուած է հայագիտական ուսումներու, Ֆրանսերէն լեզուով պիտի հրատարակուի աշխարհահռչակ գիտնականներու խումբի մը կողմէ:

Այս հրատարակութեան յատկացուեցաւ հինգ տարուան համար ընդամէնը 50.000 (յիսուն հազար) տոլարի գումար մը, տարեկան 10.000 տոլարի հիման վրայ:

7.— Գիրքերու եւ հրատարակութիւններու հայթայթում Մաշտոցի անուան Ձեռագիրներու Մատենադարանին (Երեւան).— 3.000 (երեք հազար) տոլարի մասնաւոր յատկացում մը կատարուեցաւ այս հաստատութեան անհրաժեշտ եղող եւ արտասահմանի մէջ լոյս տեսնող գիտական ու բանասիրական գիրքերու եւ հրատարակութիւններու հայթայթման եւ առաքման համար:

8.— Յատկացում հայերէն ձեռագիր-

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Գ.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐՈՅԵՆՑ

Տրամարանելու մեծ յաջողութիւն ունի, եւ եթէ հաճի օր մը, գոնէ օր մը, անկներեւ պիտի երեւի որ գինքը գերազանցող չկայ այս ճիւղին մէջ:

Տիեզերական պատմութեան ալ օտար չէ, եւ առանց ճակատը չփելու՝ ծանօթութիւններ կուտայ այն ամէն անձերուն վրայ, որոնց գործերը, քանիերորդ դարուն մէջ եկած ըլլալը, երբ մեռնիլը, գդումը միսով թէ ձէթով ուտելը, չաբաթը քանի անգամ ածիլուիլը, կատուն թէ շուն սիրելը կ'ուզես իմանալ: Ամէնէն նշանաւոր հեղինակներուն գործերը ուշի ուշով կարդացած եւ ուղեղին մէկ անկիւնը զետեղած է:

Այն համբաւը որ կը վայելէ եւ որ ա՛յնքան կը վայլէ իրեն որքան իր երկար վերարկուն, շատերու փափաք կը ներշնչէ անգամ մը գոնէ տեսնել այս մարդը, որ հրապարակի վրայ այնքան դոռում գոչում կ'ընէ: Ինչպէս ժամանակով Աղեքսանդր կ'երթար Դիոգինէսը տեսնելու, այնպէս ալ երբեմն ամիրաները պատուելին տեսնելու կ'երթային: Եւ երբ առաջարկէին իրեն «խնդրէ մեզմէ ինչ որ կ'ուզես», պատուելին կը պատասխանէր․ «Կը խնդրեմ որ դրամ տաք ինծի»: Ամիրաներն ալ այս ազատ եւ հանճարեղ պատասխանին վրայ հիանալով՝ կը քաջալերէին զինքը ոսկիներով, զոր անձնանուիրաբար կ'առնէր պատուելին ... կիրակի օրերը, եւ այդ գումարներով Հայատանեայց եկեղեցին կը պաշտպանէր:

Տէր-Կարապետեան սովորական կերպով չի նայիր իր սենեակին պատուհանին առջեւ: Երբ փողոցը նայիլ հարկ ըլլայ, մեզի պէս գլուխը պատուհանէն դուրս չի հաներ, այլ ոտքերը: Շատ անգամ զարմացած եմ թէ ի՛նչպէս կրնայ տեսնել ոտքերովը, մանաւանդ թէ անոնց վրայ ակնոց ալ չի դներ: Ոտքերէն մէկուն մատներէն անցած է իր ծխափայտը, որ իրեն կ'արգիլէ զուլպայ հագնիլը: Եթէ հարկ ըլլայ իրեն յօդուած մը գրել կրօնքի վրայ, կ'երթայ գրասեղանին առջեւ, որու վրայ միշտ անպակաս է գրիչ, մելան եւ ածուխ, վայրկեան մը կը խորհի եւ կը սկսի գրել: Գրութիւնն աւարտելուն պէս կ'երթայ բազմոցին վրայ կ'իյնայ եւ գիրք մը առնելով կը կարդայ: Բարեկամ չունի բայց ... գիրքերէն, որոնց խորաքանչիւրը իր տեսակին համեմատ չարած է մատենադարաններուն մէջ:

Պատուելին փորձապետութիւններն հետեւեալներն են.—

Պէտք է մարդերն իրենց խօսքերէն դատել եւ ոչ գործերէն: Եւ երբ մէկն բաւ մեզի թէ «ես վաճառական եմ» և երթայ լեռները աւազակութիւն ընէ, պարտաւոր ենք դայն իբրեւ պատուաւոր վաճառական յարգել, վասնզի բերանը սրտին թարգմանն է:

Ժամանակին յարմարիլը փոքր մարդերու գործ է, մեծ մարդն այն է որ գիտէ ժամանակն իրեն յարմարցնել, վասնզի հագուստը պարտաւոր է մարդուս յարմարիլ եւ ոչ թէ մարդս հագուստին:

Լաւ է Սրբազան Պապին ոտքերը համբուրել քան էջմիածնայ եպիսկոպոսներուն ձեռքերը:

Ոչ թէ ժամանակը, այլ դրամն է որ կը փոխէ ամէն բան:

Երբ ճամբայ մը բռնեցիր, շարունակէ դայն՝ եթէ սխալ ալ ըլլայ:

Պատուելին պարզասէր է... հագուստի մասին, սխալ չհասկցուի: Օր մը երբեք միտքէն աչուցած չէ նեղ կօշիկներու մէջ չարչարել իր ոտքերը, այնչափ մեծ եւ ընդարձակ են իր ոտքի ամանները, որոնց մէկ հատը միայն կրնայ երկու հոգի միանգամայն հագնիլ եւ առանց նեղութիւն իմանալու քալել: Երկար վերարկու մը կ'առնէ երբեմն իր վրայ, ինչպէս երբեմն վրան առաւ ճեմարանի ուսուցչապետութեան պաշտօնը: Ուրիշ մը եթէ վրայէն քաշէ վերարկուն, ինքը հիմանար: Կեանքին մէջ երբեք փողկապ եւ օձիք գործածած չունի, ոչ թէ չունենալուն համար, այլ ինքզինք նեղութեան հպատակ չդարձնելու համար: Փանթալոնն ալ շատ ընդարձակ է, հակառակ այն անհիմ զրոյցերուն, որոնց համաձայն շատերը կ'ուզեն հաւատացնել թէ իր եկեղեցական պատմութիւնն աւելի ընդարձակ է:

Զամուրճեան հասակով եւ կզակով երկար, համբաւով եւ քիթով մեծ, գոյնով եւ մազերով ճերմակ, աչքերով կապոյտ, քաջառողջ մարդ մըն է: Ճակատը այնքան խորշոմ ունի, որ արդուկն անգամ բաւական չէ շտկելու համար: Մատները երկար են եւ աստուածաբանութիւն գրելու կոչում ունին: Ուզած ժամանակը ձայնը այնքան հաստ կը հանէ, որ որոտման կարծիքը կուտայ լողներուն:

Զամուրճեան կը նկարագրուի գետին ընդպառկած կռնակի վրայ եւ գիրք մը բռնած: Ճակատին վրայ մեծ տառերով վիմագրուած է կրօնք: Դեւերու խումբ մը շրջապատած է զինք, զինեալ զէնքերով, որոնց վրայ գրպարտութիւն գրուած է: Քիթին վրայ միշտ կը բզզայ ճանճ մը եւ երբեմն կը խայթէ: Մասիս, Արեւելեան Մամուլ անոր վերարկուէն կը քաշեն: Գարագաշեան կը ներկայացնէ իրեն տղու խաղալիկ մը, որու վրայ գրուած է կրօնական գրութիւն: Քովը գետնի վրայ փռուած է աքաղաղ մը, որ իրեն համար զոհուած է երեք անգամէն աւելի խօսած չըլլալուն համար: Քանի մը հոգի պատուելիին գլխուն վերեւը կանգնած՝ փրցնել կ'աշխատին այն պսակը, զոր իրեն նուիրած էր Պատրիարքարանի երբեմնի հաւատաքննութեան ատեանը: Եւ պատուելին իր շուրջը գտնուող տեսնուողներուն այս հեղնութիւնները տեսնելով՝ կը դառնայ, անոնց կը նայի ազնիւ դէմքով մը, զոր մենք կ'ունենանք երբ տասներորդ դրամ անկլիական ոսկի ջուրի մէջ հալեցնելով խմենք:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(Վերջ)

ներու միքրոֆիլմերու պատրաստութեան համար.— Հիմնարկութիւնը ծրագրած է պատրաստել միքրոֆիլմերը աշխարհացրիւ հազարաւոր հայերէն ձեռագիրներուն, որոնք կը գտնուին մեծ գրադարաններու կամ ուրիշ հաւաքածոներու մէջ: Այսպէսով այդ ձեռագիրներուն բովանդակութիւնը մատչելի պիտի դառնայ գիտնականներուն եւ ուսումնասիրողներուն, ինչպէս եւ փրկուած պիտի ըլլայ կարելի աղէտներու եւ կորուստներու պարագային:

Իբրեւ նախաքայլ 14.000 (տասնըչորս հազար) տոլարի գումար մը յատկացուեցաւ այս նպատակին:

9.— Յատկացում Կէտիկ Փաշայի (ըՍթամպուլ) Մեսրոպեան մայր վարժարանին վերաշինութեան համար.— Հիմնարկութիւնը նախապէս 300.000 թրք. ոսկիի յատկացում մը կատարած էր այս վարժարանին վերաշինութեան համար: Յաւելուածական 150.000 թրք. ոսկիի, կամ 16.667 (տասնըվեց հազար վեց հարիւր վաթսունըեօթը) տոլարի յատկացում մը եւս կատարուեցաւ նոյն նպատակին համար: Ներկայիս վերաշինութիւնը աւարտած է:

10.— Յատկացում Սան Փաւլոյի մէջ Հայկական Մշակութային կեդրոնի մը համար.— Այս հայաշատ կեդրոնին մէջ մշակութային կեդրոնի մը ստեղծման համար ջանքեր թափուած են, գլխաւորաբար Մարաշցիներու Հայրենակցական Միութեան նախաձեռնութեամբ: Նոր շէնքի մը կառուցման համար ծախսուած է 15.000 տոլար տեղական հասոյթներով եւ անոր ամբողջացման ու աւարտման համար 20.000 տոլարի պէտքը տեսնուած է: Հիմնարկութիւնը այս գումարին կէսը ապահովեց 10.000 (տասը հազար) տոլարի յատկացումով մը:

11.— Յատկացում Պէյրութի Հայկազեան Քոլէճին.— 1.000 (հազար) տոլարի յատկացում մը կատարուեցաւ ի նպաստ այս քոլէճին որ Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ ուսուցիչներու համար ամառնային դասընթացք մը պիտի կազմակերպէ 1962ի ամառը, «Պէյրութ Քալէճ ֆոր Ուոմըն»ի հետ գործակցաբար:

12.— Յատկացում Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանին ի նպաստ վանքին մէջ պատսպարուած գաղթականներուն.— Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց վանքին մէջ պատսպարուած հայ գաղթականներու պարէնաւորման համար 11.200 (տասնըմէկ հազար երկու հարիւր) տոլարի գումար մը յատկացուեցաւ Հայոց Պատրիարքարանին:

13.— Միջին Արեւելքի հայ վարժարաններու տնօրէններու յատուկ մանկավարժական ուսումնաշրջան.— Վերջին երկու տարիներու, ամառնային արձակուրդի շրջանին «Սեւրի Մանկավարժական ուսմանց Միջազգային կեդրոն»ին մէջ, նոյն կազմակերպութեան հետ գործակցաբար տեղի ունեցան մէկ ամսուան դասընթացքներ Միջին Արեւելքի հայկական վարժարաններու տնօրէններու համար: Սոյն ծրագիրը պիտի կրկնուի այս տարի եւս, Սեպտեմբերին նոյն պայմաններով եւ իր գործադրութեան յատկացուեցաւ 5000 (հինգ հազար) տոլար:

14.— Յատկացում Գատըգիւղի (Սթանպուլ) Արամեան-Ունճեան վարժարանին վերաշինութեան.— Այս վարժարանին վերաշինութեան համար Հիմնարկութիւնը յատկացուցած էր 200.000 թրք. ոսկի 1958ին: Տեղւոյն թաղականութիւնը ձեռնարկեց վերաշինութեան, բերելով նաեւ իր նիւթական կարեւոր մասնակցութիւնը: Այսուհանդերձ գոյացած գումարները անբաւական ըլլալով, Հիմնարկութեան Վարչ. Խորհուրդը 15.000 (տասնըհինգ հազար) տոլարի — 135.000 թրք. ոսկի — նոր յատկացում մը եւս կատարեց: Ներկայիս դպրոցին ամբողջական վերաշինութիւնը աւարտած է:

15.— Յատկացում Սամաթիոյ (Սթամպուլ) Սահակեան - Վարդուհեան վարժարանին վերաշինութեան.— Այս վարժարանը հրդեհի հետեւանքով ամբողջովին քանդուած ըլլալով, տեղւոյն թաղականութիւնը ձեռնարկեց անոր վերաշինութեան, և Հիմնարկութիւնս յատկացուց 25.000 (քսանըհինգ հազար) տոլարի գումար մը այս նպատակին:

16.— Յատկացում Թրիփոլիի (Լիբանան) եկեղեցւոյն շրջապատի եւ այլ յաւելուածական շինութեանց.— Այս եկեղեցին, որուն օծումը վերջերս կատարուեցաւ, արտաքին պատով մը օժտելու եւ ուրիշ լրացուցիչ շինութիւններ կատարելու համար 5.750 (հինգ հազար եօթը հարիւր յիսուն) տոլարի յաւելուածական գումար մը յատկացուեցաւ: Եկեղեցւոյ շինութեան յատկացուած գումարը տրամադրուած էր ողբացեալ Գալուստ Կիւլպէնկեանի կենդանութեան ժամանակ:

17.— Յատկացում Պաղտատի Ս. Թարգմանչաց ընդարձակեալ վարժարանին տանիքը ծածկելու համար.— Այս ծրագրին իրագործման համար յատկացուեցաւ 2710 (երկու հազար եօթը հարիւր տասը) տոլարի գումար մը:

18.— Հայ մանկապարտիզպանուհիներու յատուկ դասընթացք Մեծն Բրիտանիոյ մէջ.— Նախապէս կատարուած յատկացումի մը հիման վրայ, որ իր ատենին ծանուցուած էր, այս ամառ 29 նոր մանկապարտիզպանուհիներ ուղարկուեցան Մեծն Բրիտանիա, մանկավարժական կատարելագործման դասընթացքներու հետեւելու համար: Այս մանկապարտիզպանուհիները ընտրուած են հետեւեալ երկիրներու հայկ. դպրոցներէն. — Թուրքիա, Իրան, Իրաք, Լիբանան, Սուրիա, Յունաստան եւ Կիպրոս: Դասընթացքը սկսաւ 15 Յունիսին եւ պիտի տեւէ մինչեւ 29 Օգոստոս: Այս ծրագիրը նախատեսուած էր 3 տարուան համար եւ ներկայ դասընթացքը վերջինն է:

1 Յունուարէն մինչեւ 30 Յունիս 1962 կատարուած յատկացումներու ցուցակ:

Հայագիտական հրատարակութիւններու եւ մատենագրականներու համար 28.000 տոլար:

Համալսարանական կրթաթոշակ 80.000 տոլար:

Ամմանի Մանկապարտէզին 15.000 տլ.:

«Քոմիթէ Պրեմոն»ի 1.078 տլ.:

Նամակերտի հիւանդանոցին 600 տլ.:

«Հայկական Ուսմանց Հանդէս»ին 50 հազար տոլար:

Գիտական հրատարակութիւններու առաքում

«Մատենադարան»ին 3.000 տլ.:

Հայկ. ձեռագիրներու միքրոֆիլմերու պատրաստութիւն 14.000 տլ.:

Կէտիկ Փաշայի Մեսրոպեան վարժարանի վերաշինութեան 16.000 տլ.:

Սան-Փաւլոյի Մշակ. կեդրոնի շինութեան 10.000 տլ.:

Հայկազեան քոլէճի մանկավարժութեան դասընթացքներուն 1.000 տլ.:

Ս. Յակոբեանց վանքի պատսպարեալներուն 11.200 տլ.:

Սեւրի ծրագրին 5.000 տլ.:

Գատըգիւղի Արամեան-Ունճեան վարժարանի վերաշինութեան 15.000 տլ.:

Սամաթիոյ Սահակեան - Վարդուհեան վարժարանի վերաշինութեան 25.000 տլ.

Թրիփոլիի եկեղեցիին 5.750 տլ.:

Պաղտատի Ս. Թարգմանչաց վարժարանի 2.710 տլ.:

Մինչեւ 31 Դեկտ. 1961 կատարուած յատկացումներու գումար 3.688.015 տլ.:

Ընդհ. գումար մինչեւ 30 Յունիս 1962 կատարուած յատկացումներու 3.972.020 տոլար:

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, Յուլիս 1962

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԳԻՆ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Թիւ 8, Օգոստոս 1962, Պէյրութ (Լիբանան):

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, հայագիտական ուսումնաթերթ, հրատարակութիւն Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան: Բացառիկ Թիւ (Յոբելինական Յուշամատեան) նուիրուած բարերար Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեանի յիշատակին (Հոկտ.-Դեկտեմբեր 1961, Թիւ 10-12):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ (Յառաջ).— Կիրակի օր Օգոստոսեան արեւափառ առաւօտ մը, Վարիզէլի — հին օրերու տօնավայրը — եկած էին զիտակից ու խանդավառ երիտասարդական շունչով, բոցավառ Հայեր, միասին տօնելու, միասին ապրելու, միասին երգելու պատմական օրը:

Խանասորի օրուան առթիւ «Վարիզէլի այս գեղեցիկ դաշտին վրայ, երէկուան հին դէմքերն ու եռուզեռը կ'երեւակայեմ. շարժանկարի մը պէս մէկիկ մէկիկ կուգան ու կ'երթան: Ահա յանկարծ, «Կարկառ տեղաց Խանասորայ դաշտումը» երգին մարտագոռ խմբերգը, որով մեր տաղաքը բացումը կը կատարեն:

Մեր հին ընկերներէն ընկ. Գույումճեան իր Նախագահի ամէնէն խանդավառ ճառերէն մէկը կը խօսի.

«Հայ հերոսներուն թափած արիւնին, անոնց կեանքի զոհաբերութեան սքանչելի մէկ նուէրն է այսօրուան Հայաստանը, այսօրուան հայերու գանգուածը, որ դժբախտաբար տարուէ տարի պանդխտութեան մէջ, տոկալու քաջութիւնը կորսնցնելու վրայ է: Մենք կը տօնենք Խանասորը, թռիչք տալու համար թմրած հոգիներու, մշակոյթով բարձր, մեր լեզուին ու հայրենիքին, որ Մասիսի հովանիին տակ, մեր հոգիները կ'ուեցնէ»:

Կարգով խօսք առին մեր սիրելի հիւրերը.— ընկ. Մալաճիկեան՝ Ամերիկայէն, Պ. Մելքոնեան՝ Մարսէյլէն, հին վեթերան ընկեր մը Միքայէլեան՝ Պորտոյէն եւ ուրիշներ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին Տիկին Ճապուրեան, Օր. Գույումճեան:

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ մեր տօնակատարութեան ներկայ էր մեր Հայ Կաթողիկէ վարդապետը՝ Հ. Մեսրոպ Եափքարտաշեան, որ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ.

«Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մեզի առիթը կուտայ վերյիշելու հերոսներուն փառքը եւ անոնց քաջագործութիւնները, որ Հայոց պատմութիւնը պատուաւոր կերպով արձանագրած է ապագայ սերունդներուն համար»:

Թէեւ մութը քիչ քիչ կ'իջնէր, բայց ներկաները ոգեւորուած, չէին ուզեր տօնավայրէն բաժնուիլ:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

Կ. Պոլիսէն սկսելով ամենայետին քաղաքներու մէջ կը վխտան չերքէզի աշխիկները, որոնք մասամբ տարիքին կառավարութեան ու հաճոյքի առարկայ կը դառնան: Աւելի ժողովուրդի մը անկումը չէ՞:

— Ի հարկէ, արդէն համիտեան կառավարութեան բուն նպատակն ալ այդ էր. անիկա այնքան զարկեց ի վեր, մեր վզին վրայ ծանրացուցած լուծը մէկ կողմէն փայփայելով զրած է, միւս կողմէն ճնշելու անխնայ ութիւնը ունեցած է: Կայր եղած ենք, Ֆուատ, ու մեր ձեռքով հասակեկ չուան մը անցուցած ենք վզերնիս, որ չկարենանք շարժիլ:

Այսպէս, երկու անկեղծ հոգիները բաւական խօսելէ ետք կամաց կամաց դէպի քաղաք դարձան:

— Ո՞ւր կը բնակիս, Ֆուատ, հարցուց Աւազակապետը:

— Քաղաքին էն նշանաւոր մէկ թաղը, պատասխանեց Ֆուատ ժպտելով: Չե՞ս նայիր, հարուստ վաճառական մըն եմ. խակ դո՞ն:

— Իմ բնակարանս յայտնի է. պարագաներու բերմամբ՝ ապարանք մը կամ խրճիթ մը: Այսչափ:

— Լաւ ուրեմն, ո՞ւր կրնանք տեսնել զիրար:

— Վա՞ղը:

— Այո՛:

— Դարձեալ պարսիկ վաճառականներու յատուկ հրապարակին վրայ: Բայց չըլլայ որ թուրքերէն խօսիս. աւելի աղէկ է պարսկերէնը:

— Պարսկերէ՞ն ալ գիտես:

— Խօսելու չափ:

— Աղէկ, մրմնջեց Ֆուատ ու բաժնուեցան:

Աւազակապետը քայլերը ուղղեց դէպի Աւանց: Օրը մթնելու վրայ էր:

Յառաջացաւ նաւամատոյցը:

Նաւավարները չորս կողմէն սկսան ձայնել.

— Դատաւան կ'ուզէ՞ք:

Ուրիշ մը՝

— Փատնոցի կողմը կ'ուզէ՞ք, եթէ ոչ Արճէշու քաղաքը:

Աւազակապետը չէր պատասխաներ այդ գարշելի մարդերուն. լուռ կը քալէր: Իր աչքը միայն մէկուն վրայ էր որ ծովուն բացը կը կենար: Նշան ըրաւ անոր: Տարիքոտ նաւավարը՝ մեր Միրօ ախպարը՝ խսկոյն մօտեցաւ:

— Փատնոցը տարէք զիս, մրմնջեց Աւազակապետը քիչ մը բարձր ձայնով:

Միրօ ախպար գլխի նշանով մը իր հաւանութիւնը յայտնեց ու նաւը սկսաւ հեռացնել եզերքէն: Երբ ծովուն բացերը հասան, Աւազակապետը յայտնեց թէ Կտուց անապատը կ'ուզէր երթալ:

— Կտուց անապա՞տ, շեշտեց Միրօ ախպար զարմանքով մը: Ո՞վ կայ հոն որ...

— Կ'ուզեմ վանահօր հետ տեսնուիլ. խմացածիս նայելով, Տէր Օհան ամիսէ մը ի վեր բանտարկուած է եղեր կղզին մէջ՝ կուսակալին որոշմամբ:

— Տէ՛ր Աստուած, այս ալ նո՞ր եղաւ, միթէ մեր վանքերը բանտերու տե՞ղ պիտի ծառայեն:

— Է՛հ, սիրելի Միրօ ախպար, ասիկա բան մը չէ, դեռ ժամանակ պիտի ըլլայ ուր մեր տաճարներն ալ անոնց ձիերու ախոռը պիտի դառնան:

Ծերունի նաւավարը խորունկ հառաչանք մը հանեց սրտէն ու մէկդի քաշուելով սրբեց իր աչքերուն տակ արցունքները:

Նաւը յառաջացած էր Կտուց անապատի այն գեղածիծաղ ու սիրուն կղզին ափունքը, որ սեւցած ապառաժներով ծածկուած է տեղ տեղ: Միրօ ախպար զեկը դարձուց կղզին այն մասը ուր ապառաժները վերջացած են ու ապաւակ գետին մը սփռուած է վանքին առջեւը:

— Սպասե՞մ քեզ, հարցուց Միրօ ախպար, երբ նաւը կապեց հաստ ցիցերուն:

— Ո՛չ, հաւանաբար ցամաքէն մեկնիմ, պատասխանեց Աւազակապետը՝ նաւէն դուրս ելլելով:

Միրօ ախպար մեկնեցաւ:

Կէս գիշերը ժամ մը անցած էր: Հրաշալի լուսնկայ մը իր ոսկի ցոլքերը թափթփելով ծովի փայփայիկ ալեաց մէջ կը թրթռար ու կը խաղար:

Աւազակապետը կեցաւ. հոգին լեցուած՝ դիտեց այդ դարերու սրբանուէր յիշատակը որ կանգուն կը մնար բարբարոսական քամհնելի օրերու մէջ: Կ'երեւար տաճարին գմբէթը՝ սեւ սալերով ծածկուած, կ'երեւային որմերն ալ որոնք միակտուր քարերով հիւսուած էին կարծես: Մօտեցաւ մեծ դուռին որ գոց էր: Եւ արմնհետեւ յոգնած էր, պատերուն տակ նստեցաւ:

Լոյսը կամաց կամաց սկսաւ ճեղքուիլ ու հորիզոնէն ցոլացած վարդագոյն արշալոյսը ծովին տարբեր երանգ մը տուաւ: Տեսարանը դմայլելի դարձաւ:

(Շար.)

Պ. Պօղոս Զիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Աղամեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Օր. Հոփփիմէ Աղամեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Աղամեան եւ զաւակը (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Արամ Աղամեան եւ զաւակները (Ամերիկա), ազգականները եւ բարեկամները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն յանկարծական մահը իրենց կնոջ, մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութեան թափօրը պիտի մեկնի իր բնակարանէն (84, Ռիւ Պլանշ, Փարիզ) այսօր, ուրբաթ ժամը 8,30ին: Յետ արարողութեան մարմինը պիտի փոխադրուի Սէնթ-Ուէնի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբանին մէջ ամփոփուելու համար:

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է արծարծելու Անծանօթ Զինուորին բոցը, այս կիրակի, Օգոստ. 12, ժամը ճիշդ 18,30ին: Այս առթիւ Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները որ ներկայ ըլլան ժամը 18ին, Էթուալի Թեռ-Փլէնին վրայ, ՄԵԾ ԹԻՒՈՎ, որպէսզի այս հաւաքոյթը հարկ եղած հանդիսաւոր հանգամանքը ունենայ:

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷԹՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարէին քովէն դէպի թելեֆերիքի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շոմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածայնայ պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խաղօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կըրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ: Հասոյթով կ՚ապահովուի ազգապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին չարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շոմիէռ», Շալէ - Օթէլ - Ռեսթօրան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիք:

Հեռաձայն 4 Մուքսի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Օրակարգ.— Ա) Կեդր. Վարչութեան հրջաբերականի ընթերցում: Բ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն: Գ) Ընթացիկ հարցեր:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի այս կարեւոր ժողովին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Միջին տարիքի առանձին այր մարդ մը կահաւորուած սենեակ մը կը փնտռէ, խոհանոցի դիւրութեամբ, հայ ընտանիքի մը մօտ:

Գրել.—

Mr. J. TACVORIAN
13, Allée Eugénie
GAGNY (S. et O.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 - 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.
Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի տօն Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնայ: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Վրաստանի Հայոց Առաջնորդ ՏԷՐ ԿՈՄԻՏԱՍ եպիսկոպոս ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ:

Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողօրհնութիւն:

Երկուշաբթի ՄԵՌԵԼՈՑ: Պիտի մատուցուի պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ մեր բոլոր ննջեցելոց հոգւոյ:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութիւններուն:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Վերափոխում Տիրամօր: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին եւ յետոյ խաղողօրհնէք:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ԳԵՐՊ. ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ԶՈՀՐԱՊԵԱՆ

Յունաստանի եւ Ճէզիրէի Հայ Կաթողիկէներուն նախկին վիճակաւորը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածինի տօնը կը կատարուի օրուան յատուկ հանդիսաւորութիւնով, ինչպէս նաեւ խաղողօրհնէք: Խաղողի նուիրատուութիւնները կ՚արձանագրուին հաճոյքով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ու քարոզէ հոգեւոր հովիւ Պարգեւ քահանայ Մերճանեան:

Պատարագէն վերջ պիտի կատարուի աւանդական խաղողի օրհնութիւնը:

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի օր պիտի կատարուի խաղողօրհնէքի արարողութիւնը, իսկ չորեքշաբթի (15 Օգոստ.) հոգեհանգստեան պաշտօնական արարողութիւն պիտի կատարուի 1944 Օգոստ 15ի քաղաքիս ռմբակոծութեան առթիւ զոհ գացած մեր բոլոր հայրենակիցներուն յիշատակին:

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Սէնթ-Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Աստուածածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն մէջ: Առաւօտ՝ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7,30: Պատարագ 9,30, քարոզ 11, խաղողօրհնէք՝ ժամը 11,30ին:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Վազգէն վրդ. Քէչիշեան:

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆ ՔԱՄՓ - ՖՐԷԶ

Պատարագ եւ խաղողօրհնէք այս կիրակի առաւօտ:

Այս առթիւ մասնաւոր մատաղ ըրած է տեղւոյս բարեպաշտներէն՝ այրի Տիկին Հայկուհի Գամպուրեան՝ ի յիշատակ իր ննջեցելոց:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Նիսէն Վարդան խաչակիր քհնյ. Ժամկոչեան:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութիւն: Աւանդական մատաղօրհնութիւն, ինչպէս նաեւ մասնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Վարազ քահանայ Աւագեան: Պատարագի երգեցողութիւնը Կոմիտասեան, միաձայն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ երգչախումբին, ինչպէս նաեւ տեղացի եւ հրաւիրեալ դպիրներուն, ղեկավարութեամբ Պ. Գր. Մարտիրոսեանի: Երգեհոն եւ մեներգիչ Օր. Անժէլ Կարապետեան:

Աղօրհնութիւն եւ մատաղներու գենում, նախագահութեամբ Տէսինի Տէր Հօր: Ուրբաթ 10 Օգոստ. կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ բակը:

Լոյս Ջուարթի եւ եկեսցէի արարողութիւն այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժ. ը 5ին:

Իսկ կիրակի առաւօտ՝ Ս. Աստուածածին: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30ին: Պատարագ հանդիսաւոր՝ ժամը 10ին: Քարոզ՝ 11ին:

Հոգեհանգիստներ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնութիւն յետ պատարագի ժամը 11,30ին:

Ծանօթ.— Խճողումի եւ անպատեհ առիթներու տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս արձանագրուիլ նուիրատուութեան, հոգեհանգիստի, մատաղի եւ այլ մասնակցութեանց համար:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ հրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ

Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES - COTE D'AZUR

Պուլ. տը լա Սուսս

Առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ իրիկնամուտ: Պաշտօնական բաժին՝ ժամը 14,30ին

Կը նախագահէ ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Խօսք կ՚առնէ Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչը:

Երգչախումբ՝ մեներգեր եւ խմբերգեր: Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն երգիչներ ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ եւ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ Տիկին Թորոսեանի:

Արտասանութիւն եւ երգ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր — Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Ճոխ պիւֆէ — շամփուրով խորոված

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զաւմաճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 - 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, կը պատրաստէ պրովէի եւ պաքալորէայի անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով:

Բ.— Հայկականը, որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ՚ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01-72

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 50 Ն.Ֆ.	Վեցամսեայ՝	27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 60 Ն.Ֆ.	Հատը	0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ — SAMEDI 11 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9376 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5277

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

(42ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Բ.

Երկու թշնամի ունէր Սեւրի դաշնագիրը, — Թուրքն ու Ռուսը։

Թուրքը կատղած էր անոր համար, որ կտոր կտոր կ'ընէր Օսմանեան Կայսրութիւնը հարաւէն, հիւսիսէն, արեւելքէն, նոյնիսկ արեւմուտքէն։

Կ'անջատուէին արաբախօս երկիրները՝ Աղեքսանդրէթ — Մուսուլ գիծէն հարաւ, պարփակելով Իրաքը, Սուրիան, Լիբանանը, Պաղեստինը, Եմէնը եւ ամբողջ արաբական թերակղզին։

Ֆրանսա կը ստանար Կիլիկիոյ մէկ մասը, բացի Սուրիա — Լիբանանի հողամասերէն։ Իտալիոյ ազդեցութեան գօտիին տակ կ'իյնար Գոնիա — Ատալիա շրջանը։ Յոյները կը գրաւէին Իզմիրի շրջանը։ Քիւրտիստան ինքնավարութիւն կը ստանար։ Իսկ Հայաստանի կը տրուէր արեւելեան չորս նահանգներու մեծագոյն մասը։

Միլլի շարժումը սկսած էր արդէն 1919ի գարնան եւ կը տարածուէր հետզհետէ, Մուսթաֆա Քեմալի առաջնորդութեամբ։

Կռիւներ տեղի կ'ունենային Կիլիկիոյ եւ Փոքր Ասիոյ մէջ, Ֆրանսական եւ Յոյն ուժերուն դէմ։

Մոսկուա բացէ ի բաց կ'աջակցէր Մ. Քեմալի, դրամ, զէնք եւ ռազմանիւթ հայթայթելով։

Անգլիա եւ Իտալիա եւս իրենց յատուկ նկատումներով ձեռքի տակէ կ'օժանդակէին Միլլի շարժման, ի վերջոյ ապահովելով անոր յաղթանակը։

Այս պայմաններուն տակ Թուրքը չէր ուզեր ենթարկուիլ Սեւրի դաշնագրին։

Ռուսը հակառակ էր Սեւրի դաշնագրին, որովհետեւ զայն կը նկատէր գործը «իմպերիալիզմ»ի, որուն դէմ կը կռուէին հաւասարապէս բոլշեւիկն ու քեմալականը։

Կրեմլինի վարիչները շատ կանուխէն դաշնակցած էին Թուրքերուն հետ, 1918 Մարտ 3ին Պրեսթ-Լիթովսքի մէջ անոնց յանձնելով Կարսը, Արտահանն ու Պաթումը, որոնք ռուսական կայսրութեան մաս կը կազմէին 1877-78ի ռուսեւթուրք պատերազմէն ի վեր։

Մոսկուայի մէջ Լեւոն Շանթի պատուիրակութենէն կը պահանջէին ամէն բանէ առաջ հրաժարիլ Սեւրի դաշնագրէն եւ ամէն կապ խզել դաշնակիցներուն հետ։

Թուրքն ու Ռուսը ձեռք ձեռքի տուած պայքար մղեցին Սեւրի դէմ, ի վերջոյ ժամուկ Հայաստանի անկախութիւնը ջնջելու եւ անոր հողերը իրարու միջեւ բաժնելու համար։

Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ, բոլշեւիկները 16 Մարտ 1921ին Մոսկուայի, 13 Հոկտ. 1921ին Կովկասի մէջ Թուրքերուն հետ դաշնագիր կնքելով, վերջնապէս վաւերացուցին հայկական աւարէն իւրաքանչիւրին ստանալիք բաժինը։

Քեմալական յաղթանակը 1922 Սեպտեմբերին՝ Իզմիրի գրաւումով, կատարեալ դարձուց աղէտը։

Թուրքերը Լօզանի մէջ յոխորտանքով նստան յաղթականի աթոռին վրայ եւ 1923 Յուլիս 24ին յաջողեցան Սեւրի տեղ դաշնակիցներուն հետ ստորագրել Լօզանի չարաբաստիկ դաշնագիրը, որուն մէջ Հայաստանի անունն իսկ չէ յիշուած։ Դաշնակիցները լքեցին մեզ։ Ուրացան «Փոքրիկ Դաշնակից»ը, որուն ա՛յնքան շատ խոստումներ էին ըրած իրենց նեղ օրերուն։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

ՊԵՏԸՐ ԽԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱ ԳՆԱՑ ԵԿԱՒ

Երէկ արձագանգ հանդիսացած էինք Պարսկաստան հասած կարգ մը լուրերու, որ կը հաստատէին թէ Պարզանիի ուժերը տէր դարձած են սահմանային այն շրջանին, որ կը բաժնէ Պարսկաստանն Իրաքէն։

Փարիզ հասած ուրիշ լուրերու համաձայն, Քասըմի զօրքը անել կացութեան մատնուած է Սուլէյմանիէի, Քերքիւքի եւ Էրպիլի շրջաններուն մէջ։ Կ'ըսուի նաեւ թէ բնակչութիւնը խանդավառ ընդունելութիւն վերապահած է Քիւրտերուն եւ բազմաթիւ գիւղացիներ միացած են Պարզանիի մարդոց։ Բանտերը գտնուող քիւրտ ազգայնականները ազատագրուած են եւ կարգ մը ժողովրդական հանդիսութիւններ կազմակերպուած են տօնելու համար «Քասըմեան բռնատիրութեան վախճանը»։ Նոյն աղբիւրներու համաձայն, իրաքեան բանակի գինուորներ միացած են քիւրտ ըմբոստներուն եւ այս յաջողութիւնները հետզհետէ աճող դժգոհութիւններ պատճառած են իրաքեան Բարձր Հրամանատարութեան մէջ ուր կը մտահոգուին որ «յանկարծակի փոփոխութիւն մը պատահի Պաղտատի մէջ»։

Քասըմ շատ դժուարին կացութեան մատնուած է։ Փորձած է լեզու գտնել Պարզանիի հետ եւ այդ նպատակով հրաւէր ըրած է որ բանագնացներ ղրկուին իրեն, բանակցելու համար։ Անցեալ Յուլիս 13ին, ըստ հաւաստի աղբիւրի, Պարզանիի եղբայրը՝ Շէյխ Ահմէտ Պարզանի, հետը ունենալով «Ազգային Ազատագրական Բանակի» մէկ բարձրագոյն սպան, Պաղտատ գացած է եւ տեսնուած Քասըմի հետ։ Երկար վիճած են առանց որեւէ համաձայնութեան յանգելու, Պարզանիի դրած պայմանները շատ ծանր նկատուած են։ Քիւրտ պարագլուխը պահանջած է ի մէջ այլոց՝ ազգային ինքնավարութիւն մը որ Քիւրտերուն երաշխաւորէ իրենց քաղաքական, ընկերային, տնտեսական եւ մշակութային իրաւունքները իրաքեան հանրապետութեան սահմաններուն մէջ։

Իրաքի այս դէպքերուն ստացած ծաւալը պատճառ դարձած է նաեւ որ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի պաշտօնական շրջանակները մտահոգուին, երկու երկիրներու ալ քրտական շրջաններուն մէջ, բաւական իրարանցում կայ։ Արդէն կարգ մը լուրերու համաձայն, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի Քիւրտերը սկսած են պարենաւորում ղրկել Իրաքի իրենց հայրենակիցներուն։ Քիւրտ ազգայնական տարրերը կը փորձեն նաեւ ՄԱԿին ուշադրութիւնը հրաւիրել «Զօր. Քասըմի կառավարութեան ցեղասպանութեան ոճիրներուն վրայ»։

Պետըր խան որ Պարզանիի արտասահմանեան ներկայացուցիչն է, Փարիզ վերադարձած է 6 շաբաթ Ամերիկա մնալէն ետք ուր տեսակցութիւններ ունեցած է Արտաքին Նախարարութեան եւ ՄԱԿի պատասխանատուներու հետ, որոնց մէջ նաեւ Տիկին Ռուզվելթի եւ դատաւոր Տըկլըսի։ Կ'ըսուի թէ բոլորն ալ «մեծ համակրանքով մտիկ ըրած են Պետըր խանը եւ խոստացած որ բան մը կ'ընեն քրտական դատին համար»։

Հին խօսքեր բոլորն նոր մարդոց կողմէ, բայց միշտ նոյն հողեշահ եւ ծանօթ քարոզները։

Օրը Օրին

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ԳՈՐԾԸ

Այս անգամ, գէթ մէկ անգամ, խօսինք մեր ցաւին մասին։

Մեր ցաւը գիրքի ցաւ է։

Հայաստան, փութէն հաց հանելու ձեւով, անընդհատ եւ առատ ի լոյս աշխարհ կը բերէ գրական, գիտական եւ պատմական գիրքեր։ Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապ պահող Մարմինը պարբերաբար բաժին կը հանէ նաեւ այն մարմիններուն, որոնք կը գործեն հայրենիքէն դուրս։ Երբեմն նաեւ թերթերու եւ մտաւորականներու։

Այս գործը լաւ կազմակերպուած չէ։

Նախ ղրկող Մարմինին կողմէ։

Ամէն գիրք ամէն մարդու չի ղրկուիր։ Օրինակ, ի՞նչ օգուտ ունի ատամնաբուժութեան վերաբերեալ գիրք մը ղրկել դերձակին, խոհանոցի գիրք մը ղրկել պատմաբանին, կամ ժամանցի վէպեր եւ ոտանաւորներ ղրկել մտաւորականին։

Երկրորդ, հիմնարկութիւններ կան, որ կը ստանան գիրքերը... *Թուրքի* դնելու համար կարծես։ Կը թխեն անկիւն մը, վրան նայող չկայ, փոշին առնող չկայ, բացող կարդացող չկայ։ Կը թողուն որ... մուկերը կարդան։

Այս գործը, գիրքերու տարածման գործը, սակայն, լաւ գործ է, գնահատութեան արժանի։ Պէտք է կենդանացնել մշակոյթի կապը։ Հայաստանի մտաւորականը, եթէ ոչ անձամբ, գէթ իր բարոյական անձնաւորութեամբ, *իր գործով*, պէտք է այցելէ արտասահման։

Այս գործին կը միջամտեն, երբեմն, մեր գրավաճառները։ Երբ գրավաճառ կ'ըսեմ, պէտք է ընդունիլ այն չափանիշով որ կը տեսնուի մեր վարժապետներուն, մեր քահանաներուն, մեր խմբագիրներուն մօտ, — մեր մէջ, երբ սափրիչը չյաջողի՝ վարժապետ կ'ըլլայ, երբ վարժապետը չյաջողի՝ քահանայ կ'ըլլայ, երբ քահանան չյաջողի՝ վաճառական կ'ըլլայ։ Մեր մէջ արհեստները կը նմանին իրարու մէջ բացուող սենեակներու, մէկ սենեակէն միւսը մտնելով՝ մարդիկ կան որ առեւտուրով կը սկսին ու դուրս կ'ելլեն գրագէտ։ Շերամին պէս է հայ մտաւորական կոչուած մարդուն կեանքը, — որդ կը ծնի, բոժոժ կ'ըլլայ, յետոյ թիթեռնիկ։

Ահա թէ ինչո՛ւ գրավաճառը, որ առեւտրական իր գործով մշակոյթի տարածման առաքեալ մըն է միաժամանակ, որեւէ օգտակարութիւն չունեցող մարդ մըն է մեր մէջ։

Մտէք վաճառքէն ներս, — այնտեղ եւս կը գործէ գրավաճառանոց մը, որու գըլուխը դնելու համար մէկը՝ կը կատարուին Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապին սովորութիւնները։ Պարզ խօսքով՝ գիրքէ հասկցող չկայ, որպէսզի կատարուէր գիրքի սպասարկութեան գործը իտէալական ձեւով։ Գիրք մը ի՞նչպէս կը հիննայ, ինչո՞ւ գիրքեր կան՝ որ կ'աժաննան հիննալով, եւ ուրիշներ՝ որ կը սղեն հիննալով։ Ո՞վ կայ վաճառքերու մէջ, որ գիտնայ ատիկա։ Վերջապէս տարբերութիւն մը կայ գիրք ու աղխ ծախելուն միջեւ, ինչպէս պէտք է տարբերութիւն մը կենայ գրավաճառին ու աղխավաճառին միջեւ։ Առաջին տարբերութիւնը կը ճշդուի անով որ մէկը հատով կը ծախուի, միւսը քիլոյով, մինչ բացառաբար կը գտնես քանի մը հոգի միայն, որու համար կրնաս ըսել.— Զէ՛, ատիկա աղխավաճառ չէ, իսկական գրավաճառ է, կը հասկնայ գործը։

ԱՐԱԶ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԷՐԻ Առժամեայ Գործադիր Մարմնին կողմէ Ապտերհաման Ֆարէս յայտարարեց թէ Ֆրանսական Նախարարաց Խորհուրդի որոշումները ոչ զարմանք ոչ ալ յուզում յառաջ բերին։ Ալժ. Ազատ. Ճակատի պատասխանատուները սակայն գիտել կուտան թէ եթէ տը Կօլ կը փափաքի իսկապէս զօրաւոր ուժ մը ունենալ իրենց հետ խօսելու համար, լաւագոյն կ'ըլլայ որ օգնէ Ալժերիոյ։ Միւս կողմէ Պեն Պելլա անշուշտ իրեն ի նպաստ պիտի շահագործէ Փարիզի բացասական պատասխանը։ Պաշտօնական հանդիսութիւն մը տեղի ունեցաւ աշխի առաւ, Ալժէի նաւահանգիստը 6500 թօն խորհրդային ցորենին յանձնումին առեն։ Զարգացման Եւրոպական Հիմնադրամը տասը միլիառ հին ֆրանք տուաւ Ալժերիոյ։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Ալ Ախպար թերթին համաձայն, հաւանական կը նկատուի որ համայնավար պարագլուխը՝ Խալէտ Պեքթաշ իրաւունք ստանայ Սուրիա վերադառնալու։ Սեպտ. 28ի պետական հարուածէն ետք (որ Սուրիան բաժնեց Եգիպտոսէն) Պեքթաշ երկու անգամ փորձած է Սուրիա մտնել, բայց ետ մղուած է։ Նախապէս եղած յայտարարութեամբ մը, Ներքին Նախարարը՝ Ազիզ Ապտէլ Քերիմ ըսած էր թէ Նախարարաց Խորհուրդը կը նախատեսէ արտօնել Սուրիա վերադարձը այն անձնաւորութեանց, որոնք կամովին աքսորած էին իրենք զիրենք, բայց նախարարը անուն չէ տուած։

1960-2Ա *ԶՕՐԱՄԱՍԻ զինուորները ազատ պիտի արձակուին Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ (օդային բանակ) եւ 19էն՝ ցամաքային եւ ծովային։ Երկու կամ աւելի զաւակի տէր հայրերը պիտի ազատագրուին իրենց ընկերներէն երկու ամիս առաջ։*

ԱՄԵՐԻԿԱ միշտ կողմնակից է որ Քաթանկա մաս կազմէ Քոնկոյի ամբողջութեան, բայց Լոնտոն եւ Պրիւքսէլ միշտ կ'ընդդիմանան։

ՎԱՌԻ շրջանի հրդեհները մեծ աւերներ գործեցին։ 500 միլիոնի կը հասնին վնասները։ 5000 հոգի զինուոր-ցերեկ աշխատած են ազատելու համար կեանքեր եւ յաղթելու համար կրակին։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ինչպէս գրած էինք («Յառաջ»՝ Յունիս 20) Փարիզի մէջ Օգոստոս 7ին բացուեցաւ Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի կեդրոնական կոմիտէի տարեկան ժողովը։ Ներկայ են 100 պատգամաւորներ լիազօր ձայնով եւ մօտ 195 դիտողներ, ունկնդիրներ, եւայլն։

Ծանօթ է որ օրակարգի նիւթ է խորհրդային 5 եկեղեցիներու մասնակցութեան դիմումները, ի շարս որոնց՝ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին, որ այս ժողովին կը մասնակցի երեք ներկայացուցիչներով՝ Վրաստանի առաջնորդ Կոմիտաս եպս. Տէր-Ստեփանեան, Պարգեւ վարդապետ Գէորգեան (Էջմիածինէն) եւ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ եպս. Մանուկեան։

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան կողմէ կը մասնակցի Դպրեվանքի տեսուչը՝ Գարեգին վարդապետ Սարգիսեան։

Առիթը կ'ունենանք աւելի երկար խօսելու այս ժողովին աշխատանքներուն մասին։

ՎԱ՛Յ ՄԵԶ, ՀԱՅԵ՛Ր, ՎԱ՛Յ ՄԵԶ

ԿԱՄՈՒՐՋ ՆԵՏՈՒԱԾ Է ԱՐԱՔՍԻ ՎՐԱՅ

Դ.

3·— ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ԶԲՕՍՆՈՒ

Ջաղացքի աղմուկ կը յարուցանէ Եկեղեցին՝ այս մեր օրերուն: Արեւելքի մէջ թէ Արեւմուտքի, մին ընդդէմ միւսին, հռոմէական աշխարհակալութեան ոգին անուն ու ձեւ փոխած՝ դարձած է չախչախ, խլացնելու համար մեր ականջները եկեղեցիներու միութեան երգով մը երկձայն, մին պարիթոն, միւսը պասօ:

Զարմանալի չէ այս աղմուկը:

Աշխարհի տէրերը, յայսկոյս եւ յանկոյս, ուզած են որ մարդկային բազմութեան մէկ մասը գրօսնու Հերէի դրօշին տակ, իսկ միւս մասը՝ Պիստոսի դրօշին տակ ():*

Քանի ամառ է՝ երիտասարդները կը խայտան ծովափնեայ զբօսավայրերու վրայ, ամպածրար լեռներու գագաթն ի վեր, արեւին մէջ, լուսնին դէմ, բացօթեայ: Երբ ձմեռ է՝ ձիւներուն ու սառնաստաններուն վրայ, դահուկն ու չմուշկը իրենց ոտքերուն տակ:

Ցանուն առողջութեան կատարուած այս Հերէեան տօնախմբութիւնը, ըստ ընկերաբաններուն, մարդը կ'ազատագրէ աշխատանքի դաժան կապանքներէն եւ տառապածաշնչական անէծքէն: Պարապ եւ անդրադ ժամանակի պահանջն է ատիկա, զոր ուզեցին բիւրեղացնել քաղաքական վարիչները, հաստատելով մինիս-թէռ տէ լուազիռներ:

Անդին մարդոց ուրիշ բազմութիւն մը կը դիմէ անծանօթին՝ ապացոյցը տալով իր յուսահատութեան եւ զինաթափութեան, իր կարողութեանց վախճանականութեան, կամ ինչպէս պիտի ըսէին միջնադարեան փիլիսոփաները՝ հունաւորը գնելու համար անհունին առջեւ:

Հաւատացեալներն են ասոնք, որ կրօնական գոյն կուտան անդրադութեան, աշխատանքի դասալքութեան, անօգուտ զոհողութեանց՝ աշխարհուրացութեան իրենց սկզբունքներուն հետ անհաշտ:

Երկու շարժումներն ալ կը քաջալերուին աշխարհի տէրերուն կողմէ, կը խրախուսուին ու կը նպաստաւորուին հայրական բարեացակամութեամբ՝ վա-օրնցի տերիվաթիֆ: Արդարեւ այս շարժումները կը խառրեն ընդդիմութիւնները, կը չեզեն հետաքրքրութիւնները, հանգիստ կը ձգեն հայրիկն ու մայրիկը, որպէսզի ազատօրէն վարեն աշխարհի գործերը:

Փաստ որ Հերէն պաշտողներուն մէջ չքացած է հանրային գործերով զբաղելու տենչը, եւ արու քննադատութեան ձայնը՝ աշխարհավար գործիչներու հանդէպ: Գալով Պիստոսի հետեւորդներուն՝ թողէք մեզ, կ'ըսեն, որ եկեղեցի կառուցանենք եւ աղօթենք:

Ահա, այսպէս, ապաքաղաքական (ափոլիթիք) ընդհանուր տրամադրութեան մը մէջ ընկղմած են ժողովուրդները, Արեւելքէն Արեւմուտք, — ի՞նչ պէտք կ'ուզէք՝ կերէք, հանգիստ ձգեցէք մեզ, կ'ըսեն անոնք:

Եւ աշխարհ դարձած է տիրացու: Ուստի բարձր կը հնչէ Ջաղացքին չախ-չախը:

Խոստովանինք որ ապիկար են երիտասարդութիւն եւ հաւատացեալ, աշխարհի չափ տկար: Ուժ չեն ներկայացներ: Բա՛ն մըն ալ չեն կրնար ըլլալ, ոչ ի վիճակի են կառավարութիւն տապալելու, ոչ ալ պատերազմ արգիլելու:

Երբ պատերազմ ծագի, ռազմաճակատին առաջին գիծերուն վրայ է Հերէն, մինչ Պիստոս պիտի դիտէ իր եկեղեցիին գմբէթին պայթիլը ռումբերէն՝ երեսը խաչակնքելով: Իսկ պատասխանատուները՝ ապահով վայր մեկնած արդէն:

×

Եւ հիմա վերադառնանք դէպի... Արաքսի ափը:

Մեր երիտասարդութիւնը կը նմանի գետի մը, որ դուրս ելած է իր անկողինէն, — յորդած, ողողած, համատարած դարձած հեղեղ: Եթէ կ'ուզէք՝ կը նմանի մեղախումբի, որ հեռացած է փեթակէն, երկինք թռած, թագուհիին շուրջ պարս բռնած՝ զայն բեղնաւորելու ցանկութեամբ միայն, ի՛նչ փոյթ թէ փճացում է վերջը (**):

Իսկ մեր հաւատացեալնե՞րը... եկեղեցի կը շինեն անընդհատ, մրցումի ելած, «իմ ժամս-քու ժամդ» խաղալու համար, հարուստի մը չորնալիք անունը յաւերժացնելու համար, եւ չեմ գիտեր՝ դեռ ուրիշ ի՛նչ բանի համար: Եպիսկոպոսները, պարս ելած, կը թռչին երկրէ երկիր: Զարչիներու ուխտադնացութիւն կը կատարուի դէպի Էջմիածին, (շուտով կը լրանայ յիսնամեակը եւ դեռ պետական ժողովուրդ չդարձաւ Հայը, որ Էջմիածնասէր է՝ բայց ոչ Երեւանասէր): Վերջալէս խորհրդակցութիւններ կը կատարուին եւ «սրբաղումար» ժողովներ (ի՞նչ կը նշանակէ արդեօք):

Չախ-չախ յայսկոյս, չախ-չախ յայնկոյս եւ այս ամէնը՝ խելապտոյտ պատճառող ծախքերով: Միլիոննե՛ր կը ծախսուին եկեղեցի շինելու համար, մինչ Հայը... կ'ապահայյանայ ամէն օր, մոռնալով իր լեզուն, իր գիրը, իր պատմութիւնը:

Կաթողիկոս մը ունինք, որ «ամենայն Հայոց» տիտղոսը կեսարական ծիրանի կը կարծէ՝ իր ուսերուն նետուած, մինչ իր ժողովուրդը այսօր հպատակ դարձած է Անգլիացիին, Ամերիկացիին, Ֆրանսացիին, Արաբացիին, եւ ո՛վ գիտէ թէ դեռ վաղը, ո՞ր գնչուին: Ուրիշ գահակալներ, նետելով այդ ծիրանին, շղթայ կախած էին իրենց վիզէն, վասնզի օտարը կամուրջ նետած էր Արաքսի վրայ:

Կը լսենք թէ Ազգ· Սահմանադրութիւնը քատիւէ *հռչակելէ ետք (Թող չմոռցուի Պոլսոյ նախորդ պատրիարքին մեղսակցութիւնը), այժմ պիտի պատրաստեն ազգ· եկեղեցական կանոնագրութիւն մը, (գտա՞ն ժամանակը), երբ գիտեն թէ կանոնական, ամբողջական եւ իրական մասնակցութիւն մը չի կրնար բերել ազգը՝ ծրագրուած ժողովներուն, ներկայ պայմաններուն մէջ (Թող չմոռցուի այս մեղսակցութիւնն ալ):*

Եթէ պետութիւն ունինք, պետութիւնը եւս պիտի հետաքրքրուի անշուշտ՝ իր վեհապետական իրաւունքները բաժնելու համար եկեղեցական իրաւունքներէն, թոյլ չտալու համար որ չփոթուինք... հօտի մը հետ, որու հովիւը փարաճա *կը հագնի, ինչպէս կ'ըսեն Հայաստանի մէջ:*

Եւ այժմ, ընդհանուր քայքայման ու կազմալուծութեան համայնապատկերին դէմ կանգնած, կը հարցնեմ ես ինծի.

— Ի՞նչ կարելի է ընել:

Ափսո՛ս, մեծերը պիտի ուտեն փոքրերը: Առուակը գետակին մէջ, գետը ծովին մէջ, Արաքսն ալ ի վերջոյ պիտի միանայ ջուրերու անծայրածիր տարածութեան:

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Ապակրօնական իմ տեսակէտներս չեմ ծածկած երբեք՝ որպէսզի ոչ ոք վիրաւորէ զիս այն յետամնացութեամբ, որ յատուկ է ժամանակին հետ քալելու անընդունակ սերունդի մը: Բայց եւ այնպէս չի պակսիր հետաքրքրութիւնս մեր ժողովուրդին կրօնական կեանքին եւ եկեղեցական վէճերուն մասին:

Ազգային գահավէժ մեր անկումին մէջ ոչինչ կը յուսամ Եկեղեցիէն: Գէթ պահենք դիրքերը:

Կ'ընդունիմ «ամենայն Հայոց հայրապետական աթոռի» մը գոյութիւնը՝ իբրեւ պատմական աւանդութիւն, փոյթ չէ թէ պետական դերադաս մարմինի մը կողքին, (ի՞նչ կ'ըլլայ-ի՞նչ չըլլար վաղը): Կ'ընդունիմ «Կիլիկեան հայրապետական անկախ աթոռի» մը գոյութիւնը՝ տէր կանգնելու համար Սփիւռքի ժողովուրդին, որու կը զլացուի այլ ձեւով գործունէութեան ամէն իրաւունք: Իբրեւ գրգիռ եւ ապահովութիւն Էջմիածնի: Մանաւանդ այն պատճառով որ գոյութիւն ունի Կիլիկեան հայրապետական աթոռ մը եւս՝ կաթողիկէ Հայոց յատուկ: Ինծի համար որեւէ իմաստ չունին «լուսաւորչական» եւ «կաթողիկէ» բառերը, (երբեք չեմ սիրեր Գրիգոր Լուսաւորիչը, բիւզանդական այս գործակալը), — կ'առնեմ Հայը միայն: Օր մը առիթ կ'ունենամ ներկայացնելու «լուսաւորչական-կաթողիկէ» վէճը, մանաւանդ Թրքական էնթրիկները, այնպիսի ձեւով, դիւաններ քրքրելով եւ անծանօթ մանրամասնութիւններ բերելով, որ թերեւս ոմանց արցունքը չդադրի երբեք եւ ոմանց ոսկորները սարսռան գերեզմաններու մէջ, — ի՛նչ ողբերգութիւն, ի՛նչ ողբերգութիւն: Բայց եթէ կը պաշտպանեմ Կիլիկեան երկու հայրապետական աթոռ, պարզ է պատճառը, — պահպանել պատմական աւանդութիւնը, (ես չա՛տ կը յարգեմ կաթողիկէ արդի գահակալը, — չմոռնանք որ ամբողջ Հայութիւնը կը հրճուէր՝ երբ Թերթերը ապահով կը հաղորդէին այս մեծութեան ընտրութիւնը իբրեւ պապ, — սակայն պատմութիւնը միշտ կը յիշեցնէ Հասունը եւ տխուր դէպքերը, աւելցնելով թէ, չէ՛հ, ի՛նչ կ'ըլլայ – ի՛նչ չըլլար, երբ գայ յաջորդին յաջորդը):

Որպէսզի մտածելու ազատութեան մասին նոր ապացոյց մը եւս տամ, համակիր եւ հիացող մը Կոզեան եպիսկոպոսի, իբրեւ մեծարժէք մատուրական, կ'աւելցնեմ որ աւելորդ էր իր վերջին գործը, «Հայոց եկեղեցին»:

Ակադեմական արժէք չունի Օրմանեանի գործը, այլ մանաւանդ հին է: Հին գործ մը քննադատել կը նշանակէ փոշի թօթվել: Մակերեսային աշխատանքի ախոյեան մըն է Օրմանեան, բայց իր գործը կը մատնէ ազնիւ զգացում մը: Կը դաւանա՞նք ընդհանրական եկեղեցին, բայց մեզի չա՛տ դաւանանեց այդ ընդհանրական եկեղեցին: Եթէ մեղք գործուած է հանդէպ Քրիստոսի ընդհանրական եկեղեցիին, մեղքը գրեցէք իմ կռնակիս վրայ:

Շատ ճիշդ է գրուած Էջմիածին *ամսաթերթին պատասխանին ակիզը, աշխարհականի մը գրիչով ապահովաբար, թէ ժամանակավրէպ են այս վէճերը: Հարկ չկար ընդվզելու Օրմանեանի գործին նոր տպագրութեանց համար, — եթէ այդ հրատարակիչները (պատրիարք կամ եպիսկոպոս) գործէն հասկցող ըլլային, ինչո՞ւ կը գրէին նոր գործ մը՝ փոխանակ տպելու հին գործ մը եւ տկար գործ մը:*

Չեմ հաւնիր Օրմանեանի Հայոց եկեղեցին *(խեղճ է վարդապետական մասը): Չեմ հաւնիր Օրմանեանի* Ազգապատումին *(կը հետեւի Չամչեանի պատմագրական եղանակին): Չեմ հաւնիր Օրմանեանի* Ծիսական բառարանին *(դպրոցականի գործ): Բայց հոյակապ են Օրմանեանի* Ճառերը, *զորս կ'ուզեմ ամփոփել հատորի մը մէջ, փոյթ չէ թէ լեզուն ըլլայ հին ու թօթով:*

Կոզեանի գործը փամֆլէէ *ձեւ առած է: Հմտութիւն ցուցադրելու մեղքէն զատ՝ կը տառապի նոր ժամանակներու յատուկ* դիալեկտիկայի *պակասէն: Այս տեսակէտով անմրցելի են* Ֆրանսացի *եկեղեցական մատենագիրները: Փոշի թօթվելու ժամանակ՝ հարկ չկայ վիճելու նաեւ գաղափարներու մասին, որոնք նոյնպէս փոշի են: Կը նախընտրէի որ քիչ մը սկեպտիկ աւիշ խառնուած ըլլար այն ըմբռնումներուն, զորս* փափիամն *իսկ պիտի ուրանար՝ երբ հոգեվերլուծական փորձի ենթարկուէր: Ի վերջոյ, մեզի հետ չծնան այդ ըմբռնումները, դաստիարակութիւնն է որ կուտայ: Չմոռնալ որ Յիսուս եւս պիտի չճանչնար արդի քրիստոնէութիւնը, թէեւ իր անունով կապուած, եթէ դառնալ գար աշխարհ:*

Այսուհանդերձ Կոզեանի գործը կը բերէ ծանօթութիւններու հարուստ հունք մը, — պատմականը՝ վիճելի, վարդա-

(*) Հերէ այն դիցուհին է, որ կը մարմնացնէ երիտասարդութիւնը, (վերջերս այս բառով կերտուեցաւ *հերեպժի* = երիտասարդագիտութիւն), իսկ Պիստոս կը մարմնացնէ հաւատքը, բառ մը որ շատ սիրելի է Տարսոնցի Պօղոսին, իբրեւ հիմնաքար կրօնքի, (աւելի քան 200 անգամ գործածած է գոյական կամ բայական ձեւով):

(**) Թագուհին բեղնաւորող արու մեղուները կը փճացուին ետքէն՝ աշխատաւոր էգ մեղուներու կողմէ, — *ա պօն անթանտէօռ սալիւ*:

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԽՄԲ·— Պէյրութի Այգէն կ'արտատպենք հետեւեալ շահեկան յօդուածաշարքը նուիրուած Պէյրութի հայաշատ արուարձաններէն՝ Պուրճ-Համմուտի·

Պէյրութի գետը դէպի Միջերկրական ծով յառաջացման իր ճամբուն վրայ գրեթէ ուղիղ գիծ մը կը գծէ: Այդ գիծը տեսակ մը սահման է Պէյրութ քաղաքը Պուրճ Համմուտէն բաժնող:

Մօտ 32 տարի առաջ, Պուրճ Համմուտ ծածկուած էր թթաստաններով եւ բանջարանոցներով, որոնց մէջ կը մնային մշակներու յատկացուած քարաշէն, կղմինտրէ կտուրով քանի մը տուներ:

Այս տեղ-տեղ մշակուած հողամասը, որուն արեւելեան սահմանը կը մօտենար Ճիտէյտի (Պէյրութի արուարձան), ունէր ճահճային անկիւններ, եղէգնուտներ, ստեղծելով խոնաւ եւ ապառողջ կլիմայ մը:

Գետը՝ ձիւնհալի եղանակէն ետք կը սկսէր ամփոփուիլ, նեղնալ: Անոր մէջ կը թափէին գետափին կառուցուած կաշիի եւ բամպակի քանի մը պզտիկ գործարաններու աղտոտ ու գարշահոտ ջուրերը, եւ զայն կը դարձնէին կայուն կոյուղի մը, որ նպաստաւոր վայր մը կը դառնար գորտերու, մժեղագգիներու, թունաւոր միջատներու եւ նոյնիսկ՝ սողուններու:

1925ական թուականներուն Լիբանան ունէր իր գիւղերը, եւ որպէս քաղաքամայր՝ Պէյրութը: Պուրճ Համմուտի շրջանը, որ արուարձան մը կը նկատուէր, իր գետափնեայ դիրքին եւ ճահճային ապառողջ կլիմային պատճառաւ խրտչեցուցած էր շատերը եւ ոչ ոք համարձակած էր այդ կողմերը բնակութիւն հաստատել:

Սակայն, 1925էն ետք, կիլիկեցի գաղթականներու մեծ մասը քանի մը տարի Սուրիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ մնալէ ետք՝ կ'անցնէին Պէյրութ:

Մար Միխայէլի շրջանի հիւղաւանին մէջ ժամանակ մը մնալէ ետք, եւ նոյն վայրին մէջ ծագած հրդեհի մը հետեւանքով՝ բնակչութեան մէկ մասը կ'անցնէր Պուրճ Համմուտ:

ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍ ԱՐԻՍ

Զմմառեան ուխտէն վարդապետ մը, Հայր Պօղոս Արիս, կանուխէն հաստատուած Լիբանան, իմանալով Հայերու զանգուածային գաղթը Պէյրութ, հետաքրքրուած էր անոնցմով եւ անմիջապէս անցած աշխատանքի, իր ցեղակիցներուն օգտակար ըլլալու փափաքով:

Ան, Պուրճ Համմուտի շրջանին մէջ ծայրամասին ունէր բաւական ընդարձակ կալուածներ, նարնջենիի պարտէզներ եւ բանջարանոցներ: Առանց վարանելու սկսած էր տրամադրել իր կալուածներէն մաս մը, նիւթական շատ չնչին գումարներու փոխարէն, որոնք պիտի գանձուէին անորոշ ապագային: Այդ հողամասին վրայ կը կառուցուէին բնակելի տուներ՝ գաղթական հայ զանգուածի մը կողմէ:

Ապագայ պատմաբանը, որ պիտի գրէ Պուրճ Համմուտի հայկական գաղութին կեանքը, յարգանքով կանգ պիտի առնէ այս վարդապետին անունին առջեւ եւ երախտագիտական ու ներբողական տողեր պիտի գրէ անոր մասին, որ այդ նեղ օրերուն փրկութեան ձեռք երկարեց օտար երկիրներ հաստատուած, ջարդէն ճողոպրած սերունդի մը բեկորներուն:

Ան ոչ միայն հողեր տրամադրեց անոնց ուզողներուն, այլ կազմակերպեց անոնց ընկերա-հասարակական կեանքը, օժանդակ հանդիսանալով՝ զանազան ձեւերով: Այդ ազնիւ կղերականը վախճանեցաւ 1960ին: Լիբանանի կառավարութիւնը՝ պատուած էր Մայրիներու Արժանեաց Շքանշանով, իր մատուցած բազմաթիւ ծառայութիւններուն համար:

(1 – Շար·)

ՄԵՍՐՈՊԱՅ ԲԵՐԴ

(ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ)

Հին հին դարերու մէջ հիւսուած ժողովրդական աւանդութիւն մը կը պատմէ թէ Բալու քաղաքին վերեւ գտնուած բերդը ճգնարան – աղօթատեղին եղած է Մեսրոպ Մաշտոցի: Ըստ այդ աւանդութեան՝ աշտարակ բերդին վրայ է Մեսրոպ ու իր աթոռն է հսկայ քարաժայռ–ապառաժը, որ կը ցցուի քաղաքին վերեւ:

Այս ապառաժը կը կոչուի «Մեսրոպայ բերդ», որ ունի քարայրներ, որոնց մէջ, ըստ աւանդութեան, Ս. Մեսրոպ ժամեր է անցուցած աղօթքի ու խոկումներու մէջ խորասուզուած՝ մինչ յուսախաբ կը դառնար Միջագետքէն: Այդ Բալուական Սինայի վրա՛յ է որ կ՚ունենայ Մաշտոց աստուածային ներշնչումը ու մեր տառերու տախտակները ձեռքին մէջ՝ յաղթանակով վար կ՚իջնէ իբրեւ Մովսէս...

Սրբանուէր բերդը եկեղեցիի մը չափ պատկառելի է ունեցած բնիկ ժողովուրդին վրայ, տարւոյ մէջ իր յատուկ տօնախմբութեան օրն ունենալով, ուր ուխտի կը դիմէր գիւղայինն՝ գոհանալէ կը ճենճերով ու աղօթքի բուրմունքներով Ս. Մեսրոպի օգնութիւնն ու միջնորդութիւնը հայցելով: Այդ բերդը կենդանի պատմութիւն է եղած, իր աշտարակ բարձունքներուն վրայ չէնքեր են գտնուած, որոնց մնացորդները ապացոյց են թէ «Մեսրոպայ Բերդը» ապաստանարան է եղած դարերու դժխեմ յարձակումներու դէմ:

Բերդին երեք կողմերէն ո՛չ թէ մարդ, այլ փերիի ոտքերն իսկ կոտւան չեն կարող գտնել: Արդեօք արծիւի՞ թեւերը կրցա՞ծ են հասնիլ: Միմիայն արահետ մը ունի արեւմտեան կողմը, կածան մը՝ որ մազէ կամուրջի չափ դժուարին է:

Վարն է Արածանիի հովիտը, հեռուն՝ այգեւէտ սարերը, շուրջանակի՝ վար – ապելէղ ծառաստանները, որոնց ընդմէջէն հիւսուրյ դետը նուիրական խոխոջիւնով, դդչելով օձապտոյտ շրջաններ կը դծէ կապոյտ ծիր մը յօրինելով ընդար – ձակ հորիզոնին ներքեւ:

Համբո՜յր սարերուն, համբո՜յր քարերուն... (Հմմտ. Արեւելք, Կ. Պ. 1888, թիւ 1248):

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

պետականը՝ քիչ, ծխականը՝ չյնահաստուած, (քրիստոնէութիւնը չունի ընդհատ – ուր ծխականութիւն, փոխառութիւն է):

Կողեանի գործը բանաստեղծական խնջոյք մըն է, բայց ոչ երբեք ժողովրդական:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Վերջ)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

« Օրէնքը բանականութեան մէկ կանոնն է, հասարակաց բարիքին համար հրապարակուած անոր կողմէ, որ հասարակութեան ղեկավարութիւնն ստանձնած է: Քանի որ օրէնքը դրուած է հասարակաց բարիքին համար, անհատական բանականութեան չի պատկանիր օրէնք դնել, այլ ժողովուրդին բանականութեան կամ իր ներկայացուցիչներուն: Վասն զի անոր ամէնուն յատուկ ըլլալով, ամէնն ալ իրաւունք ունին կանոնաւորելու ինչ որ վախճանը կը պարտադրէ »:

Մարսիլիօ Փատովացի 1324ին կը գրէր թէ օրէնքը կը բխի ժողովուրդէն, կ՚առաջարկէր աշխարհիկ վեհապետութիւն եւ իշխանութեանց բաժանում: Սուարէ կ՚աւելցնէ. « Օրէնքը հասարակութեան գործ է եւ որովհետեւ հասարակութիւնը չի կրնար օրէնսդիր ըլլալ՝ իշխանութիւնը կը յանձնեն քանի մը անձերու, կամ մեծ թիւով մարդոց»: Սուարէի համար օրէնքը կը խմբագրուի հաւաքականութեան մը կողմէ, բայց որպէս ներկայացուցիչ ժողովուրդին:

Բուսոյէն շատ առաջ Բրուտոս, որ կեղծանուն մը ըլլալու է, 1579ին հրատարակած գործով կ՚ընդունէր թէ անհատը ընկերութենէն առաջ է, քաղաքական իշխանութիւնը ազատօրէն ընդունուած դաշինքի մը շնորհիւ է: Հեղինակը կ՚ընդունէր, թէ ժողովուրդը կրնայ հրաժարիլ իր վեհապետութենէն պաշտօնէութեան յանձնելով ժողովուրդին խնամակալութիւնը: Բուսոյի համաձայն վեհապետութիւնը անփոխարինելի է, որովհետեւ կամքին գործը չի փոխանցուիր եւ ընդհանուր կամքը չի ներկայացուիր:

Յեղափոխութիւնը քաղքենի դասակարգին յաղթանակն էր: Կը ջնջէր դասակարգերու իրաւունքները, կ՚ազգայնացնէր եկեղեցիին կալուածները՝ ի նպաստ քաղքենի սեփականութեան:

Կը ջնջէր արհեստակցական միութիւնները, կը հաստատէր ձեռներէցութիւն, մրցակցութիւն:

Կը ջնջէր անդրանկութեան իրաւունքը, կը հաստատէր ժառանգութեան հաւասար բաժանում:

Կը հաստատէր, թէ ընկերութեան հիմնական տարրը անհատն է, ոչ թէ ընկերութիւնը:

Վեհապետութիւնը կը պատկանի ժողովուրդին, ոչ թէ թագաւորին՝ աստուածային իրաւունքով, հետեւաբար ժողովուրդն իրաւունք ունի իր ներկայացուցիչներուն միջոցով օրէնքներ խմբագրելու, իշխանութեան վրայ հսկելու:

Յարգելու է ուրիշ ազգերու իրաւունքները:

Անհատական սեփականութիւնը « անբռնաբարելի եւ սրբազան է »: 1793ի ժողովը պիտի յայտարարէր «սեփականութիւնը յարգելի է, որովհետեւ մարդուն աշխատանքին պտուղն է»:

Ծայրայեղ յեղափոխականներ պիտի մերժեն սեփականութեան իրաւունքը, որովհետեւ սեփականութեամբ անհաւասարութիւն պիտի հաստատուի, մէկը պիտի հարստանայ աշխատութեամբ, ձեռներէց ոգիով, ուրիշ մը աղքատ պիտի մնայ, որովհետեւ զուրկ է բարոյական եւ մտաւոր կարողութիւններէ: Անհատական սեփականութեան տեղ պիտի փորձէին հաստատել համայնքային սեփականութիւնը, պիտի ըլլան հակայեղափոխական:

Ծայրայեղ յեղափոխական Պապէօֆ կը հրատարակէր Հաւասարներու մանիֆեստը.

Բնութիւնը ամէն մարդու համար բոլոր բարիքները վայելելու հաւասար իրաւունք տուած է:

Ընկերութեան նպատակն է պաշտպանել այս հաւասարութիւնը, որ յաճախ ենթակայ է յարձակումի զօրաւորէն եւ չարագործէն եւ հասարակաց վայելքները աճեցնել ամէնուն գործակցութեամբ:

Բնութիւնը իւրաքանչիւրին պարտադրած է աշխատութիւնը, ոչ մէկը կրնայ խուսափիլ աշխատանքէ՝ առանց յանցանքի:

Աշխատանք եւ ստացուածք ըլլալու են հասարակաց:

Մէկը կը տքնի աշխատանքի տակ, ուրիշ մը կը լողայ առատութեան մէջ՝ առանց աշխատանքի:

Ոչ մէկը իրաւունք ունի երկրի եւ ճարտարարուեստի բարիքները սեփականացնել:

Ճշմարիտ ընկերութեան մը մէջ հարուստներ եւ աղքատներ ըլլալու չեն:

Ժողովուրդին թշնամիներն են հարուստները, որոնք չեն ուզեր հրաժարիլ աւելորդէն, ի նպաստ չքաւորներու:

Կրթութիւնն ըլլալու է հասարակաց, ոչ մէկը իրաւունք ունի զրկելու ուրիշ մը կրթութենէ:

Յեղափոխութեան նպատակն է ջնջել անհաւասարութիւնները եւ հաստատել հասարակաց երջանկութիւն:

Յեղափոխութիւնը վերջացած չէ, մինչեւ որ հաւասարութիւնը չհաստատուի:

×

Պապէօֆ կը ժխտէր անհատական սեփականութեան իրաւունքը, կը հակաէր յեղափոխութեան ոգիին, «Մարդկային Իրաւունքներու Յայտարարութեան», վըստնգաւոր վարդապետութեան հիմնադիրը կը հանդիսանար, կը դատապարտուէր մահուան, ինքնասպան կ՚ըլլար կառափնատի ճամբուն վրայ: Գաղափարը մնաց եւ իր աշակերտները յայտարարութեամբ մը վերակենդանացուցին վարպետն ու վարդապետութիւնը, նոր յեղափոխութեանց դիմելով:

Պատմական Թուականէն ի վեր քաղքենի դասակարգը ստանձնեց պետութեան եւ տնտեսութեան ղեկավարութիւնը: Նորանոր գիւտեր յեղաշրջեցին ճարտարարուեստը, յառաջդիմեց դրամագլուխի գործածութիւնը, մրցակցութիւնը պարտադրեց արտադրելու աւելի աժան եւ առատ, աշխատաւորին աշխատանքի ժամերն աւելցնելով, օրավարձքերը նուազեցնելով: Նոր դասակարգ մը կազմուեցաւ, որ իր կարգին պիտի պայքարէր քաղքենի դասակարգին դէմ հաւասարութիւն պահանջելով: Ընդհանուր քուէարկութիւն պիտի պահանջէր, գործադուլի իրաւունք՝ դասակարգային իրաւունքները պաշտպանելու համար:

Անցեալ դարը պիտի ըլլայ ազգայնական, ընկերային յեղաշրջումներու դարը: Յեղափոխութեան դրօշին վերտառութիւնը պիտի մնայ խտէալ մը:

Վալմիի ճակատամարտէն ետք Կէօթէ կ՚ըսէր. «Այսօր, այս ժամուն, նոր դարագլուխ մը կը սկսի, կրնանք ըսել թէ ներկայ էինք հոն»:

Նոր պատմութիւնը կը սկսի այդ դարագլուխէն:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

4 ՄԻԼԻՈՆ ՀՈԳԵԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴ ԿԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն.—

Ստուգուած է թէ Թուրքիոյ բնակչութեան աւելի քան 4 միլիոնը հոգեկան հիւանդ է:

Շահագրգռուողները կը յայտնեն թէ ամէն 100 հոգիէն 15ը հոգեկան հիւանդ է, բայց թէ ժառանգական չէ:

Այս տարի Պոլսոյ մէջ մանկական անդամալուծութեան դէպքերը 2,5 անգամ աւելցած են բաղդատմամբ անցեալ տարիին, մինչ 1961ին 120 դէպք տեսնուած էր, այս տարուան առաջին 7 ամիսներուն անդամալուծութեան պարագաները 200ի հասած են: Ցուլիսին, մրցանիշ հաստատուած է 140 դէպքով, եւ մանուկ մը մեռած է այս հիւանդութենէն:

Ցուլիսին նկատուած են նաեւ որովայնային ժանտատենդի 46, համաճարակային խելապատի բորբոքման 5 պարագաներ:

Առողջապահական տնօրէնը յայտարարեց թէ փոլիոյի համաճարակ չկայ: Այս հիւանդութիւնը ամէնէն աւելի Պէյօղլուի եւ Ֆաթիհի պէս հոծ թաղերու մէջ կը նկատուի: Առողջապահական տնօրէնը աւելցուց նաեւ թէ պէտք է ժողովուրդը օճառի վարժեցնել, որովհետեւ նոյն թաղերու 300.000 բնակարանէն 250.000ին ծորակին քով օճառ չի գտնուիր:

ԱԽԱՋԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

Այդ պահուն Մօնթը դուրս ելաւ: Աւագակապետը մօտեցաւ Մօնթի ու հարցուց.

— Վանահայրը հո՞ս է:

— Հոս է, պատասխանեց Մօնթը, որ մինչեւ այն ատեն զարմանքով խառն նայուածք մը նետեց այդ անծանօթ պարսկահային վրայ:

— Կը խնդրեմ, ըսէք իրեն թէ Պարսկաստանցի վաճառական մը եկած է ու տեսնել կ՚ուզէ զինքը. արդեօք կարելի՞ է:

Մօնթը փէշերը ժողվելով աճապարեց ներս երթալ:

— Ուրեմն սպասեցէք, ըսաւ Մօնթը:

Աւագակապետը գլխի նշանով մը համաձայնութիւն տուաւ:

Քիչ յետոյ Մօնթը դուրս ելաւ եւ հրաւիրեց զինքը վանահօր դիւանատունը:

Վանահայրը բնիկ Ա... գիւղէն էր: Հագիւ յիսունի մօտ, գիրուկ կազմուածքով, մէջահասակ, լայն ճակատով, խոր – աթափանց աչքերով ու լուրջ նկարագրով անձ մըն էր: Մեծ ու նշանաւոր ուսումնարաններու մէջ դաստիարակուած չէր, բայց ինքնաշխատութեան շնորհիւ յաջողած էր բաւական յառաջ տանիլ իր մտաւորական պաշարը: Փոխանակ հինցած մատեաններու վրայ տարիներով իր ուղեղը յոգնեցնելու, ան ինքզինքը տուած էր ներկայ սերունդին գաղափարներուն, որոնցմէ կը ներշնչուէր: Հետեւած էր ոչ թէ խրթին ու անիմաստ զրականութեան մը, որ ապառժին վրայ բոյս հասցնելու պէս յիմարութիւն մըն էր, այլ այն ոգիին՝ որ էր վերածնութեան գրականութիւնն ու շարժումը: Մէկ խօսքով՝ աշակերտն էր այն մեծ մարդուն որ ազգին Հայրիկը կոչուած էր:

Վանահայրը յարգանքով դիմաւորեց կարծեցեալ Պարսկաստանցի վաճառական Հայը եւ նստեցուց թաւիշէ կակուղ բազմոցին վրայ: Դիւանատունին կահաւորումը բաւական կոկիկ ու միանգամայն ճաշակաւոր էր: Դուռին ճիշդ դէմի պատէն Հայրիկին պատկերը կախուած էր լայն ու ոսկեզօծ շրջանակի մը մէջ, իսկ միւս պատերուն վրայ կը տեսնուէին Իզմիրլեանի պատրիարքին ու Ներսէս Վարժապետեանի մեծադիր լուսանկարները:

Ձեռուն նկարուած էր ու տախտակամած մը գորգով մը ծածկուած:

— Ներեցէք, Հայր Սուրբ, մրմնջեց Աւագակապետը, շատ կանուխէն անհանգիստ ըրի ձեզ, անանկ չէ՞:

— Ամենեւին: Ես երեք ժամէն աւելի կ՚ըլլայ որ արթուն եմ, նկատել տուաւ վանահայրը: Ժամանակ մը կէս գիշերէն ժամ մը ետք վանքին զանգակները կը հնչուէին ու մենք պարտաւոր էինք աղօթելու երթալ, որ մինչեւ առաւօտ լոյսը կը տեւէր: Հիմա վերցաւ ատիկա, բայց սովորութիւնս չկրցայ մոռնալ. նորէն անպատճառ կ՚արթննամ:

— Կ՚աղօթէ՞ք:

— Ի՛հ, ի հարկէ. մեր կոչումն է այդ, մեր պարտականութիւնն է աղօթել, երբեմն ալ տարբեր գիրքեր կարդալով կը զբաղիմ:

— Հիմա վանքին մէջ քանի՞ հոգի կը գտնուի:

— Շատ չէ. սանկ Մօնթերով, սարկաւագներով ու մշակներով մէկտեղ հազիւ տասնեւչորս հոգիի չափ կը գտնուին: Առաջուան վանքը չմաց: Մօտաւորապէս հարիւրէն աւելի կրօնաւորներ կային, որոնք հանդիստ մը կը վարէին:

— Այդ հիմակուաններուն պարտականութիւնը ի՞նչ է:

— Շիտակն ըսելով, միմիայն վանքը պահպանել, ուրիշ ոչինչ: Կան մէջերնին անանկներ որ հազիւ կարդալ գրել գիտեն: Անոնք ալ պարզապէս մշակ անունով մնացած են ու բոլոր ամառը վանքին արտերը հերկելու կ՚երթան: Ա՛խ, ահագին կալուածներ ունի վանքը, բայց մարդ կը պակսի զանոնք մշակելու:

— Իմացածիս նայելով՝ առաջնորդութեան ալ կոչուած էիք ու ժամանակ մը այդ գահին վրայ նստեցաք, անանկ չէ՞:

— Իրաւ է, բայց ատիկա իմ գործս չէ: Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը, երբ յարմար առաջնորդ մը չկրնայ որոշել Վանայ վիճակին, անմիջապէս կը հրամայէ ինծի որ փոխանորդաբար այդ պաշտօնը վարեմ մինչեւ նոր տնօրինութիւն: Երկաթէ ղնդակներ կլլելու չափ ծանր է մանաւանդ այդ խառնակ ըսուած դասակարգին խօսք հասկցնելը. շատ դժուար:

Աւագակապետը լուռ մնաց: Վայրկեան մը մտածելէ ետք հարցուց.

— Ա... գիւղը ձե՞ր թեմին կը պատկանի:

— Ի՞նչ կերպով:

— Պտուղ հաւաքելու ժամանակ:

— Այո՛:

— Ըսել է թէ հոնտեղի քահանաները ձեր վանքին մէջ ձեռնադրուած են:

— Ճիշդ է:

— Քահանայ մը կայ եղեր հոն այդ գիւղէն, կարելի՞ է տեսնել:

— Տէր Օհա՞նը:

— Այո՛:

(Շար.)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի տօն Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնայ: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Վրաստանի Հայոց Առաջնորդ ՏԷՐ ԿՈՄԻՏԱՍ եպիսկոպոս ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ:

Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողօրհնութիւն:

Երկուշաբթի ՄԵՌԵԼՈՑ: Պիտի մատուցուի պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ մեր բոլոր ննջեցելոց հոգւոց:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութիւններուն:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Վերափոխում Տիրամօր: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին եւ յետոյ խաղողօրհնէք:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ԳԵՐՊ. ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ԶՈՀՐԱՊԵԱՆ

Յունաստանի եւ Ճէզիրէի Հայ Կաթողիկէներուն նախկին վիճակաւորը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածինի տօնը կը կատարուի օրուան յատուկ հանդիսաւորութիւնով, ինչպէս նաեւ խաղողօրհնէք: Խաղողի նուիրատուութիւնները կ'արձանագրուին հաճոյքով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ու քարոզէ հոգեւոր հովիւ Պարգեւ քահանայ Մերճանեան:

Պատարագէն վերջ պիտի կատարուի աւանդական խաղողի օրհնութիւնը:

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Այս կիրակի Աստուածածնայ վերափոխման տօնին առթիւ Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Տէր Ներսեհ վրդ. Բապուճեան:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի օր պիտի կատարուի խաղողօրհնէքի արարողութիւնը, իսկ չորեքշաբթի (15 Օգոստ.) հոգեհանգստեան պաշտօնական արարողութիւն պիտի կատարուի 1944 Օգոստ 15ի քաղաքիս ազատագրութեան առթիւ զոհ գացած մեր բոլոր հայրենակիցներուն յիշատակին:

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Սէնթ-Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Աստուածածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն մէջ: Առաւօտ՝ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7,30: Պատարագ 9,30, քարոզ 11, խաղողօրհնէք՝ ժամը 11,30ին:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Վազգէն վրդ. Քէշիշեան:

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆ ՔԱՄՓ-ՖՐԷԶ

Պատարագ եւ խաղողօրհնէք այս կիրակի առաւօտ:

Այս առթիւ մասնաւոր մատաղ ըրած է տեղւոյս բարեպաշտներէն՝ այրի Տիկին Հայկուհի Գամպուրեան՝ ի յիշատակ իր ննջեցելոց:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Նիկէն Վարդան խաչակիր քհնյ. Ժամկոչեան:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութիւն: Աւանդական մատաղօրհնութիւն, ինչպէս նաեւ մասնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Վարազ քահանայ Աւագեան: Պատարագի երգեցողութիւնը Կոմիտասեան, միաձայն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ երգչախումբին, ինչպէս նաեւ տեղացի եւ հրաւիրեալ դպիրներուն, ղեկավարութեամբ Պ. Գր. Մարտիրոսեանի: Երգեհոն եւ մեներգիչ Օր. Անժէլ Կարապետեան:

Աղօրհնութիւն եւ մատաղներու զենում, նախագահութեամբ Տէսինի Տէր Հօր: Ուրբաթ 10 Օգոստ. կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ բակը:

Լոյս Զուարթի եւ երեկոյի արարողութիւն այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժ. ը 5ին:

Իսկ կիրակի առաւօտ՝ Ս. Աստուածածին: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30ին: Պատարագ հանդիսաւոր՝ ժամը 10ին: Քարոզ՝ 11ին:

Հոգեհանգիստներ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնութիւն յետ պատարագի ժամը 11,30ին:

Ծանօթ. — Խճողումի եւ անպատեհ առիթներու տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս արձանագրուիլ նուիրատուութեան, հոգեհանգիստի, մատաղի եւ այլ մասնակցութեանց համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 20 Ն. Ֆ. Պ. Միսաք Սարգիսեանէ՝ իր կնոջ ցաւալի մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ:

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է արծարծելու Անծանօթ Զինուորին բոցը, այս կիրակի, Օգոստ. 12, ժամը ճիշդ 18,30ին: Այս առթիւ Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները որ ներկայ ըլլան ժամը 18ին, էթուալի Թեռ-Փլէնին վրայ, ՄԵԾ ԹԻՒՈՎ, որպէսզի այս հաւաքոյթը հարկ եղած հանդիսաւոր հանդամանքը ունենայ:

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ-ԼԸ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարքին քովէն դէպի թելեփերիքի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շոմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածայնայ պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խաղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կըրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գտնուի: Հատոյթով կ'ապահովուի ազգապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին չարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շոմիէռ», Շալէ - Օթէլ - Ռեսթօրան, օ փիէ տիւ Թելեփերիք:

Հեռաձայն 4 Մուքսի:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

« ՅԱՌԱՋ »

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈ ՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ

Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR

Պուլ. տը լա Սուոս

Առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ իրիկնամ ուտ: Պաշտօնական բաժին՝ ժամը 14,30ին

Կը նախագահէ ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Խօսք կ'առնէ Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչը:

Երգչախումբ՝ մեներգեր եւ խմբերգներ: Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն երգիչներ ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ եւ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ Տիկին Թորոսեանի:

Արտասանութիւն եւ երգ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր — Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ճոխ պիւֆէ — շամփուրով խորոված

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 - 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

Տպ. Պէյրութ, 1962

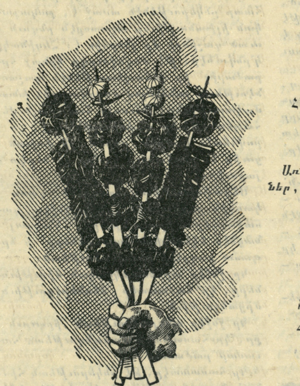
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, շաշլիք, քարսքի:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ

ԱՐԵՒԸ երկինքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 12 ՕԳՈՍՏՈՍ

DIMANCHE 12 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9377 — 38e ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5278

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՀԱՆՋԱՏԷՐ ԿԸ ՄՆԱՆՔ

Հայկական Դատը օրակարգի հարց չէ այսօր:

Դիւանագէտները տարիներէ ի վեր Պերլին, Գերմանիա, հիւլէական ռումբ, ապալինում, Քոնկօ եւայլն կը հոլովեն, առանց արդիւնքի մը յանգելու եւ առանց ձանձրանալու: Ժամանակ չունին զբաղելու փոքրիկ Հայաստանով, որուն համար կ'ը ժամանակ սրտառուչ ճառեր կը խօսէին եւ շողշողուն խոստումներ կ'ընէին:

Մնաց որ զիրենք անհանգիստ ալ չենք ըներ պզտիկ, միացեալ ճակատով:

Միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, որ տէր կանգնած Հայկական Դատին եւ Սեւրի դաշնագրին, ամէն առիթ կ'օգտագործէ՝ աշխարհի մեծերուն յիշեցնելու համար մեր արդար պահանջները, որոնցմէ պիտի չհրաժարինք երբեք, հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաններուն:

Դաշնակցութեան հակառակորդները գաղափարական գետնի վրայ բոլորովին տարբեր մտածողութեան տէր, — ծայրայեղ պահպանողական կամ ծայրայեղ «յառաջդիմական» — իրարու հետ մրցումի ելած են «Հայաստանասիրութեան» եւ «Էջմիածնասիրութեան» մրցանակը խլելու եւ իրենց հակադաշնակցական պայքարին մէջ դափնեպսակը շահելու համար:

Անոնք կաթիլ մը արիւն չեն թափած անցեալին մէջ յանուն հայ ազգի ազատութեան: Վստահաբար պիտի չթափեն վաղն ալ՝ երբ առիթը ներկայանայ: «Ազգասիրութիւն»ը անոնց համար կը նշանակէ գլուխ ծռել օտար բռնատէրերու:

Երէկ խունկ կը ծխէին Սթալինի առջեւ, այսօր կը փառաբանեն Խրուշչեւը: Քանի՛ Մոսկուան կանգնած է Երեւանի թիկունքը, լուծուած է Հայկական Դատը: Ալ իրենց ինչո՞ւն է պէտք զբաղիլ այդպիսի փուճ խնդիրներով...

Նահանջական — պարտուողական այս այլանդակ մտայնութիւնն է, որ տուն կը քանդէ: Տարագիր Հայութեան հոգիին մէջ հայրենասիրական զգացումը կը թուլցնէ: Ամէն բան Մոսկուայէն սպասելու տրամադրութիւնը՝ կը սպաննէ նախաձեռնութեան ոգին:

Սփիւռքի Հայութիւնը պէտք չէ երբեք մոռնայ, որ քառասուն տարի առաջ ինք զոհն եղաւ միջազգային դիւանագիտութեան: Ու պէտք է կարելին ընէ գործուած անարդարութիւնը բառնալու համար:

Երբ բոլորը գասալիք էին եղած՝ առանց ընդվզումի ու բողոքի ընդունելով կատարուած իրողութիւնը եւ ձեռնածալ կը նստէին փառք տալով Կրեմլինին, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը բոլոր դուռները կը զարնէր՝ անդադար յիշեցնելով մեր քաղաքական պահանջները, որոնք պաշտօնապէս եւ հանդիսաւորապէս ճանչցուած էին դաշնակիցներէն՝ Սեւրի դաշնագրով: Դաշնակցութեան հակառակորդները ամբողջ քառորդ դար, 1920–1945, պայքար մղեցին այդ դաշնագրին դէմ եւ «արկածախնդրութիւն» որակեցին անոր հետապնդումը:

Սակայն 1945ի Յունիսին Երեւանէն տրուած ազդանշանին վրայ, անոնք եկան եւ «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ» կազմեցին Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներուն հետ: Յանձնախումբը ամբողջ երկու տարի դիմումներ կատարեց օրուան մեծերուն, իր պահանջներուն իբրեւ հիմ ընդունելով Սեւրի դաշնագիրը:

Խորհրդային աղբիւրներէ բխած խորհրդաւոր շշուկներ կը յուսադրէին Յանձնախումբը, որ հաւատացած էր թէ Միացեալ Հայաստանը պիտի իրականանար անպայման:

Այդ յոյսերը ի դերեւ ելան 24 Հոկտ. 1947ին, երբ Վիշինսկի՝ յանուն Խորհ. Միութեան յայտարարեց ՄԱԿի ընդհ. ժողովին առջեւ թէ Կարսն ու Արտահանը կը պատկանին Վրաստանին եւ եկած է ժամանակը, որ այդ երկու նահանգները վերադարձուին իրենց բուն տէրերուն:

Պզպջակի պէս յօդս ցնդեցան խորհրդային խոստումները, մէկ վայրկեանի մէջ: Ուրեմն ո՛չ միայն Ուիլսընեան սահմանները պիտի չմիացուէին ներկայ կոբիզին, այլեւ Կարսն ու Արտահանը պիտի տրուէին Վրաստանի:

«Միացեալ»ի յոյսերը կրկին անգամ մարեցան 1951 Մայիս 30ին, երբ Մոլոթով պաշտօնապէս հաղորդեց Անգարայի կառավարութեան թէ Հայաստան եւ Վրաստան հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունին Թուրքիայէն:

Անոնք, որ իրենց յոյսը կը դնեն Մոսկուայի վրայ Հայաստանի ներքին եւ արտաքին սահմանները ընդարձակելու համար, լաւ կ'ընեն աչքի առջեւ ունենալ վերջին 15 տարիներու ընթացքին մեր տածած յոյսերն ու կրած հիասթափութիւնները:

«Ո՛վ հայ ժողովո՛ւրդ, քո միակ փրկութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջն է»:

Չմոռնա՛նք Եղիշէ Չարենցի այս Պատգամը:

Չմոռնա՛նք մեր ազգային Դատը: Աշխարհի մեծերուն յիշեցնենք ամէն վայրկեան թէ պահանջատէր կը մնանք՝ մինչեւ արդար հատուցում:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ՍԱՀԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

ԱԼԺԵՐԱՑԻՔ ՉՈՐՍ ԱՆՁԷՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՆՆԵՆ

ՖՐԱՆՍԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Ֆրանսական դեսպանատունը խիստ բողոքագիր մը ներկայացուց Ալժերիոյ Առժամեայ Գործադիր Մարմնին Ֆրանսացի 4 զինուորներու սպանութեան առթիւ: Արդարեւ Սահարայի հարաւը՝ Լակուաթի մէջ, Ալժ. Ազատ. Բանակի զինուորները կրակ բացին Ֆրանսացի անզէն լեգէոնականներու վրայ, որոնց մէկը սպայ էր: Ալժերացիք նախ դերի բռնած են ապա սպաննած: Այս շատ ծանրակշիռ միջադէպը առաջին կարեւոր բռնաբարումը կը նկատուի Էվիանի համաձայնութեանց:

Յիշեք սակայն թէ Պեն Պելլա ճառ մը խօսելով, Առժամեայ Գործադիրին իր տուած մէկ այցելութեան առեն, շեշտած է թէ «Էվիանի համաձայնութիւնները Ալժերիոյ եւ Ֆրանսայի յարաբերութեանց Ուխտը կը մնան»:

Միւս կողմէ, Քաղաքական Բիւրոյի բանբերը՝ Խիտէր յայտարարութիւն մը ըրաւ ճայնասփիւռէն եւ ծանրացաւ գլխաւորաբար Ազատագրական Բանակի վերակազմութեան վրայ: Խուզարկութիւնները, տուրքերը եւ գրաւումները խստիւ կ'արգիլուին: Ալժերացի զինուորականները պէտք է պարպեն դպրոցները, առեւտրական գրասենեակները եւ զօրանոց վերադառնան:

× Պելքասէմ Քրիմ Փարիզ եկաւ առջի օր: Ճամբորդութեան նպատակն է տեսնուիլ Ալժ. Ազատ. Ճակատի Ֆրանսայի կազմակերպութեանց պատասխանատուներուն հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ զատական ատեանը մահապատիժ պահանջեց այն 197 ամբաստանեալներուն համար, որոնք մասնակցած էին Դեկտեմբեր 31ի գիշերուան «դաւին»: Ծանօթ է թէ «Սուրիական Ժողովրդական Կուսակցութիւն»ը պետական հարուած մը փորձած էր որ վիժեցաւ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Պաշտօնաթերթը հրովարտակ մը հրատարակեց որ կը վերաբերի զեղծարարներուն եւ մակաբոյծներուն, որոնք «չեն ուզեր աշխատիլ, մակաբոյծի կեանք կը վարեն, կ'ապրին եկամուտներով որոնք չեն եկած օգտակար աշխատանքէ մը եւ այդ ձեւով կը վնասեն ընկերվարական ընկերութեան»: Ձեռք առնուած միջոցները պիտի որոշուին «Ժողովրդական Խորհուրդ»ներու կողմէ:

ԹԵՀՐԱՆ ստորագրուած համաձայնութեամբ մը պարսիկ Առեւտրական նախարարը եւ Խորհ. Միութեան Առեւտրական ներկայացուցիչը փոխանակութեանց նոր քանակ մը որոշեցին որ հարիւրէն քսան աւելի է անցեալ տարուան վրայ: 1962 Ապրիլ 1էն 1963 Մարտ 31, այս փոխանակութիւնը պիտի արժէ 4 միլիառ 400 միլիոն ռիալ, մինչ նախորդ տարի միայն 2 միլիառ 600 միլիոն կ'արժէր: (Խորհ. Միութիւնը մեքենայ, գործիք, քիմիական նիւթեր, շաքար: Պարսկաստան չոր պտուղ, ծխախոտ, բուրդ հումեր, գորգ): Այս համաձայնութեան առթիւ խորհրդային մամուլն ու ձայնասփիւռը դադրեցուցած են իրենց քարոզչութիւնը Պարսկաստանի դէմ: Կարգ մը ուրիշ լուրերու համաձայն ալ, Պարսից Շահը ըսած է Աֆղանիստանի թագաւորին որ Խրուշչեւի միտքը չօշափէ Պարսկաստանի եւ Խորհ. Միութեան մերձեցման մը մասին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը ձերբակալման հրամանագիր մը հանեց գաղտնի բանակի ներկայ պետ եւ նախկին վարչապետ՝ Ժորժ Պիտոյի դէմ: Կը կարծուի թէ Պավարիա կը գտնուի: Պիտոյի թղթածրարը վերջերս ճոխացած է նոր ամբաստանութիւններով: Գաղտնի կազմակերպութեան գաղտնի թերթին մէջ՝ Ֆրանսայի Կոչը, Պիտօ յօդուած մը ստորագրած էր «Պայքարը կը շարունակուի» խորագրով (տես «Յառաջ»՝ Յուլիս 19):

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին.

1) Վահրիճ քհնյ. եւ երէցկինը, որոնք հրջապտոյտ մը կատարելէ ետք Մերձ. Արեւելքի մէջ՝ կը վերադառնան Սան Ֆրանսիսքօ, իրենց բնակավայրը:

2) Տիկ. Զարուհի Սդարդար եւ իր զաւակները, Արայ եւ Անէթ: Ամուսինը անգլիացի ըլլալով՝ կը կրէ այս մականունը, բայց իր զաւակները, դեռ պատանի եւ պարմանուհի, մաքուր հայերէն կը խօսին, կը գրեն ու կը կարդան: Եկած են Լոնտոնէն՝ իրենց արձակուրդը անցընելու համար Ֆրանսայի մէջ եւ այցելելու հայ ազգային հիմնարկութիւնները:

3) Ընկ. Լեւոն Ծլկունի, Սելանիկէն, որ եկած է այցելելու իր ազգականներուն եւ հրջապտոյտ մը կատարելու Ֆրանսայի մէջ:

4) Պ. Միհրան Մարգարեան, Գերմանիայէն, ընիկ Գուրտալէյէնցի, որ Ֆրանսա եկած է իր արձակուրդը անցընելու:

5) Պ. Մանուկ Տէտէեան, Պէյրութէն, ծանօթ Հ.Մ.Ը.Մ. շարժումին մէջ իր գործունէութեամբ, որ Ֆրանսա եկած է գործով:

6) Պ. Գրիգոր Նալպանտեան (Նիւ Եորքէն) որ քանի մը ամիս Փարիզ պիտի մնայ:

Աղաչեմ Զքեզ Աստուածածին

Այսօր, Կիրակի Օգոստ. 12, Տօն Աստուածածնայ, Ս. Ղազարու մէջ, նախագահութեամբ Կարդինալ Աղաճանեանի, հանդիսաւոր բացումը կը կատարուի Մեծն Մխիթարի արձանին:

Այս առթիւ կը վերահրատարակենք այս երգը, որ «գովեստի ու պաղատանքի երգ մըն է՝ այրենական կարգով յօրինուած Մխիթար... սարկաւագէ», պատանեկութեան երախայրիք: «Առաջին վեց տուներու վերջին տողերուն սկզբնատառերը կը կազմեն Մխիթար անունը»:

Հ. Ղեւոնդ Տայեան այս առթիւ կուտայ սա տեղեկութիւնը.—

«Աղաչեմ զքեզը մինչեւ այսօր կ'երգուի Ս. Ղազարու եկեղեցւոյն մէջ Ս. Աստուածածնի քանի մը գլխաւոր տօներուն, ինչպէս նաեւ նեղութեան օրերու մէջ: Վանքին աշակերտներն ալ կ'երգեն զայն Մայիսին՝ Ս. Կոյսի Վարդարանին նուիրուած իրենց սեփական մատրան մէջ: Այդ բարեպաշտ երգը մինչեւ իսկ հայ գաւառներու մէջ տարածուած էր ժամանակին եւ դեռ մինչեւ այսօր ալ կը գործածուի, կ'ըսեն, տեղ-տեղ եկեղեցական պաշտամունքի առեն»:

Աղաչեմ զքեզ, Աստուածածին,
Որ ես տաճար անեղ բանին:
Բարձր եւ պայծառ որպէս զարփին,
Մաղթեա՛ վասն իմ առ քո Որդին:

Գոչեմ առ քեզ արտասուագին,
Կո՛յս Մարիամ, տուր զհայցուածս իմ,
Դու ես աթոռ աստուածային,
Խնդրեա վասն իմ, կո՛յս տիրածին:

Երանելի եւ հրաշալի,
Դու հրեշտակաց զարմանալի:
Զաստուած ծնար մարմնով յերկրի,
Իսկ կուսութիւն քո ոչ խախտի:

Երանուհի կոյս տիրուհի,
Դու օթարան ես Միածնի:
Ընտրեալ յազգէս հոգեղէնի,
Թագ եւ պարծանք քրիստոնէի:

Թագաւորին մեր Քրիստոսի,
Դու տաղաւար ընդունելի:
Ժուժկալեալ քում յորովայնի,
Առեալ զքնութիւնս հողեղինի:

Ի հրեշտակաց անիաս էր նա.
Ծնաւ ի քէն վասն Ադամայ:
Լուսածին մայր, ի քեզ անկայ,
Բաքունւոյդ քոյ վասն իմ հայցեա՛:

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Երէկ, շաբաթ առաւօտ, Շ. Նարդունի օդանաւով մեկնեցաւ Ամերիկա:

Իր տպաւորութիւնները պիտի ղրկէ Ամերիկայէն: Վերադարձին Հայ-Բոյժի այս տարուան թիւերը պիտի հրատարակէ ամբողջական մէկ հատորով, շարունակելու համար գալ տարուան թիւերը ամսէ ամիս:

Բաժանորդներէն կը խնդրուի ղրկել իրենց բաժնեգինները ըստ առաջնոյն, Այվազեան անուան եւ Յառաջի խմբագրութեան հասցէով:

«Ո՞Վ Է ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ»

Այս հարցում – խորագիրով յօդուած մը ունի Ս. Սահառունի, Հայրենիք օրաթերթին մէջ (29 Յունիս)։

Թոյլ տուէք ըսել թէ լեզուներու պատմութեան կալուածին մէջ թոյլ չի տրուիր տասնկ հարցում, որովհետեւ... փրոփանի վայել։ Կրնանք հարցնել թէ ո՛վ է այս տունին ճարտարապետը, բայց չենք կրնար լեզուի «հիմնադիր» փնտռել ժողովուրդի մը մէջ, հայ թէ յոյն, պարսիկ կամ արաբիկ։

Պիտի ըսէք ինծի թէ փրոփա՞ն էր Չամչեան վարդապետ, որ հայ լեզուին հիմնադիր կը համարի... Ադամը։ Չունիմ Չամչեան վարդապետին հմտութիւնը, ադամագիտութիւնն ալ մասնագիտութիւնս չէ։ Բարեբախտաբար Եղ. Մէլքեան, պատասխանելով Սահառունիի, ճշդեց (Հայրենիք, 21 Յուլիս) թէ անհատ հիմնադիր չի կրնար ունենալ հայ լեզուն, արեւելահայ ըլլայ թէ արեւմտահայ, ոչ եւս այլ լեզու։

Այս մեղքը կուգայ դպրոցական դասագիրքերէ։ Չեմ ուզեր յիշատակել մեղապարտները, մեծ մասը Կովկասէն, հետեւորդները՝ Պոլիսէն։

Այլ կարեւոր մեղք մը գործած է Սահառունի, որ կը գրէ.—

«Ահա մի քանի անգամ է, որ ոմանք արեւելահայ գրական աշխարհաբարի հիմնադիր համարում են Ստեփանոս Նազարեանին, ոմանք էլ՝ Նալբանդեանին եւ Նազարեանին։

Մի այսպիսի սխալ միտք յայտնեց հանգուցեալ Առնակը Հայրենիք օրաթերթում, տարիներ առաջ, երբ բուռն կերպով վիճում էր սովետահայ Զաւէն Գրիգորեանի հետ՝ արեւելահայ եւ արեւմտահայ գրական լեզուների գերադասութեան եւ ստորադասութեան խնդրի շուրջ, ուր ի միջի այլոց գրում էր. «Ստ. Նազարեանը Թիֆլիզի բնիկ բարբառի վրայ հիմք դրեց արեւելահայ աշխարհաբարին»։

«Նոյն կարծիքը աւելի ընդարձակ եւ համարձակ պաշտպանել է նաեւ Շաւարշ Նարդունին»։

Ատանկ բա՞ն ըսած է Նարդունի։ Յիմա՛ր, յիմա՛ր Նարդունի։ Բայց չըլլա՛յ թէ անունս գողցած ուրիշ մէկն ըլլայ այդ յիմարը։

Այդ յիմարին հետ ուրիշ բազմաթիւ յիմարներ, մեծահռչա՛կ անուններ, իրարու բերնէ գողցած ու կրկնած են տեսակէտներ, որոնք այնքան արժէք ունին՝ որքան սա վկայութիւնը. «Վարդապետն ասաց»։

Ահա թէ ինչո՛ւ վկայութեան կը կանչուի Հրաչեայ Աճառեանի նոյնքան յիմար սա պատմութիւնը.

«Անցեալ դարի սկզբում մեր գրական լեզուն գրաբարն էր, որ ժողովուրդը չէր հասկանում, նա գործ էր ածում իր գանազան բարբառները կամ օտար լեզուներ։ Երբ եկաւ ազգային գիտակցութիւնը եւ Հայերն էլ ուզեցին մի նոր, աշխարհիկ, ժողովրդական լեզու, ընկան դժուարութեան մէջ։ Ո՛ր բարբառը պէտք է ընտրէին։ Արեւմուտքում Պոլիսը, եւ Արեւելքում Երեւանը (եւ Էջմիածին) լինելով հայ ազգային կեանքի կեդրոններ, ընտրեցին այդ բարբառները» (Լիակատար քերականութիւն Հայոց լեզուի, էջ 358)։

Այս հատուածը այնքան սխալ կը բովանդակէ, որքան տող։ Չեմ գիտեր թէ Պենտեկոստէի առաւօտո՞ւն է թէ երեկոյին, երբ «ազգային գիտակցութիւնը եկեր է», Հայերը ուզեր են ունենալ աշխարհաբար լեզու մը, բայց ո՞ր բարբառն ընտրէին՝ դժուարութեան կը բախին։ Կը թուի թէ համաձայնութեան մը կուգան ի վերջոյ եւ Պոլսեցին կ՚ընտրէ իր բարբառը, Երեւանն ալ իր բարբառը։

Երջանի՜կ Աճառեան, լեզուաբան եւ ակադեմական։

Պենտեկոստէի այս խորհրդաժողովին մասին եւս տգիտութիւնս խոստովանելով, չեմ ուզեր կանգ առնել Գր. Վանցեաններու, Լեւոն Շանթերու, Հախվերդեաններու, Նալբանդեաններու եւ այլոց իմաստութեան առջեւ, վախնալով որ կ՚երկարի տգիտութեանս շղթան։ Բայց չեմ ուզեր, նոյնպէս, ցատկել գնահատութեան մը վրայէն, զոր կը կատարէ Սահառունի.

«Ոմանք, Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ի ժամանակագրական առաջնութեան կարեւորութիւնը նսեմացնելու համար, յանպատրաստից յիշում են Ալամդարեանի եւ Թաղիաթեանի կիսաշխարհաբար գրական գործերը, անշուշտ, ուզենալ ասելու համար, թէ Աբովեանից առաջ գոյութիւն է ունեցել արեւելահայ աշխարհաբար գրական լեզուն»։

Ինչպէս կը հետեւի, եթէ Ալամդարեանի եւ Թաղիադեանի գրական գործերը «կիսաշխարհաբար» են, Աբովեանի «անման եւ եզական» գործը (Վէրք Հայաստանի) ամբողջական աշխարհաբար է,— արդի արեւելահայերէնի տիպար ապահովաբար։

Յաճախ գրած եմ թէ Աբովեանի մասին խօսողներուն 95 առ հարիւրը չէ կարդացած Աբովեանը, իսկ 80 առ հարիւրը՝ Վէրք Հայաստանին։

Փողոցը ման եկած ժամանակ, մեթրոյին մէջ նստած ժամանակ, կամ ճառ խօսելու համար յանկարծ ոտքի կանգնած ժամանակ գրուած բաներ են այն բոլոր յօդուածները, որ նուիրուած են Աբովեանի, առաւել եւս արեւելահայ աշխարհաբարի սկզբնաւորութեան մասին։

Ապացոյց որ հարցն իսկ սեղան կը դրուի սխալ ձեւով։ Եթէ ուղիղ դրուէր հարցը, գլուխ պատռելու պատճառ պիտի չունենայինք՝ մատենադարաններէն դուրս բերելով ամենահին հրատարակութիւնը, որ գրուած է արեւելահայերէնով։

Ես, որ ո՛չ Աբովեանի կուտամ այդ պատիւը, ոչ ալ... Ս. Նազարեանի, ես գտած ու բերած եմ այդ հին հրատարակութիւնը, արեւելահայերէնով գրուած, 1711 թուականին, ուրեմն Աբովեանէ աւելի քան հարիւր տարի առաջ։ Վստահ չեմ թէ կարելի չէ գտնել աւելի հին հրատարակութիւն մը։ Մինչ այդ, պէտք է յիշեցնել Շուշիի հրատարակութիւնները, 1829ին եւ 1830ին լոյս տեսած, բաքանչելի արեւելահայերէնով մը, Աւետարանի թարգմանութիւն։

Ահա հարցը, հարցը լուծելու ձեւը եւ Աբովեանը այլեւս դարակը դնելու ժամանակը։

Խօսիլ մեր բարբառներուն մասին, Աբովեանի տիալեքթին մասին, հանդերձ Աբովեանի գերման ուսուցիչներուն թելադրանքներուն, դուրս կ՚իյնայ մեր նիւթէն։ Հարկաւ կը տրուի առիթը եւ կը խօսինք երկար, վասնզի ճակատագրուած է հանգիստ չթողուլ զիս երբեք։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶԱՐՄԱՆՔ

Դեռ նոր եմ թողել ափերն հայրենի,
Նոր եմ բաժանուել իմ Հայաստանից —
Բայց հողն հայրենի հոգուս մէջ արդէն
Դարձել է կարօտ ու կանչում է ինձ։

Հմայուել եմ ես ծովի կապոյտով,
Բայց երբ հայեացքս պոկում եմ ծովից,
Սիրտս վառւում է բոցէ կարօտով
Ու մտքի թեւով տուն է տանում ինձ։

Մեր նաւախըցից արեւն հարաւի
Շողէ մատներով ինձ դուրս է կանչում,
Աչքերըս յառած օտար արեւի,
Հայրենի արեւ, ես քեզ եմ տենչում։

Մեր նաւը փոքրիկ աշխարհ է ուրոյն,
Ու այնպէս լաւ է այստեղ ամէն ինչ,
Բայց հողն հայրենի կարօտով անհուն
Ինձ տուն է կանչում օտար ափերից։

Հայեացքըս յառած ծովի անհունին,
Կարօտած սրտով ես միտք եմ անում,
Թէ Հայրենիքից մշտապէս հեռու
Ի՞նչպէս են արդեօք երկար դիմանում...

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

L,INSPECTEUR (1)

Եան տը Հարթօկի այս հոլանտակա վէպը Նիքոլ Տիւթէյի եւ Անրիէթ Էթիէն կողմէ ֆրանսերէնի վերածուած է։

«Քննիչ»ը ոստիկան մըն է, բայց վէպ ոստիկանական բնոյթ չունի, հակառա անոր որ ընթերցողը հեւ ի հեւ կը հետեւի ցնցող տռամի մը։

Վերջին պատերազմի ընթացքին Գերմաններու կողմէ Հրեաներու դէմ կատարուած հալածանքին տարբեր մէկ երեսն է որ նիւթ կը կազմէ վէպին։

1946ին երբ վերապրող Հրեաներէն շատ տեր Պաղեստին երթալ կը փափաք Անգլիացիները արգելք կ՚ըլլան։ Այս հրէական տարբեր տռամ մըն է, որու մասին շատ չէ խօսուած։ Գերմանակա քէմփերու մէջ անմարդկային «գիտակ փորձերու ենթարկուած հրեայ աղջի մը, որ հիւանդ է ու գրեթէ մահուա դուռը, կը հանդիպի հոլանտացի քննի ոստիկանին։ Այս վերջինը գութի խղճահարութեան զգացումով մը կ՚որոշ ի գին ամէն բանի աղջիկը տանիլ Պաղեստին։ Կը թողու իր ընտանիքը, վտանգէ իր պաշտօնը եւ ի վերջոյ յաջողի։

Սրտաճմլիկ պատմութիւն մըն է՝ գր ցող ոճով մը եւ գրական մեծ շնորհ պատմուած։

Ընթերցողը անգամ մըն ալ ինքն իրե հարց կուտայ թէ ինչո՞ւ համար «մարդ մարդուն գայլ է» տակաւին։

Պատերազմի վերջաւորութենէն մինչ այսօր օր չանցնիր որ Հրեաներու տա ապանքին վերարծարծող վէպ մը լոյ չտեսնէ։ Այս հսկայական գրականութի նը եթէ քաղաքական որոշ նպատակ մ չհետապնդէ իսկ, ունի արտակարգ կեր պով յուսահատեցուցիչ ազդեցութիւն նոր սերունդին վրայ։ Մարդկային բա յական արժէքներու ըմբռնումը խորա պէս քայքայուած է այլեւս այս գրակ փրոփականտով։ Պատերազմ, քանդու սպանութիւն, ջարդ, խժդժութիւն վայրենի բնազդներու չզթայազերծու միշտ եղած են ու ապահովաբար պիտ ըլլան, բայց մարդիկ կրօնքներով, բա յական արժէքներու փառաբանումո ու ընկերային բարենորոգումներով ջանան իրենց նմաններուն ներշնչել որ վստահութիւն մը ապագային համար որ կրնայ աւելի լաւ ըլլալ։ Սուտ կ իրաւ՝ այս լաւատես յոյսին կը պարտի մեր քաղաքակրթութիւնն ու համեմատաբար աւելի լաւ կեանքի արդի պայմանները։ Այս կացութեան մէջ կ՚արժէ որ գրողները չմարեն մեր յոյսի կայծերը մարդը ներկայացնելով իբրեւ գազան։ Պատմութեան էջերը լեցուն են հաւաքական ոճիրներով։ Միայն Հրեաները չէն

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ
ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Պուրճ Համմուտի կազմաւորումը կը զուգադիպի 1930 թուականին։ Աղքատիկ ընտանիքներ անմիջապէս ձեռնարկեցին տուներ կառուցանելու գործին։ Այդ բնակարանները մեծ շէնքեր չէին, այլ մէկ կամ երկու սենեակներէ բաղկացած տուներ, շատերը առանց դուռի ու պատուհանի։

Թաղեցիները, իրենց հայրենի բնագաւառացիներուն յիշատակը վառ պահելու համար, այս նոր շրջանին թաղամասերը մկրտեցին Կիլիկիոյ քաղաքներու անուններով։ Այսպէս՝ Նոր Մարաշ, Նոր Սիս, Նոր Ատանա, Նոր Թոմարզա, Նոր Ամանոս եւ ուրիշներ։

Ձիթէյնէի քաղաքապետութիւնը ճամբաներու եւ փողոցներու բաժանումներու գործով զբաղեցաւ եւ քիչ ժամանակուան մէջ Պուրճ Համմուտ դարձաւ կանոնաւոր մէկ շրջանը Պէյրութ քաղաքին։ Ջուրի մատակարարումը սկզբնական շրջանին եղաւ թաղային ջրամբարներու միջոցաւ, որմէ վերջ սկսաւ ջուրի խողովակներու ցանցերու կանոնաւոր զետեղումը, որ առիթ կ՚ընծայէր իւրաքանչիւր ընտանիքի օգտուիլ այդ բարիքէն։

Նոյն ձեւով հաստատուեցաւ նաեւ ելեկտրական հոսանքի դրութիւնը։ Եւ Պուրճ Համմուտի հիմնադրութենէն 10–15 տարի ետք, հազուագիւտ էին ջուրէ ու ելեկտրականութենէ զուրկ ընտանիքները։

Մինչեւ 1951, բնակչութիւնը խմեց Իտրիսի ջուրը։ Իսկ 1953ին Նահր էլ Քէլպի ջուրը, առաւել անուշ ու առողջարար, սկսաւ հոսիլ Պուրճ Համմուտի մէջ։

Դարձեալ 1953էն վերջ հաստատուեցաւ հեռաձայնային դրութիւնը՝ «Քապլին Թելեֆոնիք»ներու ստեղծումով։

Թաղը դարձած էր լուսաւոր, ճամբաները՝ թէեւ նեղ, սակայն բաւական մաքուր, աւելի լաւին յուսալու հաւատքը կը ներշնչէին։

ԵԿԵՂԵՑԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

Թաղի կազմաւորման սկզբնաւորութեան, թաղեցիներու առաջին մտահոգութիւնը եղաւ եկեղեցի եւ դպրոց հիմնելը։ Անհաւատալի խեղճութեան մէջ ապրող ժողովուրդը կը մտածէր իր հոգեկան հարստութիւնը պահպանելու մասին։

Ըստ ականատեսներու վկայութեան, այդ գործը յաջողած է գերմարդկային ճիգերով ու անհաւատալի զոհողութիւններով։ Թաղեցիները տուած են իրենց համեստ գումարները, պզտիկ խնայողութիւնները, կիներ տուած են իրենց ոսկի օղերն ու ամուսնութեան մատանիները։ Կազմուած է Շինութեան Յանձնախումբ մը եւ ձեռնարկուած է առաջին առթիւ կառուցանելու եկեղեցի մը։ Կիներ, աղջիկներ, երիտասարդներ ու ծերեր, տենդագին սկսած են աշխատիլ։ Դրամ եւ «ոսկեղէն» չունեցողները տրամադրած են իրենց ժամանակները եւ աշխատանքը։

Որմնադիրը, ատաղձագործը, երկաթագործը, հիւսնը, բոլորը, բոլորը միացած, եւ շաբաթներ ու ամիսներ տրամադրած են եկեղեցաշինութեան գործին։ Մօտ ատենէն իրականացած է եկեղեցին, եւ զայն մկրտած են Ս. Քառ. Մանկանց Եկեղեցի։ Դպրոցը չէ ուշացած իր ներկայութիւնը ցոյց տալ եկեղեցիին կողքին եւ 1931ին արդէն ազգային զոյգ հաստատութիւնները հոգեկան եւ մտային սնունդ ջամբելու իրենց սրբազան առաքելութիւնը սկսած էին։

Այս հոյակապ աշխատանքը կը կատարուէր լռութեամբ։ Ոչ մէկ ցոյց, ոչ մէկ հաղորդում կամ ծանուցում այդ մասին։ Թերեւս արտասահմանի մէջ եւ նոյնիսկ Հայաստանի, այդ օրերուն ոչ ոք լուր ունէր, թէ Լիբանանի մէջ հոյակապ պայքար մը սկսած էր մարդու պէս ապրիլ, գոյութիւն պահել, սերունդ հասցնել։ Սակայն այդ լռութեամբ տարուած աշխատանքը կենդանի օրինակը եղաւ մեր ազգին զաւակներուն մղած մեծ պայքարին, եւ զինուած Մեսրոպեան գիրերով, իր ազգային եկեղեցիով, լծուեցաւ սերունդը ձուլումէ փրկելու հզօր ու ազնիւ գործին։

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պուրճ Համմուտի Նոր Մարաշ թաղին մէջ գոյութիւն ունին երկու հանրային բաղնիքներ, արեւելեան ձեւով, որոնք շինուած են թաղի կազմաւորման շրջանին։ Երկու բաղնիքներն ալ մեծ օգտակարութիւն ունեցած են բնակարանային յարմարութիւններէ զուրկ ընտանիքներու համար։ Արեւելեան բաղնիքն ու կենցաղին մէկ պատկերն էր, որ հեռաւոր Կիլիկիայէն կը բերուէր Պէյրութ։ Հին սովորութիւնները յաւերժացնելու կոչուած այս բաղնիքները սակայն հետզհետէ կորսնցուցին իրենց հին հմայքը, ժողովուրդին տնտեսական վիճակին բարելաւումով եւ բնակարանները նոր տեսակի յարմարութիւններով օժտելով։

(2 – Շար.)

ցոհերը: Արդի վիպագրութեան կարեւոր մէկ մասը ուրիշ նիւթ չունի:

Հրատարակիչներն ու վիպասանները համաձայնած են խօսք մէկ ըրած են իրենց ուժե-կարծէք խօսք մէկ ըրած են իրենց ուժերուն կարեւոր մէկ մասը յատկացնելու համար այս անօրինակ փրոփականտին:

Միացեալ Ազգերու զանազան կազմակերպութիւններ ճշմարիտ տուեալներու վը-րայ յենած բազմաթիւ վիճակագրութիւններ կը հրատարակեն, որոնց ընթերցումը շատ աւելի ցնցող է քան հակասեմական Գերմանիոյ մը ոճիրները: Անօթութիւնը մէկ տարուան մէջ, 1918ին, միայն Հնդ-կաստանի մէջ 25 (քսանըհինգ) միլիոն մարդու մահուան պատճառ դարձած է: Ասոր նման ահաւոր դէպքեր որոնց ուղ-ղակի պատասխանատուն մարդն է, միշտ պատահած են եւ կը պատահին:

Առենն է թերեւս որ արուեստը քաղա-քական ու ընկերային փրոփականտէն հեռանայ քիչ մը:

Անկախ այս բոլորէն Եան տը Հարթո-կի գործը գրական արժէք մըն է:

×

PERDU POUR LES HOMMES (2)

Գրօ Փոնաէ իտալերէնէ ֆրանսերէնի թարգմանած է Սթեֆանօ Թէռայի այս վէպը, որ որոշ նմանութիւններ ունի Մալափառթէի համբաւաւոր «Քափու-թ»ին հետ: Դարձեալ վերջին պատերազ-մի դրուագներ կը պատմուին վարպետու-թեամբ ու գրական շնորհով եւ ընթեր-ցողը կը մղեն անձկութեան:

Վերջին քանամեակի վէպերուն կարե-ւոր մէկ մասը պատմութեան պիտի տայ հաւաստիքը հաւաքական զգջումի մը եւ խիստ ինքնադատումի մը: Մարդիկ զոր-ծեցին յիմարական ոճիր մը եւ կը տատա-պին բարդ եւ ջլատիչ խղճի խայթէ մը:

Արդի գրողը որ քաղաքացիներէն շատ աւելի պատօրէն կը վերլուծէ իր եւ իր նմաններուն հոգեվիճակները, ընդարձակ զետին զտած է վէպին մէջ՝ բերելու հա-մար իր վկայութիւնը, որ պատմական մեծ արժէք ունի անշուշտ:

Նիւթը չէ սպառած տակաւին, քանի որ դեռ կը մնան աւերակները եւ մինչեւ իսկ երիտասարդները կ'ապրին ահաւոր յիշատակներով:

«Մարդոց համար կորսուած» վէպին հերոսը պատերազմի ընթացքին իբրեւ «կորսուեալ» արձանագրուած Իտալացի մըն է, զոր փնտռելու եկած է լրագրող մը:

Լաւ գրուած, հետաքրքրաշարժ ու յու-զիչ պատմութիւն մըն է, որ տարբեր շը-նորհով մը կ'ողեկոչէ պատերազմին զըր-ւագներէն շատերը:

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

1) Jan de Hartog : Julliard 1962, Paris.
2) Stefano Terra : Laffont 1962, Paris.

ԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

Սան Ֆրանսիսկոյի եւ Լոս Անճէլսի միջեւ գտնուող տարածութեան մօտաւո-րապէս մէջտեղը, ինքնաշարժի մեծ ճամ-բէն շուրջ քսան քիլոմեթր անդին, դա-լարաւէտ միջավայրի մը մէջ կը բարձրա-նայ պեթոնէ եւ ապակիէ գերարդիական շէնք մը: Բոցավառ արեւէն այրուող շուրջի լայն տարածութեան վրայ կը տի-րէ անդորրութիւն եւ առանձնութիւն:

Այս շէնքը պիտի կրնար ըլլալ հիւան-դանոց մը կամ՝ նման ուրիշ հաստատու-թիւն մը, հանգստավայր մը, օրինակի համար, կամ՝ ծերանոց մը: Բայց, այս բոլորէն ոչ մէկն է: Այս գեղատեսիլ, լու-սաւէտ եւ գերարդիական շէնքը «Ճենե-րալ Աթոմիքս»ի կեդրոնն է, Միացեալ Նահանգներու կորիզային հետազօտու-թեանց ամէնէն մեծ կեդրոններէն մէկը.

Այս կեդրոնին մէջ է որ շինուեցաւ «Թրիկա»ն, կորիզային հետազօտու-թեանց, բայց նաեւ գիտական ուրիշ շատ մը գործերու համար գործածուող փոք-րիկ հակազդեցիկը, որ ամերիկեան գի-տութեան եւ արհեստագիտութեան ամէ-նէն կարեւոր յաջողութիւններէն մէկը կը նկատուի:

Անշուշտ, այս կեդրոնը միակը չէ Մի-ացեալ Նահանգներու մէջ: Սակայն, ա-մէնէն արդիականներէն մէկն է: Գիտա-կան հետազօտութեանց համար, այսպի-սի հինգէն վեց հազար կեդրոններ կան այսօր: Անոնցմէ շատերու ծախքերը կը հոգան զանազան ձեռնարկներ, ճարտա-րարուեստական մեծ ընկերութիւններ եւ գիտութեան յառաջդիմութեամբ հետա-քրքրուող անհատական ուրիշ հիմնար-կութիւններ: Ուրիշներու, բնականաբար աւելի շատերու ծախքերը կը հոգայ ա-մերիկեան կառավարութիւնը: Ասոնցմէ շատերը՝ պարզապէս հիմնուած են տըն-տեսական եւ յարակից այլ գիտութիւն-ներ տալու համար գիտնականներուն, որպէսզի անոնք անարգել նուիրուին ի-րենց հետազօտութեանց: Այսպէս, ամե-րիկացի գիտնականները հոն փակուած, առանց ժամանակի եւ դրամի մասին մը-տածելու, անարգել՝ կը նուիրուին իրենց գիտական աշխատանքներուն:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՎԱՆՔԵՐ

Կարելի է ըսել թէ գիտական այս կեդ-րոնները նորաձեւ արտայայտութիւններն են հնամեայ վանքերուն, ուր վանական-ները աշխարհի թոհուբոհէն եւ հոգերէն հեռու, կը նուիրուէին հնադարեան ձե-ռագիրներու ընթերցման, նկարչութեան եւ գիտական հետազօտութեանց — ան-շուշտ, պահելով համեմատութիւնները:

«Ճեներալ Աթոմիքս» կեդրոնին մէջ կ'աշխատին մօտաւորապէս հազար հինգ հարիւր գիտնականներ, իրենց օգնական-ները եւ բանուորներ: Բնականաբար, նը-ման բոլոր ամերիկեան կեդրոնները ոչ «Ճեներալ Աթոմիքս» կեդրոնին չափ մեծ են եւ ոչ ալ անոր չափ առատօրէն օժ-տուած՝ գիտական եւ արհեստական նիւ-թերով: Սակայն, բոլորն ալ կը գտնուին արդիական շէնքերու մէջ եւ կը գործեն օրինակելի ճշգրտութեամբ եւ ուշադրու-արդիւնաւէտութեամբ:

Այս գիտական կեդրոններու լուռ աշ-խատանքին արդիւնքն են, ինչպէս ապ-շեցուցիչ այն յառաջդիմութիւնները, զորս վերջին տարիներու ընթացքին ար-ձանագրեց ոչ միայն ամերիկեան գիտու-թիւնը այլ նաեւ՝ ամերիկեան ճարտա-րարուեստը:

Ինչպէս աստղարաշխական գումար-ներ կը ծախսուին այս կեդրոններու պահպանման ինչպէս նաեւ՝ հոն աշխա-տող գիտնականներու վարձատրութեան համար: Որովհետեւ, միլիոնաւոր տո-լարներու հասնող պետական նախադաշ-ում գումարներէն զատ, կան նաեւ՝ ան-հատական ձեռնարկներու եւ հաստատու-թիւններու կողմէ ծախսուող գումարնե-րը, որոնք եւս արհամարհելի չեն բնաւ: Ամերիկեան տնտեսութիւնը, թէեւ իր ուժականութենէն ահագին մաս մը կը յատկացնէ այս կեդրոններու գործու-նէութեան, բայց, արդիւնքն ալ անմիջա-կան է: Գիտական կեդրոններն ալ, ի-րենց կարգին, գրեթէ ամէն օր կը յղա-նան նոր եւ երէկուաններէն աւելի ժան արտադրութեան կերպեր: Եւ այսպէս, բարիքներու ամերիկեան արտադրութիւ-նը կը շարունակէ գոհացում տալ համաշ-խարհային պահանջի մէկ մեծ մասին, այսպէսով ազատ աշխարհին ապահովե-լով իր կայունութիւնը եւ ամերիկացի ժողովուրդին իր աներեւակայելի բարօ-րութիւնը, որ աչք զոցել չի տար Խրուշ-չեւի:

Թարգմ. ՎԱԶՐԻԿ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ ԵՒ Cahiers des Saisons

Քահիէ տէ Սեզոնի 1962ի ամառուան թիւը մեծ մասով նուիրուած է Արմէն Լիւպէնի (Շահան Շահնուր): Արդարեւ 35 խիտ էջերու մէջ, ֆրանսացի ակա-նաւոր դէմքեր կը ներկայացնեն՝ Շահան Շահնուր մարդը եւ գործը:

Առաջին առթիւ Ժագ Պռեններ կը ներ-կայացնէ Արմէն Լիւպէն՝ բանաստեղծը: Անտրէ Տոթէլ «Կորսուած ցաւեր» խո-րագրին տակ կը խօսի հիւանդանոցի ցա-ւերուն մասին, ծանրանալով Լիւպէնի բանաստեղծութեանց իւրաքանչիւր տա-ղի վրայ:

Ժան Սալապրէօյլ «Հորիզոնի հետ» կը վերլուծէ Լիւպէնի քերթուածները:

Անրի Թոմա «Վաւերական պատկեր-ները» կը խորագրէ այն էջերը, զորս նուիրած է Շահնուրի, ուր կը խօսի ոչ միայն բանաստեղծին, այլեւ բարեկա-մին մասին, կը յիշէ անոր մանկութիւնը, անոր երիտասարդութիւնը ապա՝ հիւան-դը, անոր տառապանքը, զոր կը գտնէ բանաստեղծին տողերուն մէջ:

Փաթրիք Ռեմօ, յետոյ Ժան Ֆոլէն: Այս վերջինը կը յիշէ թէ հայերէն ալ գրած է եւ կը խօսի այն օրերուն մասին՝ երբ ճանչցած է Լիւպէնը:

Պօրիս Շրայպըր կը խօսի «Պահպան-ուած հաւատարկչութեան վրայ», ա-պա կը յաջորդեն չորս քերթուածներ՝ Շահնուրէն:

Աւելի երկար կը խօսինք այս գրու-թիւններուն մասին, որոնց երեւումը ա-նակնկալ մը եղած է նոյնինքն Շահնուրի համար, որ ինչպէս բոլոր իրաւ արժէք-ները չեն ախորժիր գնահատանքէ եւ գո-վեստէ:

Մենք գոհ ենք սակայն որ Ֆրանսա ու-նի մտաւորականութիւն մը որ գիտէ իր տեղը տալ օտար գրագէտին և տարօրի-նակ զուգադիպութեամբ մը ճիշդ այն պահուն՝ երբ Հայաստան սկսած է գրա-գիլ Շահնուրով:

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՏՈՐՈՒՄ

Երէկ թաղեցին մի լաւ աղջկայ,
Ծաղկի մի կոկոն ծածկեցին հողով…
Վշտից կարկամեց արեգակն անգամ,
Ու դէմքը ծածկեց ամպերի քօղով:
Սիրտն էր մղկտում մօր լաց ու կոծից,
Ողբում էր ամբողջ թափօրը թաղման:
Իսկ նրանց լացի, արցունքի միջից
Ես լսում էի քրքիջը մահուան:
Լոկ նա էր՝ մահը՝ մոլեգին ու չար
Հռհռում՝ արբած իր յաղթանակից…
Եւ ինչո՞ւ պիտի չքրքջայ,
Երբ ունի մարդու նման մեղսակից,
Կեանքի դէմ լարած դաւերում հազար,
Ունի նրա պէս զօրեղ դաշնակից:
Երբ մարդը՝ ասես խելքն իր կորցրած,
Մահուան մահաբեր զէնքերն է կռում,
Ատոմն է կիսում՝ ինքն իր դէմ ելած,
Ինքն իր դէմ ելած մահուանն է զինում:
Երէկ թաղեցին մի լաւ աղջկայ,
Ծաղկի մի կոկոն ծածկեցին հողով:
Ո՛վ է մեղաւոր մահուան մէջ նրա՝
Լոկ մարդն իր անմիտ հանճարի խաղով:
Թէ նա նոյն ուժով սատարէր կեանքին,
Նոյն կրքոտութեամբ դաշնակցէր նրան,
Մահուան դէմ ելնէր նոյնքան մոլեգին՝
Մահը իր մահը կը գտնէր միայն…:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (101)

ԱԽԱՋԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Կը ճանչնա՞ք գինքը:
— Ո՛չ, միայն թէ անունը լսած եմ:
— Ներսն է:
— Կը խնդրեմ, ի՞նչ պատճառով հոս կը մնայ:
— Ի՞նչ ըսեմ, պարզապէս ապաշխա-րելու համար:
— Քրէական յանցա՞նք մը գործած է:
— Ո՛չ:
— Հապա՞:
— Քաղաքական ներկայ դէպքերու ժամանակից մը ըլլալ կը կարծուի:
— Չեմ հասկնար:
— Ըսել կ'ուզեմ թէ յեղափոխական-ներու հետ գործակից է եղեր:
— Է՞յ:
— Այդ պատճառաւ հրամայուեցաւ իր-ծի քանի մը ամիս անպայման վանքին մէջ պահել:
— Ուսկի՞ց եկած է այդ հրամանը:
— Կ. Պոլսոյ պատրիարքէն:
— Կրնա՞մ տեսնել անոր հրամանա-գիրը:
— Ինչո՞ւ չէ:

Ու վանահայրը դարակի մը մօտենա-լով բացաւ անոր գզրոցներէն մին, թըղ-թատեց քանի մը նամակներ ու անոնց մէջէն բաւական մեծկակ պահարան մը հանեց, յանձնեց զայն Աւագակապետին եւ մրմնջեց.

— Ահաւասիկ:

Աւագակապետը ծայրէ ի ծայր կար-դաց այդ գրութիւնը, որուն մէջ հրա-մայուած էր.

«… Նկատելով որ ներկայ հանգա-մանքներու ներքեւ մեր՝ կղերականնե-րուս՝ պարտականութիւնն է ժողովուրդը համոզել ու ճշմարիտ հպատակներ դար-ձնել Օսմանեան գահին որուն անձնուէր եղած են մեր հայրերը աւելի քան հինգ դարերէ ի վեր, խստիւ կը հրամայեմ ձեր Սրբութեան որ ընդհուպ վանքը բե-րել տաք Ս… գիւղի աւագերէց Տ. Օհան քահանան ու պահէք մինչեւ Կրօն. Ժո-ղովոյ որոշման մը յանգիլը:

«Որեւէ զանցառութիւն որ տեղի կ'ու-նենայ ներկայ հրամանագիրս ստանալէն ետքը, պատասխանատուութիւն մը պի-տի համարուի ձեր կողմէն եւ դուք կա-ռավարութեան օրինաց հանդէպ յանցա-ւոր մը պիտի ըլլաք:

Մնամ աղօթարար

Պատրիարք Կ. Պոլսոյ
ՄԱՂԱՔԻԱ ՕՐՄԱՆԵԱՆ»

— Եւ դուք պատասխանատուութեան ներքեւ չմնալու ու կառավարութեան օ-րինաց հանդէպ յանցաւոր մը չնկատուե-լու համար հարկադրուեցաք Ս. Պատ-րիարքէն եկած հրամանին համաձայն, այդ քահանան վանքը մեկուսացնելու, այնպէս չէ՞, գիտել տալ Աւագակապե-տը հեգնական բայց դառնութեամբ լի:

— Ճշմարտութիւնն ալ այդ է. ուրիշ ի՞նչ կրնայի ընել: Այսօր եկեղեցական ու կղերական դասակարգին պետն է, ի հարկէ անոր հրամանը գործադրելու պարտաւոր ենք, առարկեց վանահայրը:

Աւագակապետը չշարունակեց այդ կըն-ճռոտ հարցը, նկատելով որ այդ ծայրա-գոյն վարդապետին կրնար կասկածներ ներշնչել: Գիտէր թէ երբ Տ. Օհանը տես-նէր, անկէ ամէն բան պիտի տեղեկա-նար: Հետեւաբար, սպասեց որ քահանան իր քով կանչուի: Փափաքը կատարուե-ցաւ: Քիչ յետոյ ներս մտաւ այն բարի ու անձնուրաց ծերունի քահանան որ կը-քած հասակին տակ անգամ անփեհեր ու յանկուցիչ կեցուածք մը ունէր:

Տէր Օհան թաւիշէ գահաւորակի մը վրայ նստաւ ու նայուածքը յառեց գի-տնատան մէջ գտնուող աշխարհականին որ չափազանց յուզուած կ'երեւար եւ հազիւ կրնար արցունքը զսպել:

— Տէր Օհան, այս բարեկամը Պարս-կաստանցի հայ վաճառական մըն է, ընդ-հատեց վանահայրը այն խոր լռութիւնը որ տիրած էր անոնց մէջ: Փափաք յայտ-նեց ձեզ տեսնելու:

— Աստուած իրեն երկար կեանք տայ, մրմնջեց Տէր Օհան:

— Դուք Պարսկաստանի մէջ մտերիմ անձ մը ունիք, Տէր Հայր, շեշտեց Աւա-գակապետը: Այդ մտերիմը ինձմէ խնդրեց որ յատկապէս ձեզ տեսնէի ու բատ այնմ տեղեկութիւն մը հաղորդէի իրեն: Եւ որովհետեւ ձեր գիւղին անունը տուած էր ինծի, քաղաք գալուս պէս առաջին գործս եղաւ հարցնել ձեր վիճակը: Գիւ-ղացիներդ ըսին որ վանքը մեկուսանելու հրաման եկած է ձեզի Կ. Պոլսոյ Պատ-րիարքարանէն ու դուք հոս կը գտնուիք:

— Շնորհակալ եմ, դողդղաց Տէր Օ-հան ու փայլակի արագութեամբ մտքէն անցուց Ներսէս Արծրունին ու ըսաւ.

— Կարելի՞ է իմանալ անունը:

Այս հարցումին վրայ, Աւագակապետը թղթապանակէն փոքրիկ պահարան մը հանեց ու ըսաւ.

— Ահա այդ երկտողին մէջ կարող էք իմանալ անոր ո՛վ ըլլալը:

(Շար.)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ

Երկուշաբթի ՄԵՌԵԼՈՑ: Պիտի մատուցուի պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ մեր բոլոր ննջեցելոց հոգւոց:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութիւններուն:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդները բարի ըլլան չծանրաբեռնել արձակուրդի շրջանի մեր արդէն ծանրաբեռնուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

(Ֆօբօ Ռէէfu)

2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11–ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

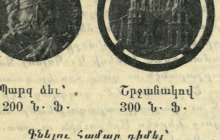
ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.

Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette, PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնական ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը զասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

Ինչպէս տեսայ Հայաստանը

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

«ՅԱՌԱՋ»

ԿՈՉ ՍՓԻՒՌՔԻ ԶԷՅԹՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հայաստանի արտասահմանեան երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ կուլտուրական կապի հայկական ընկերութիւնը նախաձեռնութիւնըստանձներ է պանծացնելու Զէյթունի 1862ի պատմական յաղթանակին հարիւրամեակը յառաջիկայ Հոկտեմբեր ամսուն սկիզբը: Նոյն թուականին՝ Մոնթեվիտէոյի Հայր. Միութեան վարչութիւնս կազմակերպած է խմբական ուխտագնացութիւն մը դէպի Մայր Հայրենիք:

Մոնթէվիտէոյի Հայր. Միութեանս վարչութիւնը այս առթիւ կը խնդրէ ըՍփիւռքի բոլոր Զէյթունցիներէն որ բարի ըլլան պատմական արժէք ներկայացնող եւ Զէյթունի մէջ գործածուող իրեղէն, զէնք, հագուստ եւայլն ուղարկել Հայաստանի պետական Թանգարանին: Վարչութիւնս իր կողմէ պիտի տանի պատմագիրքի մէջի յուշարձանին կտաւի վրայ իւղաներկ գծուած մեծածաւալ օրինակը եւ Ռուբինեան թագաւորութեան ատեն գործածուած առեւտրական ձեռագործ բանուածքը:

Մոնթեվիտէոյի Զէյթունի Հայր. Միութեան վարչութիւն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՊԱՆԴՈԿ ՄԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ԱՒԵՏԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

QUEENS' HOTEL

76, Queensborough Terrace

— LONDON W2 —

BAYSwater 1027, 1101

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւններ 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ուսէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél· 963.01.72

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

Տպ. Պէյրութ, 1962

Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սաներինները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Հեռաձայն 927 01·72

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES

INVALIDES

DE LOUIS XIV A NAPOLÉON

SPECTACLE SON ET LUMIÈRE

DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE

UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES

Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)

Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF

Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83

PARKING GRATUIT ASSURÉ

RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՑՈՐՉԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ՉՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՕԳՈՍՏՈՍ — MARDI 14 AOUT 1962

38րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9378 — 38e ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 5279

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Ամառը սկիզբէն ի վեր երկու հարիւր յիսուն հայ աղջիկներ ու երիտասարդներ հաւաքական արձակուրդի անմոռանալի օրեր կը վայելեն Միջերկրականի լողուարթ ափերուն վրայ, համախմբուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին մէջ, ֆրանսական եւ հայկական զոյգ եռագոյններու հովանիին տակ:

Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս հաճելին ու օգտակարը իրարու հետ միացուած եղած են Վիլլա Ռոզալիայի մէջ: Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը կարելի զոհողութիւններն ըրած է, որպէսզի բանակումը տեղի ունենայ հանգստաւէտ պայմաններու մէջ եւ կատարեալ կարգապահութեամբ:

Նոր Սերնդականները ամբողջ մէկ ամիս պիտի ապրին հայաշունչ մթնոլորտի մէջ: Զանազան մասնաճիւղերու պատկանող անդամներ ու անդամուհիներ այնտեղ պիտի ծանօթանան իրարու հետ եւ գաղափարական դետնի վրայ պիտի ամրապնդեն իրենց կապերը:

Դաստիարակչական մասին վրայ մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուած է: Կարող ու ձեռնհաս դասախօսներ ամէն օր որոշ ժամերու Նոր Սերնդականներուն կը խօսին Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին մասին, հայերէն լեզուով:

Այլեւս աւանդական դարձած է Փառատօն կազմակերպել Օգոստոս 15ին, օգտուելով Աստուածածնայ տօնի արձակուրդէն (եւրոպական):

Այս տարուանը կոչուած է բացառիկ յաջողութիւն մը արձանագրելու:

Ինչպէս տեսնուեցաւ Յառաջի չորրորդէջի ծանուցումէն, գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ է այս անգամ՝ երգախումբով ու պարախումբով, մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ-երգչուհիներու:

Բացի Քոթ տ'Ազիւրի մնայուն բնակիչներէն, բազմաթիւ հայրենակիցներ կը գտնուին ներկայիս այդ շրջանին մէջ օդափոխութեան համար: Անոնք առիթը պիտի ունենան ամբողջ օր մը ապրելու զուտ հայկական շրջանակի մէջ, լսելու հայերէն հայրենասիրական խօսքեր, ազգային ու ժողովրդական երգեր, արտասանութիւններ եւ ըմբոշխնելու հայկական պարեր՝ գեղջուկ տարազներով:

Նոր Սերունդի տարեկան ամէնէն կարեւոր ձեռնարկն է բանակումն ու դաշտահանդէսը:

Երէց սերունդին պարտականութիւնն է քաջալերել այս երիտասարդները, որոնք մեր վաղուան յոյսն են:

Անոնք նիւթական միջոցներու կը կարօտին, լաւ կարենալ գործադրելու համար իրենց առաջադրած ծրագիրները:

Անոնք բանէ առաջ կ'ուզեն ամուր հիմերու վրայ դնել իրենց պաշտօնաթերթ Հայաստանը, ապահովելով անոր կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Իրենց վերջին պատգամաւորական ժողովը Վալանսի մէջ, իր ընտրեալ ներկայացուցիչներով եւ շուրջ երկու հարիւր ունկնդիրներով մեծ խանդավառութեամբ անցած էր:

Նորընտիր Կեդրոնական Վարչութիւնը հոգեւին գործի լծուած է՝ իր վրայ դրուած ծանր պարտականութիւնը խղճմտօրէն կատարելու եւ դրական արդիւնքի հասնելու համար:

Քաջալերենք Նոր Սերունդի փառատօնը, մեր խմբական ներկայութեամբ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏԻՆ ՄԷՋ

ԽՈՐՀՐԴ. ԶՈՅԳ ՏԻԵԶԵՐԱԳՆԱՑՆԵՐԸ՝ ՆԻՔՈԼԱՅԵՒ ԵՒ ՓՈՓՈՎԻՉ

Երկրագունդէն միշտ աւելի հեռու, միջոցին մէջ միշտ աւելի վեր սլացող մարդկային փորձառական գիտութեան օրագրութիւնը՝ խորհրդային երկու նոր տիեզերագնացներու անունն կ'արձանագրէ.— Անտրիան Կրեկորովիչ Նիքոլայեւ եւ Պաւել Ռոմանովիչ Փոփովիչ:

Թէեւ անցեալ շաբթու ընթացքին Մոսկուայէն հասած կարգ մը լուրեր նախատեսել կու տային խորհրդային այս փառաւոր նոր փորձը, այնուհանդերձ անոր յաջողութեամբ կատարումին պաշտօնական հաղորդագրութիւնը հիացում պատճառեց միջազգային գիտական աշխարհին մէջ:

Անցեալ շաբաթ օր, 11 Օգոստոս, խորհրդային մայրաքաղաքի ձայնասփիւռը՝ մեծ օրերու եւ մեծ դէպքերու նշաններէն սկսնական չափերը սփռելէ ետք, պաշտօնապէս կը հաղորդէր որ մարդաբնակ տիեզերաշրջիկ նոր արբանեակ մը՝ «Վոստոկ Գ.» արձակուած էր միջոցին մէջ եւ նախատեսուած ոլորածիրով կ'ընթանար երկրի շուրջը:

«Վոստոկ Գ.» իր երկրաշուրջ լրիւ ոլորածիրը կը կատարէ 88 վայրկեան եւ 5 ւրկվայրկեանէն: Հասարակածի վրայ իր ծիրին հակումի անկիւնն է՝ 65 աստիճան, հեռակէտ (ափոժէ) ունենալով 251 հազարամեթր եւ մերձակէտ (փերիժէ) 183 հազարամեթր:

Տիեզերագնաց Նիքոլաեւ ծնած է 1929-ին, զաւակն է Խորհ. Զուվաշի (միջին Վոլկա) մէջ բնակող շինական ընտանիքի մը:

1961ի Ապրիլէն ի վեր, երկու խորհրդային եւ 4 ամերիկացի տիեզերաշրջնեբէն ետք (ասոնց երկուքը ձգաձիգ միայն), Նիքոլայեւ միջոցին 7րդ հերոսն է.— Եուրի Կակարին՝ 12 Ապրիլ 1961, Ալան Շեփարտ՝ 5 Մայիս 1961, Վիրժիլ Կրիսոմ՝ 21 Յուլիս 1961, Կերման Թիթով՝ 6-7 Օգոստոս 1961, Ճոն Կլին՝ 20 Փետրուար 1962, Մալքոլմ Սքոթ Քարփէնթըր՝ 24 Մայիս 1962:

«Վոստոկ Գ.» օժտուած է գիտական ամէնէն կատարեալ գործիքներով, ձայնի եւ պատկերասփիւռ մնայուն հաղորդակցութեան մէջ է երկրային յատուկ կայաններու հետ:

Թռիչքը սկսելէն 50 վայրկեան ետք, Նիքոլայեւ իր առաջին հաղորդումը կը սփռէր.— «Ես լաւ եմ, շուրջս ամէն ինչ բնականոն է եւ լաւ կը գործէ, լուսամուտէս երկիրը յստակօրէն տեսանելի է»:

Արբանեակին գիտական եւ ծաւալի յատկանիշերուն, ինչպէս եւ անոր նախատեսուած թռիչքին մասին ոչ մէկ մանրամասնութիւն տուած է խորհրդային ձայնասփիւռը: Կ'ըսուի թէ այս փորձին գլխաւոր նպատակն է ճշդել նախորդ փորձերէն քաղուած տուեալները եւ լրացուցիչ հաստատումներ կատարել միջոցին մէջ մարդկային անվտանգ ճամբորդութիւններու դրական կարելիութեանց մասին: Ակնկալուած արդիւնքներու կարգին են.— Ուսում տիեզերական թռիչքներու ազդեցութեան՝ մարմնակազմին վրայ. մարդկային ճիգի, շարժումներու, ֆիզիքական եւ մտային կարելիութիւններու իրական սահմանը՝ վերնամթնոլորտի կշռազրկող պայմաններուն մէջ. տիեզերաշրջիկին անձնական շարժավարութեամբ՝ պարուրակին դէպի երկիր վայրէջքի ապահով պայմաններուն եւ մեքենական միջոցներուն ուսումնասիրութիւնը, եւայլն...:

×

Նիքոլայեւի թռիչքը սկսելէն 23 ժամ ետք, Մոսկուայի ձայնասփիւռը երկրորդ յայտարարութեամբ մը կը հաղորդէր թէ մարդաբնակ երկրորդ արբանեակ մը արձակուած էր եւ տիեզերագնացին անունն էր՝ Փոփովիչ: Երկուշաբթի առաւօտ Նիքոլայեւ արդէն մէկուկէս միլիոն քիլոմեթր ըրած էր, մինչ Թօքիօ լսուած հրահանգի մը համաձայն, Փոփովիչ էջք կատարելու հրաման ստացած էր: Մոսկուա հաստատած չէր այս լուրը: Կը կարծուի թէ Նիքոլայեւ որ կը շարունակէ իր շրջապտոյտը, պիտի փաստէ տոկունութեան կարելիութեան սահմանները (կատարած է արդէն Թիթովի մրցանիշը) մինչ Փոփովիչ ուրիշ կարգի փորձ մըն էր զոր կատարեց՝ ժամադրութիւն մը մթնոլորտին մէջ:

Տիեզերքի այս զոյգ ուղեւորներուն աննախընթաց եւ փառաւոր փորձը կրնայ մարդկային աստղագնացութեան ճամբան բանալ դէպի լուսին եւ երեւելի կամ աներեւոյթ մոլորակները:

× Նախագահ Քենըտի շնորհաւորած է Խորհ. Միութիւնը մինչ Պապը ըսած է թէ կ'աղօթէ, որովհետեւ «խորհրդային նոր քաջագործութիւնը ցոյց կու տայ թէ մարդը ձեռք կը ձգէ աշխարհը քանդելու կամ բարելաւելու կարողութիւնը»:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԵՒ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝
ԱՆԴԱՄ՝ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

Շաբաթ, Օգոստոս 11 ժամը 4ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Միջազգային Տան մէջ, Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին կեդրոնական յանձնախումբը իր լիակատար նիստին մէջ, բացարձակ միաձայնութեամբ ընդունեցաւ Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւններու անդամակցութեան դիմումնագիրները:

Այս առթիւ Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւններու ներկայացուցիչները միաձայնաբար յայտարարութիւն մը ըրին յայտնելով թէ Կաթողիկոսութիւններու երկու դիմումնագիրները պէտք չէ այն տպաւորութիւնը թողուն որ երկու տարբեր, իրարմէ անջատ եկեղեցիներ կը դիմեն անդամակցութեան:

Յայտարարութեան մէջ շեշտեցին թէ Հայաստանեայց Եկեղեցին մէկ է հոգեւոր գերակայութեամբ Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան եւ թէ երկու Կաթողիկոսութիւնները ունին իրենց յատուկ իրաւասութեան սահմանները, անկախ գոյավիճակով, նախամեծարութեամբ Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան: Ցոյց յայտնեցին որ մօտաւոր ապագային, կը չքանան այն դժուարութիւնները որոնք գոյութիւն ունին ներկայիս երկու Կաթողիկոսութեանց յարաբերութիւններուն մէջ:

Ժողովը մեծ ուրախութեամբ եւ խոր գնահատանքով արձանագրեց այս յայտարարութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ «Պատին» Ա. տարեդարձը կ'ոգեկոչուի զանազան ձեւերով: Ձայնապատկերասփիւռէն ճառ մը խօսելով, վարչապետ Ատընաուր լսաւ աշխարհի. «Մի մոռնաք 17 միլիոն բանտարկուած Գերմանացիները: Աշխարհի բոլոր մարդիկը պէտք է մտածեն այնտեղ անցածդարձածին ամէն օր: Տարի մը անցաւ այդ Պերլինի Պատին կառուցման օրէն, զոր ամօթի պատ կոչեցին եւ այս անունը պիտի մնայ որքան տեւէ»: Մէկ տարուան ընթացքին 63.372 հոգի հեռացած են Արեւելեան Գերմանիայէն եւ Արեւմտեան Պերլին ապաստանած:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ արաբական կարգ մը երկիրներու հետ, վերահաստատելու համար իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ:

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ափին, Թրքական Էրկէլի նաւահանգիստին մէջ, շինութեան 15 հազար բանուորներ ցոյց մը կատարած են: Դիխաւոր դժգոհութիւնը անգործութիւնն է: Այս ցոյցը տեղի պիտի ունենար անցեալ Յունիսին, բայց յետաձգուած էր Ինէօնիւի խնդրանքին վրայ:

ԱԼԺԵՐԻԱ հասան լեհ բժիշկներ եւ դեղօրայք: Ալժերացի 70 հիւանդներ ալ Լեհաստան պիտի փոխադրուին խնամուելու համար:

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ տեսակցութիւն մը տուաւ Իտալիոյ համայնավար պաշտօնաթերթին՝ Ունիթա, շեշտելով թէ Քաղաքական Բիւրօն կը ձգտի կորել նոր աշխարհակալութեան ճամբան: «Ալժերական ընկերվարութիւն մը կ'ուզենք, յայտնեց ալժերացի պարագլուխը որ ծնի մեր ազգային փորձառութենէն, օգուտ քաղելով ընկերվարական երկիրներու փորձառութենէն: Ալժերացի ղեկավարները Խորհ. Միութեան եւ ընկերվարական պլոքին հանդէպ ունին այն նոյն դիրքը զոր ունին թերաճ միւս երկիրները, որոնք ստացած են տնտեսական գործակցութիւն: Կ'ընդունին թէ ընկերվարական պլոքէն ստացած են վարդապետութեան գաղափարական օժանդակութիւնը եւ ձեռք ձգուած փորձերը որոնք թոյլ տուին ալժերական յեղափոխութեան ընկերվարական ուղղութիւն մը ունենալ:

ՄՈՒԼՈՒՏԻ (Մոհամէտի ծնունդը) տօնին առթիւ, Պուրկիպա յայտարարեց թէ Իսլամը յառաջդիմութեան դէմ չէ:

ՔԱԹԱՆԿԱՅԻ հարցը կը շարունակէ տարակարծութիւններ ստեղծել արեւմտեան պետութեանց միջեւ: Կեդրոնական Գոնկոյի կառավարութիւնը շատ գոհ է որ Պելժիա մերժած է Զոմպէի մուտքի վիզան:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան, տպաւորիչ պատարագ մը մատուցուեցաւ Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ:

Պատարագեց եւ քարոզեց Վրաստանի առաջնորդ՝ Կոմիտաս եպս. Տէր-Ստեփանեան: Ապա կատարեց աւանդական խաղողօրհնէքը, իր կողքին ունենալով Գիւտ եւ Գարեգին վարդապետները:

Արարողութեան ներկայ եղած են բազմաթիւ օտար եկեղեցիներու ներկայացուցիչները, որոնք Փարիզ կը գտնուին Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Կ. Կոմիտէի տարեկան ժողովին առթիւ:

×

Փարիզի հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, պատարագեց, քարոզեց եւ խաղողօրհնէքը կատարեց Կիւրեղ եպս. Զոհրապեան:

ՔԻՒՐՏԵՐԸ

Ըստ պատմագիր Քսենեփոնի՝ Քիւրտերը մարական ծագում ունին: Անոնք հին Հայաստանի Կորդուք, Կորճայք նահանգներուն մէջ կը բնակէին:

Էրզրումի շրջանի Քիւրտերու մէկ մասը, Մոնկոլական եւ Թաթարական արշաւանքներու ատեն, եկած են Պոհթանի եւ Հէքքեարիի շրջանը եւ ցրուած են Սասունի եւ Վանի հարաւակողմը:

1915ին Քիւրտերու թիւը կը հաշուուէր 3·000·000, որուն 1·500·000ը Թուրքիոյ մէջ, ցրուած վիճակի մէջ:

Կը յիշուի որ արդի Մամաքանցի մեծ աշիրէթի Քիւրտերը սերած են Մամիկոնեաններէն: Տէրսիմցի եւ Հասանանցի մեծ աշիրէթները նախապէս եկած են Խորասանէն (Արեւմտեան Պարսկաստան):

Քիւրտերը եղած են միշտ կիսանկախ վիճակի մէջ: Թուրքիոյ աշխարհակալ Սուլթաններէն Սելիմ Ա. (1519–20) կռուեցաւ տարիներով Պարսկաստանի դէմ, գրաւեց եւ կցեց կարգ մը պարսկական շրջաններ, ինչպէս նաեւ Արեւմտեան Հայաստանի կարգ մը քաղաքները եւ քրտական շրջանները:

Սելիմ Ա. նշանակեց իբր պետ Քիւրտիստանի Իտրիզի անունով Քիւրտ մը, որ պատմաբան է, ու ապա դարձաւ ղեկավար Քիւրտերու: Այս աւատապետական կիսանկախ շրջանը տեւեց մինչեւ 1800:

Քիւրտերու մեծամասնութիւնը Սիւննի իսլամներ են, որոնց լեզուն պարսկերէնի աղճատեալ մէկ ձեւն է: Քրտական լեզուին մէջ կան բաւական թիւով հայերէն եւ թուրքերէն բառեր:

Կան Զազաերէն խօսող Քիւրտեր, որոնց մեծ մասը կը պատկանի Շիա աղանդին եւ կը կոչուին «Ալէվի»ներ կամ «Գըզըլպաշ»ներ: (Տես «Թուրքիան», Զօր. Զարլս Ուիլսընի, էջ 63): Գըզըլպաշ Քիւրտեր կան Տէրսիմէն զատ, Սեբաստիոյ նահանգի եւ Արաբկիրի շրջանը: Ասոնց կրօնը հեթանոսութեան եւ քրիստոնէութեան խառնուրդ մըն է: (Տես, Ճէօկրէֆիքըլ Մէկըզին» Հոկտ. 1928, էջ 489):

Քրտական աշիրէթները ընդհանրապէս թափառաշրջիկ են եւ խաշնարած: Անգլիացի պետական իրազեկ անձ մը՝ Մարք Մայքս, ցուցակագրած եւ պատրաստած է մանրամասն վիճակագրութիւն մը, 305 քրտական աշիրէթներու, որոնց իւրաքանչիւրը 100 ընտանիքէն մինչեւ 10·000 ընտանիքներէ կը բաղկանայ: Մեծ աշիրէթներ են՝ Հասանանցիները, Հայտարանցիները, Ճաֆերը, Ճէլալիները, Աթմաքանցիները, Բոշկիրիները եւ Ճիպրանլիները: Միւս 300 աշիրէթներէն իւրաքանչիւրը 2·000 ընտանիքէն պակաս են: (Տես Բալիֆս Լէօթ Հէրիթէյճ», էջ 583):

Կէս նստակեաց Քիւրտերը, Մայիսէն մինչեւ Հոկտեմբեր, Քիւրտիստանի ազատ լեռներու մէջ կ'անցընեն, արօտատեղիներու մօտ:

Ասոնք յարգանք ունին իրենց պետերուն հանդէպ: Ուրիշ օրէնք չեն ճանչնար: Տուրք վճարել երբեք չեն մտածեր: Կան «սատանայ պաշտող» Քիւրտեր՝ Եզիտներ, մօտ 40·000 որ կը բնակին Մուսուլի արեւմուտքը՝ Սինճարի լեռնային շրջանին մէջ եւ ասոնց շատ քիչերը միայն գրել–կարդալ գիտեն: Դպրոց չունին:

Քիւրտերու համար փառաւոր շրջան մը կը նկատուի 12րդ դարու վերջը, երբ Հատապանի աշիրէթին զաւակներէն Սալահետտին, զինու զօրութեամբ հաստատեց Էյուպեան իշխանապետութիւն մը, Սուրիոյ մէջ, որ տեւեց մօտ 100 տարի:

Քիւրտերու կարեւոր մէկ մասը կ'ապրի արեւմտեան Պարսկաստանի մէջ, նաեւ Իրաքի հիւսիսային շրջանը, իրենց ցեղապետներու իշխանութեան տակ:

19րդ դարու սկիզբը՝ Թուրքիաբնակ Քիւրտերու դէմ ճնշումներ կատարուեցան, զանոնք թրքացնելու եւ իբր հպատակ՝ պետութեան ենթարկելու եւ տուրք զանձելու համար:

Սուլթան Մահմուտ Բ.ի մեծ վէզիրը՝ Րէշիտ փաշա, սկսաւ այդ ուղղութեամբ նեղել Քիւրտերը: Անոնք ապստամբեցան Պէտրխան պէկի ղեկավարութեան տակ, 1834էն մինչեւ 1843 եւ մեծ կորուստներ պատճառեցին Թուրքերուն: 1880ին ապստամբեցաւ Շէմտինանի շէյխ Ուպատուլլահ, իսկ Մ. Քեմալի օրով՝ շէյխ Սայիտը, 1925–33ին եւ այժմ ալ, Մուսուլի եւ Սուլէյմանիէի շրջանին մէջ՝ (հիւսիսային Իրաք) շէյխ Պարզանիի ղեկավարութեան տակ:

1880ի քրտական ապստամբութենէն վերջ, երբ Թուրք ուժերը ծանր կորուստներ ունեցան, Ապտիւլ Համիտ փոխեց իր գործելակերպը. սիրաշահելու համար Քիւրտերը, շքանշաններ բաշխեց անոնց պետերուն, կաշառեց ազդեցիկ Քիւրտերը, զանոնք հալածանքի գործիք դարձնելու համար Հայերուն դէմ:

Արեւմտահայերու ազգային զարթնումը ճնշելու համար, Սուլթան Համիտ կազմեց 70է աւելի «Համիտիէ» գունդեր, Քիւրտերէ բաղկացած, տալով անոնց սանձարձակ իրաւունք, կեղեքելու եւ ճնշելու հայ գիւղացիութիւնը, գրաւելու անոնց հողերը, այրելու եւ աւերելու անոնց գիւղերը:

1854–55ի ռուս–թուրք պատերազմին ալ, մօտ 10·000 Քիւրտեր, Սելիմ փաշայի հրամանատարութեան տակ, մաս կազմած էին Թրքական բանակին: Բայց երբ ռուսական յաղթանակ մը տեղի կ'ունենար, Քիւրտերը կը լքէին բանակը, կը փախչէին դէպի իրենց գիւղերը:

1877–78ի պատերազմին ալ, Ալա Տաղի (Վանայ լճի հիւսիսը) Քիւրտերը, Թուրք բանակի կողքին, մտան պատերազմի, ընդդէմ Զօր. Տէր–Ղուկասովի զինուորներուն: 1877 Յունիս 20ին, Քիւրտերը կողոպտեցին Պայազիտ քաղաքի Հայոց սեփականութիւնները, բայց յետոյ, Թրքական բանակի պարտութեան օրերուն, քիւրտ Իսմայիլ Հաքքը փաշայի հրամանին տակ գտնուող քրտական 4 թապուրներ (վաշտ) ցիրուցան եղան եւ ապաստանեցան իրենց բնակավայր լեռները:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Բ. ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ԹԻՒ 1 ԼՐՏԵՍԸ

ԿԻԿԵՐՈՆ ԻՐ ՅՈՒՇԵՐԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑ

«Կիկերոնն էի» պարզ խորագրով իր յուշերը հրատարակած է երկրորդ Աշխարհամարտի ամէնէն հռչակաւոր լրտեսը Կիկերոն, որուն մասին շատ մը գիրքեր հրատարակուեցան ցարդ եւ շարժանկարի ժապաւէն մըն ալ պատրաստուեցաւ՝ Ճէյմս Մէյսընի խաղարկութեամբ:

Կիկերոնի բուն անունը Էլիէզա Պազնա է: Կիկերոն անունով զայն մկրտած է հիթլերական Գերմանիոյ Անգարայի դեսպան ֆոն Փափէն, որ հիացած է թրքական մայրաքաղաքի Անգլիոյ դեսպանին այս սենեկապանին տեղեկագրերու պերճախօս ոճին վրայ: Պազնա այն ատեն մերժած է Գերմանացիներուն յայտնել իր իսկական ինքնութիւնը: Ըսած է որ զինք «Փեթրօ» կոչեն:

Կարճատեւ բայց փայլուն իր լրտեսական ասպարէզի ընթացքին, Կիկերոն հիթլերական գաղտնի սպասարկութեանց ծախած է ի մէջ այլոց, նաեւ Նորմանտիա ցամաքահանումի ծրագիրները, տալով նոյնիսկ Ֆրանսայի հայդուկներուն ուղղուած պատգամը, որ կը ճշդորոշէր «Ժ» ժամը:

Գերմանացիք չեն հաւատացած իրեն եւ կեղծ թղթադրամով վճարած են: Կեղծ տեղեկութիւնները կեղծ դրամով պէտք է վճարուին, խորհած են: Այսպէս, իրեն տրուած 300 հազար թղթոսկիին կէսը կեղծ թղթադրամներ էին, որ կը պատրաստուէին կեդրոնացման կայանի մը մէջ:

Պազնա իր յուշերուն մէջ կը պատմէ թէ ինչպէս յաջողած է Անգլիացի դեսպան Սըր Հիւ Հիւկէսընի սենեկապանը դառնալ: Դեսպանը ջիղերէն կը տառապէր եւ միայն երաժշտութեան մէջ քիչ մը թեթեւացում կը գտնէր: Կարենալ քնանալու համար, անպայման քնաբեր դեղ պէտք է առնէր:

Սենեկապանը ասկէ կ'օգտուէր՝ իր բուն գործը՝ լրտեսութիւն ընելու համար: Իր տիրոջ քնացած պահուն, կը խուզարկէր անոր դրամարկղը, որ կը պարունակէր խիստ գաղտնի պաշտօնագրեր, զորս կը լուսանկարէ:

Կիկերոն այսպէսով՝ 1943 Հոկտեմբերէն մինչեւ 1944 Ապրիլ շատ կարեւոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Գերմաններուն: Այդ տեղեկութիւնները այնքան նշանակալից էին որ, Պերլին հազուադէպօրէն կը գործածէր զանոնք: «Իրական ըլլալու համար շատ փաւերական են... Անգլիացիներու խաղերն են՝ մեզ մոլորեցնելու համար» կը խորհին գերմանական լրտեսութեան ղեկավարները:

Պազնա – Կիկերոն նմանապէս կը յայտնէ այն պատճառները, որոնք զինք մղած են աշխատելու Գերմանացիներուն համար: Ծագումով ալպանացի, սակայն թրքահպատակ դարձած ըլլալով, ինքզինքը «հայրենասէր» կը ձեւացնէ եւ կ'ըսէ թէ իր առարկայական նպատակն էր թոյլ չտալ որ Թուրքիա պատերազմի մէջ մտնէ: Նոյնպէս կը խոստովանի թէ իրականութեան մէջ շատ դրամ շահելու համար ալ ըրած է:

Սենեկապանը անհաշիւ կը ծախսէր:

1944 Ապրիլին, Թուրքերու կողմէ Անգլիացիներուն եղած ազդարարութենէ մը վերջ եւ զգալով որ հովը կը սկսէր հակառակ կողմէն փչել, Կիկերոն կը դադրեցնէ ամէն գործունէութիւն: Պատերազմի վերջաւորութեան, կապալառութիւն կ'ընէ Կ. Պոլսոյ մէջ, ուր կը շարունակէ ապրիլ իր կնոջ եւ վեց զաւակներուն հետ:

Այսօր կը պնդէ թէ անկուտի է (առանց դրամի մնացած է): Մինչեւ 1950 կ'ապրի իրական ոսկիներով եւ միայն այն ատեն կը հասկնայ թէ մնացեալները կեղծ թղթադրամներ են: Վերջին պատերազմի թիւ մէկ լրտեսը, հակառակ իր արթնամտութեան եւ խորամանկութեան, ոչ իսկ մէկ վայրկեան կը կասկածի խաբէութեան մասին...:

Զայրացած, կը սպառնայ Պոնի կառավարութեան թէ հարցը դատարանի պիտի յանձնէ:

Կ'ըսէ թէ Ատենաուըր Հիթլէրի յաջորդն է եւ հետեւաբար պարտաւոր է անոր պարտքերը վճարելու: Բայց մինչեւ այսօր, մէկ տասնոց իսկ չէ ստացած:

Հիմա, նախկին լրտեսապետը իր յո–

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆ

Պուրճ Համմուտի բնակիչները եղած են համեստ դասակարգի պատկանող Հայեր: Ընդհանրապէս արհեստաւորներ են անոնք, աշխատասէր մարդիկ, քիչ մը կոշտ փարուելակերպով, բայց շատ ազնիւ՝ հոգիով:

Ըլլալով Թուրքիայէն գաղթածներ՝ թրքախօսներ էին: Դիւրութեամբ կը խօսէին թրքերէնը, սակայն ցաւով կը յայտնէին իրենց հայերէն չգիտնալը: Ատիկա Օսմանցիին «նուէր»ն էր, որ պարտադրաբար տրուած էր իրենց: Անոնք կը սիրէին թրքական երաժշտութիւնը: Եկեղեցիին մէջ նոյնիսկ քահանան կը քարոզէր թրքերէնով: Բայց այդ թրքախօս մարդիկը զարմանալիօրէն ազգային գիտակցութեան խոր համոզում ունէին: Իրենց համար Ազգը բարձր էր եւ վեր՝ ամէն բանէ: Հայերէն խօսող ուսումնականի մը ներկայութեան մանուկի մը պէս կ'ամչնային եւ ներողութիւն կը խնդրէին իրենց հայերէն չգիտնալուն համար:

Հարսանեկան խնջոյքներու, տօնախմբութիւններու եւ անուանակոչութիւններու (որոնք յաճախակի երեւոյթներ էին) առթիւ լսուած երգերը միայն թրքերէն կ'ըլլային: Սակայն այս խորթ երեւոյթը միանգամ ընդմիշտ սրբագրելու որոշումը տուին այն թրքախօս Հայերը, որոնք չճանչնալով հանդերձ մեր լեզուին գեղեցկութիւնը, կ'ուզէին զայն լսել գէթ իրենց զաւակներուն շրթներէն:

Պայքարելու համար թրքախօսութեան դէմ, ամէն կողմ ծանուցագրեր կը փակցուէին: Այդ ծանուցագրերը կարելի էր տեսնել եկեղեցիներու պատերուն, հասարակական սիւներուն եւ բնակարաններու պատերուն վրայ, որոնք հետեւեալ մակագրութիւնը կ'ունենային.

«Հայերէն խօսեցէ՛ք», «Յիշէ՛ մէկ միլիոնը եւ հայերէն խօսէ՛», «Թրքերէն խօսիլ արգիլուած է»: Աւելորդ է ըսել, թէ այս պայքարը իր մեծ արդիւնքը ունեցաւ:

Պուրճ Համմուտի միւս թաղերը եւս հետզհետէ տարին կազմակերպչական աշխատանքներ: Կառուցուեցան նոր եկեղեցիներ, դպրոցներ: Հայկական երեք համայնքներն ալ ունեցան իրենց եկեղեցիները եւ վարժարանները, զարգացաւ հայրենակցական միութիւններու աշխատանքը եւ մարդիկ խմբուեցան իրարու քով, ազգապահպանման պայքարը մղելու համար միասնաբար: Այդ դպրոցները մեծ բարիք եղան նոր սերունդին համար: Առաջին անգամ զգալի դարձաւ թրքերէնի անկումը: Թոռնիկներ իրենց մեծ հայրերուն հայերէն կը սորվեցնէին անուղղակիօրէն, ոչ մասնաւոր ճիգերով: Դպրոցին մէջ հայերէնի վարժուող տղան թրքերէն խօսելու կ'ամչնար, որովհետեւ ան լաւ գիտէր Թուրքին ո՛վ եւ ի՛նչ ըլլալը: Թաղը ստացաւ զուտ հայկական դիմագիծ, տրուած ըլլալով որ Հայերէ զատ ուրիշ ոչ մէկ օտարազգի բնակիչ կարելի էր գտնել այդ ընդարձակ շրջանին մէջ: Եւ այս վիճակը շարունակուեցաւ մինչեւ 1945, ներգաղթի օրերը:

ԱՐՀԵՍՏՆԵՐ

Տեղւոյն բնակչութեան մեծ մասը ընդհանրապէս արհեստաւոր է, ինչպէս յիշեցինք քիչ մը վերը: Այդ արհեստներուն մէջ տիրապետողն է կօշկակարութիւնը: Քիչ չէ նաեւ թիւը դերձակներու, երկաթագործներու, մեքենագործներու, շարժավարներու եւ մանր առեւտրականներու: Ներկայիս Պուրճ Համմուտի մէջ գոյութիւն ունին մեծ թիւով կանանց վարսայարդարներ (շատերը Փարիզէն վկայեալ), որոնք Պէյրութի լաւագոյն վարսայարդարներուն հետ կրնան մրցիլ արհեստագիտական մարզին մէջ: Այս զգալի նուաճումը անշուշտ կը պարտինք մեր ազգին զաւակներուն ուշիմութեան եւ ճարպիկութեան:

Երբ Պուրճ Համմուտի փողոցներէն անցնիք, առաջին երեւոյթը որ ձեր աչքերուն կը զարնուի, կօշկակարներու խանութներու երկար շարքը կ'ըլլայ: Լիբանանի կօշիկ հայթայթողները գրեթէ Հայեր են, որոնց ջախջախիչ մասը Պուրճ Համմուտցի: Մէկ խօսքով կարելի է ըսել, որ Լիբանանի կօշիկի ճարտարարուեստը Պուրճ Համմուտցիներուն «մենաշնորհն» է:

Կօշկակարները չարաչար աշխատող մարդիկ են: Անոնք կը սիրեն արուեստը, առաւելաբար երաժշտութիւնը: Կ'աշխատին նուագով ու երգով: Ձայնասփիւռները դիւրութիւններ կուտան կապ պահելու զանազան երկիրներու երգի արուեստին հետ: Անոնք կը սիրեն նաեւ արաբական երաժշտութիւնը եւ արաբերէն երգերու լաւ մեկնաբանիչներ են:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

Պուրճ Համմուտի ընկերային կեանքը սերտ է եւ հայկական: Այս երեւոյթը սկիզբէն ի վեր տիրապետող է այս շրջանին մէջ: 1945–46 տարեշրջանին, երբ Հայաստան ներգաղթի պատճառով շատեր ծախեցին իրենց տուները, Պուրճ Համմուտի մէջ բնակութիւն հաստատեցին մեր լիբանանցի դրացիները: Ներկայիս Պուրճ Համմուտ զուտ հայաբնակ շրջան մը չէ, ինչպէս որ էր 1930–1945ի 15 տարուան շրջանին: Հոն կ'ապրի քրիստոնեայ եւ մահմետական Լիբանանցիներու մեծ թիւ մը, համերաշխ դրացնութեամբ:

Որպէս հաճոյքի վայր գոյութիւն ունին բաւական գեղեցիկ եւ ընդարձակ սինեմաներու սրահներ, թուով մօտ տասը, ուր կը ներկայացուին հետաքրքրական ժապաւէններ:

(3 – Շար.)

...ը դրած է յուշերուն վրայ։ Գիրքին հրատարակութիւնը յանձնած է անգլիական հրատարակչական տուն մը, որմէ կը յուսայ թէ իրական սթերլիններ պիտի ստանայ։

ԳԱՂՆԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԵԱՆՑ ՔԹԻՆ ՏԱԿ

«Կիկերոնի հարցը» ծագեցաւ 1950ին, երբ «Ցիչատակներ» խորագրով գիրք մը հրապարակ ելաւ։ Այդ գիրքը գրուած էր Անգարայի գերմանական դեսպանատան նախկին կցորդ Մոյզիշի կողմէ եւ խոր յուզում պատճառեց Անգլիոյ մէջ։

Յուզումը իր գագաթնակէտին հասաւ, երբ այն ատենուան Արտաքին գործոց նախարար Պեվին ստիպուեցաւ խոստովանիլ թէ Կիկերոն գոյութիւն ունեցող անձ մըն է, թէ իսկապէս կարեւոր պաշտօնագրեր գողցուած են Անգարայի անգլիական դեսպանատունէն, պատերազմի ամէնէն տագնապալի շրջանին։ Յիշեալ խիստ գաղտնի պաշտօնաթուղթերը գողցուած եւ լուսանկարուած են Իսթէլիերըն Սըրվիսի քթին տակ...։

Տպաւորութիւնը մեղմացնելու համար, Պեվին իր յայտարարութիւնը վերջացուց ըսելով. «Հրահանգ տրուեցաւ որ ապագային նման բաներ չպատահին...»։

Կիկերոնի հարցին մէջ ամէնէն զարմանալին Թուրքիոյ օտար գաղտնի սպասարկութեանց անհաւատալի անկարողութիւնն է։

— Իսթէլիերըն Սըրվիսը, սկիզբէն մինչեւ վերջը ամենափոքր կասկածն իսկ չէ ունեցած։ Անգլիացի դեսպանի սենեկապանի անցեալն իսկ չէ պրպտած։

— Ամերիկացիք քիչ մնացած է որ երեւան հանեն հարցը։ Գործածած են կրկնակ գործակալ մը, Գերմանիոյ Սոֆիայի ընդհանուր հիւպատոսին աղջիկը՝ Քորնիլիա Քափը, որ իբրեւ քարտուղարուհի կ՚աշխատէր Անգլիոյ դեսպանատան մէջ։ Բայց, երիտասարդ լրտեսուհին չէ յաջողած երեւան հանել «Կիկերոն»ը։

— Գերմանացիք իսկ երբեք չեն գիտցած թէ ո՞վ է Կիկերոնը։ Զայն ճանչցած են միայն «Փեթրօ» անունով։

— Այնպէս կը թուի թէ միայն թրքական գաղտնի սպասարկութիւնները ծանօթ էին հարցին։ Գիտէին թէ Էլիէզա Պազնան կամ Կիկերոնը, գերմանական լրտեսական սպասարկութիւններէն կեղծ թղթադրամներ կը ստանար։ Բայց այս տեղեկութիւնը գաղտնի պահեցին։

Քաղեց՝ Վ.Ա.Զ.Ր.Ի.Կ.

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Հին փայտը լաւագոյնն է վառելու համար, հին գինին խմելու, հին բարեկամները՝ վստահելու եւ հին հեղինակները՝ կարդալու։

Ֆ. ՊԷՅՔԸՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՑԱՒԵՐԸ

ԽԱՌՆՈՒԱԾ ՔԱՆԻ ՄԸ ԲԱԺԱԿ ՄԱՐԹԻՆԻԻ

«Տիթրոյթ Նիուզ» թերթին մէջ յօդուածագիր Պ. Ռալֆ Մըք Կըըլ ստորագրած է, վերի խորագրով, հետեւեալ սրամիտ «քաղաքական տեսութիւն»ը. —

Գրեթէ ամէն քոքթէյլ փարթի, մեծ կամ փոքր, ունի իր տխրադէմ սգակիրները, որոնք կ՚ողբան այն իրողութիւնը, որ զօր. Այզընհաուըր եւ Թրումընի կառավարութիւնը ընդունած էին Պերլինի կացութիւնը, ինչպէս կը նկարագրէ Զօրավարը՝ իր «Խաչակրութիւն՝ Եւրոպայի մէջ» գրքով։

Զօր. Այզընհաուըր գրած է թէ այդ կացութիւնը օգտակար պիտի ըլլար, իբրեւ աշխատանոց մը՝ դաշնակիցներու համագործակցութեան։

Կուրծք ծեծողներ կան հիմա, որովհետեւ ժամանակին յստակ կերպով ճշդուած չէին օդային անցքերը (դէպի Պերլին) եւ խոստումը՝ միացեալ Գերմանիոյ կազմութեան մասին։ (Ի՜նչպէս կրնային այնքան տխմար ըլլալ)։

Սակայն, եկէք չարունակենք խաղը, աւելի յառաջացնելով։

Եկէք ողբանք անոր համար, որ Քերենսկի եւ Ճերմակ Ռուսերը չյաջողեցան։ Որո՞ւն յանցանքով։

Թող մեր քոքթէյլի սենեակներուն անկիւնները արձագանգ ըլլան մեզ ձայնին մեր արցունքներուն, զորս պիտի թափենք ձախողութեանը համար Դաշնակիցներու քաղաքականութեան, բարեփոխելու մասին Ցար Նիկոլան եւ հեռացնելու Ցարինան, Ռասփութին վանականին չարաղէտ ազդեցութենէն։ Այնպէս որ Ռուսիա պիտի չխորտակուէր՝ Լենինի եւ Թրոցքիի ձեռքը իյնալով։ Ի՛նչ տխմարութեան սխալներ։

Սակայն, կեցէք, միայն շատ նոր կորուստներ չէ որ կը ողանք։

Ինչո՞ւ չերթանք աւելի ետ, արցունքոտ աչքերով ողբալու համար, թէ Դաշնակիցները չունեցան ողջմտութիւնը, քաջալերելու եւ ժամանակ մը՝ առաջնորդելու Գերմանիոյ Վայմարեան Հանրապետութիւնը, փոխանակ զայն ծանրաբեռնելու պարտքերով եւ մեղքերով ու անկարելի դարձնելով, հետեւաբար, իր վերապրումը՝ թշնամիներէն։ Որո՞ւն յանցանքն էր ասիկա։

Սակայն, չենք կրնար կանգ առնել նոյնիսկ հոս։

Բարձրացնենք մարթինիի մեր գաւաթները այնքան բարձր եւ խրոխտ, որ մեր կրծոսկրները ճանչեն, որովհետեւ, աւա՜ղ, 1905ին Ցարը լքեց Փեթրոկրատը, եւ բանակն ու պալատի պահակ քաղաքացիներ իշխանութիւնը գրաւեցին։ Երբ 200.000 խաղաղ ցուցարարներ ուղղուեցան դէպի պալատ, կրելով կրօնական պատկերներ եւ երգելով «Աստուած պահէ Ցարը», բերին նաեւ խնդրագիր մը, օրը ութ ժամ աշխատանքի եւ օրական նուազագոյն մէկ ռուպլի (50 սենթ) աշխատավարձքի համար։

Զինուորները իրարանցման մատնուած, կամ հրաման ստանալով, կրակեցին ցուցարարներու վրայ, քան եարտ հեռաւորութենէն։ Սպաննուեցան մօտ հինգ հարիւր հոգի եւ հազարաւորներ վիրաւորուեցան։ Եկէք ողբանք այդ օրը, որովհետեւ, անկէ ետք, բոլոր պատահարները առաջնորդեցին Ռուսիոյ անկման, առաջին մեծ պատերազմի ընթացքին եւ համայնավար փոքրամասնութեան կողմէ իշխանութեան գրաւման։ Որո՞ւն յանցանքն էր այդ ալ։

Սպասեցէ՛ք, անգամ մըն ալ լեցուր մեր գաւաթները, որպէսզի կարենանք անիծել անցեալի ձախողութիւնները եւ պարզենք երկրորդ ակնարկի միշտ խորաթափանց տեսիլքը։

Տեսիլքը ժամանակն է, որ ամբաստանենք այն բոլոր Ռուսերը, Ամերիկացիները, Ճափոնցիներն ու Ցոյները, որոնք այնքան վատորակ ռազմական իբր «ծախեցին» ցարին կաշառակեր նախարարներուն եւ անոնց մեծ մասը չյանձնեցին իսկ։ Եւ երբ 15 միլիոն մարդիկ զէնքի տակ կանչուեցան, շատերը ձմրան մէջ պատերազմի գացին, առանց բաւարար հանդերձի, կօշիկի եւ այլ անհրաժեշտ նիւթերու։

Հազարաւորներ անոնցմէ միայն սուին ունէին եւ ոչ հրացան։ Նոյնիսկ Հինտենպուրկ, անգութ մարդ մը, զարհուրած էր սպանդէն, մօտ ութ միլիոն հաշուելով իր ռուս զոհերը։ «Ճիշդ գաղափար չունինք, կ՚ըսէր թիւին մասին։ Մեր գիտցածը այն է, ո՛ր յաճախ հարկադրուած ենք մաքրել, անոնց մեռելներէն կազմուած մեծ պատնէշները, որպէսզի կարենանք տեսնել յարձակող նոր ալիքները»։

Անիծենք նաեւ Գերմանները, որոնք թոյլ տուին, որ Լենին եւ իր գաւազիրները անցնին Գերմանիայէն, կնքուած վակոններու մէջ, Շուէտ եւ Ֆինլանտա, ու հասնին Լենինկրատ։

Լեցուր մեր բաժակները, սպասեցէ՛ք, որովհետեւ մեր վիշտը այժմ խոր է եւ ծանր։ Ռուսական Յեղափոխութիւնն էր, որ յանկարծ մղեց Միացեալ Նահանգները դէպի համաշխարհային քաղաքականութիւն, առաջին աշխարհամարտէն ետք։

Այս յեղափոխութիւնն էր որ խորապէս ազդեց, 1922ական թուականներուն, բոլոր երկիրներու քաղաքականութեանց վրայ։

Ինչո՞ւ ոչ ոք ոչինչ բրաւ Հիթլէրին։

Համայնավարները 1920ին, կարելի դարձուցին անոր գոյութիւնը։ Ապա Հիթլէր առանց ապահովութիւն ստանալու Սթալինէն, պիտի չկրնար աշխարհը պատերազմի մղել 1939ին։ Զանկ Քայ Շէքի պարտութիւնը, Քորէան, պաղ պատերազմը, Եւրոպայի եւ Ասիոյ այժմու տագնապները — այս ամէնը բխած են 1916–17ի յեղափոխութենէն։

Լեցնենք բաժակները անգամ մը եւս, եւ... դատապարտենք անցեալը։ Եւ եթէ Քենըտի կը փորձէ բան մը ընել կարգադրելու համար ոչ միայն Պերլինի, այլ եւ Կեդրոնական Եւրոպայի հարցը, հիւլէական զէնքէ զուրկ շրջաններ ճշդելով, ամբաստանենք զայն, իբրեւ համայնավարութեան ողոքիչ։

Մենք որ կը ողանք քոքթէյլի փարթիներու մէջ, անցեալին անգամ մը եւս նայելու շնորհը վայելելով, երբեք սխալ չենք գործած։ Անցեալի տխմար մարդիկն են, որ պատճառ եղած են մեր բոլոր տագնապներուն։ (Պատմութիւնը կրնայ մեր թուլութիւններն ու տափակութիւններն ալ նկատել սխալ մը՝ քանեբորդ դարու վերջին կէսի ընթացքին. սակայն, մինչ այդ, մենք ալ անցեալի «անոնք»ը պիտի դառնանք)։

ՊԷՏՔ Է ԳԻՏՆԱՔ ԹԷ...

Գերման գիտականներ հաշուած են որ, եթէ նիւթի հիւլէին մէջ գտնուող բացերը (պարապները) բոլորովին անհետացնէինք, ամբողջ մարդկութիւնը կտոր մը շաքարէն աւելի մեծ պիտի չըլլար...

×

Ամերիկացի բազմամիլիոնատէր Հարոլտ Տէյվ յայտարարած է թէ մէկ միլիոն տոլար գրաւ կը դնէ որ այս դարու ընթացքին այլեւս պատերազմ տեղի պիտի չունենայ։

Ուրիշ Ամերիկացի մըն ալ Վինսընթ Հըրս յայտարարած է թէ յիսուն հազար տոլար պիտի նուիրէ անոր, որ պիտի յայտնէ ընկոյզ կոտրող գործիքի հնարիչին անունը։

×

82 տարեկան Անգլիացի մը, միսթըր Լուպէք, փիլիսոփայութեան վկայական ստացած է վերջերս։

×

Վիճակագրութեան մը համաձայն, յիսուն տարեկան կին մը, 40 հազար ժամ յատկացուցած կ՚ըլլայ արդուզարդի (մօտաւորապէս երեքուկէս տարի)։

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

Տէր Օհան բացաւ պահարանը եւ կարդաց հետեւեալը.

«Անձնուէր ընկերդ՝ Ներսէս Արծրունի կը համբուրէ ձեր սուրբ աջը»։

— Յիշեցի՞ք, Տէր Հայր, կրկնեց Աւազակապետը։

— Ո՛հ, այո՛, յիշեցի, թոթովեց Տէր Օհան։ Արդեօք ի՞նչ կ՚ընէ, ի՞նչպէս է վիճակը։

— Աստուած գիտէ. առաջուան գիտցածիդ պէս։ Շատ անգամ տունս կուգար, կը խնդրէի որ մնար, բայց չէի կրնար համոզել։ Շարաթներով անյայտ կ՚ըլլար ու նորէն կը վերադառնար։

— Ա՛խ, այնպէս է, սակայն ամբողջ Հայութեան մէջ միակ անձն է որ պիտի ապրի դարերով եւ ապագայ սերունդէն պիտի պաշտուի։ Անոր պատմութիւնը նուիրական պատմութիւն մը պիտի ըլլայ։ Թէեւ շատ քիչ անգամ բախտ ունեցած եմ տեսնելու զինքը, բայց եւ այնպէս իր անձնուէր ընկերներէն իմացած եմ թէ ինչ դերեր կատարած է այն ալեկոծ օրերուն մէջ, ուր Հայը արցունքի տեղ իր երակներուն արիւնը կը պարպէր։

Աւազակապետը գէմքը մէկդի դարձուց եւ հոգիէն փրթած հառաչանքը զսպել ջանաց։ Յետոյ ձայնը դողդղացնելով հարցուց.

— Դուք ո՞ր թուականէն ի վեր, Տէր Հայր, անոր հետ ծանօթացած էք։

— Կոտորածներու թուականէն վեց տարի առաջ. սանկ-նանկ ութ տարի կ՚ըլլայ, պատասխանեց քահանան՝ որուն ճակտէն կը հոսէին քրտինքի կայլակներ։

— Բայց ո՞րքան ատեն է որ տեսած չէք զինքը։

— Կարծեմ թէ մօտաւորապէս երեք տարին կը լրանայ։

— Ըսել է թէ տեսնելու ըլլաք, չէ՞ք ճանչնար։

— Ի՞նչ ըսեմ, խոստովանիմ որ տեսակցութիւններս քիչ եղած են անոր հետ, հետեւաբար կարելի է չճանչնամ։

Աւազակապետը լռեց։ Պահ մը վանահօր երեսը նայեցաւ ու մեքենաբար ոտքի ելաւ։

— Ինչո՞ւ կ՚աճապարէք, նկատել տըւաւ վանահայրը մտերմական անկեղծ հեշտով մը։

— Չէ, կը փափաքիմ անգամ մը կեղզին ափունքը ման գալ, ըսաւ Աւազակապետը։

— Խիստ լաւ, մինչեւ որ Պատրիարքարանին համար տեղեկագիր մը պատրաստեմ, դուք Տ. Օհանին հետ կատարեցէք շրջագայութիւնիդ, յետոյ միասին շատ կը պտըտինք։

Այն ատեն Աւազակապետը Տ. Օհանի առաջնորդութեամբ դէպի կղզին ամէնէն ամայի կողմերը գնաց ու բարձր ժայռի մը վրայ նստեցաւ։

— Տ. Օհան, հարցուց Աւազակապետը, հոս Մօնթ անունով մարդ մը կա՞յ։

— Կայ, յայտնեց Տ. Օհան, որ լուռ կը նայէր, բայց երէկ Դատուան մեկնեցաւ. կարելի է վաղը կը վերադառնայ։

— Ներսէս Արծրունին անոր համար ալ նամակ մը տուած է ինծի։ Ինչ որ է, եթէ հոս մնամ՝ աղէկ, հակառակ պարագային կուտամ ձեզի որ յանձնէք։

Տ. Օհան հառաչանք մը հանելով հարցուց.

— Կը խնդրեմ, բարեկամս, ըսէք ինծի, դուք ի՞նչ պարագաներու բերմամբ ծանօթացած էք այդ մեծ մարդուն։ Մինա՞կ էր, թէ իր մանկամարդ աղջկան քով կը գտնուէր։

— Այդքա՞ն շատ կարօտցած էք զինքը, մրմնջեց Աւազակապետը ժպտելով։

— Ի՞նչ կ՚ըսէք։ Ո՞վ չի կարօտնար անոր վեհօղի ու անձնուէր մարդու տեսակցութիւնը։

— Փափաքեցաւ գալու, բայց չհամարձակեցաւ՝ որովհետեւ երկիրը հանդարտ վիճակ մը չունի։ Ես անգամ ազատօրէն չեմ կրնար ուզած տեղս երթալ. կարծես թէ վտանգաւոր մէկն եմ, ոստիկանները կը վխտան ետեւէս։

— Ա՛խ, ճիշդ է, բայց Աստուած ըրեր է որ պարսկահպատակ վաճառական մըն էք, եթէ ոչ ապահով չէր կեանքերնիդ։

— Ան չէ, Տէր Հայր, եթէ Ներսէս Արծրունին օր մը ելլէ այս երկիրը գայ ու ձեզ գտնէ, կարո՞ղ էք պաշտպանել զինքը։

— Երբ այդ մեծ մարդը հարկադրուած վիճակի մը մէջ հոս գայ, ո՛չ ես, այլ յետին Հայն անգամ իր կեանքը կը վըտանգէ ու պաշտպան կ՚ըլլայ անոր։ Ի՞նչ կ՚ըսէք, կա՞յ մէկը որ լսած չըլլայ անոր պատմութիւնը, կա՞յ Հայ մը որ չպաշտէ անոր անունը։ Ա՛խ, երանի ձեզ որ բախտ ունեցած էք մօտ ժամանակներս մէջ տեսնելու զինքը։ Տամ, տամ աչքերս մին, առէք հետերնիդ ու տարէք ձեր երկիրը, գոնէ տասնկով կարօտս առնեմ։

Աւազակապետը չկրցաւ դիմանալ. արցունքը կը խեղդէր զինքը։ Նստած պատուժին վրայէն ոտքի ելաւ ու ինկաւ ծերունի եկեղեցականին գիրկը եւ մրմնջեց.

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Լոնտոնէն Տիկին Զարուհի Սթարթար 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ, Թանգարան այցելութեան առթիւ, Մշակոյթի Տան :

Վարդանուշ եւ Ժորժ Թէրզեան, Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի կայանէն ընդունելութեամբ վերադարձի առթիւ, Լեւոն Աճէմեան (Շարլ Ժեռար) 100 Ն. Ֆ. կը նուիրէ կայանին :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան առեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն :

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած :

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն :

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

I, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ :

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ :

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնական ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 239 – 240 հետեւեալ բովանդակութեամբ .—

Կիները Ներոնի օրով (Հայ-Բոյժ).— Պնդութեան մասին (Տոքթ. Սերոբեան). — Տարիքին դերը հիւանդութեանց զարգացման մէջ (Տոքթ. Բամպուքճեան) .— Տաղ առ մեղուս (Եղիշէ արք. Դուրեան). — Թունաւոր մեղր (խորիշ).— Շողաքննութեան հայ վարպետը՝ Ֆանարջեան (Տոքթ. Փարսադանեան).— Ծովի պըտուղ կերէք (Տոքթ. Շահէն).— Բժշկութիւնը Քիւրտերու մէջ (Ավդալ).— Մի ծխեր (Մարտիկեան եւ Սիրունեան). — Հայոց Թիւը աշխարհի վրայ.— Խոլնճան (Յ. Իշխանեան).— Գեղագիտական վիրաբուժութիւն (Տոքթ. Այվազեան).— Օգտակար մանրէներ (Տոքթ. Պուքէ) .— Թափած մազերը կը բուսնի՞ն միթէ (Տոքթ. Վիոլէ).— Դարձեալ քոլեսթերոլի մասին (Տոքթ. Քոթէ).— Համբոյրի հիւանդութիւն (Քաղհան).— Զաւակ կ'ուզեմ (Փրոֆ. Ֆունք – Պրենթանօ).— Գլխացաւեր կան տեսակ տեսակ (Տոքթ. Պլամուքիէ) :

Տարեկան բաժնեգինը 15 Ն. Ֆ., արտասահման՝ 20 Ն. Ֆ.: Դիմել Շ. Այվազեան անունով՝ Յառաջի խմբագրատունը :

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

Տպ. Պէյրութ, 1962

Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

ԱՅՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԿԷՍՕՐԷՆ՝ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
«ՎԻԼԼԱ ՌՈԶԱԼԻԱ»
ՔԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնացեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի եթէ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար․ 50 Ն․Ֆ․ — Վեցամսեայ՝ 27 Ն․ Ֆ․

Արտասահման՝ Տար․ 60 Ն․Ֆ․ — Հատը 0․25 Ն․ Ֆ․

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 15 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9379 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5280

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ՇԱԲԱԹ

Ամերիկեան Ծերակոյտը 17 Յուլիս 1959ի իր որոշումով արտօնած էր Միացեալ Նահանգներու Նախագահը, որ պաշտօնական Յայտարարութեամբ մը Յուլիս ամսուան երրորդ շաբաթը հռչակէ «Գերեալ Ազգերու Շաբաթ»։

Որոշումը կ'աւելցնէր, որ նախագահը այս Յայտարարութիւնը պէտք է ընէ ամէն տարի, նո՛յն շաբթուան համար, «մինչեւ որ աշխարհի գերեալ ազգերը տէր դառնան իրենց ազատութեան եւ անկախութեան»։

Իբրեւ պատճառաբանութիւն այս որոշումին, Ծերակոյտը կը շեշտէր, որ «պատմական եւ մշակութային բազմաթիւ կապեր կան ամերիկացի ժողովուրդին եւ գերեալ ազգերուն միջեւ, ու ժողովրդային ազատութեան եւ ինքնորոշման իրաւունքի սկզբունքները համաշխարհային գաղափարներ են»։

Նախագահ Այզընհաուըրէն վերջ Քենետի եւս հաւատարմօրէն կը գործադրէ Ծերակոյտի որոշումը, հրաւիրելով Մ․ Նահանգներու ժողովուրդը մասնաւոր հանդիսութիւններով եւ նախաձեռնութիւններով նշել այդ Շաբաթը։ Ու թելադրելով վերանորոգել իրենց նուիրումն ու տենչը՝ բոլոր ազգերու անկախութեան եւ ազատութեան իրաւունքներուն հանդէպ։

Չորրորդ տարին ըլլալով ամերիկեան զանազան կազմակերպութիւններ հրապարակային հաւաքոյթներ սարքած են՝ ազատութիւն եւ անկախութիւն պահանջելու այն բոլոր ազգերուն համար, որոնք կը շարունակեն ենթարկուած մնալ օտարի լուծին։

Այդպիսի առարկայ ազգերու շարքին յիշուած է նաեւ Հայոց անունը։

Ազատութեան եւ անկախութեան համար հայ ժողովուրդի իրաւունքին ճանաչումը Մ․ Նահանգներուն կողմէ՝ բարոյական արժէք միայն կը ներկայացնէ, առանց անմիջական ու դրական լուծում մը տալու Հայկական Դատին։

Նոյն պայմաններուն տակ կը գտնուին մեզի բախտակից բազմաթիւ ազգեր, որոնք երկաթէ վարագոյրի միւս կողմը կ'ապրին։

Ու մինչ Ասիոյ եւ Ափրիկէի գոյնզգոյն ժողովուրդները իրարու ետեւէ անկախութեան կը տիրանան, առանց կաթիլ մը արիւն թափելու յանուն ազատութեան, — բացի քանի մը երկիրներէ — «գերեալ» վիճակի մէջ կ'ապրին տակաւին դարաւոր մշակոյթի ու քաղաքակրթութեան տէր երկիրներ, որոնց բնակիչներու ընդհանուր թիւը հարիւր միլիոն կ'անցնի։

Ասոնք ազատութենէ զրկուած են պետութեան մը կողմէ, որ օրն ի բուն ա-նարդութեան սիւնին կը գամէ «աշխարհակալ» ու «գաղթատէր» կոչուած երկիրները, որոնք սակայն 17 տարիէ ի վեր կ'ազատագրեն իրենց գաղթավայրերու ժողովուրդները, վերջ տալով աշխարհակալական ու գաղթատիրական քաղաքականութեան։

«Գերեալ ազգեր»ը միացեալ ճակատ կազմած՝ ազատութիւն կը պահանջեն Կրեմլինէն, որ ընկերվարութեան կեղծ դիմակին տակ բռնակալական վարչաձեւ մը հաստատած է իր մականին ենթակայ երկիրներու մէջ։

Կը մխիթարուինք սակայն հաստատ համոզումով, որ ո՛չ մէկ բռնակալութիւն յաւիտենական է։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՅԶԵՐ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՌԸՍՔ - ՏՈՊՐԻՆԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Հակառակ տրուած հրահանգներուն, Արեւմտեան Պերլինցիները չկրցան միայն 3 վայրկեան լռութեամբ գոհանալ, ոգեկոչելու համար «Ամօթի Պատին» տարեդարձը։ Ճիշդ կէսօրին սակայն, ամէն ինչ դադրեցաւ քաղաքին մէջ։ Եթէ աշխարհի մէջ կային մարդիկ, որոնց համար նոյնիսկ խաղ մըն էր Ռուսերուն ըսերու երկրագունդին շուրջ դառնալը, ան ալ Գերմանացիներն էին։ Իրենց համար ոյնիսկ խաղ մըն էր Ռուսերուն ըրածը, ուշադրութիւն հրաւիրելու համար որպէսզի անտեսուի Պերլինի պատին ողբերգական տարեդարձը։ Իրենք, հեռու էին մտածելէ խորհրդային այդ յաղթանակին մասին։ Իրենք, ծաղկեպսակ կը դնէին այն 37 հոգիներու շիրիմներուն վրայ, որոնք մեռած էին, որովհետեւ ուզած էին իրենց քաղաքին միւս մասը ապրիլ։ Ամբողջ ոգեկոչումը կը տեւէ 3 վայրկեան։ Փողոցներու մէջ կառքերը կեցած են, աշխատանքը դադրած է ամէն կողմ, ոչ մէկ հանրակառք կը բանի։ Ապա, 15․000 Պերլինցիներ ցոյց մը կը կատարեն եւ միջադէպեր ալ տեղի կ'ունենան։ Քաղաքապետ Վիլլի Պրանտ զանազան ճառերու ընթացքին շեշտեց թէ «Ազատութեան գաղափարը երբեք չի կըրնար մեռնիլ պատով մը։ Վարչաձեւ մը որ ստիպուած է պատերու մէջ արգելափակել իր բնակչութիւնը, դատապարտուած է Պատմութեան կողմէ»։

Արեւմտեան հրամանատարները միասնաբար յայտարարութիւն մը կատարեցին, արտայայտելով իրենց «յարգանքը» ժողովուրդին քաջութեան առջեւ։

Արեւմտեան Գերմանիոյ կարեւորագոյն թերթը՝ Պիլտ Ցայթունկ հետեւեալ կոչը հրատարակած է՝ Խրուշչեւի ուղղուած։

«Եթէ չէք ուզեր որ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի 70 միլիոն Գերմանացիները իրրեւ ոխերիմ թշնամիներ վարուին, այն ատեն քանդեցէք պատը։ Տուէ՛ք, Արեւելեան շրջագօտիին 17 միլիոն Գերմանացիներուն ինքնորոշման իրաւունքը»։ Եւ թերթը կը յիշէ նաեւ թէ երկու Ռուսեր կըրնան իրարու հանդիպիլ մթնոլորտին մէջ բայց Արեւելեան Գերմանացի մը չի կըրնար Արեւմուտքի իր եղբայրը տեսնել։

Ամերիկայի Արտաքին նախարարը՝ Ռըսք յայտարարեց թէ «Համայնավարներու կառուցած պատը Պերլինի մէջ, ձախողութեան պատն է, համակեցութեան ձախողութիւնը որ չի համարձակիր մրցակցութեան մտնել»։

× Ուաշինկթընի մէջ Ռըսք կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցած է Տոպրինինի հետ (խորհրդային դեսպանը) գերմանական հարցին վերաբերեալ։

× Դաշնակցային Գերմանիոյ Նախագահը՝ Լիւպքէ ճառ մը խօսած է Արեւմտեան Պերլին եւ շեշտած՝ «Պատրաստ ենք, մենք Գերմանացիներս, երեւակայելի բոլոր զոհողութիւնները կատարելու եթէ կրնանք, այդ ձեւով, օգնել խորհրդային շրջագօտին ապրող մեր հայրենակիցներուն, որպէսզի անոնք վերագտնեն ազատութիւնը եւ վերահաստատենք մեր ժողովուրդին միասնականութիւնը։ Կրնանք վստահութիւն ունենալ, որովհետեւ գիտենք թէ մեր դաշնակիցները եւ մանաւանդ Միացեալ Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա մեր կողքին են բոլոր դժուար պարագաներուն մէջ եւ ամենայն հանդարտութեամբ մեր ճակատագիրը կը վստահինք անոր որ կը մնայ պատմութեան տէրը»։

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԵԶՆԻԿ ԵՊՍ․ ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆ

Սուրբ Էջմիածինէն եկած հեռագիր մը ցաւով կը յայտնէ թէ Օգոստոս 8ին վախճանած է Մայր Աթոռոյ միաբան եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամ Տէր Եզնիկ Եպիսկոպոս Ազնաւուրեան։

Հանգուցեալը ծնած էր Ալաշկերտ 1880ին, վարդապետ ձեռնադրուած 1944ին ու եպիսկոպոս՝ 1955ին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երկու տիեզերագնացները երեքշաբթի առաւօտ, տակաւին կը շարունակէին իրենց շրջանը։ Խորհրդային այս նոր փորձը որ բոլորին անչափ հիացման արժանացած է, բացառիկ յաջողութեամբ պսակուեցաւ։ Նիքոլայեւ եւ Փոփովիչ իրարու հետ կը խօսին։ Փրաւտա կը յիշէ նաեւ թէ երկու տիեզերագնացները երդում ըրած էին՝ Կարմիր Հրապարակին վրայ որ նոր «յաղթանակ մը բերեն կուսակցութեան»։ Խրուշչեւ իր համբոյրները ղրկած է «ընկեր տիեզերագնացներ» տիտղոսը տալով անոնց։ Ամերիկացիք յայտարարեցին թէ իրենց կարծածէն շատ աւելի ուշ մնացած են եւ աւելի քան երբեք համոզուած են որ Ռուսերը առաջինները պիտի հասնին լուսին։ Արդէն Ֆոն Պրաուն ըսած էր օր մը, երբ իրեն հարց տուած էին թէ «Ամերիկացիները ի՞նչ պիտի գտնեն լուսնին վրայ»՝ «Ռուսերը» պատասխանած էր գերման գիտունը։

ՖԻՏԷԼ ՔԱՍԹՐՕ յայտարարեց թէ յեղափոխութիւնը կը յառաջանայ ամբողջ ցամաքին վրայ եւ Ամերիկացիք չեն կըրնար արգելք հանդիսանալ։

ԹԻՐԱՆԱՅԻ մէջ, հաւաքոյթի մը ընթացքին հիւսիսային Քորէայի դեսպանը ընդվզէր Հոճայի գովքը հիւսեց։ Շեշտեց թէ ալպանացի եւ քորէացի ժողովուրդները յաղթականօրէն պիտի կառուցանեն ընկերվարութիւնը եւ միացած են ընկերվարական մեծ հաւաքականութեան ծոցին մէջ։

ԱԼՊԵԱՆՆԵՐՈՒ Սպիտակ լերան ընդերքէն, հողի նոր ճամբով մը Ֆրանսան Իտալիոյ միացնող 12 քիլոմեթր երկարութեամբ փապուղի մը բանալու աշխատանքները վերջացան։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ Թագաւորը Եալթայի մէջ ընդունեցաւ Խրուշչեւը եւ Պրեժնեւը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը ճառ մը խօսեցաւ ամերիկացի ժողովուրդին ուղղուած եւ այս առթիւ յայտարարեց թէ տուրքերու մեծ բարեփոխում մը պիտի կատարուի 1963ին։ Ապահովութիւն տուաւ որ պիտի հասնին Խորհ․ Միութեան, անջրպետի նուաճումներուն մէջ։ «Մեր երկիրը, շեշտեց Քենըտի, ուշ սկսաւ։ Յապաղում ունինք եւ դեռ ատեն մը պիտի ունենանք»։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ եօթը Քառավել օդանաւեր պիտի գնէ Ֆրանսայէն։

ՆԱՍՐ կրնայ պետական առաջին ղեկավարը ըլլալ որ Ալժերիա այցելէ։ Արդարեւ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Նասր կրնայ Ալժէ երթալ ընտրութեանց վաղորդայնին, թէեւ ոմանց կողմէ նման լուր մը կանխահաս կը նըկատուի։

ՂԱՆԱՅԷՆ կրօնաւորներ արտաքսուեցան։ Աքքրայի անկլիքան Արքեպիսկոպոսը եւ արեւմտեան Ափրիկէի Արք․ը Լակոս հասան։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ տօնին առթիւ Յառաջ լոյս չի տեսներ վաղը՝ հինգշաբթի։ Մեր յաջորդ թիւը՝ Ուրբաթ Օգոստ․ 17։

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

ՎԵՆԵՏԻԿ (Յատուկ)․— Այս տարուան Աստուածածնայ Կիրակին, 12 Օգոստոս 1962, Ս․ Ղազարի համար եղաւ եռեակ հանդիսութեանց օր․ — Վերափոխման եւ խաղողօրհնէքի հայրապետական Պատարագ, ձեռնադրութիւն երկու նոր միաբաններու, բացում Մխիթարեան Ուխտին հիմնադիր՝ մեծն Մխիթարի արձանին։

Իտալիոյ հայաշատ քաղաքներէն եւ սահմանակից երկիրներէն մեծ թիւով Հայեր եկած էին «փոքրիկ Հայաստան», հայկական աղօթքի եւ յուշի մեծ օր մը ապրելու։

Ս․ Ղազարի կղզիին մուտքի ելարանին ծաղկազարդ, դալարապատ սիրուն հրապարակին աջակողմը կը կանգնի այսօր Սեբաստացի Մանուկ Մխիթարի արձանը, անդրանիկ Աբբայ իր հիմնած Ուխտին։

Հանդիսութեան կը նախագահէր կաթողիկոս Պատրիարք Կարդինալ Աղաճանեան։

Ներկայ էին Վենետիկի Պատրիարք Կարդինալ Ուրպանի, Միաբանութեան ընդհ․ Աբբայ Սրապիոն Արք․ Ուլուհոճեան, Ֆրանսայի Թեմակալ Կարապետ Եպս․ Ամատունի, Վիէննայի քոյր Միաբանութեան մեծաւոր Հ․ Վահան Ինկիլիզեան, Վենետիկ քաղաքի, շրջակայքի, եկեղեցական եւ աշխարհական բարձր անձնաւորութիւններ։

Արձանին բացումէն անմիջապէս ետք, Գերպ․ Ամատունի խօսք առաւ յանուն Միաբանութեան։ Մխիթարի յիշատակին՝ իր անչափ սիրոյ զգացումը արտայայտեց Կարդինալ Աղաճանեան։ Յաջորդաբար իրենց յարգանքի խօսքը ըսին Վենետիկի կուսակալը, քաղաքապետը եւ Կարդինալ Ուրպանի իր հուսկ բանով։

Պատուոյ մեծագոյն դրոշմը կը դնէր օրուան հանդիսութեան, նախքան Պապ՝ Վենետիկի Պատրիարք, Քահանայապետին մաղթանքի եւ օրհնութեան գիրը։

Յուշարձանին ամբողջութեան ձեռակերտ հեղինակն է՝ իտալացի անուանի քանդակագործ Փրոֆ․ Անթոնիօ Պաճճիօ։

Մարմարեայ քառանկիւն բարձր պատուանդանին վրայ պղնձաձոյլ եւ գլխաբաց, իր մեծ Հայու ազգանուէր վստահութեան ամբողջ մեծութեամբ կանգնած է Մխիթար Սեբաստացի, թեւերը տարածած դէպի Արեւելք՝ աչքերը սեւեռած դէպի Աշխարհը Հայոց։

ԹՂԹԱԿԻՑ

× Վենետիկի թերթերը ինչպէս նաեւ Միլանոյի Քոռիէռէ տէլլա Սեռան նկարագրականներ հրատարակած են, անդրադառնալով Մեծն Մխիթարի կեանքին ու գործին։

ՅԱԿՈԲ ԱՇՃԵԱՆ

ՊՈՒՐՃ - ՀԱՄՄՈՒՏԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը «Ազդակ» կը գրէ —

Երեքշաբթի Յուլիս 31ին հրատարակուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահի թիւ 10204 հրովարտակը, որով Պուրճ - Համմուտի քաղաքապետ կը նշանակուի ընկեր Յակոբ Աշճեան եւ Քաղաքապետութեան անդամներ՝ Պ․ Պ․ Շարլ Շիխանի (փոխ-նախագահ), Լութֆիկ Նարկիզեան, Արշակունի Ռաֆայէլեան, Գառնիկ Ոսկանեան, Լութֆիկ Պուլտուքեան, Կարօ Կիւլլիւզեան, Տոքթ․ Եղիա Կարապետեան, Խտուր Խուրի, Պըշարա Խուրի եւ Ռըտա Զայթէր։

Ընկեր Յակոբ Աշճեան, մօտ 9 տարի եղած է Պէյրութի Քաղաքապետական Խորհուրդի անդամ եւ ձեռք բերած նկատառելի փորձառութիւն։

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻԻ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երախտապարտ ենք այն գրագէտներուն, որոնք «Կեանքի յորձանուտին մէջ» (*) «Լեռներու խորհուրդը» (**) եւ չինական մարդոց նկարագիրը անգամ մըն ալ կը յաւերժացնեն մեր գրականութեան մէջ, հակառակ կարգ մը դժգոհութիւններու, որոնք աջէն ու ձախէն լսուեցան երեսնամեակ մը առաջ, եւ այսօր ալ կը լսուին տակաւին, յանուն գրական եւ օտարամուտ նորութիւններու:

Այդպիսիները իրենց ուշադրութիւնը թող դարձնեն, եթէ կը հաճին, Հայրենիքի մէջ քառասուն տարիներէ ի վեր ծաղկող գրականութեան, ուրկէ դուրս վտարելով ինչ որ գրականութեան եւ արուեստի հետ կապ չունի, եւ ուր երէկուան փնտռուող «վաղուան» հայրենի գրականութեան հիմերը կը դրուին անկոտրելի կերպով եւ դարձեալ հայկական ու մարդկային գրականութեան մը տարբերը կը յայտնուին:

Գրական յուշատետրեր գրելու հանգամանքով, մօտէն կը հետեւիմ մեր արդի ստեղծագործութիւններուն, եւ ցաւելով նկատած եմ որ գրական նորոյթները, որոնք կը տիրեն հրապարակին, ոչ միայն հարազատ չեն, այլ եւ կեղծ եւ շատ անգամ նոյնիսկ ոչ գեղարուեստական են:

Լեզուական նորութիւններ բերելու մտահոգութիւնը ամէն բանէ առաջ, տիրապետած է ու կաշկանդած մեր գրողները, որոնք երբե՛ք չեն անդրադառնար բովանդակութեան եւ արեւմտահայ բարբառը իրենց ուզածին պէս գործածելու անկախութիւնը մեր գրողները հեռու կը պահէ հարազատութենէ:

Հակառակ քաղաքներու մէջ կեդրոնանալուն, մեր չինական տարրը մեծամասնութիւն կը կազմէ այսօր ալ, եւ ջերմօրէն կը փափաքի որ հայ գրողը, իր արդի կեանքը վերարտադրելով մէկտեղ, իր ստեղծագործութիւններուն մէջ փորձէ տալ նաեւ, կորսուելու դատապարտուած հայ ազգային մշակոյթի տարրերը, որոնք հազարամեակներու անցեալ մը ունին եւ ցեղային դրոշմը կը յատկանշեն: Յուշամատեաններու, պատմագիրներու եւ քաղաքներու եւ նահանգներու նուիրուած ընդարձակ հատորներուն մէջ չի բաւեր անոնց հետեւիլ, պէտք է որ անոնք նիւթը կազմեն նաեւ գրական ստեղծագործութիւններուն: Այսօր ալ նման գրական յաջող փորձերը շատ աւելի ջերմ ընդունելութեան կ'արժանանան ընթերցողներուն կողմէ, քան կեղծ ու արուեստական էջերը:

Կարօ Սասունիի նոր հատորը «Կեանքի Յորձանուտին մէջ», որուն թելադրութեամբ նաեւ նոյն հեղինակին «Լեռներու Խորհուրդը» հատորին ընթերցումը արձակուրդի սա օրերուն, հաճոյքէ մը աւելի բան մը եղաւ:

Ի՞նչ եղած է Կարօ Սասունիին վաստակը:

Բազմաթիւ երկերու հեղինակ, անոր գործերը նուիրուած են գրական, պատմական եւ ընկերաբանական նիւթերու:

Գրականէն կը յիշենք «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպը, Յ. Մամիկոնեանի 7րդ դարէն՝ «Տարօնի պատերազմը» աշխարհաբար, «Արեւմտահայ արդի գրականութեան պատմութիւնը» եւ միջնադարեան գրականութիւնը ներկայացնող «Գրական գոհարներ» հաւաքածոն: Այս շարքէն է նաեւ «Լեռներու Խորհուրդը» պատմուածքներու հաւաքածոն, որ լոյս տեսած է 1934ին Վիգէն Գլակ ծածկանունով:

Պատմական եւ ընկերաբանական վաստակին մաս կը կազմեն հետեւեալները.— 1· «Տաճկահայաստանը Ռուսական տիրապետութեան տակ» (1914–1918), 2· «Ապրիլեան Եղեռնը քննական ակնոցով, 3· «Հրայր», 4· «Գէորգ Չաւուշ» եւ 5· «Պատմութիւն Տարօնի Աշխարհի»:

«Կեանքի Յորձանուտին մէջ» պատմուածքներու հատորը երեք բաժանումներով կը տրուի· «Օտար ափերուն վրայ», «Նայիրեան ակունքներուն մօտ» եւ «Պատկերներ ու տպաւորապաշտ էջեր»:

Ընդհանրապէս յաջող էջեր են այս հատորին պատմուածքները, որոնցմէ մասնաւորաբար պիտի մատնանշենք քանի մը հատը, իրենց յատկանշական, նկարագրական հարուստ տողերուն եւ տիպարներուն նկարագրին համար:

Մեր երէկի եւ այսօրուան Հայ ժողովուրդն է, որ իր երկու սեռերու ներկայացուցիչներով, կը շնչէ, կ'աշխատի, կը տառապի, հերոսական թռիչքներ կը գործէ ու կը հաշտուի կեանքի տխուր ու դառն ելեւէջներու յորձանքներուն:

«Հրեղէն Հարսը» Շուշան անունն ունէր, որուն համար «Ջուրէն վերադարձին՝ մօրս նայուածքէն մեղր կը կաթէր· բարութեան ժպիտով կը դրկէր այս հարսը, եւ ես կը տեսնէի անոր ոսկեգոյն մազերուն հիւսկէնները, որ դուրս կը յորդէին քօղին տակէն, ոսկեղէն բոց մը թրթռացնելով անոր կռնակէն վար: Շա՛տ աղուոր, շա՛տ բարի հարս է, ոտքը այդ տունը դնելէ յետոյ, Աստուծոյ բարիքն ալ հետը բերած է: Կը յիշեմ թէ ի՛նչպէս օր մը, կարմիր քօղը հանած՝ երեւցաւ գեղի կիներուն մէջ, արեւի պէս պայծառ, անոր շողերուն պէս ջերմ, բուրեան ծաղիկներուն պէս գգլիչ: Անոր գեղեցիկ ու ճկուն հասակը, կարապի վիզը, ոսկեղէն ծամերը, մեղուանուշ դէմքը, ծուխ աչքերը, քաղցրահունչ ձայնը հիացմունք ու սէր կը ներշնչէին ամբողջ շրջապատին»:

Այս շարքին մէջն են քանի մը գրուածքներ, որոնք ոչ պատմուածք են, ոչ պատկեր, այլ ընտանեկան կեանքէ յուշեր: Մանկական կեանքին առաջին դրուագները, կրտսեր եղբօր հետ ունեցած խաղերը եւ առաջին գիտակցութեան գարթօնքը: «Աննա» մայրիկը եւ «Աննայի մայրիկը» Մամօն, գրուածքները այդ կարգի յուշեր կը պարունակեն: Անոնք հեղինակութիւն ունեցող կիներէն են, երբեմն գրող, կարդացող, որոնցմէ երբեմնի հայկական գիւղերն ունէին, որոնց մէկ խօսքը երկուք չէր ըլլար, շատ անգամ յանդգնութեան ու բողոքի խորհրդանշան:

«Պատկերներ եւ տպաւորապաշտ էջեր»ը մեր գրականութեան իրապաշտ սերունդը կը յիշեցնէ, որոնք առաջին անգամ ըլլալով, այդ կարգի գրական էջեր տուին, պատկերներ տիտղոսով: Այդպիսի էջեր գրած են, Գրիգոր Զօհրապ, Արփիար Արփիարեան, Արշակ Չօպանեան, որ «Պատկերներ» խորագրով հատոր մըն ալ ունի, Լեւոն Բաշալեան, Զապէլ Եսայեան եւ ուրիշներ: Տպաւորապաշտ եւ պարագայական էջեր են, որոնց նման յաջող էջեր տուաւ նաեւ Ռուբէն Զարդարեան: Կարօ Սասունի ալ կու տայ նման տպաւորապաշտ էջեր, ինչպէս «Մառը», կամ Արջ մը, Սեւուկ անունով, սեւ եղբ եւայլն: Այս շարքէն է «Մակընթացութիւնը» գրուածքը, որ պատկեր մը ըլլալէ աւելի, իրապաշտ էջ մըն է, հեղինակին դէպի Պէյրութ ըրած ճամբորդութիւնը, արկածներով լեցուն, որ միեւնոյն ատեն ինքնակենսագրութեան տարրերը կը պարունակէ, գիտակցութեամբ հոգեպնդուած, ինքնապանութեան փորձերու դէմ մաքառելով: Այդ էջը իր ա՛յնքան պարզութեանը մէջ, ընթերցողը յուզումի կը մատնէ:

Ինքնակենսագրութեան յաջող էջ մըն է անշուշտ, «Լեռներու Խորհուրդը» հատորին «Որսորդը» պատմուածքը, դպրոցական եւ գիւղական կենցաղի պատկերներով հարուստ: Ինչպէս իր մանկութեան, այնպէս ալ առհասարակ փոքրիկներուն կենցաղային յուշերը գիտէ պատկերացնել Կ. Սասունի, ինչպէս նաեւ Ագուլէի եւ Շիտպար բանաստեղծին սէրը կը քնարերգէ: Անշուշտ «Լեռներու Խորհուրդը» պատմուածքները մոռցուած են, բայց մեզի կը յիշեցնեն գրեթէ նոյն թըւականներուն սփիւռքի քանի մը գրագէտները, որոնք իրենց հետ բերած էին թարմ ու կենդանի տպաւորութիւններ, սփիւռքի առաջին շրջանի գրականութեան մէջ արձանագրելով բաւական յաջող էջեր, որոնց յիշատակը միայն կ'ապրինք այսօր:

Այդ գրականութեան վաւերական յաջող տիպարներէն է Զաքէ՝ «Անմահը» պատմուածքէն, նոյն հատորէն: Ի՛նչպէս բացատրել սակայն մարդկային, բայց գիւղական կեանքին համար անսովոր ու անբնական թուող նկարագիրը գիւղացիին: Ի՛նչպէս բացատրել անոր ներքին մտահոգութիւնները, ներքին ապրումները: Հակառակ իր կամքին կ'ամուսնացնեն զինքը, բայց ինք տուն չի դառնար, օտար կը մնայ ամուսնական անկողինի: «Գիւղը, որ չարութեամբ լեցուն է եւ ծաղրանքը ընկճող զէնքի մը պէս կը գործածէ Զաքէի տարօրինակութիւնը չկըրցաւ խարազանել, գայն խենթ մը չկըրցաւ նկատել, ծաղրելի արարածներու դասը չկրցաւ դասել. ընդհակառակը, գիւղական ամբողջութեան ինքզինք անզօր զգաց անոր հանդէպ պատկառեցաւ կամ վախցաւ անոր լռութենէն, անոր գժտող չխօսակութենէն: Գիւղի կիները պատկառանքով ոտքի կանգնեցան, ամէն անգամ, երբ վարպետը անցաւ, պատիւ չաղախը ձեռքերուն, ուրագը գօտիին մէջ խրած»: Անհաւասակ այդպիսի տիպար մըն է ան իր խստութեամբ, աններող ոգիով, որ գիւղը ծնունդ տուած է, անհաշտութիւնը ծայրագոյն աստիճանին հասցուցած: Գիւղացի Զաքէի տիպարով, Կ. Սասունի, կը գծէ մարդկային դէմք մը կեանքին ինչո՞ւն եւ ի՞նչպէսը փնտռող, արդարութիւն հայցող եւ անիրաւութիւններուն համար բողոքող:

Այս պատմուածքներուն մէջ է որ գիւղական կեանքը կը վերապրինք եւ բարքերով ու սովորութիւններով, տօնական նիստ ու կացով եւ ուր սիրող սիրտերու բարախիւնը կը զգանք: Աւքօ–Մօսօն եւ Շուշէն, «արցունքի պէս թափանցիկ» այդպիսի տիպարներ են:

Բարեբախտաբար մարդկային շրջանակէն դուրս, կենդանիներու բարեկամութեան նուիրուած եւ իրապաշտ գրականութեան գեղեցիկ եւ յաջող կտոր մըն է «Լէյլան», հրեղէն ձին, իր ազնուութեան հետ հերոսութիւնն ալ խորհրդանշելով:

Նոր հատորին մէջ Կ. Սասունի ունի «Կոկոշը» խորագրով պատմուածք մը: Անծանօթ տարեկայ մը: Հեղինակը անմիջապէս մեզի կը բացատրէ: «Աառեկայ մըն է, խաղալիկ մը, կաղնի ծառերու փտյտացած շունչը, որ ոչ պտուղ է եւ ոչ ալ կոճղ, այլ բուսական աշխարհի մէկ քմայքը, որ կաղնի ծառին միջոցաւ կ'արտայայտուի»: Այս բացատրութենէն ետքը, ընթերցումի շարունակութենէն կը հասկցուի որ հայրենի այդ աննշան առարկային հետ կ'ապրի մեր հեղինակը: Կոկոշը թափառայած կը դառնայ, ինչպէս ամէն մէկը իր տարագիրներէն: Հիւսիսէն հարաւ, մինչեւ անապատներն ու քաղաքները: Խորհրդանշական կը դառնայ գայն, իբրեւ թէ ոսկեթել մազերով եւ խաժ ու խատուտիկ աչքերով աղջնակ մը այդ առարկան պահած է իր կուրծքին վրայ եւ յետոյ կորսնցուցած ու թափառայած տարագիր մը գարձած այդ աղջնակին պէս: Այսպէս աննշան կարծուած առարկաներն ալ իր կեանքն ունին, մեզի հետ կ'ապրին, մեր կեանքին կապուած են, եւ անբացատրելի լեզու մը գոյութիւն ունի մեր եւ անոնց միջեւ: Ինչպէս նման խորհուրդներ կը մարմնացնեն «Ծաղկի մը մահը» եւ «Պաղամաբեր ծիծեռնակը»:

Կը ցաւիմ որ չեմ կրնար աւելի մանրամասնութիւններու մէջ մտնել եւ արտայայտուիլ, նոյնքան գեղեցիկ եւ կենդանի տիպարներու մասին, ինչպէս են Մանուկ Պոսեն, Սամսոն քուրիկ, Պենիկ, Աւէն եւ Միքօ Զաւէն:

Կարօ Սասունիի «Կեանքի Յորձանուտին մէջ»ը եւ «Լեռներու Խորհուրդը» Սփիւռքի գրականութեան յաւելեալ գործեր են, իրենց գեղարուեստական արժանիքներով:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

1· «Կեանքի Յորձանուտին մէջ» Կարօ Սասունի, (պատմուածքներ), Պէյրութ 1962:

2· «Լեռներու Խորհուրդը» Կարօ Սասունի, (պատմուածքներ), Պէյրութ 1934:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ
ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Պուրճ Համմուտի հայ գաղութը իր մէջ կը հաշուէ բազմաթիւ մարզական խումբեր՝ ֆութպոլի, պասքէթպոլի, փինկ–փոնկի, ինչպէս նաեւ սկաուտական եւ արենուշական խումբեր, որոնք ենթակայ են Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Հ.Կ.Ե.Մ.ի:

Շրջանին մէջ յաճախ տեղի կ'ունենան մարզական խաղերու մրցումներ, ինչպէս ֆութպոլ, կոփամարտ, ըմբշամարտ, դուրսէն հրաւիրուած մարզիկներու եւ տեղացի մարզիկներու միջեւ: Նոր սերունդը մեծապէս կը խանդավառուի մարզական բոլոր տեսակի ձեռնարկներով եւ յարատեւօրէն զարկ կուտայ մարզական կեանքի զարգացման:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

Պուրճ Համմուտի կլիման սկզբնական շրջանին եղած է վտանգաւոր: Անոր գըրխաւոր պատճառը, ինչպէս յիշեցինք մեր յօդուածի սկիզբին, անոր գետափնեայ դիրքն է, որ մանաւանդ ամառնային եղանակին բարդութիւններ կը ստեղծէ: Սակայն տարիներու ընթացքին, գոյութիւն ունեցող ճահիճներու ցամքումով եւ առողջապահական մեթոտներու կիրարկումով, կարելի եղած է այդ վտանգը կլիման չէզոքացնել: Գետին մօտակայ բնակիչները երկար տարիներ տառապած են մժեղներու եւ թունաւոր միջատներու յարձակումներէն: Սակայն, ներկայիս այդ մեծ անպատեհութիւնն ալ իր նուազագոյնին իջած է: 1961ին գետին մէջ շինուած փակ ջրանցքը, աղտոտ ջուրերու յատկացուած, մեծ օգուտ ունեցաւ մժեղագգիներու ոչնչացման եւ գարշահոտութեան չքացման տեսակէտէն: Հիմա կլիման տանելի է եւ զգալիօրէն փոխուած: Դժգոհեցուցիչ կամ վնասակար երեւոյթներ չկան, բացի... բացի հին հիւանդէ մը... որուն մասին պիտի խօսինք քիչ ետքը:

Պուրճ Համմուտի բնակչութեան առողջութեան մեծապէս օգնած է Հայուբրա Գարակէօզեան Հիմնարկութիւնը, իր առողջապահական կեդրոնով: Բժշկական յարատեւ խնամք մը գործադրուած է յիշեալ հաստատութեան հովանաւորութեան տակ: Խնամած է չքաւոր հիւանդները, դեղ ու դարման հայթայթելով անոնց: Միւս կողմէ այս օգտաշատ հաստատութիւնը մեծ բարիք մը եղաւ մանուկներու առողջապահական կեանքին մէջ: Խնամեց առողջ կամ հիւանդ մանուկները, դաստիարակեց մայրերը առողջապահական դասախօսութիւններով եւ խորհուրդներով: Մանուկները պատուաստեց համաճարակի բնոյթ ունեցող հիւանդութիւններու դէմ եւ Պուրճ Համմուտի մէջ մանուկներու մահը իր նուազագոյնին հասաւ եւ, կրնանք ըսել, թէ մանուկի մահ գրեթէ չարձանագրուիր ներկայիս, շնորհիւ այս բարեգործ հաստատութեան: Պուրճ Համմուտի բնակչութիւնը ամէն առիթներով իր շնորհակալութիւնը եւ երախտագիտութիւնը յայտնած է այս յոյժ կարեւոր հաստատութեան եւ օրհնած անոր բարերարին յիշատակը:

Գարակէօզեան Հիմնարկութիւնը յամառօրէն եւ երկարօրէն պայքարած է աչքի առողջութեան թշնամի «Թրաքումա»յի դէմ: Շրջած է դպրոցէ դպրոց եւ քննած աշակերտներուն աչքերը եւ պէտք եղած դարմանումները կատարած: Միւս կողմէ դպրոցական աշակերտութիւնը տարուէ տարի կանոնաւոր կերպով պատուաստած է համաճարակներու դէմ եւ այս գործը կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Մէկ խօսքով ըսենք թէ Պուրճ Համմուտի պատմութեան մէջ, մեծ դեր ունեցած է Գարակէօզեան Հիմնարկութիւնը է, մար-

[illegible] 15 [illegible] մինչեւ այսօր:

(4 – Շար·)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ»

Տպագրութեամբ Վիէննայի Մխիթարեան տպարանի, վերջերս լոյս տեսաւ Գոլտահայ երգահան Խորէն Մանասի յօրինած՝ Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ, քառաձայն խառն խումբի համար, ընկերակցութեամբ երգեհոնի Երգատետրը (*):

Շատ մեծ խնամքով պատրաստուած հատոր մըն է, խաւաքարտեայ կազմով, ընտիր թուղթի վրայ յստակ եւ մաքուր տպագրութեամբ, զոր հպարտութեամբ կարելի է ցոյց տալ օտարին:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը սկսի անշուշտ «Խորհուրդ Խորին»ով (փա մինէօր). կշռոյթով յամր մեներգ մը, բամբ ձայնի յանձնուած եւ որու պաշտօն տրըուած է նաեւ արտայայտել սկզբնաւորութիւնը «անհաս անսկիզբ» խորհուրդին: Խորունկ է ներշնչումը, արտորուն իր հարգութեամբ՝ ուրեմն փոխանակելի: Նոյն ձայնատրմանով (թոն) երգուած «Անձառահրաշ»էն եւ «Զարչարանօք»էն ետք, «Թագաւոր»ը՝ այս անգամ փա մաժէօրի վրայ, փառաւոր է եւ երաժիշտը յաջողած է մեր մեծասքանչ լեզուին ընկերակցիլ սքանչելի թռիչքով:

«Ընտրեալդ» եղանակը, մեներգ, յանձնուած է վերերգակի (թենոր) մը՝ ընկերակցութեամբ պարզ դաշնակումներու: Անոր անմիջապէս յաջորդող «Ցայս յարկը», թէեւ նոյն ձայնատրմանով, փոխանակ 4ի իր 6/8 կշռոյթով ունի աւելի առհուն շեշտ եւ ընթացք. գրուած է գիլ ձայնի (սոփրանօ) համար, կը սկսի լա մինէօր, երկրորդ տունին կը սահի դէպի լա մաժէօր, երրորդին վերադառնալու համար սկսնական ձայնատրմանին. այս ձայնափոխութիւնները կը նպաստեն արտայայտութեան ճոխութեան եւ հեղինակը նրբութեամբ յաջողած է խոր զգացում տալ այս եղանակին:

«Բարեխօսութեամբ»ը աղերսարկու, աղաչանօք կուգայ նոյն ճամբով, փառաւո՛ր, պատարագիչին տրամադրելով լայն ժամանակ բուրվառի:

Այնուհետեւ, մինչեւ Աւետարան, երգեցողութիւնը կ'ընթանայ մի մինէօր: «Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր»ին երգչախումբը կը բաժնուի (վերածուի) 6 ձայնի՝ 2 իգական եւ 4 արական, որմէ ետք կը վերադառնէ իր սովորական կազմը (քառաձայն): «Մարմին» եւ «Հրեշտակային»՝ երկուքն ալ մի մինէօր, եւ անոնց յաջորդող «Հազարաց»ը (մի մաժ.) կը պատկէն այս մասը: «Բրիստոս ի մէջ», «Վերհամբառնանք», «Սուրբ Սուրբ» եւ «Ամէն»ը երեք տարբերակներով:

Ցնծութեան ու կամքի Մարմնի եւ Արեան Փրկչին, իրարու կը յաջորդեն փառափայլ, ուրախ եւ մխիթարիչ.— «Հայր Երկնաւոր» (սոլ մաժ.), «Որդի Աստուծոյ» (սոլ մին.) եւ «Հոգի Աստուծոյ» (սոլ մաժ.), որ եռանդալից, խանդավառ եւ վերացնող ազդեցութիւն մը կը ձգեն ունկնդիր հաւատացեալին վրայ: «Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ քում»ի փոխասացութիւնը՝ սարկաւագին դէմ կը կատարուի երկձայն (գիլ եւ վերերգակ):

«Տէր Ողորմեա»ն կ'երգէ երգչախումբը, վերածին իր 6 ձայներու կազմով եւ լայն կրկներգի (քանոն) միջոցներու ենթարկուած: «Օրհնեալ է Աստուած» (սի մին.)՝ քառաձայն: «Լցաք՝ եւ «Գոհանամք» (փա մին.) երգեցողութեամբ, փոխն ի փոխ կը մեներգեն բամբ եւ վերերգակ ձայներ, պարբերաբար ընդմիջուած երգչախումբէն: «Եղիցի»ն կ'երգէ երգչախումբը՝ առաջին եւ երկրորդ տուները խառն քառաձայն, երրորդ տունը արական ձայներով:

Լայնաշունչ եւ ծաւալուն է «Օրհնեցից»ի շարադրութիւնը (տօ մաժ.), իր երկու մասերով՝ խմբերգ եւ ֆիւկ: Առաջին մասը, ծանր ու խմբերգական, իր 4 չափ երգեհոնի յառաջաբանով (մուտք) տեղի կուտայ երգչախումբին, որ կ'երգէ 7 չափ լռիկ ձայնաւոր եւ յետոյ 14 չափ երգեհոնի ընկերակցութեամբ: Երկրորդ մասը՝ ֆիւկը, արագընթաց, կը սկսին վերերգակները, որոնց կուգան ընկերակցիլ բամբերը. հետզհետէ կնոջական ձայները՝ գիլերն ու վերարամբերը իրենց յատուկ գոյնը կը բերեն իրերյաջորդ ձայներու քառեակին: Զորս ձայներու հետապնդումը կը շարունակուի մինչեւ վերջին 15 չափերը, ուր կը կատարուի ձայներու միաձեւումն ու ձուլումը եւ պատարագը կ'աւարտի կատարեալ դաշնակումով մը:

Ըսինք արդէն որ երգէ երգ ձայնատրմաններու փոփոխումները, մեծապէս կը նպաստեն երգեցողութեան արտայայտութեան զանազանութեան եւ տարրութեան: Երգարուեստի այդ միջոցը մեծապէս արժեւորած է Վակնէր, անոր ենթարկելով յաճախ, իր վերջին գործերուն մէջ, իր շարադրական ներշնչումն ու զրութիւնը:

Գալով Խորէն Մանասի այս յաջող յօրինումին յաջող մեկնաբանութեան, անհրաժեշտ է լրացնել գործադրութեան որոշ պայմաններ.— Երգչախումբը պէտք է ըլլայ բազմաթիւ, օժտուած ճիշդ եւ ներդաշնակ ձայներով, վարժ բացարձակ հնազանդութեան եւ նոյնքան ուշադիր խմբավարին: Սարկաւագին պաշտօնը կը պահանջէ քաջ գիտակցութիւն: Պատարագիչը պէտք է համակերպի եւ իր կարգին հետեւի երգերուն փոփոխական ձայներուն:

Աս նուազն այս պայմաններուն տակ է, որ Խորէն Մանասի այս եկեղեցական արժէքաւոր շարադրութիւնը կարելի է հարազատ կերպով մեկնաբանել:

Վ. Տ.

(*) Pont. L. Collegio Armeno
Vicolo S. Nicola da Tolentino, 17
Roma (Italie).

ՋԱՆԱԶԱՆ-ՋԱՐՄԱՆԱԶԱՆ

ՍՊԱՆԱՑԻ ԻՇԽԱՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԸՄԲԻՇԸ

Տոն Ժայիմէ տէ Մորա ի Արակոնա սպանացի է, իշխան է, եղբայրն է Պելժիոյ Թագուհիին: Ջուարթարարոյ մարդ է, կը սիրէ կերուխումը, պարը եւ մարզանքը: Կ'երգէ թէ կերուխումի, թէ պարի եւ թէ մարզանքի ընթացքին:

Մարթին Գարատալեան Հայ է, ըմբիշ է, ծնած է ու կ'ապրի Արժանթինայի մէջ:

Սպանացի իշխանն ու հայ ըմբիշը գիրար գիմակալեցին Պուէնոս Այրէսի ամենամեծ սրահներէն մէկուն մէջ, ի ներկայութեան բազմահազար մարզասէր հանդիսականներու:

Կատաղի եղաւ պատահ. զօտեմարտը: Ծաղումով սպանացի հանդիսականները «պասօ'» կը պոռային, քաջալերելու համար իրենց հայրենակիցը. ծագումով Հայերը կը պոռային «Կեցցե'ս», քաջալերելու համար իրենց հայրենակիցը:

«Պասօ»ներն ու «կեցցես»ները կը խառնուէին իրարու, թնդացնելով ամբողջ մարզասրահը, ոգեւորելով մարզիկները, զայրացնելով ասոր եւ անոր կողմնակիցները, իրարու դէմ հանելով զանոնք:

Սպանացի իշխանը նրբակազմ մարդ է, շուրջ քառասուն տարեկան, ճարպիկ ու ճապուկ: Հայ ըմբիշը մեծադանդուած մարդ է, զանդազաշարժ, այլ ահարկու:

Այսուհանդերձ, ճապուկ եւ ճարպիկ մարդը տապալեց զանդաղաշարժ եւ ահարկու մարդը, «նոք աութ» ըրաւ զայն, ուրախութենէն խենթեցնելով Սպանացիները եւ զարմանքէն ափ ի բերան թողլով Հայերը:

Տոն Ժայիմէ տէ Մորա ի Արակոնա, յաւարտ կէս կատակ կէս չիտակ սկսած ահեղ զօտեմարտութեան, կ'երգէր ու կը խնդար:

Մարթին Գարատալեան կը հեւար ու կը զարմանար թէ ի՛նչպէս իր հակառակորդը կ'երգէր ու կը խնդար: Չգիտցաւ նախատինքին: Մօտեցաւ անոր եւ շառաչուն ապտակ մը իջեցուց անոր քիթին բերնին: «Օրինաւոր» չէր ապտակը եւ Հայերն իսկ ընդվզեցան եւ սուլեցին իրենց հայրենակիցին դէմ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ «ԶԱՄԱՆ»Ը ԵՒ ԿԼԻՒԳՈԶԸ

Մ. Նահանգներու Ազգային Առողջապահութեան Հաստատութիւնը երկու հազար տոլար յատկացուց Եդուարդ Որբերեանի, որ կը պաշտօնավարէ Պէյրութի ամերիկեան համալսարանին մէջ, իրրեւ խուզարկու գիտուն: Այս յատկացումին նպատակն է ուսումնասիրել «Հայկական» համբաւաւոր չամանին ազդեցութիւնը՝ արեան մէջ գտնուող «կլիւգոզ»ին վրայ, որ, ինչպէս գիտէք, երբ չի տարրալուծուիր, շաքարախտ կը յառաջացնէ:

Միացեալ Նահանգներու ազգային առողջապահութեան հաստատութիւնը այս յատկացումը կատարեց՝ նկատի ունենալով ուսումնասիրուելիք նիւթին կարեւորութիւնը, յաչս գիտուններու անոր ներկայացնելիք նորութիւնը, յօգուտ կենսաբանութեան անոր բերելիք նպաստը:

Եդուարդ Որբերեան միակ անձը համարուած է, որ կարող է ի գլուխ հանելու իրեն վստահուած գործը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽԼԻՐԴԸ ԿԸ ՆԱՀԱՆՋԷ՞

Այս տարի՝ Յուլիսի վերջը Մոսկուա գումարուած «Խլիրդ»ի 8րդ միջազգային համագումարին՝ Հայաստան մասնակցած է 30 գիտնականներու եւ բժիշկներու խումբով մը: Պատուիրակութեան նախագահ՝ ակադեմիկոս Փրոֆ. Բ. Ֆանարջեան իր զեկուցումին նիւթ առած է ստամոքսի քաղցկեղի վաղաժամ քննայայտումը: Իրենց կարգին, տասնեակ մը հաղորդումներ ըրած են Երեւանի զանազան բժշկական հաստատութեանց անդամ հայ մասնագէտներ:

Համագումարին մասնակցող 6000 գիտնականներուն եւ 1000 զեկուցումներուն փորձառական եւ տեսաբանական եզրակացութեամբ, խլիրդը նուաճելու՝ կանխելու կամ բուժելու միջոցները գգալի կերպով կը հասուննան:

ԾԻԾԱՂ

Տիկինը՝ սպասուհիին.

— Այս ի՞նչ տեսակ միս գներ ես: Կէսէն աւելին ոսկոր է:

— Իրաւունք ունիք, տիկի՛ն: Մսավաճառին ըսի որ, եթէ ինծի համար ըլլար՝ չէի առներ, կը պատասխանէ սպասուհին:

×

Երկու բարեկամներ կը զրուցեն.

— Մարկո՛ս, շաբաթ մըն է որ բժիշկը, օր ընդ մէջ ձեր տունը կուգայ: Լուրջ բան մը կա՞յ, կը հարցնէ առաջինը:

— Շա՛տ լուրջ: Մարդը իր դրամը առնելու կուգայ, կը պատասխանէ երկրորդը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

ԽԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Տէր Օհա՛ն, ահա ձեր գրկին մէջ կը գտնուիմ: Առէք կարօտնիդ: Ես եմ Ներսէս Արծրունին:

— Ներսէ՛ս Արծրունի՛, բացագանչեց Տէր Օհան, ու խելայեղ վիճակի մը մէջ ամբոխեց իր գիրկը նետուող մարդուն ճակատը:

Երկու անձնուրաց հոգիները թափեցին իրենց սրտին զառնութիւնները ու սկսան ներքին խնդիրներու վրայ խօսիլ:

— Ա՛խ, Ներսէս Արծրունի, հառաչեց Տէր Օհան, մեզ եղան հրացաններուն, որոնք կը մնան հացի հօրերուն մէջ:

— Դեռ պահուա՞ծ են, հարցուց Աւագերէցը, զոր բուն անունով ճանչցած էր Տէր Օհան:

— Հարկաւ:

— Չկա՞յ համայնք մը որ գործածէ զանոնք:

— Կայ, բայց խիստ հսկողութեան տակ առնուած է գիւղերնիս. այդ պատճառաւ մէկը չի համարձակիր իր գոյութիւնը յայտնել: Մանաւանդ գիւր Զաքոյին պէս ցած հոգի մէկը ունինք, որ ամէն սորրնութեան կրնայ ձեռնամուխ ըլլալ:

— Ո՞վ է:

— Քաղաքացի չուն մը, որ քանի մը ամիսէ ի վեր բնտանիքով եկեր հաստատուեր է եկեղեցիի փողոցը: Նախ, զթալով իր տխուր վիճակին, շատ օգնութիւններ ըրինք ու փակուած զպրոցներուս ուսուցիչ կարգեցինք: Յետոյ ամսականն ալ աւելցուցինք: Աղէկ էր, հանգիստ կ'ապրէր: Գիւղացիներն ալ գոհ էին, որովհետեւ բաւական ատեն զոց մընաց զպրոցը: Բայց այդ մարդ կարծածնիս սեւ իժ մըն է եղեր: Կառավարութիւնը վարձած էր զինքը մեր զաղտնիքները հասկնալու: Բարեբախտաբար օր մը քաղաքացի վաճառական մը եկաւ ու կամացուկ մը հասկցուց: Շատ չանցաւ, ահա Պատրիարքարանէն հրամանագիր մը եկաւ որ անյապաղ վանք քաշուելս կը պահանջէր: Վերջապէս հասկցուած է որ լրտես մըն է ամբողջ ընտանիքով եւ զոհացուցիչ գումար մը կը ստանայ կառավարութենէն: Հիմա ուսուցչութեան պաշտօնին մէջ չէ: Կ'ուտէ, կը խմէ եւ ման կուգայ:

— Աղէկ, ինչո՞ւ անդիի աշխարհը չէք գկեր:

— Անդիի աշխարհը պիտի երթար, եթէ կառավարութեան գիտաւորութիւնը չհասկցուէր: Անիկա յատկապէս վարձկան հայ լրտես մը դրած է գիւղը, որպէսզի մենք անոր արիւնը մտնենք ատանկով կասկածելի ընենք գիւղը: Արդէն պզտիկ պատճառի մը կը նայի որ ցիրուցան ընել տայ մէջի բնակիչները, որոնք փուշ դարձած են անոր աչքին:

— Կ. Պոլսոյ Պատրիարքը ի՞նչ ամբաստանութեամբ ձեզ կը հրամայէ պաշտօնէդ ու մանաւանդ ընտանեկան յարկէդ հեռանալ:

— Այդ մասին որոշ բան մը չեմ գիտեր, միայն թէ հրամանագիրը սա իմաստով գրուած էր. «Անյապաղ թողուցէք պաշտօննիդ ու անպայման կերպով կուզ անապատի վանքը քաշուեցէք. եթէ ոչ պատասխանատու կը մնաք կառավարութեան հանդէպ իբրեւ քաղաքական յանցաւոր մը»:

— Յետոյ բացատրութիւն չպահանջեցի՞ք:

— Որմէ՞:

— Ս. Պատրիարքէն:

— Ի՞նչ բացատրութիւն պիտի պահանջեմ մարդէ մը որ յիմարաբար առանց հրամանագիր մը կը ստորագրէ: Անկից որոշապէս կը յայտնուի որ համիտեան կառավարութեան ու անոր մեծ մարգարանին խրտուիլակն է ան: Ես բացատրութիւն մը կը պահանջէի, երբ Հայոց այդ արժանաւոր գահին վրայ նստող անձը պաշտօնին ու կոչումին համաձայն վարուէր: Ինծի համար լաւ է որ Սուլթանէն բացատրութիւն պահանջեմ, քան անոր խրտուիլակէն: Այդ պատճառաւ, առանց առարկելու, թողուցի պաշտօնս ու հոս եկայ: Երբ կարող էի եւ ձեռքերուս մէջ ուժ կը զգայի երակներուս մէջ, հայրենեաց համար աշխատեցայ. իսկ հիմա ալ կ'աղօթեմ: Ահա Տէր Օհանդ:

Աւագակապետը խորունկ մտածումի մը մէջ ինկաւ: Ազգին ու հայրենեաց համար իր կեանքը զոհելու պատրաստ եղող անձնուէր եկեղեցական մը այդ վիճակին հասնէ՛ր:

— Ինչո՞ւ կը մտածէք, նկատել տուաւ Տէր Օհան զորովալից ձայնով մը: Միթէ կը ցաւի՞ք որ ազգին պետերն առանց խեղճ, խէնէշ ու անբարոյականացած կառավարութեան մը ձեռքը խաղալիկ դարձած են: Բայց ո՛չ, ընաւ ցաւելու չենք, որովհետեւ մեր վէրքերէն ծնած չեն անոնք, մեր արցունքները զգացած չեն ու մեր արեան զեհերը Կ. Պոլսոյ զոները չեն կրնար հասնիլ: Իրաւ է, այդ վեհապետական քաղաքը տեսաւ համիտեան բարբարոսութիւնը, սակայն իր կաչին անդամ չզգաց:

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Պ. Մեսրոպ Տէր-Գրիգորեան 10ական Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահին եւ «Հայ-Բոյժ»ին :
(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԽԱՂՈՂՕՐՀՆԷՔԻ ՆՈՒԷՐ

Փարիզի Սուրբ Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ խաղողի նուիրատուութիւնները հետեւեալ ազգայիններէ.—

Տէր եւ Տիկին Սթաթեան, Տէր եւ Տիկին Գավէզեան, Տիկին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Զախչախեան Չակած կողմ : Տիկին Լուսաբեր Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկին Թովմասեան, Նոտարեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Թաթարեան, Պ. Յարութիւն Զրտաքեան, Տիկին Մաննիկ Վէզիրեան, Պ. Թադէոս Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Աստուրեան, Պ. Տրդատ Քէչիչեան, Տիկին Սրբուհի Օհաննէսեան 1ական կողով :

''ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ''

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 - 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ - ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 - 1963 Ուսումնական տարեշրջանին :

Կ'ընդունուի 10 - 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ուեէ աշակերտ : Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ :

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայրենակիցներ, Իսի լէ Մուլինոյի «Խրիմեան» սրահին հոգաբար մարմինը փոխուած ըլլալով, կը ծանուցանէ թէ այսուհետեւ, սրահին պէտք ունեցողները (հարսանիք, նշանտուք, դասախօսութիւն, ժողով եւայլն) պէտք է դիմեն միայն ներկայ նոր վարչութեան, ամէն Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9-10 «Խրիմեան» դպրոցը, 2 Րիւ տը լա Տէփան :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԻՆ

Փոն տը Շէրիւի եւ շրջանի Հայութիւնը կը հրաւիրուի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ ներկայ գտնուիլ Ս. Գրիգոր մատրան մէջ խաղողի եւ մատաղի օրհնութեան արարողութեան, չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10ին : Պիտի պատարագէ Տիւսինի հոգեւոր հովիւ Տէր-Աւագեան : Կը կատարուի նաեւ հոգեհանգիստ մեր բոլոր ննջեցեալներուն համար :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 - 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա.— Ֆրանսականը, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաքալորէայի :

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01-72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« ՅԱՌԱՋ »

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐ'ՒՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօքօ Ռէճս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ
(1860 - 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962

Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն :

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած :

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն :

Ազգ. ղեկով կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ :

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES

DE LOUIS XIV A NAPOLÉON

SPECTACLE SON ET LUMIÈRE

DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)

Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF

Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83

PARKING GRATUIT ASSURÉ

RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian,* Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova,* Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian,* Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan,* Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian,* Paris. 10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զաքմաքճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3.50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ԶԱՅՆԵՐ, Պ. Մնացեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն.Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 17 ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI 17 AOUT 1962

38րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 5380 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5281

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՄԱՍԻՆ

Մեր խօսքը հայ առօրեայ մամուլի մասին է։ Օրաթերթերու մասին։

Արտասահմանեան հայ գաղութներու մէջ այսօր կը հրատարակուին 13–14 օրաթերթեր։ Անոնց կողքին՝ կան նաեւ քանի մը երկօրեաներ եւ նոյնքան շաբաթաթերթեր։

Իրենց բոլոր թերութիւններով, մեր օրաթերթերն են որ վառ կը պահեն հայ կեանքը՝ օտար երկինքներու տակ։ Հոգեկան եւ մտաւորական շղթայ մը, կամուրջ մը կը հաստատեն անոնք, գաղութէ գաղութ, քաղաքէ քաղաք եւ թաղէ թաղ։

Այդ կապին շնորհիւ, մեր տարացրիւ բեկորները հաղորդակից կը դառնան իրարու ազգային կեանքին։ Մէկը՝ միւսին յաջողութիւններով եւ ուրախութիւններով կը խանդավառուի ու կը զօտեպնդուի եւ, դարձեալ մէկը՝ միւսին ցաւերուն ու տխրութիւններուն մասնակից կը դառնայ։

Հայերէն օրաթերթը գլխաւոր բաղկեբակն է արտասահմանի հայկական կեանքին։ Հարազատ հայելին՝ Հայութեան ապրումներուն, տագնապներուն, մտահոգութեանց եւ տեղատուութեանց։

Դժբախտաբար, սակայն, մեր իրականութեան մէջ թերագնահատուած է հայերէն օրաթերթին նախասահմանուած մեծ դերը։

Անտեսուած են, հայ ընթերցողներուն կողմէ, այն անհարթելի դժուարութիւնները, զորս ստիպուած են դիմագրաւել հայերէն օրաթերթերու հրատարակիչները։

Մեր ցաւը աւելի կը խորանայ, երբ կը տեսնենք թէ հասարակ ընթերցողէն զատ, կատարեալ անտեսում կայ նաեւ հայերէն օրաթերթերու հանդէպ՝ մեր կարգ մը բարեսիրական եւ հանրօգուտ կազմակերպութեանց կողմէ, որոնք միլիոններ կը ծախսեն ամէն տարի, մեր վարժարաններուն, եկեղեցիներուն եւ խնամատարական գործերուն համար։

Տարին քանի մը անգամ կը հրատարակենք այդ կազմակերպութեանց կողմէ զանազան հայանպաստ գործերու համար եղած յատկացումներուն տեղեկատուութիւնները։

Գլխու պտոյտ պատճառող գումարներ կ'արձանագրուին այդ տեղեկատուութեանց մէջ։ Գումարներ, որոնք կը յատկացուին վանք մը վերաշինելու, եկեղեցի մը ծռած մէկ գմբէթը նորոգելու, վարժարաններու նախահաշիւները գոցելու, հայ ուսանողներ օտար բարձրագոյն վարժարաններ ուղարկելու, ծերեր կամ հիւանդներ խնամելու համար, եւայլն։

Դէմ չենք կրնար ըլլալ անշուշտ հայանպաստ այս յատկացումներուն, որոնց գլխաւոր նպատակն է հայ կեանքը ոտքի պահել օտար ափերու վրայ։

Բայց, միլիոններու վրայ նստած մեր այդ բարենպատակ կազմակերպութիւնները կը մոռնան, որ հայապահպանման գլխաւոր ազդակներէն մէկն է նաեւ հայերէն օրաթերթը, որուն կը դիմեն ամէն անգամ, երբ կ'ուզեն իրենց գործունէութեան պատկերը ներկայացնել հայ հասարակութեան։

Իրենց տեղեկատուութիւններով սիւնակները կը դրուեն հայ օրաթերթին, անուղղակի քարոզչութիւնը ընելով նաեւ իրենց գործունէութեան։

Տարիներէ ի վեր հրատարակուած տեղեկատուութեանց եւ մեծագումար յատկացումներու հաշուեկշիռներուն մէջ, սակայն չտեսանք որ սանթիմ մը յատկացուած ըլլայ հայերէն օրաթերթերուն։

— Մենք մեր պարտականութիւնը կը կատարենք, ձեռք երկարելով մեր օգնութիւնը աղերսողներուն, ձեր ալ ազգային պարտականութիւնն է թերթին սիւնակները տրամադրել՝ մեր գործունէութեան արձագանգը ըլլալու համար։

Այս եղած է մինչեւ այսօր, դժբախտաբար, մեր հարուստ կազմակերպութեանց պատասխանը՝ հայ օրաթերթի պահանջներուն։

Ըսել կ'ուզեն՝ ձեր գլուխը քարերուն զարկէք, ձեր խեղճով տապկուեցէք եւ հրատարակեցէք թերթը։

Պատասխան մըն է ասիկա, որ ոչ միայն չի համապատասխաներ մեր դարու ոգիին, այլեւ խոտոր կը համեմատի ազգապահպանման համար հրապարակ նետուած շողշողուն նշանախօսքերուն։

Ի վերջոյ, դժուար չէ հասկնալ թէ հայերէն օրաթերթերու հրատարակիչներն ալ, խմբագիրէն սկսեալ մինչեւ վարչական պաշտօնեան եւ տպարանի ամենահամեստ աշխատաւորը, միւս մարդերուն նման, միսէ, ոսկորէ շինուած մարդիկ են։ Ունին սիրտ, հոգի ու նաեւ ստամոքս եւ իբր մարդ ապրելու ամենատարրական պահանջները։

Դժբախտութիւն է մեզի համար, հաստատել թէ մեր իրականութեան մէջ շատ քիչեր տեղեակ են այն հոգեսպառ եւ ապերախտ աշխատանքին, զոր անհրաժեշտ է տանիլ, օրաթերթ մը ապրեցնելու համար։

Եթէ հրատարակիչները չունենան պողպատէ ջիղեր եւ անխորտակելի կամք, ինչպէս նաեւ հայ գիրին հանդէպ պաշտամունքի հասնող սէր, հաւատացէք որ մեր օրաթերթերը մէկ օրէն միւսը կը փակեն իրենց դռները։

Ցաւը մեր սրտին մէջ սեղմած՝ երբ կը գրենք այս տողերը, նպատակ չունինք, իբր մուրացիկ ափ բանալու մեր մեծահարուստ կազմակերպութեանց առջեւ։

Բայց, կ'ուզենք որ, անոնք հասկնան թէ եկեղեցի մը նորոգելու, ծռած գմբէթ մը շտկելու, մեկուսացեալ վանքերու տպարանները սարքաւորելու հաւասար եւ քիչ մը աւելի ազգանպաստ գործ է հայերէն թերթը կենդանի պահելը։

Երանի թէ այսքանը հասկնային մեր յիշեալ կազմակերպութիւնները եւ գոնէ բարեհաճին իրենց տեղկատուութեանց հրատարակութեան համար, ծանուցումի սակագինով, հատուցում ընելու հայ թերթերուն։

Հատուցում մը, զոր կրնան իբր օգնութիւն արձանագրել իրենց հաշուեկշիռներուն մէջ, եթէ պատշաճ նկատեն այդ ձեւը...։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՅՈՅՍԵՐՈՎ

«ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԱՐԾԻՒԸ» ԵՒ «ԲԱԶԷՆ» ԵՐԿԻՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՆ

Անտրիան Նիքոլայեւ երկնաշրջիկի անունով՝ «Արքայական արծիւ» եւ Պաւել Փոփովիչ՝ «Բազէ», ողջ առողջ երկիր վերադարձան Օգոստոս 15ի առաւօտ, առաջինը 9,55ին՝ երկրորդը՝ 10,1 անցած (Փարիզի ժամ), 4 եւ 3 օր իրենց երկնաւոր ճամբորդութենէն ետք։ Երկուքն ալ յաջող վայրէջք կատարեցին կեդրոնական Ասիոյ՝ Ղազախստանի նախատեսուած դաշտերուն վրայ։

«Վոստոկ Գ.» միջոցին մէջ մնաց 94 ժամ 25 վայրկեան, 66 անգամ երկրագունդին շրջանը ընելով եւ 2.600.000 հազարամեթր հեռաւորութիւն մը կտրելով։ «Վոստոկ Դ.» 70 ժամ 59 վայրկեան, 49 շրջան, 2.000.000 հազարամեթր։

Եթէ նշենք թէ երկրէն լուսին՝ երթուդարձ հեռաւորութիւնը 768.000 հազարամեթր է միայն, կարելի է ըսել թէ այդ ճամբորդութիւնը կատարելու գիտական յոյսերը այլեւս անհիմն ու կանխահաս չեն, ի տես խորհրդային տիեզերագնացներուն կտրած բազմապատիկ հեռաւորութեան։

Նիքոլայեւի եւ Փոփովիչի այսքան երկարատեւ եւ ամէն կերպով յաջող փորձին տիեզերաբանական եզրակացութիւնները բազմաթիւ են, դրական եւ քաջալերական՝ երկրէ երկինք մարդարնակ տիեզերանաւերու ճամբորդութեանց կարելիութեան համար։

Երկու Վոստոկները ապացուցին, որ ճարտարարուեստը ի վիճակի է այսօր ձուլելու այդ թռչուն խցիկներուն շինութեան անհրաժեշտ մետաղները, օժտելու զանոնք ներքին բոլոր կենսական միջոցներով, որպէսզի անոր մէջ մարդ մը կարենայ սնանիլ, շնչել եւ ապրիլ երկրային բնականոն պայմաններու մէջ։ Ըստ տիեզերագնացներուն կանոնաւոր արձանագրութեանց, խցիկներուն մէջ՝ միջին հաշուով ճնշումը եղած է 1,1, ջերմութիւնը 11 եւ խոնաւութիւնը 70 աստիճան։ Փորձը ցոյց կուտայ թէ մարդը կրնայ օրերով ապրիլ վերնամթնոլորտի կշռազուրկ վիճակին մէջ, առանց մարմնակազմին զգալի տուժումներու, շնչառութեան, բազկերակի եւ սրտի զարկի խանգարումներու, սննդառութեան անլուծելի արգելքներու։ Եւ, ինչ որ ընդգծումի արժանի է՝ երկնաշրջիկ փակարանին մենաւորութեան մէջ առանց ջղային գրութեան խանգարումի, հոգեբանական հաւասարակշռութեան եւ յանկարծ խելագարումի։

Տիեզերագնացներուն այդ բոլոր վիտանքներէն զերծ անցուցած օրերուն վրկայ են, երկուքին ալ խելաւոր եւ զուարթ՝ ձայն եւ պատկերասփիւռ պարբերական հաղորդումները։ Տիեզերքի «երկուրեակները» միասնաբար կատարած են իրենց առօրեայ կեանքը, գրեթէ նոյն ժամուն քնանալով եւ արթննալով, փոխն ի փոխ երգելով, մարզական շարժումներ կատարելով եւ մեծ ախորժակով առնելով «երկնաւոր» սնունդները, որոնք երկրաւոր հանապազորդէն շատ տարբեր չեն եղած.— Պտուղի խտացած ջուր, սուրճ, բանջարեղէնի ապուր, հաւու ճերմակ միս, ձկնկիթով թխիկ, «փիռոշկի» եւ կենսանիւթերով այլապէս հարուստ սննդեղէններ։

Տիեզերաբանութեան համար կատարած ուշագրաւ հետազօտութիւններուն կարգին, Նիքոլայեւ լուսանկարած է լուսինը եւ կը կարծուի թէ, հակառակ անոր որ լուսանկարումը կատարած է շատ հեռուէն՝ քաշած ժապաւէնը յստակ է եւ գիտութեան համար շատ կարեւոր տուեալներով լեցուն փաստանկար մըն է։

Մոսկուայի տիեզերաբանները եւ պաշտօնական բանբերները դեռ ոչ մէկ կարեւոր մանրամասնութիւն հրապարակած են «Վոստոկ»ներու ծանրութեան մասին, հաւանաբար 8–9 թոն, եւ վայրէջքի համար գործադրուած միջոցներուն համար։ Դեռ որոշ չի գիտցուիր թէ «ձեռք ձեռքի» երկինքէն երկիր վերադարձող զոյգ տիեզերաչուները՝ բարձրութենէ մը սկսեալ անկարգելո՞վ իջան. կամ կրցին՝ աննախընթաց յաջողութեամբ մը, իրենց տիեզերանաւերով սաւառնիլ եւ նախատեսուած էջքի դաշտերուն վրայ իջնել օդանաւի նման։

Միջազգային տիեզերաբանութիւնը ցնծութեան մէջ է, չարին ու բարիին համար հաւասարապէս գործածելի՝ Վոստոկներու յաջող երթին ու դարձին համար։

Խաղաղասէր արեւմտեան աշխարհը ոչ մէկ սպառնական յետին միտք կ'ուզէ տեսնել, զոյգ տիեզերագնացներուն՝ գիշատիչ թռչունի զոյգ անուններով մկրտութեան մէջ։

«ԱՌԱՏ ՕՐ»

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ, Հոլանտա եւ Ինտոնեզիա ստորագրեցին վերջնական համաձայնութիւն մը Նոր Կինէայի վերաբերեալ։ Ըստ այս համաձայնագրին, որ պիտի վաւերացուի երկու երկիրներու Խորհրդարաններուն կողմէ ապա՝ Ազգաժողովին, Ինտոնեզիոյ իշխանութիւնը Նոր Կինէայի վրայ ճանչցուած է։ Ինտոնեզիան ալ յանձն առած է ինքնորոշման իրաւունք տալ Փափուներուն քանի մը տարիէն։

ԻՐԱՔԷՆ օդանաւեր ռմբակոծութիւն մը կատարած են Թրքական հողամասին վրայ։ Երկու մեռեալ եւ մէկ վիրաւոր կայ։ Թրքական աղբիւրներու համաձայն, յարձակումը կէս ժամ տեւած է։ Թրքական կառավարութիւնը բողոքած է Պաղտատի կառավարութեան մօտ։ Կը կարծուի թէ Իրաք ուզած է յարձակիլ ոչ թէ Թուրքերուն այլ՝ Քիւրտերու վրայ, որոնք Թրքական սահմանը անցած են։

ԼԱՈՍԻ «չէզոքները» ամերիկեան օդանաւ մը վար առած են առջի օր։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ Արաբական Լիկան Օգոստոս 22ին պիտի քննէ սուրիական բողոքը Նասըրի դէմ։

ՏԻԺՈՆԻ քաղաքապետ եւ անկախ երեսփոխան՝ Կանոնիկոս Քիռ Պուքրէշ հասաւ, իբրեւ հիւր կառավարութեան։

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ յայտարարութիւն մը ըրաւ ալժերական գործադիրութեան (եւրոպացի եւ մահմետական) եւ չեշտեց թէ կ'ուզեն «վստահութեան խսկական մթնոլորտ մը հաստատել»։

ՊԵԼՔԱՍԷՄ ՔՐԻՄ որ Ալժէ վերադարձաւ առջի օր, յայտարարեց թէ Պէն Պելլայի յայտարարութիւնը իտալական Ունիթա թերթին, հակառակ է հաշտութեան իրենց համաձայնագրին։ Ալժերիոյ մէջ ընտրական պայքարը պէտք է պաշտօնապէս բացուած ըլլայ, բայց ցարդ ոչ մէկ թեկնածուի անուն ծանօթ է։

ՊԱՊԸ կոչ մը ըրաւ Աստուածածնայ պատարագէն ետք, վերջնական խաղաղութեան համար Ալժերիոյ մէջ։

ԶՕՐ. ՏԸ ՊՕՖՌ որ նախկին պետն է տը Կոլի զինուորական դրասենեակին, կը հերքէ «Դիմադրութեան Ազգային Խորհուրդի» պարբերականի հրատարակած խօսքերը, զորս վաւերական չի նկատեր։ Ըստ հրատարակուածին, զօր. տը Պօֆռ ըսած է թէ տը Կոլ մտերմիկ խօսակցութեանց ընթացքին յայտնած է թէ համոզուած է որ համայնավարութիւնը պիտի յաղթէ եւ որպէսզի Ֆրանսա չունենայ Խորհ. Միութեան տառապանքները, հարկ է որ ինք «հաստատէ զայն»։ «Կը միանամ Խորհ. Միութեան, այդ ձեւով Եւրոպան կը կառուցանենք Ատլանտեանէն՝ Ուրալ»։

ԷԼԻԶԱՊԷԹՎԻԼԻ մէջ կռիւներ սկսան Քոնկոյի զինուորներու եւ Քաթանկայի պահակազօրքին միջեւ։

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն թէ էմիր Թալալ հաստատած է թէ տարակարծիք է Սէուտական իշխանութեանց հետ, խնդրոյ առարկայ չէ ըրած Սէուտ թագաւորը։ Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտնած է նաեւ թէ Գահիրէ պիտի երթայ, Նասըրը տեսնելու։

ՖՐԱՆՍԻՍ ՓԱՈՒԸՐԶ, Իւ. 2ի Ամերիկացի օդաչուն որ 10 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր Խորհ. Միութեան մէջ բայց ազատ արձակուեցաւ տարի մը ետք, ամուսնալուծում կ'ուզէ։ Կինը որ անճանաչելի դարձած է 1 տարուան մէջ խանգարուած ջղային դրութիւն մը ունի եւ ըստ ամուսնոյն յայտարարութեան, ալքոլամոլութեան տուած է ինքզինքը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԻՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստան այցելողներուն ուշադրութիւնը միշտ գրաւած է պատմական յուշարձաններուն առատութիւնը եւ անոնց վրայ փորագրուած արձանագրութիւններուն եւ քանդակներուն բազմազանութիւնը.

Արձանագրութիւնները եւ քանդակները կը պարունակեն թանկարժէք նիւթեր երկրին եւ ժողովուրդին քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային կեանքին վերաբերեալ եւ շատ անգամ կը լրացնեն եւ կը ճշդեն պատմագիրներուն տեղեկութիւնները:

Յայտնի կովկասագէտ Ն. Մառ գրեր է, թէ հայկական արձանագրութիւնները ժամանակագրական եւ ազգագրական հարուստ նիւթեր կը մատակարարեն, տուեալներ կը հաղորդեն երկրին վարչական կազմակերպութեան, տուրքերու եւ անոնց տեսակներու մասին, լոյս կը սփռեն երկրին ներքին կեանքին վրայ:

Ուշագրաւ է, որ միջնադարու հայ պատմագիրները իրենց աշխատութիւններուն մէջ օգտագործած են վիմագրութիւնները եւ յենած անոնց վրայ, ԺԳ. դարու ծանօթ հեղինակ Ստեփանոս Օրբելեան իր «Պատմութիւն նահանգին Սիսական» գործին մէջ զետեղած է ընդարձակ արձանագրութիւններու պատճէնները:

Ըմբռնելով արձանագրութիւններուն կարեւորութիւնը մեր պատմութեան եւ մշակոյթի ուսումնասիրութեան համար, հայրենասէր բանասէրները անցեալին հակառակ իրենց սուղ միջոցներուն, այնուամենայնիւ, փորձեր կատարած են հաւաքելու եւ հրապարակելու համար կարգ մը արձանագրութիւններ: Սակայն անոնց հրապարակած աշխատութիւնները ամբողջական գործեր չեն եւ յաճախ հեռու են գիտական ճշգրտութենէ:

Այդ գործը կարելի դարձաւ այսօր միայն: Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի Պատմութեան կաճառը որոշած է հաւաքել եւ հրատարակել հայկական բոլոր արձանագրութիւնները: Հինգերորդ տարին է, որ կաճառին արշաւախումբերը ամէն ամառ կը շրջին Հայաստանի շրջանները եւ, բոլոր մշակուած ծրագրի, կը յայտնաբերեն եւ կ'արտագրեն ամրոցներու, վանքերու, խաչքարերու եւ տապանաքարերու վրայ փորագրուած արձանագրութիւնները, միաժամանակ լուսանկարելով պատմական կոթողները:

Արշաւախումբերը հաւաքած են արդէն մեծարժէք նիւթեր Սեւանի աւազանին եւ Զանգեզուրի մէջ: Երբ կը ծանօթանանք այդ նիւթերուն հետ, մեզ կը թուի, որ կը թերթենք պատկերազարդ պատմութիւն մը երկրին հեռաւոր անցեալին մասին: Արձանագրութիւնները կը խօսին քաղաքական դէպքերու, տուրքերու տեսակներու, երկրաշարժներու եւ այլ պատահարներու մասին, կը նշեն ջրանցքներու, կամուրջներու, վանքերու եւ եկեղեցիներու շինութեան ժամանակը: Յուշարձանները զարդարող քանդակները գաղափար կուտան ժողովուրդի կենցաղին եւ զբաղումներու մասին: Կը տեսնենք շինականը, որ մաճը բռնած կ'երթայ գութանի ետեւէն, կը տեսնենք արհեստաւորը ու իր շուրջը շարուած անոր գործիքները: Մարտունիի շրջանի վերին Կարանլըխ (պատմական Կղնուտ) գիւղի շրջակաները գտնուող տապանաքարի մը վրայ դրոշմուած է գզակ կարողին կերպարանքը: Վաստակած արհեստաւորը ներկայացուած է հանգիստի ժամուն՝ կը զուարճանայ, մէկ ձեռքին մէջ գինիին սափորն է, միւսին մէջ՝ գաւաթը:

Ուրիշ տապանաքարի մը վրայ երաժիշտներ պատկերացուած են՝ իրենց գործիքներով: Բազմաթիւ են որսի տեսարանները: Քաջ ձիաւորը, աղեղը լարած, կը հետապնդէ եղջերուն: Հետազօտողները նկատած են, որ Գ.—ԺԳ. դարերու տապանաքարերուն վրայի որսի տեսարաններուն մէջ ներկայացուած են գլխաւորաբար ազնուականները, իսկ ԺԵ.—ԺԸ. դարերուն՝ ժողովուրդի լայն խաւերուն պատկանողները:

Արձանագրութիւնները կը պարունակեն նաեւ հետաքրքրական լեզուական փաստեր: Անոնք պահպանած են այդ ատենուան կենդանի խօսակցական լեզուն, միջին հայերէնի առանձնայատկութիւնները: «Յատկապէս ուշագրաւ են, կը գրէ Ս. Ղազարեան իր վերջերս լոյս տեսած «Միջին Հայերէն» ուսումնասիրութեան մէջ, վիմական արձանագրութիւնները, որոնք հակառակ իրենց ընդհանուր գրականութիւն, պահպանել են ժամանակի լեզուն իր բոլոր բազմազանութիւններով»:

Պատմութեան կաճառը հրատարակեց վերջերս 427 վիմական արձանագրութիւններ, որոնք յայտնաբերուած են Գորիսի, Սիսիանի եւ Ղափանի շրջաններուն մէջ: Անոնք ամփոփուած են «Դիւան Հայ Վիմագրութեան» երկրորդ պրակին մէջ:

Դժուար է գնահատել այս հսկայ աշխատանքը, որ կատարած են պրակը կազմողները՝ Փրոֆ. Ս. Բարխուդարեանի գլխաւորութեամբ:

Նկատի ունենալով, որ տպագրական տառերով անհնար է արտայայտել արձանագրութիւններուն գրչագրական անսահման բազմազանութիւնը, անոնց պատկերը տրուած է գծագրութեամբ: Լուսանկարիչ Արտաշէս Վրոյր, որ ընկերակցած է արշաւախումբերուն, լուսանկարած է պատմական կոթողները:

Մէկ քանի տող, որ պատահմամբ մնացած են մամռապատ տապանաքարերուն կամ եկեղեցիին բարձրադիր գմբէթին վրայ, հնարաւորութիւն կուտան լուծելու պատմութեան եւ արուեստին վերաբերեալ այնպիսի կնճռոտ հարցեր, որոնք տարիներ շարունակ յուզած, հետաքրքրրած են գիտական աշխարհը:

Այդ հարցերու շարքին կը պատկանի «Էջմիածնի Աւետարանին» գրչութեան վայրի մասին վէճը:

«Էջմիածնի Աւետարանը» հայկական մանրանկարչութեան եզակի գոհարներէն է եւ ունի համաշխարհային հռչակ: Ի պահ դրուած է Երեւանի Մատենադարանին մէջ՝ 2374 թուագրութեան տակ: «Բացառիկ գեղարուեստական յատկութիւնները, որոնք դնում են այդ ձեռագիրները համաշխարհային մշակոյթի յուշարձանների շարքը՝ կազմի քանդակը, որ ինքնատիպ նոյնպէս արուեստի մի հիանալի յուշարձան է, նրա զարմանալի պահպանուածութիւնը վաղուց ի վեր գըրաւել էին հետազօտողների ուշադրութիւնը», կը գրէ հայկական մանրանկարչութեան մասնագէտներէն Լիդիա Դուրնովօ: Ընդգծելով նկարներու գոյներուն եւ երանգներուն նրբութիւնն ու թարմութիւնը, ան կ'աւելցնէ.— «Թերթելով այդ թանկարժէք գրքի էջերը, դժուար է հաւատալ, որ մի քառասուն տարուց յետոյ լրանալու է նրա հազարամեակը»:

Ո՞ւր շինուած է հայկական արուեստին այդ հազուագիւտ գոհարը:

Կ. ԴՈՐՂԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՌՈՒՄԱՆԻԱՆ՝ ԱՅՍՕՐ

Ներկայիս, երբ բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Ասիոյ, Ափրիկէի եւ Լատին Ամերիկայի թերաճ երկիրներուն վրայ, դիւրաւ կը մոռցուի թէ թերաճ երկիրներ կան Եւրոպայի մէջ ալ: Նախ եւ առաջ, կան Արեւելեան Եւրոպայի երկիրները ու նաեւ Խորհ. Միութիւնը, որ ներկայիս «համայնավարութեան լրիւ կառուցման» շրջանը մտած եւ դէպի Անջրպետ առաջին մարդը ղրկած ըլլալով հանդերձ, դեռ ունի, գլխաւորաբար հոգեբանական կարգ մը յատկանիշներ, որ սովորաբար կը նոյնանան թերաճութեան հետ:

Ռումանիոյ նման երկրի մը պարագային, անկարելի է ըմբռնել իր յետպատերազմեան պատմութիւնը եւ աւելի քիչ՝ գատել իր քաղաքական դրութիւնը, անջատելով թերաճութեան ընդհանուր հարցէն:

ՔԱՐԻՒՂԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տարակոյս չկայ թէ Ռումանիա որ 1944ին «ազատագրուեցաւ խորհրդային բանակին կողմէ», հրամայական պէտք ունէր զարգանալու: Ռումանիոյ նախապատերազմեան ճարտարարուեստական ապառազինութեան միայն 5 առ հարիւրը կ'արտադրուէր իր հողին վրայ: 1938ին, իր հարուստ քարիւղի հորերուն դրամագլուխին 90 առ հարիւրը օտար էր: Հայրենաւանդ երկրագործական միաւորը՝ գիւղացիներու կողմէ մշակուող մեծ կալուածն էր: Զորս միլիոն անգրագէտ եւ կիսագրագէտ Ռումանացիներ կային:

Այսօր, պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն, որեւէ անգրագէտ չկայ: Երկրագործութիւնը համայնացուած է ցարդ առանց աղետաւոր այն հետեւանքներուն, որ տառապեցուցին ընկերվարական միւս երկիրները: Քարիւղի ճարտարարուեստը ազգայնացուած է եւ ներկայիս, արտադրութեամբ երկրորդ է Եւրոպայի մէջ, խորհրդային ճարտարարուեստէն անմիջապէս յետոյ գալով: Մեքենայի իր կարիքներուն 80 առ հարիւրը կը հոգացուի ռումանական արտադրութեամբ:

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս յաջողութիւնները մանաւորաբար ուշագրաւ են անոր համար որ, դեռ մէկ քանի տարի առաջ, միւս արբանեակներու տնտեսութեան նման, ռումանական տնտեսութիւնն ալ մեծ մասամբ Սթալինի կողմէ ենթարկուած էր խորհրդային շահերուն:

Այսուհանդերձ, Ռումանիա հակառակ իր հարուստ նիւթական աղբիւրներուն, թերաճ երկիր մըն է: Մայրաքաղաքը՝ Պուքրէշ, անմիջապէս յայտնի չըներ ասիկա: Պատերազմէն առաջ, ռումէն միջակորեար դասակարգը յաջողեցաւ Պուքրէշի տալ մաս մը այն փայլէն, զոր Արեւմտեաններըֲ կը սպասեն մայրաքաղաքէ մը:

Հանդստաւէտութեան քաղքենի աւանդութիւնները կը շարունակեն վերապրիլ սրճարաններուն, ճաշարաններուն եւ պանդոկներուն մէջ: Բայց քաղաք մըն է, որ ունի քիչ թիւով ինքնաշարժներ, որոնցմէ ոչ մէկը ռումանական է: Ժամացոյցներն ու լուսանկարչական մեքենաները հազուագիւտ բաներ են: Ինծի հարիւր սթերլին տուին զուիցերական ժամացոյցի մը համար, որ Լոնտոնի մէջ միայն տասը սթերլին կ'արժէր:

Պուքրէշի կեդրոնէն դուրս ամէն ինչ բոլորովին տարբեր կ'երեւի: Մայրաքաղաքի արուարձաններն իսկ գիւղական երեւոյթ ունին, փողոցներուն մէջ այծերու եւ ոչխարներու հօտերով եւ իրենց արածող կովերուն հսկող երիտասարդներով: Տրուած ըլլալով որ, գիւղերու մէջ փոխադրական սովորական միջոցը կառքը եւ ձին են, կառքը դեռ փոքր է եւ շինուածքը՝ նախնական: Գիւղացիներուն մօտ կօշիկները հազուագիւտ են եւ ագային տարազը կը հագնուի առանց որեւէ ցուցադրութեան, ամենօրեայ հագուստին նման:

ՔԱՂԱՔԻ ԵՒ ԳԻՒՂԻ ՄԻՋԵՒ ԽՈՐ ԱՆՋՐՊԵՏԸ

Համայնավարները ա՛յնքան տառապե-

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Որպէս զուտ բարեսիրական հաստատութիւն, Պուրճ Համմուտի մէջ կան երկու կարեւոր հիմնարկութիւններ, որոնք կը պատկանին հայասէր Զուիցերացիներու կազմակերպութեան: Ծերանոց մը եւ կոյր-խուլ-համրերու վարժարան մը իրենց բարերար ազդեցութիւնը կ'ունենան ոչ միայն շրջանիս համար, այլեւ Միջին Արեւելքի հայ գաղութներուն համար:

Ծերանոցը, որուն տնօրէնուհին է Օր. Վիցեման, կը պատսպարէ մօտ 80 անտէր ծերեր: Այցելութիւն մը այդ հիմնարկութենէն ներս բաւական է համոզուելու համար կատարուած այն մեծ աշխատանքին, զոր օտար ազգի զաւակներ կը տանին այս ափերուն վրայ, մարդասիրական վսեմ գաղափարներէ մղուած: Մաքուր բնակարաններ ունին մեր մեծ մայրերը, կարգապահութիւն եւ համերաշխութիւն կը տիրէ հոն, շնորհիւ Օր. Վիցեմանի իմաստուն հսկողութեան:

Նուազ կարեւոր չէ նաեւ «Կոյր-խուլ-համրեր»ու վարժարանը, տնօրէնութեամբ Տէր եւ Տիկին Քարլ Մայաւ. Կանոնաւոր ուսում կը ստանան եւ լսողներ ու գիտութիւն կը սորվին կոյրեր, իրենց յատուկ գիրերով: Ուսումէն զատ անոնց կը սորվեցնեն նաեւ արուեստ եւ արհեստ: Կուրանոցի արհեստանոցին շընորհիւ, այսօր մենք մուրացկան կոյրեր չունինք: Մեր կոյրերը իրենց հացը կը ճարեն հերոսական աշխատանքով: Անոնք շուկայի մարդ են եւ տեղեակ են օրուան անցուդարձերուն: Անոնք գաղափար ունին նաեւ երաժշտական աշխարհէն: Գիտեն նուագել դաշնակ, ջութակ եւ այլ երաժշտական գործիքներ:

Համրերը նմանապէս անտեսուած չեն: Մասնաւոր դասընթացքներով կարելիութեան սահմանին մէջ ճիգ կը թափուի գիտական նոր մեթոտներով համրերուն խօսիլ վարժեցնել: Այս ղպրոցին եւս օգուտը տեսնուած է եւ Պուրճ Համմուտցիները ամէն օր շատ մօտէն կը տեսնեն այս զոյգ հաստատութիւններուն ընծայած մեծ բարիքը, որուն համար միշտ երախտապարտ պիտի մնան:

ՀԻՒՂԱՒԱՆՆԵՐ

Պուրճ Համմուտի կազմաւորման հետ ծագում առին հիւղաւաններ, այսինքն թիթեղաշէն ու փայտաշէն խեղճուկ բնակարաններ (Թիրօ-Սանճագ քէմփ — 4000 բնակչութիւն), որոնք ժամանակի պահանջքին համար շինուած էին, որպէս առժամեայ կարիքի գոհացում: Դժբախտաբար 20-30 տարի ետք, այդ հիւղաւանները կը պահեն իրենց գոյութիւնը, եւ կառուցուող բազմաթիւ արդիական շէնքերու կարգին, աղտոտ եւ զզուելի ներկայութիւն մը կը ցուցադրեն, որ շատ դէշ տպաւորութիւն կը ձգէ ազկէ անցնող օտարականին եւ տեղացիին:

Տակաւին անհասկնալի կը մնայ հիւղաւանին բնակիչներուն հոգեբանութիւնը: Այս երեւոյթին պատճառը աղքատութիւնը ըլլալ կը թուի ոմանց համար. սակայն մենք այդ կարծիքը երբեք չենք բաժներ, որովհետեւ հիմնովին սխալ է այդ, այլ խօսքով կրնանք ըսել, դէշ վարժութեան հարց է պարզապէս: Ջրի բնակարաններու մէջ ապրած ըլլալու գոհունակութիւնը կը զգան անոնք, որոնց քով մնացած ըլլալու է անոչայման արժանապատուութեան զգացումը, ինչ որ ինքնին դժբախտութիւն մըն է: Եթէ անոնց մէջ կան իրապէս խեղճեր, Պուրճ Համմուտի Քաղաքապետութեան եւ բնակչութեան կ'իյնայ անոնց օգնելու պարտականութիւնը:

Պուրճ Համմուտի մէջ օր ըստ օրէ կը կառուցուին բազմայարկ, արդիական յարմարութիւններով օժտուած բազմաթիւ շէնքեր: Այդ շէնքերուն մէջ բնակող մարդիկը քաղաքի շրջանէն չեն, ոչ ալ հարուստներ են, այլ նոյնինքն Պուրճ Համմուտցիներ, օրապահիկը հազիւ շահող մարդիկ, բայց որոնք գիտակցութիւնը ունին բարեկարգ ապրելու: Արժանապատուութեան խոր զգացում ունին եւ երբեք չեն ուզեր խեղճ արտաքինով երեւիլ:

Մեր ներկայ յօդուածով հրապարակաւ կը դատապարտենք հիւղաւաններու յամառ բնակիչները եւ կոչ կ'ուղղենք անոնց, որպէսզի ըլլան քիչ մը վեհանձն եւ օգնեն մեր կառավարութեան, առանց անոր տաղտուկ ու գլխու ցաւ պատճառելու: Անոնք քաջութիւնը պէտք է ունենան քանդելու այդ հիւանդութեան բոյն եղող խրճիթները: Հարկ չկայ սպասելու օժանդակ ձեռքերու, մենք քաջ գիտենք եւ լաւ կը ճանչնանք տեղւոյն բնակիչներու վիճակը, կը տեսնենք նաեւ թեւլրու վիճակը, կը տեսնենք նաեւ թելեվիզիոններու ցիցերուն ցանցերը, որոնք թիթեղեայ տանիքներու վրայ հողալով ամբողջ «վիճակ» մը կը մատնեն...:

Պուրճ Համմուտի սրտին մէջ բացուած այդ «վէրք»ը, հիւղաւանները պէտք է քանդուին միանգամ ընդմիշտ: Մենք գաղթական սերունդ մը չենք այլեւս, այլ վայելենք ինքնաբաւ Լիբանանցիներ: Կը վայելենք ազատութիւն մը, զոր ոչ մէկ տեղ պիտի կրնանք գտնել: Կ'արժէ այս ազատ եւ գեղեցիկ երկիրը մաքրել, խրաքանչիւր իրեն բաժին ինկած չափով, գեղեցկացնենք այս երկիրը, մեր պարագային Պուրճ Համմուտը, փոխանակ աղտոտելու եւ ծիծաղելի ու արգահատելի տեսարաններ ցուցադրելու, որոնք ամէն փայլկեան տխուր յիշատակներ կ'արթնցնեն:

(5 – Շար.)

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՍՈՒՐԲ ՏԵՂԵԱՑ ՄԷՋ

«Սիոն»ի վերջին (1962 Ապրիլ–Մայիս) միացեալ թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ս. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԻ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

18 Ապրիլ 1962 Թուակիր համաձայնութեան ի գործադրութիւն, Երուսաղէմի երեք Պատրիարքարաններու ստորագրութեամբ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Գ. Տէշանի՝ շինութեանց համար փրանսացի գործավարին հետ։ Յունիս 1ին Գ. Տէշան ստանձնեց իր գործը, — հրաւիրել ճարտարապետներու նախագիծերուն գործադրութեան եւ ապահովել շինութեան բարւոք ընթացքը։

5 Յունիս 1962, ժամը 4ին, երեք յարանուանութիւններու ներկայացուցիչները ժողով գումարեցին ճարտարապետներու գրասենեակին մէջ, որոշելու համար Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութիւններու յաջորդ շրջանին սահմանները։ Առաջարկուեցաւ որ՝

1) Շինանիւթերը ամբարուին Յունաց վանքի ստորերկրեայ մասին մէջ, խնայելու համար փոխադրական դժուարութիւններ։

2) Մուտքի առաստաղի ծեփերուն վար առնուելուն պատճառով տարածուելիք փոշին արգիլելու համար, առժամեայ կերպով փակուին Հայոց բաժնի պատուհանները, որոնք դէպի Տաճարի ներսի մասը կը նային։

3) Տաճարին տանիքի քարերը քակուին եւ անհրաժեշտ նորոգութիւններ կատարուելէ ետք նոյն ձեւով սալայատակուի տանիքը։ Յունաց բաժնի նորոգութիւնները՝ Քաթոլիկոնի եւ հարաւային սիւնաշարին տակ՝ շարունակուին առանց ընդհատումի։

4) Երրորդ կէտին շուրջ խրական հարցեր ծագեցան կողմերուն միջեւ, ինչ որ ստիպեց զանոնք հարցի քննութիւնը թողուլ յաջորդ ժողովի մը։

Երկրորդ եւ երրորդ ժողով մը գումարուեցան Յունիս 13ին եւ 14ին, առանց արդիւնքի։

×

Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ աւարտեցաւ Հայոց Տեսչարանի նորոգութիւնը։ Տաճարի մուտքի ձախակողմը, Աստուածամօր ուշաթափման վայրին կից, ընդարձակ, կամարակապ այս սրահը նախապէս բաժնուած էր երկուքի։ Օգտուելով ընդհանուր նորոգութիւններու առիթէն, յարմար նկատուեցաւ կատարել ամբողջական նորոգութիւն մը նաեւ Տեսչարանին մէջ։ Երկու բաժինները վերցուեցան եւ կազմուեցաւ միակ սրահ մը, որուն պատերը ծածկուեցան փայտով զարդաքանդակուած կամարաձեւ փորագրութեամբ։ Իսկ սրահի ճակատը յարդարուեցաւ մասնաւոր կերպով, ընդունելու համար Պատրիարքական Աթոռը՝ պատուանդանի մը վրայ։

ՆՈՐ ՏՈՂԱՇԱՐ ՄԸ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ս. Յակոբեանց վանքի զանազան հաստատութիւններու շարքին, վերանորոգումի եւ յատուկ հոգածութեան պէտք ունէր նաեւ մեր հնամեայ տպարանը։ Մասնաւորաբար ուսումնասիրուած ծրագրի մը համաձայն, պիտի նորոգուին մեծ ու փոքր մամուլները եւ ամբողջացուին նորագոյն եւ արդիական կազմածներով։

Ս. Յակոբեանց տպարանի արդիականացման ծրագրին իր լայն բաժինը բերաւ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, իշխանական նուիրատուութեամբ 7250 ոսկիի, որ պիտի յատկացուի մեծ տողաշարի մը գնումին, իր լման կազ-

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ, Օգոստոս 5ին մեռած է Յովսէփ Քէչիչեան։ Ողբացեալը ծնած էր Տիգրանակերտ, 1898ին, աշակերտած է Պէրպէրեան վարժարանին եւ փոքր տարիքէն հակում ցոյց տուած գրականութեան հանդէպ։ Ուսուցիչ եղած է Պէրպէրեան, Գարակէօզեան եւ Կեդրոնական վարժարանները։ Աշխատակցած է Պոլսոյ Մարմարայի՛ն Յ. Ք. Սիրվան գրական անունով։

ՀՈՆՈԼՈՒԼՈՒԻ մէջ մեծ յաջողութիւն գտած են Ալան Յովհաննէսի գործերը։ Ամերիկահայ երաժիշտը տեղւոյն համալսարանէն հրաւիրուած էր իբրեւ այցելու դասախօս եւ հոն պիտի մնայ տակաւին ժամանակ մը։ Մայիս 20–27 «Ալան Յովհաննէս» շաբաթ մը տեղի ունեցած է, որու ընթացքին նուագուած են հեղինակին գլխաւոր գործերը։

ՖՐԷԶՆՈՅԻ մէջ (Քալիֆորնիա) եղերական պարագաներու մէջ մեռած է հայ ուսանողուհի մը՝ Պերճուհի Երամեան, 19 տարեկան։ Տարաբախտ աղջնակը լողալու գացած էր ընկերներով եւ ծովամոյն եղաւ։ Բնիկ Սելանիկցի, Պերճուհի Երամեան Ամերիկա գացած էր ուսանելու։

մածով։

Հայ գիրի, տոհմային մշակոյթի եւ կրօնական գրականութեան տարածման նուիրական գործին ընծայուած օգնութիւնը աւելի կ՚ամրապնդէ Առաքելական Աթոռին զարաւոր կոչումը, որով ան պիտի կարենայ շարունակել իր ծառայութիւնը մեր եկեղեցիին եւ մշակոյթին։

ԱՄՄԱՆԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Աւարտելու վրայ է Ամմանի նորակառոյց հայ վարժարանը։ Հեթումեան վարժարանը, որ տարիներէ ի վեր Երուսաղէմի Աթոռին հովանաւորած հայ դպրոցն էր Ամմանի գաղութին մէջ, բոլորեց իր կրթական վերջին տարին՝ իր նեղ, անյարմար եւ վարձու շէնքին մէջ։ Տարեկան հանդէսը կատարուեցաւ Յունիս 10ին, խանդավառութեան բացառիկ մթնոլորտի մը մէջ, որովհետեւ ուսանողութիւն եւ ուսուցչական կազմ հրաժեշտ կ՚առնէին ոչ միայն տարուան մը աշխատանքէն, այլ եւ մանաւանդ դպրոցական աշխատանքի անկարելի պայմաններէն, ողջունելու համար յաջորդ կրթական տարին նոր, քարաշէն, օդաւէտ եւ գեղեցիկ շէնքին մէջ սկսելու գաղափարը։

Նոր դպրոցը պիտի կրէ նաեւ նոր անուն, իր զոյգ բարերարներու յիշատակութեամբ։ Մանկապարտէզը պիտի կոչուի «Գալուստ Կիւլպէնկեան Մանկապարտէզ», իսկ նախակրթարանը՝ «Հ. Բ. Ը. Միութեան Վահրամ Խփպաշեան վարժարան»։

ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՈՐ Կ՚ԵՐԹԱՅ

ԸՆԿԵՐ ԳՐԻԳՈՐ ՏԷՐ-ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

«Ազդակ» ցաւով կը հաղորդէ մահը հաւատաւոր Դաշնակցական եւ հանրային բազմարդիւն գործիչ ընկ. Տէր-Կարապետեանի, որ տեղի ունեցած է Օգոստ. 9ին Սաքրէ-Քէօր հիւանդանոցին մէջ, վիրաբուժական գործողութենէ մը ետք։

Յանձին ընկ. Գրիգոր Տէր-Կարապետեանի, Լիբանանի մեր կազմակերպութիւնը կը կորսնցնէ լուռ եւ անձնուէր աշխատանքի օրինակելի ընկեր մը եւ Լիբանանի հայ համայնքը՝ բարեխիղճ եւ ուղղամիտ գործիչ մը, որ տասնամեակներ ամբողջ անձնուրաց ծառայութեան մարմնացումը եղաւ, պատասխանատու պաշտօններու վրայ։

Ծնած Տիգրանակերտ 1896ին, քահանայի զաւակ, Գրիգոր Տէր-Կարապետեան, ուսումը ստանալէ ետք իր ծննդավայրին մէջ, կանուխէն կը մտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը եւ մինչեւ իր մահը կ՚ըլլայ տիպար կուսակցական մը, գաղափարական բարձր արժանիքներով։ Երիտասարդ տարիքին, Տիգրանակերտի մէջ առեն մը կրթական գործին նուիրուելէ ետք, կը փոխադրուի Հալէպ, ուր կը պաշտօնավարէ երկաթուղային ընկերութեան մէջ։

Առաջին ընդհանուր պատերազմին, 1915ին, կը ձերբակալուի Հալէպի մէջ, Տէր Յարութիւն քահանայի եւ բազմաթիւ այլ երիտասարդ ընկերներու հետ, իբրեւ յեղափոխական։ Բանտէն արձակուելէ ետք, կը վերստանձնէ իր պաշտօնը, մինչեւ պատերազմի վախճանը։

Զինադադարէն ետք, Հալէպէն կը փոխադրուի Ատանա, ուր կը պաշտօնավարէ Հանրօգուտ Շինութեանց սպասարկութեան մէջ, միաժամանակ պատասխանատու դեր ստանձնելով կուսակցական կեանքին ներս։

Կիլիկիոյ պարպումէն ետք, կուգայ Դամասկոս, ուր կ՚ըլլայ Քառասթրի առաջին պաշտօնեաներէն մէկը։ Այս սպասարկութեան մէջ, շնորհիւ իր աշխատունակութեան եւ դիրքին, օգտակար կ՚ըլլայ բազմաթիւ հայ երիտասարդներու, որոնք իր միջոցաւ գործի կ՚առնուին Քատասթրի տնօրէնութեան կողմէ։

Երկար տարիներ կ՚ըլլայ Ս. Նշան եկեղեցւոյ Թաղականութեան անդամ եւ իր աշխատանքով ու գործունէութեամբ մեծապէս կը սատարէ եկեղեցւոյ բարեզարդման։ Միաժամանակ, զինք կը գտնենք կուսակցական պատասխանատու պաշտօններու վրայ, աշխատելու այն յատուկ վճռականութեամբ եւ ուղղամտութեամբ, որոնք սիրոյ եւ յարգանքի լայն շրջանակ մը կը ստեղծեն շուրջը։

Աչքերը կը փակէ մարդու եւ Հայու իր պարտականութիւնը լրիւ կատարած ըլլալու գոհունակութեամբ։ Յարգանք իր անմոռանալի յիշատակին։

ցնող քաղաքի եւ գիւղի միջեւ անջրպետը խոր է տակաւին, եթէ «գիւղ» ըսելով կը հասկնանք լաւ եւ արդիւնաւէտ կոլխոզ մը։ Պուքրէշէն 50 մղոն հեռաւորութեան վրայ այցելեցի հարուստ կոլխոզ մը, որ ունէր սարսափելի աղտոտ ճամբայ մը, զոր քիչ յետոյ անձրեւը պիտի վերածէր ցեխի։ Ելեկտրականութիւն չկար կոլխոզի բոլոր շէնքերուն մէջ եւ գիւղի միակ բաղնիքները կը մտածէին չինել մօտաւոր ապագային, գիւղացիները իրենք։ Գիւղին մէջ ամէնէն տպաւորիչ շէնքը եկեղեցին էր։

Ռումանիոյ նման երկիր մը, պէտք է ունենայ անտեսական իրական մենամոլութիւն մը։ Տնտեսութիւնը ամէն բանէ վեր։ Այս պայմաններուն տակ, քաղաքականութիւնը պերճանք մըն է եւ խիկարպէս, ռումանական անզօյն համայնավար կուսակցութեան հետ գործ ունենալը, ներկայիս, որեւէ քաղաքականութեան չհետեւելու պէս բան մըն է։ Սակայն ոչ ոք կրնայ վստահ ըլլալ թէ որքան պիտի տեւէ այս կացութիւնը։ Արագօրէն զարգացող անտեսութեամբ երկիրները, առեն մը վերջ կը ձգտին անկախ դառնալու։

Ռումանիա հաւանաբար այդ փուլին մէջ մտնէ ճիշդ այն պահուն, երբ Խորհ. Միութիւնը կը ջանայ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներու անտեսութիւնը կազմակերպել Միացեալ Շուկայի հակառակորդ միութեան ձեւով։ Ներկայիս, նշաններ կան թէ Ռումանիա այս մարզին մէջ Մոսկուայի փափաքածին չափ ալ հնազանդ չէ։ Այսպէս, Ռումանիոյ արդիւնաբերութեան զարգացման պիտի հետեւի իր քաղաքականութեան զարգացումը։

Քաղեց՝ ՎԱԶՐԻԿ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ԽԱՉԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Ան որ միտին ու ոսկորներուն մէջ կրեց այդ բարբարոսութիւնը, դարձեալ այդ գաւառացի Հայն էր։ Ո՞ւր էին քաղաքական, կրօնական եւ վարչական դառնակալելի անուններու տակ կազմուած ժողովի անդամները, երբ կը կատարուէր ան։ Եթէ Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած քաւմնելի կոտորածները հեռու էին իրենց աչքէն, չէ՞ որ հիմա իրենց զանեւան առջեւ կը յօշոտուէր։ Ուրեմն ինչո՞ւ իր կուրծքը հրացաւ եւ բացէ ի բաց չյայտարարեց. «Բաւական է, Սուլթան, բաւական է եղբայրներուս արիւնը կը ծծես։ Դիր արիւնոտ դանակդ իր պատեանին մէջ»։ Չյայտարարեց, այո, որովհետեւ իր հանգիստ կեանքը պիտի վրդովէր, որովհետեւ իր ծոցին վրայ անուշցած խմը պիտի արթնցնէր, որովհետեւ իր պալատները խրճիթներու պիտի փոխուէին եւ իր բարձրաստիճան տիտղոսներուն տեղ անշուք անուն մը պիտի կրէր։

— Ճշմարիտ է, Տէր Օհան, ընդհատեց Առաջնորդը, մենք յոյս դնելու չենք մեր քաղաքական, կրօնական ու վարչական ստապատիր անուններուն վրայ՝ որոնք համբաւեան կառավարութեան նենգաւոր զաւերէն ծնունդ առին։ Անոնք ամէնքն ալ անուանական նշանակութիւն մը ունին։ Անոնցմէ օգուտ սպասելը յիմարութիւն է։

Խօսքը վերջացած չէր, երբ վանահայրը հեռուէն երեւաց։ Երկուքն ալ ոտքի ելան ու գիմաւորեցին զինքը։

— Օ՜ֆ, բացագանչեց վանահայրը նեղացած եղանակով մը, սա Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանն ալ ի՞նչ կ՚ուզէ ինծի. ամէն անգամ «Տեղեկագիր գրկեցէք, տեղեկաչէր պատրաստեցէք» կը հրամայէ։ Բայց ի՞նչ տեղեկագիր պատրաստեմ։ Երկու տարի է շարունակ գրածներս կը կրկնեմ։ Կարծես չի գիտեր ժողովուրդին վիճակը, ելեր վանքերու եկամուտներն եւ հասոյթները կը հարցնէ։

— Վանքերու հասոյթները ի՞նչ պիտի ընէ, գիտել տուաւ Առաջնորդը։

— Ո՛վ գիտէ. սա եղաւ տասն անգամ է որ հրահանգ կուգայ եւ կը հրամայուի շուտով պատասխանել։ Վերջապէս տեղեկագրեցի թէ վանքին մէջ քանի մը մշակներ կան, որոնք հասոյթները կ՚ուտեն եւ եթէ Պատրիարքարանը կ՚ուզէ որ թուաբանական հաշուով գիտնայ անոնց քանակութիւնը, թող հոկող մարմին մը ղրկէ։

— Շիտակ պատասխանն ալ այդ է, մրմնջեց Տէր Օհան մեքենաբար։

— Մինչեւ այսօր Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը չէ՞ր գիտեր թէ Հայաստանի վանքերուն կացութիւնը ի՛նչ դրութեան մէջ է, հարցուց Առաջնորդը։

— Ի՞նչպէս չէր գիտեր. բայց հարց մը պէտք է ըլլայ որ ժողովի օրերուն կարենան քիչ մը վիճարանելէն ետքը ըսել. «Կարեւոր գործ մըն ալ կարգադրուեցաւ»։ Մեր արդի Ս. Պատրիարքը շատ հետամուտ է վանքերու անկիւնները անգամ գիտնալու. միայն խուցերուն տեղեկանալը չի բաւեր։ Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ արդիւնք յառաջ կուգայ սանկ հարցումներէ։ Ըստ իս, պէտք է իրական զարման մը ճարել մեր վանքերուն համար եւ ոչ թէ վանքին մշակներուն կեանքը նկատի առնել։ Ո՞ւր, ո՞ւր էին մեր մեծերը երբ ասկից տարիներ առաջ վանքերը այնքան հարուստ էին որ իրենց ագարակներէն իւղ եւ մեղր կը բխէին. ինչո՞ւ համար այդ իւղերով ու մեղրով չանուցին գիւղացիներու ազքատիկ մանուկները, ինչո՞ւ համար այդ ծուլանոցները մէկ-մէկ լուսոյ վառարաններ չըրին։ Հիմա ի՞նչ է մնացեր։ Ես կ՚ըսեմ «եղ է, ե՛ղ», անիկա կ՚ըսէ «կթէ՛, կթէ՛»։

— Ի՞նչ ընենք, Հայր Սուրբ, մէջ մտաւ Տէր Օհան, Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը քանդուած ու աւեր դարձած ջրացքներուն ջախջախը կը փնտռէ։ Ուրիշ ի՞նչ կուգայ ձեռքէն։ Մեր այդիներուն մէջ մարդու կերպարանքով խրտուիլակներ կան երբեմն վախկոտ թռչուններ անոնց փոքրիկ շարժումէն սարսափած չեն մօտենար որթատունկերուն. բայց անոնք որ հասկցած են անոր ինչ ըլլալը, կարեւորութիւն անգամ չեն տար։ Ահա Պատրիարքարան մը ձեզի. անկից տարբեր նշանակութիւն մը չունի։ Արդ, ով որ օգտակար գործունէութիւն մը կը սպասէ, բառին բովանդակ նշանակութեամբ կա՛մ կոյր, կա՛մ տխմար ըլլալու է։

Վանահայրը, որքան որ աքսորեալ մըն էր Տէր Օհանը, դարձեալ կը յարգէր ու անոր խօսակցութենէն կ՚ախորժէր։ Հետեւաբար ստորակարգեալ եկեղեցականի մը տեղ չէր դներ երբ տարակարծիք ըլլար։

— Այդ այդպէս է, Տէր Օհան, բաւ վանահայրը, սակայն կրնա՞նք հասկցնել մեր Ս. Պատրիարքին, կրնա՞նք տեղեկացնել թէ ձեռքերնիդ կը հեռացնէք մեր վէրքերէն ու մոռացութեան կուտաք մեր տառապանքը։

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանդաղի տարեդարձին առթիւ այս կիրակի ամբողջ օրը, Փլաթօ տիւ Մոն Պոռոնի *գեղեցիկ վայրը* :

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի ճամբարին կողմէ, մասնակցութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Ճամբօ — *Օթոքար առնել Բագինոյին քովէն*, Պուլ. ժան ժօռէսէն 13 *թիւը (ամէն կէս ժամը անգամ մը) եւ իջնել վերջին կայարանը* :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ.-ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ
ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՀ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԲԱ-ՊՈՒՃԵԱՆ
Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկ. Աբրահամ Լուսիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մ. Նազարեան եւ զաւակները եւ մօտիկ պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Մարսէյլ Սէնթ-Անթուան (Քամփանի Փերիէ) Ս. Թադէոս եկեղեցիին մէջ՝
ԱՍՏՂԻԿ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ
արկածալի մահուան քառասունքին առթիւ :
Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :
Այս առթիւ Ս. Լուսիկեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :
Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :
Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ Նիշերու վիճակացոյցը :
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՀԱՅ ԸՆԴԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւններ 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին :

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշակերտ : Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն :

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած :

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն :

Ազգ. ըրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն *ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը* :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՈՐՈՅԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան* :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :
Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա. — Ֆրանսականը, *որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական* լիսէներու *արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ* պրըվէի եւ պաքալորէայի :

Բ. — Հայկականը, *որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ* :
Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տընօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01-72

Ինչպէս տեսայ Հայաստանը

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐ'ԴՈՒՆԻ
ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)
ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, *Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ*,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. *Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ*	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, *Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ*,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. *Յ. Յ. Չաքմաքճեան, Պէյրութ*	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, *Պէյրութ*,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ՁՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. *Բ. հատոր* 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք *եւ* վինիլիք *պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր*, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10են 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. Հատը 0.25 Ն.Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI 18 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 5381 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5282

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Ա.

Օգոստոս 7–17 Փարիզի համալսարանական Թաղամասի միջազգային տան մէջ տեղի ունեցաւ Քրիստոնէական Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի Կեդրոնական Կոմիտէին հերթական ժողովը, որուն կը մասնակցէին, ինչպէս գրեցինք, Էջմիածնի եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ զոյգ կաթողիկոսութեանց ներկայացուցիչները, իբրեւ դիտող:

Այս կազմակերպութեան գաղափարը յղացած էին Պոլսոյ Յունաց տիեզերական պատրիարքն ու Զէօտէրպլոմի արքեպիսկոպոսը Օլահամ 1930ին: Ծրագիրը իրագործուեցաւ 1937 Յուլիսին Լոնտոնի Ուէսթմինսթր քոլէճին մէջ, ոչ-կաթոլիկէ զանազան եկեղեցիներու 35 ներկայացուցիչներուն կողմէ: Քառորդ դարու կեանք ունի ուրեմն անիկա:

Կազմակերպութեան գերագոյն մարմինն է Ընդհանուր Ժողովը, որ կը գումարուի 6–7 տարին անգամ մը, իսկ Կեդրոնական Կոմիտէն՝ բաղկացած հարիւր անդամէ՝ տարին մէկ անգամ: Աւելի սահմանափակ է գործադիր մարմնի անդամներուն թիւը:

Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդին նպատակն է «դիւրացնել խորացումն ու ընդլայնումը քրիստոնեայ եկեղեցիներու ներկայ հոգեւոր միութեան, ժամանակի ընթացքին հասնելու համար աւելի կատարեալ միութեան»:

Զանազան եկեղեցիներու փոխադարձ ծանօթացման համար օգտակար կը նկատուին յաճախակի հանդիպումներն ու շփումները: Անոնք պիտի ծառայեն նաեւ աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելու, իբրեւ նախաքայլ միութեան:

Մինչեւ վերջերս խորհրդային երկիրները հեռու կը մնային այս կազմակերպութենէն:

Սակայն յանկարծ սկսան հետաքրքրութիւն ցոյց տալ եւ անդամակցութեան համար դիմում կատարեցին երրորդ Ընդհանուր Ժողովին, որ տեղի ունեցաւ 1961 Նոյ. 19էն Դեկտ. 6 Հնդկաստանի մայրաքաղաք Նիւ Տէլհիի մէջ:

Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի առաջին Ընդհ. Ժողովը գումարուած էր 1948ին Ամսթերտամի, երկրորդը՝ 1954ին Էվենսթընի մէջ (Շիքակոյի մօտ): Նիւ Տէլհիի ընդհ. ժողովին մասնակցած էր Գարեգին վրդ. Սարգիսեան, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կողմէ:

Ռուսիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Լեհաստանի օրթոտոքս եկեղեցիներուն դիմումը մեծ վիճաբանութեանց տեղի տուած էր Նիւ Տէլհիի մէջ: Ի վերջոյ ընդունուած էին արեւելեան այս չորս եկեղեցիներն ալ, որոնք կը գտնուին յայն–[illegible] երկաթէ վարագոյրին:

Ընդհանուր քարտուղարին կողմէ Փարիզի ժողովին ներկայացուած տեղեկագիրը մասնաւորապէս կը շեշտէ արեւմտեան եւ արեւելեան եկեղեցիներու գործակցութեան կարեւորութիւնը: Երկար ատեն իրարմէ հեռու մնալէ վերջ, այս եկեղեցիներու մերձեցումը բարեբաստ կը նկատէ ապագայի համար:

Կազմակերպութեան «Հաւատք եւ Սահմանադրութիւն» բաժանմունքի անդամները շուտով Մոսկուա պիտի մեկնին, օրթոտոքս եկեղեցւոյ ներկայացուցիչներուն հետ աստուածաբանական նիւթերու շուրջ լուրջ խօսակցութիւններ ունենալու համար:

Խորհուրդը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Վատիկանի երկրորդ Տիեզերական Ժողովին, որ պիտի գումարուի յառաջիկայ Հոկտեմբերին:

Ընդառաջ երթալով Հռոմի Պապին կողմէ իրեն ուղղուած հրաւէրին, Կեդրոնական Կոմիտէն որոշեց երկու դիտողներ ղրկել Վատիկան:

Այս առթիւ ընդունուած բանաձեւը կը շեշտէ, որ անոնք պարզապէս պաշտօն ունին ուղղակի տեղեկութիւններ քաղելու ժողովի աշխատանքներուն մասին, նկատելով որ անոնք կը հետաքրքրեն եկեղեցիներու փոխադարձ յարաբերութիւններն ու առհասարակ բոլոր քրիստոնեաներու միութիւնը:

Դիտողները իրաւասութիւն չունին պաշտօնապէս խօսք առնելու կամ բանակցութիւններ վարելու յանուն Խորհուրդին կամ այս վերջինին անդամ Եկեղեցիներու: Անոնք կրնան միայն անպաշտօն բացատրութիւններ եւ լուսաբանութիւններ տալ, հիմ ունենալով Խորհուրդի որոշումները:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՔԱՍԸՄ ԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՏԷՐԸ ՉԷ

ՊԷՆԱԶԷ ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ԿԸ ՅԻՇԷ

Վերջերս Քիւրտերու շարժումը բաւական ծաւալած է եւ օրէ օր կը հաստատուի թէ Քիւրտերը տէրն են Իրաքեան Քիւրտիստանի եւ թէ Քասըմի դիրքը խախուտ է:

Պետըր խան Նիւ Եորք գնաց-եկաւ, Ֆրանսական պատկերասփիւռին տեսակցութիւն մը տուաւ եւ ի վերջոյ Քոմպայէն զատ փարիզեան միւս օրաթերթերն ալ սկսան զբաղիլ քրտական դատով:

Ասոնց ուզածը որոշ ինքնավարութիւն մըն է Իրաքեան Քիւրտիստանի մէջ, ուր ունենան իրենց քաղաքական, մշակութային եւ այլ իրաւունքները: Չեն կրնար անշուշտ անկախութեան մասին մտածել, զի շատ ցրուած են: Արդարեւ 2 միլիոն է ասոնց թիւը Պարսկաստանի մէջ, 400 հազար՝ Սուրիոյ մէջ: Տակաւին կայ Թուրքիոյ քրտական փոքրամասնութիւնը որ աւելի մեծ է թիւով քան Իրաքի փոքրամասնութիւնը:

Լօզանի ձայնասփիւռի մէկ թղթակիցը որ վեց շաբաթ Իրաքեան Քիւրտիստան մնացած է, հետեւեալ ձեւով հաղորդեց իր եզրակացութիւնը զուիցերական ձայնասփիւռէն.— «Պարսկական եւ Թրքական սահմանագլուխներու երկայնքին գտնուող իրաքեան պաշտպանողական գիծը քանդուած է բոլորովին: Ոստիկանութիւնը ըմբոստներուն միացած է եւ այն քանի մը գիւղերուն եւ գիւղաքաղաքներուն մէջ ուր ցարդ համազգեստով մնացած է, բացէ ի բաց կը գործակցի Քիւրտերուն հետ: Բանակը խորհրդանշական պահակազօրք մը ձգած է, որ ըմբոստներու ձեռքը գերի է: Դուրս ելլելու համար, ասոնք պէտք է Քիւրտերէն արտօնագիր ստանան: Ներկայ եղանք Շէյխ Ռաշիտի պարտութեան (քիւրտ աւատապետական պետ մը որ դէմ է Քիւրտերուն այս շարժումին) որ մինչեւ Թրքական սահման զտաւ ինքզինքը: Միւս կողմէ հիմա քիւրտ ժողովրդավար կուսակցութիւնն է որ կը շարժումը կը կազմակերպէ: Ուսանողներ, փաստաբաններ եւ քաղաքի Քիւրտերը կողք կողքի կը կռուին լեռնականներուն հետ: Քիւրտերը սկսած են քաքի համազգեստ հագնիլ: Բանակին պատկանող նախկին սպաներ, ծագումով քիւրտ, ձայնասփիւռի հաղորդումներ եւ ներքին սպասարկութիւնները կազմակերպած են: Մինչեւ յառաջիկայ գարուն, քիւրտ ըմբոստները գլուխ հանած պիտի ըլլան ալժերական բանակի բարեփոխումը: Դիմադրութիւնը իր տեղը պիտի այ կազմակերպուած ազգային բանակի մը: Ականատես եղայ իրաքեան 4րդ զօրագունդին ռազմափորձերուն Ռուվանտուզի հովիտին մէջ: Ինչ որ որոշ չափով կը փրկէ բանակը այն է որ Քիւրտերը շատ ծանր զէնքեր չունին: Ոչ մէկ օժանդակութիւն կը ստանան արտասահմանէն: Ըմբոստութիւնը սկսած էին իրենց հարազատ զէնքերով, անցեալ դարէն մնացած Ֆրանսական հրացաններ, գերմանական հին մաւզէրներ, որսի զէնքեր: Ներկայիս ոստիկանութեան հրացանները ունին, գնդացիրներ ու կարգ մը խորհրդային զէնքեր զորս Իրաքցիներէն ձեռք ձգած են: Շնորհիւ իրենց թեթեւ եւ շարժուն հնետանիին, զոր կը վարեն ճարպիկ պետեր, բանակին պարենաւորման ճամբան կը կտրեն, հովիտները կ'ողողեն, եւ միաւորները սովի կը մատնեն: Քիւրտ պետերը իրենք ալ զարմացած են տեսնելով թէ ի՛նչ արագութեամբ կը տապալի կառավարական ուժը: Սկզբնական իրենց նպատակն էր՝ ազատագրել իրենց հողամասը լեռներուն մէջ եւ կազմակերպուիլ ձմեռուան համար: Հիմա քանի մը լաւատեսներ կը խօսին որոշումի մը մասին, գալիք երկու ամիսներուն ընթացքին: Թէեւ Քիւրտերը հեռու են արարական դաշտ մտնելէ եւ կարելի չէ ըսել թէ տակաւին որքան ատեն Քասըմ պիտի կարենայ գլուխ բռնել, Պաղտատի մէջ: Բայց կարելի է մէկ բան ըսել, այն է որ Պաղտատի կառավարութիւնը այլեւս ըսելիք չունի ամբողջ Քիւրտիստանի մէջ: Այս էր զոր տեսայ, վեց շաբաթներու ընթացքին»:

Այսպէս կը ներկայացնէ կացութիւնը, Լօզանի ձայնասփիւռի թղթակիցը՝ Ռիշառ Անտրէ:

Փարիզեան բոլոր թերթերը գլխաւորաբար այս թղթակցութեան արձագանգ կը հանդիսանան եւ Քոմպա կ'աւելցնէ թէ այս վկայութիւնը կը հաստատէ Պետըր Խանի յայտարարութիւնները: Փարիզի քիւրտ պարագլուխը համոզուած է որ հարցը պիտի լուծուի մինչեւ տարի մը եւ թէ ՄԱԿը զօրավիգ պիտի կանգնի իրենց:

Օռոռի մէջ Անրի Պենազէ կը յիշէ թէ Քասըմ տէր չէ մնացած Յուլիս 14ին Քիւրտերուն ըրած իր խոստումին: Կ'աւելցնէ թէ անշուշտ Սուրիոյ եւ Պարսկաստանի կառավարութիւնները կը յուսան որ շարժումը պիտի ճզմուի, որովհետեւ հակառակ պարագային, իրենց երկիրները ապրող Քիւրտերն ալ կրնան գլուխ բարձրացնել:

Արեւմտեանները, ընդհակառակն կ'ուզեն որ շարժումը յաջողի, կ'ըսէ միշտ Պենազէ, մանաւանդ եթէ ղեկավարները գիտնան համեստ ըլլալ եւ գոհանան ինքնավարութեամբ առանց անկախութեան մասին մտածելու: Այս առթիւ Օռոռի քրոնիկագիրը կը յիշէ նաեւ թէ Սեւրի «ողբացեալ» դաշնագիրը յատուկ Սահմանադրութիւն մը նախատեսած էր Քիւրտերուն համար, որ չգործադրուեցաւ:

Եւ նկատի առնելով որ Քասըմ արդէն բաւական հեղինակութիւն կորսնցուց Քուէյթի հարցին մէջ, Պենազէ կը գտնէ թէ պէտք է վերաքննէ իր դիրքը, իր իսկ պաշտպանութեան համար:

× Անգարայի եւ Պաղտատի միջեւ խօսակցութիւնները կը շարունակուին, օդանաւային միջադէպերու առթիւ: Վախ չկայ սակայն որ սուր հանգամանք ստանան: Թուրքերը իրենք ալ գործ ունին քիւրտ փոքրամասնութեան հետ, որ ներկայիս խաղաղ կեցած է, բայց կրնայ շարժիլ:

ՄՈՒՇԵՂ ՃԻՒՐՃԵԱՆ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հայ Մշակոյթի Տան Կեդրոնական Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըստացած է մէկ միլիոն հին ֆրանք Պ. Մուշեղ Ճիւրճեանէ, Մոնթէ-Քառլօ (Նախապէս Պ. Ճիւրճեան 200.000 ֆրանք նուիրած էր):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐՔԱԿԱՆ մամուլին համաձայն, սահմանային միջադէպեր պատահած են Թուրք եւ խորհրդային զինուորներու միջեւ, Հոփայի շրջանը (Սեւ Ծովի մօտ): Ըստ նոյն աղբիւրին, միջադէպը կէս ժամ տեւած է:

ԿԱԿԱՌԻՆ «Տիեզերագնացներու Պետ»ի տիտղոսը ստացաւ:

ՉՈՄՊԷ յայտարարեց թէ քաթանկական խնդիրը Սեւերու մէջ պիտի կարգադրուի եւ... Ամերիկացիներու դէմ: «Պատրաստ եմ Քաթանկայի հողամասին վրայ ՄԱԿի հակակշիռին տակ եւ լրագրողներու ներկայութեան, ընտրութիւններ կամ հանրաքուէ մը կազմակերպելու» յայտարարեց Չոմպէ Պրիւսէլի Լը Սուառին: Չոմպէ քննադատեց նաեւ Ամերիկայի Արտաքին նախարարութիւնը, որ հակառակ իր ըսածներուն, զօրավիգ կանգնելով Քաթանկայի հակառակորդներուն, իր դիրքը կը կորսնցնէ Ափրիկէի մէջ»:

Ամերիկեան Նիւզ-Ուիք պարբերաթերթին թղթակիցը արտաքսուեցաւ Մոսկուայէն, որովհետեւ «զրպարտութիւններ» ըրած է Խորհ. Միութեան հասցէին:

ՖՐԱՆՍԱ պաշտօնապէս հնդկական կառավարութեան յանձնեց իր նախկին հողային ստացուածքները՝ Փոնտիշէրի, Քարիքալ, Մահէ, Եանայոն (Շանտերնակոր 1951 Փետրուար 2ին տրուած էր, հանրաքուէով): Այս առթիւ Նեհրու յայտարարեց թէ շատ գոհ է որ բարեկամական լուծում մը գտնուած ըլլայ այս խրթին հարցին:

ՓԱՐԻԶԻ ամերիկեան (ի մօտոյ՝ նախկին) դեսպանը՝ Ճէյմս Կէվին յայտարարեց թէ բոլորովին համակարծիք է նախագահ Քենըտիի արտաքին քաղաքականութեան:

ՖՐԱՆՍԱ եւ Թունուզ վերահաստատեցին իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները, որոնք խզուած էին Պիզերթի հարցին առթիւ, մանաւանդ միջադէպերու հետեւանքով:

ՄՈՆՃԻ ՍԼԻՄ որ Թունուզի պատուիրակն էր ՄԱԿի մօտ եւ որ կարեւոր դեր խաղացած էր Համըրշոլտի օրով, Արտաքին նախարար նշանակուեցաւ:

ՆՈՐՍԹԱՏ տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Ատընաուըրի հետ եւ այս առթիւ շեշտած է թէ իր հրաժարումը ոչ մէկ կապ ունի ամերիկեան պաշտպանողական քաղաքականութեան փոփոխութեան հետ: Ըսած է նաեւ թէ մեծ կարեւորութիւն կուտայ նախագահ Քենըտիի վերջին յայտարարութեանց Պաշտպանութեան ծերակուտական յանձնախումբին առջեւ: Զօր. Նորսթատ յիշած է որ Ատլանտեանի երկու ափերը նոյն կարեւորութիւնը ունին: Վարչապետ Քոնրատ Ատընաուըր Արժանիքի Դաշնակցային Կարգի Մեծ Խաչը տուած է Նորսթատի, ինչ որ պէտք է միայն քանի մը շաբաթ յետոյ ըլլար, Զօրավարին վերջնական մեկնումին ատեն: Դէտերը կ'ըսեն թէ այս ձեւով, Ատընաուըր ուզած է ցոյց տալ թէ տարակարծիք է Ուաշինկթընի որոշումին հետ, Նորսթատի նկատմամբ:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ նախագահը՝ Այուպ խան դէմ է Հաւասարակաց Շուկային որ ի վերջոյ «հսկայ քաոս» մը պիտի ստեղծէ աշխարհի մէջ:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՃԵՄԱՐԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Ա.

« Լսարանական Միութիւն ».— Այս է անունը այն Միութեան, որուն «բնական իրաւունքով », կ'անդամակցին ճեմարանի վերջին դասարաններուն ուսանողնե – րը, աղջիկ թէ տղայ: Միութիւնը ունի իր պաշտօնաթերթը՝ «Ջահակիր», որ լոյս կը տեսնէ տարին երեք թիւ:

Ինծի բացատրեցին — ես ալ աչօք բացօք տեսայ, — որ Լսարանական Միութիւնը լծուած է եռուն գործունէութեան, «տեն– դագին թափով», ինչպէս կ'ըսէր... չեմ գիտեր ո՛վ: Եռուն գործունէութի՞ւն. ո՞ւր, — կրնայ հետաքրքրուիլ ու՛չ–լիրա – նանահայ մը: Եւ Լիբանանահայը պիտի պատասխանէ «անգիտաց պիտանի» այս հարցումին — բայց ճեմարանէն ներս թէ դուրս (աւելի շատ՝ ներսը, քան դուր – սը):

Միութեան կից — եւ անոր հովանիին տակ — կազմուած են գրական, գիտա – կան, թատերական ու երաժշտական խըմ– բակներ, իւրաքանչիւրը՝ իրեն յատուկ գործունէութեամբ, ընդհանուր նաեւ՝ եռուն գործունէութեամբ:

Միութեան անդամները մատով ցոյց կը տրուին եւ պատշաճ յարգանքով կ'ըն – դունուին ամէն տեղ: Վտանգաւոր մար– դիկ են, կրնան նկարդ դնել իրենց թեր – թին մէջ... շրջուած ձեւով եւ տակը գրել նախադասութիւն մը, նոյնիսկ միակ բառ մը, որ ջերմութեան աստիճանդ՝ կը բար– ձրացնէ... քառասունըմէկի:

Յաճախ առիթ ունեցած էի կարդալու «Ջահակիր»ը եւ այն տպաւորութիւնն ստացած, թէ այս թերթը զուտ աշակեր– տական պաշտօնաթերթ մը չէր, թէ հոն հրատարակուած « շարադրութիւն »ները կը սրբագրուէին դասարանին մէջ եւ թէ, հետեւաբար, «Ջահակիր»ը հայելի մը չէր այլ արձագանգ մըն էր միայն:

Զարաչար կը սխալէի սակայն:

1962 Մայիս 9ին հանդիպում մը ունե– ցայ «Ջահակիր»ի խմբագիրներուն եւ աշ– խատակիցներուն հետ՝ իրենց հաւաքա – վայրին մէջ, — ներկայանալի սենեակ մը, թերեւս նոյնիսկ սրահ մը՝ ճեմարա– նի թիւ մէ՞կ թէ թիւ երկու շէնքին մէջ, միտքս չէ հիմա: Հին առումով խմբա – գրատուն մը չէր, ուր առհասարակ դըր– ուած կ'ըլլան քանի մը կոտրած աթոռ – ներ, թերթերու եւ գիրքերու ծանրու – թեան տակ կիսովին կքած սեղան մը, մէկ–երկու ողոտ ու փոշոտ կարասիներ, թէյի կամ սուրճի լեցուն կամ պարապ բաժակներ, եւ բոլորին վրայ՝ փոշիի խաւ մը, հաստ կամ բարակ:

Ո՛չ, արդիական խմբագրատուն մըն էր գրեթէ՝ մաքուր աթոռներով, բազկա – թոռով կամ բազմոցով, ձայնասփիւռի գործիքով եւ յարակից... մանրամաս – նութիւններով, առանց փոշիի, կոկիկ ճաշակաւոր:

Խմբագրատունը տեսնելով՝ կարելի է վեր ի վերոյ գաղափար մը կազմել խըմ– բագիրներուն մասին: Ճիշդ է նաեւ ա– ռոր հակադարձը. խմբագիրները տեսնե– լով կարելի է գաղափար մը կազմել խմբագրատան եւ թերթի մասին:

Այս տղաքը, որոնք կրնան դաս տալ կարգ մը խմբագիրներու (վաստակաւոր թէ անվաստակ), ոչ միայն խօսիլ գի – տէին, այլեւ խօսիլ տա՛լ գիտէին: Ես, որ աւելի շատ կը սիրեմ լռութեան ար– ուեստը, քան խօսքի կուլտուրան, — ինչպէս պիտի ըսէին Երեւանի մէջ, — սկսայ խօսիլ ձայնագիր մեքենայի պէս: Ստիպուեցայ խոստովանիլ ես ինծի, թէ իրենք՝ «Ջահակիր»ի տղաքը աւելի լաւ խմբագիրներ էին, քան ես, որ իբր թէ խմբագիր եղած եմ մէկուկէս տասնեակ տարի: Թէ «իրենց» թերթին մէջ աւելի քիչ սխալներ կային, քան «իմ» թերթիս մէջ: Թէ բաղդատմամբ իրենց՝ ես աշա– կերտ իսկ չէի կրնար ըլլալ սուր բաներ, համով բաներ ըսելու արուեստին մէջ:

Դժբախտաբար, ձեռքի տակ չունիմ հիմա «Ջահակիր»ի հին ու նոր թիւեր, կարճ քաղուածք մը ընելու համար ֆը– րանսական Էսփրին եւ անգլեւսաքսոն հիւմիւրը յիշեցնող այն սրամտութիւն – ներէն, որոնց կարելի է հանդիպիլ այս թերթի իւրաքանչիւր թիւին մէջ: Ո՞վ էր կամ որո՞նք էին այս սրամտութիւն – ներուն հեղինակը կամ հեղինակները: « Ժողովրդական ստեղծագործութիւն են », ըսին ինծի: Սո՞ւտ ըսին թէ իրաւ, չհասկցայ:

Մեր զրոյցին ներկայ էին նաեւ ճեմա– րանի տնօրէնը եւ «Լսարանական Միու– թեան» վարիչը՝ Գրիգոր Շահինեան: «Բարեւ – Աստծու բարին» ըսելէ ետք, բաժակ մը տաք թէյ խմելէ ետք, նախ հարցուցին ինծի, թէ ո՞ր... համալսա – րանը աւարտած եմ: Հարկ եղաւ խոստո– վանիլ, թէ որեւէ վարժարան չեմ աւար– տած, բայց մեր գիւղի մանկապարտէ – զէն, որուն վկայականը նաեւ կորսնցու – ցած եմ, աւա՜ղ:

Ետքէն, երբ կարդացի « Ջահակիր «ի այն թիւը, ուր մեր զրոյցին ամփոփումը տրուած էր, զարմանքով նկատեցի, որ իմ բերանս դրուած էր սա՛ յոխորտ յայ– տարարութիւնը. «Փայլուն աշակերտ մը եղած եմ վարժարանին մէջ»: Ո՞վ, ե՞ս ... Բայց, որքան կը յիշեմ, անփայլ ա– շակերտ մըն էի դպրոցին մէջ, ինչպէս անփայլ մարդ մըն եմ հիմա կեանքի մէջ: Իմ լուսահոգի ուսուցիչս՝ մաթեմաթի – քոս Գեղամ Գալֆեան պարզապէս յու– սահատած էր ինձմէ: Երբ սկսէր ուղղան– կիւն եռանկիւնի մասին խօսիլ, ես կը քաշուէի ետեւի շարքերը եւ վէպ կամ բանաստեղծութիւն կը կարդայի: Եւ հի– հա այս տղաքը ըսել կուտան ինծի, թէ «փայլուն աշակերտ մը եղած եմ վարժա– րանին մէջ»: Եթէ ուզած են խայտառա – կել զիս, պէտք է խոստովանիմ, թէ լիո– վին յաջողած են իրենց... առաքելու – թեան մէջ: Բարեբախտութիւն է, որ գրողը չեմ ճանչնար. ո՛չ անունը գիտեմ, ոչ մականունը, այլապէս կրնայի ես ալ «իմ» թերթիս մէջ գրել իրեն համար, թէ ուղղախօսութեան փրոֆեսէօր է ճեմա – րանին մէջ:

« Լսարանական Միութեան » անդամ – ները, այլ խօսքով՝ «Ջահակիր«ի խմբա– գիրները ի վերջոյ ուզեցին, որ յուշեր պատմեմ իրենց Նիկոլ Աղբալեանի եւ Յ. Օշականի մասին, զորս մօտէն կը ճանչնայի եւ որոնց հետ սերտ շփում ու– նեցած էի ժամանակին: «Յառաջարան»ը դեռ չաւարտած, Գրիգոր Շահինեան ա– ռաջարկեց առանձին դասախօսութեամբ մը ներկայացնել այս երկու «ալեւոր»նե– րը երեք լսարաններու եւ աւելի վարի դասարաններու աշակերտութեան:

Առաջարկը ընդունուեցաւ երկուստեք:

Մեր երկրորդ հանդիպումը տեղի ու – նեցաւ Մայիս 1 ին, ճեմարանի «Վաս – տուրական» սրահին մէջ: Կուտամ ամ – փոփումը իմ զրոյցիս, «ի պէտս անգի– տաց»:

Իբրեւ անձ՝ Ն. Աղբալեան մեծ էր իմ աչքիս. առիթով մը ան մեծցաւ նաեւ իբրեւ գրող: «Հայրենիք» ամսագրի վաս– տակաւոր խմբագիրը՝ Ռուբէն Դարբին – եան նամակով մը կ'առաջարկէր աշխա – տակցիլ թերթին եւ իբրեւ հոնորար վճա– րել երեք տոլար իւրաքանչիւր էջի հա– մար: Աղբալեան մերժեց այս հրաւէրը: Երբ զարմանքս յայտնեցի, ըսաւ ինծի.— կեանքի մէջ ես դեմոկրատ եմ, գրակա– նութեան մէջ՝ արիստոկրատ:

Գիտէի, թէ շատ են կեանքի մէջ արիս– տոկրատ ըլլալ ուզողները, բայց չէի գի– տեր, թէ քիչ են անոնք, որ կ'ուզէին ա– րիստոկրատ ըլլալ նաեւ գրականութեան եւ արուեստի մէջ:

Ն. Աղբալեան կենցաղով աշխարհա – կան, խառնուածքով վանական էր: Ան – յաղ ընթերցող էր. մէկ տարուան մէջ կարդաց Վիեննայի հայագիտական մա– տենաշարը ամբողջութեամբ:

Իրեն համար գրականութիւնը հանրա – յին բովանդակութիւն էր՝ ձեւաւոր յօ– րինումով կամ գեղարուեստական յօրի – նում՝ հանրարժէք բովանդակութեամբ:

Շահեկան էին իր դատումները եւ հա– ճելի՝ ըսելու իր ձեւը: Համոզել գիտէր: Յաղթանակը այն չէ, որ պարտադրես գաղափարներդ, այլ այն է, որ համոզես ընդդիմադիրդ: Երբ ուզես պարտադրել, յաղթուած ես. երբ ուզես համոզել, յաղ– թած ես: Մօտաւորապէս այս էր Նիկոլ Աղբալեանը վարող ոգին կեանքի եւ գրա– կանութեան մէջ:

Քննադատութեան արուեստին մէջ եւս Աղբալեանի մեթոտն էր համոզել, իսկ ձգտումն էր ճշմարտութեան հասնիլ:

Նրբախոյզ միտք մըն էր մեր հանդուց– եալ ընկերը: Աւելի շատ տրամաբանու – թեան եւ կանոնի·մարդն էր, քան տրա– մադրութեան: Կը վերլուծէր ու կ'ի – մաստաւորէր: Իր նամակներն իսկ, իր խօսակցութիւնն իսկ գրականութիւն էին:

Բծախնդիր ու դժուարահաճ իր ճա – շակը թոյլ չէր տար գործի վերածելու իր անբաւ հմտութիւնը: Այո՛, իրաւամբ արիստոկրատ էր գրականութեան մէջ: Կը պատկանէր Դուրեան եղբ.ի դպրո– ցին:

Իր մէջ՝ արուեստագէտն էր, որ կ'իշ – խէր պատմաբանին, բանաստեղծին, քննա – դատին, իմաստաբանին վրայ: Ոմանք գիտուն են նախ, ապա՝ արուեստագէտ: Նիկոլ Աղբալեան նախ արուեստագէտ էր եւ ապա միայն գիտուն:

Մտաւորական էր գրող ըլլալէ առաջ, այսինքն՝ աւելի բան մը, քան սովորա – կան գրողը:

Գրողը անպատճառ մտաւորական չէ, բայց մտաւորականը անպատճառ գրող է, եթէ նոյնիսկ տող մը բան գրած չըլլայ: Սմբատ Բիւրատ, Քասիմ, Արմէն Տի – րանեան գրող են, բայց մտաւորական չեն: Գրիգոր Օտեան մտաւորական է, թէեւ գրող չէ՝ այս բառին լայն առու – մովը:

Գրողը կրնայ ոճ մը չունենալ, բայց մտաւորականը չի կրնար ոճ մը չունենալ:

Գրողը կրնայ չխիրուիլ, բայց մտաւո– րականը չի կրնար չխիրուիլ:

Նիկոլ Աղբալեան հոգե–իմացական աշ– խարհի խուզարկու մըն էր: Իր խօսքը դրոշմ ունէր: Իր հետաքրքրութեան մար– զը հայ մշակոյթն էր, — գրականու – թիւն, արուեստ, պատմութիւն, բանա – սիրութիւն:

Գերազանց Հայն էր նաեւ: Ինտրան մեծարժէք գրող է, բայց հայ գրողը Պարոնեանն է, Հրանդն է, Երուխանն է:

Այս իմաստով հայ գրող էր նաեւ Նի– կոլ Աղբալեան:

Օր մը հարցուցի իմ լուսահոգի ընկե – րոջս որ, ի դէպ, լուսաւորութեան նա– խարար էր Հայաստանի Հանրապետու – թեան օրով:

— Ընկեր Աղբալեան, ի՞նչ ռոճիկ կը ստանայիք իբրեւ նախարար:

Մատներուն վրայ հաշիւ մը ըրաւ եւ պատասխանեց.

— Եգիպտական դրամով՝ չորս ոսկի...

Ընկեր Վրացեանի հաշուով՝ տասներ – կու տոլար:

Եւ դեռ բաղդներ կան, թէ իշխանական թոշակներ կը ստանային մեր նախարար– ները Հայաստանի Հանրապետութեան օրով...:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԻՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աւետարանի յիշատակարանին մէջ կ'ըսուի թէ գիրքը գրուած է 935ին, Նորավանք, ոմն Յովհաննէսի ձեռքով եւ որ անոր ստացողն է «Ստեփաննոս կրօնաւոր եւ քահանայ հայկազնեայ», այսինքն իշխանական տոհմին պատկանող Ստե – փաննոս քահանան: Այդ մասին կը գրէ նաեւ պատմիչ Ստեփաննոս Օրբելեան, նը– շելով որ Նորավանքը շինուած է 935ին:

Մինչեւ վերջերս յայտնի չէր թէ ո՞ր Նորավանքի մասին կը խօսին աւետարա– նի յիշատակարանը եւ Օրբելեան: Փրոֆ. Ս. Բարխուդարեանի պրպտումները եւ հետազօտութիւնները լոյս կը սփռեն այդ հարցին վրայ, որ մեծ նշանակութիւն ունի հայագիտութեան համար:

Գորիսի շրջանի Բարձրաւան (հին ա– տեն՝ Երիցաթումբ) գիւղին մօտերը կը գտնուի յուշարձաններու խումբ մը, որ յայտնի է «Բղենոյ դաւառոյ Նորավանք» անունով: Նորավանքի գոյութեան մա – սին առաջին անգամ հնագէտներուն ի – մացուցած է Ակսէլ Բակունց, ցոյց տա – լով աւերակներուն տեղը, որոնք կը գըտ– նուին գեղատեսիլ վայրի մը մէջ, շրջա– պատուած խոր եւ անտառապատ ձորե – րով:

«Յուշարձանների այս խումբը, կը գրէ Ս. Բարխուդարեան, յատակագծային, ճարտարապետական եւ մանաւանդ պատ– կերաքանդակների առատութեամբ ա – ռանձնակի տեղ են գրաւում մեր միջնա–

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Պուրճ Համմուտի մէջ հայ մեծահա – րուստներ չկան: Կան քանի մը հարուստ– ներ: Միւս կողմէ սակայն բառին ողբեր– գական իմաստով աղքատներ ու թշուառ– ներ ալ չկան: Շրջանը ինքնաբաւ հաստա – րակութեան մը վայրն է: Այդ հաստատա – կութիւնը կ'աշխատի եւ իր կարիքը կը հոգայ: Բնակչութիւնը արհեստաւորներէ բաղկացած ըլլալով, իր ապրուստը կը շահի արհեստներու միջոցաւ, որոնք բա– ւական ձեռնտու պայմաններ ստեղծած են իրեն: Բնակչութեան երկու երրորդը տէր է սեփական տուներու, անշուշտ իրարմէ տարբեր կառուցուածքներով:

Շրջանին մէջ գոյութիւն պահող բարե– սիրական եւ հայրենակցական միութիւն– ներ կ'օգնեն չքաւոր աշակերտներուն, ա– նոնց կրթաթոշակները հոգալով: Պէտք է խոստովանիլ, որ նման միութիւններու օգուտը բաւական կարեւոր է, որոնց աշ– խատանքին շնորհիւ կարելի կ'ըլլայ պակ– սեցնել փողոցը թափառող մանուկներու թիւը, որոնք գոյութիւն չունին գրեթէ:

ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

Պուրճ Համմուտի մօտ 30.000ի հասնող հայ գաղութը իր մէջ կը հաշուէ երեք համայնք: Հայ Առաքելական, հայ Կաթողիկէ եւ հայ Աւետարանական: Ե– րեք քոյր համայնքներն ալ սերտ յարա– բերութիւն կը մշակեն իրարու հետ, եւ ոչ մէկը կը միջամտէ միւսին խաղաղ գործունէութեան:

Հայ Առաքելական համայնքը Պուրճ Համմուտի մէջ ունի 4 եկեղեցիներ: Ս. Քառասուն Մանկանց (Նոր Մարաշ), Ս. Վարդան (Թիրօ), Ս. Աստուածածին (Թրատ) եւ Ս. Սարգիս (Նոր Սիս): Բո– լորն ալ քարաշէն եւ կոկիկ:

Կաթողիկէ համայնքը ունի մէկ եկեղե– ցի, Ս. Փրկիչ, Նոր Մարաշի շրջանին մէջ, որ գեղակերտ կառուցուածքով եկե– ղեցի մըն է:

Աւետարանական համայնքը ունի մէկ ժողովարան, Նոր Մարաշ թաղին մէջ:

Մեր թուած բոլոր եկեղեցիներն ալ ու– նին իրենց հովիւները, որոնք հոգեւոր մխիթարութիւն կուտան հաւատացեալնե– րուն եւ կը հոգան կրօնական ու ծիսական կարիքները: Ժողովուրդը սերտօրէն կապուած է իր եկեղեցիին ու կարգապա– հութեամբ կը յարգէ անոր կանոնները եւ աւանդական տօնակատարութիւնները:

ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Պուրճ Համմուտի մէջ կան տասնեակ – ներով հայ դպրոցներ, երեք համայնքնե– րու պատկանող: Լիբանանի Առաքելական թեմին եւ Ազգ. Իշխանութեան հովանա– ւորութեան տակ կը գործեն եօթը երկ – սեռ վարժարաններ: Քառ. Մանկանց, Ա– նուպարեան, Արզարեան, Կիլիկեան, Ա– րամճեան, Լեւոնեան եւ Արամեան: Այս դպրոցները իրենց մէջ կը հաշուեն շուրջ 3000 աշակերտ:

Հայ Կաթողիկէները ունին երկու վար– ժարաններ: Մին՝ աղջկանց յատուկ, որ կը կոչուի Հայ Անարատ Յղութեան Քոյ– րերու Սրբուհի Ագնէս վարժարան, իսկ միւսը՝ մանչերու յատուկ, որ կը կոչուի Մեսրոպեան վարժարան: Երկու դպրոց– ները ունին մօտ 1000 աշակերտ:

Աւետարանական համայնքը ունի երկու վարժարան, մին՝ Նոր Մարաշի մէջ, իսկ միւսը՝ Թրատ թաղին մէջ, երկուքն ալ երկսեռ: Երկու դպրոցները իրենց մէջ կը հաշուեն մօտ 800 աշակերտ:

Աւելորդ է ըսել, թէ վերոյիշեալ դըպ– րոցները կը գտնուին ուսումնական լաւ մակարդակի վրայ եւ որոնց մէջ բացի հայերէնէն եւ Հայոց պատմութենէն կ'ուսուցուին լեզուներ՝ արաբերէն, ֆը– րանսերէն եւ անգլերէն:

(6 – Շար.)

...դարեան յուշարձանների շարքում»։ Նոյն Նորավանքի մասին կը խօսի վերջերս լոյս տեսած «Հայկական ճարտարապետութեան Սիւնիքի դպրոցը» գիրքին հեղինակը՝ Ս. Մնացականեան. «Բղենոյ Նորավանքը Ախթամարից յետոյ միակ յուշարձանն է, որ այնքան հարուստ է պատկերաքանդակներով Ս. Ախթամարի հետ մէկտեղ, պատկանում է այն եզակի կառուցուածքների թւին, որտեղ հայ քանդակագործները հնարաւորութիւն են ունեցել դրսեւորել իրենց մեծ վարպետութիւնը»։

Նորավանքի բազմաթիւ արձանագրութիւններուն շարքին ուսումնասիրողներուն ուշադրութիւնը գրաւեց տապանաքարի մը արձանագրութիւնը, ըստ որուն, Նորավանք կառուցուած է 935ին, Տէր-Ստեփանոսի ձեռամբ։

Շինելով վանքը, Տէր-Ստեփանոս, որուն գերեզմանը յայտնաբերեցին Նորավանքի մէջ «Դիւան Հայ Վիմագրութեան» պրակին հեղինակները, միաժամանակ կը պատուիրէ շքեղ աւետարան մը։ Այս ձեւով երեք աղբիւրներ՝ աւետարանին յիշատակարանը, Օրբէլեանի պատմածը եւ տապանաքարին արձանագրութիւնը կը հաստատեն մեր ունեցած տեղեկութիւնները։

Ուրեմն «Էջմիածնի Աւետարանը» գըրուած է Սիւնեաց նահանգի Նորավանքին մէջ որ, ըստ վերը բերուած նորագոյն տուեալներուն, հանդիսացած է միջնադարեան մշակոյթի կարեւոր կեդրոններէն մին։

Հայագիտութեան եւ ընդհանրապէս կովկասագիտութեան համար մեծ արժէք կը ներկայացնեն այն յուշարձաններուն արձանագրութիւնները, ուր պահպանուած են շինող վարպետներուն նշանները։ «Դիւան Հայ Վիմագրութեան» պրակին մէջ բերուած են 39 նշաններ, որոնցմէ շատերը գործածուած են մէկ քանի անգամներ։ Սիսիանի շրջանի Զ. դարուն կառուցուած Սիսի վանք կոչուած եկեղեցիին պատերուն վրայ յայտնաբերուել են վարպետներու մէկ քանի նշաններ, որոնք յար եւ նման են Աղուան այբուբենի տառերուն հետ։ Յայտնի է, որ 1937ին վրացի գիտնական հայագէտ Իլիա Աբուլաձէ Երեւանի Մատենադարանին մէջ յայտնաբերեց Աղուաններուն այբուբենը, որ պահպանուած էր հայկական ձեռագիրի մը մէջ։ Այդ առիթով վրացի ակադեմիկոս եւ հայագէտ Ա. Շանիձէ «Կովկասեան Աղուանցիներու նոր յայտնաբերուած այբուբենը եւ անոր նշանակութիւնը գիտութեան համար» իր գիրքին մէջ կը գրէ.— «Պեղումները պէտք է տան համոզիչ վիմագրական նիւթեր, որոնք պիտի հաստատեն հայկական աղբիւրներուն տուեալները աղուանական գըրութեան մասին»։

Ակադեմիկոս Շանիձէի ենթադրութիւնները հաստատուեցան փայլուն կերպով։ Սիսի վանքի եկեղեցիին երեսպատման քարերուն վրայ փորագրուած վարպետներուն նշաններէն ոմանք — թիւով երեք հատ — կը համապատասխանեն աղուանական Կ, Խ եւ Պ տառերուն եւ կը հանդիսանան վարպետներուն անուններուն սկզբնատառերը։ Ուրեմն Սիսի վանքը շինած են հայ վարպետներուն հետ միասին նաեւ աղուան վարպետներ։ Այդպէսով կը հաստատուի նոյն Ա. Շանիձէի կարծիքը այն մասին, որ աղուան ժողովուրդը Ե.–Է. դարերուն Հայերուն եւ Վրացիներուն հետ մասնակցած են Կովկասի քաղաքական եւ մշակութային կեանքին։

«Դիւան Հայ Վիմագրութեան» առաջին պրակը շուտով լոյս կը տեսնէ (երկրորդ պրակը, որու մասին խօսեցանք, արդէն լոյս տեսած է)։ Առաջին պրակին մէջ ամփոփուած են հանգուցեալ ակադեմիկոս Յովսէփ Օրբէլիի կազմած Անիի եւ Շիրակի արձանագրութիւնները։

Կ. ՂՈՐՂԱՆԵԱՆ

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒԼԻՈՍ ԿԵՍԱՐԻ ՄԱՀԸ

Յուլիոս Կեսար, Հռովմէացի մեծ աշխարհակալը, Գալիացիներու երկիրը գրաւելէ եւ հոն գտնուող անսահման հարըստութիւնները Հռովմի սեփականութիւնը դարձնելէ ետք, ժողովուրդին մէջ շահեցաւ մեծ սէր եւ ժողովրդականութիւն։

Այս դէպքը վախ պատճառեց Հռովմի ծերակոյտին, որ Կեսարի յարաճուն ժողովրդականութենէն սահմռկած, հրամանագրով մը ետ առաւ անոր բանակի ղեկավարութիւնը եւ անոր տեղը կարգեց Պոմպէոսը։

Կեսար, վերջնագիր մը ուղղելով Ծերակոյտին, պահանջեց Պոմպէոսի հեռացումը եւ իր վերահաստատումը։ Ծերակոյտի ժխտական պատասխանին վրայ, Կեսար «անցաւ Ռուպիկոնը» եւ յաղթականօրէն քալեց Հռովմի վրայ։

Պոմպէոսի լեգէոնները խուճապի մատնուեցան եւ ինքը՝ Պոմպէոս ապաստանեցաւ Արեւելք, եւ Եգիպտոս ցամաք ելած պահուն սպաննուեցաւ Պտղոմէոսի գործակալներուն կողմէ։

Երբ Կեսարին ներկայացուցին իր պարտեալ հակառակորդին կառափէն անջատուած գլուխը, Կեսար առատ արցունք թափեց։

Եւ այնուհետեւ, երբ դարձաւ միահեծան տէրը Հռովմին եւ իշխեց հոն իբրեւ մենատէր, Ծերակոյտի սեմին կանգնել տուաւ իր մեծանուն հակառակորդին անդրին։

Երկար չտեւեց սակայն Կեսարի անդորրութիւնը։ Դժգոհութիւնները ծայր տուին եւ կազմուեցան հակառակորդ կուսակցութիւններ։

Դժգոհութեանց կեդրոնը կը կազմէր այն տարակուսանքը թէ Կեսար անտեսելով բոլոր ռամկավարական դրութիւնները, մէկ նպատակի կը ձգտէր՝ դառնալ թագաւոր։

Ստացաւ բազմաթիւ սպառնական ազդարարութիւններ եւ սակայն ատոնց ոչ մէկուն ալ կարեւորութիւն չընծայեց։ Շարունակեց միշտ ներկայ ըլլալ Ծերակոյտի նիստերուն, ուր ամէն ատեն ալ կը հանդիպէր բուռն ընդդիմութիւններու։

Այսպէս, օր մը, բազմած իր պատգարակին մէջ, երբ Կեսար կ'երթար Ծերակոյտ, ճամբուն ընթացքին կին մը մօտենալով իրեն, ըսաւ.

— Կեսա՛ր, վաղը կեանքիդ վերջին օրը պիտի ըլլայ, զգուշացիր...

Արհամարհոտ ժպիտ մը դէմքին, Կեսար ուսերը թօթուելով շարունակեց իր ճամբան։

Յաջորդ օրը, նոյն ժամուն, Ծերակոյտ երթալու իր ճամբու ընթացքին, Կեսար նշմարեց դարձեալ գուշակ կինը եւ զայն կանչելով իր մօտ, քմծիծաղով մը ըսաւ.

— Կի՛ն, հապա այսօր կեանքիս վերջին օրը պիտի ըլլար... ի՞նչ եղաւ։

— Կեսար, օրը իրիկուն չեղաւ, պատասխանեց կինը ամենայն հանդարտութեամբ։

Ու շարունակեց իր ճամբան դէպի Ծերակոյտ։

Ժողովը դարձեալ փոթորկալից կ'ըլլայ։ Դաւադիրները կը թուին ըլլալ իրենց ջղագրգռութեան զէնիթին։

Կը քաշեն իրենց դաշոյնները ու կը յարձակին Կեսարի վրայ։

Առաջին առթիւ իսկ, Կեսար կը դիմէ պաշտպանողականի, կը դիմադրէ իր հակառակորդներուն, բայց երբ կը տեսնէ որ իր որդեգիրը Բրուտոս նոյնպէս դաշոյն ի ձեռին կը քալէ իր վրայ, այն ժամանակ յուսահատ ու ընկճուած, կը մրմնջէ.

— Դո՞ւն ալ, որդեակ իմ Բրուտոս...

Եւ Կեսարի դաշունահար ու անշունչ մարմինը Ծերակոյտի սանդուխներէն վար գլորելով, կ'երթայ ու կը փռուի Պոմպէոսի անշարժ արձանին ստորոտը։

Գուշակ կնոջ նախատեսութիւնը կատարուած էր։

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Փրոկրէ Էժիփսիէնը կը գրէ թէ Երեւանի «Սպարտակ»ը Եգիպտոս պիտի գայ յառաջիկայ Սեպտեմբերին եւ կարգ մը հանդիպումներ պիտի ունենայ Եգիպտոսի Ֆութպոլի խումբերուն հետ։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ՋԱՆԱԶԱՆ-ՋԱՐՄԱՆԱԶԱՆ

ԱՐՁԱՆԻՆ ՏԵՂ՝ ՃԱՇԱՐԱՆ

1956ին Խրուշչեւ արտասանեց իր ճառը՝ Սթալինի դէմ։ Արբանեակ երկիրներու մէջ մարդիկ անմիջապէս ձեռնարկեցին բռնակալին արձաններուն տապալման։ Չեխոսլովաքիոյ բանուորները բացառութիւն կազմեցին։ Փրակայի մէջ կանգնած էին վիթխարի արձանը Սթալինի։ Չէին ուզեր զայն տապալել, «ապերախտ» չդառնալու համար իրենց ազատարարին հանդէպ։ Արձանը քսանեւութ մեթր բարձր է, առանց հաշուելու պատուանդանը։ Ամէնէն մեծղի արձանն էր, որ երբեւիցէ կանգնուած ըլլար արբանեակ երկրի մը մէջ։ Ի վերջոյ, սակայն, Փրակայի կառավարութիւնը փոխեց միտքը, վճռեց տապալել արձանը՝ մէկ պայմանով.— ճաշարան մը կառուցանել արձանին տեղ, նոյն բլրան վրայ։ Օգտագործուեցաւ երեսուն թոն կրանիթը — առանց հաշուելու մետաղները — ճաշարանին կառուցման համար։ Գեղեցիկ ճաշարանը, պարտէզին մէջ, բլուրին վրայ, ժամադրավայրն է ախորժակի տէր Չեխերուն եւ զբօսաշրջիկներուն։ Ճաշարանին յատկանշական կերակուրն է «սթալինեան ապուխտով» պատրաստուածը, զոր մեծ ախորժակով կը բերանեն յաճախորդները։

ՃԻԱԳՈՄՕ ԵՒ ՔՈՆՉԵԹԹԱ

Ճիագոմօ սիկիլիացի է, եօթանասունեեօթը տարեկան։ Սիրահարած է եօթանասունեւերկու տարեկան «օրիորդ»ի մը, Քոնչէթթայի։ «Օրիորդ»ին ծնողքը դէմ են ամուսնութեան։

Ճիագոմօ ապաւինեցաւ սեփական ուժին։ Յափշտակեց Քոնչէթթան, ամուսնացաւ անոր հետ։

Իտալիոյ Խորհրդարանին սիկիլիացի անդամները շնորհաւորական հեռագիր մը յղեցին յանդուգն սիրահարին։

ԿԱՏՈՒԻ ՊԷՍ

Ձերբակալուեցաւ անգլիացի բանուոր մը Սաութեմբթընի մէջ, կարգ մը «փոքրիկ» գողութիւններու համար։ Դատարանին մէջ հետեւեալ կերպով արդարացուց ինքզինքը.— Յանցանքը իմս չէ, այլ կնոջս։ Ամուսնացած եմ քանի մը ամիսներէ ի վեր եւ շատ կը սիրեմ զինքը։ Կինս պահանջկոտ է. «սա՛ գնէ, նա՛ գնէ» կ'ըսէ շարունակ. իսկ ես ի վիճակի չեմ գոհացում տալու իր պահանջքին։ «Եթէ չես կրնար գնել, գողցի՛ր» կը պոռայ։ Կամայ ակամայ եղայ... գող մը։ Ամէն օր բան մը գողցայ։ Այն օրը որ չկրցայ բան մը գողնալ, կնոջս ահաւոր սպառնալիքը կը հալածէր զիս։ «Քեզ ոստիկանութեան կը մատնեմ կ'ըսէր, եթէ պարապ ձեռքերով տուն գաս»։ Օր մը, պարապ ձեռքերով եկայ տուն։ Կինս մուտքի դուռը երեսիս փակեց։ Ստիպուեցայ գաւիթը գիշերել... կատուի պէս։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Ինչո՞ւ չէք կրնար, ընդհատեց Աւազակապետը կատարեալ միամտութեամբ մը։

Վանահայրն պէտք մէկէն ի մէկ չկրցաւ պատասխանել այս երկիւղալի հարցումին։ Ճշմարտութիւնը զոր պիտի յայտնէր խեղդեց իր կոկորդը եւ խոր մտածումի մը մէջ թողուց զինքը։

— Ո՛վ գիտէր...

Այդ անծանօթ մարդը, այդ կարծեցեալ պարսիկ վաճառականը գուցէ նենգաւոր մէկն էր, գուցէ լրտես մըն էր որ եկած էր դաւ մը լարելու։ Մէկ խօսքով՝ գուցէ հրէշային դիտաւորութիւն մը կար իր հարցումին մէջ։

Քննեց եւ դատեց ինքնիրեն մտքի այն արագ միջոցներով որոնք փայլակի արագութեամբ կ'անցնէին ուղեղէն։

Արդ, նախամեծար համարեց խուսափողական պատասխան մը տալ քան ճըշմարտութիւնը յայտնել։

— Չենք կրնար, մրմնջեց ան, որովհետեւ ժամանակներն ու հանգամանքները այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին որ կը կաշկանդեն մեր ձեռքերը։

Աւազակապետը ժպտեցաւ։

Յետոյ խոր հառաչանք մը հանելով ըսաւ.

— Ե՞րբ պիտի փոխուին այդ ժամանակներն ու հանգամանքները։

— Աստուա՛ծ, թոթովեց վանահայրը։

Ու չշարունակեց խօսակցութիւնը։

Երեքը ոտքի ելան ու կղզին շուրջը մէն գալէ ետք վերադարձան։

Գիշերուան ճաշի ատեն, առանձին էին վանահայրն ու Աւազակապետը։

— Հայր Սուրբ, ըսաւ Աւազակապետը ծանր ու վեհ ձայնով մը, կը տեսնեմ թէ կը նեղուիք ու չէք կրնար ազատօրէն խօսիլ ինծի հետ։ Գուցէ պատճառը ձեր կասկածը ըլլայ։ Բայց մի՛ կասկածիք։ Ես անձ մըն եմ որ տառապած է տարիներով ու այդ վէրքերը զոր չէիք կրնար ցուցնել Ս. Պատրիարքին, տեսած եմ իրենց արիւնաքամ վիճակին մէջ։ Վստահեցէ՛ք, սրտիս խորը մնած վէրքերս են որ զիս հոս բերին։

Վանահայրը, դողդղալով, ընդհատեց զայն.

— Եթէ կարելի է, յայտնէիք ինծի ձեր նպատակը։

— Հայրենեաց ծառայել, շեշտեց Աւազակապետը։

— Օրհնեա՛լ ըլլաք, մրմնջեց վանահայրը։ Միակ պարտականութիւնը որ կը ծանրանայ Հայութեան վրայ հայրենեաց ծառայել է։ Ո՛հ, ներեցէք որ կասկածանքով վերաբերուեցայ ձեզի հետ։ Ինչպէս բաք, անանկ ժամանակներու մէջ ենք որ եղբայրն անգամ իր եղբօրմէն կը տարակուսի։ Ինչ որ է, ի հարկէ չէք վշտանար։ Ուղղակի Պարսկաստանէ՞ն կուգաք։

— Այո՛։

— Ի՞նչպէս է այնտեղի դրութիւնը։

— Է՛հ, ասկից քիչ մը տարբեր։

— Խումբեր կա՞ն թէ ցիրուցան եղած են։

— Կան, բայց ցանցառ։

— Ա՛խ, ժամանակ մը Աւազակապետ անունով յեղափոխական մը եկաւ այս կողմերը։ Տեսնէիք. այնքան երկիւղ ձգեց Քիւրտերուն մէջ որ չէին համարձակեր անոր գտնուած վայրերուն անգամ մօտենալ։

— Աւազակապե՞տ ըսիք։

— Ճիշդ է։

— Դուք տեսա՞ծ էք զինքը։

— Ո՛չ, միայն թէ իր անունը լսած եմ։ Կառավարութիւնը մեծամեծ խոստումներ ու պատուանշաններ տալ յայտարարեց այն քիւրտ պէկերուն, որոնք կարենային կա՛մ ողջ ձերբակալել, կա՛մ սպաննել զինքը։ Անօգուտ. գրեթէ ոչ մէկ քիւրտ պէկ հաւանութիւն տուաւ։ Այն ատեն ստիպուեցաւ Շաքիր փաշայի հրամանով գումարտակ մը զօրք հանել անոր ապաստանած լեռներուն վրայ։

Եւ ամիսի մը չափ զօրքերը թափառեցան։ Յետոյ առօք փառօք ուրիշ գլուխ մը դրին սնտուկի մը մէջ ու բերին արտակարգ քննիչին եւ ըսին. «Քանիցս ժամ դիմադրեց, բայց առանց կորուստ տալու վրան յարձակեցանք ու սպաննեցինք։ Ահա՛ իր գլուխը»։ Խե՛ղճ, անլեզու գլուխ, եթէ կարենար խօսիլ պիտի պոռար անոնց երեսին. «Սուտ է, թշուառականներ, ես աղքատ ու անմեղ գիւղացիի մը գլուխն եմ. դուք ճամբուն վրայ տեսաք զիս որ ընտանիքիս ու զաւակներուս հաց կը տանէի. յարձակեցաք վըրաս, սպաննեցիք եւ հիմա կ'ըսէք թէ նշանաւոր ու յաղթական Աւազակապետին գլուխն է»։

— Ըսել է թէ այդ Աւազակապետին գլուխը չէր որ առօք փառօք կը բերէին, ընդհատեց Աւազակապետը ժպիտը խեղդելով իր դողդղացող շրթանց վրայ։

(Շար.)

ԾՆՈՒՆԴ

Մեսրոպ Տէր-Գրիգորեան եւ Սուքիաս Պապիկեան ընտանիքները ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց թոռնիկին

ՎԱՀԱՆ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ

ծնունդը, Անիէռ՝ 13 Օգոստոս 1962:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

եղած նուէրներ իրենց այցելութեան առթիւ

ՏԷՍԻՆԷՆ

Տէր եւ Տիկ. Նազարէթ Յովհաննէսեան եւ Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Առաքելեան 20-ական Ն. Ֆ.

ԿՐԸՆՈՊԼԷՆ

Պ. Թիւրքէտան 50 Ն. Ֆ., Ոմն 30, Տէր եւ Տիկ. Միքայէլեան 20, Տէր եւ Տիկին Ուղուրլեան, Պ. Մարաշլեան, Պր. Երկանեան, Պ. Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոնեան, Պ. Փօրքազեան 10ական Ն. Ֆ.

ՎԱԼԱՆՍԷՆ

Պ. Քէչէճեան 25 Ն. Ֆ.:

ՓԱՐԻԶ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐԷՆ

Տիկ. Շահինեան եւ Պ. Տօնիկեան 30ական, Պ. Սէօքէճեան եւ Պ. Ճէլալեան 20ական Ն. Ֆ.:

× Տէր եւ Տիկին Լորիս Մաթէոսեան բոլոր երախաներուն բաշխած են խմորեղէններ:

× Տիկ. Շահինեան բոլոր երախաներուն բաշխած է սիւսէթներ:

× Պ. Հայկ Արամ բոլոր երախաներուն բաշխած է քռուասաններ:

× Վալանսի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը նուիրած է 30 քիլօ ձաւար:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանդաորի տարեդարձին առթիւ այս կիրակի ամբողջ օրը, Փլաթօ տիւ Մոն Պոռոնի գեղեցի վայրը:

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի ճամբարին կողմէ, մասնակցութեամբ

Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Ծանօթ.— Օթոքառ տանել Քազինոյին քովէն, Պուլ. Ժան Ժօռէսէն 13 թիւը (ամէն կէս ժամը անգամ մը) եւ իջնել վերջին կայարանը:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ.-ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՀ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը:

''ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ''

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 - 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը զասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

ԾԱԽՈՒ Է

2 յարկաբաժին, 6 սենեակ 2 խոհանոց, ելեկտրական ուժ (փօրս), աշխատանոց, հող՝ 312 քառակուսի մեթր, երկու փողոցի վրայ:

Կարելի է ամէն օր այցելել.—

55, Պուլվառ տիւ Մուլէն տը լա Թուռ

ՓԼԵՍԻ - ՌՈՊԻՆՍՈՆ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազգ. զրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 - 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին զրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Հեռաձայն 927 01·72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

«ՅԱՌԱՋ»

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

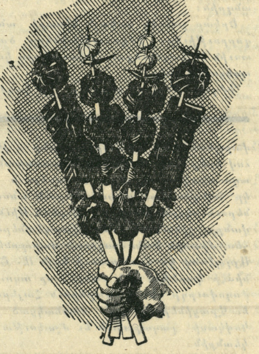
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար դիմել Վարչութեան:

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, շաշլիք, քարսքի:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE

(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

Téléphone : BAL. 31-21

Métro : F. D. Roosevelt

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ

ԱՐԵՒԸ երկինքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՕԳՈՍՏՈՍ

DIMANCHE 19 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9382 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5283

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Բ.

Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի անդամներուն վրայ Օգոստոս 11ին աւելցան եօթը եկեղեցիներ եւս, ընդհանուր թիւը հասցնելով 201ի:

Նոր անդամներն են՝

1. Խ. Մ. Աւետարանական – Մկրտչական քրիստոնեաներու միութիւնը, որ ունի 545.000 անդամ, 5.545 ժողովարան, 5.545 հովիւ եւ 33.270 քարոզիչ:

2. Վրաստանի Օրթոտոքս եկեղեցին, որուն կաթողիկոս – պատրիարքը Եփրեմ Բ. անձամբ ներկայ էր ժողովին: Ունի 80 թեմ, 100 եկեղեցի, 105 քահանայ եւ 7 եպիսկոպոս:

3. Էսթոնիոյ Լուտերական եկեղեցին: Ունի 350.000 անդամ, 148 թեմ, 114 հովիւ եւ 27 սարկաւագ:

4. Լաթվիոյ Լուտերական աւետարանական եկեղեցին. 500.000 անդամ, 15 թեմ, 15 սարկաւագ, 110 քարոզիչ:

5. Հարաւային Ափրիկէի Լուտերական աւետարանական եկեղեցին. 112.000 անդամ, 388 ժողովարան, 86 հովիւ եւ 242 քարոզիչ:

6. Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին, Էջմիածին: Համաձայն Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի ներկայացուցած տեղեկագրին, Մայր Աթոռը ունի 5 թեմ միայն Խորհ. Միութեան մէջ: Իրեն ենթակայ չոյց կուտայ Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Պատրիարքութիւններէն զատ նաեւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը՝ Լիբանանի, Սուրիոյ, Կիպրոսի եւ այլ թեմերով:

Էջմիածնի թեմերն են, ըստ տեղեկագրին, Իրան, Հնդկաստան, Իրաք, Եգիպտոս, Յունաստան, Պուլկարիա, Ռումանիա, Արեւմտեան Եւրոպա, Հիւսիս. Ամերիկա, Մեքսիկա եւ Հար. Ամերիկա:

Անդամներու ընդհանուր թիւն է 4 միլիոն 500.000, որոնց 1.400.000ը Խորհ. Միութենէն դուրս:

Ուրեմն Էջմիածին Խ. Միութեան հինգ թեմերուն մէջ ունի եղեր 3.100.000 հաւատացեալներ: Տեղեկագիրը չըսեր սակայն թէ քանի՞ եկեղեցիներ եւ քանի՞ կրօնաւորներ կան աւելի քան երեք միլիոն հայ քրիստոնեաներուն համար:

7. Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցի, Կաթողիկոսութիւն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, Անթիլիաս:

Թեմերն են՝ Լիբանան, Սուրիա (Հալէպ, Դամասկոս), Կիպրոս, Հիւս. Ամերիկա, Յունաստան, Իրան (Թեհրան, Նոր Ջուղա–Սպահան, Թաւրիզ) եւ Քուէյթ:

Համաձայն Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի տեղեկագրին, Կիլիկեան թեմերու անդամներու ընդհանուր թիւն է 498.000: Ունի 206 եկեղեցի, 123 քահանայ, 6 եպիսկոպոս, 12 վարդապետ եւ 8 աբեղայ:

Ինչպէս գրեց «Յառաջ» (14 Օգոստոս), Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեանց ներկայացուցիչները միաժամանակ հրապարակեցին Յայտարարութիւն մը, շեշտելով որ մէկ է Հայաստ. Առաքելական եկեղեցին: Երկու Կաթողիկոսութիւնները անկախ գոյավիճակ ունին, իրենց յատուկ իրաւասութեան սահմաններով (ժիւրիտիքսիոն), ի հոգեւոր նախամեծարութեամբ Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան:

Յայտարարութիւնը կ՚աւելցնէ, որ իրենց փոխադարձ յարաբերութեանց ներկայ դժուարութիւնները ժամանակաւոր հագամանք ունին եւ կը կարծեն թէ անոնք շուտով պիտի անհետանան: Երկու պատուիրակութիւնները պիտի գործակցին՝ իրենց օժանդակութիւնը բերելու համար ընդհանրապէս տիեզերական շարժումին եւ մասնաւորապէս Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի աշխատանքներուն:

Միջազգային մամուլը արձագանգ եղաւ եօթը եկեղեցիներու անդամակցութեան, շեշտելով որ անոնց ընդունելութեան որոշումը քուէարկուած էր միաձայնութեամբ:

Լոնտոնի Թայմզը իր Օգոստոս 13ի թիւին մէջ «խիստ կարեւոր» (մոմենթըս) կը նկատէ Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ պատուիրակութեանց միասնական Յայտարարութիւնը:

Վերոյիշեալ եկեղեցիներու անդամակցութիւնը վերջնական պիտի նկատուի վեց ամիս ետք միայն, երբ Խորհուրդի անդամ եկեղեցիներու երկու երրորդը (շուրջ 150) իր հաւանութիւնը տայ:

Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի գործադիր յաջորդ ժողովը տեղի պիտի ունենայ Գահիրէի մէջ 1963 Փետր. 11էն 15: Իսկ իր «Հաւատք եւ Սահմանադրութիւն» բաժանմունքին համաշխարհային խորհրդաժողովը Մոնթրէալի մէջ (Քանատա) նոյն տարուան Յուլիս 12էն 26: Որոշուած է յաջորդ ընդհանուր ժողովը (չորրորդը) գումարել 1968ին:

Քաղաքական հարցեր չկային եկեղեցական համագումարի օրակարգին վրայ, սակայն ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը խաղաղութեան եւ ապազինման մասին: Տեսակ մը կոչ՝ ուղղուած շահակից պետութեանց, հրաւիրելով զանոնք, որ փութով համաձայնութիւն կնքեն՝ վերջ տալու համար հիւլէական փորձերուն, աստիճանաբար եւ միջազգային հակակշռի տակ, յանգելու համար ընդհանուր զինաթափութեան: Կը յանձնարարեն նաեւ փոխադարձ զիջումներ կատարել Պերլինի խնդրին մէջ:

Փարէզի ժողովը յիշատակելի թուական մը կ՚արձանագրէ քրիստոնեայ եկեղեցիներու պատմութեան մէջ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Ո՞Վ Է ՊԱՐԶԱՆԻ

«ԿԱՐՄԻՐ ԶՕՐԱՎԱՐԸ»

Փարի–Փրէս ինչպէս իր պաշտօնակիցներուն մեծ մասը սկսաւ զբաղիլ Քիւրտերով: Այս առթիւ կը յիշուի անցեալը, կը գրէ փարիզեան օրաթերթը, «Արեւելեան Հարցին» դեղեցիկ օրերը, բայց այսօր կացութիւնը լուրջ է, որովհետեւ Պարզանի երդում ըրած է որ ծունկի պիտի բերէ Քասըմը:

Քիւրտերու ձեռքն է այսօր, լեռնային այն մասը որ կը բաժնէ Իրաքը Պարսկաստանէն: Այս հողամասը 400 քիլոմեթր երկայնք ունի եւ 150՝ խորութիւն եւ հոն՝ Քիւրտերը հաստատած են իրենց վարչական կազմը, ատեանները:

Ո՞վ է ասոնց պետը Մուսթաֆա Պարզանի, զոր ժամանակին Կարմիր Զօրավար կը կոչէին:

Ըմբոստութեան հոգին իսկ է, Պարզանի շրջանին ցեղախումբին պետը, տեսակ մը «լեռներու թագաւոր»: Առասպելական անցեալ մը ունի զոր քիւրտ քերթողներն ու պատմիչները կը պահպանեն ոգեւորութեամբ:

1954ին, ըմբոստութեան մղեց Իրաքի Քիւրտերը: Ասոնցմէ մեծ մասը ծառայած էին անգլիական բանակին մէջ եւ յոյս ունէին որ Անգլիա իրենց կ՚օգնէ, առնուազն մշակութային ինքնավարութիւն մը ձեռք ձգելու: Արդարեւ Քիւրտերէնի ուսուցումը արգիլուած էր: Բրիտանական օդային ուժը ճզմեց ըմբոստութիւնը: 200 պատերազմիկներով, Պարզանի Պարսկաստան անցաւ, ուր նոր ծնած էր Մահապատի քրտական փոքրիկ Հանրապետութիւնը: Զտեւեց սակայն եւ Պարզանի կրկին փախաւ: Պաշարուած իրաքեան, թրքական եւ պարսկական ուժերէն, յաջողած է անցնիլ Հայաստան: Այդ օրուընէ ի վեր զինքը «Կարմիր Զօրավարը» կը կոչեն:

Երբ 1959ին, Քասըմ ձեռք առաւ իշխանութիւնը, Պարզանի հեռացաւ Խորհ. Միութենէն: Երկար ատեն Քիւրտերը զօրավիգ կեցան նոր վարչաձեւին, նոր Սահմանադրութիւնը կը ճանչնար Քիւրտերուն «ազգային դատորոշ նկարագիրը»: Բայց շուտով կացութիւնը վատթարացաւ եւ Քիւրտերը շարժիլ սկսան: Չէին ուզեր Իրաքցիներուն ձգել իրենց հարստութիւնները: Արդարեւ հոս ալ քարիւղի հարց կայ: Մուսուլի եւ Քերքիւքի «Սեւ Ոսկին» է որ կը ստիպէ Քասըմին ամբողջ բանակ մը ոտքի հանել ճզմելու համար քրտական շարժումը:

Իրար կ՚անցնի նաեւ ՄԱԿը, որովհետեւ պատկերը հետեւեալն է. — Արար երկիր մը ինքնորոշման իրաւունքը կը մերժէ ոչ–արար ժողովուրդի մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը՝ Տաւիտ Պէն Կուրիոն շրջապտոյտ մը պիտի կատարէ Եւրոպա, Օգոստոս 21էն սկսեալ: Յաջորդաբար Նորվեկիա, Դանիա, Շուէտ, Ֆինլանտա եւ Իսլանտա պիտի այցելէ:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ նախագահը՝ Սուքառնօ, ճառ մը խօսեցաւ 500 հազար հոգիի առջեւ, անկախութեան 17րդ տարեդարձին առթիւ: Ողջունելով Հոլանտայի հետ ստորագրուած համաձայնութիւնը Նոր Կինէայի վերաբերեալ, շեշտեց. «Այս համաձայնագիրը կը նշանակէ հոլանտական գաղթատիրութեան վախճանը արեւմտեան Իրեանի վրայ... մեր յաղթանակը Աստուծոյ յաղթանակն է: Աշխարհածանօթ է մեր նպատակներուն՝ խաղաղութիւն եւ կարգ ու կանոն»:

ՆԱՍՐ, որ քանի մը շաբաթ պիտի հանդըստանար Եուկոսլաւիա, յետաձգեց իր ճամբորդութիւնը ցնոր տնօրինութիւն: Կը կարծուի թէ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի լարուած մթնոլորտը պատճառ եղած է այս յետաձգման:

ՌՈՍԹՈՎԻ համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղարը պաշտօնանկ եղաւ: Ըստ Տէյլի Թելեկրաֆի, այդ շրջանին մէջ էր որ վերջերս արիւնալի միջադէպեր պատահած էին, անցեալ Յունիսին ուտեստեղէնի գիներու յաւելման առթիւ:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ռուս Կաթողիկէ առաքելութեան փոխ–մատրանապետը որ Ֆինլանտա կը գտնուէր, վերջերս անհետացած է: Կը կարծուի թէ առեւանգուած է խորհրդային քոմանտոյի մը կողմէ: Պրիւսէլի առաքելութիւնը Օգոստոս 3 թուակիր խորհրդաւոր գիր մը ստացած է, գրուած դպրոցականի մը տետրակին էջի մը վրայ Հելզինքիէն եւ Օգոստոս 5ին թղթատարին յանձնուած, որ կ՚ըսէ. «Կը մեկնիմ հայրենիքս, խաչիս համար աղօթեցէ՛ք: Մի՛ դատէք»:

ԺԱԳ ՍՈՒՍԹԷԼ, որ ծածկանունով կը ճամբորդէր Իտալիա, ձերբակալուեցաւ առջի օր եւ հրաւիրուեցաւ «ուղած սահմանագլուխը» երթալու: Կը կարծուի թէ Ֆրանսական Ալժերիոյ ջերմ պաշտպանը Զուիցերիա անցած է:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը հրաւիրեց էմիր Թալալ Իպն Ապտիւլ Ազիզ Ալ Սէուտը (Սէուտ թագաւորին եղբայրը), որ հրաժարի որեւէ քաղաքական գործունէութենէ եթէ կ՚ուզէ Լիբանան մնալ: Ընդհանուր Ապահովութեան տնօրէնը՝ հրամանատար Ճալպութ ըսած է Թագաւորին եղբօր, որ պէտք է հպատակի բոլոր կանոններուն որոնք յատուկ են այն օտարականներուն, որոնք ապաստանի իրաւունք կը վայելեն: Այս միջոցը ձեռք առնուեցաւ մամուլի այն ասուլիսէն ետք զոր էմիրը տուած էր առջի օր, Պէյրութի մէջ եւ որու ընթացքին քննադատած էր Սէուտական Արաբիոյ ներկայ վարչաձեւը: Միւս կողմէ Սէուտական կառավարութեան հրահանգով, անցագիրը ձեռքէն առնուեցաւ: Նոյն աղբիւրէն կը հաղորդեն որ Սէուտական կառավարութիւնը դիմում մը ըրած է օգանաւային այն ընկերութեանց որոնք Լիբանան – Սէուտական Արաբական գիծը կ՚օգտագործեն, որ չընդունին իշխան Թալալը իբրեւ ճամբորդ այն պարագային, երբ Թալալ ուզէ իր երկիրը վերադառնալ:

ԹՈԿՈՅԻ ձայնասփիւռը յայտարարեց, խորհրդային տիեզերագնացներու յաջողութեան առթիւ, որ մարդոց մեծամասնութիւնը կը նախընտրէ սնունդ ստանալ քան՝ փառք:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը՝ Քուվ Տը Միւրվիլ Օսլօ պիտի երթայ Օգոստոս 23ին:

ՏԸ ԿՈԼ, որ իր գերմանական ճամբորդութիւնը կը պատրաստէ, գերմաներէն երկու ճառ պիտի խօսի: Առաջինը՝ Սեպտեմբեր 6ին, Տուիզպուրկի բանուորներուն, միւսը՝ Սեպտ. 9ին երիտասարդական կազմակերպութեանց առջեւ, Շթութկարտի մօտ:

ՕՇԱԿԱՆՈՒՄ

Այստեղ, այս հողի տակ, այրւում է,
իրկիզւում,
Հողի տակ արեգակ և հողի տակ երկինք,
Եւ հողի տակ մի սիրտ և հողի տակ լեզու
Եւ հողի տակ անմահ աղբիւրն Հայոց
երգի:

Մեռե՞լ է նա արդեօք, բայց որպիսի
մեռեալ,
Հողի պէս անվախճան, հողի պէս
հողմածեծ,
Օ՛, նա հողն է Հայոց լոյսի սիրոյ
մեհեան,
Հերկը մեր դպրութեան՝ սերմնացանով
իր մեծ:

Ակունքը քերթութեան՝ տեսած հազար
աւեր
Խոյանքը մեր հոգու, դուռը մեր՝
հանճարի
Ու հին զմբէթի տակ, հին ու սրբանուէր,
Դուք չէ՞ք լսում զուարթ կարկաչը
լոյսերի:

Դրանից չէ՞ արդեօք, որ դաշտերում
զմրուխտ
Եւ արտերում, ուր որ արեւն է
բարբառում,
Որպէս ցորեան, որպէս Հայոց հացի
բուրմունք,
Կենաց պէս Մեսրոպն է մեր հոգու դէմ
հասնում:

Ամէն, ամէնուր է գոյութիւնը նրա,
Մեղուի պէս ժողովում ոսկէ փոշին
գրոց,
Օ՛ նա դեռ գրում է գրչով իր եղեգնեայ
Մագաղաթին յանձնում ճանապարհը
Հայոց

Այստեղ, այս հողի տակ, այրւում է,
իրկիզւում,
Հողի տակ արեգակ, և հողի տակ
երկինք,
Եւ հողի տակ մի սիրտ, եւ հողի տակ
լեզու,
Եւ հողի տակ անմահ աղբիւրն Հայոց
երգի...:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՃԵՄԱՐԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Բ.

Կը մնար դեռ Օշականը, փշոտ մարդ մը, որ փուշի վրայ կը նստեցնէ իր բարեկամները, ինչպէս թշնամիներն ալ:

Ուստի՝ շարունակեցի իմ զրոյցս ճեմարանցիներուն հետ եւ ըսի.

— Կը ճանչնամ Օշականը քառասուն տարիէ ի վեր, երբ «դեռ պատանի» էի: Աւելի մօտէն ճանչցայ Կիպրոս, մանաւանդ Երուսաղէմ: Այս երկու վայրերուն մէջ ալ գրական զրոյցներ ունեցայ հետը: Իմ զրոյցներէս մաս մը հրատարակուեցաւ «Հայրենիք» ամսագրին մէջ եւ այլուր: Մաս մըն ալ անտիպ կը մնայ դեռ:

Քաղաքական շեշտուած հետաքրքրութիւններ չունէր, բայց պարզ հանդիսատես մըն ալ չէր: Կարծիքներ ունէր, սակայն անուններ, թիւեր, թուականներ չունէր: Ո՞վ է այսինչ երկրին նախագահը կամ վարչապետը: Ասոնք գրականութիւն չեն, ասոնք արուեստ չեն, — կ'ըսէր իր անգիտութիւնը արդարացնելու համար թերեւս:

Օշական կը տառապէր, — գէթ ինծի այնպէս կը թուէր, — այն բանին համար, որ զինք չեն կարդար, չեն հասկընար, չեն սիրեր: Ինտրայի հիւանդութիւնն էր ասիկա: Գիտէր իր արժէքը ու կը ցաւէր, որ ուրիշներ չեն ըմբռներ զինք:

— Դուք, — ըսի օր մը, — աւելի շատ կ'ուրանաք, քան կը հիանաք: Աւելի շատ կը քանդէք, քան կը կառուցանէք: Մարդու չէք հաւնիր. եթէ հաւնիք իսկ, անպատճառ ձեր վերապահումները առաջ կը քշէք, ինչ որ դարձեալ չհաւնելու համարժէք է:

Օշական պատասխանեց.

— Տասնըեօթը տարեկան էի եւ չէի հաւներ Նար-Պէյին, Թէրզեանին, Պէրպէրեանին, Ալիշանին: Այսօր ոչ ոք այդ մարդոց իրենց արժէքէն աւելի կշիռ կու տայ: Վաղը դուք համաձայն պիտի ըլլաք ինծի:

Ըսել կ'ուզէր, որ ինք քառասուն տարի առաջ տեսած էր ինչ որ մենք հազիւ սկսած էինք տեսնել քառասուն տարի ետք: Ուրիշ խօսքով՝ ինք մտքի աւանս մը ունէր իրմէ ետքիններուն վրայ:

Գրեթէ միշտ դժուար էր համաձայն ըլլալ իրեն, ինչպէս գրեթէ միշտ դժուար էր, որ ինք համաձայն ըլլար ուրիշներուն:

Օր մը հարցուցի, թէ ինչո՞ւ դադրած էր քննադատութիւն ընելէ: Ըսածը լաւ չեմ յիշեր, բայց ըսել ուզածը սա էր, որ մեր գրականութեան մէջ մեծ գործեր, մեծ իրարանցումներ չկան, որպէսզի արժէր անոնց մասին գրել, երբ մանաւանդ գրողը Օշական կը կոչուէր:

— Ի՞նչ է ձեր քննադատական հանգանակը, — հարցուցի դարձեալ ուրիշ օր մը:

Ահա իր պատասխանը, բառ առ բառ.

« — Արուեստի մասին օրէնքներ, բանաձեւեր, վճիռներ հերքումն իսկ են արուեստին, որ կեանքէն գալով՝ անոր միայն հպատակ կը մնայ: Այն դարերուն, երբ մարդիկ ուզեր են արուեստը ծառայեցնել իրմէ դուրս նպատակներու, այդ դարերուն արուեստի գործերը եղեր են այլայլումները կեանքին: Կը մերժեմ քննադատութեան իրաւական, այսինքն՝ օրինական հիմունքը: Մեր օրերուն՝ քննադատութիւնը գունաւորուած հրապարակագրութիւն է: Ամէն ընթերցող քննադատ է: Ամէն խմբագիր քննադատ է: «Համապատկեր»ը քննադատական ձեռնարկ մը չէ, ո՛չ ալ գրականութեան ուղղափառ յայսմաւուրք մըն է: Անիկա իմ ժողովուրդիս մէկ դարու կեանքին քանի մը շատ հիմնական գիծերուն ներելի խտացումն է: Զիս խանդավառողը կեանքն է: Եւ գրական քննադատութիւնը կա՛մ կեանքին վերարտադրութիւնն է եւ կամ բաջաղանք է»:

Ինչպէս միշտ, վիճելի է Օշականի այս տեսակէտն ալ, բայց տեսակէտ մըն է, գրեթէ վարդապետութիւն մըն է:

Օշական երեւոյթ մըն էր մեր գրականութեան մէջ եւ ոչ թէ երեւոյթ մըն էր, (ֆիկիւրան): Զանգակ մըն էր, աւելի ճիշդ՝ զանգակի լեզուակն էր, որ իր հունչով արթուն կը պահէր մեզ: Ո՛չ կանոնի մարդ էր, ոչ օրէնքի: Իր կանոնը կ'առնէր իր խառնուածքէն, որ ուժական, գրեթէ տարակեդրոն բան մըն էր: Անոնցմէ էր, որոնք իրե՛նք կը ստեղծեն իրենց կանոնը: Զարտուղութիւն մըն էր, գրեթէ բացառութիւն մը: Նաեւ կիրքի մարդ էր, բայց իր կիրքը աղմուկ չէր, ապրում էր:

Մարդ մըն էր վերջապէս, որ անտարբեր չէր ձգեր իր շուրջիններըը: Եւ հիմա որ չկայ ալ, կը փնտռենք զինքը: Համակրութիւններ եւ հակակրութիւններ կը ստեղծէր իր շուրջ, այո՛, բայց իր խօսքը կշիռ ունէր միշտ: «Նայինք ի՞նչ կ'ըսէ Օշական այս հարցի մասին», ըսել կուտար մեզի: Երբ կայ այս հետաքրքրութիւնը անձի մը հանդէպ, կը նշանակէ այդ անձը արժէք է:

×

Պէտք եղաւ վերջաբան մը կցել այս յառաջաբանին, այսինքն՝ զուգակշիռը ընել երկու «ալեւոր»ներուն:

Դժուարին փորձ մըն էր ասիկա, գրեթէ փորձանք մը: Ուստի՝ այն ենթադրութեամբ, թէ ճեմարանցիները իմ ըսածներէս աւելի՝ ըսել ուզածներս պիտի ուզեն տեսնել խօսքի մէջ, շարունակեցի.

— Օշական տրամադրութեան մարդն էր, Նիկոլ Աղբալեան տրամաբանութեան մարդն էր:

Օշական ընդհանրութեան հետամուտ էր, Նիկոլ Աղբալեան՝ մանրամասնութեան: Օշական լայն կը մաղէր, Նիկոլ Աղբալեան մանր կը մաղէր:

Օշական կը դատէ, Նիկոլ Աղբալեան կը մեկնաբանէ:

Օշական հաւատաքննիչ մըն է, Նիկոլ Աղբալեան խոստովանահայր մըն է:

Օշական արժէքներ կը ճշդէ, Նիկոլ Աղբալեան արժանիքներ երեւան կը հանէ:

Օշական աւելի շատ կը ժխտէ, քան թէ կը հաստատէ, Նիկոլ Աղբալեան աւելի շատ կը հաստատէ, քան կը ժխտէ:

Օշական դատել կուտայ, Նիկոլ Աղբալեան մտածել կուտայ:

Օշական ուրացումի մարդն է, Նիկոլ Աղբալեան՝ հիացումի:

Օշական կը չափէ ու կը կշռէ, Նիկոլ Աղբալեան կը հաշուէ:

Օշականի համար քննադատութիւնը արուեստ է, Նիկոլ Աղբալեանի համար գիտութիւն է: Աւելցնենք, որ արուեստը ճաշակի հարց է, մինչ գիտութիւնը կանոնի հարց է: Կանոնը խտացած իմաստութիւն է, ճաշակը խտացումի ենթակայ իմաստութիւն է:

Օշականի համար ճաշակը առաջ է գիտութենէն, Նիկոլ Աղբալեանի համար գիտութիւնը առաջ է ճաշակէն: Ճաշակը յաճախ կը սխալի, գիտութիւնը երբեմն միայն կը սխալի:

Օշական գեղեցիկին հետամուտ է, Նիկոլ Աղբալեան՝ ճշդութեան եւ ճշմարտութեան:

Քննադատութիւնը որոշ չափով հմտութեան գործ է:

×

Չեմ կարծեր, որ ճիշդ բառեր ըսած եղայ ճեմարանցիներուն: Խօսքս վերջացնելէ առաջ՝ ըսի, ապաշխարող մարդու բարեխղճութեամբ, քաւութիւն հայցողի բարեհոգութեամբ.

— Դուք, ճեմարանցի բարեկամներ, ապագան էք, մինչ անցեալն են Օշականներն ու Աղբալեանները:

Հայ ժողովուրդը ձեզմէ կը սպասէ հայ մտաւորականներ մանաւանդ, քան մտաւորական Հայեր:

Թերեւս ձեր մէջ կան արդէն նոր Օշականներ ու նոր Աղբալեաններ:

Կը կարծեմ՝ բոլոր ըսածներուս մէջ միակ ճշմարտութիւնը այս էր:

Սրահէն մեկնեցայ այն վստահութեամբ, թէ ճեմարանցիներուն մէջ բարեկամներ փնտռած ու գտած եմ...:

Ճի՞շդ է արդեօք այս «վստահութիւն»ը որ գիտութիւն չէ, այլ... թէութիւն է միայն:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— ԻՒՆԵՍՔՕՅԻ հովանաւորութեամբ վերջերս Սինայայի մէջ տեղի ունեցաւ միջազգային խորհրդակցական համագումար մը՝ Պալքանեան քաղաքակրթութեան մասին:

Սոֆիայէն ժողովական փրոֆ. Ն. Թոտորոֆ իր զեկուցումին նիւթ ըրած է «Պալքանեան Միջնադարեան Քաղաքներու ազգագրական կազմութիւնը»:

Պուքրէշի համալսարանի փրոֆ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ խօսք առնելով, հետեւեալ պատմական ճշդումները ըրած է Հայերու կատարած մեծ դերին վրայ:

Հայագէտի հանգամանքս անհրաժեշտ կը դարձնէ փրոֆ. Ն. Թոտորոֆի ուշադրութիւնը հրաւիրել այն իրողութեան վրայ, որ խօսելով պալքանեան միջնադարեան քաղաքներու ազգագրական կազմութեան մասին, պէտք չէ մոռնալ ստորագծել հայ ազգագրական տարրի կարեւորութիւնը, ոչ միայն Մոլտովայի եւ Վալաքիայի, այլ նաեւ Պուլկարիոյ քաղաքներուն մէջ: Հայերը քաղաքներուն տուած են որոշ զարգացում մը, ըլլալով սկզբնական շարժիչ ուժերը տնտեսական կեանքին, յատկապէս իրենց առեւտրական եւ արհեստաւորական գործունէութեամբ: Կարելի չէ խօսիլ միայն յոյն եւ մահմետական ժողովուրդներու մասին, որոնք իրենց շեշտը դրած ըլլան պալքանեան քաղաքներու կեանքին մէջ, քանի որ Հայերը կարեւոր դեր կատարած են այդ քաղաքներու կեանքին եւ զարգացման մէջ:

Խօսելով Պուլկարիոյ քաղաքներուն մասին, պէտք է նշել հայ պատմագիր Սեբէոսի «Հերակլիոսի պատմութիւն» երկին մէջ արձանագրուած իրողութինը, ուր կը կարդանք, թէ 602–610 տարիներու ընթացքին, Փոքաս կայսեր հրամանով Թրակիոյ մէջ հաստատուած են 30.000 հայ ընտանիքներ: 909 թուականին, Ժան Զիմիսքէս հայ պաւլիկեաններ կը տեղաւորէ Ֆիլիփոփոլ քաղաքին մէջ: Ուրիշ հայ պատմագիր մը, Ստեփան Ասողիկ, իր «Պատմութիւն տիեզերական» աշխատութեան մէջ կը տեղեկագրէ, որ Հայեր գաղթած եւ հաստատուած են այնտեղ Վասիլէ Բ. կայսեր ժամանակ (976–1025): Աննա Քոմնէն մեզի կը տեղեկացնէ, որ իր հօր՝ Ալեքսիսի ժամանակ (1081–1118), Ֆիլիփոփոլի բնակչութեան մեծ մասը կը բաղկանար Հայերէ: Այս Հայերը միշտ չեն մնացած Ֆիլիփոփոլի մէջ: Անոնք նոր գաղութներ կազմեցին ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ: Յաջորդ դարերու ընթացքին Հայերը հաստատուեցան Վառնա, Սոֆիա եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Չեմ աւելցներ նաեւ Պուրկազ քաղաքը, որ բաւական ուշ հիմնուած քաղաք մըն է, թէեւ այնտեղ ալ կային բազմաթիւ Հայեր:

Պիտի չկրնամ կարծիք յայտնել Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի հայկական գաղութներու մասին. բայց կրնամ քանի մը տեղեկութիւններ տալ Մոլտովայի հայկական գաղութներուն համար: Ահա այս զանգուածային գաղթի սկզբնաւորութիւնը:

Սկսած 1240ական թուականներէն, Հայերը հոծ զանգուածներով կը հաստատուին Խրիմի եւ յատկապէս Քաֆֆա քաղաքին մէջ, որ սկսած 1261 թուականէն կը դառնայ ճենովական առեւտրական գաղթավայր մը: Արեւելեան լեզուներու դպրոցի հայերէնի նախկին ուսուցիչ— Ֆր. Մաքլէր իր «Հայաստան եւ Խրիմ» աշխատութեան մէջ կը նշէ 1307ին Քաֆֆայի մէջ հայերէն լեզուով գրուած «Մարտիրոսագրութիւն» մը: Այս ձեռագիրը ներկայիս կը գտնուի Փարիզի Ազգային Մատենադարանին մէջ:

Բայց այն տեղեկութիւնները, զորս ա-

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Բ. Աշխարհամարտի դառնութիւնները ճաշակած սերունդի մը յաջորդները հասակ առին Պուրճ Համմուտի մէջ: Նոր սերունդ մը կը շնչէ այնտեղ հիմա: Գիտակից է ան, յարգալիր իր ազգային աւանդութիւններուն հանդէպ, գիտէ բարձրը պահել իր ցեղին արժանիքը: Թուրքիոյ բարքերը իրենց հետ շալկած ու այս կողմերը բերած մարդիկ այսօր հրճուանքով կը դիտեն նոր ծաղկող սերունդը, որ կը խօսի իր մայրենի լեզուն, որ կը ձգտի կրթուելու, ուսանելու եւ բարձրին հասնելու:

Սերունդ մը կայ Պուրճ Համմուտի մէջ, առողջ՝ իր հայկական դիմագիծով, հպարտ՝ իր ազգային համոզումներով: Ոչինչէն ստեղծուեցաւ այդ սերունդը, հրաշքի մը արդիւնքն է ան: Նոյնինքն՝ հրաշքը: Մեր ցեղին յաւիտենականացման մեծ գրաւականն է Պուրճ Համմուտի ճահիճներէն կեանքի ցանցին մէջ մտնող այս նոր սերունդը: Եւ այս բոլորը հազիւ 25 տարուան կեանքի մը ընթացքին:

Քառորդ դարը բաւական եղաւ, որ մարդկութենէն դուրս դասուած մարդկային ուրուականներ եղունգներով շինեն նոր քաղաք մը: Իր շէնքերով, վաճառատուներով, ճարտարարուեստով, դպրոցներու եւ եկեղեցիներու ցանցերով, իր դեղարաններով, մտաւորական ներկայացուցիչներով, վերջին տարիներուն հաստատուած դրամատուներով, միութենական առողջ կեանքով, իր Հայութիւնը լաւապէս մարսած նոր սերունդով, որ արթուն է, ճարպիկ, եւ հաւատացէք, նաեւ գեղեցիկ...:

Պուրճ Համմուտի Հայութիւնը կը վայելէ գիտութեան նոր բարիքները: Անձնական ինքնաշարժ, հեռատեսիլ, ելեկտրականութեամբ բանող տնային այլ առարկաներ մտած են իր յարկէն ներս: Կը վայելէ Լիբանանցիի իր բոլոր իրաւունքները, կը շնչէ ազատ:

Պուրճ Համմուտ, որ 30 տարուան պատմութիւն մը ունի տակաւին, հիմնուած է կիլիկեցի քիչ մը կոշտ, քիչ մը տղէտ, քիչ մը ամէն բան եղող Հայերու կողմէ, որոնք այսօր փոխուած են հիմնովին: Երիտասարդութիւն մը կայ այսօր Պուրճ Համմուտի մէջ, որ հպարտ է իր տխուր անցեալով, որ երբեք չամչնար յայտարարելու թէ ինք զաւակը եղած է խեղճ ու թշուառ ծնողքի մը, Թրքախօս ծնողքի մը, որ հպարտ է նոյնքան իր երեսուն տարուան պզտիկ պատմութեամբ, որու ընթացքին մեծ գործ տեսած ըլլալու հոգեկան գոհունակութիւնը ունի:

Պուրճ Համմուտ, այս հազիւ երեսուն տարեկան երիտասարդ քաղաքը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ հայ ժողովուրդին տոկունութեան, տեւականութեան, դարշահոտ ճահիճները իր շունչով ցամքեցնելու խիզախութեան, խօսուն մէկ պատկերը, որ Հայոց եւ Լիբանանի պատմութեան էջերուն մէջ անջնջելի պիտի մնայ:

×

Մենք ներկայացուցինք Պուրճ Համմուտի երեսնամեայ կեանքին ամփոփ մէկ պատկերը, թուեցինք ընդհանրապէս յիշատակութեան արժանի առաւելութիւնները, առանց ակնարկելու կարգ մը այլ անպատեհութիւններու, որոնք գոյութիւն ունին շրջանին մէջ: Մենք լաւատես ենք եւ լաւատեսի ակնոցով մօտենալով հարցերուն, յիշեցինք այն շինարար երեւոյթները, որոնք այդ շրջանի ժողովուրդին ճիգին շնորհիւ կատարուած են: Ուրեմն, չենք ուզեր անդրադառնալ կարգ մը խոցելի կէտերու, ընկերային եւ հասարակական կեանքէն ներս, որոնք անպայման սրբագրութեան կը կարօտին:

Յոյս ունինք, որ մօտ ապագային, գիտակից սերունդի մը աճումով, պիտի ստեղծուի առաւել պայծառ դիմագիծով Պուրճ Համմուտ մը, որ իրապէս պանծացնէ Հայուն անցեալը եւ ապագան:

(7 եւ վերջ)

կագեմական Աշոտ Յովհաննիսեան կու տայ «Պատմա-Բանասիրական Հանդէս»ին մէջ, (1, 1958, էջ 65–109) իր «Հայերի ռուսական կողմնորոշման նախապատմութիւնից» խորագրուած յօդուածով, կը հաստատէ Հայերու ներկայութիւնը Խրիմի եւ Վոլկայի շրջանին մէջ՝ դեռեւս 10րդ դարէն (էջ 67–70): Հայկական հոծ գաղթականութեան մը հաստատման հարցը Խրիմի եւ Ուկրաինայի մէջ սկըսած՝ 10 եւ 11րդ դարերէն, ուսումնասիրութեան հարց եղած է Երեւանի Մատենադարանի տնօրէն Լեւոն Խաչիկեանի, Վ. Կ. Ոսկանեանի, Լ. Մ. Մելիքսէթ Բէկի, Վ. Վ. Կրապովիէցկիի եւ ուրիշներու կողմէ, ընդարձակ յօդուածներով՝ «Ուկրաինական եւ հայ ժողովուրդների պատմական կապեր եւ բարեկամութիւն» խորագրին տակ (Երեւան, 1961): Ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ այս հատորին վրայ:

Ղրիմի Հայերը ներսուժ վաճառականութիւն մը կազմակերպեցին կեդրոնական Եւրոպայի հետ եւ այս առթիւ գաղութ մը հիմնեցին Լեմպէրկի մէջ: Լեմպէրկի, Քիեւի եւ Խորհ. Հայաստանի պատմաբաններ չորս մը աշխատութիւններով մանրամասն տեղեկութիւններ տուին Քաֆֆայի Հայերու կողմէ կատարուած խաճառականութեան մասին, զոր անոնք կը կատարէին թաթարական առեւտրական ճամբով՝ Լեմպէրկի Հայերուն հետ: Այս առեւտրական ճամբու մէկ ճիւղը, Սուչավայէն եւ Պրըլաթէն անցնելով կը տանէր մինչեւ Պոլիս: Ռումանական հողի վրայ կատարուած այս միջազգային առեւտուրին արդիւնքը եղաւ հայկական հոծ գանգուածներու տեղաւորումը Մոլտովայի մէջ՝ դանուբեան իշխանութիւններու կազմաւորումէն առաջ:

Այս բոլորը մեզի ենթադրել կու տան, որ Հայերը մոլտովական քաղաքներու մէջ հաստատուած են 14րդ դարուն: Արդարեւ մեր տրամադրութեան տակ ունինք էջմիածնի հայ կաթողիկոսի 1365 թուակիր մէկ կոնդակը, որով ան Մոլտովայի Հայերը կ'ենթարկէ Լեմպէրկի հայկական Եպիսկոպոսարանի օրէնսդրութեան: Այս հարցին մասին մենք կը յանձնարարենք նաեւ լեհ արեւելագէտ յայտնի գիտնական Միխայլ Լեւիցքիի եւ Ռենաթա Քոհնովայի մէկ ուսումնասիրութիւնը, որ 1957ին հրատարակուեցաւ «Ռոչնիք Օրիենթալիսթիչնի»ի մէջ: Պէտք է նշել նաեւ, որ 1401ին, Մոլտովայի Աղեքսանդր Բարին իշխանը ստեղծեց Սուչավայի հայ Եպիսկոպոսարանը, ինչպէս երեւան կու գայ ռումէն պատմաբան Փ. Փ. Փանաիթեսքուի հրատարակած մէկ փաստաթուղթէն:

Հետեւաբար ռումէն պատմաբան Ն. Եորկա իրաւացիօրէն նկատած է, որ Հայերը Մոլտովայի մէջ հաստատուած էին դեռեւս 14րդ դարէն: Անոնք այս երկրին մէջ ստեղծեցին ուժեղ գաղութներ, որոնք որոշ քաղաքներու մէջ ունէին մինչեւ 1000 ընտանիքներ: Ասոնցմէ թուենք Սուչավա, Եաշ, Պոթոշան, Տորոհոյ, Ֆոքշան, Սիրէթ, Ռոման, Կալաց, Վասլույ, Պաքըու եւ Պըրլատ քաղաքները, ուր Հայերը, ըստ Ն. Եորկայի կարծիքին, ունեցան տնտեսական կարեւոր դեր մը (Տես անոր յօդուածը՝ գրուած Մոլտովայի Հայերու ծագման մասին, եւ հրատարակուած 1927ին «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ, առանց նշելու անոր ուրիշ գրութիւնները, որոնցմով ան կը փաստէ այս իրողութիւնը): Գալով Սուչավա, Սիրէթ, Վասլույ եւ Պըրլատ քաղաքներուն, մենք տեղեակ ենք հայկական ինքնավար վարչական կազմակերպութիւններու, որոնք գոյութիւն ունէին այնտեղ: Սուչավայի մէջ Հայերը ունեցած են «Շուլթայս» մը, որ կը կոչուէր «շոլթուզ» կամ «վոյթ» (քաղաքապետ) եւ կան փաստաթուղթեր, որ մեզի կը տեղեկացնեն, թէ դեռ 1445 թուականին գոյութիւն ունեցած է Սարգիս անունով «վոյթ» մը: Գիտենք նաեւ, թէ Լեմպէրկի մէջ Հայերը ունեցած են իրենց սեփական դատարանը, ուր կը դատէին Հայերը համաձայն Մխիթար Գոշի Դատաստանագրքին: Մինչ մենք ոչինչ գիտէինք Մոլտովայի Հայերու սեփական դատարանի մասին: Արդ, 1960ին, հայ երիտասարդ պատմագէտ մը, Վ. Գրիգորեան, Քիեւի պետական կեդրոնական դիւանին մէջ երեւան հանեց փաստաթուղթ մը, որուն մէջ կը խօսուի Եաշի մէջ 1574 թուականին գործած հայկական դատարանի մը մասին:

Ահա, թէ ինչ պէտք էր ըսել, հակիրճ կերպով, լրացնելու համար Փրոֆ. Թոտորոֆի ըրած իմաստուն եւ հետաքրքրական զեկուցումը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

UN TEMOIN (1)

Ռոժէ Պէզիւ սովորական պատմութիւններու շրջանակէն դուրս ելլելով փորձած է ապրեցնել բանաստեղծական իտէալի մը մարդկային խորհուրդը, զայն վերածելով անարատ զոհաբերումի:

Հիւծախտաւոր երիտասարդ բանաստեղծ մը կ'ապրի իր գերագոյն երկը, որ մահուամբ պիտի վերջանայ: Իր անմիջական շրջապատին մէջ Հրեայ մը իր Հրէութեան առամին տեսակ մը լուծում կը փնտռէ հեռանալով խարեպատիր ամէն փորձէ՝ ապրելով իբրեւ ամբողջական Հրեայ եւ փարելով իր կրօնքին ու դարաւոր պատմութեան: Բանաստեղծը այս կեցուածքը իր սրտին մօտ կը գտնէ քանի որ ինքն ալ ի գին ամէն բանի չուզեր դաւաճանել իր բանաստեղծի էութեան ամէնէն ուժգին ձգտումներուն: Կան նաեւ բժիշկ մը եւ իր գեղեցիկ կինը որ ծիծաղելի կը դարձնէ ամուսինը ամէն տեսակ անհաւատարմութիւններով: Բըժիշկը ձախողած մըն է որ կը տառապի տեսակ մը ստորադասութեան զգացումէ կամ տկարութենէ ու ինքզինքը արժանի չի նկատեր գեղեցիկ ու իրմէ բարձր կընոջը, կը համակերպի խաբուած ու արհամարհուած ամուսնի դիրքին, որովհետեւ կը սիրէ:

Սովորական չեն ո՛չ նիւթը եւ ո՛չ ալ պատմելու կերպը: Գործը տեսակ մը բանաստեղծական վերլուծումն է կեանքի մէկ երեսին որ ճակատագիրն է թէ տառապող արուեստագէտին, թէ կրօնքին մէջ ամբողջական փրկութիւն փնտռող մարդուն եւ թէ ստորադասութեան զգացումով թունաւորուած մարդուն: Սէրը՝ իր զանազան յայտնութիւններով ու երեսներով կ'իշխէ այս ճակատագրին:

Շահեկան եւ ուժեղ գործ մըն է, որ ընթերցողը կը մղէ առանին հետաքրքրութիւններէ վեր տարբեր հետաքրքրութեանց:

Կեդրոնական դէմքը միշտ հիւծախտաւոր բանաստեղծն է որ «վկայ» մըն է, տարբեր բայց մարդկային աշխարհի մը մէջ գալարուող:

Բուն բանաստեղծութիւնը այս դըժբախտ ու դատապարտեալ հերոսին կեանքն է: Հերոսը գիտակից է ասոր ու գրեթէ աւելի կ'ապրի իր գործը որ մեծ ճիչի մը մէջ կը լուծուի գերագոյն վայրկեանին:

DEBUSSY ET EDGAR POE (2)

«Տիւ Ռոշէ» հրատարակչական «Տոմէն Միւզիքալ» (երաժշտական կալուած) կոչուած հաւաքածոն չափազանց շահեկան ուսումնասիրութիւններ լոյս կ'ընծայէ Փիէռ Սուչինսքիի ղեկավարութեամբ:

Այս վերջին գործին հեղինակն է Էտուար Լոքսփայզըր որ բազմաթիւ անտիպ նամակներ ու վկայութիւններ հաւաքելով կը ջանայ լոյսին բերել Տըպիւսիի անհատականութեան կարեւոր մէկ երեսը:

Տըպիւսիի ծննդեան հարիւրամեակն է այս տարի: Ֆրանսացի մեծ երգահանը իր կարճ կեանքի ընթացքին բազմաթիւ ծրագիրներ մշակած է առանց իրականացնելու: Այս ծրագիրներէն երկուքը կապ ունին Էտկար Փոյի գործերուն հետ: Փոյի «Սատանան աշտարակին մէջ» եւ «Ուշէր ընտանիքին անկումը» պատմուածքներուն վրայ երկու օփերաներ գրել կ'ուզէր Տըպիւսի: Տարիներով չափեց, ձեւեց, փորձեց, խորհեցաւ, բայց ոչ մէկը գրեց: Շարունակ կը խօսէր այս ծրագիրներուն մասին եւ իր բարեկամներուն ուղղուած նամակներուն մէջ ալ միշտ կը պատմէր այս մասին:

Տըպիւսիի նկարագրին ողբերգական գիծերը ծանօթ են եւ կը ցոլանան «Փէլէաս է Մելիզանտ» օփերային մէջ:

Այս ուսումնասիրութիւնը կարդալով երաժշտասէրները որոշ կերպով կը տեսնեն թէ ինչպէս Փոյի ազդեցութիւնը արձագանգ գտած է երգահանին էութեան մէջ:

Պոտլէր խորապէս ազդուած էր Փոյէն, որովհետեւ արդէն իր նկարագրին դըժխեմ ցոլքը կը տեսնէր հանճարեղ Ամերիկացիին մէջ:

Այժմ այս ուսումնասիրութիւնը ցոյց կու տայ որ Էտկար Փոյի ստեղծած ցնցող աշխարհին մէջ ապրած է նաեւ Տըպիւսի:

Գիրքը Անտրէ Շաֆնէրի կողմէ ստորագրուած երկար յառաջաբան մը ունի, որուն մէջ մեծանուն քննադատը կը վերլուծէ Փոյի ազդեցութիւնը Տըպիւսիի վրայ:

Շահեկան վկայութիւն մըն է այս գործը:

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

1) Roger Bésus : Albin Michel, Paris 1962.

2) E. Lockspeiser : Editions du Rocher, Monaco 1962.

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԾՈՎԸ

Ծովը յստակ է մերթ՝
Մանկան աչքի նման,
Մերթ էլ դառնում է խե՛նթ:
Ձես նմանչի նրան·
Մերթ այնպէս է թւում,
Թէ հայելի է մեծ,
Մերթ էլ ծառս է լինում
Անսանձ նժոյգի պէս:
Բաշը քամուն տուած
Վարգում է, վրնջում,
Մերթ էլ երախաբաց՝
Վար ու վեր է թռչում:
Մռնչում է այնպէս
Ցասկոտ ու կատաղի,
Կարծես խորունկ փոսում
Բանտուած առիւծ լինի,
Որ ո՛ւր որ է պիտի
Ոստնի ու ելնի դուրս,
Բայց դիպչելով պատի
Լոկ փնչում է անյոյս:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Ի հարկէ, որովհետեւ անկից քանի մը օր ետք կառավարութեան թղթատար ջոկատին դէմ կ'ելլէ Աւազակապետը, կը մերկացնէ ու ամէնուն ալ ականջը կըտրելով տոպրակի մը մէջ կը լեցնէ ու կ'ըսէ. «Ասոնք նուէրներս թող ըլլան. տարէք Շաքիր փաշային որ Սուլթանին զըրկէ: Խեղճ գիւղացիին գլուխին տեղ հազարուորներ պիտի ձգեմ, բայց ոչ թէ ձեզի նման անտառուններ սպաննելով, այլ Շաքիրներ՝ որ սովկան»: Կառավարութիւնը չկրցաւ ինչ ընելը: Այս անգամ ոխրահաչակ Սասունէն փաշան առաջ անցաւ: Շաբաթներով անոր հետքը փընտռեց ու նորէն վերադարձաւ: Անանկ կը պատմեն թէ մէկ օրուան մէջ տեսնողներ եղած են զինք չղթայ լեռներու վրայ ու ահագին մզոններով հեռու, Պանա–Մահու անուն գետին քովերը: Գիտէ՞ք որչափ հեռաւորութիւն է ըսածս. մօտաւորապէս երկու օրուան ճամբայ:

— Օ՜, անիկա շատ խոշոր առասպել մը եղաւ, Հայր Սուրբ, արդեօք հաւատացողներ ալ կա՞ն:

— Ի՞նչպէս չէ: Ոչ թէ ռամիկ դասակարգը միայն, այլ նոյնիսկ զինուորական բարձր շրջանակներու մէջ կան հաւատացողներ, յարեց վանահայրը:

— Յետոյ ի՞նչ եղաւ այդ մարդը:

— Ո՛վ գիտէ, ըսած պատմութիւնս կատարուածէն շատ առաջ էր: Անկից ետքը «մէրը՝ մանուկին ուրացաւ մեր երկրին մէջ»: Ասեն մը անանկ լուր տարածեցին թէ սպաննուած է. յետոյ բերնէ բերան լսողներ եղան թէ կենդանի է, բայց արտասահման կը գտնուի: Վերջապէս, որոշ տեղեկութիւն մը չեմ կրնար տալ:

— Կենդանի ըլլալու չէ, Հայր Սուրբ, եթէ ոչ տանկ մարդ մը չի կրնար արտասահման մնալ. մինչեւ հիմա անպատճառ կը վերադառնար:

— Ես ալ նոյն գաղափարէն եմ, որովհետեւ այդ ոգին ունեցող անձ մը չի վախնար ոչ զնդակէ եւ ոչ ալ տանջանքէ: Ա՛խ, անպատճառ սպաննուած է:

— Մի՛ վշտանաք: Աստուած անոր պէս շատ մը հսկայ Աւազակապետներ կրնայ ստեղծել: Միայն թէ ուխտենք լուծել անոր վրէժը:

— Այո՛, կը հաւատամ, բայց...

Վանահօր դէմքը մթնցաւ ինչպէս ապառաժ մը որուն վրայ կ'իյնայ փոթորկալից ամպ մը: Այդ յանկարծական երեւոյթը հոգիին վրդովումն էր, որ պատեց զինք իր բովանդակ դառնութեամբ: Չկրցաւ իր խօսքը առաջ տանիլ, չկրցաւ արտասանել մտքէն անցածը, չկրցաւ ըսել. «Բայց ո՞ւր են անոնք, ո՞ւր են Աւազակապետին նմանողներ, ո՞ր օրուան կը սպասեն, միթէ չե՞ն տեսներ թէ երկիրս արիւն առեր կ'երթայ, թէ ազգ մը ամբողջ կրակներու մէջ է եւ թէ Հայը բնաջինջ կ'ըլլայ...»:

— Այդ Աւազակապետ կոչուած մարդերնիդ ո՞ր կուսակցութեան կը պատկանէր, աւելցուց լեռներու հսկան իր հարցումները փոխելու դիտումով մը:

— Ոչ մէկ կուսակցութեան կը պատկանէր: Անոր աջ բազուկներն էին Վանական ու Ներսէս Արծրունի անունով անձնուրացներ:

— Վանակա՞ն ըսիք:

— Այո՛:

— Կենդանի՞ն է:

— Ի հարկէ, բայց ժողովուրդը միայն այդ անուան տակ ճանչցաւ զինքը:

— Ան ո՞ւր է:

— Կոտորածի ատեն ապստամբական կռիւի մը մէջ սպաննուեցաւ ու մարմինը մնաց Արարուց հրապարակին վրայ երեք օր:

— Հապա՞ Ներսէս Արծրունին:

— Յայտնի չէ, անոր մարմինը չգըտնուեցաւ:

Աւազակապետը հասկցաւ թէ խեղճ միամիտ կղերականը հաւատացած էր որ Աւազակապետն ու Ներսէս Արծրունին տարբեր անձնաւորութիւններ էին: Ատոր ալ պատճառը սա էր որ Ներսէս Արծրունի անունով ճանչցուած ժամանակ Աւազակապետի գոյութիւնը կը ծածկէր, եւ փոխադարձաբար, Աւազակապետ անունով ճանչցուած միջոցին Ներսէս Արծրունիի գոյութիւնը կը ծածկէր: Այսպէս, երկու անձնաւորութիւն էր ինք:

— Իմացածիս նայելով՝ այդ Վանական ըսած մարդերնիդ վարդապետ մըն է եղեր. արդեօք ճի՞շդ է, հարցուց Աւազակապետը:

— Շիտակ է, Վարագայ վանքին վարդապետներէն մին է, պատասխանեց վանահայրը, բայց կղերական սքեմը վերջին ժամանակներու մէջ հագաւ:

— Ծանօ՞թ էիք իրեն:

— Երկու անգամ տեսած եմ զինքը:

— Բնիկ ո՞ր երկրացի էր Վանական:

(Շար.)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

Պ. Պետրոս Ոսկերիչեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Թիւրտօղլուեան (Հալէպ), Այրի Տիկին Եսթեր Պէօրէք-ճեան եւ զաւակները Ստեփան (Պոլիս) եւ Օննիկ: Տէր եւ Տիկին Ժօզէֆ Տէրմէն-ճեան, Այրի Տիկին Վարսէն Ալթունեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արմենուհի Ազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշամ Ալթունեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Արմենակ Ալթուն-եան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Ալթունեան եւ զաւակ-ները, Այրի Տիկին Արուսեակ Գուրուչ-եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բար-սեղ Գուրուչեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Կիւ-լէսէրեան, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Թիւրտօղլուեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թիւրտօղլուեան (Հալէպ), Այրի Տիկին Ա. Գույումճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արզույեան եւ զաւակը, Ոսկերիչեան ընտանիքները (Աթէնք եւ Երեւան), Զօթուրեան, Սէ-մէրճեան, Յովտանեան, Գրիգորեան, Խաչուկեան, Թիւրտօղլուեան եւ Տէրմէն-ճեան ընտանիքները եւ բարեկամները անհուն վիշտով կը ծանուցանեն մահը ի-րենց կնոջ, մօր, զաւկին, քրոջ եւ ազգա-կանին՝

ԼՕԺԷՆԻ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի 20 Օգոստոս ժամը 14,30ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկր-տիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատու-նը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ ամփոփուելու համար:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլա-լով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկա-տել:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայրենակիցներ, Իսի լէ Մուլինոյի «Խրիմեան» սրահին հողաբար մարմինը փոխուած ըլլալով, կը ծանուցանէ թէ այսուհետեւ, սրահին պէտք ունեցողները (հարսանիք, նշանտուք, դասախօսու-թիւն, ժողով եւայլն) պէտք է դիմեն միայն ներկայ նոր վարչութեան, ամէն Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9–10 «Խը-րիմեան» դպրոցը, 2 Րիւ տը լա Տէ-փանս:

Նոյն ժամերուն բաց է նաեւ «Զաւար-եան» կոմիտէի Վարուժան – Սիամանթօ եւ Իսիի Նոր Սերունդի խանասոր խում-բի միացեալ գրադարանը: Իսիի դպրո-ցին ուսուցման զարկ տալու համար Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբը հինգ հա-րիւր Ն. Ֆ.ի նուէր մը ըրած է հոգա-բարձութեանս, եւ միաժամանակ յանձն առած է սրահին պահպանման հոգատա-րութիւնը, ու նոր սեղաններու գնում; եւ այլ զանազան ծախքեր:

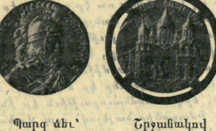
ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.

Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազ-դերուն:

Ազգ. ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնա-կան թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրա-տարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաս-տատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաս-տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ-տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ-գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կեր-պով կը հետեւի պետական լիսէներու ար-դիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաճալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանու-հիները հայագիտական ծանօթութիւննե-րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տա-րեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւն-ներու համար դիմել հաստատութեան տը-նօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01-72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐ-ՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ-գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատ-րաստութեամբ:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնա-կատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցու-թեամբ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962

Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւն-ները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բա-րեկիրթ եւ յառաջադէմ ուսէ աշա-կերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՊԱՆԴՈԿ ՄԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ԱՒԵՏԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

QUEENS' HOTEL

76, Queensborough Terrace
— LONDON W2 —
BAYSwater 1027, 1101

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զաղմազճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՑՈՐՉԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ՉՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՕԳՈՍՏՈՍ

MARDI 21 AOUT 1962

38րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9383 — 38e ANNÉE — Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 5284

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀ, ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

Հեթանոս քուրմերուն թէ քրիստոնեայ սուրբերուն հետ, Հայուն հողին է որ կապրի բոլորին մէջ, երբ Տարօն աշխարհի, հայրենի աշխարհի իմաստութեան եւ քաջութեան էջերը վերստին կը թերթենք։ Իմաստութիւն եւ քաջութիւն. երկու առնական յատկանիշներ, որոնք գոյատեւման անխորտակելի յենարանները եղան Հայութեան։

Իսկ Տարօնը տուաւ մեզի ե՛ւ իմաստութիւն, ե՛ւ քաջութիւն։

Մահկանացուի մեր լեզուները կը կապուին. բառերն ու միտքերը անհամարձակ արձագանգները կը վերածուին՝ երբ թօթուանք մեր հողիներուն, երբ վախկոտ քայլերով ներս կը մտնենք Տարօնի աշխարհէն։

Խորանին նոյուածքը պատմահայր Խորենացիին, ցող կուտայ մեր էութեան՝ աստուածատաք Մեծութեան մը առջեւ ծնրադրելու հրաւէրով։

Հայ բառերուն ստեղնաշարը ձայնատու գիրերու նուիթականացած կերպարանքով, «Հայաստան», «Հայրենի աշխարհ» կը գրեն մեծատառ՝ մեր որբացած հողիներու պաստառին վրայ, եւ Մեծն Մաշտոց Մեսրոպի ոտքերուն հետքերը կը փնտռենք Տարօն աշխարհին մէջ։

Ու ահա, իմաստութեան լոյսերով շլացած մեր աչքերուն առջեւ կը կանգնի՝ Վահագնեան սերունդը մեծի տանն Մամիկոնեանց։

Դարերու յորձանուտ աւերներուն դէմ, Մեսրոպեան տառերը կը դառնան ամրակուռ Վահաններ եւ Վարդանները քաջակորով, անմահութեան դուռները բաց կը պահեն հայ ժողովուրդին առջեւ, պարտութեան մէջ իսկ յաղթանակի չփորումը ժառանգ ձգելով ապրող Հայութեան։

Պատկառազդու այս մեծութիւններու յիշատակը, ապրուած օրերու չօշափելի իրողութիւններու կը վերածուին, երբ Նորագոյն շրջանի հերոսական դէմքերը կը ցցուին մեր աչքին առջեւ, թշնամիներուն իսկ պատկառանք պարտադրող։

Յեղափոխութիւն եւ յեղափոխական բառերու կերտումին մէջ Տարօնը արժանավայել իր բաժինը կը վերցնէ։

Սպարոններն ու Գէորգները, Աղբիւր Սերոբներն ու Հրայրները եւ իրենց յեղափոխականի մկրտութիւնը Տարօնի սարերուն վրայ առած Անդրանիկներն ու Ռուբէնները, ու հազարները անուանի թէ անանուն հերոսներուն զորս Տարօնը տուաւ Հայութեան, լուսեղէն անունները պիտի մնան հայ ժողովուրդի յեղափոխական պատմագրութեան էջերուն վրայ։

Այս բոլորին մէջ սակայն, ինչ որ Տարօնի հողին կը յատկանշէ, ուրացումն է տեղական փառասիրութեան, նեղմիտ հըպարտանքի։ Տարօնի ծնունդ մտքի ու քաջութեան տիտանեան կոթողները, իրենց հմայքը սփռեցին ամբողջ հայ աշխարհին վրայ։ Կը յիշենք Տարօնի աշխարհը, երբ ծննդավայր Մեսրոպներու կամ Մամիկոնեաններու, պարզապէս պատմագրական ճշդում մը բրած ըլլալու համար միայն։ Ինքը Տարօնցին ալ, չունեցաւ երբեք սխալը տեղական հայրենասիրութեան մը նեղմտութիւնով նսեմացնելու մեծութիւնը իր զաւակներուն։

Այնքա՛ն մեծ եղան անոնք, Տարօնածը ծնունդ տիտանները հայ ժողովուրդին, որ ոչ ոքի մտքին մէջ տեղ գրաւեց անոնց ծննդավայրը։ Անոնց կատարած գործը, իմացական, հոգեկան թէ առնական քաջութեան դրուագներով հարուստ, Հայաստան աշխարհի տարածքին սեփականութիւնը դարձաւ՝ Հայը խորհրդանշող։

Ամէն մարդ որ ումպ մը ջուր խմեց Այբբենգիմի լուսաղբիւրէն, կամ նոյնիսկ ականջալուր եղաւ հայ մամիկներու հէքեաթներուն, պաշտամունքի եւ հպարտութեան զահոյք մը զետեղեց իր հոգիին մէջ, ուր տիրաբար բազմեցան Մաշտոց Մեսրոպն ու Քաջն Վարդանը անմահական։ Եւ ոչ ոքի մտքէն անցաւ իմանալ թէ ո՛ր տեղի ծնունդ են անոնք։ Հոս իսկ է մեծութիւնը Տարօնին եւ Տարօնցիին, սկսած իր հեթանոսական փառքի օրերէն, մինչեւ մեր օրերը աստանդական։

«Ո՛վ որ Սուլթան մը ունի իր հոգիին մէջ» երգեց հէքեաթապատում իր գըրուածքով, մեծանուն հրապարակագիր-գրագէտ Ռուբէն Զարդարեան։

Իսկ Տարօնը եղաւ իմաստութեան եւ քաջութեան Սուլթանակերտ օրրանը Հայութեան, ուրկէ ալիքաւորուած՝ գնաց տեղաւորուիլ ամէն մէկ Հայու հոգիին մէջ։

Փա՜ռք իմաստութեան խորան եւ հերոսութեան Վահագնեան մեհեան յաւիտենական Տարօնին։

«ԱՍՊԱՐԷԶ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՃԱՌԸ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ «ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒՆ»

Քանի մը հարիւր հազար հոգի Կարմիր Հրապարակը եւ շրջակայքը ողողած էին, ողջունելու համար խորհրդային երեք «հերոսները»։

Երկուքը՝ Նիքոլայեւ եւ Փոփովիչ յանուն գիտութեան եւ Նիքիթա Սերկեւիչ Խրուշչեւ յանուն մարքսեան յեղափոխական շարժումին։

Ապա, Խրուշչեւ որ իր կողքին ունէր բացի օրուան հերոսներէն, իր բարձրաստիճան ընկերները եւ խորհրդային գիտութեան մեծանուն ներկայացուցիչները (յիշենք անգամ մը եւս թէ տիեզերագնացներու կենսաբանական տոկունութեան մէջ, գլխաւոր դեր ունեցողը եղած է Փրոֆ. Սիսակեան), ճառ մը խօսեցաւ, փաստելու համար մարքսեան վարչաձեւին «անհերքելի» առաւելութիւնները։

Նախքան այդ, Նիքոլայեւ եւ Փոփովիչ կարդացին իրենց տեղեկագիրները, ապա կը խօսի Խրուշչեւ.— «Երրորդ անգամն ըլլալով, հաւաքուած ենք Կարմիր Հրապարակին վրայ, տօնելու համար Սովետներու երկրին յաղթանակը անջրպետին վրայ»։ Կ'ակնարկէ Թրումընի թերահաւատութեան, յետոյ աւելի կ'ընդլայնէ եւ կը հասնի... Պերլին։

«Պատրաստ ենք երաշխաւորութիւններ տալու Արեւմտեան Պերլինի, բայց միայն այն ատեն երբ գերմանական հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրուի։ Եթէ այնպէս կը նկատուի թէ օտար զօրքի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է Արեւմըտեան Պերլին, պատրաստ ենք ՄԱԿի զօրքին ներկայութիւնը ընդունելու քաղաքին այդ մասին մէջ։ Ազատ եւ խաղաղ ապրելու համար, պէտք է ամրապնդել հետզհետէ խաղաղութիւնը եւ առաջին աթիւ, իրագործել ընդհանուր եւ ամբողջական ապազինումը։ Այդ նպատակով հարկ է նախ մաքրել Բ. աշխարհամարտէն մնացած հետքերը։ Գերմանական դաշնագրի կնքումը լաւ հիմ մըն է։ Եթէ Արեւմտեանները մերժեն ստորագրել այս դաշնագիրը, կը ստիպուինք հրաժարիլ անկէ եւ հաշտութեան դաշինք ստորագրել Արեւելեան Գերմանիոյ հետ»։

Խրուշչեւ շեշտեց նաեւ թէ «Ատլանտեան Ուխտի պատերազմական կայաննեըը՝ Արեւմտեան Պերլին, պէտք է մաքրուին եւ արեւմտեան զօրքերը պէտք է հեռանան քաղաքէն»։

Խրհ. Միութիւնը տրամադիր է ընդունելու որ ՄԱԿի զօրքը փոխարինէ Արեւմտեան զօրքը, պայմանաւ սակայն որ այդ զօրքը Ատլանտեան Ուխտի անդամ պետութեանց չպատկանի։

Անշուշտ, միշտ ըստ Խրուշչեւի, Արեւմտեան Պերլինցիները պէտք է բնականոն յարաբերութիններ պահեն միւս երկիրներուն հետ։ Հաշտութեան դաշնագիր մը պէտք է բոլոր անհրաժեշտ երաշխաւորութիւնները ունենայ այդ տեսակէտով։ Խրուշչեւ կ'ապահովէ նաեւ թէ պիտի չդադրեցնէ իր ճիգերը հաշտութեան դաշնագրի մը ստորագրութեան համար։ «Արեւմտեանները իսկական անձնասպանութիւն մը կատարած կ'ըլլան եթէ փորձեն բանի ուժով լուծել հարցը» աւելցուց խորհրդային վարչապետը, ապա ջատագովեց մարքսեան վարչաձեւի բարիքները։ «Մեր ուժը կը պարտինք, ըսաւ Խրուշչեւ, այն իրողութեան որ Մարքս–Լենինեան գաղափարներուն զօրավիգ կանգնած են ոչ միայն ընկերվարական երկիրներու ժողովուրդները, այլեւ յառաջդիմական բովանդակ մարդկութիւնը»։

× Կրեմլինի մէջ ընդունելութեան ժամանակ նախագահ Պրեժնեւ, Նիքոլայեւի եւ Փոփովիչի ուսին դրած է «Խորհրդային Միութեան Հերոս»ի մետալը, ի ներկայութեան համայնավար պարագլուխներու ինչպէս՝ Եորկու–Տէի Ռումանիոյ կուսակցական Ա. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, Հարրի Ուինսթըն ամերիկացի համայնավար պարագլուխը եւայլն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ արիւնալի միջադէպեր տեղի ունեցած են, Հերմէլի շրջանը, ուր մրցակից ցեղախումբեր բախումներ ունեցած են։ Երեք մեռեալ եւ մէկ ծանր վիրաւոր կայ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը մաքրագործումներու ենթարկուած է վերջերս։ Ռաքոզի եւ Կէրէօ արտաքսուած են կուսակցութենէն։ Ասոնք բանուորական – ընկերվարական (համայնավար) կուսակցութեան գլուխը կը գտնուէին 1956ի յեղափոխութենէն առաջ։ Ուրիշ մաքրագործումներու ալ կը սպասուի։

ԱԼԺԷՐԻ մէջ շատ ծանր միջադէպեր պատահած են։ Ազատ. Ազգ. Բանակի պատկանող տարրեր Փասթէօր հաստատութիւնը խուժած են, եւրոպացի չարաժամար մը սպաննած ու կարգ մը ուրիշ պաշտօնեաներ ալ վիրաւորած են։

ԻՏԱԼԻՈՅ ընդհանուր հիւպատոսին կառքին վրայ զէնք պարպած են Ալժէրի մէջ, հակառակ անոր որ կառքը դիւանագիտական մարմնի պատկանող կառքերու նշաններն ունէր։

ՕՌԱՆԻ մօտ հինգ Եւրոպացիներու եւ չորս մահմետականներու դիակները գըտնուած են առջի օր։

ՖԻԿԱՌՈՅԷՆ եաք, Ֆրանս–Սուար գըրաքննութեան ենթարկուած է առջի օր Ալժէրիոյ մէջ։

ՍԱՅԿՈՆԻ հարաւ–արեւմուտքը 134 համայնավար ըմբոստներ սպաննուած են։

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ Եկեղեցիներու Միջազգային Խորհուրդը (կապ չունի Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին հետ), որ հաւաքուած է Ամսթերտամ կը դատապարտէ համայնավարութիւնը, Պապը եւ Կաթողիկէութիւնը։ Քրիստոնեաներու ուղղուած կոչի մը մէջ, համագումարը կոչ կ'ընէ քրիստոնեաներուն, որպէսզի «ճանչնան եւ դիմակազերծ ընեն համայնավարութիւնը՝ Սաթան ծըպտուած լոյսի հրեշտակի կերպարանքի տակ»։ Միւս կողմէ համագումարը կը դատապարտէ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդը (Փարիզի ժողով) որ կ'ուզէ պաշտօնական ներկայացուցիչներ ղրկել Տիեզերական ժողովին եւ կ'ամբաստանէ «Կաթողիկէ եկեղեցին եւ իր Պապը»։

ՓԼԱՍԹԻՔ ռումբ մը մեծ վնասներ պատճառեց զօր. Մենէի յարկաբաժնին (Փլաս տը լ'Ալմա)։ Զոհ չկայ։

ՏԸ ԿՈԼԻ հանգիստ քուն մը ապահովելու համար, Համպուրկի Ֆրանքեւպավարական ընկերութիւնը ԺԸ. դարու 2 մեթր 25 երկարութեամբ անկողին մը փոխ պիտի տայ, Միւնիխ քաղաքին։ Լայնքը՝ 1 մեթր 70։

ՖՐԱՆՔՈՅԻ Սան–Սեպասթիանի ամառնային ապարանքին մօտ ռումբ մը պայթեցաւ առջի օր։ Անցեալ տարուընէ ի վեր 9րդ մահափորձն է Սպանիոյ ղեկավարին դէմ։

ՇՈՒԷՏԻ բժշկական մարմինը արտօնեց որ թալիտոմիտ առնող, յղի Ամերիկուհին գործողութեան ենթարկուի։ Ծանօթ է որ հանդարտեցուցիչ այդ դեղը առնող մայրերը պակասաւոր տղոց ծնունդ կուտան եւ այս Ամերիկուհին կը նախընտրէր որ վիժումը արտօնուի։ Գործողութենէն եաք բժիշկը վստահեցուցած է թէ երախան պակասաւոր պիտի ծնէր։ Վատիկանը կը դատապարտէ այս «օրինաւոր ոճիրը»։

ՔՈՆԿՈՅԻ տագնապը կը շարունակուի։ Կիզենկա քաղաքական մուտքը գործեց... չուտելով։ Կիզենկա որ ութ ամիս է արգելափակուած է այս գործադուլով կ'ուզէ իր դատավարութիւնը պահանջել։

ՍՈՒՍԹԷԼԻ ՊԱՐԱԳԱՆ

ՅԱՅՏՆԻ ՉԷ ԹԷ Ո՛ՒՐ ԳԱՅԱԾ Է

Երկուշաբթի առաւօտ կարելի չէր եղած ճշդել թէ ո՛ւր գացած է Ալժէրիոյ նախկին կառավարիչ եւ տը Կոլի հին օբերու ընկեր՝ Ժագ Սուսթէլ։

Իտալացիք կը վստահեցնէին թէ երկրէն արտաքսած են բայց կարելի չէր ըլլար ճշդել թէ ո՛ւր անցած է։ Միլանոյի ոստիկանութեան կցորդը հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր այս մասին.— «Ժագ Սուսթէլ Իտալիա չէ այլեւս։ Իր ընտրած սահմանագլուխը առաջնորդուեցաւ։ Չեմ կրնար ըսել թէ ո՛ր սահմանագլուխն է եւ թէ ցամաքէ՞ն, օդէ՞ն թէ ծովէն մեկնած է։ Եթէ կառավարութիւնը արտօնէ աւելի ճշգրիտ մանրամասնութիւններ կուտանք վաղը»։ Բայց աւելի բան մը չըսուեցաւ յետագային։

Պեռնի մէջ ալ կը յայտարարուէր թէ ֆրանսացի նախկին նախարարին անունը արձանագրուած է «Մոնիթէօր սիւիս տը փոլիսին» մէջ ինչ որ կը նշանակէ թէ Սուսթէլ անմիջապէս կը ձանչցուէր եթէ Զուիցերիա մտնէր։

Իտալական ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է հասկնալու համար թէ Սուսթէլ ի՞նչ ըրած է այն քանի մը ժամերու ընթացքին զորս անցուցած է Միլանոյի շրջանը։

Հակառակ իր պետճառաբանութեան, թէ զբօսաշրջիկութիւն կ'ընէր, կը կարծուի թէ Սուսթէլ, Քոմոյի շրջանը, տեսակ մը «վերին» ժողով ունեցած է գաղտնի բանակի պարագլուխներու հետ, ինչպէս Պիտօ, Առկու, Կոտար եւայլն։ Ասոնց Իտալիա ըլլալը կասկածէ դուրս է, Ավանթի թերթը կը գրէ թէ իր մէկ աշխատակիցը Միլանոյի մէջ տեսած է Պիտօն մօրուքով։ Կ'ըսուի նաեւ թէ Սուսթէլ այնքան ձախաւեր բաներ ըրած է որ իրենց ուշադրութիւնը ուղելով հրաւիրած է իր վրայ։

Փարիզէն, ֆրանսական կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ դատական ոչ մէկ հետապնդում բացուած է Ալժէրիոյ նախկին ընդհ. կառավարիչին դէմ։

ԱՐԻՍՏԱԳԷՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 150 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հայ երաժշտութեան պատմական նուաճումներու այսօրուան բարձունքներէն աւանել եւս սրտառուչ կը դառնան հայ աչքերը անցեալէն մեզի նայող այն մշակներուն, որոնք ապրելով հայրենիքէն հեռու, օտար լուծի տակ, անձնուիրաբար աշխատած են յանուն ազգային երաժշտութեան ծաղկումին:

Այս ձեւի մշակներէն են, ի թիւս այլոց, ԺԹ. դարու Պոլսահայ այն երաժիշտները, որոնց եռանդուն ջանքերուն շնորհիւ ստեղծուեցաւ, կատարելագործուեցաւ եւ ամէնուր տարածուեցաւ հայկական նոր ձայնագրութիւնը:

Հայկական նոր ձայնագրութիւնը, որուն անհրաժեշտութիւնը մէջտեղ եկաւ միջնադարեան խազային գրութիւնը (սիստեմը) մոռցուելէն ետք, ստեղծուած է 1813–15ին, յատկապէս մեր ազգային միաձայն (մոնոտիկ) երաժշտութիւնը ձայնագրելու համար: Այդ պատճառով ալ, ԺԹ. դարու վերջերուն, բազմաձայն երգերու տարածումով, բնականաբար կամաց կամաց դուրս եկաւ գործածութենէ:

Հակառակ ասոր, մենք այսօր ալ մեծ հետաքրքրութեամբ կ'ուսումնասիրենք հայկական նոր ձայնագրութեան սկզբունքները, որովհետեւ, հայ երաժիշտներու մէկ քանի սերունդներ հայկական նոր ձայնագրութեան նշաններով ժամանակին գրի առած են եւ աւանդ ձգած ժողովրդական, աշուղական, հոգեւոր հին ու նոր հարիւրաւոր մեղեդիներ: Ասոնք անգնահատելի գանձեր են եւ զանոնք վերծանելու եւ ուսումնասիրելու համար անհրաժեշտ է գիտնալ հայկական նոր ձայնագրութիւնը:

Ինչպէս յայտնի է, այդ ձայնագրութիւնը ստեղծած է բազմահմուտ երաժիշտ Համբարձում Լիմոնճեան (1768–1839): Սակայն այն տեսնուան մեր երաժշտագէտները եւ յօդուածագիրները կը հաստատեն, որ եթէ չըլլար Արիստակէս Յովհաննէսեան, թերեւս մոռցուէր Հ. Լիմոնճեանի մեծ գիւտը: Եւ ատիկա ճիշդ է:

Հ. Լիմոնճեան երկար ատեն պայքարեցաւ հայ ձայնագրութեան գաղափարն իսկ ընդունելի դարձնելու համար իր միջավայրին, որոնց մէջ պակաս չէին ամէն նորի դէմ պայքարի ելլելու պատրաստ մինդ գլուխ պահպանողականները: Երկար ատեն աշխատեցաւ նաեւ նոր ձայնագրութեան բուն սկզբունքները մշակելու ուղղութեամբ: Բայց չկրցաւ գլուխ հանել եւ վերջացնել իր գործը: Մահը խանգարեց իր ծրագիրները: Լիմոնճեանի մահէն ետք որոշ ժամանակ մը նորէն պայքարի դուրս եկան հայ ձայնագրութեան երդուեալ թշնամիները: Կեանքը, սակայն, ի վերջոյ ջախջախեց ասոնց:

1844ին Հ. Լիմոնճեանի փոխարէն Պոլսոյ Հայկական Մայր Վարժարանի երաժշտութեան ուսուցիչ նշանակուեցաւ բազմավաստակ երաժշտապետին ամէնէն յաջողակ եւ սիրելի աշակերտը՝ Արիստակէս, կամ, ինչպէս այն ժամանակ կ'ըսէին՝ Արիս Յովհաննէսեան (1812–1878), որ մինչեւ իր կեանքին վերջը այդ բարձր ամպիոնէն նախանձելի եռանդով եւ հետեւողականութեամբ դասաւանդեց, քարոզեց եւ տարածեց հայկական ձայնագրութիւնը:

Պէտք է ըսել թէ Պոլսահայ երաժշտասէր հասարակութիւնը, տեղեակ ըլլալով Ար. Յովհաննէսեանի երաժշտական բացառիկ ձիրքերուն եւ ընդունակութիւններուն, սկիզբէն իսկ մեծ յոյսեր կը տածէ: Յովհաննէսեանի պաշտօնավարութեան առաջին իսկ տարին անոր կը յանձնեն Համբարձում Լիմոնճեանի ձեռագիրները, ձայնագրած եւ յօրինած աշխարհիկ եւ կրօնական բոլոր երգերը եւայլն: Եւ չէին սխալած: Ար. Յովհաննէսեան, որ արդէն ըմբռնած էր նոր ձայնագրութեան կէս մնացած խնդիրները, մօտէն ուշի ուշով կ'ուսումնասիրէ իր ուսուցչին ձեռագիրները եւ կ'որոշէ իր ընելիքները: Տեսնելով որ, Լիմոնճեանի ստեղծած գրութեան մէջ կը պակսին, մասնաւորաբար, մեղեդիներու կշռոյթին վերաբերեալ կարգ մը նշաններ, կը լրացնէ զանոնք: Ատկէ զատ, կը հրաժարի երաժշտական բախումներու «դիւմ», «թեք», «թեքէ» եւ այլ թրքական խառնափնթոր անուններէ եւ անոնց տեղ կը դնէ նոր, հայկական անուններ՝ կէտ (մէկ բախում), զոյգկէտ (երկու բախում), եռակէտ (երեք բախում) եւ սուղ (չորս բախում):

Վերջապէս, ուշադրութեամբ կը քննէ հայկական միաձայն երաժշտութեան հին երգերը եւ կը սահմանէ այդ մեղեդիներուն չափերը, որոնք են՝ «ծանր», «չափաւոր եւ «յորդոր»: Այս առթիւ պէտք է դիտել տալ նաեւ, որ Ար. Յովհաննէսեանի սահմանած եւ մեր երաժշտութեան մէջ արմատացած այս վերջին տարազները չափերէն զատ կը ներկայացնեն նոյնպէս մեղեդիներուն առանձնայատկութիւնները: Այսպէս, օրինակ, «ծանր» տարազով ճշդուած մեղեդիները ոչ միայն դանդաղ կշռոյթով եղանակներ են, այլ եւ, մեծ մասամբ, միայնակ (սոլօ) երգելու համար նախատեսուած եւ բազմատեսակ երանգներով զարդարուած միաձայն բարդ ստեղծագործութիւններ:

Այս ձեւով Ար. Յովհաննէսեան կը լրացնէ եւ կը կատարելագործէ Համբարձում Լիմոնճեանի ձայնագրութեան դրութիւնը: Եւ կը դառնայ հայկական ազգային երաժշտութեան հմուտ տեսաբաններէն մէկը:

Միեւնոյն ատեն եղած է աչքի զարնող շարականագէտ մը: Թէեւ իր տեսութիւնը մեր շարականներու մասին զերծ չէ թերութիւններէ, այսուհանդերձ մեծ վաստակ ունի շարականները անաղարտ պահելու, հաւաքելու եւ անոնց բարձրորակ ձայնագրութիւնը ստեղծելու գործին մէջ:

Յատուկ ուշադրութեան արժանի փաստ է, որ, ինչպէս կը վկայէ իր աշակերտներէն Ա. Հիսարլեան, Արիստակէս Յովհաննէսեան գրադած է միջնադարեան «մանրուսման» արուեստին լուսաբանութեամբ ալ եւ այդ արուեստին մասին գրած է նաեւ կարեւոր դիտողութիւններ, որոնք, սակայն, դժբախտաբար կորսուած են:

Ար. Յովհաննէսեան եղած է նաեւ վարպետ երգիչ մը, հիանալի մանկավարժ, եռանդուն գործիչ եւ երգահան:

Իբրեւ գործիչ բազմաթիւ դասախօսութիւններ կարդացած է Պոլսոյ հայաբնակ թաղերուն մէջ, հայկական երաժշտութիւնը եւ ձայնագրութեան արուեստը տարածելու նպատակով: Այնուհետեւ, իր աշակերտին՝ Գաբրիէլ Երանեանի հետ միասին 1857–58ին կը հրատարակէ «Քնար Արեւելեան» երաժշտական ամսաթերթը, հայերէն, յունարէն, ֆրանսերէն եւ թրքերէն լեզուներով, ուր եւրոպական ձայնագրութեամբ լոյս կը տեսնէին արեւելեան, այդ շարքին մէջ նաեւ հայկական մեղեդիներ ջութակի, դաշնակի եւ այլ նուագարաններու համար:

Արիստակէս Յովհաննէսեանի նպատակն էր այս ամսաթերթին միջոցով եւրոպացիներուն ծանօթացնել արեւելեան երաժշտութիւնը, իսկ Հայերուն եւ Արեւելքցիներուն՝ եւրոպական ձայնագրութիւնը: Դժբախտաբար ամսաթերթը կը հրատարակուի միայն մէկ տարի, միջոցներու պակասութեան պատճառով: Այդ մէկ տարուան ծախսերուն համար ալ Յովհաննէսեան կը յատկացնէ իր բոլոր խնայողութիւնները, նախապէս գիտնալով, որ այս գործէն նիւթական որեւէ ակնկալութիւն չէր կրնար ունենալ:

Ար. Յովհաննէսեանի գործերը մեզի չեն հասած (թերեւս օր մը գտնուին Պոլսոյ մէջ): Սակայն յայտնի է, որ յօրինած է աշխարհիկ եւ կրօնական բազմաթիւ երգեր: Աշխարհիկ երգերը կը բաժնուէին երկու խումբի՝ հայերէն եւ տաճկերէն: Ծանօթ են այդ երգերուն բառերուն հեղինակներն ալ: Հայերէնները կը պատկանին Յովսէփ Մալէզեանի (1801–1881), իսկ տաճկերէնները՝ Ռեթէոս Գրիգորեանի գրչին (1819–1904): Թիւով աւելի շատ են իր յօրինած կրօնական երգերը: Իր գլուխ գործոցներէն մէկը կը նկատուի «Խնկեցին ի յեւս արփւոյն» առաւօտեան մաղթանքը, որ, դատելով երաժշտական յօդուածագիրներէն, հեթանոսական ժամանակներէն մնացած մեր «արեւագալ»ներու ոճով գրուած գեղեցիկ գործ մըն է:

Ն. ԹԱՀՄԻԶԵԱՆ

ՏԱՍԸ «ԱԼԵՒՈՐ ՄԵԾԵՐԸ» ԵՒ ԻՐԵՆՑ ՅԱՋՈՐԴՆԵՐԸ

Ամէնուն մայրը եղող ժամանակը, մարդկութեան բոլոր քաղաքական ղեկավարներու թշնամին է: 86 տարու Քոնրատ Ատընաուրէն մինչեւ 68 տարու Նիքիթա Խրուշչեւ՝ բոլորն ալ ստիպուած են աչքի առջեւ ունենալ օրացոյցը: Ոչ ոք ժամանակին անձնատուր ըլլալու, այսինքն քաղաքական իշխանութենէ քաշուելու տրամադրութիւն ցոյց կուտայ: Սակայն, ոմանք կը ջանան գինադադար կամ հաշտութիւն կնքել, ինչպէս Սպանիոյ ղեկավարը՝ Ֆրանքօ, որ որոշեց իր յաջորդը եւ Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետ Մաք Միլըն, որ փոխ-վարչապետ մը նշանակեց: Կ'ըսուի թէ տը Կոլ ալ մէկը կը փնտռէ՝ փոխ-նախագահ եւ յաջորդ նշանակելու համար:

Նախագահ Քենըտիէ զատ, աշխարհի ամենամեծ տասը երկիրներու ղեկավարները տարիքոտ մարդիկ են: Անոնցմէ ուեւէ մէկը պիտի կրնար Քենըտիի հայրը ըլլալ: Բացառութիւն ըլլալով վարչապետ Ատընաուր, որ շատ առողջ է, միւս բոլորը ունին առողջական խնդիրներ՝ որ իրենց կը ստիպեն պակսեցնել իրենց առօրեայ զբաղումները:

Հնդկաստանի վարչապետ Ճաւահարլալ Նեհրու, որ 72 տարեկան է, երիկամունքներու լուրջ հիւանդութեան մը պատճառով բժշկական մշտական հսկողութեան տակ կը գտնուի: Ազգայնական Չինաստանի նախագահ Չանկ Քայ Շէք, որ 74 տարու է, ատեն մը առաջ փրոստաթի գործողութեան ենթարկուեցաւ եւ հիմա շատ քիչ կ'աշխատի: Խորհ. Միութեան վարչապետ Նիքիթա Խրուշչեւ այլեւս չունի այն բազմակողմանի գործունէութիւնը, զոր ցոյց կուտար մինչեւ երկու տարի առաջ:

Որքան ալ փորձեն խուսափիլ, տասը ալեւոր ղեկավարները ստիպուած են պատասխանել երկու դժուարին հարցումներու: Առաջին՝ դեռ որքա՞ն ատեն պիտի մնան իշխանութեան գլուխ: Երկրորդ՝ ո՞վ պիտի յաջորդէ իրենց:

Այս մասին կատարուած քննութիւններէն հետեւեալ պատասխանները առացուած են:

Արեւմտեան Գերմանիոյ 86 տարու վարչապետ Տոքթ. Քոնրատ Ատընաուր առողջ է: Իր հաւանական յաջորդները կը նկատուին՝ 65 տարու փոխ-վարչապետ Լուտվիկ Էրհարտ եւ 51 տարու Արտաքին Նախարար Կերհարթ Շրէօտէր: Աւելի հաւանական է որ Էրհարտ առժամեայ յաջորդը ըլլայ, իսկ Նախարար Շրէօտէր՝ ապագայ ղեկավարը: Ամէն պարագայի մէջ, ալեւոր վարչապետը կը մերժէ խօսիլ իր յաջորդին մասին:

Ազգայնական Չինաստանի նախագահ մառէշալ Չանկ Քայ Շէք, ըստ էութեան,

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

Մարդիկ կան որ պատմութեան մէջ անուն մը ձգելու մարմաջէն տարուած, գործած են քստմնելի ոճիրներ: Օրինակ, ատոնցմէ մէկն է հին դարերուն Եփեսոսի մէջ Արտեմիսի մեհեանը հրկիզող Երոստրատ: Հելլադայի այս տխրահռչակ զաւակէն մինչեւ մեր ժամանակները հասնող ուրիշ տխրահռչակ դէմքերու շարքը դժբախտաբար երկար է:

Այս շարքին կը պատկանի Ֆրանսացի մը՝ Ֆրանսուա Լասընէր բանաստեղծ եւ մարդասպան, որուն մասին հատորներ գրուելէ ետք, պատրաստուած է նաեւ ֆրանսական մեծ ժապաւէն մը «Արքայութեան զաւակները», ուր մարդասպան քերթողին զազրելի տիպարը դրսեւորուած է խիստ յատկանշական կերպով:

Տարբեւ պիտի տանք այս հետաքրքրական մարդուն կեանքին ու «գործ»ին տխրալի պատմութիւնը:

×

1829 Թուականին, Փարիզի ամէնէն բանուկ ճաշարաններէն մէկն էր անխափան Շաթըլէի հրապարակին վրայ գտնուող եւ «Ծծկեր Հօրթը» վերտառութիւնը կրող հաստատութիւնը:

Այդ ճաշարանին յաճախորդները լաւ կ'ուտէին ու մանաւանդ լաւ կը խմէին: Եւ այդ իսկ պատճառով էր, որ Պ. Ժորժ, հոն հրաւիրած էր իր բարեկամները, իր սարդանաբազեան կոչունքներու սովորական ընկերները, այդ իրիկուն իրեն հետ անցընել, տօնելու համար իր մուտքը դէպի կանոնաւոր ու մարդավայել կեանք, քանի որ ան մինչ այդ վարած էր անհաստատ կեանք մը, իսկ այժմ որոշած էր վերջ տալով այդ բոլորին իբրեւ պաշտօնեայ մտնել փարիզեան հրապարակին վրայ ծանօթ ու մեծահարուստ նոտարի մը գրասենեակը:

Պ. Ժորժ, ըստ իր յայտարարութեան, զաւակն էր զաւառացի հարուստ առեւտրականի մը: Այս վերջինը, յուսահատած ու զայթակղած էր անառակ զաւակին վարած չուայտ ու անբարոյ կեանքէն, անիծած էր զայն: Խեղճ մարդուն ամբողջ հարստութիւնը անոպայ զաւակը մսխած էր փարիզեան խաղատուներու կանանց սեղաններուն վրայ:

Պ. Ժորժ համակրելի արտաքին մը ունէր եւ ամէն ատեն կը հագուէր խնամքով: Երկար ու նուրբ հասակ մը, պայծառ դիմագիծ մը, միշտ ժպտաշուրթն, եւ այս բոլորին քով անիկա օժտուած էր նաեւ ճարտասանութեամբ: Այս բոլորը, ի հարկէ տպաւորած էին խորապէս իր բոլոր բարեկամները որոնք անխտիր կը սիրէին զինքը:

Յուլիսեան Յեղափոխութեան օրերն էն: Փարիզցիները սկսած են Քարպոնաբիները ընդունիլ իբրեւ կիսաստուածներ: Պ. Ժորժ լայնօրէն կը բաժնէ այս վերջիններուն տեսակէտները:

Սեղանին գլուխը, զանազան համեղ աղանդերներու եւ պաղուն ընտիր գինիի շիշերու ընդմէջէն խօսակցութիւններ կը շարունակուին: Պ. Ժորժ կը ճառէ, կը վիճի ու կը պնդէ քաղաքականութեան, կրօնքի, ընկերութեան, ընտանիքի, արդարութեան մասին եւ իր բաժակը վերցնելով կը խմէ՝ Ազատութեան կենացը...

Ներկաները իրենց համամտութիւնը կը յայտնեն եւ իւրաքանչիւրը վերցնելով իր բաժակը կը խմէ ճառախօսին կենացը:

Երբ աղմուկը կը դադրի, Պ. Ժորժ ոտքի ելլելով, այս անգամ կը յայտարարէ.

— Բարեկամներ, հիմա որ խպառ կը թողում այս անկանոն կեանքը, ներս մտնելու համար մարդավայել կեանքի մը դուռնէն, այլեւս պէտք չէ տխմար եւ ունայն մտածումը ունենամ ձեզմէ ծածկելու համար իմ իսկական անունս. — կը կոչուիմ՝ Լասընէր...:

×

Ծնած 1800ին Ռոն նահանգին Ֆրանշվիլ փոքրիկ գիւղակին մէջ, Փիէր-Ֆրանսուա Լասընէր տասներեք զաւակ ունեցող ընտանիքի մը չորրորդ մանչն էր:

Սկիզբները երկաթավաճառ, աւելի ուշ մետաքսի գործով զբաղող իր հայրը բաւական հարստութիւն կը դիզէ եւ կ'որոշէ իր մանչ զաւակները տեղաւորել կրօնական հաստատութեանց մէջ:

Դժբախտաբար, սակայն, Ֆրանսուա Լասընէր իր տղայութենէն իսկ իր մէջ խոր ատելութիւն մը կը զգայ դէպի բոլոր հաւատալիքները: Այսպէս, իր առաջին հաղորդութեան օրը երբ իր խոստովանահայրը որ զինք կը պատրաստէր այդ վեհաշուք արարողութեան, պահ մը կը կասկածի ըսելով թէ փոքրիկը զուցէ դեռ պատրաստ չէ բոլորովին մերձենալու աստուածային խորհուրդին, Լասընէր անմիջապէս պաղարիւնութեամբ կ'ըսէ քահանային.

— Ո՛հ, հայր իմ, տասը տարի ետք նոյնիսկ պատրաստ պիտի չըլլամ...

Հակառակ որ ուսման հանդէպ ցոյց կուտայ մասնաւոր ճաշակ եւ ուշիմութիւն, այսուհանդերձ, երիտասարդ Լասընէր յաջորդաբար կ'արտաքսուի Սէն-Շամոնի քոլէճէն, Ալլիքսի ընծայարանէն եւ Լիոնի լիսէէն իր անկարգապահ, անբարոյ եւ հակակրօն վարքուբարքին պատճառով:

(1 – Շար.)

…րուած է իր յաջորդը: 64 տարու փոխ-նախագահ Չէն Չէնկն է ան, իր ամէնէն հին գործակիցը, որ ծանօթ է իր պատ-ուախնդրութեամբ: Բայց այնպէս կը թուի թէ Չէն Չէնկ պիտի հրաժարի, ո-րովհետեւ առողջութիւնը խանգարուած է լուրջ կերպով: Որով՝ Չանկ Քայ Շէքի ամէնէն հաւանական յաջորդը իր զաւա-կը՝ Չանկ Չինկ Քուօն է:

Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախա-գահ Կոթի առողջութիւնը շատ լաւ է եւ իրեն թոյլ կուտայ 71 տարեկան հա-սակին մէջ լարուած աշխատանք տանիլ: Առ այժմ, հորիզոնին վրայ ոեւէ յաջորդ չերեւիր, թէեւ կը յիշատակուին անուն-ները նախորդ վարչապետ Միշէլ Տըպրէի, ներկայ վարչապետ Ժորժ Փոմփիտուի եւ գաղթավայրերու նախարար Ժոքսի: Նա-խագահը մտադիր ըլլալ կը թուի ներ-մուծելու փոխ-նախագահի ամերիկեան դրութիւնը՝ իր յաջորդը ապահովելու համար: Ի զօրու եղող Սահմանադրու-թեան համաձայն, Հանրապետութեան նախագահի առժամեայ յաջորդը Ծերա-կոյտի նախագահն է:

Հնդկաստանի վարչապետ Ճաւահարլալ Նեհրու, 72 տարեկան հասակին մէջ բա-ւական ծերացած կը թուի: Իր յաջորդը թէեւ չէ նշանակած, բայց վարչակարգի ղեկավարներուն միջեւ կան քաղաքակա-պէս զօրաւոր եւ կարող դէմքեր: Պաշտ-պանութեան նախարար Քրիշնա Մենոն, որ 65 տարու է, թերեւս ամէնէն զօրաւոր դէմքն է, բայց կուսակցութեան շարքե-րուն մէջ բաւական հակակրողներ ունի եւ առողջութիւնն ալ խանգարուած է: Ելմտական նախարար 66 տարու Մո-րարճի Տեսայի եւ 58 տարու Ներքին Գործոց նախարար Պահատուր Սքասթրի շատ զօրաւոր թեկնածուներ կը նկատ-ուին, մանաւանդ վերջինը, որ չա-փաւոր մարդ է եւ հանդուրժեալ Կանտիի նախկին գործակիցը:

Փորթուկալի վարչապետ Անթոնիօ Սա-լազարն ալ, հակառակ 73 տարեկան ըլ-լալուն, կը մերժէ իրեն յաջորդելիք ան-ձի շուրջ ոեւէ խօսակցութիւն: Բայց անցեալ ձմեռ թոքատապ անցուց եւ ներ-կայիս լայնօրէն կը խօսուի իր յաջորդու-թեան մասին: Հաւանական թեկնածուներ կը նկատուին՝ մառեչալ Հիկինօ Լոփէզ, նախկին փոխ-վարչապետ փրոֆեսէօր Մարսելօ Կաէթանօ եւ գաղթավայրերու երիտասարդ նախարար Ատրիանօ Մորէյ-րա, որ 39 տարու է:

Եուկոսլաւիոյ նախագահ Թիթօ 70 տա-րեկան է այսօր: Շատ առողջ է եւ երբեք չի խօսիր իր յաջորդի մասին: Իր մահ-ուան պարագային, շատ հաւանաբար պիտի կազմուի չորս հոգինոց ղեկավա-րութիւն մը, որ երկիրը պիտի ղեկավա-րէ մինչեւ նոր նախագահի մը ընտրու-թիւնը: Չորս հոգինոց ղեկավարութեան անդամները պիտի ըլլան փոխ-նախագահ-ներ Քարտէլի եւ Ռանքովիչ եւ նախա-րարներ՝ Թոտորովիչ եւ Քուլաքովիչ:

Խորհ. Միութեան վարչապետ Նիքիթա Խրուշչեւ հակառակ իր տրտասուխ կեն-սունակութեան, հիմա աւելի շատ ժա-մանակ կը յատկացնէ հանգիստի: Իր յա-ջորդի մասին որեւէ նախատեսութիւն կարելի չէ ընել: Ժամանակին, իր ամէ-նէն ապահով յաջորդը կը նկատուէր Ա-լեքսէյ Քիրիչենկօ, բայց երկու տարի առաջ, անակնկալ կերպով աստիճանա-զրկուեցաւ, նախագահական կազմի ան-դամի բարձր պաշտօնը կորսնցուց եւ գա-ւառ մը զրկուեցաւ: Հիմա այնպէս կը թուի թէ չուանը կը գտնուի Կեդր. Կո-միտէի քարտուղար Ֆրոլ Կոզլովի ձեռքը:

Սպանիոյ ղեկավար զօրավար Ֆրանքօ շատ առողջ է, բայց այժմէն նշանակեց իր յաջորդը: Զօր. Աւկուսթինօ Կրան-տէն է, որ փոխ-վարչապետ նշանակուե-ցաւ: Բայց Կրանտէս Ֆրանքոյին պիտի յաջորդէ միայն իբրեւ վարչապետ եւ ոչ թէ պետութեան ղեկավար: Միշտ այն կարծիքը կը տիրէ թէ Ֆրանքօ պիտի վերահաստատէ թագաւորութիւնը:

Մաօ Ցէ Թունկ ալ 68 տարեկանին ա-ռողջ է եւ իր յաջորդի մասին իր կամքը յայտնեց արդէն: 62 տարու Լիու Շաօ Ձին է, որ ներկայիս թէեւ Ժողովրդա-յին Հանրապետութեան նախագահի տիտ-ղոսը կը կրէ, սակայն, ըստ էութեան, ուժը կը գտնուի Մաոյին ձեռքը, իբրեւ կուսակցութեան նախագահ:

Անգլիական կառավարութեան վերջին վերակազմութեան ժամանակ վարչապետ Պ. Մաք Միլըն անուղղակի կերպով նշա-նակեց իր յաջորդը՝ նախկին Ելմտական եւ Ներքին Գործոց նախարար Պաթլըրը, որ 59 տարու է եւ ներկայիս առաջին քարտուղար կը կոչուի:

Քաղեց՝ ՎԱԶՐԻԿ

«ԳՈՂԱՄԱՍԵԱՆ»

Անգլիոյ մէջ վերջերս հրատարակուած է տարօրինակ գիրք մը՝ տեսակ մը «գո-ղութեան քերականութիւն»: Բազմաթիւ լուսանկարներ եւ գործնական խրատներ ցոյց կուտան թէ օձիքը ձեռք չտալու համար ինչպէս պէտք է վարուիլ եւ գոր-ծել տունի գողը, գրպանահատը, արկղ կոտրող կամ կորողը, ձեռք թօթուելով մատնի գողցողը, եւայլն...:

ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ ՄԵՂՔԸ...

Ծանօթ է Հարաւային Ափրիկէի մէջ տիրող այն մտայնութիւնը եւ լռելեայն օրէնքը, որու խիստ պահանջով սեւ եւ սպիտակ ցեղերը պէտք է առանց իրարու խառնուելու գործադրեն «աճեցարուք եւ բազմացարուք»ը: Ասկէ ներշնչուած, այնտեղի դպրոցներուն մէջ արգիլուած է այսուհետեւ կարդալ եւ ուսումնասիրել Շէյքսփիրի գլուխ գործոցը՝ Օթելլօ.— Սպիտակամորթ հերոսուհին Տեզտեմոնա եւ սեւամորթ հերոս Օթելլօն՝ իրենց ա-մուսնութեամբ օրինազանցներ են յաջս այսօրուան օրէնքին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ԱՐԺԱՆԻ ՊԱՏԻԺ »

«Երեւան» օրաթերթի Օգոստոս 8ի թի-ւին մէջ, այս խորագրին տակ կ'երեւայ դատավճիռ մը, որու ամփոփումը կու տանք ստորեւ.—

Հայաստանի Գերագոյն Դատարանի քրէական գործերու դատական կազմը, նախագահին տեղակալ Գ. Ա. Թադեւոս-եանի նախագահութեամբ, պետական մե-ղադրող, Հայաստանի դատախազին ա-ռաջին տեղակալ Յու. Ս. Ղուկասեանի մասնակցութեամբ՝ Յունիս 5էն մինչեւ Յուլիս 9 քննարկեց գործը ըստ մեղա-դրանքի ընդդէմ հետեւեալ քաղաքացի-ներուն.— Գ. Հ. Նարգիզեան, Ն. Գ. Մխիթարեան, Զ. Ա. Նարգիզեան, Ի. Հ. Նալբանդեան, Խ. Վ. Փոլադեան, Հ. Հ. Նարգիզեան, Գ. Ս. Գիոզալեան, Վ. Ս. Զառացեան, Ս. Հ. Մակարեան, Գ. Ս. Դութեան, Գ. Ս. Թադուորեան, Ա. Հ. Կիւրեղեան:

Դատաքննութեամբ, մեղադրեալներու եւ վկաներու ցուցմունքներով, ինչպէս նաեւ իրեղէն ապացոյցներով հաստատ-ուեցաւ, որ վերոյիշեալ անձերը, խախ-տած են տարադրամի գործառնութեանց կանոնները, շահ դիզելու նպատակով:

Տարիներ շարունակ եւ յարատեւաբար, մեծ քանակով ըլլա՛յ իրարմէ, ինչպէս նաեւ օտար երկիրներէ այցելու եւ ուսա-նողներէ, խորհրդային քաղաքացի ան-հատներէ՝ Երեւան, Թիֆլիզ, Սուխում, Մոսկուա, Ռիկա եւ Խորհ. Միութեան ուրիշ քաղաքներու մէջ գնած են արտա-սահմանեան երկիրներու դրամ, ոսկե-դրամ, լնոսկի, ակնեղէն ու ոսկեղէն, զորս վաճառած են շահամոլական գի-ներով:

Դատաքննութեամբ հաստատուած է, որ մեղադրեալ յանցագործները բացի տարադրամի վերաբերեալ ապօրինի ներ-քին առուծախէ, մեղսակից եղած են նաեւ մաքսանենգ ապրանքներու արտա-սահմանէն եւ դէպի արտասահման, կարգ մը իրեղէններով եւ ապրանքներով:

Դատական կազմը, լիովին ապացուց-ուած նկատելով ներկայացուած մեղա-դրանքները, Հայաստանի քրէական օ-րէնսգրքի 83րդ յօդուածի Բ. մասով վճռեց.— Գ. Հ. Նարգիզեան եւ Ն. Գ. Մխիթարեան՝ գնդակահարութիւն: Միւս յանցապարտներուն համար, 3էն 10 տա-րի ազատազրկում եւ բռնագրաւում բո-լոր մեղադրեալներուն անձնապատկան գոյքերուն:

Բոլոր իրեղէն ապացոյցները՝ ոսկի, արծաթ, լնոսկի, տարադրամ, արդիւ-նաբերական ապրանքները, որոնք շահա-մոլութեան առարկայ եղած են, մեղա-դրեալներու պատկանող այլ գոյքերը եւ դրամական միջոցները դատարանի վճի-ռով բռնագրաւուած են յօգուտ պետու-թեան:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Արձակուրդի այս շրջանին ֆրանսական թատրոնին գործունէութեան թափը թէեւ կասած է, տրուած ըլլալով որ շատ մը թատրոններ փակած են իրենց դուռները, այնուամենայնիւ, կան բեմեր, ուր ամէն գիշեր բազմաթիւ ունկնդիրներ, առանց նկատի առնելու ամառուան շոգը, ներկայ կ'ըլլան:

Փակուած թատրոնները (Օփերա, Քո-մէտի Ֆրանսէզ, Փալէ տը Շայօ եւայլն) վերամուտին պիտի սկսին ըստ իրենց ընկալեալ ծրագիրներուն:

Գործող թատրոններու շարքին, առաջ-նութիւնը ներկայիս կը պատկանի Միշօ-տիէր թատրոնին, ուր ամէն գիշեր մեծա-նուն ֆրանսացի դերասանը՝ Ֆրանսուա Փերիէ «Կոկ եւ Մակոկ» թատերակով մեծ յաջողութիւններ կ'արձանագրէ: (Ա-մէն գիշեր 800.000 հին ֆրանքի մուտք):

Գործող թատրոններուն թիւը 16 է: Ասոնց շարքին է Քազինօ տը Փարին եւ Շաթըլէի թատրոնը, ուր ամէն գիշեր, մանաւանդ օտար զբօսաշրջիկներ խուռն-երամ կը փութան: Այդ կարգին է նոյն-պէս Ֆոլի-Պերժէր հանրածանօթ միւզիք-հոլը: Ասոնց ամենօրեայ մուտքը կը հասնի մօտաւորապէս երկու միլիոն հին ֆրանքի:

Օփերա-Քոմիք, Կեթէ-Լիրիք եւ Մո-կատոր, օգտուելով Օփերայի դադարէն, նոյնպէս մեծ «գործ» կ'ընեն, իւրաքան-չիւրը ամէն գիշեր աւելի քան մէկ միլիոն հին ֆրանքի մուտք ապահովելով:

Փոքր թատրոններու շարքին մեծ եռու-զեռ կը տիրէ ներկայիս նոյնպէս Սթիւ-տիօ տէ Շան զ'Էլիզէի Քափիւսինի եւ Թէաթըր տը լա Փոթինիէրի բեմերուն վրայ:

Յատկանշական է նոյնպէս այն պարա-գան, որ Թէաթըր Սէն-Ժորժի մէջ վեց տարիներէ ի վեր շարունակաբար ներկա-յացուող Մարսէլ Աշարի «Փաթաթ» կա-տակերգութիւնը, ներկայիս կը շարունա-կէ պահել միշտ իր թարմութիւնն ու այժմէութիւնը:

Սէն Մարթէն թատրոնին մէջ Լուի տը Ֆինէս կը շարունակէ միշտ «Օսկար» թատերակին մէջ ամէն գիշեր խնդացնել բազմահարիւր ներկաներ:

Իսկ մանրանկար թատրոնը՝ Թէաթըր տը լա Հիւշէթ (80 աթոռ) ներկայիս դարձած է ուխտավայր մը, ուր ամէն գիշեր կը փութան մեծանուն թատերա-գիր Իոնեսքոյի սիրահարները: Արդարեւ, այս փոքրիկ բեմը, ուր կ'աշխատին խումբ մը յառաջապահ թատրոնի նուիր-եալներ, իրենց բեմը դարձուցած են տե-սակ մը սրբավայր՝ «Իոնեսքոյի մա-տուռ»:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Վանի Շատախ քաղաքն էր: Արդէն [illegible] պէս մարդեր կ'ելլեն անկէց: Քիւրտերը միայն անոնց հետ շատ հաշտ կ'ապրէին: Գալով Ներսէս Արծրունիին, անոր մասին եղած բացատրութիւնները շատ մթին են: Ոմանք կ'ըսեն թէ ընիկ քաղաքացի է, ոմանք ալ կը պնդեն թէ գիւղացի է: Վերջապէս, այդ մարդը բո-վանդակ գոյութեամբ առասպելական է ու մնած տեղը, քալած վայրը, ամենու-րեք ուրուական մը դարձած է: Ի՞նչ գիտնամ, օր մը Պօղոս եպիսկոպոս պատ-մեց թէ հոգեւոր հրեշտակ մը այնքան իրեն վախ ազդած չէր կրնար ըլլալ որ-քան այդ անձնաւորութիւնը: Նոյնիսկ Սատանին փաշայի մահը անոր վերա-գրեցին, որուն համար քիչ մնաց Վան քաղաքը հիմնայատակ պիտի կործանէր:

Այսպէս վանահայրը բաւական որոշ տեղեկութիւններ տուած ըլլալ կը կար-ծէր հայրենեաց ծառայողին, որ կատար-եալ պաղարիւնութեամբ մտիկ ըրաւ, յե-տոյ կէս գիշերուան մօտ առաջնորդեց հիւրը ննջելու:

— Հոգեկան անհուն կորով մը կը տես-նեմ սա կղերականին մէջ, ըսաւ Աւա-զակապետը ինքնիրեն. պէտք է յայտնեմ իրեն թէ պարտաւոր է Տէր Օհանը փըր-կել, նոյնիսկ Ս. Պատրիարքին հրամանին հակառակ: Չեմ կարծեր թէ սարուկներու նկարագիրը ցոյց տայ ինծի: Ա՛խ, ան-կարելի է որ մեկնիմ ասկից առանց այդ անձնուրաց ծերունին իր ընտանեկան յարկը վերադարձնելու: Ապերախտ աշ-խարհին պիտի չթողում որ իր կամքին զոհէ զայն:

Ամբողջ գիշերը հանդարտ չքնացաւ: Առտուն իր նպատակը յայտնեց.

— Հայր Սուրբ, շեշտեց Աւազակապե-տը, իմացածիս նայելով երէկուան ծե-րունին անմեղ մէկը չէ. քանի որ դուք հայրենեաց ծառայողները չափազանց կը յարգէք, ինչո՞ւ կը թողուք որ տանիկ անձնուրաց եկեղեցական մը ծերութեան օրերուն տառապի: Միթէ ա՞յս է անոր բախտը:

— Ի՞նչ կրնամ ընել. եթէ ձեռքս ըլլա՛յ, դողդողաց վանահայրը:

— Դարձեալ ձեր ձեռքն է. կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը ի՞նչ պիտի կրնայ ը-նել: Օ՛հ, շատ-շատ երկուքդ ալ բան-տարկել պիտի տայ, անանկ չէ՞:

— Ո՛հ, բանտարկութիւնը բան մը չէ. կը կասկածիմ թէ կ. Պոլսոյ արդի հաց-կատակներու դեր կատարող թերթերէն մին յիմարաբար կ'ելլէ կը քարկոծէ զիս ու հոգեւոր իշխանութեան դէմ ըմբոս-տութիւն կ'անուանէ ընթացքս: Ահա այս է ինծի ցաւ պատճառողը:

— Այդ թերթերը եթէ նոյնիսկ պախ-րակեն ձեզ միթէ նշանակութիւն ունի՞, երբ դուք արդարութիւն կը գործէք, երբ դուք խղճի պարտականութիւն մը կը կատարէք: Ես կը հաւատացնեմ ձեզ թէ կ. Պոլսոյ թերթերը թուրք փաշաներու բերանը ծամծմուած բառերով կը լեց-ուին: Անանկ աղտոտ փսխունքներէ ար-տադրուած լրագրութիւն մը չի կրնար ձեր ամբասիր կեանքի աղարտը ըլլալ: Կան համբաւներ որոնք աղբերու մէջ նետուած ադամանդի կը նմանին, տես-նողները կը ճանչնան ու կը պահեն: Հո-գեւոր իշխանութիւնը, որուն գլուխը կը գտնուի գարուս հայ ազգին մեծ մարդը, բնաւ պախարակելի ու ըմբոստ պիտի չնկատէ ձեր ընթացքը, որովհետեւ շատ աղէկ հասկցած է կ. Պոլսոյ լրագրու-թեան եւ, ի մասնաւորի, «Բիւզանդիոն»ի ստորնացած խմբագրին ոգին: Հետեւա-բար, եթէ [illegible] մը կայ, ասիկա մի-այն կառավարութեան օրինաց հան-դէպ արդարութիւնը պաշտպանելդ ու ա-նոր խէնէշ հրամաններուն երբեք չեն-թարկուիլդ է:

Վանահայրը չառարկեց: Պահ մը խոր-հուրդներու մէջ ինկաւ, ուր ազնիւ ու վեհ ներշնչումներու ցոլքերը կ'անցնէին:

Ու երկու հակընդդէմ գաղափարներու հանդէպ գտնուեցաւ:

Եթէ Ս. Պատրիարքէն եկած հրամանը մէկդի նետելով Տէր Օհանը չբանտարկէր վանքին մէջ, իր վրայ ծանրացած պար-տականութիւնը պիտի բողոքէր. «Վար-դապետ, պաշտօնիդ կիրառութեան դէմ յանցապարտ մըն ես»:

Բայց եթէ արդարութեան ձայնը խեղ-դելով Տէր Օհանը զրկէր ընտանեկան յարկէն ու ծերութեան օրերուն մէջ աչքը սիրելիներուն կարօտով փակել տար, այն ատեն ներքին դղրդում մը, այսինքն խիղճը պիտի բողոքէր. «Վարդապետ, կոչումիդ դէմ կը մեղանչես»:

Ո՞ր աւելի բարձր էր. կոչո՞ւմը թէ պաշտօնը:

Մտածեց, երկար մտածեց:

Աւազակապետը, որ մարդոց հոգեկան խռովայոյզ վայրկեաններուն շատ ան-գամ հանդիսատես եղած էր, զգաց թէ կղերականը կը տառապէր իր խղճին հետ ու չէր կրնար վերջնական որոշումի մը յանգիլ:

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկ. Սիմոն Մար-գարեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Ա-յանեան (Սէն Շամոն) եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Մարգարեան եւ զաւակները, Պր. Պ. Տէմիրճիպաշեան (Պելֆոռ), Պր. Ղ. Գատեան (Մարսէյլ), իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր բարեկամ անձնաւորու-թեանց եւ կեմերէկցի հայրենակիցնե-րուն որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկե-պսակով մասնակցեցան իրենց մեծ ցա-ւին, տարաբախտ եւ վաղամեռիկ

ՓԻԼԻՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ
(31 տարեկան)

կսկծալի եւ անակնկալ մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Տէր եւ Տիկին Գ. Գրիգորեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն, իրենց քսան տարեկան զաւկին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ։

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆը-րանսայի շրջանի 21րդ Պատգամաւորա-կան ժողովը տեղի պիտի ունենայ 25–26 Օգոստոս, Վալանսի մէջ։

Ա. Նիստը կը բացուի այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին։

Ժամադրավայրն է հայրենակից Դ. Սիմոնեանի սրճարանը, 27 Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս, ուրկէ պատգամաւորները կ'ա-ռաջնորդուին ժողովավայրը։

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրո-ցական շրջանի համար։
Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տես-չութեան մանրամասն տեղեկու-թիւններու համար։
Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնա-պէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրո-ցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը։
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնա-կատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցու-թեամբ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօրօ Ռէֆս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա։

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան առեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն։

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած։

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազ-դերուն։

Ազգ. գրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնա-կան թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրա-տարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները սկսած են։ Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաս-տատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է պատրաս-տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ-տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած հայուհիներու սերունդ մը։
Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ-գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կեր-պով կը հետեւի պետական լիսէներու ար-դիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանու-հիները հայագիտական ծանօթութիւննե-րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։
Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տա-րեկանէն սկսեալ։ Մանրամասնութիւն-ներու համար դիմել հաստատութեան տը-նօրէնութեան։

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐ-ՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատ-րաստութեամբ։

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian,* Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova,* Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian,* Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan,* Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian,* Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՑՈՐՉԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կու տայ
Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի եթէ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար-ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի-լիք պատրաստութիւններու։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք։
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։
Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ
Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն.Ֆ.
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI 22 AOUT 1962
38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9384 — 38e ANNÉE — Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5285

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Միջազգային մամուլը վերջին օրերս մասնաւոր ուշադրութիւն կ'ընծայէ հիւսիսային Իրաքի դէպքերուն, որոնք կը մտահոգեն Պաղտատի եւ Անգարայի կառավարութիւնները:

Շէյխ Մուսթաֆա Պարզանիի գլխաւորութեամբ անցեալ աշնան սկսուած ապստամբական շարժումը կը շարունակուի, տարածուելով մինչեւ Թուրքիոյ սահմանները:

Իսմէթ Ինէօնիւի կառավարութիւնը աչալուրջ կը հսկէ, արգիլելու համար գործակցութիւնը Իրաքի եւ Թուրքիոյ Քիւրտերուն միջեւ:

Իսմէթի վարչապետութեան օրով էր, որ արեան մէջ խեղդուեցան 1925ի եւ 1930ի քրտական ապստամբութիւնները Տէրսիմի շրջանին մէջ: Այդ օրերուն Մոսկուա թեւ ու թիկունք կանգնած էր Մուսթաֆա Քեմալի: Մառէշալ Ֆէվզի Չաքմաքի զօրագունդերը մինչեւ ռուսական սահմանագլուխ հետապնդեցին ապստամբ Քիւրտերը, որոնք ի զուր կը ջանային ապաստանելիք ապահով տեղ մը գտնել: Սթալին ամուր փակած էր Խ. Միութեան սահմանները: Քիւրտերը կոտորուեցան անխնայ, մեղսակցութեամբ Կրեմլինի:

Փոխուեցան ժամանակները: Փոխուեցաւ նաեւ Մոսկուայի քաղաքականութիւնը:

Քիւրտերու անկախութեան ձգտումը նոր չէ: 1806ին եւ 1840ին ապստամբութեան դրօշ պարզեցին անոնք օսմանեան սուլթաններուն դէմ:

Սուլթան Համիտ սիրաշահեցաւ քիւրտ ցեղապետները՝ իրագործելու համար իր հայաջինջ քաղաքականութիւնը:

Սակայն Իթթիհատի թուրանական շարժումին զոհ պիտի երթային նաեւ Քիւրտերը, որոնք առաջին աշխարհամարտի Զինադադարի օրերուն Շէրիֆ Փաշայի միջոցաւ յաջողեցան Սեւրի դաշնագրին մէջ քանի մը յօդուած մտցնել, ինքնավարութիւն ստանալու համար Թուրքիոյ քրտաբնակ շրջաններուն մէջ:

Մեռեալ տառ մնաց այդ դժբախտ դաշնագիրը եւ Քիւրտերն ալ ինքնավար չդարձան:

Սակայն գաղափարը հրապարակ նետուած էր: Սերմը ցանուած էր: Ազգայնական խումբ մը մտաւորականներ հիմը դրին Հոյպունի, որ կարեւոր դեր կատարեց 1925ի եւ 1930ի շարժումներուն մէջ:

Թուրքերը անողոք քաղաքականութիւն մը ընդգրկեցին Քիւրտերուն դէմ, տեղահան ընելով զանոնք այն շրջաններէն, ուր բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը կազմէին: Ծրագիրը չյաջողեցաւ: Ձախողութեան մատնուեցաւ նաեւ Քիւրտերը Թրքացնելու քաղաքականութիւնը:

Երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին բոլշեւիկները «Քրտական Հանրապետութիւն» մը հիմնեցին Մահապատի մէջ, Ուրմիոյ լիճին շուրջ, պարսկական հողի վրայ: Սակայն երբ Թէհրանի կառավարութիւնը խորհրդայնալու վտանգին ենթարկուած Ատրպատականը ազատագրելէ վերջ զէնքերը դարձուց Մահապատի դէմ, Կարմիր Բանակը ո՛չ մէկ աջակցութիւն ընձեռեց քրտական Հանրապետութեան, որ իր սաղմին մէջ խեղդուեցաւ:

Թուրքիոյ եւ Իրանի անյաջող շարժումներէն վերջ, այժմ Քիւրտերը կը փորձեն ինքնավարութիւն ձեռք բերել Իրաքի մէջ, զէնքի ուժով:

1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն վերջ Մուսթաֆա Պարզանի իր զինակիցներով Հայաստանէն Պաղտատ գացած եւ ողջագուրուած էր զօրավար Ապտէլ Քասըմի հետ:

Իրաքի նոր Սահմանադրութիւնը ինքնավարութիւն կը շնորհէր Քիւրտերուն, որոնք պաշտպան կանգնած էին նոր վարչաձեւին:

Սահմանադրութեան յօդուածներու անտեսումն էր, որ պատճառ դարձաւ քրտական ապստամբութեան:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՄԷԿ ԵՐՐՈՐԴԸ՝ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ

Սեպտեմբեր 2ին տեղի կ'ունենան ալժերական առաջին ընտրութիւնները: Այս առաջին Ազգային Ժողովը հետեւեալ պատկերը պիտի պարզէ նահանգ գլուխ.—

Ալժէ 20 մահմետական, 3 Եւրոպացի:
Մետէա 14 մահմետական 1 Եւրոպացի:
Օռլէանվիլ 13 եւ 1:
Թիզի-Ուզու 14 եւ 1:
Օռան 12 եւ 2:
Մոսթականեմ 12 եւ 1:
Թլեմսէն 7 եւ 1:
Թիարէ 6 եւ 1:
Սայտա 3 եւ 1:
Կոնստանդին 24 եւ 2:
Պաթնա 11 եւ 0
Պոն 13 եւ 1:
Սեթիֆ 20 եւ 1:
Օազիս 7 եւ 0:
Սաուրա 4 եւ 0:

Այս 196 երեսփոխաններուն 72ը զինուորականներ պիտի ըլլան ինչ որ հարիւրէն 40 համեմատութիւն մը կը նշանակէ:

Ոչ մէկ համայնավար կայ թեկնածուներու մէջ, ըլլայ Եւրոպացի ըլլայ մահմետական, գոնէ բուն կուսակցական:

Ալժերական համայնավար կուսակցութիւնը կիրակի օր բացատրեց իր դիրքը այս ընտրութեանց առթիւ: Յայտնեց թէ Օգոստոս 13ին «ընկերներ Պաշիր Հաճ-Ալիէ, Ահմէտ Աքքաշէ եւ Սատէք Հաճերէսէ կազմուած պատուիրակութիւն մը ընդունուած էր եղբայր Խիտէրի կողմէ, որու յանձնած էր նամակ մը»: Կը պարզուի թէ այդ նամակին մէջ ալժերացի համայնավարները կ'առաջարկէին Ալժ. Ազատ. Ճակատին որ միակ ցանկեր ներկայացնէին, Ալժ. Ազատ. Ճակատի հովանաւորութեան տակ, կազմուած երկրին քաղաքական, կազմակերպուած կամ ոչ, բոլոր հոսանքներէն, բոլոր ձգտումներէն, մէջն ըլլալով համայնավարները, իբրեւ հիմ ունենալով հասարակաց ծրագիր մը, որ կրնայ ըլլալ այն որ ընդունուած է Թրիփոլիի վերջին նիստին (խորհրդարանին): Նամակին մէջ կը շեշտուի նաեւ թէ ալժերացի համայնավարներու մասնակցութիւնը հայրենասէր բոլոր հոսանքներու աչքին լաւագոյն երաշխիքը պիտի ըլլայ, որովհետեւ ալժերացի համայնավարները, բոլոր հայրենասէրներու մէջ, անոնք են որոնց դէմ ամէնէն շատ եղած են անարդարութիւններ, Ճակատին ղեկավարներուն կողմէ: Եւ նամակին եզրակացութիւնն է որ համայնավարները տրամադիր են թեկնածուներու առաջարկներ ընել հասարակաց ցանկերու համար: Վերջաւորութեան մէջ՝ միութեան կոչ մը «սիրելի եղբայրներուն», որոնց կը ներկայացնեն «հայրենասէր եւ միասնական ոգիներ»:

Այս առաջարկները մերժուեցան:

Ծանօթ թեկնածուներու մէջ յիշենք.— Ահմէտ Պէն Պելլա (Օրանի մէջ կը ներկայանայ): Ահմէտ Պումէնճէլ (Թիզի-Ուզու):

Ասոնք ներկայիս անդամ են Քաղաքական Պիւրոյին, այս նոյն Պիւրոյին անդամներէն. թեկնածու չեն՝ Մոհամէտ Խիտէր եւ Այթ Ահմէտ:

Թեկնածուներ որոնք անդամ են Առժամեայ Գործադիր Մարմնին.— Ապտէրհաման Ֆարէս (Թիզի-Ուզու, Պէն Թէֆթիֆա (Ալժերուա), Խեմիսթի: Թեկնածու են նաեւ Ֆերաթ Ապպաս (Սեթիֆ) եւ Ահմէտ Ֆրանսիս (Օրան):

Կան 13 կիներ որոնց 2ը Եւրոպացի՝ Օրիորդ Լավալէթ (Ալժէ) եւ Տիկին Պերնատաք (Թիզի-Ուզու): Մահմետական կին թեկնածուներու մէջ ծանօթ են.— Ճամիլա Պուհիրէտ եւ Ռապահ Պիթաթի կինը՝ Զօհրա Տրիֆ:

Զինուորական թեկնածուներու մէջ վիլլայայի միայն երկու պետեր կան՝ Սի Հասան (Վիլլայա 4) եւ գնդ. Սաութ էլ Առապ (Վիլլայա 2):

1, 5 եւ 6 վիլլայաներու պետերը որոնք ծանօթ են իբրեւ Պէնպելլական, ոչ ալ գնդ. Պումետիէն թեկնածու են:

180 մահմետականներու կողքին պիտի բազմին 16 Եւրոպացիներ միայն, ասոնցմէ ոմանք ձգած էին նոյնիսկ «ազատականներու» խմբակը եւ բացէ ի բաց կ'օգնէին Ալժ. Ազատ. Ճակատին, ինչպէս Օր. Լավալէթ եւ աբբայ Պեռէնկէ:

Թեկնածուներու այս ցանկը բաւական քննադատութեանց դուռ բացաւ: Առաջին առթիւ զինուորականներու մեծ համեմատութիւնը կը քննադատուի: Կը նկատուի նաեւ թէ թեկնածուներու մէջ իրաւագէտ եւ փորձագէտ չկայ: Անփորձներու ժողով մը որ Ալժերիոյ պիտի տայ իր անդրանիկ Սահմանադրութիւնը: Այս ժողովին մէջ պիտի պակսին նաեւ գիւղացիները, մինչ ժողովին պարտականութիւններէն մէկն է նաեւ հողային բարեփոխում պատրաստել:

× Քաղաքական Պիւրօն շնորհակալութեան հեռագիր մը ղրկեց Նիքիթա Խրուշչեւի այն «թանկագին օգնութեան համար զոր կատարեց Ալժերիոյ ղրկելով ուտեստեղէն եւ արմտիք»: Հեռագրին մէջ կը շեշտուի նաեւ թէ «այս ձեւով կ'ամրապնդուի այն խոր փոխադարձ համակրանքը որ կայ խորհրդային եւ ալժերացի ժողովուրդներու միջեւ»:

× Ալժէի մէջ եւրոպացի կին մը սպաննուած է դանակի հարուածներով: Կը կարծուի թէ գողութեան համար է:

Մէկ Եւրոպացի եւ մէկ մահմետական անհետացած են: Կը կարծուի թէ առեւանգուած են:

× Յանուն Քաղաքական Պիւրոյին Մոհամէտ Խիտէր յայտարարեց թէ արկածախնդիրներ կամ պատեհապաշտներ վերջին պահուն դայթակղեցուցիչ արարքներ կը գործեն անկախ Ալժերիոյ մէջ, ասոնք պիտի պատժուին խստօրէն: Քաղաքական Պիւրօն վճռած է յարգել տալ կարգ ու կանոնը եւ կոչ կ'ընէ բոլոր Ալժերացիներուն եւ Ալժերուհիներուն որ ապահովեն կարգապահութեան գործադրութիւնը:

× Սուսթէլ միշտ անգտանելի կը մնայ: Ոմանց կարծիքով Արեւմտեան Գերմանիա անցած է, ուրիշներ կը կարծեն թէ միայն Սպանիա կրնայ գացած ըլլալ:

× Սանթէի բանտին մէջ գաղտնի բանակի պատկանող 100 հոգի սկսան չուտել: Այս գործադուլով կը պահանջեն որ քաղաքական վարչակարգի ենթարկուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Պերլինի մէջ ծանր միջադէպեր պատահած են առջի օր եւ երիտասարդ Գերմանացիներ «Իւ-էս, կօ հօմ» (Ամերիկացիք, տուն գացէ՛ք) պոռացած են Ամերիկացիներուն: Յարձակած են խորհրդային ճառի մը վրայ որ ամերիկեան շրջագօտիին մէջ կը գտնուէր եւ երկու ռուս զինուորներ վիրաւորուած են: Քաղաքապետը՝ Վիլլի Պրանտ կոչ մը ըրած է հանդարտութեան: Այս ամբողջին բուն դրդապատճառը երիտասարդ Գերմանացիի մը մահն է: Արդարեւ առջի օր Ֆոփոսները (Արեւելեան Գերմանիոյ ժողովրդական ոստիկան) զէնք պարպած են երիտասարդ Գերմանացիի մը վրայ որ կը փորձէր Արեւմտեան Պերլին անցնիլ եւ ծանր վիրաւոր վիճակի մէջ ձգած են մինչեւ որ մեռնի, առանց թոյլ տալու որ ուրիշները օգնութեան հասնին: Ամերիկացիք վրդովուած են այս «բարբարոս արարքէն» մինչ Անգլիացիք ցաւալի եւ տմարդի նկատելով հանդերձ եղածը, կը խորհին թէ նոր պատճառ մըն է որ զինուորական չորս շրջաններու հրամանատարները տեսնուին: Նման առաջարկ մը եղած էր Արեւմտեաններու կողմէ Յունիս 25ին եւ մերժուած Ռուսերուն կողմէ Օգոստ. 10ին: Դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ, Պերլինի միջադէպերը իբրեւ հետեւանք ունեցած են որ Ամերիկացիներու վարկը քիչ մըն ալ պակսի:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ սուրիացի քանի մը սպաներ ձերբակալուեցան որովհետեւ չարչարած էին լիբանանցի համայնավար պարագլուխը՝ Ֆարճալլա Էլ Հելու, մարմինը թթուուցի մէջ լուծած էին: Ծանօթ է որ համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարը, 1959 Յունիս 26ին ձերբակալուած էր Դամասկոս, ուր գացած է կեղծ անունով: 52 տարեկան էր երբ մեռաւ: Եգիպտոս եւ Սուրիա այն ատեն Միացեալ Հանրապետութիւն էին եւ յայտնած էին թէ ոչ մէկ բան գիտեն համայնավար պարագլուխին մասին:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն թէ Սէուտ երեք իշխանները իրենց անցագիրները իշխանութեանց յանձնեցին: Էմիր Պատր Պէն Ապտէլ Ազիզ յայտարարեց թէ ինք, եղբայրները եւ զարմիկը «ազատ իշխան»ի տիտղոս առած են այլեւս: Երրորդ եղբայրը յայտարարած էր լիբանանեան մամուլին թէ դժբախտաբար ճիշդ է որ ստրկութիւնը միշտ գոյութիւն ունի Սէուտական Արաբիոյ մէջ եւ թէ «ազատ էմիր»ները «արաբական ընկերվարութիւն»ը ընտրած էին:

ՊԱՐՍԻՑ Շահը ճառ մը խօսելով «28 Մորտատի» (1953 Օգոստ. 19ի ըմբոստութիւնը որ վերջ դրաւ Մոսատեղի կառավարութեան) առթիւ ըսաւ թէ պէտք է խիստ ժուժկալութեան ծրագրի մը հետեւիլ:

ՆԻՈՒԶ-ՈՒԻՔ պարբերականը... յապաղած խոստովանութիւն մը հրատարակած է զօր. Այզընհաուրէ ուր Միացեալ Նահանգներու նախկին Նախագահը կը խօսի ի մէջ այլոց տը Կոլի մասին եւ կ'ըսէ. «Ամէն ոք գիտէ թէ յամառ է եւ դժուար է հետը վարուիլ բայց յաճախ իրաւունք ունի: Պատերազմի ատեն միշտ շատ խրտչող եղած էր: Ինքզինքը Թէեւ Լուդովիկոս ԺԴ.ի տեղ դրած էր բայց գիտէր թէ կրնայի արդելք հանդիսանալ իրեն անհրաժեշտ ուտելիքի եւ սարքաւորման առաքման: Այզընհաուր կ'ըսէ նաեւ թէ 1950ին ինք եւ Ֆոսթըր Տըլըս շատ խօսած են տը Կոլի մասին ականաւոր Ֆրանսացիներու: Այլ խօսքով դիւրացուցած են... Մայիս 13ը:

ՎԻԶՊԱՏԸՆԻ մէջ (Գերմանիա) տեղի ունեցաւ «Պարսկական Ազգ. Ճակատ»ի համագումարը: 250 պատուիրակները կը պահանջեն որ անմիջապէս ազատ արձակուին բանտերը գտնուող քաղաքական յանցաւորները:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Արձակուրդի շրջան է։ Շնորհիւ ընկերային օրէնքներուն, հարուստն ու աշխատաւոր բանուորը այս միջոցին կը դիմեն հանգիստի վայրեր՝ համաձայն իրենց քսակին, նիւթական կարողութիւններուն։ Ոմանք դարմանելու կ'երթան, իրենց այլազան հիւանդութիւնները, ուրիշներ հանգիստ ու կազդոյր վայելելու՝ լեռներու կատարներուն կամ ծովուն փրփրալից ալիքներուն քովն ի վեր։

Ո՜րքան փոփոխութիւն աշխատաւորներու կեանքին մէջ, վերջին 25–30 տարուան ընթացքին։ Պայմաններ՝ որոնց իրականացման համար այնչափ պայքարեցան աշխատաւոր բազմութիւնները, ապահովելու համար այսօրուան բարիքները։ Երբ դեռ քանի մը տարի առաջ անոնք կը համարուէին երազ։

Կարծէք բնազդական, անծանօթ մղումով մը, ե՛ս ալ կը խառնուիմ կարաւանին ու քայլերս կ'ուղղեմ Տէսին, դէպի Մոլար տանող ճամբան։ Հոգ չէ թէ քանի մը օր միայն տեւէ «արձակուրդի» շրջանս։

Երբեմնի ընդարձակ ամայի դաշտը, որուն մէջ առանձինն կը կանգնէր նոր քաղաքապետարանը իր դպրոցով, վերածուած է գիւղաքաղաքի։ Աշխատաւորներու համար տուներ, օժտուած արդիական յարմարութիւններով, սիրուն, ծաղկազարդ բանջարանոց–պարտէզներով։ Մեծ մասով սեփականութիւն օտարականներու, — իտալացի, սպանացի, հայ, ու նաեւ տեղացիներու։

Երէկ գաղթական, այսօր սեփականատէր այս օտարականները, հագիւ ապահոված առօրեայ իրենց ապրուստը, մըտածեր են ունենալ իրենց սեփական բոյները, օգտուելով կառավարութեան եւ ապահով. ընկերութիւններու ընձեռած դիւրութիւններէն։ Մանաւանդ որ բազմանդամ են անոնք ու բազմածին՝ նման Հայերուն։

Անուններ փողոցներու, — Ռապըլէ՝ համբաւաւոր բժիշկը Լիոնի Օթէլ–Տիէօ աւելի քան հինգհարիւրամեայ հիւանդանոցին եւ շարք մը ուրիշ նշանաւոր առողջապահական անձնաւորութիւններու, որոնց յիշատակը բծախնդրօրէն կ'ուզէ պահել Լիոնցին։ Հիւանդանոց՝ զոր չհամարձակեցաւ քանդել քաղաքապետութիւնը, հանդիպելով ժողովուրդին եւ մամուլին բուռն ընդդիմութեան։ Ալպէր Թոմա, վեթերան սենտիքալիսթ, Լուի Պլան, Կայառ՝ «անվախ ու անստգիւտ ասպետը», ու Փիէռ Լոթի։ Անուն մը, որ խորթ կը հնչէ ականջիս։ Բախտի տարօրինա՛կ հակադրութիւն։ Մինչ ինքը անցած է պատմութեան՝ իր տխրահռչակ յայտարարութեամբ, «Նապաստակ» որակած ժողովուրդին զաւակները, իր Հայրենիքին մէջ եւ իր անունով յիշատակուած փողոցին մէջ նապաստակ կը բուծանեն, թերեւս կերակրելու համար ի՛ր ալ հայրենակիցները…

Իմ հիւրընկալս է հայրենակիցս Օննիկ աղբարը։ Խարբ, ազնուասիրտ, բոլորին ծանօթ «Ազնաւուր»ը։ Անոր թոռնիկներն են որ կը խաղան, կը ճռուողեն մեր շուրջ՝ տան թէ պարտէզին մէջ։ Մեծերը՝ Հրանդը, Յասմիկն ու Ռոժէն, կը խօսին մաքուր հայերէն։ Եղուարդն ու Ռիշառ–Օննիկը՝ ֆրանսախօսն։

Օ՜, օրհնեալ մանկութիւն, անմեղունակ ու երջանիկ։ Հողմացրիւ ու ալետատան, բայց միշտ վերադարձող կանանչ ծիլերը ազգին։

Դալարազարդ իր պարտէզին մէջ, մենք կը խօսակցինք Օննիկ աղբօր հետ, Պարտիզակի անցեալ անուշ կեանքէն, քաղելով կծիկը բազմատեսակ յուշերու՝ անձերու, անցքերու։ Անդին՝ հաւնոցին մօտ, Եղուարդ ու Ռիշառ զբաղած են պարտէզը ջրելու գործով։ Եղուարդ ջրամանը մխրճեց ջրամբարին մէջ, իսկ փոքրիկն Ռիշառ, իր պճճիկ «տիւթիւլ»ին «ջուրը» կը ցայտեցնէ անոր մէջ, ջուրով լեցնելու համար, երջանիկ գոհունակութեամբ։

Տեսէ՛ք, չարաճճիները այժմ մտեր են Ռէքսին, — շունին տնակէն ներս, ու գըլուխները դուրս ցցած կը հաչեն, հա՜ւ, հա՜ւ։ Խեղճ Ռեքս, եղբայրացած անոնց հետ, բայց չուարուն՝ կը նայի հոս, հոն, — աս իմ տո՞ւնս է թէ անոնց։ Բողոքի ոչ մէկ շարժում սակայն։

1943։ Պատերազմի դառն օրերուն էր, երբ մայրակորոյս Բենեամին, շատերու նման գնաց Գերմանիա, իբրեւ «պարտադիր աշխատաւոր»։ Ապրեցաւ տաք ու պաղ օրեր ու 1945ին վերադարձաւ Տէսին, հօրաքրոջ տունը։ Իր մօտ կը կանգնէր քսանամեայ, գեղանի ու ամչկոտ աղջնակ մը, սրտի ներքին ալեկոծութեամբ տարուբեր։ Գերմանուհի մըն էր։ Օտար այս յարկին տակ պիտի ընդունէ՞ին զինքը։

Առաջին իսկ օրէն ընդունեցան զինքը, իբրեւ տան հարազատ անդամը՝ հօրաքոյրը, զաւակներն ու պարագաները։ Գուրգուրալից, ջերմ վերաբերում ցոյց տուին, քաջալերեցին զինքը, ջանալով սփոփել օտարի իր զգացումները․ լեզուի, բարքերու իր անծանօթութիւնը։ Տունը հայախօս էր բարեբախտաբար։ Կերթրուտ, այս էր աղջկան անունը, կամք ըրաւ եւ քիչ ատենէն ընտելացաւ խորթ ու օտար մեր լեզուին։ Սիրեց զայն, ինչպէս սիրեց իր հայ ամուսինն ու անոր ազգականները։ Հայացաւ Կերթրուտ, դարձաւ Աստղիկ։

Տիկին Աստղիկ այսօր կը խօսի ֆրանսերէնէ զատ՝ մաքուր հայերէն, Պարտիզակի բարբառով ու շեշտով։

Եթէ ճակատագրուած է որ մեր նոր սերունդը ամուսնական կապեր հաստատէ օտարներու հետ, գոնէ օրինակ առնէր Աստղիկէն ու Բենեամինէն։ Փոխանակ իրենք օտարանալու՝ հայացնէին իրենց կիներն ու ամուսինները։ Թօթափէին ստորակայութեան յիմար զգացումները, ծառայէին Հայութեան։

Շուրջս բազմութիւն մը երախաներու. — Իտալացի, Հայ, Գերմանացի, Ֆրանսացի։ Կը խաղան, կը դեղգեղեն սրտաուչ եղբայրութեամբ։ Նաեւ Ռեքսը՝ իր խեղանդամ վիճակով՝ թաւալգլոր կը ջանայ հետեւիլ անոնց իւրաքանչիւր շարժումներուն։ Ու Ռոժէն, անվիճելի շէֆը խումբին։

Ի՜նչ օրինակելի դաս կրնային տալ աս երախաները, պառակտուած մարդկութեան. սիրոյ, եղբայրութեան, անկեղծ հանդուրժողութեան սրտաբուխ համակեցութեամբ։ Գնահատելի են երիտասարդական բոլոր այն շարժումները, միջազգային ճամբարները, զանազան մրցումները, որոնք տեղի կ'ունենան երկրէ երկիր՝ այլացեղ խումբերու միջեւ։ Անոնք պիտի դարբնեն իրական համերաշխութեան շղթան։ Պիտի քանդեն ոխի, ատելութեան, սահմանային ու ցեղային հրէշային զգացումները՝ փոխադարձ հասկացողութեամբ։ Պիտի ընդվզին ի տես անարդար վճիռներու, իրաւակարգերու։ Արդի երիտասարդութիւնը։ Վաղուան ղեկավարները մարդկութեան։ «Եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»։

×

— Քէօմիւր մի՛ ըսեր, Աստղիկ, ածուխ ըսէ։ Ասոր հայերէն վառարան կ'ըսեն, զոպա չէ։

— Աս քանի՞ տեսակ հայերէն կայ, Պ. Արշաւիր։

— Հայերէնը մէկ է անշուշտ, բայց մենք Թուրքիա ապրած ենք ու մեր լեզուին մէջ խառնած՝ թուրքերէն բառեր։ Զօնուխն ալ թուրքերէն է, երախայ բաէ։

— Զեմ կրնար։

— Երբ «սխտոր» կրնաս ըսել, կրնաս հնչել նաեւ «երախայ»։

Ամուսինը զինք ղրկած էր հօրաքրոջ տունը՝ սխտոր ուզելու։ Աստղիկ ճամբան քանի մը անգամ կրկնած էր՝ սխտոր, սխտոր ու մոռցած։

Հօրաքոյրը,

— Ի՞նչ կ'ուզես, Աստղիկ։ = Սոխ չէ, անոր պէս բան մը, պզտիկ։

— Սխտո՞ր։ = Այո, սխտոր, սխտոր։

— Աստղիկ, երախաներուն հետ երբեմն գերմաներէն խօսէ, լեզու է, վերջապէս կրնայ օգտակար ըլլալ տղոց։

— Ամա՜ն, Պ. Արշաւիր, ե՛ս մոռնալու վրայ եմ գերմաներէնը։ Տունը այնքան գործ կայ ընելիք։ Ժամանա՞կ ունիմ։

Իրաւ է։ Հինգ զաւակներու մայր, նաեւ ծեր ու հիւանդ հայրիկին խնամքը ուսերուն։

×

Քանի մը ամիս է, այլեւս չկայ Հայրիկը։ Բայց իր յիշատակը կը սաւառնի տան մէջ։ Անոր անունը յիշած ատեն կը տամկանան Աստղիկի բարի աչքերը։

Անգրագէտ էր, ռամիկ, Ազնաւուր աղբարը։ Շնորհիւ իրեն եւ իրեններուն հայախօս կը մեծնան թոռները։ Երջանիկ մահ, օրինակելի այս Հայերուն, որ կ'օտարացնեն իրենց զաւակները, իրենց թերխաշ, աղճատ ֆրանսերէնով։

Հիմա ինծի կը թուի թէ «անդին»՝ մեռածը բոլորած են Սահակ աղան, Պօտուրեան եւ Գուրուեան Նշան աղաները, Ճանօօ Մինասը, Յովհաննէսը, Սարգիսը, Ուղունեանը, ձկնավաճառ Սարգիսը, Պարտիզակցիներու խմբակը, իբրեւ նախագահ եւ խրախարար ունենալով բազմահմուտ մտաւորական Երուանդ Էֆէնտին (Ետան) իր հմտալից բացատրութիւններով եւ Պարտիզակի պատմութիւններով։

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

ՆՈՐԱՅԱՅՏ ՍԵՊԱԳԻՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրարտական Թէյշէբայինի (Կարմիր Բլուր) քաղաք–ամրոցը (մեր թուականից առաջ 7րդ դար), որ ընկած է Երեւանի հարաւ–արեւմտեան ծայրամասում, վաղուց ի վեր իր վրայ է սեւեռել ոչ միայն գիտական աշխարհի, այլեւ հասարակայնութեան ամենալայն խաւերի ուշադրութիւնը։ Այդ հնագոյն յուշարձանի պեղումները, որ 1939 թուականից կատարւում են Հայաստանի Գիտութիւնների ակադեմիայի Հնագիտութեան ու ազգագրութեան ինստիտուտի եւ Լենինգրադի Պետական Էրմիտաժի միացեալ արշաւախմբի ուժերով (արշաւախմբի պետ՝ Հայաստանի Գիտութիւնների Ակադեմիայի թղթակից–անդամ Բ. Պիոտրովսկի), բազմապիսի անգնահատելի նիւթեր են ընձեռել Ուրարտուի պատմութեան ու մշակոյթի ուսումնասիրութեան համար։

Ընթացիկ տարուայ պեղումները նշանաւորուեցին նոր նիւթերով, որոնց մէջ առաջնակարգ նշանակութիւն ունեն բազմաթիւ սեպագիր արձանագրութիւնները՝ փորագրուած բազալտէ քարերի վրայ։ Յայտնաբերուած արձանագրութիւնները զետեղուած են 9 ամբողջական քարերի ու մէկ բեկորի վրայ։ Նրանք յայտնաբերուել են միջնաբերդի հարաւ–արեւելեան լանջին պեղուած սենեակների վերին շերտերում։ Ի դէպ, այդ նոյն մասից են գտնուել նաեւ երկրաբան Ա. Դեմեխինի (1936 թ.) եւ փրոֆ. Կ. Ղաֆադարեանի (1939 թ.) յայտնաբերած բեկորները, ինչպէս նաեւ մեր արշաւախմբի 1961ին յայտնաբերած արձանագրութիւնը։ Այսպիսով, ընդհանուր բնագրից մինչեւ օրս մեզ հասել են տասը ամբողջական քարեր ու երեք բեկորներ։

Նախնական ուսումնասիրութիւնը ցոյց է տալիս որ բնագրաբանական տեսակէտ–

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

Բազմաթիւ անգամներ փախուստ կու տայ Լիսէէն եւ կ'երթայ ներկայ գտնուելու այդ շրջանին Լիոնի մէջ ներկայացումներու շարք մը տուող մեծանուն ողբերգակ Թալմայի ելոյթներուն։ Երիտասարդը այնքան կը խանդավառուի հանճարեղ արուեստագէտին խաղովն ու անձովը որ նոյնիսկ անոր նամակ մը կը գրէ, ըսելով․ «Զիս ձեր մօտը առէք, Փարիզ տարէք ձեր հետը…»։ Աւելորդ է ըսել թէ այս նամակը կը մնայ անպատասխան։

Թատերական սիրած ասպարէզն ալ իր առջեւ փակուելով, քոլէժէն արտաքսուելով, Լասընէր յաջորդաբար կը մտնէ իբրեւ պաշտօնեայ վաճառատուն մը, նոտարի մը քով, յետոյ դրամատուն մը։ Եւ սակայն, աշխատանքէն պժգանք կը զգայ եւ երբեք ալ բաւականաչափ դրամ չունենար։

— Զիս տխրաբեկող կիրքը, կը խոստովանի ինքն իսկ, ոսկին է։ Սարսուռ կը զգամ երբ գրպաններս դատարկ են…

Այսպէս, կը զգնայ իր հայրը, այն պահուն երբ այս վերջինոյն գործերը ձախորդ կ'երթան ու հասած է սնանկութեան դուռը։ Բոլորովին յուսահատ, Պ. Լասընէր տեղի կուտայ իր անատակ զաւակին խնդրանքին որ կ'ուզէր մեկնիլ Փարիզ բախտ որոնելու։

Կը մեկնի Փարիզ։ Մեծ հաւատք ունի իր գրական հակումներուն վրայ եւ կը հաւատայ նաեւ որ իր գրիչով պիտի կըրնայ նուաճել մայրաքաղաքի գրական շրջանակները։

Փարիզի թերթերը, սակայն, կը մերժեն երիտասարդ գաւառացիին ձեռագիրները եւ Լասընէր բոլորովին զուրկ նիւթական դոյզն միջոցէ, կը սկսի վարել անկարգ կեանք մը ու այդ օրէն ի վեր իր մէջ կը ծնի անսահման ատելութիւն մը դէպի մարդկային ընկերութիւնը։

Ամենայն պարզութեամբ կ'որոշէ այլեւս ապրիլ գողութեամբ եւ մարդասպանութեամբ, իրեն արհեստ ընելով զանոնք։

— Ահա այս շրջանին էր որ, կը խոստովանի աւելի ետքը, սկսաւ իմ պայքարս ընկերութեան դէմ, որուն պատուհասը դառնալ վճռեցի։ Եւ սակայն, միմիայն պիտի չկրնայի գործը գլուխ հանել։ Աշխատակիցներու պէտք ունէի … Ուրկէ՞ ճարել։ Երկար ատենէ ի վեր կ'անդրադառնայի թէ ի՞նչ կը նշանակէ արհեստով գող մը, բայց երբ կարդացի Վիտոքի «Յուշեր»ը այն ժամանակ ըմբռնեցի այս կարգի մարդոց ընկերութեան հանդէպ ունեցած ոխին ու ատելութեան իսկական իմաստը։ Հիմա, ինծի յարմար լաւագոյն ընկերակից մը գտնելու միակ միջոցն է ձերբակալուիլ որեւէ յանցանքով, մտնել Մըլէօնի կամ Փուասիի բանտը ու այնտեղի բանտարկեալներէն ընտրել ինծի արժանի մեղսակից մը…։

Եւ գործադրութեան կը դնէ իր ծրագիրը։ Կը գողնայ փոքրիկ կառք մը։ Կը ձերբակալուի, կը դատուի ու կը դատապարտուի տասներեք ամսուան բանտարկութեան եւ զինքը կը ղրկեն Փուասիի կեդրոնական արգելարանը, ուր պիտի կրնար ուշադրութեամբ ուսումնասիրել իր բանտակիցները եւ կատարելագործել արկոյի խօսակցութիւնը։

Լասընէր 9559 թիւով կը մտնէ Փուասիի արգելարանը։ Սակայն հոն հասնելէ առաջ կ'անցնի ուրիշ բանտէ մը ուր ծանօթութիւն կը հաստատէ Պ. Վիկուրու անունով քաղաքական բանտարկեալի մը հետ, որ տնօրէնն էր «Լը Պոն Սանս» լրագրին։ Այս վերջինը կը խոստանայ Լասընէրին որ բանտէն արձակուելէն ետք իր գրութիւններուն տեղ պիտի տայ իր թերթին մէջ։ Վասնզի երիտասարդ աւազակը կը պնդէր տակաւին իր գրական արժանիքներուն մասին եւ կը շարունակէր ծաղրել մուսաները…

Բանտին մէջ Լասընէր կը գրէ բազմաթիւ քերթուածներ՝ «Սրինգը եւ Թմբուկը», «Ի՜նչ դժբախտութիւն», «Հագուստաւաճառը» եւայլն։ Ասոնցմէ զատ կը պատրաստէ նոթագրութիւններ բանտի կեանքի մասին որոնք կը հրատարակուին «Լը Պոն Սանս»ի յաւելուածը եղող «Թրիպիւն տը Փրոլէթէր»ի մէջ։

Վերջապէս, 11 Օգոստ. 1884ին, Լասընէր ազատ կ'արձակուի բանտէն եւ ուղղակի կը վազէ Պ. Վիկուրուի մօտ որ իրեն կը հայթայթէ հագուստեղէն եւ անկէ կ'առնէ քանի մը քերթուածներ եւ յօդուածներ, ըսելով․

— Ձեզ գիտեր թէ ի՞նչ առաջարկութիւն ընեմ ձեզի, ինքզինքէս կ'ամչնամ։ Այս պարոնները ձեզի յօդուած գլուխ կ'ուզեն միայն հինգ ֆրանք վճարել։

— Հի՜նգ ֆրանք… կը բացագանչէ Լասընէր ընդվզած։ Ամիսը չորս յօդուած կը բերէ քսան ֆրանք… Կարելի՞ է ապրիլ այդքանով։

Աւելի լաւ է վերադառնայ իր առաջին ծրագրին. — Գողութիւնը եւ ի պահանջել հարկին մարդասպանութիւնը աւելի հասութաբեր են կ'եզրակացնէ, նախընտրելով ուղիղը՝ որ լաւ վճարուած է, բանաստեղծութենէն՝ որ անօթի կը մեռցնէ…։

(2 – Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

...ուց ընթացիկ տարում յայտնաբերուած քարերը հիմնականում կապւում են միմեանց հետ (որոշ չափով կասկածելի է միայն մէկ քարի տեղը)։ Արձանագրութեան առաջին չորքի քարերից, ակներեւաբար, բացակայում է ընդամէնը մէկ ոչ մեծ քար։ Թերի է նաեւ երկրորդ չորքի քարերի թիւը։ Ընդմին, բնագրի թերի լինելու պատճառով, առայժմ հնարաւոր չէ որոշել նաեւ անցեալ տարի յայտնաբերուած արձանագրութեան տեղը։

Չնայած բնագրի ստուարածաւալ լինելուն, արձանագրութիւնը, այնուամենայնիւ, դեռեւս ամբողջական չէ, եւ արշաւախումբը մեծ հետաքրքրութեամբ սպասում է, որ ապագայում կը յայտնաբերուեն նաեւ բացակայող արձանագրուած քարերը՝ ընդհանուր մեծ բնագրի անբաժանելի մասերը։ Այդ մասին են վկայում յայտնաբերուած մի ամբողջ չորք արձանագրուած քարերի շարունակութիւնը, քարերի համաչափ 11 տողանոց բնագրերի առկայութիւնը, նոյնատիպ գրաֆիկ առանձնայատկութիւնները (տարեսատական դրուակները), տողերի համաչափ բարձրութիւնը (4 սմ.) եւայլն։

Այսպիսով, չնայած առանձին հատուածների բացակայութեանը, այնուամենայնիւ, արձանագրութեան հիմնական մասը, անկասկած յայտնաբերուել է, ուստի, կարելի է ընդհանուր առմամբ դատել նրա բովանդակութեան մասին։ Արձանագրուած քարերը, ակներեւաբար, տեղադրուած են եղել միջնաբերդի հարաւ-արեւելեան մասում կառուցուած որոշ շէնքերի վրայ եւ ընկել են այնտեղից հրդեհի հետեւանքով՝ շէնքի փլուզման ժամանակ։

Եւ այսպէս, արձանագրութիւնը պատկանում է ուրարտական մ. թ. ա. 7րդ դարի թագաւոր Ռուսային՝ Արգիշտիի որդուն, այսինքն՝ Ռուսա Բ.ին, որ եւ հանդիսացել է Թէյշէբայինի քաղաք-ամրոցի հիմնադիրը։

Բնագիրն ունի շինարարական բնոյթ։ Այն պատմում է պաշտամունքային բնոյթի առարկաների՝ սուսի կոչուած շէնքի եւ «Խալդի աստծոյ հոյակապ դռների» (այսինքն՝ տաճարի) կառուցման մասին, բաց որում, արձանագրութիւնն ակնարկում է, որ այդ բոլորը հիմնադրուել է Ազա (նի) երկրի Թէյշէբայինի քաղաքում, այսինքն՝ այն նոյն երկրի, որի հողամասի կազմն է մտել նաեւ շուրջ մէկ հարիւրամեակ առաջ, Արաքսի ձախ ափին (Հոկտեմբերեանի շրջանում), Արգիշտի Ա.ի կողմից հիմնադրուած Արգիշտիխինիլի (Արմաւիր) քաղաք-ամրոցը։

Արձանագրութիւնը յիշատակում է, որ մինչ այդ կառուցումները, տուեալ վայրում հողը եղել է ամայի։ Խալդի աստծոյ եւ նրա տաճարի կողմից, ինչպէս ցանկութիւն է յայտնում բնագրում, թագաւորին թող լինի կամք, երջանկութիւն, մեծութիւն, ուժ եւ հզօրութիւն։ Հետեւում է արքայական տրաֆարէտ տիտղոսաշարը՝ թագաւոր հզօր, թագաւոր մեծ, թագաւոր տիեզերքի, թագաւոր Բիաինիլի (Ուրարտուի)։ Մի փոքր ներքեւում յիշատակւում է նաեւ փոքր տաճարի, ինչ որ սիրխանի տան, որ, հաւանաբար, հիմնադրուել է սուսի շինութեան առջեւ, Խալդի աստծոյ եւ ագունուսինի շէնքերի կառուցման մասին։ Ի դէպ, սիրխանի (կամ սիրիխանի) տիպի տուն կառուցուել է նաեւ Ռուսա Բ.ի նախորդների կողմից Արգիշտիխինիլում, որի մասին ակնարկում է Արմաւիրում յայտնաբերուած մի պակասաւոր արձանագրութիւն։

Արձանագրութիւնը, այնուհետեւ, պարունակում է համառօտ զոհաբերութիւնների արարողութիւնների՝ ի պատիւ վերոյիշեալ կրօնապաշտամունքային բնոյթի նորակառոյց առարկաների։ Գերագոյն աստուածների եռեակից Խալդիին զոհաբերում են եզ եւ ուլ, Թէյշէբային եւ Շիվինիին՝ մէկական ոչխար, այնուհետեւ, Ուարուբանիին՝ (Խալդի կնոջը) կով, Խալդիի դռներին, Խալդեան դռներին եւ վերջապէս, Ի (ու) արշա (խուրշա) աստծուն՝ ոչխարներ։ Այս վերջին աստծուն, որ ուրարտական սեպագրերում յիշատակւում է սոսկ երկրորդ անգամ (առաջին անգամ՝ Էրեբունի – Արինբերդում յայտնաբերուած մի արձանագրութեան մէջ), ըստ երեւոյթին, պէտք է կարգել տեղական (ոչ ուրարտական) աստուածների շարքը, քանի որ Մհեր-Կապուսի յայտնի արձանագրութեան ուրարտական աստուածների ցուցակում նա բացակայում է։

Արձանագրութեան մէջ յիշատակւում են երկու մասնագիտութիւններ՝ ավիտէնի եւ պալաղի (պալայի)։ Քանի որ բնագիրը յիշատակում է բացառապէս կրօնապաշտամունքային շէնքերի կոմպլէքսի կառուցման մասին, ապա կարելի է ենթադրել, որ նրանք, ըստ երեւոյթին, կրօնական պաշտօնեաներ են։

Արձանագրութիւնը եզրափակւում է, այսպէս կոչուած, անէծքի բանաձեւով՝ այն ոչնչացնողների, բնագիրը աղճատողների, կորստի մատնողների եւ անբարեացակամ այլ անձանց վերաբերեալ։

Բնագիրը պարունակում է մի շարք նոր բառեր ու արտայայտութիւններ, ինչպէս նաեւ պատմական փաստեր։ Այդ տեսակէտից այն անգնահատելի նիւթ է մատուցում ուրարտերէն սեպագիր լեզուի եւ այդ լեզուն կրած ժողովրդի մշակոյթի ուսումնասիրութեան համար։

Արձանագրութիւնն արդէն վերծանուել է եւ գիտական հրատարակութեան է պատրաստւում Փրոֆ. Բ. Պիոտրովսկու եւ տողերիս հեղինակի համատեղ ջանքերով։

Ն. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՋԵԿՈՅՑ Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Ս. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԻՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆԸ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Վարչ. Խորհուրդը որոշեց դրամական յատկացում մը կատարել ի նպաստ Ս. Յարութեան տաճարին վերանորոգութեան ծախքերուն։

Ս. Յարութեան տաճարը, ուր է Քրիստոսի գերեզմանը, Քրիստոնէութեան ամէնէն սրբազան վայրն է եւ կը ներկայանէ քրիստոնեայ աշխարհին ամէնէն հին յիշատակարաններէն մէկը, եթէ ոչ ամենահինը։ Այս եզական կոթողը ներկայիս կը գտնուի փլուզումի վտանգին տակ։ Բազմաթիւ մասնագէտներու յաջորդական տեղեկագիրները երեւան կը հանեն այս անմիջական վտանգը եւ ազդու կոչ մը կը կատարեն անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու։

Վարչ. Խորհուրդս նոյնպէս նկատի ունեցաւ, սոյն որոշումը տալով, այն սրբազան եւ երկիւղած զգացումը որով տոգորուած էր մեր հիմնադիրը Գալուստ Կիւլպէնկեան հանդէպ Ս. Տեղեաց։ Հիմնարկութեան Վարչ. Խորհուրդը որ կը ջանայ մեկնել եւ գործադրել իր հիմնադրին կամքը եւ բաղձանքները, վստահ է թէ մեծանուն բարերարին սրտին մօտիկ գործ մը կը կատարէ իր օժանդակութիւնը բերելով Սուրբ Գերեզմանին պահպանման նպատակին։

Ծանօթ է որ Կաթողիկէ, Օրթոտոքս եւ Հայ երեք համայնքները Ս. Յարութեան տաճարին հսկողութեան եւ պաշտպանութեան առանձնաշնորհումը ունին, իրենց պատրիարքարաններուն եւ կրօնական հաստատութիւններուն միջոցաւ։ Այդ առանձնաշնորհումը հաւասարապէս բաժնուած է երեք համայնքներուն միջեւ եւ ճանչցուած է միջազգային դաշնագիրներով, ինչպէս ընդունուած է Ս. Տեղեաց վրայ յաջորդաբար տիրող աշխարհիկ իշխանութեանց կողմէ։

Հետեւաբար այս համայնքները պարտականութիւնը ունին վերանորոգութեան գործին նախաձեռնութիւնը առնելու, իրենց պատասխանատուութեան տակ, եւ զայն գլուխ հանելու, առանց որու կըրնայ խնդրոյ առարկայ դառնալ այս դարաւոր առանձնաշնորհումը որ ընծայուած է իրենց։ Վերանորոգութիւնը կը կարօտի կարեւոր գումարի մը որ կը հասնի 900·000 անգլ. ոսկիի, ըստ երեք կրօնական համայնքներուն կողմէ նշանակուած ճարտարապետներուն յանձնախումբին գնահատութեան։

300·000 անգլ. ոսկիի բաժինը որ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանին կ՚իյնայ ստանձնել՝ անշուշտ ծանր բեռ մըն է այս վերջնոյն համար։ Այսպէս է որ Հիմնարկութեանս Վարչ. Խորհուրդը որոշեց հոգալ սոյն գումարին մէկ երրորդը, մինչեւ 100·000 անգլ. ոսկի, մինչ հայկական համայնքներուն կը մնայ ապահովել մնացեալ 200·000 անգլ. ոսկին։

Կը նախատեսուի որ վերանորոգութեան աշխատանքները պիտի տեւեն վեց տարի։ Իւրաքանչիւր տարի Հիմնարկութիւնը վերանորոգութեան գործին պատասխանատուներուն տրամադրութեան տակ պիտի դնէ 16·666 անգլ. ոսկի գումարը զոր պիտի վճարէ հայկական բաժնին տնտեսումին սահմանուած մասնաւոր հաշիւի մը։

Անմիջապէս որ պաշտօնապէս սկսին Ս. Յարութեան տաճարին բուն վերանորոգութեան աշխատանքները, համաձայն երեք կրօնական համայնքներու բացայայտ հաւանութեամբ կազմուած շինարարական ծրագրին, Հիմնարկութիւնը յանձնառու կ՚ըլլայ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանին տրամադրութեան տակ դնելու մինչեւ 100·000 անգլ. ոսկիի գումար մը, վեց տարուան վրայ հաւասարապէս բաժնուած, ըստ հետեւեալ պայմաններուն.

1) 16·666 անգլ. ոսկիի առաջին տարեվճարը պիտի տրամադրուի, մինչեւ սոյն գումարին սպառումը, հետզհետէ հաստուցանելով այն հաշուեցոյցերը եւ վճարման պահանջքները, զորս պիտի ներկայացնէ ճարտարապետական դրասենեակը, որուն յանձնուած է համայնքներուն համաձայնութեամբ գործադրելու աշխատանքներուն պատասխանատուութիւնը։

2) Աշխատանքներուն պաշտօնական սկզբնաւորութենէն տարի մը վերջ, հաշուական վաւերագիրներու հիման վրայ հաստատագիր պիտի ներկայացուի Հիմնարկութեան թէ հայկական տարեկան բաժնին երկու երրորդը, այսինքն 33·333 անգլ. ոսկի, հանգանակուած է։ Այն պարագային ուր նախատեսուած վեց տարիներէն մէկուն վերջաւորութեանը ի յայտ կուգայ որ հայկական բաժնին երկու երրորդին հանգանակութիւնը չէ իրականացած, Հիմնարկութիւնը պիտի կախակայէ իր վճարումը յաջորդող տարեշրջանին համար, մինչեւ որ պակսող գումարները գործնականապէս գոյանան։

Այսպէս Հիմնարկութիւնը նախաձեռնարկ կ՚ըլլայ օրինակը տալու եւ սկզբնական գումարը տրամադրելու, այն հաստատ համոզումով որ հայկական բոլոր համայնքները պիտի պատասխանեն իրենց ուղղուած կոչին։ Իւրաքանչիւր Հայ կատարեալ գիտակցութիւնը պիտի ունենայ իր պարտականութեան որ է մասնակից ըլլալ իր եկեղեցւոյն շնորհուած նուիրական իրաւունքներուն պաշտպանութեան գործին եւ զօրավիգ ըլլալ յաւերժացնելու Ս. Տեղեաց պահպանութեան դարաւոր դերը որ իր եկեղեցիին վիճակուած է։ Անկախ այն սովորական օժանդակութենէն զոր իր սաեղծումէն ի վեր կ՚ընծայէ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանին, Հիմնարկութիւնը չվարանեցաւ, ի յիշատակ իր հիմնադրին, այսքան կարեւոր մասնակցութիւն մը բերելու տեւականացմանը համար այն հաւատքի եւ քաղաքակրթութեան գործին զոր Հայ ազգը կը կատարէ այս սուրբ վայրերուն մէջ դարերէ ի վեր։ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը վստահ է որ Հայ ժողովուրդը ցոյց պիտի տայ միեւնոյն ջերմեռանդ նուիրումը այդ գործին եւ միեւնոյն հաւատարմութիւնը այդ յիշատակին, լիովին պատասխանելով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի կոչին որ կը հրաւիրէ «քրիստոնեայ հայ ժողովուրդը» այս առիթով ալ ապացոյցը տալու «հոգեւոր ազգային միասնութեան եւ զոհաբերութեան ու շինարար ոգիին»։

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 15 Օգոստ. 1962

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝ ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Թող Ս. Պատրիարքին հրամանը խղճիս վրայ չծանրանայ, բացագանչեց վանահայրը ճիգ մը ընելով ինքնիր մէջ, եւ արդարութիւնը չեմ կրնար ոտնակոխ ընել։

Այս ըսելով Մօնթ մը կանչեց ու անոր պատուիրեց Ա... գիւղի քահանան դիւանատունը բերել։

Արդարեւ, քիչ յետոյ ներս մտաւ Տէր Օհան։

Վանահայրը յուզուած ու ընկճուած կերպով անոր երեսը նայեցաւ։ Անուշ, թրթռուն ու մանաւանդ յանկուցիչ ճառագայթ մը կար Տէր Օհանի աչքերուն մէջ։

— Տէր Օհան, մրմնջեց վանահայրը, շուրջ երկու ամիս է որ վանքին մէջ բանտարկուած էք, հեռու ձեր սիրելիներէն, նոյնպէս՝ հեռու ձեր հօտէն։ Ասիկա ծանր եկած էր ինծի, բայց կը սպասէի որ «անպայման մեկուսացումի» հրամանը փոխուէր։ Մեր Պատրիարքարանը մոռցած է։ Է՛հ, բաւական է, արդարութեան ձայնը կը ստիպէ զիս որ վերադարձնեմ ձեզ սիրելիներուդ գիրկը։ Գացէք եւ ձեր ծերութեան օրերուն մէջ՝ աղօթեցէք ազգին ու հայրենեաց համար։

— Ի՞նչ կ՚ըսէք, Հայր Սուրբ, ընդմիջեց Տէր Օհան Աւազակապետին վրայէն աչքը վանահօր դարձնելով, յիշեցէք թէ ազգին հրամանագրին հակառակ կը գործէք, յիշեցէք թէ կառավարութեան օրինաց հանդէպ պատասխանատուութիւն մը ունիք, յիշեցէք թէ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանն ու Ս. Պատրիարք մը կայ։

— Ամէնքը յիշեցի, բայց արդարութիւնը այդ ամէնքէն բարձր է ինծի համար։

Տէր Օհան լռեց։

Վանահայրը նոյն օրը ճամբու դրաւ աքսորուած քահանան ու Աւազակապետին ըսաւ.

— Երախտապարտ եմ որ այս բարութիւնը գործել տուիք ինծի։

Աւազակապետը յուզուած շեշտով շնորհակալ եղաւ ու իրիկուան մօտ մեկնեցաւ վանքէն յատուկ ցականաւով։

Բայց փոխանակ մինչեւ քաղաքին նաւամատոյցը ճամբորդելու, ցականաւին մարդոց պատուիրեց որ Ճիրաշէն ըսուած գիւղին առջեւ կենան, որովհետեւ հոն երթալ կ՚ուզէր։

Ցականաւը կեցաւ Ճիրաշէն անուն գիւղին դէմ։ Աւազակապետը դուրս ելաւ ու անոնց մէյ մէկ նուէր տալէ ետք հեռացաւ։

Խաւարը սկսած էր չորս դին պատել։ Երկինքը ծածկուած էր ամպերով։

Աւազակապետը յառաջացաւ դէպի քաղքը տանող ճամբան ու արագացուց քայլերը։

Երբ քաղաք հասաւ ուղղակի Արարուց ապաստանարանը գնաց, ուր պահուած էին իր զանազան տիպերը պատկերացնող հագուստները։ Տանտիրուհին իմացուց իրեն թէ գրութիւն մը ունէր։

— Տուէք, ըսաւ Աւազակապետը։

Պառաւը գզրոցի մը մէջէն թուղթի կտոր մը հանեց ու յանձնեց Աւազակապետին, որ բացաւ զայն։ Ահա ինչ որ կարդաց.

« Երէկուընէ ի վեր բանտը կը գտնուիմ։ Կը խնդրեմ որ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնէք խումբին ապաստանարանը ապահովցնելու։ Առ այժմ այսչափ. ժամանակ չունիմ երկար գրելու։

ՎԱՐԴՈՎ

Աւազակապետը պատռեց այդ երկտող գրութիւնը ու գաղտնիքներու սենեակը մտաւ. հոն անմիջապէս հանդերձները հանեց ու մուրացկաններու յատուկ տարազով մը ծպտուեցաւ։

Արդէն առաւօտ եղած էր։ Երկինքը պարզած էր իր անուշ կապոյտ։

Արարուց այդ աննշան փողոցէն ուղղակի քաղաք տանող մեծ պողոտան անցաւ ու դանդաղ քայլերով սկսաւ յառաջանալ։

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Տէր–Գրիգոր – եան, իրենց Թոռնիկին՝ Վահանի ծննդեան առթիւ կը նուիրեն «Յառաջ»ին 30 Ն. Ֆ., Կապոյտ Խաչի 10 Ն. Ֆ. եւ 10 Ն. Ֆ. Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարա – նին: (Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ըս– տացած է, եկեղեցւոյ պայծառութեան համար, հետեւեալ նուիրատուութիւննե– րը, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ.— Տիկին Տիգրանուհի Թոռնիկեանէ 10, Տէր եւ Տիկին Քունտաքչըեանէ 10, Տիկ. Գուրպանեանէ 5, Տիկ. Վալէճմէզեանէ 5 Ն. Ֆ. ինչպէս նաեւ մի Ոմնի կողմէ բրիսթալ ծաղկաման մը:

Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Սրապեանէ, Գաղանճեանէ, Պօղոսեանէ, Զօպանեանէ եւ Թադէոս Գըլըճեանէ մէյ մէկ կողով, իսկ Տէր եւ Տիկին Կ. Թիւ – թէլեանէ երկու կողով խաղող նուէր ըս– տացուած է խաղողօրհնէքի համար:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բա– ժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Մխթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յար – գելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տա – լով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կա – պոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէու – թեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւն – ները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բա– րեկիրթ եւ յառաջադէմ ուեւէ աշա– կերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél. 963.01.72

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆը– րանսայի շրջանի 21րդ Պատգամաւորա – կան Ժողովը տեղի պիտի ունենայ 25–26 Օգոստոս, Վալանսի մէջ:

Ա. Նիստը կը բացուի այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Ժամադրավայրն է հայրենակից Գ. Սիմոնեանի սրճարանը, 27 Ռիւ Պուփիէ, Վալանս, ուրկէ պատգամաւորները կ'ա– ռաջնորդուին ժողովավայրը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11– ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնա – կատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցու – թեամբ:

ԾԱԽՈՒ Է

2 յարկաբաժին, 6 սենեակ 2 խոհանոց, ելեկտրական ուժ (փորս), աշխատանոց, հող՝ 312 քառակուսի մեթր, երկու փո – ղոցի վրայ:

Կարելի է ամէն օր այցելել.— 55, Պուլվառ տիւ Մուլէն տը լա Թուռ

ՓԼԵՍԻ – ՌՈՊԷՆՍՈՆ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան առեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազ– դերուն:

Ազգ. ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնա – կան թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրա – տարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաս – տատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաս– տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կեր– պով կը հետեւի պետական լիսէներու ար– դիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանու – հիները հայագիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տա– րեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւն – ներու համար դիմել հաստատութեան տը– նօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01.72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պուքրէշէն (Ռումանիա) բնիկ Երզնկա– ցի եւ Կիլլիճէ գիւղէն Պ. Խորէն Անտոն – եան կը փնտռէ Տիկին Աղաւնի Կաբիկ – եանը, ծնեալ Սերոբեան:

Ինչպէս նաեւ Հայաստանէն Պ. Ներսէս Ֆրենեան (կամ Ֆրենկեան) կը փնտռէ իր որդին Վրէժ Ֆրենեանը, որ կը կարծուի Մարսէյլ ըլլալ:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐ– ՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Ց Ա Ռ Ա Ջ »

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատ – րաստութեամբ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԴՍԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian,* Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova,* Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian,* Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan,* Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian,* Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զաղմաղճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՅՑ, Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3.50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գինոյին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար– ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի– լիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
23
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
23 AOUT
1962

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. Հատը 0.25 Ն.Ֆ.

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9385 38e ANNÉE Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5286

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԿՆԱԿ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

Հայկական Դատը միջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ դրուեցաւ առաջին անգամ Սան Սթեֆանոյի մէջ, 1878 Փետրուարին: Մեզի տուին 16րդ յօդուածը, որ քանի մը ամիս վերջ, Յուլիս 13ին պիտի վերածուէր Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածին:

Եւ որովհետեւ երաշխաւոր մեծ պետութիւնները խոստմնադրուժ եղան եւ Հայերը ձգեցին իրենց բախտին, ոմանք նոյնիսկ քաջալերեցին Սուլթան Ապտիւլ Համիտի ջարդի քաղաքականութիւնը — մեր յեղափոխական կուսակցութիւնները զէնքի փարեցան՝ յանուն ազատութեան: Ձանտեսեցին նաեւ դիւանագիտական ճակատը:

Երեք տասնեակ տարիներու մեր ազատագրական պայքարը յանգեցաւ անկախ Հայաստանի կազմութեան, 28 Մայիս 1918ին:

Թրքահայաստանի դատարկումն ու Հայաստանի Հանրապետութեան խորհրդայնացումը վերջ տուին յեղափոխական զինեալ գործունէութեան: Սակայն անկախ եւ միացեալ Հայաստանի գաղափարը միշտ վառ կը մնայ հոգիներու մէջ, սփիւռքէն մինչեւ Հայաստան:

Քրտական հարցը հայկական 42 տարի վերջ միայն միջազգային դաշնագրի մը մէջ տեղ գտաւ, 10 Օգոստոս 1920ին՝ Սեւրի դաշնագրին մէջ, որուն 62 եւ 64 թիւ յօդուածները որոշ պայմաններով ինքնավար վարչաձեւ կը հաստատէին Թուրքիոյ քրտաբնակ շրջաններուն մէջ:

Այդ օրերուն հանդուցեալ Օսմանեան կայսրութեան անշարժ կալուածները առնուրդի էին դրուած. ով որ զօրաւոր էր, առիւծի բաժինն ստացաւ: Տկարներուն շողշողուն խոստումներ տրուեցան: Այս վերջիններու դասակարգին կը պատկանէին Հայերն ու Քիւրտերը:

Այս երկու թշնամի ազգերը մէկ օրէն միւսը բախտակից էին դարձած: Քիւրտ Շէրիֆ փաշա, Սթոքհոլմի նախկին օսմանեան դեսպանը, որ Փարիզի մէջ Մեշրութիէթ (Սահմանադրութիւն) անուանով ֆրանսերէն պարբերաթերթ մը կը հրատարակէր Իթթիհատի դէմ, Զինադադարին հրապարակ էր իջած իբրեւ ներկայացուցիչ Թուրքիոյ Քիւրտերուն եւ դիւանագիտական դիմումներ կը կատարէր Չորս Մեծերուն մօտ, ինքնավարութիւն պահանջելով իր հայրենակիցներուն համար: Սերտ յարաբերութիւն կը մշակէր մեր զոյգ Պատուիրակութեանց հետ, Փարիզի մէջ:

Սեւրի դաշնագրէն յուսահատ՝ Քիւրտերը զինեալ ապստամբութեան դիմեցին Թուրքերու դէմ:

Հոյպունը մէկ կողմէ կ'աջակցէր ապստամբներուն, միւս կողմէ դիւանագիտական ձեռնարկներ կը կատարէր՝ մեծ պետութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրելով քրտական հարցին վրայ:

Հոյպունի ղեկավար վարիչներն էին Սիւրէյա, Ճէլատէթ եւ Քեմուրան Պետրխան եղբայրները: Առաջին երկուքի մահէն վերջ, էմիր Քեմուրան կը շարունակէ իր դիւանագիտական ձեռնարկները՝ այս անգամ Քիւրտ դեմոկրատ կուսակցութեան անունով, Հոյպունը լուծուած ըլլալով:

Անիկա ամէն առիթ կ'օգտագործէ՝ յուշագիր ներկայացնելով Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան:

Շատ բարդ է քրտական հարցը:

Քիւրտերը կ'ապրին չորս երկիրներու մէջ, — Թուրքիա, Իրան, Սուրիա եւ Իրաք:

Թուրքիոյ եւ Իրանի քրտական շարժումները ծանօթ են: Սուրիոյ Քիւրտերը հանդարտ են: Հերթական ապստամբութիւնը Իրաքի մէջ է այժմ:

Մինչ Մոլլա Մուսթաֆա Պարզանիի զինեալ ուժերը կը շարունակեն կռիւը Պաղտատի կառավարութեան կանոնաւոր բանակին մէջ, էմիր Քեմուրան Պէտրխան Նիւ Եորք երթալով նոր յուշագիր մը ներկայացուց ՄԱԿին եւ տեսակցութիւններ ունեցաւ պետական դէմքերու հետ, պահանջելով քննիչ մարմին մը ղրկել Իրաք, ուր օդանաւերը աւերակի վերածած են բազմաթիւ քրտական գիւղեր:

Էմիր Քեմուրան ֆրանս. հեռատեսիլէն խօսելով յայտնեց թէ Քիւրտերը հողային պահանջներ չունին: Թուրքիոյ եւ Իրանի մէջ կը պահանջեն մշակութային ու լեզուական ազատութիւն, իսկ Իրաքի մէջ՝ 1958ի Սահմանադրութեան խոստացած ներքին ինքնավարութիւնը:

Ռազմական եւ դիւանագիտական կրկնակ ճակատներու վրայ յարատեւ եւ անվհատ աշխատանքներով, Քիւրտերը կը յուսան վերջապէս հասնիլ իրենց նպատակին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԻՐ ՄՆԱՅՈՒՆ ՀՈԳՈՎ՝ ՊԵՐԼԻՆ

—o—

ԱՏԸՆԱՈՒԻՐ ՊԻՏԻ ԳՐԷ ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒՆ

Արեւմտեան երեք դեսպանները խորհրդակցութիւն մը ունեցան առջի օր, Պերլինի վերջին միջադէպերու շուրջ եւ անմիջապէս հրահանգներ ղրկեցին ֆրանսացի, ամերիկացի եւ անգլիացի երեք հրամանատարներուն, յանուն իրենց կառավարութեանց:

Ըստ այս հրահանգներուն, որոշուած է մշտական կերպով հիւանդատար կառք մը պահել Պերլինի արեւմտեան եւ արեւելեան մասի սահմանին գլխաւոր կէտին վրայ, որպէսզի կարելի ըլլայ անմիջական օգնութեան փութալ եթէ արեւելեան կողմէն փախողներ վիրաւորուին, անցքի ժամանակ: Այս ձեւով, Արեւմտեանները կը յուսան նախ քիչ մը հանդարտեցնել Պերլինցիները որոնք շատ վրդովուած են, որովհետեւ անկարող օգնելու դիտած են երիտասարդ փախստականին հոգեվարքը:

Գալով Գերմանացիներուն, քրիստոնեայ-դեմոկրատ խորհրդարանական յանձնախումբին տնօրէն – կոմիտէն համաձայն գտնուած է որ վարչապետ Քոնրատ Ատընաուր նամակ մը ղրկէ Խրուշչեւի, տը Կոլի, Քենըտիի եւ Մաքմիլընի, տեղեկացնելով անոնց Պերլինի կացութիւնը եւ յիշեցնելով իրենց պատասխանատուութիւնները գերմանական նախկին մայրաքաղաքին հանդէպ, ըստ պատերազմին եղած համաձայնութեանց: Միւս կողմէ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը Սպիտակ գիրք մը կը պատրաստէ որ կը պատմէ բոլոր միջադէպերը որոնք տեղի ունեցած են, Պերլինը բաժնող պատին երկայնքին, 1961 Օգոստոս 13էն ի վեր, այսինքն այն օրէն երբ շինուեցաւ:

Գերմանացիները կը խորհին նոյնիսկ թէ Արեւմուտքի Արտաքին չորս նախարարները (Անգլիա, Միացեալ Նահանգներ, Դաշնակցային Գերմանիա եւ Ֆրանսա) խորհրդակցական ժողով մը ունենան Սեպտեմբերին գումարուելիք ՄԱԿի յառաջիկայ նիստէն առաջ:

Գերման Արտաքին նախարարը կը գտնէ թէ Խորհ. Միութիւնը կրնայ օգտուիլ Ազգաժողովին այդ նիստէն, իր կողմէ մէջտեղ դնելու համար Պերլինի հարցը: Այդ իսկ պատճառաւ պէտք է որ Արեւմտեանները այդ նիստէն առաջ նոյնացնեն իրենց տեսակէտները, մանաւանդ հաւանական կը նկատուի որ Խրուշչեւ անձամբ մասնակցի ազգաժողովին:

×

Արեւմտեան երեք հրամանատարները ժողով մը գումարեցին առջի օր, որուն մասնակցեցաւ նաեւ քաղաքապետը՝ Վիլլի Պրանտ: Այս առթիւ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ «Հակառակ անոր որ շատ լաւ կը հասկնան Պերլինցիներու բարկութիւնն ու ընդվզումը, արեւմտեան հրամանատարութիւնը եւ քաղաքապետը չեն կրնար հանդուրժել որ համայնավար գրգռիչ արարքներ վնասեն Պերլինի ժողովուրդին, Արեւմտեան Պերլինի իշխանութեանց եւ Դաշնակիցներու միջեւ գոյութիւն ունեցող սերտ համախոհութեան»:

Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ հրամանատարները եւ քաղաքապետը համաձայն են նկատելու համար որ Արեւմտեան Պերլինի ոստիկանութեան կամ Դաշնակիցներու բանակներու անդամներուն վրայ յարձակումները կը ծառայեն միայն Խորհրդային Միութեան դատին:

Զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ թէ խորհրդային կառքերու դէմ եղած յարձակումներն ալ կը ծառայեն խորհրդային դատին, ուրեմն պէտք է դադրին: Ապահովութեան եւ կարգ ու կանոնի պահպանումը պէտք չէ խնդրոյ առարկայ ըլլան անպատասխանատու արարքներու հետեւանքով: Այդ արարքները փոքրամասնութեան մը գործն են որոնց մէջ համայնավար գործակալներ կան:

Միւս կողմէ կը հաղորդուի թէ Վիլլի Պրանտ եւ երեք հրամանատարները Արեւելեան Պերլինի իրենց պաշտօնակիցներուն եւ Արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութեանց կոչ մը ըրած են որպէսզի հրաժարին քաղաքականութենէ մը, որ կը «կայանայ անպաշտպան էակներ ջարդելու մէջ»:

Պերլինի ամերիկեան հրամանատարը մերժած է նաեւ ընդունիլ խորհրդային հրամանատարը որ հաւանաբար կ'ուզէր բողոքել խորհրդային կառքերու վրայ նետուած քարերուն համար: Ամերիկացին յիշեցուցած է խորհրդային սպային որ զինքը հրաւիրած էր Պերլինի կացութեան մասին խօսելու, բոլոր հրամանատարներու հետ միասնաբար, նկատի առնելով որ կացութիւնը քաղաքին ամբողջութեան կը վերաբերի, ուրեմն՝ նաեւ բոլորին:

Վերջին երկու օրերը միջադէպեր չեն պատահած, բայց ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են:

×

Փեթէր Ֆեխթէրի եղերական մահն է որ կը շարունակէ զբաղեցնել բոլորը: Այս 18 տարու պատանին որ մեռաւ, ահաւոր հոգեվարքէ մը ետք, Ամերիկացիներէն 200 մեթր միայն հեռու, յուզած է նաեւ Ուաշինկթընի շրջանակները:

Առաջին առթիւ բոլորը զարմացած են թէ ինչպէս Խորհ. Միութիւնը այսքան անգութ եւ վրդովեցուցիչ բան մը կ'ընէ որ կրնայ հակախորհրդային քարոզչութեան միայն ծառայել, բայց ի վերջոյ այն եզրակացութեան յանգած են, թէ այս երիտասարդին ողբերգական վախճանը երկու մտահոգիչ եւ մաքիավելական նպատակներ կրնայ ունենալ.—

Ա) Ցոյց տալ Արեւմտեան Պերլինի բնակիչներուն թէ ոչինչ կրնան ընել համայնավարութեան անխորտակելի ուժին դէմ եւ թէ պէտք չէ շատ հաշուեն Ամերիկացիներուն վրայ որովհետեւ Ամերիկացիք կը վախնան Ռուսերէն:

Բ) Զայրացնել Արեւմտեան Պերլինի բնակիչները որպէսզի միջադէպեր ծագին, ինչպէս եղաւ առջի անգամ եւ այդ ձեւով փաստել թէ Արեւմտեան Պերլին խռովութեանց վտանգաւոր օճախ մըն է ոչ միայն «գերման դեմոկրատ Հանրապետութեան» այլեւ աշխարհի խաղաղութեան համար:

× Ամերիկայի Արտաքին նախարարը՝ Տին Ռըսք խորհրդային դեսպանը խորհրդակցութեան կանչեց: Ռըսք–Տոպրինին տեսակցութիւնը 17 վայրկեան տեւած է: Ամերիկացին շեշտած է թէ Ռուսերը պէտք է հարկ եղած միջոցները ձեռք առնեն որպէսզի վերջին միջադէպերը չկրկնուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՓՈԼԻԻ բնակչութիւնը սարսափելի գիշեր մը անցուցած է երեքշաբթիէն չորեքշաբթի: Վեց յաջորդական երկրաշարժներ պատահած են: Չորեքշաբթի առաւօտ կը յայտնուէր արդէն թէ 10 մեռեալ եւ 200 վիրաւորներ կան: 3000 տուներ քանդուած են եւ ժողովուրդը սարսափի մէջ կ'ապրի: Տասնեակ հազարաւոր բնակիչներ փախած են քաղաքէն: 1944էն ի վեր երկրաշարժ չէր եղած այդ շրջանը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ միջադէպեր պատահած են Լենինկրատի մէջ, Ուսանողներու Միջազգային Միութեան համագումարին ընթացքին: Ճափոնցի պատուիրակ մը քննադատած է Խորհ. Միութեան որոշումը հիւլէական փորձերը շարունակելու եւ սկսած է նաեւ իր տեսակէտը պարզել Խորհ. Միութեան եւ Չինաստանի միջեւ գոյութիւն ունեցող «տարակարծութեանց» մասին: Չէն Թա Վայ, չին պատուիրակը բողոքած է եւ վիճաբանութիւններ ծագած են:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ իշխան Թալալ Պէն Ապտել Ազիզ, Սէուտ Թագաւորին եղբայրը յայտարարութիւն մը ըրած է «Միջին Արեւելք» գործակալութեան եւ պարզած իր «ընկերվարական» ծրագիրը: Նախ շեշտած է թէ «ընկերվարութիւն եւ իսլամ խոտոր չեն համեմատիր»: «Եթէ մեր երկրին ներկայ ղեկավարները յամառին պահպանել դրամատիրական վարչաձեւը որ դէմ է կրօնքին, ի վերջոյ կը ստիպուին ընդունիլ ընկերվարական դրութիւնը, ինչպէս եղաւ շատ մը երկիրներու մէջ, արիւնահոսութենէ ետք»: Արաբիան, կ'ըսէ իշխանը քարիւղէն զատ չօգտագործուած ահագին հարստութիւն ունի, բայց պիւտճէին 70 առ հարիւրը կը ծառայէ պալատ մարդիկը հարստացնելու: Թագաւորը տարին 20 միլիառ կը ստանայ:

ՊՈԼՍՈՅ եւ Իզմիրի մէջ ցոյցեր տեղի ունեցած են Թուրք սպաներու կանխահաս հանգստեան կոչուելուն երկրորդ տարեդարձին առթիւ:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ մէջ հրատարակուած վիճակագրութեան մը համաձայն, 5000 պակասաւոր երախաներ ծնած են Գերմանիա, որովհետեւ մայրերը թալիտոմիտ հանդարտեցուցիչ դեղը գործածած էին յղութեան ատեն:

ՇՈՒԷՏԱՅԻ կառքի տէրերը իրենց համագումարին առթիւ աղօթքի մը բնագիրը քուէարկած են: Հետեւեալ աղօթքը այլեւս պիտի կարդացուի եկեղեցիներուն մէջ «Տէ՛ր իմ, օգնէ ինծի, երբ կառքս կը վարեմ, որպէսզի սիրեմ ընկերս, ինչպէս ինքզինքս կը սիրեմ: Ոտքերուս եւ ձեռքերուս տուր հարկ եղած ուժը, որպէսզի խուսափիմ արկածներէ եւ պահպանէ զիս ճարտարութիւն ցուցադրելու փորձութենէն»:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(ՓԱՐԻԶ, 7–17 ՕԳՈՍՏՈՍ)

Փարիզի Ուսանողական Ոստանը (Սիթէ Իւնիվերսիթէր) բացառիկ եռուզեռի պատկեր մը կը պարզէր Օգոստոսի այս օրերուն երբ ուսանողական կեանքը, ինք՝ տժգոյն վիճակ մըն էր զգեցած ամառնային արձակուրդի բնական հետեւանքով: Միջազգային Տունը (Մեզոն Էնթերնասիոնալ) մանաւանդ հանդիսարան էր բազմաթիւ քրիստոնէական եկեղեցիներու ներկայացուցիչներուն, որոնք իրենց եկեղեցական զգեստներով իսկ հարուստ այլազանութեան մը վկայութիւնը կը բերէին քրիստոնէութեան մասին ապակրօնական բայց այլապէս հարուստ մտաւորական այն միջավայրին մէջ որ Ուսանողական Ոստանն է՝ այնքան եզական իր նկարագրով: Քրիստոնեայ աշխարհի լայնածաւալ ու բազմերես այս պատկերին մանրանկարը Ուսանողական Ոստանին մէջ՝ տարօրինակ, բայց տպաւորիչ ներկայութիւն մը եղաւ լրիւ տասը օրերու ընթացքին, Օգոստոս 7էն 17:

Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Կեդրոնական Յանձնաժողովին (Քոմիթէ Սանթրալ) տարեկան ժողովը Ֆրանսայի Բարեկարգեալ Եկեղեցիներու Միութեան հրաւէրով այս տարի գումարուեցաւ Փարիզի մէջ, ուր յարմարագոյն որպէս վայր ընտրուած էր Ուսանողական Ոստանը:

Համաժողովին ընթացքն ու գործը ներկայացնելէ առաջ բնականօրէն անհրաժեշտ կը դառնայ ուրուագծային պատկերով մը նախ խօսիլ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի մասին.—

×

Ի. դարու սկիզբէն ասդին, հետզհետէ զօրացող ընթացքով մը, քրիստոնէական եկեղեցիներու մերձեցման եւ միութեան շարժումը եղաւ ընդհանուր եկեղեցական կեանքի ամէնէն յատկանշական երեւոյթը մեր օրերու: Միութենական Շարժումը (Մուվըման Էքիւմէնիք) սկզբնապէս կար որպէս ձգտում մարդոց մտածողութեան մէջ: Հետզհետէ այդ ձգտումը շարժումի վերածուեցաւ եկեղեցիներու կեանքին մէջ, եկեղեցական հարցերու շուրջ գումարուած համաժողովներով, որոնց ամէնէն կարեւորներն են Էտենպուրկի ժողովը 1910ին, Լօզանի ժողովը 1927ին, Օքսֆորտի ժողովը 1937ին: Այս ժողովները զբաղեցան միսիոնարական, ընկերային, դաւանաբանական եւ առնչակից հարցերով, որոնք ընդհանրական բնոյթ ունէին եւ եկեղեցիներ կարիք ըզգացին միասնաբար զանոնք դիմագրաւելու եւ համայնական գործակցութեամբ իրենց քրիստոսաւանդ առաքելութիւնը շարունակելու: Այս հանդիպումներէն, եկեղեցական ղեկավար դէմքերու անձնական տեսակցութիւններէն, խմբական խորհրդակցութիւններէն, փոխադարձ այցելութիւններէն ծագում առաւ Միջազգային եւ միջ-եկեղեցական տարողութեամբ մնայուն կազմակերպութիւն մը յառաջ բերելու գաղափարը: Յատուկ յանձնախումբի մը կողմէ այս գաղափարը հետապնդուեցաւ նոյնիսկ Բ. Համաշխարհային պատերազմի դժնդակ տարիներուն մինչեւ որ պատերազմին յաջորդող խաղաղութեան առաջին իսկ շրջանին, 1948ին, կարելի եղաւ գումարել միջ-եկեղեցական լայն տարողութեամբ Համագումար մը Ամսթերտամի մէջ, ուր հիմը դրուեցաւ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին (Քոնսէյ Էքիւմէնիք տէ զ'Էկլիզ), որ իր կեդրոնը ունեցաւ Ժընեւի մէջ՝ ուր կը շարունակէ իր գործունէութիւնը մինչեւ այսօր:

×

Այս կազմակերպութիւնը, որուն ներկայիս կը մասնակցին գրեթէ բոլոր Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիները, Անկլիքան Եկեղեցին եւ Բողոքական մեծագոյն յարանուանութիւնները, իրեն որպէս հիմք ունի հետեւեալ բանաձեւը.—

«Եկեղեցիներու Համաշխարհային խորհուրդը եղբայրակցութիւն մըն է եկեղեցիներու, որոնք կը խոստովանին զՅիսուս Քրիստոս որպէս Աստուած եւ Փրկիչ համաձայն Ս. Գրոց, եւ հետեւաբար, կը ջանան միասնաբար իրագործել իրենց հասարակաց կոչումը ի փառս Մէկ Աստուծոյ՝ Հօր, Որդւոյն եւ Ս. Հոգւոյն»:

Բոլոր այն եկեղեցիները, որոնք կ'ընդունին այս բանաձեւը եւ ինքնագլուխ ու ինքնավար են՝ կրնան անդամակցիլ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին: Ներկայիս երկու հարիւրէ աւելի եկեղեցիներ անդամ են այս կազմակերպութեան: Հռոմէական Կաթողիկէ Եկեղեցին թէեւ չի մասնակցիր այս կազմակերպութեան որպէս անդամ, բայց մօտէն կը հետեւի անոր գործունէութեան երբեմն պաշտօնական դէտեր ուղարկելով անոր գումարած ընդհանուր կամ մասնակի ժողովներուն:

×

Ե. Հ. Խ.ի գլխաւոր նպատակն է ստեղծել այնպիսի մթնոլորտ մը եկեղեցիներու յարաբերութեանց մէջ, որով կարելի ըլլայ դարաւոր հակամարտութեանց ոգիէն հրաժարիլ եւ Ի. դարու կեանքի նոր պայմաններուն տակ գործակցիլ յառաջ տանելու համար Աւետարանի քարոզութիւնը: Քրիստոս մէկ է: Իր յայտնած ճշմարտութիւնը մէկ է: Եկեղեցիներու բազմութիւնը հակառակութեան պատկերին մէջ գայթակղութիւն է մասնաւորաբար ոչ-քրիստոնեայ մարդուն համար: Կարելի չէ Քրիստոսի կրօնը տարածել եւ կենդանի վիճակի բերել ժողովուրդներու կեանքին մէջ երբ եկեղեցիները իրենք անհաշտ են իրարու մէջ ու կը պայքարին իրարու դէմ: Ահա այս համոզումներով առաջնորդուած՝ Ե. Հ. Խ.ը կը ջանայ եկեղեցիները իրար մօտեցնել ամբողջական միութեան հեռաւոր տեսիլքով: Այդ միութիւնը (իւնիթէ) սակայն միօրինակութիւն (իւնիֆորմիթէ) չէ, այլ հիմնական սկզբունքներու վրայ հիմնուած հաւատքի միութիւնը, որ իր մէջ կ'ընդգրկէ ծիսական, նուիրապետական, ազգային եւ մշակութային այլազանութիւն, որ քրիստոնէական կրօնի արտայայտութեան հարստութիւնը կը կազմէ ինքնին: Միութիւնը դարձեալ վարչական իմաստ չունի: Իւրաքանչիւր եկեղեցի ունի իր առանձին պետը, որ ենթակայ չէ ուրիշի մը: Դէպի միութիւն տանող այս շարժումին վախճանը ոչ ոք կրնայ գուշակել ներկայիս: Այնքան հիմնական փոփոխութիւններ յառաջ եկան եկեղեցիներու յարաբերութեանց կեանքին մէջ Ե. Հ. Խ.ի հիմնադրութենէն ասդին, որ ապագայի հորիզոնները յուսալից, լուսաւոր նշաններ կը պարզեն հաւատացող եւ երեւոյթները դատել գիտցող մարդուն համար:

Դէպի միութեան ընթացող այս շարժումը ինքնին առիթ մը հանդիսացաւ եկեղեցիներու կեանքին մէջ նոր գիտակցութեան մը արթնութեան եւ նոր պատասխանատուութիւններու ստանձնումի: Իրարու փորձառութիւններէն եւ աւանդութիւններէն օգտուելով՝ եկեղեցիներ իրենց դարաւոր աւանդութիւնները վերամտածելու եւ նոր միջոցներով վերակենդանացնելու առիթներ ունեցան այս շարժումին մէջ: Իրենց կոչումին անդրադառնալու գրգիռներ ստացան այս հանդիպումներու մէջէն: Մէկ խօսքով, դէպի միութիւն ընթացող շարժումը եկեղեցիներու կեանքին մէջ ներքին վերանորոգութեան բարիքով ալ պսակուեցաւ եւ մանաւանդ այս երկրորդ արդիւնքն է ամէնէն խրախուսիչ երեւոյթը:

×

Ահա այս պատմական կարճ այլ հարուստ փորձառութեամբ, այս սկզբունքներով եւ այս առաջադրութիւններով ծընունդ առած Ե. Հ. Խ.ը ներկայիս դարձած է բառին բովանդակ իմաստով միջազգային, տիեզերական շարժում մը կազմակերպական բարդ դրութեան մը մէջէն իր գործը յառաջ տանող: Ամէն բանէ վեր՝ նաեւ կայ ընդհանուր քարտուղարը՝ Տոքթ. Վիսըր'թ Հուֆթ, Հոլանտացի եկեղեցական մը, որ շարժումի նախապատրաստութեան օրերէն կեդրոնական դէմքը եղած է կազմակերպութեան եւ մինչեւ այսօր բացառիկ ձեռնհասութեամբ կը վարէ այս ծանր գործը: «Եկեղեցիներու Համըրշոլտ»ը կը կոչեն զինք, երբեմն, իրեն մօտիկ բարեկամները, կամ՝ «Բողոքական Պապ»ը փաղաքշօրէն նշելու համար իր դիրքին կեդրոնական տեղն ու կենսական դերը: Համայնապիտական միտքով, նուրբ դատողութեամբ եւ ազնիւ ու ճկուն բնաւորութեամբ օժտուած այս լեզուագէտ առաջնորդը մեծ յարգանք կը վայելէ ոչ միայն Բողոքական եւ Օրթոտոքս շրջանակներու մէջ, այլ նաեւ Կաթողիկէ աշխարհին մէջ: Իր շուրջ ունի չորս Օգնական Քարտուղարներ, որոնք կը վարեն Ե. Հ. Խ.ի չորս գլխաւոր Բաժանմունքներուն (Տիվիզիոն) գործունէութիւնը. այսինքն՝ Ա) Համաշխարհային Միսիոնարութեան եւ Աւետարանչութեան, Բ) Եկեղեցիներու Իրերօգնութեան եւ Գաղթականաց Ծառայութեան, Գ) Միութենական Շարժման Գործքի եւ Դ) Միութենական Շարժման Ուսումնասիրութեան բաժանմունքները: Կան նաեւ առանձին երկու Յանձնախումբեր, որոնց առաջինը «Հաւատք եւ Կարգ» անունին տակ կը զբաղի դաւանական հարցերով եւ կը ջանայ յստակեցնել եկեղեցիներու դաւանական տարբերութիւններն ու հանդիպութիւնները յատուկ մնայուն պաշտօնէութեամբ մը յարատեւ թղթակցութեամբ եւ ժողովներու ու խորհրդակցութիւններու գումարումով (*). իսկ երկրորդը՝ կը զբաղի միջազգային քաղաքական հարցերով եւ կը ջանայ եկեղեցիներու դիրքը յստակեցնել այս դարու քաղաքական բարդ հարցերու նկատմամբ, միշտ որպէս մեկնակէտ ունենալով Աւետարանի սկզբունքները եւ նպատակակէտ՝ մարդկութեան բարիքը: Չորս մեծ բաժանմունքները տակաւին ունին իրենց յատուկ ենթաբաժանմունքները (տեփարթըման) առանձին հարցերով եւ երեւոյթներով զբաղող:

×

Ե. Հ. Խ.ի գործունէութեան գլխաւոր օրկաններն են՝

Ա) Ընդհանուր Համաժողովը, որ կը գումարուի վեց տարին անգամ մը: Ցարդ երեք ընդհ. համաժողովներ գումարուած են. առաջինը՝ Ամսթերտամի մէջ 1948ին, երկրորդը՝ Էվանսթընի մէջ (Հիւս. Ամերիկա) 1954ին եւ երրորդը՝ Նոր Տելհիի մէջ (Հնդկաստան) 1961ին: Չորրորդը

(*) Այս Յանձնախումբը 1952ին համաշխարհային ժողով մը գումարեց Լունտ քաղաքին մէջ, Շուէտ: Երկրորդ մեծ համաժողով մը պիտի գումարէ յառաջիկայ տարուան Յուլիսին Մոնթրէալի մէջ, Քանատա:

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

×

Երկար ատենէ ի վեր Լասընէրի յղացած ծրագիրը հետեւեալն էր.— Կեղծ անուան մը տակ վարձուած սենեակի մը մէջ թակարդի բերել փարիզեան մեծ դրամատան մը գանձիչը, զայն սպաննելով կողոպտել անոր պայուսակին պարունակած հաւանաբար խոշոր գումարը...:

Ասոր համար բաւական էր պատրաստել մուրհակ մը՝ վճարելի Փարիզի մէջ, եւ յետոյ սպասել որ գանձիչը ներկայանար որոշուած վայրը:

Եւ սակայն, մեղսակից մը պէտք էր իրեն, չէր կրնար միայնակ գործել: Կը դիմէ Փուասիի բանտին իր նախկին բանտակիցներէն Պաթոնի, որ առանց այլ եւ այլի կ'ընդունի իրեն եղած առաջարկութիւնը:

Անմիջապէս Շանվրըրի փողոցի 14 թիւ տան մէջ կը վարձէ սենեակ մը Պոնիէ անունին տակ եւ կը պատրաստէ մուրհակ մըն ալ՝ 1600 ֆրանք արժէքով, գանձելի Փիլլէ-Վիլ դրամատան հաշւոյն:

Որոշեալ օրը, այսինքն 1834 Նոյեմբեր 14, իրիկուան մօտ, երբ մութը արդէն սկսած էր իջնել, գանձիչը կը հասնի, եւ մուրհակին վրայ գրուած անունը սխալ կարդալով կը հարցնէ դռնապանին թէ Պլիւէ կամ Պուլէ անունով վարձակալ մը ունի՞: Դռնապանին ժխտական պատասխանին վրայ, գանձիչը կը հեռանայ — ազատելով ստոյգ մահէ մը — մոլորելով, մինչ երկու աւազակները վերը՝ պատուհանին ետեւ դարանակալ կ'անիծէին իրենց չար բախտը: Եւ տակաւին անտեղեակ են թէ գանձիչին պայուսակը կը պարունակէր հարիւր հազար ֆրանքի չափ գումար մը...

Լքելով Պաթոնը, որ Սէն-Տընի փողոցի նոյնանման ձեռնարկի մը ձախողանքէն ետք Լասընէր զայն անպէտք կը հռչակէ, աւազակը կը գտնէ ուրիշ մեղսակից մը՝ Վիքթոր Ապրիլ, յանդուգն ստահակ մը, որ ճանչցած էր նոյնպէս Փուասիի արգելարանին մէջ: Այս վերջինը մեծ խանդավառութեամբ կ'ընդունի գործակցիլ Լասընէրի հետ: Այս անգամ Վիւալ կեղծ անունին տակ Մարթէն փողոցի 4 թիւ տան մէջ կը վարձէ սենեակ մը: Այս անգամ, սակայն, Ռոչիլտ դրամատան գանձիչը տունը շատ վտանգաւոր ու տխրատեսիլ գտնելով, խոհեմութիւն կը համարի չներկայանալ, այսպէսով ազատելով դաշոյնի հարուածներէն Լասընէրի եւ Ապրիլի, որոնք դարանակալ կը սպասէին սենեակին մէջ:

Քանի որ դրամատուներու գանձիչները այդքան զգոյշ էին, հարկ էր անոնց վստահութիւն ներշնչել եւ զանոնք քաշել դէպի այնպիսի տուներ որոնց արտաքին տեսքը զուրկ ըլլար որեւէ կասկածելի բնոյթէ: Ուրեմն, հարկ էր որ այս նոր կարգադրութիւնը ընելու համար աւազակը քիչ մը դրամ ունենար նախապէս: Եւ ինչո՞ւ այդ գումարը կարելի չըլլար հայթայթել երկու տարուան բանտարկութենէ մը ետք Փուասիի բանտէն նոր ազատ արձակուած Ժան-Ֆրանսուա Շարտոնի մօտ:

Շարտոն կ'ապրէր Սէն-Մարթէն փողոցը իր եօթանասունամեայ մօրը հետ: Ասոնց համար կ'ըսուէր թէ տան մէջ պահուած ունէին մեծ թիւով ոսկիներ եւ Լասընէր ու Շարտոն կ'որոշեն ամէն գնով ունենալ այդ ոսկիները:

Դեկտեմբեր 14ին երկու աւազակները կը ներկայանան Շարտոնի բնակարանը եւ դռնապանին հարցնելէ եւ անկէ հաստատական պատասխան ստանալէ ետք կը բարձրանան սանդուխները ու կը բախեն Շարտոնի բնակարանին դուռը: Ոչ մէկ պատասխան: Դարձեա՞լ ձախողանք մը: Այս մտածումով տարուած երբ ետ դառնալու համար սանդուխներէն վար կ'իջնեն, յանկարծ իրենց դէմ կը ցցուի Շարտոն, որ տուն կուգար:

— Է՜հ, ի՞նչ է, այլեւս բարեկամներդ չե՞ս ճանչնար, կ'ըսէ Լասընէր:

— Ո՜հ, Պ. Լասընէր, դո՞ւն ալ, Ապրիլ, կը յարէ Շարտոն, այսպէսով ակնյայտնի ցոյց տալով այն տարբերութիւնը զոր ըստ իրեն, կը բաժնէ բանաստեղծը իր ընկերոջմէն:

— Քեզ մօտ կ'երթայինք, կը շարունակէ Լասընէր, ձայնին մէջ դնելով գերակայութեան շեշտ մը:

— Այդ պարագային բարձրանանք, կը պնդէ միւսը, այսպէսով ուզելով սիրաշահիլ երկու այցելուները, որոնք լաւ ծանօթ էին իր անցեալին:

Երբ ներս կը մտնեն ու դուռը կը գոցուի, Լասընէր Ապրիլի նշան կ'ընէ եւ այս վերջինը խոյանալով Շարտոնի վրայ կոկորդէն կը բռնէ, մինչ Լասընէր գրպանէն հանելով կօշկակարի սուր հերիւն մը, կը սկսի նախ կռնակէն, ապա առջեւէն անխնայ հարուածներ տեղացնել զոհին վրայ: Ի վերջոյ, Ապրիլ խլելով պատէն կախուած կացին մը մէկ հարուածով կը լրացնէ Լասընէրի հերիւնին կիսատ թողած գործը:

(3 – Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՎԱՀԱՆ ՇԱՀԻՆԵԱՆ

Յիսունական Թուականներուն ծագում առած Թրքահայ Թատերական գործին իր մեծ նպաստը բերած է Մնակեան Թատրոնը, որ սակայն, մեր Թատերական կազմակերպութեանց ամէնէն դժբախտն եղած, տրուած ըլլալով որ իր գործունէութեան ընթացքին հանդիպած է անյաղթելի խոչընդոտներու՝ խիստ գրաքննութիւն, բռնապետական վարչաձեւի մը քմահաճ վերաբերում, եւ մանաւանդ, չար ու նախանձոտ անձերու քէնն ու ատելութիւնը:

Այս բոլորին դէմ սակայն, ծերունազարդ Մարտիրոս Մնակեան, սքանչելի համբերութեամբ եւ ճշմարիտ արուեստագէտի անձնազոհութեամբ, յաջողած է քիչով կամ շատով աշխատիլ եւ կարողացած է հասցնել բեմական ընտիր ուժեր:

Առաջներէն մէկն է Վահան Շահինեան, որ բնիկ Պոլսեցի, Մնակեանի մականին տակ երկար տարիներ աշխատելով ծառայած է բեմին:

Արդար ըլլալու համար, անմիջապէս պէտք է ըսենք, որ Վահան Շահինեան բեմական աշխարհին մէջ չէ հասած նշանակելի բարձրութեան, եւ սակայն, այն խանդն ու եռանդը, այն անշահախնդիր նուիրումը որ այս համեստ դերասանը ի սպաս է դրած գործին, զինքը արժանի կը դարձնեն յիշատակի վերակոչութեան:

Վահան Շահինեան իր բեմական գործունէութիւնը առաւելապէս անցուցած է Թուրք բեմին վրայ, ինչպէս շատ մը արեւմտահայ բեմական գործիչներ:

Զինադադարէն ետք, սակայն, երբ Վարդիթեր Ֆէլէկեանի նախաձեռնութեամբ Պոլսոյ մէջ կազմուեցաւ «Հայ Բեմ» Նոր Թատերական խումբ մը, Վահան Շահինեան դարձաւ այդ խումբին կարեւոր անդամներէն մէկը:

Արեւմտահայ Թատրոնի պատմութենէն գիտենք որ եղած են հայ բեմական գործիչներ որոնք ամբողջ ընտանեօք ծառայած են բեմին: Այդպէս են եղած Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Պէնճմէճեան եւ իրենց զաւակները՝ Օննիկ, Էլիզ (աւելի ուշ Էլիզ Գօլան) եւ Աթրինէ Պէնճմէճեան (Տէրուան):

Այդ կարգէն է նաեւ Վահան Շահինեան: Ունեցած է չորս զաւակներ, չորսն ալ դերասան եւ վերջին տարիներուն իրեն անմիջական աջակից:

Իր երկու աղջիկները՝ Էլիզ եւ Հորթանս, երկուքն ալ նրբազգած դերասանուհիներ էին, առաջինը ծանր ու խոհուն դերերու մէջ, իսկ երկրորդը՝ սուպրէթ:

Իր երկու մանչ զաւակներն էին՝ Նուպար եւ Պերճ.—

Նուպար Շահինեան կատակերգակ էր, քիչ մը Թրքավարի ընոյթով, եւ սակայն իր երեւումը բեմին վրայ կը ստեղծէր ծիծաղի եւ զուարթութեան մթնոլորտ:

Պերճ Շահինեան, թէեւ ցանցառօրէն բեմ կ'ելլէր, եւ սակայն մեծապէս օգտակար կ'ըլլար իր հօր գործին, վարելով վարչական բաժինը եւ յաճախ ստանձնելով յուշարարի պարտականութիւնը:

Վահան Շահինեան ամբողջովին հայ բեմին նուիրուեցաւ երբ զինադադարէն ետք, ամբողջ ընտանեօք Պոլիսը ձգելով, ապաստանեցաւ Պուլկարիա (Վառնա), ուր իր զաւակներուն եւ տեղւոյն բեմական ուժերուն մասնակցութեամբ բոլորեց Թատերական բեղուն շրջան մը:

1922–23 Թուականներուն, Վառնա դարձած էր տեսակ մը հայկական կեդրոն:

Հոն էին բազմաթիւ հայ մտաւորականներ եւ արուեստագէտներ: Ղազարեան (Ղազօ) կը գործէր այնտեղ իր Կովկասահայ Տրամ-Օփերէթի խումբով, որուն մաս կը կազմէին իր կինը՝ Սիրուշ Ղազարեան, Ժորժ Շահպարոնեան (Թարխաթ) եւ Ռուբէն (քէմէնչիխաթ):

Վառնա էր նաեւ ողբացեալ Աշօ Շահխաթունին, որ պուլկարական բեմին վրայ խաղալով հանդերձ, կը մասնակցէր նաեւ հայկական ներկայացումներու:

Այս բոլոր եռուզեռին մէջ, Վահան Շահինեան կը գործէր առանձին, իր զաւակներով եւ քանի մը այլ ուժերով, որոնց կարգին այս տողերը ստորագրողը, որ առէպ կը մասնակցէր իր ներկայացումներուն:

Այդ շրջանին շատ մտերմօրէն ճանչցայ ողբացեալ Վահան Շահինեանը: Պարզ ու համեստ մարդ մըն էր, արտակարգօրէն քաղաքավար ու կենցաղագէտ: Իր խօսակցութիւնը լուրջ ու հաճելի, կը սիրէր քաջալերել սկսնակները եւ չէր զլանար անոնց իր հայրական խորհուրդները:

Վահան Շահինեան Վառնայի մէջ բեմադրեց Տիգրան Չուհաճեանի «Լէպլէպիճի»ն, որ արտակարգ ընդունելութեան մը արժանացաւ:

Այդ ներկայացման մասնակցեցայ նաեւ ես, փոքրիկ դերով մը (ներկայիս կը վրիպի յիշողութենէս դերին անունը) եւ կը յիշեմ թէ Վահան Շահինեան ինչպէս ուրախ էր, տեսնելով ներկայացման յաջողութիւնը:

Երբ ձգեցի Պուլկարիան եւ Փարիզ գալով ամբողջովին նուիրուեցայ Թատերական ասպարէզին, Վահան Շահինեան, որուն հետ մեր Թղթակցութիւնները շարունակուեցան ատեն մը, ամէն անգամ ալ իր նամակներուն մէջ սիրալիր ու հայրական վերաբերում մը ցոյց կուտար անձիս ու ստանձնած գործիս հանդէպ:

Եւ երբ հոս, Փարիզի մէջ, առաջին անգամ ներկայացուեցաւ Տիգրան Չուխաճեանի «Լէպլէպիճի»ն, ուր ստանձնեցի գլխաւոր դերը, մամուլին գովեստները այդ ներկայացման մասին հասած ըլլալով մինչեւ Վահան Շահինեան, անիկա անմիջապէս ինծի յղեց գողտրիկ նամակ մը, լի արտակարգ սիրով ու գորովով:

Այսպէս, Վահան Շահինեան, Պուլկարիոյ մէջ Թատերական բեղուն շրջան մը բոլորելէ ետք, կնքեց իր մահկանացուն, շրջապատուած իրեններով եւ անոնց անսահման սիրովը:

Իր զաւակներէն միայն Էլիզն էր որ լքեց բեմը եւ դարձաւ ընտանիքի պատուական մայր մը, իսկ միւսները մինչեւ այսօր ալ կը ծառայեն հայ բեմին, Ռումանիոյ մէջ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

...պիտի գումարուի 1968ին· տեղը յետագային պիտի որոշուի:

Բ) Կեդրոնական Յանձնաժողովը, որ կ'ընտրուի Ընդհանուր Համաժողովէն եւ կը բաղկանայ 100 անձերէ: Կը գումարուի տարին մէկ անգամ: Նոր Տելհիի համաժողովէն ետք Փարիզի մէջ գումարուած Կեդրոնական Յանձնաժողովը կարեւորագոյնն էր՝ որպէս առաջինը յառաջիկայ վեց տարիներու շարքին մէջ:

Գ) Գործադիր Յանձնախումբը, որ կ'ընտրուի Կեդր· Յանձնաժողովէն եւ կը բաղկանայ 14 անդամներէ: Կը գումարուի տարին երկու անգամ եւ նաեւ միշտ Կեդր· Յանձնաժողովի գումարումի նախօրեակին եւ փակումին:

Փարիզի մէջ Օգոստոս 7–17ի միջոցին գումարուածը, ինչպէս ակնարկեցինք վերեւ, Կեդր· Յանձնաժողովի նստաշրջանն էր:

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ· ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Դէտ՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան

(Շար· 1)

Ի՞ՆՉ ԳԻՏԷՔ ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչի՞ կը ծառայեն այդ փոքրիկ Թուղթիկները, որ խնամքով եւ գուրգուրանքով կը զետեղէք մասնաւոր հաւաքածոներու մէջ:

Շատերէն լսած եմ այս հարցումը, որոնք երբեք դրոշմասիրութեան մասին գաղափար չեն ունեցած:

Դրոշմաթուղթը երբ գործածուած չէ արժէք մը կը ներկայացնէ, ինչպէս Թղթադրամը: Յետոյ, տպագրական, գեղարուեստական, պատմական եւ ուրիշ շատ մը ճիւղերու կարելի է հետեւիլ, կենդանիներու եւ բոյսերու զանազան տեսակներով հաւաքածոյ կազմելը քանի մը տարիներէ ի վեր նորութիւն մը եղած է:

Նոր դրոշմներով հաւաքածոյ մը կազմելը՝ նիւթական աւելի զոհողութիւն կը պահանջէ, աւելի հոգատարութիւն, ըզգուշանալ խոնաւ տեղեր դնելէ որ խէժերը չփակչին: Նոր դրոշմաթուղթերով կազմուած հաւաքածոյ մը աւելի դիւրին է վաճառելը: Գործածուած դրոշմներով հաւաքածոյ մը կազմելը դժուարութիւն մը ունի, պէտք է մաքուր եւ ընթեռնլի կնիքներ փնտռել որ հաւաքածոն արժէքաւոր ըլլայ:

Քանի մը տարի առաջ դրոշմաթուղթի գոյութեան հարիւրամեակը տօնեցին զանազան երկիրներ: Դար մը կամ քառորդ դար առաջ հաւաքածոյ կազմողներուն թիւը շատ սահմանափակ էր, թէ կառավարական եւ թէ վաճառականական հաստատութիւններու, տոքիւմանները եւ պահարանները թոններով կ'այրէին, այսպէսով հազուագիւտ դրոշմներ կ'անհետանային: Ֆրանսական 1 ֆրանքնոց (սէրէզ) կարմրագոյն դրոշմին արժէքը կը հասնի 1·800·000 Ֆր· իսկ գործածուածը՝ 4–800·000 Ֆր·: Շատ մը երկիրներ շատ աւելի արժող դրոշմներ ունին, ամերիկեան, անգլ· Կիւյէնի դրոշմներ կան որ 6–7 միլիոնի կը հասնին:

Դրոշմի վաճառականութիւնը շատ աւելի ընդհանրացած է Եւրոպայի եւ Հիւսիս· Ամերիկայի մէջ, վաճառականներ կան որոնց գործառնութիւնը միլիոններու կը հասնի:

Բացառիկ պարագաներու տակ գործածուած դրոշմը աւելի արժէք կը ներկայացնէ քան նորը, երբ երկիր մը կը կորսնցնէ իր վեհապետութիւնը՝ դրոշմի պահեստը անգործածելի դառնայ, կամ կ'այրեն եւ կամ իր անուանական արժէքէն շատ աւելի պակաս գինով մը կը ծախեն, գործածուած քանի մը հազար դրոշմներէն մէկ մասը կորսուած, մաս մըն ալ անգտանելի դառնալով՝ կնքուածներուն արժէքը կը բարձրանայ: Հայաստանի անկախութեան դրոշմները որ նըկարիչ Արշակ Ֆէթվաճեանն էր պատրաստած, եթէ կարելի ըլլայ զանոնք գտնել պահարանին վրայ, կնքուած եւ օրինաւորապէս ճամբորդած՝ շատ աւելի արժէքաւոր կ'ըլլան քան նորերը:

Կնիքներ կան որ որեւէ առիթով մը կը գործածուին· ասոնք ալ շատ անգամ դրոշմաթուղթերէն աւելի կ'արժեն:

ՀՐ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ՆՈՐԵՐ ՈՐ ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ

Պուա–Քոլոմպէն Ժիրայր Միսաք Երանեան յաջողութեամբ անցուցած է «Ճարտարագէտներու Ազգային Բարձրագոյն Վարժարանի» Կրընոպլի, Թուլուզի, Նանսիի եւ Փուաթիէի համալսարաններու մուտքի քննութիւնները: Իր փոքր եղբայրը՝ Արման, պըրվէի քննութիւնը անցուցած է:

×

Լոնտոնի «Նաւասարդեան»ի ընկերուհիներէն՝ Այտա Տէր–Դաւթեան, Թեհրան վերադարձած է աւարտելէ ետք իր ուսումը Պրայթընի մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

Գիտէր թէ կէսօրէն առաջ բանտարկեալներուն քով երթալ կարելի էր, այդ պատճառաւ՝ երբ բանտին դուռը հասաւ, խնդրեց դոնապանէն որ թոյլ տար իրեն ներս մտնելու: Դոնապանը գլխու նշանով մը հասկցուց թէ ազատ էր: Աւազակապետը ներս անցաւ եւ աչքը չորս դին [illegible]: Բանտին այն մասը ուր կէս ժամու չափ շրջագայելու հրաման եկած էր [illegible] ընդարձակ չէր: Երկաթապատ [illegible] մը կը բաժնէր այդ մասը փոքրիկ ու նեղ գաւիթէ մը, ուր կը կենային դուրսէն եկողները:

Աւազակապետը նեղ գաւիթին մէջ [illegible] ատեն սպասեց: Բանտապահը մօտենալով իրեն հարցուց·

— Ի՞նչ կ'ուզես, ծերուկս:

— Մէկը տեսնել կ'ուզէի, մրմնջեց Աւազակապետը կեղծ ձայնով մը:

— Ի՞նչ ազգ ես:

— Ե՞ս:

— Այո՛:

— Հայ եմ:

— Հա՞յ:

— Ճիշդ է:

— Ո՞վ է ուզածդ:

— Հոս չէ, ես ալ զայն կը փնտռեմ:

— Անունը ի՞նչ է:

— Ի՞նչ գիտնամ, Թոթովեց Աւազակապետը պահ մը իր շուրջը նայելէն ետք: Սանկ մէկը... սանկ... ինչպէս ըսեմ... սանկ անուն մը... լեզուիս վրան է...

— Ե՞րբ ձերբակալուած է, գոչեց բանտապահը նեղացած եղանակով մը:

— Այս ձեզի ըլլայ, փսփսաց Աւազակապետը, կլորիկ դեղին մը դնելով բանտապահին ձեռքին մէջ:

Բանտապահը դողդղաց այն շուներուն պէս որոնք անօթի եղած ատեն յանկարծ ոսկոր մը կը տեսնեն: Նայեցաւ մուրացկանին եւ հասկցաւ թէ պճլտ փետուրներու տակ բուզտ պատառներ կային: Ուստի փոխեց քաղաքականութիւնը: Դէմքին վրայ պատկերացաւ ընչաքաղցութեան ոգին:

— Չե՞ս յիշեր անունը, կրկնեց բանտապահը:

— Կը յիշեմ, բայց...

— Ի՞նչ բայց:

— Կ'ուզեմ որ քովը տանիք զիս:

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ այդ, երբ չես գիտեր թէ ե՛րբ ձերբակալուած է:

— Երէկ չէ առջի օրը ձերբակալուած է:

— Երէկ չէ առջի օ՞րը· կեցիր, չըլլայ թէ աւազակ մը կայ՝ ան է ըսածդ: Սանկ երկայն հասակ, լեցուն կազմուածք, կատաղի կերպարանք եւ յաղթանդամ մարմին մը ունի: Դեռ երիտասարդ է· երեսուն տարում ըսեմ չկայ: Երկու օր է կը չարչարուի, սակայն անունը չըրուցեց:

— Այդ է, այդ ըլլալու է: Հատ մըն ալ, դեռ ուրիշ ալ կուտամ, միայն թէ քովը տար զիս:

— Տանիմ, բայց թէ քու կեանքդ եւ թէ իմս վտանգի տակ կը մնան: Անիկա չըթայակապ է ու առանձնարան մը կը գտնուի:

— Ինչո՞ւ ատանկ ըլլայ· դուն կրնաս յարմար ատեն մը գտնել: Եւ քանի որ առանձնարանի մը մէջ կը գտնուի ան, մէկը չի կրնար տեսնել մեզ: Կ'առաջնորդես զիս հոն, ահա լմնցաւ: Չըլլա՞ր ատանկով: Յետոյ նուէր մըն ալ կ'առնես, հասկցա՞ր:

Բանտապահը պահ մը կեցաւ, մտածեց, չորսդին նայեցաւ· աւազակի մը պէս անկիւնը լաւ մը դիտեց: Երբ այս լռութեամբ կատարուած գործը վերջացուց, կամացուկ մը Աւազակապետին մօտեցաւ ու ըսաւ·

— Հայտէ, ծերուկս, ետեւէս եկուր:

Ու առաջնորդեց զինքը մթին, քամնելի ու մահաբոյր նկուղ մը, որուն զնտան անունը կուտան:

— Մտիր ներս, փսփսաց բանտապահը դուռը բանալով: Երբ պզտիկ շվոց մը հանեմ, իսկոյն դուրս եկուր, հասկցա՞ր:

— Հասկցայ, պատասխանեց Աւազակապետը եւ նկուղ մտաւ:

Զինակիրներու պետը մէկ անկիւնը կծկուած կը մնար· երբ մութին մէջ դուռին բացուիլը, մարդերու փսփսալը լսեց՝ պահ մը կարծեց թէ հարցաքննիչ դատաւորն էր եկողը, հետեւաբար անտարբեր կերպով սպասեց:

Աւազակապետը խարխափելով գտաւ այդ հսկայ զինակիրը, ձեռքը անոր ուսին վրայ դրաւ ու ըսաւ·

— Ձայն տուր, Վարդով, ես Աւազակապետն եմ:

Այս նախազգուշութիւնը ցնցեց հսկայ երիտասարդը որ ծանր շղթաներու ներքեւ շարժում մը ըրաւ ու հեծկլտալով ինկաւ Աւազակապետին գիրկը:

— Ի՞նչպէս, ի՞նչ կերպով հոս եկաք, վարպետ, դողդղաց թշուառ բանտարկեալը: Ա՛խ, չնայի՞ք, արեւն անգամ չի կրնար հոս թափանցել:

(Շար·)

Տէր եւ Տիկին Հայկ Տէր-Ղուկասեան, ՊՊ. Վիչէն եւ Նուպար Տէր-Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Տէր-Ղուկասեան, Պ. Թաւուր Թաւուրեան եւ զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Աղապալեան եւ զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան եւ զաւակներն ու թոռնե-րը, ազգականները եւ ընտանեկան պա-րագաները ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր, զոքանչ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ
ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐ-ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Եղիսաբէթ Եայլաքանեան)

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, Հինգշաբթի, Օգոստոս 23, ժամը 8,30ին, իր բնակավայրի ժողովրդապե-տութեան՝ Սէնթ-էթիէն տը Նուազի-լը-Սէք եկեղեցւոյ մէջ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Հան-րակառք 105 (Փորթ տէ Լիլա) եւ 145 (Էկլիզ տը Փանթէն). շոգեկառք՝ Կառ տը լ'Էսթէն, իջնել Նուազի-լը-Սէք կայա-րանը:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Աղասի Պալեան (Պուռ-լէ-Վալանս) 10 Ն. Ֆր. կը նուիրէ Շաւարշ Միսաք-եան սրահին, ուրախ առիթով մը:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը կազմակերպած է այս կիրակի ամբողջ օրը դաշտահանդէս մը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Առատ կերուխում, հայկական խորոված:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման խումբը եւ Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկ. Հ. Նաւոյեանի, իր զաւակներուն եւ համայն ազգական-ներուն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր

ընկեր Արամ Նաւոյեանի
տխուր մահուան առթիւ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Տիկ. Միքայէլեան Շնորհիկ (Փուա-թիէէն), 2000 Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի հիւանդներու ֆոնտին, փոխան հո-գեհանգիստի, Միքայէլեան գերդաստանի ննջեցելոց, ինչպէս նաեւ Մարի եւ Մկօ Յակոբեանի յիշատակին:

ՆՈՒԷՐ

Պօյաճեան ընտանիքը, Յարութիւն Գրիգորեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 20 Ն. Ֆ. կը նուի-րէ Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին:

×

Ֆր. Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Համ-բարձում Աւետիսեանէ՝ Աբրահամ Լու-սիկեանի աղջկան մահուան առթիւ, փո-խան ծաղկեպսակի, եւ Վահան Փարա-ւոնեանի մահուան առթիւ 10ական Ն.Ֆ.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ողբացեալ Ստեփան Պայպուրտեանի թաղման առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Ճանիկ Փէքմէզեան՝ Կապոյտ Խաչին կը նուիրէ 20 Ն. Ֆ.: Ողբացեալ Այրի Տիկին Զէօմլէքճեանի (ծնեալ Քեպապ-ճեան) թաղման առթիւ, փոխան ծաղկե-պսակի, եկեղեցւոյ պայծառութեան կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Մելեան, Պ. Հայկ Քեպապճեան 10ական Ն. Ֆ.: Այրի Տիկ. Լուսին Թալասեան եւ Տէր եւ Տիկ. Հրաչ Մարտիրոսեան կը նուիրեն 20ական Ն.Ֆ. եկեղեցւոյ շապիկներու շինութեան ֆոն-տին: Տէր եւ Տիկ. Մելեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ազքատախնամին:

Աւանդ գումարները ստանալ քարտու-ղարութենէն:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազ-դերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնա-կան թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրա-տարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաս-տատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաս-տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ-տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ-գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տասացի կեր-պով կը հետեւի պետական լիսէներու ար-դիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանու-հիները հայագիտական ծանօթութիւննե-րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տա-րեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւն-ներու համար դիմել հաստատութեան տը-նօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերարացուի Սեպտ. 6ին Հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բա-ժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Մխիթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ Շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յար-գելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տա-լով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալերեն Համդիսանան Կա-պոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէու-թեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնա-կատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցու-թեամբ:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրո-ցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տես-չութեան մանրամասն տեղեկու-թիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնա-պէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրո-ցական վկայականները եւ Նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պուքրէշէն (Ռումանիա) բնիկ Երզնկա-ցի եւ Կիլլիճէ գիւղէն Պ. Խորէն Անտոն-եան կը փնտռէ Տիկին Աղաւնի Կարիկ-եանը, ծնեալ Սերոբեան:

Ինչպէս նաեւ Հայաստանէն Պ. Ներսէս Ֆրենեան (կամ Ֆրենկեան) կը փնտռէ իր որդին Վրէժ Ֆրենեանը, որ կը կարծուի Մարսէյլ գտնուիլ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատ-րաստութեամբ:

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆը-րանսայի շրջանի 21րդ Պատգամաւորա-կան ժողովը տեղի պիտի ունենայ 25-26 Օգոստոս, Վալանսի մէջ:

Ա. Նիստը կը բացուի այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Ժամադրավայրն է հայրենակից Դ. Սիմոնեանի սրճարանը, 27 Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս, ուրկէ պատգամաւորները կ'ա-ռաջնորդուին ժողովավայրը:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐ-ՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻ'Կ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն.Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն.Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ 40 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՑՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն.Ֆ.
ՉՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ 4 Ն.Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI 24 AOUT 1962

38րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9386 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5287

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ցաճախ առիթ ունեցած ենք խօսելու այս Հիմնարկութեան մասին, որուն Հայկական Գործերուն վերաբերեալ պարբերական զեկոյցները կը հրատարակենք կանոնաւորաբար:

Ինչպէս ծանօթ է, Հիմնարկութիւնը փորթուկալեան է: Կեդրոնը՝ Լիզպոն: Վարիչ մարմնի անդամները մեծամասնութեամբ օտարներ են — Անգլիացի եւ Փորթուկալցի: Միակ Հայ անդամն է ողբացեալ բարերարին փեսան Պ. Գէորգ Եսայեան:

Հայկական Բաժնի պատասխանատու-վարիչն է Պ. Ռոպէր Կիւլպէնկեան, հանգուցեալին եղբօրորդին: Հիմնարկութեան այս ճիւղն է միայն որ հայերէն թերթերուն կը ղրկէ իր կատարած յատկացումներուն հաշիւը:

Օտար մամուլի հրատարակութիւնները կարդալով, այն տպաւորութիւնն ենք ունեցած, որ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը աւելի մեծ գումարներ կը յատկացնէ օտար զանազան կազմակերպութեանց եւ ձեռնարկներու, քան հայկականներուն:

Օրինակ, անցեալ տարի 100.000 սթերլին (136 միլիոն 200 հազար հին ֆրանք) նուիրած էր անգլիական արուեստասրահներու, թանգարաններու, թատրոնի կահաւորման եւայլն (Տէյլի Մէյլ, 31 Յուլիս 1961):

Ներկայ տարուան առաջին վեցամսեակին Հայկական Գործերուն յատկացուած է 284.005 տոլար: Իսկ Հիմնարկութեան կեանքի կոչուելէն մինչեւ 30 Յունիս 1962 Հայերուն յատկացուած գումարն է եղած 3.972.020 տոլար:

Չենք ուզեր այսօր ըստ էութեան քննել կատարուած յատկացումները: Մատնանշենք միայն, որ Հիմնարկութիւնը կը ջանայ ըստ կարելւոյն չարժիլ անկողմնակալ ոգիով եւ խտրութիւն չդնել աջին ու ձախին միջեւ:

Այս մարզին մէջ անիկա դաս կուտայ ուրիշ հիմնարկութեան մը, որ կը յաւակնի «Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն» մակդիրը կրել տակաւին, երբ շատոնց ի վեր դարձած է մասնաւոր ընկերակցութիւն մը, բարեսիրութիւնը ստորադասելով քաղաքականութեան:

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը իր 15 Օգոստոսի զեկոյցով, զոր հրատարակեցինք առջի օր, կը հաղորդէ որ Երուսաղէմի Ս. Յարութեան տաճարի նորոգութեան համար ծախք նախատեսուած է 900.000 սթերլին, որուն մէկ երրորդը պէտք է վճարէ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանը:

Ու նկատելով, որ այս վերջինը չի կրնար առանձնել այսքան ծանր բեռ մը, Հիմնարկութեան Վարչական Խորհուրդը որոշած է հոգալ Հայոց բաժին ինկած 300.000 անգլ. ոսկիին մէկ երրորդը միայն, առաւելագոյն 100.000 ոսկի, վեց տարուան ընթացքին — տարեկան 16.666 ոսկի:

Ո՞վ պիտի հայթայթէ մնացեալ 200.000 անգլ. ոսկին (276 միլիոն հին ֆրանք):

«Հայ ժողովուրդը», կ'ըսէ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը:

«Այսպէս Հիմնարկութիւնը նախաձեռնարկ կ'ըլլայ օրինակը տալու եւ սկզբնական գումարը տրամադրելու, այն հաստատ համոզումով որ հայկական բոլոր համայնքները պիտի պատասխանեն իրենց ուղղուած կոչին»:

Հիմնարկութիւնը, որ տարիներէ ի վեր ուսումնասիրած է սփիւռքի Հայութեան կացութիւնը, շատ լաւ գիտէ թէ ներկայ պայմաններուն մէջ անիկա ի վիճակի չէ ա՛յքան մեծ գումար մը հանգանակելու Ս. Յարութեան տաճարի նորոգութեան համար: Փաստ՝ նպաստի այն հարիւրաւոր խնդրագիրները, զորս ինք կը ստանայ հայկական բոլոր համայնքներու զանազան կազմակերպութիւններէն, առանց հաշուելու անհատական դիմումները:

Ս. Յարութեան տաճարի վերանորոգութեան խնդիրը նոր չէ: Անիկա օրակարգի վրայ էր արդէն եօթը տարի առաջ, բաւական սուր կերպով:

Կը յիշենք որ 1955ի ամառը, բարերարի մահէն (21 Յուլիս) քիչ առաջ, Երուսաղէմի այժմու պատրիարք Եղիշէ արք. Տէրտէրեան (այն ատեն տեղապահ) Լիզպոն գացած էր՝ յատկապէս խնդրելու համար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանէն, որ ստանձնէ տաճարի նորոգութեան ծախքերը:

Պատասխանը դրական եղած էր, ինչպէս իրազեկներ հաւաստեցին ժամանակին:

Եթէ ճիշդ են տրուած այս տեղեկութիւնները, կը կարծենք թէ Հիմնարկութիւնը նուիրական պարտականութիւն պիտի համարի իրագործել բարեյիշատակ բարերարին վերջին կամքը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԱԽՈՂԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՏԸ ԿՈԼԻ ԴԷՄ

Նոր մահափորձ մը Նախագահ տը Կոլի դէմ, ծայրայեղ տարրերու կողմէ որոնք կը կարծե՞ն թէ տը Կոլը սպաննելով փըրկած կ'ըլլան երկիրը:

Նախագահը, որ Քոլոմպէ կը մնար վերջերս, Փարիզ եկած էր չորեքշաբթի օր նախագահելու համար Նախարարաց Խորհուրդին եւ կառքով կը վերադառնար մինչեւ Վիլլաքուպլէի օդակայանը ուրկէ օդանաւով պիտի երթար Սէն-Տիզիէ եւ անկէ՝ կրկին կառքով մինչեւ Քոլոմպէի իր ապարանքը:

Կառքին մէջ իր կողքին էին՝ կինը ու փեսան: Ժամը 20,20 անցած է երբ նախագահական թափօրը կ'անցնի Փըթի-Քլամառէն որ 4 քիլոմեթր է Վիլլաքուպլէէն:

Ցարձակումը երկու անգամէն եղած է, 50 մեթր հեռաւորութեան վրայ, երկու տարբեր կառքերէ գնդացիր պարպուած է Նախագահին կառքին վրայ, բայց ոչ մէկ գնդակ վնասած է ոչ Նախագահին ոչ ալ թափօրին միւս կառքերուն եւ տը Կոլ կրցաւ շարունակել իր ճամբան եւ գիշերը 22,10ին կը հասնէր Քոլոմպէ:

Հանրապետութեան Նախագահութեան դիւանը զեկոյց մը հրատարակած է որ կը շեշտէ թէ ոչ մէկ վնաս եղած է կառքին մէջ գտնուողներուն:

Ներքին Նախարարը եւ Վարչապետը խորհրդակցութիւն մը կ'ունենային գիշերը, որոշելու համար ձեռք առնուելիք միջոցները այս երրորդ մահափորձին առթիւ: Արդարեւ տը Կոլի դէմ եղած առաջին մահափորձը տեղի ունեցաւ մօտ տարի մը առաջ՝ Սեպտեմբեր 8ին, եւ անոր հեղինակներուն դատավարութիւնը որ յետաձգուեցաւ քանի մը անգամ, պիտի սկսի յառաջիկայ շաբաթ Օպ նահանգի Ոճրային դատարանին առջեւ:

Նախագահ Բենրոտի առաջինը եղած է հեռագրելու տը Կոլի եւ շնորհաւորելու որ ազատած է այդ մահափորձէն:

Մոսկուայի ձայնասփիւռը լուրը հաղորդած է առանց բառ մը աւելցնելու իր կողմէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օր տեղի ունեցաւ Նախարարական Խորհուրդ մը որ գլխաւորաբար կը զբաղէր վերջին աւազակութիւններով եւ Ալժերիոյ հայրենադարձներու պարագայով:

Այս ժողովին ընթացքին որոշուեցաւ ծանրացնել աւազակութեան դէմ տրուած պատիժները: Տեղեկատուութեան Նախարարը աւելցուց թէ ինքնավար գործակալութիւն մը պիտի ստեղծուի պաշտպանելու համար Ալժերիայէն գաղթողներուն Ալժերիա լքած ինչքերը:

Մարդահամար պիտի կատարուի Ալժերիայէն բոլոր ներգաղթողներուն համար: Ասոնք այլեւս զէնք ունենալու իրաւունք չունին:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ջնջեց խորհրդային հրամանատարի պաշտօնը Պերլինի մէջ: Թաս գործակալութիւնը կը ճշդէ թէ Արեւմտեան Պերլինը իրականին մէջ Ատլանտեան կայանի մը վերածուած է եւ թէ Խորհ. Միութեան Պաշտպանութեան Նախարարութեան որոշումը համապատասխան է իրենց տեսակէտին՝ ջնջել Բ. աշխարհամարտէն մնացած բոլոր հետքերը եւ հաշտութեան դաշնագիր ստորագրել Գերմանիոյ հետ: Արեւմտեաններու կարծիքն այն է թէ ոչինչ կը փոխուի խորհրդային որոշումով եւ թէ Ռուսերը միշտ պատասխանատուութիւններ ունին Պերլինի մէջ:

ՀԱՅ ԳԻՏՈՒՆՆԵՐՈՒ ՆՊԱՍՏԸ ՏԻԵԶԵՐԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Տիեզերագնացութեան նախապատրաստական տարիներու ընթացքին, միջազգային տեսաբանական համագումարներու իրենց հմուտ հաղորդումներով, իրենց փորձարական եւ նախատեսութեանց աշխատութիւնները հրապարակող ըստուար հատորներով, իրենց մասնագիտութեանց մէջ միջազգային համբաւի եւ գնահատութեան արժանացած են արդէն աստղաբաշխ Վիքթոր Համբարձումեան, Ալիխանեան եղբայրները, բնախօս Նորայր Սիսակեան, չափագէտ Սերգէյ Մերգելեան:

Թէեւ իրենց վաստակով անոնց միջազգային համբաւին դեռ չեն հասած, այնուհանդերձ կան գիտութեամբ նոյնքան հասուն ուրիշ հայ գիտնականներ ալ, որոնք իրենց կարգին շատ կարեւոր դեր կատարած են խորհրդային տիեզերագնացներուն յաջող թռիչքներուն՝ վերջին զոյգ «Վոստոկներուն» երկնամիջոց երթուդարձին եւ երկրագունդի շուրջ օրերով կատարած ոլորընթաց գնացքին մէջ:

Ըստ ԹԱՍ գործակալութեան ալ վկայութեան, խորհրդ. տիեզերաբանութեան անցեալ, ներկայ եւ ապագայ նուաճումներու առիթներով յիշատակելի հայ գիտնականներ են Փրոֆ. Կոստանդին Գարակէօզեան եւ Փրոֆ. Գէորգ Յարութիւնեան, որ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ «երկնաւոր երկուորեակ»ներու՝ «երկնաւոր սննդառութեան» մասին.—

— Իրենց սննդառութեան մասին շատեր հարցուցին մեզի, թէ տիեզերագնացներու սնունդին մէջ ինչո՞ւ այս անգամ սովորական, երկրի վրայ մեր կերած սնունդներն ալ կը գտնուին: Այս հարցումին պատասխանը շատ պարզ է: Կակարինի ու Թիթովի թռիչքներէն առաջ, գիտնականներուն համար յստակ չէր, թէ տիեզերքի պայմաններուն մէջ, մանաւանդ անկշռականութեան պայմաններուն մէջ, մարդը ի՛նչպէս կրնայ ծամել եւ կուլ տալ, սննդեղէնները ի՞նչպէս շրջան կ'ընեն ստամոքսին մէջ: Խորհրդային առաջին տիեզերագնացներուն թռիչքները փաստեցին թէ մարդը կրնայ բնականօրէն սնունդ առնել անկշռականութեան պայմաններուն մէջ: Եւ այսպէս է, որ գիտնականները որոշեցին բնական սնունդներ տալ անոնց այս անգամ:

Նոյնիսկ հաշուի առնուեցաւ իւրաքանչիւր տիեզերագնացի անհատական նախընտրութիւնը: Անոնց ճաշացուցակը կը պարունակէ մսաղնդակը (քէօֆթէ), հորթի խորոված, հաւեղէն, կարկանդակ, զանազան սանտուիչներ: Նախաճաշի ճաշի ու ընթրիքի ատեն, տիեզերագնացները կ'ուտեն նաեւ պտուղներ, կարկանդակ եւ մասնաւորապէս պատրաստուած շաքարեղէն: Մոսկուայի խոհարարները իրենց ամբողջ վարպետութիւնը թափեցին անոնց վրայ: Ըմպելիները եւս պէսպիսուն են — ջուր, սուրճ, զանազան պտղաջուրեր:

Գիտնականները ուզեցին, որ սննդառութիւնը դիւրացուի: Եւ ճիշդ այդ պատճառաւ ալ, սննդեղէնները պատառիկներու բաժնուած էին եւ կարելի էր զանոնք բերան տանիլ՝ առանց խածնելով ուտելու:

Կարելի է վստահօրէն ըսել, թէ գիտնականները երկար գիտական հետազօտութիւններէ վերջ միայն ընտրեցին տիեզերագնացներուն ուտելիքները: Տիեզերական թռիչքի դժուարին պայմաններուն մէջ էր, որ հաստատուեցաւ այն վճռական ազդակը, որով պիտի սահմանուէր մարմնակազմին սննդական կարիքը: Առ այդ նկատի առնուեցաւ ոչ միայն տիեզերաչուներուն ֆիզիքական աշխատանքը, այլեւ անոնց ջղային ու հոգեկան լարուած վիճակը, որ կը բացատրուի մեծ բարձրութիւններու վրայ անոնց գտնուած բոլորովին նոր պայմաններով:

Տիեզերանաւուն վրայ սննդառութեան խնդիրը լուծելու ատեն գիտնականները նկատի առին օդանաւորդական բժշկութեան ձեռք ձգած փորձը, առաջին տիեզերագնացներուն փորձը, ինչպէս նաեւ «տիեզերական եղբայր»ներուն երկրի վրայ կատարած վարժութիւններէն ստացուած գիտական տուեալները:

Հետազօտութեանց արդիւնքները ցոյց կուտան, թէ մարմնակազմին բնախօսական պաշտօնները, — մանաւանդ անոնք, որ յարմարեցումի հակազդեցութիւններուն կապուած են եւ շրջապատին անսովոր պայմաններուն վարժուիլը կ'ապահովեն, — յարաշարժութեան (մեթապոլիզմի) դրութեան մէջ զանազան փոփոխութիւններու կը կարօտին եւ բնականոն յարաշարժութիւն մը ապահովող սննդեղէններ կը պահանջեն: Կարելի է ենթադրել ուրեմն, որ բնախօսական լարուածութեան պայմաններուն մէջ, վճռականը ոչ այնքան սպառումն է, որքան մարմնակազմին մէջ նիւթերու վերահաստատման փրոսեսուսին խանգարումը: Այս պայմաններուն մէջ, ըստ գիտնականներուն, մարմնակազմին սպառումները փոխարինելու համար լաւագոյնս պիտի ըլլար օգտագործել ամենակարեւոր ամինօասիտները որոնք կերպընկալ նիւթեր կը հայթայթեն մարմնակազմին, ինչպէս նաեւ կենսանիւթեր, որոնք կը նպաստեն յարաշարժութեան որոշ կողմերուն բնական կանոնաւորման:

Նիքոլայեւի ու Փոփովիչի թռիչքը տիեզերական բժշկութեան պիտի հայթայթէ նոր տուեալներ, որոնք գիտնականներու կողմէ պիտի օգտագործուին աւելի երկարատեւ թռիչքներու պատրաստութեան համար, որովհետեւ այդպիսի թռիչքներու ատեն սննդաւորման խնդիրին լուծումը մեծ աշխատանք կը պահանջէ: Պէտք է շեշտել մասնաւորապէս, թէ սովորական սննդեղէնները կարելի է գործածել միայն համեմատաբար կարճատեւ թռիչքներու ատեն: Իսկ երկարատեւ օդագնացութեան ատեն գուցէ անհրաժեշտ ըլլայ, թռչուն խցիկներուն մէջ դիւրաւ գործադրելի՝ նիւթափոխանակութեան նոր ձեւեր ստեղծել:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(ՓԱՐԻԶ, 7–17 ՕԳՈՍՏՈՍ)

Բ.

ԲԱՑՈՒՄ

Ժողովին բացումը տեղի ունեցաւ Օգոստ 7ին, երեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8ին Ուսանողական Ոստանի Միջազգային Տան հանդիսասրահին մէջ, կրօնական կարճ պաշտամունքով մը: Բացման այս նիստին ներկայ եղաւ Ֆրանսական Հանրապետութեան Արտաքին Գործոց այժմու նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ, որ հակիրճ խօսքով մը բարի գալուստ մաղթեց ժողովականներուն եւ յայտնեց թէ որքա՜ն ուրախ էր որ Ֆրանսայի մէջ կը գումարուէր այս ժողովը, որ բողոքական եկեղեցին փոքրամասնութիւն մըն է, բայց ունի հարուստ աւանդութիւնը մեծ բարեկարգիչ Կալվինի: Գնահատեց նաեւ Եկեղեցիներու ճիգը Արեւելք – Արեւմուտք հակամարտութեան մեղմացման ի խնդիր եւ մանաւորաբար զինաթափութեան համար Ե. Հ. Խ.ի կատարած աշխատանքները, ի խնդիր «խաղաղութեան՝ ազատութեան մէջ»: Խօսեցաւ նաեւ Ֆրանսայի Բարեկարգեալ Եկեղեցիներու Միութեան նախագահ Պաս. Շարլ Վէսթֆալ որպէս հիւրընկալ եւ յայտնեց թէ որքա՜ն մեծ քաջալերութիւն է Հիւկընոներու ժառանգորդ բարեկարգեալ եկեղեցիներուն համար իրենց հետ ունենալ քրիստոնեայ եղբայրներու այսքան հոծ եւ լայնօրէն ներկայացուցչական բազմութիւն մը:

«Բարի գալուստ»ի պաշտօնական այս արտայայտութիւններէն ետք, ժողովը անմիջապէս ձեռնարկեց իր աշխատանքներուն: Կարդացուեցան երկու կարեւորագոյն տեղեկագիրները Գործադիր Յանձնախումբին (Տօքթ. Ֆրանքլին Ֆըրայի կողմէ՝ ատենապետ Կեդր. Յանձնաժողովին) եւ ընդհ. քարտուղարին՝ Տօքթ. Վիսըր'թ Հուֆթի կողմէ:

Մասնաւոր հետաքրքրութեան եւ երկար խօսակցութեանց առարկայ եղաւ այս վերջին տեղեկագիրը, որուն մէջ նախ յիշատակելէ ետք Ե. Հ. Խ.ի կազմութեան գաղափարին ծնունդը 1937ին, ցոյց տուաւ թէ որքա՜ն ճամբայ կտրած էր այդ գաղափարը եկեղեցիներու կեանքին մէջ քսանհինգ տարիներու ընթացքին, որ եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ դիտուած՝ շատ կարճ ժամանակաշրջան է: Անպայման հրաշալի երեւոյթ պիտի նկատէին այս շարժումին կատարած նուաճումները անոնք որոնք յղացան գաղափարը: Հիմնադիր այդ ղեկավար դէմքերու երեւակայութենէն շատ անդին է անցած շարժումը: Ապա անդրադարձաւ քրիստոնէութեան Արեւելեան եւ Արեւմտեան աւանդութիւններու իրար հանդիպումին եւ իրար լրացումի երեւոյթին Ե. Հ. Խ.ի շրջանակին մէջ: Երկաթէ վարագոյրէն անդին եղող եկեղեցիներու անդամակցութիւնը Նոր–Տէլհիի Համաժողովէն ասդին նոր կարելիութիւններ, նոր փորձառութիւններ եւ նոր հեռանկարներ բացած էր Միութենական Շարժումին ճամբուն վրայ: Յայտնեց որ «Հաւատք եւ Կարգ» Յանձնախումբի խումբ մը աստուածաբաններ մօտերս պիտի այցելեն Խորհ. Միութիւն եւ լուրջ աստուածաբանական խօսակցութիւններ ունենան Ռուս–Օրթոտոքս աստուածաբաններու հետ: Ի վերջոյ, երկարօրէն անդրադարձաւ Հռոմէական Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ գումարելիք Վատիկանի Բ. ժողովին: Հակառակ անոր որ տակաւին անորոշ տեղեկութիւններ ունինք ժողովի քննելիք հարցերու մասին, բսաւ, բայց կ'անդրադառնանք որ կարեւոր ժողով մըն է որ մեզ երբեք անտարբեր չի կրնար թողուլ: Ե. Հ. Խ.ի դիրքը ճշդեց չորս գլխաւոր կէտերով. —

Ա) Նախ, բսաւ, պէտք է մօտէն եւ լրջօրէն հետեւիլ ժողովին, աղօթել անոր յաջողութեան համար, ընել ոչինչ որ կրնայ դժուարացնել ժողովի Հայրերուն գործը եւ ընել ամէն ինչ որ կրնայ քաջալերել զանոնք իրենց Եկեղեցւոյ վերանորոգումի ճիգին մէջ: Ահա այս ոգիով է որ Գործադիր Յանձնախումբը կ'առաջարկէ Կեդր. Յանձնաժողովին որ ընդունի Հռոմի հրաւէրը երկու դիտողներ ղրկելու Վատիկանի ժողովին յանուն Ե. Հ. Խ.ին:

Բ) Եկեղեցիները, որոնք անդամ են Ե. Հ. Խ.ին, պէտք է լաւ գիտնան որ այդ Եկեղեցիներու անունով չէ որ պիտի վարուին յարաբերութիւնները Վատիկանի ժողովին հետ: Կապը կազմակերպչական որեւէ նկարագիր չունի, այլ տեղեկատուական:

Գ) Այս կապը պէտք է հետզհետէ վերածուի իրական, մնայուն տիալոկի ոչ թէ անհատ աստուածաբաններու միջեւ, այլ եկեղեցիներու միջեւ: Տիալոկ կը նշանակէ, խորքին մէջ, ունենալ անկեղծ, կենդանի հետաքրքրութիւն կամ շահագրգռութիւն իրարու հանդէպ իրարմէ առնելու եւ իրարու տալու համոզումով եւ փոխադարձ սիրոյ զգացումով եւ ոչ թէ մէկը միւսին տեղի տալու մտածումով:

Դ) Գործնական հետեւութիւններ կան կապուած այս տիալոկին: Հրատապ հարցեր, ինչպէս կրօնական ազատութիւն, խառն ամուսնութիւններ, աղօթք միութեան համար, Եկեղեցւոյ բնութեան սահմանում, որոնք բնականօրէն կը շահագրգռեն մեզ եւ կը սպասենք թէ ինչ պիտի ըլլայ Վատիկանի ժողովին դիրքը այս եւ առընջակից գործնական կամ անմիջական հարցերու հանդէպ, որոնք մեր ամենօրեայ խնդիրներն են Միութենական Շարժման մէջ:

Փակելու համար, անդրադարձաւ Էքիւմէնէ բառին եւ ցոյց տուաւ թէ որքան ընդարձակ հորիզոններ կը բացուին այդ բառին մէջ եւ թէ Ե. Հ. Խ.ի կատարած բոլոր գործերը նախերգանք մըն են դեռ կատարուելիքին…:

Յաջորդ առաւօտ, 8 Օգոստոս, ամբողջութեամբ յատկացուեցաւ այս տեղեկագրի մէջ արտայայտուած մտածումներու շուրջ խօսակցութեան կարծիքներու ազատ արտայայտութեան, վիճաբանութեան, քննադատութեան:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կեդր. Յանձնաժողովի բոլոր նստաշրջաններուն աւանդաբար կ'ընտրուի աստուածաբանական նիւթ մը, զոր կը ներկայացնեն տարբեր–տարբեր աւանդութիւններէ եկող դէմքեր եւ որուն շուրջ տեղի կ'ունենայ վիճաբանութիւն: Այս տարի ընդհանուր նիւթն էր «Քրիստոս՝ գերագոյն եւ վախճանական իմաստ՝ Տիեզերական Պատմութեան դաբու մը մէջ»: Խօսեցան երկու դէմքեր՝ Փրոֆ. Ճոն Մարշ, Օքսֆորտի Համալսարանի աստուածաբանութեան դասախօսներէն (Բողոքական) եւ Հայր Փօլ Վարկիս Հնդիկ–Մալապար Եկեղեցւոյ կրօնաւորներէն եւ ղեկավար Ե. Հ. Խ.ի Միութենական Շարժման Գործքի Բաժանմունքին (Օրթոտոքս): Տարբեր անկիւններէ մօտենալով հարցին՝ ջանացին ցոյց տալ, մէկ կողմէ, թէ որքա՜ն կենսական է ցոյց տալ մարդկութեան թէ Քրիստոսի յայտնած ճշմարտութիւնը բացարձակ է եւ հետեւաբար՝ տիեզերական, մանաւանդ փոփոխութիւններով լեցուն այս Ի. դարուն մէջ, ուր այնքան գաղափարաբանութիւններ գիրար կը խաչաձեւեն, եւ, միւս կողմէ, թէ որքա՜ն հեռու է մարդկային դաստիարակութեան ընթացքը այս ճշմարտութեան արժէքը ճանչնալու տեսակէտէն:

ԵՆԹԱՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Համաժողովին երրորդ օրը յատկացուեցաւ Ե. Հ. Խ.ի չորս գլխաւոր բաժանմունքներու, զորս վերեւ նշանակեցինք արդէն, տեղեկագիրներուն ներկայացման որ կատարուեցաւ Բաժանմունքներու Վարիչներուն կողմէ յաջորդաբար: Ապա, ժողովականները բաժնուեցան չորս ենթայանձնախումբերու, որոնք ամբողջ ուրբաթ օրը յատկացուցին պատրաստուած եւ ներկայացուած տեղեկագիրներու քննութեան: Մնացեալ օրերուն այդ տեղեկագիրներու ենթայանձնախումբերու քննութեան արդիւնքները ներկայացուեցան եւ զանազան որոշումներ առնուեցան յառաջիկայի գործունէութեան համար:

Առհասարակ, առնուած որոշումները նպատակ ունէին Նոր–Տէլհիի Համաժողովին մէջ յայտնուած գաղափարները՝ պարզուած ծրագիրները գործնական ընթացքի մէջ դնել: Մինչ ենթայանձնախումբերու տեղեկագիրները կը խմբագրուէին, ժողովականները առիթ ունեցան լսելու չորս անձնաւորութիւններ, որոնք խօսեցան եկեղեցիներու միջեւ կատարուած մերձեցման փորձերու մասին մասնաւորապէս Ափրիկէի, Հարաւային Ամերիկայի եւ Ասիոյ մէջ:

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Դէտ՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան

(Մնացեալը յաջորդով)

Հ. Յ. Դ.
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ՔԱՆՆ (Յառաջ). — Յաջողութիւն մը կարելի է նկատել այս տարուան ճամբարը՝ Միջերկրականի կապոյտ ափին: Բանակողներուն թիւը կարճ ժամանակի մէջ բարձրացաւ 350ի: Առօրեայ խաղերու, ծովու լողանքներու եւ պտոյտներու կարգին տեղի կ'ունենան դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական ասուլիսներ: Մեծ փայլով եւ ներքին ուժերով ոգեկոչուեցաւ Հայ Գրիչու ղիւտին 1550 ամեակը, ինչպէս նաեւ տեղի ունեցան երկու վիճաբանական երեկոյթներ՝ «Ինկած բերդի իշխանուհին» եւ «Սամուէլ»: Կեղրոնական վարչութեան մշակած ծրագրին հիման վրայ ընկերներ Ս. Թորոսեան եւ Ժ. Միրիճեան դասախօսութիւններու շարք մը տուին, որոնց ընթացքին յուզուեցան ազգային – պատմական նիւթեր եւ ընթացիկ հարցեր: Անտեսուած չէին մեր երգերուն եւ պարերուն ուսուցումը: Արդարեւ, Տիկին Հեղինէ Թորոսեան եւ Կարպիս Աֆրիկեան ձեռնհասօրէն կը վարեն իրենց վստահուած պաշտօնները: Բանակողներէն շատեր արդէն իսկ սորված են երգեր, ինչպէս նաեւ պարեր:

Փայլուն յաջողութիւն ունեցաւ Օգոստոս 15ի աւանդական փառատօնը: Հոծ բազմութիւն մը եկած էր վայելելու մեր տղոց եւ աղջիկներուն համաքական ճիգերով մէջտեղ եկած գեղարուեստական յայտագիրը: Հանդէսին պաշտօնական բաժինը սկսաւ ժամը 3.30ին: Օրուան նախագահը՝ ընկ. Նուպար Նիկողոսեան, որ միեւնոյն ատեն ընդհանուր ղեկավարն է բանակումին, իր բացման խօսքին մէջ վեր առաւ Նոր Սերունդ շարժումին եւ ճամբարներուն բարերար դերը եւ չեշտեց. — «Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը իր յեղափոխելու կամքովն կարծիր.

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

Սակայն Լասընէրի կը թուի քովի սենեակէն ձայն մը իմացած ըլլալ: Խոյանալով սենեակէն ներս, աւազակը հոն կը գտնէ Շատոնի ծերունի մայրը, որ անկողնոյն մէջ պառկած, կը փորձէր օգնութեան կանչեր արձակել: Գազազած մարդասպանը հերիւնի բազմաթիւ հարուածներ կը տեղացնէ խեղճ կնոջ վրայ, ծակ ծակ ընելով անոր կուրծքը, դէմքը, ամբողջ մարմինը, այն աստիճան ուժգնութեամբ, որ երբ կոթ ծառայող խեցին փրթելով կը վիրաւորէ իր իսկ ձեռքը:

Այնուհետեւ սենեակին մէկ անկիւնը քաշելով դիակը, զայն կը ծածկէ զանազան ծածկոցներով եւ խոյանալով պահարանին վրայ, երկու աւազակները անկէ դուրս կը հանեն 500 ֆրանք դրամ, քանի մը արծաթ սպասներ, սեւ մետաքսէ վերարկու մը եւ փոսկրէ փոքրիկ ատուածամայր–արձանիկ մը:

Մեկնելու պահուն երբ Լասընէր դուրս կը բանայ, երկու մարդասպանները դէմ առ դէմ կը գտնուին երկու հոգիի, ո–րոնցմէ մին կը հարցնէ.

— Հո՞ս է որ կը բնակի Պ. Շատոն:

— Ոչ, կը պատասխանէ արտակարգ սառնասրտութեամբ մը մարդասպան քերթողը:

Եւ դուռը գոցելով, ամենայն հանդարտութեամբ կ'իջնէ սանդուխներէն վար, ընկերակցութեամբ իր մեղսակցին՝ Ավրիլի:

Այնուհետեւ երկու մարդասպանները Թրքական բաղնիքի մը մէջ լոգնալէ եւ իրենց հագուստներուն վրայէն արեան հետքերը մաքրելէ ետք կ'երթան ճոխ ճաշարան մը եւ «հանդիստ սրտով» փառաւոր մը ճաշելէ ետք, իրենց օրը կը վերջացնեն Վարիէթէ թատրոնին մէջ, ուր կը խաղար այդ գիշեր օրուան ծանօթ դերասաններէն՝ Օտրին:

Հետեւեալ օրը, Լասընէր եւ Ավրիլ կը սկսին մտածել դարձեալ իրենց «մեծ ծրագիր»ին մասին՝ վարձել յարկաբաժին մը որուն արտաքին տեսքը վստահութիւն ներշնչէ դրամատան գանձիչ պաշտօնեաներուն վրայ:

Երկար փնտռտուքներէ ետք, կը գտնեն տուն մը՝ Մոնթորկէօյ փողոցին մէջ, 66 թիւ, ուր կը վարձեն յարկաբաժին մը չորրորդ յարկը, խրատարանական վարժարանի ուսանող Մահոսիէ կեղծ անունին տակ, որ կը գտնայ Լասընէրի նոր ինքնութիւնը:

Այն–Մարթէն փողոցի ահիրը իրենց 500 ֆրանքի գումար մը միայն ապահոված ըլլալով, երկու մարդասպանները իրենց վարձած նոր յարկաբաժինին երեք սենեակներէն միայն մէկը կրնան կահաւորել:

Միւս կողմէ, Լասընէր կը պատրաստէ նոր կեղծ մուրհակ մը, վճարելի Պ. Մահոսիէի կողմէ եւ գանձելի Մալլէ եւ Ընկ. դրամատան կողմէ:

Մինչ այդ, Ավրիլ փողոցային կռիւի մը ընթացքին կը ձերբակալուի եւ կ'ուղարկուի բանտ: Լասընէր կը շուարի, միայնակ չէր կրնար գործել: Բազմաթիւ դիմումներ կը կատարէ իր գործակիցն ու մեղսակիցը ազատ արձակել տալու համար, սակայն իր ջանքերը ապարդիւն կ'անցնին:

Ի՞նչ ընել: Ցանկարծ կը յիշէ Փուասիի իր բանտակիցներէն մէկը՝ Ֆրանսուա Մարթէն, որ նոր էր ազատ արձակուած: Այս մարդը արհեստով գող մը ըլլալով եւ միեւնոյն ժամանակ բանտէն ազատ արձակուելէն ետք թշուառ կացութեան մը մատնուած ըլլալով, առաջին առթիւ իսկ կ'ընդունի Լասընէրի առաջարկը եւ կը յայտարարէ.

— Պատրաստ եմ քսան ֆրանքի համար իսկ մարդ մը սպաննելու…:

Դեկտ. 29ին, Լասընէր կը ներկայանայ Մալլէ եւ Ընկ. դրամատունը եւ կը յանձնէ երկու կեղծ մուրհակներ, Ռուէնի Փիքար եւ Տրլոշ տան կողմէ, մին Լիոնի մէջ վճարելի, միւսը՝ Փարիզ Մոնթորկէօյ փողոցը բնակող Պ. Մահոսիէի կողմէ:

Երկու օր ետք, վերին աստիճանի մաքուր հագուած, Փիէր–Ֆրանսուա Լասընէր կուգայ Մոնթորկէօյ փողոցի յարկաբաժինը եւ դրան քով գտնուող պղտիկ սենեակին, որ միեւնոյն ատեն կը կատարէր դռնապանի պաշտօնը, կը յայտարարէ.

— Դրամատան գանձիչ մը պիտի ներկայանայ մուրհակ մը գանձելու համար: Բարի եղէք վեր ղրկել զայն, երբ ներկայանայ:

Անկէ զատ, ամէն սխալանքի առաջքը առնելու համար, իր նոր յարկաբաժնին կը դրան վրայ, որուն եւս գարանակալ կը սպասէ արդէն իր նոր մեղսակիցը՝ Ֆրանսուա Մարթէն, Լասընէր կ'արձանագրէ «Մահոսիէ» անունը:

Կէսօրէ ետք ժամը երեքին, գանձիչը — ժրնըվէյ անունով երիտասարդ մը որ իր պաշտօնին սկզբնաւորութիւնը կը կատարէ — կը բարձրանայ չորրորդ յարկը:

Նախապէս պատրաստուած ծրագրին համաձայն, Ֆրանսուա Մարթէն կը բանայ դուռը, եւ կ'րսէ գանձիչին.

— Հետեւեցէք ինծի, ձեզի ցոյց տամ ճամբան…

(4 – Շար.)

իր յոյսերովը եւ երազներովը կապոյտ եւ իր սրտին գանձերովն ոսկի, Թանի այս վայրին շուրջ կապած է Եռագոյն գօտի մը, ստեղծելով հոս Հայրենիքի մանրանկար մը»։ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութեան ներկայացուցիչ՝ Ժիրայր Մրրեմեանի խօսքէն ետք, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը՝ ընկ. Ս. Թորոսեան, որ իր բանախօսութեան առաջին մասին մէջ կանգ առաւ այն դերին վրայ, զոր հայ երիտասարդութիւնը կատարած է Հայոց պատմութեան մէջ։ Յատկապէս կանգ առաւ հին պատմութեան շրջանէն՝ Վարդանանցի, Մեսրոպ Մաշտոցի եւ իր աշակերտներուն դերին վրայ, իսկ նորագոյն պատմութեան մէջ, բաւ բանախօսը, յիշենք կուսակցութեան արշաւախումբը, որուն անդամներուն մեծագոյն մասը կազմուած էր ուսանողներէ։

Ապա բանախօսը շեշտեց այն կարեւոր դերը, որ կոչուած են կատարելու մեր երիտասարդները մեր ազգային – քաղաքական կեանքին մէջ։ Ըլլալով ժառանգորդները հին սերունդին կողմէ ձգուած արժէքներուն, անոնք իրենց հերթին մեր ազգային եւ մշակութային արժէքները պիտի փոխանցեն սփիւռքի ապագայ սերունդին մինչեւ այն օրը ամենայն Հայոց Հայրենիքին, որուն մէջ իւրաքանչիւր հայ երիտասարդ, բանաստեղծ Յովհ. Թումանեանի նման, կարողանայ բացագանչել՝ «Իմ նոր Հայրենիք, հզօր Հայրենիք»։

Գեղարուեստական բաժինը՝ ղեկավարութեամբ Կ. Ափրիկեանի եւ մասնակցութեամբ բանակողներուն, ճոխ էր եւ այլազան։ Բանակումբի երգչախումբը յաջողապէս երգեց ժողովրդական հինգ սիրուն խմբերգներ։ Կար հնդեակ մը։ Անդամակցութեան պահեր ստեղծեցին սիրուած երգիչներ՝ Շաքէ Պէնկեան եւ Մկրտիչ Պօղոսեան։

Տեսնի եւ Մարսէյլի պարախումբերէն ետք, բեմ հրաւիրուեցաւ բանակումբի պարախումբը՝ ղեկավարութեամբ Տիկին Հ. Թորոսեանի։ Գեղեցիկ եւ սիրուն ազգային պարերը մեծապէս ստեղծեցին հանդէսին յաջողութեան։ Արտասանեցին ընկերուհի Թաշճեան եւ ընկ. Ա. Գրիգորեան։

Վերջութէն, Պօղոս Անապեան, որ հիւրաբար մեր մէջ կը գտնուէր, խօսք առնելով անդրադարձաւ երգերով, պարերով, արտասանութիւններով մեր երիտասարդներուն ստեղծած հայկական այս առք մթնոլորտին եւ այս խանդավառ երեւոյթը կապելով Նոր Սերունդի պաշտօնաթերթ՝ «Հայաստան»ին, եզրակացուց.— «Նոր Սերունդը, որ կը խօստանայ նոր շունչով եւ նոր թափով շարունակել «Հայաստան»ի հրատարակութիւնը, «Հայաստան»ի միջոցաւ կրնայ եւ պէտք է տեւական դարձնէ հայկական ոգիով թաթաւուն իր այս խանդավառութիւնները, տարածէ, խորացնէ իր ազդումները եւ իրական Հայաստան մը դարձնէ իր թերթը իր շարքերուն եւ շրջապատին մէջ, մինչեւ որ վերջ գտնէ սպասողական այս շրջանը, որ սփիւռք կը կոչուի։ Մինչեւ որ վերադառնանք Հայրենիք»։

Ներկայ հասարակութիւնը ի տես մեր երիտասարդութեան ցոյց տուած ազգային տաղջ ոգիին, սրտաբուխ նուիրատուութիւններ բրաւ «Հայաստան»ին։ Գումարը, կարճ ժամանակուան ընթացքին բարձրացաւ 165.000 Հին Ֆրանքի։ Հանդանակութիւնը ձեռնհասութեամբ վարեց ընկեր Զօտեան։

Խրախճանքի բաժինը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ գիշեր։ Ժ.

ՆՈՒՊԱՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԻ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ

«Հակառակ հօրս կամքին, անոնք 10.000 սթերլին տարեկան թոշակ կը ստանան»

Վերջերս Լոնտոնի մէջ օրուան նիւթը եղած էր Նուպար Կիւլպէնկեանի բացած դատը պետական ձայնասփիւռի դէմ։

Այս դատավարութեան ընթացքին Նուպար Կիւլպէնկեան բողոք յայտնած էր Լիզպոնի Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան վարիչներուն, պնդելով որ անոնք լաւագոյնս չեն օգտագործեր իրենց տրամադրութեան տակ դրուած տարեկան 5 միլիոն սթերլինի գումարը։

Այս առթիւ Թայմ շաբաթաթերթը Յուլիս 27ին հրատարակած էր Նուպար Կիւլպէնկեանի նկարը եւ տեղեկութիւններ այդ դատավարութեան մասին։

Թայմ շաբաթաթերթը Օգոստոս 17ի իր վերջին թիւին մէջ Կիւլպէնկեանի դրամները խորագրին տակ կը հրատարակէ Նուպար Կիւլպէնկեանի հետեւեալ նամակը.

1959ին Պի. Պի. Սի.ն ինծի հետ տեսակցութիւն մը ունեցած էր. այդ տեսակցութեան, ինչպէս նաեւ Լոնտոնի վերջին դատավարութեան ընթացքին իմ յայտնած դժգոհութիւնս, հօրս կտակակատարներուն կողմէ ժառանգիս մեծ մասէն զրկուելու մասին չէր ինչպէս դուք գրեցիք։

Կիւլպէնկեան ապա կ'աւելցնէ.

— Վարիչները այն անձերը չեն զորս հայրս կ'ուզէր, եւ անոնք հօրս փափաքած ձեւով չեն կառավարեր եւ լաւ հաշուետուութիւն չեն կատարեր։ Հիմնարկութեան անդամներէն ոմանք տարեկան 10.000 սթերլին թոշակ կը ստանան, մինչդեռ հայրս 4000 սթերլին միայն որոշած էր։ Ֆորտ հիմնարկութեան կտակակատարներէն իւրաքանչիւրը տարեկան 4000 տոլար միայն կը ստանայ, իսկ Ռոքֆէլլըրի կտակակատարները ոչինչ կը ստանան։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ մեռած է ընկ. Տիգրան Գալըպճեան, վաստակաւոր հանրային գործիչ եւ կրթական մշակ։ Բնիկ Ատանացի, ողբացեալը 1947էն ի վեր Դամասկոսի Միացեալ վարժարանի տնօրէնութիւնը կը վարէր։

ՀԱՅ ՕԳՆ. ԽԱՉԻ Ատրպատականի (Իրան) վարչութիւնը, Թաւրիզի մէջ, 10 Օգոստոս թուականով հետեւեալ պաշտօնական յայտարարութիւնը յանձնած է մամուլին.—

Ուրախ ենք յայտնելու մեր սիրելի հայրենակիցներին, որ համայն Իրանի կայսերական կառավարութեան պաշտօնաթերթի եւ ինչպէս նաեւ Թաւրիզի «Փէյամ Ազարբայիջան» թերթի մէջ տրուած յայտարարութեանց ՀՕՄ ի Ատրպատականի մասնաճիւղը Արեւելեան Ատրպատականի նահանգային ոստիկանութեան համար 700 արտօնագրով եւ նոյն նահանգի կալուածների եւ վաւերաթղթերի արձանագրութեան հաստատութեան Սաբթի համար 8512 — 28.4.41 թուակիր վկայագրով դասւում է երկրի պաշտօնական թոյլտուութիւն ունեցող Բարեգործական Միութիւնների շարքում եւ որպէս իրաւական մարմին, կարող է իր անունով արձանագրել տալ ՀՕՄ ին պատկանող բոլոր կալուածները եւ այլ ունեցուածքը եւ այսպիսով ազատել իր կալուածները անորոշ եւ պատահականութեան ենթակայ դրութիւնից։ Այսպիսով ՀՕՄ ի Ատրպատականի մասնաճիւղը դառնում է Ատրպատականի հայ առաջին հաստատութիւնը, որ իրաւական մարմնի հանգամանք ունի։

ՊՈԼՍՈՅ Ս. ԽԱՉ Դպրեվանքը 1961-1962 տարեշրջանին ունեցած է 18 շրջանաւարտներ, 7ը Տիգրանակերտէն, երկուքը՝ Կեսարիայէն, մէկը Գաւթամունէն, մէկ՝ Սվազէն, մէկ Մուշէն, մէկ՝ Թոքաթէն, մէկ՝ Զիլէէն մէկ՝ Արաբկիրէն, մնացածները՝ Պոլսոյ շրջանէն։ Շրջանաւարտ սաները, գլխաւորութեամբ իրենց տեսուչին, գացած են Շիշլիի Հայոց գերեզմանատունը, որդիական երախտագիտութիւն եւ յարգանք ընծայելու Դպրեվանքի հիմնադիր հոգելոյս Գարեգին պատրիարքին։ Յետոյ անոնք հաւաքուած են նաեւ Օրմանեան Սրբազանի շիրմին շուրջ եւ կատարած են հոգեհանգստեան պաշտօն, որմէ վերջ տեսուչ Շահան Ծ. Վրդ. Սվաճեան խօսած է մեծ պատրիարքի բազմարեղուն կեանքի մասին։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ մահացած է 108 տարեկան Հայ մը՝ Սերճ Պելէկ անունով։ Սերճ Պելէկ իր հօրմէն մնացած եւ անկողնին տակ պահած ունի եղեր հին դեղագիրներ, որոնք մեծապէս կը նպաստեն մարդու մը մտաւոր եւ ֆիզիքական թարմութեան եւ առողջութեան։ Ան միշտ գործածած է այդ դեղագիրները եւ մինչեւ վերջին օրը զարմանալի կերպով պահած է իր մտքի առոյգութիւնը։ 96 տարեկանին ունեցած է զաւակ մը։ Իր մահէն ետք, երկու գիտնականներ սկսած են ուսումնասիրել այս Հայերէն գրուած հին դեղագիրները։ Եթէ մօտիկ ապագային մարդկութիւնը տիրանայ յաւիտենական երիտասարդութեան գաղտնիքին, այդ պիտի պարտի Հայու մը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒԱՃՈՒՄ

Հայաստանի Առողջապահութեան Նախարարութեան գիտական եւ հետազօտական հաստատութեանց մէջ, կենսաբանական շատ կարեւոր խնդիրի մը լուծումը մեծ չափով յառաջացած է։

Արենաբանութեան եւ արեան փոխներարկման փորձարաններուն մէջ արժէքաւոր ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին, արեան կարգ մը հիւանդութիւնները ոսկրածուծով բուժելու համար։

Միջազգային կենսաբանութիւնը տարիներէ ի վեր մեծ աշխատանք կը կատարէ բուժումի այդ կարելիութեան շուրջ։ Հայաստանի մէջ ցայսօր ձեռք բերուած արդիւնքներուն մասին, վերջերս շահեկան յայտարարութիւն մը բրած է արենաբանութեան հաստատութեան տնօրէնը՝ Ք. Անտոնեան.—

«Արդէն չորրորդ տարին է, որ մեր հաստատութեան կարգ մը փորձարաններ կը զբաղին կենսական կարեւոր նշանակութիւն ունեցող այս հարցի լուծումով։ Մենք յաջողած ենք մշակել ոսկրածուծի ներարկման այնպիսի եղանակ մը, որ կը կիրառուի արեան մէջ սպիտակ գնդիկներու եւ արիւնը մակարդող տարրերու (թրոմպոսիտ) քանակին նուազումի պարագային։ Փորձարկումները, որ կատարած ենք կենդանիներու՝ շուներու, ճագարներու, մուկերու եւ առնէտներու վրայ, հիանալի արդիւնք կուտան։ Այսպէս, օրինակ, երբ շուներու արեան մէջ սպիտակ գնդիկներու քանակը 8000էն կը նուազի մինչեւ 100–200ի, նոյնիսկ 0ի, որ չափազանց ծանր վիճակ է եւ անպայման մահացու, ոսկրածուծի համապատասխան ներարկումէն յետոյ կենդանիները լրիւ կ'առողջանան։

Հաստատութեան գիտական կազմը միեւնոյն ատեն կ'աշխատի ուրիշ կարեւոր հարցի մը վրայ։ Հնարաւո՞ր է, արդեօք, տուիչէն վերցնելէ յետոյ ոսկրածուծը պահել որոշ ժամանակ, ինչպէս արիւնը, եւ ապա գործածել։ Մենք դրականօրէն լուծած ենք այդ հարցը։ Յատուկ լուծոյթներու եւ միջավայրի ստեղծման շնորհիւ ոսկրածուծը կրնանք պահել մինչեւ երեք շաբաթ։ Ասիկա կարեւոր նուաճում մըն է բժշկագիտութեան մէջ եւ կրնայ չափազանց յաջող կիրառում ունենալ»։

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Ատոր ժամանակը չէ։ Շուտ, ա'ռ այս փոքրիկ դաշոյնը եւ սրուակը, ըսդհատեց Աւազակապետը. մնացեալը գիտես ինչ ընելու է։ Մնաս բարով, հայրենեաց անմահ զաւակ, մնաս բարով։

Վարդով ընդունեցաւ դաշոյնը և սրուակը, որուն մէջ մութ գոյն ու տարտամ հեղուկ մը լեցուած էր, կամաց մը կուրծքին վրայ պահեց զանոնք ու վերջին անգամ ըլլալով համբուրեց Աւազակապետին ձեռքերն ու ոտքերը։

Աւազակապետը պատրաստուած էր մեկնելու, երբ բանտապահին շփոթը լըսուեց։ Աճապարանքով նկուղէն դուրս ելաւ ու բանտին շփաքը մտաւ։

Բանտապահին ձեռքը կլորիկ դեղին մըն ալ սղրդեցուց ու անհշմարելի կերպով զանէն դուրս նետեց ինքզինքը։

Շաբաթ մը ետք կառավարութեան հրամանին համաձայն, Վանի եղեռնազատ ատեանը հրապարակային դատի մը ենթարկեց զինակիրներու պետը, տարկելով թէ աւազակ մըն էր ան։

Դատավարութիւնը ուրիշ բանի համար չէր, եթէ ոչ ժողովուրդին ցոյց տալու որ ամէն աւազակ ուշ կամ կանուխ իր օձիքը պիտի չազատէ օրինաց ու արդարութեան ձեռքէն։

Երկուշաբթի առտու մը, դատի սկըսուած պահուն, Աւազակապետը, հագած պարսիկ վաճառականներու յատուկ տարազը, նայելաճեմ քալուածքով դատարան մտաւ։

Ձնայելով ժամանակներու երկիւղալի դրութեան, չնայելով այն զարշելի տրամադրութեան որուն մէջ կը գտնուէր կառավարութիւնը հանդէպ հայ ժողովուրդին, դարձեալ խուռն բազմութիւն մը լեցուած էր ներս, որուն մեծ մասը Հայ էր։

Աւազակապետը Հայերու քով չնստեցաւ. պարսիկ վաճառականներ կային, անոնց խառնուեցաւ։

Ժամը տասուան երկուքին կը մօտենար։ Փայտէ վանդակապատ մը կը բաժնէր ժողովուրդը դատաւորներու յատկացուած անկիւնէն։ Հոն երկայն ու լայնկեկ սեղան մը դրուած էր՝ կանաչ շուխայով մը ծածկուած։ Ձնարակէ երկու կաղամարներ, մէկ–երկու կտոր թուղթ ու հաստկեկ գիրք մը կը տեսնուէին սեղանին վրայ։ Այս էր բոլորը։

Կէս ժամէն աւելի սպասեց Աւազակապետը եւ նայեցաւ այդ հրէշային մեքենայութիւններով արիւնալի սեղանին, որ թափուր էր։

Ահա քովընտի դուռ մը բացուեցաւ ու ներս մտան երեք անձեր։ Մին մօլլա մըն էր, իսկ երկուքը քաղաքական հագուստով մարդիկ։

Օ՛հ, այդ մարդե՛րը, Աստուա՜ծ իմ. անոնց աչքերուն մէջ ուրուագծուած էր գիշերուան խաւարը, եւ իժի մը նենգութիւնը կը թրթռար շրթունքներու լպիրշ կազմուածքին վրայ։ Զարութեան, վատութեան ու անիրաւութեան մարմնացումն էին անոնք, որ մարդու կերպարանքով նկարագիր մը կը ներկայացնէին, ծածկելով իրենց բովանդակ սեւութիւնը։

Իրարու ետեւէ սեղանին շուրջը շարուեցան դատաւորները։ Պահ մը խորին լռութիւն տիրեց։ Պահ մը զարհուրելի սոսկում անցաւ այդ ընդարձակ սրահին մէկ ծայրէն միւսը։ Բազմութիւնը զառն անձկութենէ մը կը խեղդուէր։ Զգացումի եւ արեան ձգողութենէ մոմոքուած սիրտերը կը ճնշուէին իրենց բովանդակ զառնացումին մէջ։

Ու հոն, այդ արիւնալի, այդ եղեռնական, այդ բարբարոս ժողովուրդին զարհուրելի չէնքին ներքեւ կը սպասէին ամէնքն ալ։

Ո՞վ պիտի գար։

Որո՞ւ կը սպասէին

Ու ահա մեծ դուռը ճռինչով մը բացուեցաւ ու չորս ոստիկաններու առաջնորդութեամբ ներս բերուեցաւ մեր հըրակայ զինակիրը՝ Վարդով։

Աւազակապետը կեցած տեղը սարսռաց։

Վարդով սեւ, խարխլած ու մգլոտած աթոռի մը վրայ նստեցաւ։

Այն ատեն հարցաքննիչ դատաւորը տեղէն վեր ելաւ ու կարդաց հետեւեալ տեղեկագիրը՝ տրուած ոստիկանութեան տեսուչին կողմէ.

«Յիշեալը, ըստ իր վկայութեան, քըսանեւութ տարու է եւ ծնած է Կարնոյ նահանգին պատկանող գիւղի մը մէջ։ Անունը Աւագ է, իսկ մականունը՝ Լեւոնց։ Տարիներէ ի վեր աւազակութիւնով կ'ապրի եղեր։ Ինքն է որ կայսերական թղթատարին վրայ քանի մը անգամներ յարձակում բրած է. ինքն է որ երկրին անիշխանական վիճակ մը տալու ջանք բրած է։

«Վերջին անգամ իր աւազակ ընկերներով եւ կանոնաւոր զօրքին անձնատուր չըլլալուն համար դիմադրելու որոշում տուած է, բայց վիրաւորուած վիճակի մէջ ձերբակալուած ու ոստիկանութեան յանձնուած է»։

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Այրի Տիկին Փերուզ Տէյր–Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Տէյր–Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր եւ Սիւզան Պօյաճեան, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ անհրհօր ողբացեալ Խաչիկ Տէյր–Պօյաճեանի մահուան տարելիցին առթիւ, 40 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին :

Նոյն առթիւ ընկ. Յակոբ Պապիկեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ նոյն նպատակին :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան իրենց քրոջ՝ Այրի Տիկին Տէր–Ղուկասեանի մահուան առթիւ 50 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պրիւսէլէն Այրի Տիկին Աննա Մաթոսեան եւ զաւակը՝ Օրիորդ Այտա Մաթոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս–Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆՇԱՆ ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ (մեռած՝ Պէյրութ) :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը կազմակերպած է այս կիրակի ամբողջ օրը դաշտահանդէս մը :

Լա Թապուրէի դաշտին վրայ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյեան 9ը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Առատ կերուխում, հայկական խորոված :

Հաղորդակցութեան միջոց .— Անձնական կառքեր տրամադրելի են եւ ժամը 14ին օթօքառ մը կը մեկնի : Վերադարձ՝ ժամը 20,30ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կրընոպլի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Անտոնեանէ 100 Ն. Ֆ. իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի հիւրարար քաղաքս գտնուող Տ. Գիւտ վարդապետ Նագաշեան, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ :

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 21րդ Պատգամաւորական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 25–26 Օգոստոս, Վալանսի մէջ :

Ա. Նիստը կը բացուի այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին :

Ժամադրավայրն է հայրենակից Գ. Սիմոնեանի սրճարանը, 27 Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս, ուրկէ պատգամաւորները կ՚առաջնորդուին ժողովավայրը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պուքրէշէն (Ռումանիա) ընկ Երզնկացի եւ Կիւրինէ գիւղէն Պ. Խորէն Անտոնեան կը փնտռէ Տիկին Աղաւնի Կարիկեանը, ծնեալ Սերոբեան :

Ինչպէս նաեւ Հայաստանէն Պ. Ներսէս Ֆրենեան (կամ Ֆրենկեան) կը փնտռէ իր որդին Վրէժ Ֆրենեանը, որ կը կարծուի Մարսէյլ գտնուիլ :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն :

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած :

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն :

Ազգ. ղեկ. կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի :

Բ.— Հայկականը, որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ՚ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու :

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Մխիթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ : Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին :

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան :

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Մուրատ–Սերգէյ Սարգիսեան ծնած 1924ին եւ պատերազմի գացած Կիրովապատէն եւ Մեսրոպ եւ Յովսէփ Մանուէլեան Կուշչուէն կը փնտռուին իրենց զարմիկին կողմէ :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին .—

Սափարեան Արթիւր,
10, Ռիւ Փիւի տը Շաւան
Մարսէյլ 1

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

—o—

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ՚ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Երէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 25 ՕԳՈՍՏՈՍ

SAMEDI 25 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9387 38e ANNÉE

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5288

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Քայլ առ քայլ, աստիճանաբար, բայց յարատեւօրէն կը վերանորոգուի եւ կը բարեզարդուի Հայ Մշակոյթի Տունը, — Փարիզի կեդրոնին մէջ, — համաձայն ծրագրի, մանաւանդ համաձայն նիւթական տրամադրելի միջոցներու: Ու այս՝ շնորհիւ ժողովուրդի բոլոր դասակարգերու անվերապահ ու սիրալիր աջակցու-թեան:

Կեդրոնական Յանձնախումբը ամէն բանէ առաջ ապահովեց գնումը շէնքին, որ արժեց շուրջ ինը միլիոն հին Փրանք, յարակից ծախքերով: Վճարումները կատարուեցան մաս մաս, վեց ամիսն անգամ մը:

Հետզհետէ ձեռնարկուեցաւ շէնքի պատերու ամրապնդման, յաւելուածական պարտէզի նոր սանդուխի մը շինութեան, չորրորդ յարկի քանդումին եւ տեղը նորի մը կառուցման, տանիքը ծածկելու եւ սրահները շինելու աշխատանքներուն:

Տարիներ տեւեցին եւ միլիոններ արժեցին այս բոլորը:

Տարի մը առաջ, գետնայարկի, առաջին եւ երկրորդ յարկերու նորոգութիւններէն վերջ, Կեդրոնական Յանձնախումբը որոշեց կեդրոնական ջեռուցումի զետեղում կատարել, նիւթական նոր յանձնառութեանց տակ մտնելով:

Այժմ արդէն Տան Շաւարշ Միսաքեան եւ Սողոմոն Թէհլիրեան սրահները կ'օգտագործուին ձմեռուան եղանակին, դասախօսութեանց, ժողովներու եւ այլ հաւաքոյթներու համար: Երկրորդ յարկը Հ. Յ. Դ. Թանգարանն է:

Յարդ շուրջ յիսուն միլիոն հին Փրանքի ծախք եղած է շէնքի գնման եւ նորոգութեան համար: Հարիւրէն քան համեմատութեամբ պարտքերը կը վճարուին ժամանակ մաններով:

Նորոգելի են տակաւին երրորդ եւ չորրորդ յարկերը՝ տախտակամածէն սկսեալ:

Ողբացեալ բժիշկ Յովսէփ Տէր-Դաւթեանի զաւակները՝ բժիշկ Ռուբէն եւ ճարտարագէտ Վաչիկ ստանձնած են նորոգել եւ կահաւորել երրորդ յարկի մէկ սենեակը, որ պիտի յատկացուի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչութեան եւ պիտի կրէ իրենց հօր եւ մօր՝ Տիկին Սաթենիկի անունը: Աշխատանքները սկսած են արդէն ամսագլխէն ի վեր:

Նոյն յարկին վրայ պիտի կառուցուի նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Յարութիւն Օնպաշեան սրահը, որուն ծախքերուն համար արդէն կարեւոր գումար մը յատկացուցած է ողբացեալ ընկերոջ այրին՝ Տիկին Վ. Օնպաշեան, կրնողը:

Այսպէս ուրեմն հետզհետէ ձեւ ու մարմին ստացած է Հայ Մշակոյթի Տունը, որուն պաշտօնական բացումը որոշուած է կատարել յառաջիկայ Հոկտեմբերին:

Կաթիլ կաթիլ հաւաքուած լումաները հնարաւորութիւն տուին գլուխ հանելու գործին շորս հինգերորդը: Քաջալերուած մեր հայրենակիցներու ցոյց տուած հետաքրքրութենէն ու աջակցութենէն, Կեդրոն. Յանձնախումբը աստիճանաբար կը գործադրէ իր առաջադրած ծրագիրը, զայն իր լրումին հասցնելու հաստատ համոզումով:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ՁԱԽՈՂԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

Ուրբաթ առաւօտ տակաւին դատական ոչ մէկ հետապնդում բացուած էր տը Կոլի մահափորձին հեղինակներուն դէմ: Միակ կարեւոր դէպքը այն էր որ Հանրապետութեան դատախազը կէս կը ձգէր իր արձակուրդը եւ հապճեպով Փարիզ կը վերադառնար:

Միջազգային կարծիքը շատ յուզուած է եւ համաշխարհային մամուլը իր վրդովումը կը յայտնէ այս վատ արարքին դէմ:

Լոնտոնի Տէյլի Էքսփրէսը եօթը սիւնակի վրայ կը խորագրէ «Ազատա՜ծ: Եւ զօր. տը Կոլ կը մնայ հպարտ, անխռով, և վեհափառ ինչպէս միշտ»: Տէյլի Հէրըլտի համար «ուղեղը» Պիտօն է մինչ ընդհանուր կարծիքն այն է թէ գաղտնի բանակը զինաթափ չէ եղած եւ վճռած է քաղաքական բեմէն հեռացնել տը Կոլը:

Նոյն կարծիքն ունի իտալական մամուլը: Համայնավար եւ ընկերվարական Ունիթա եւ Ավանթի թերթերը մահափորձը կը վերագրեն «գաղտնի բանակի աւազակներուն»:

Նիւ Եորք, Ժընեւ եւ մանաւանդ Պոն, վրդովումը մեծ է: Ժուռնալ տը Ժընեւը կը գրէ թէ տը Կոլ ազատած է մահափորձէ մը, որուն յանդգնութիւնը ապշեցուցիչ է:

Ցաւակցական հեռագիրները կը տեղան Նախագահին սեղանին վրայ, բոլորն ալ «անցած ըլլայ» կ'ըսեն: Ատրնաուըր ալ Նախագահ Լիւպքէ Աստուծոյ կը վերագրեն տը Կոլի փրկութիւնը: Խրուշչեւ «վրդոված է» եւ առողջութիւն կը մաղթէ, Էլիզապէթ Թագուհին խոր յուզումով լսած է մահափորձին լուրը եւ ուրախ է որ տը Կոլ եւ կինը վիրաւորուած իսկ չեն: Հեռագրած են նաեւ Հարոլտ Մաք Միլըն, մառեշալ Թիթօ, Մոհամէտ Ալֆաս (ԻՒՆԵՍՔՕՅԻ գործադիր մարմնին նախագահ), Ծովակալ Թոմազ (Փորթուկալի նախագահ), Ցիրան (Մատակասքար), Եանսամպոն Մայիկա (Նիժէրի նախագահին առժամեայ փոխանորդը), Իւպէր Մակա (Տահոմէ), Սիլվանուս Օլիմփիօ (Թոկօ), Աբբայ Ֆիւլպէր Եուլու (Քոնկօ - Նախկին Ֆրանսական), Թէօ Լըֆեվր (Պելժիոյ վարչապետ), Սետար Սենկոր (Սենեկալ):

ԱԼԺԷ

ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ

Կացութիւնը շատ շփոթ է Ալժէի մէջ, ուր ցոյցեր տեղի ունեցան վերջին օրերուն, թէեւ շատ յայտնի չէ թէ ո՞վ ինչ կ'ուզէ, որո՞ւ դէմ կամ որո՞ւ ի նպաստ են եղած ցոյցերը: Պարզ է սակայն թէ ժողովուրդին ուզածը հաց եւ աշխատանք է, մինչ իրենց տրուած է... անկախութիւն:

4րդ վիլայայի մարդիկը որ տէրն են Ալժէի եւ որոշ դիրք չեն ճշդած, ուզած են որ ժողովուրդը ցոյց մը կատարէ, նոյնը ըսել ուզած է Պեն Պելլայի Քաղաքական Բիւրօն:

Գլխաւոր ցուցատախտակները քաղաքական բնոյթ չունէին, այլ «աշխատանք, հաց» կամ «Խօսքերը կը բաւեն, գործի անցէք»:

Յատկանշական է որ երկու ցոյցերուն (Պեն Պելլա եւ վիլայա 4) մասնակցած են նոյն մարդիկը: Ասոր պատճառը պարզ է եւ վերը մատնանշուած է, ցուցարարները քաղաքական նպատակ չունէին:

Այս ցոյցերուն առթիւ զանազան ճառեր ալ արտասանուած են:

Մոհամէտ Խիտէր որ քարտուղարն է Քաղական Բիւրոյին, 6000 հոգիի առջեւ յայտարարեց.— Նոր տագնապի մը ծոցը կը գտնուինք: Այս նոր տագնապը ուժի վրայ հիմնուած է: Այդ ուժը ժողովուրդի՞ն պիտի ծառայէ թէ միայն ո-մանց»: Խիտէր շեշտեց թէ Քաղաքական Բիւրօն տրամադիր չէ որեւէ գիջում ընելու ոեւէ մէկուն»:

Նոյն տեղը քիչ ետք ճառ մը խօսեցաւ Պեն Պելլա: «Հոս չենք եկած հրաշքներ ընելու համար: Անցեալէն ժառանգ մնացած տնտեսական շատ դժուար կացութեան մէջ ենք: Համբերատար ենք եւ քանի մը ամիսէն ցոյց կուտանք իրագործումներ, յառաջդիմութիւն: Քաղաքական Բիւրօն ձեզի հետ է»:

Պեն Պելլա աւելցուց նաեւ թէ Քաղաքական Բիւրօն հողային բարեփոխում մը կը պատրաստէ եւ մանաւանդ հողերու բաշխում:

Ներքին հարցերու անդրադառնալով, ճառախօսը ըսաւ նաեւ թէ գանգուածներու զօրաշարժը անհրաժեշտ է երկրին կառուցման համար: Պէտք է պատրաստել հարկ եղած քադրերը, 2-300 հազար հոգի: Գալով Ազատագրական Ազգային Բանակին, պէտք է մասնակցի երկրին կառուցման: Զինուորը պէտք է ձախ ձեռքով հրացանը բռնէ եւ աջով՝ բրիչը:

Ռոշէ Նուառի շրջանը, 300 հոգի ցոյց մը կատարեցին Ֆարէսի դէմ: Ըստ ոմանց այս ցոյցը կազմակերպողներն ալ 4րդ վիլլայայի մարդիկը եղած են:

× Խիտէր յայտնեց նաեւ իր ճառին մէջ թէ 4րդ վիլլայան ձեռք պիտի առնէ Ալժէի ձայնասփիւռը: Նախապէս իր արտասանած մէկ ճառը գրաքննութեան ենթարկուած էր Ալժէի ձայնասփիւռին կողմէ, որ 4րդ վիլլայայի հակակշռին ներքեւ կը գտնուի: Նոյն գրաքննութիւնը կատարուած էր մամուլին մէջ: Տեփէշ տ'Ալժէրին եւ Ալժէ Ռեփիւպլիքէնը լոյս տեսած էին բազմաթիւ «ճերմակներով» Խիտէրի յայտարարութեան մէջ:

× Եւրոպացի մը սպաննուեցաւ Ալժէի մէջ, անծանօթներու կողմէ:

× Ալժերիոյ վերջին դէպքերը պատճառ եղած են որ Եւրոպացիներ կրկին մեկնիլ սկսին:

ՊԵՐԼԻՆ

ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿՈՒԻ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Խորհ. Միութիւնը ջնջած էր խորհրդային հրամանատարի պաշտօնը Պերլինի մէջ եւ անմիջապէս ետք արեւելեան - գերմանացի զօրավար մը կը կարգուէր այդ պաշտօնին: Նոր հրամանատարը՝ Հելմութ Փոփ պաշտօնի գլուխ անցած է արդէն թէեւ Արեւմտեանները իր հանգամանքը չեն ճանչնար: Այս ձեւով Խորհ. Միութիւնը կը շարունակէ իր գերմանական քաղաքականութիւնը, այսինքն օրէ օր արեւելեան Գերմանացիներուն կը յանձնէ այն պաշտօնները զորս ինք ունէր, ըստ Արեւմտեան պետութեանց հետ կնքուած համաձայնութեանց:

Արեւելեան Գերմանիոյ մամուլի գործակալութեան համաձայն, նոր զօրավարը, արհեստով ելեկտրագէտ, 35 տարեկան է: Երեք տարի պատերազմական գերի եղած է խորհրդային բանակին ձեռքը: Անկէ ետք Արեւելեան Գերմանիոյ ժողովրդական ոստիկանութեան անդամ եղած է, ապա արձանագրուած է «Ժողովուրդին Բանակին մէջ» երբ ան ստեղծուեցաւ 1956ին:

Գործակալութիւնը շեշտած է «ընկեր Հելմութ Փոփ ընկերվարական նոր հրամանատարի տիպարն է»:

Ի տես այս վերջին օրերու կացութեան, Արեւմտեան պետութիւնները Հասարակաց յայտարարութիւն մը ըրած են ուր հանդիսաւորապէս կը հաստատեն իրենց իրաւունքները Պերլինի վրայ:

Ռըսք - Տոպրինին նոր տեսակցութիւն մը տեղի ունեցած է Ուաշինկթընի մէջ որ 18 վայրկեան տեւած է եւ ոչ մէկ արդիւնք տուած է: Այս տեսակցութենէն քիչ ետք էր արդէն որ հրապարակուած է արեւմտեան պետութեանց հասարակաց զեկոյցը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ գործադուլները կը շարունակուին եւ քաղաքական բնոյթ կը ստանան: Զօր. Ֆրանքօ յայտարարած է ամերիկացի լրագրողի մը որ Սպանիոյ տըկարութիւնը կ'ազդէ Արեւմուտքի վրայ, բայց պէտք չէ մոռնալ թէ Սպանիա ձանձրացած է այլեւս թշնամի պետութեան մը պէս գործածուելէ մինչ արեւմըտեան խմբակցութեան կապուած է բազմաթիւ համաձայնագիրներով եւ իր եւրոպական կոչումով:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ յայտարարեց թէ Խորհ. Միութիւնը պատրաստ է նաֆթուղի մը շինելու քարիւղ հայթայթելու համար Ճափոնի:

ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղարը՝ Ու Թան յայտարարեց թէ կազմակերպութեան նիւթական վիճակը շատ ծանր է: 1963ի համար նախատեսուած ծախքերը 4 միլիոն 500 հազար տոլարի յաւելում մը ցոյց կուտան 1962ի ծախքերուն բաղդատմամբ:

ՆԱՓՈԼԻԻ երկրաշարժին վերջին հաշուեկշիռն է.— 16 մեռեալ, 200 վիրաւոր: Նաւահանգիստին մերձաւոր մէկ գիւղը՝ Մոլինառա 100էն 80 քանդուած է:

ՉԸՐՉԻԼ բոլորովին ապաքինած տուն վերադարձաւ, 5 շաբաթ խնամուելէ ետք հիւանդանոցը:

ՇԹՕՐԱՅԻ (Լիբանան) մէջ բացուեցաւ Արաբական Լիկայի նիստը: Ծանօթ է որ Լիկան հաւաքուած է քննելու համար սուրիական բողոքը Եգիպտոսի դէմ: Զարմանք պատճառեց Եգիպտական պատուիրակութեան կազմը՝ մեծ մասով Սուրիացի: Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի պատուիրակութեանց փափաքին հակառակ, որոշուեցաւ որ նիստերը գոնիակ տեղի ունենան:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Դատական Ատեանին ընդհ. դատախազը որ 14 Յոյներ կը դատէր եւ մէկ Եգիպտացի իբրեւ Իսրայէլի հաշւոյն լրտեսութիւն ընող գործակալներ, մահապատիժ պահանջեց բոլորին դէմ բացի Եգիպտացիէն: Ամբաստանեալներէն 2ը ի բացակայութեան կը դատուին:

ԿԻԶԵՆԿԱ, Լումումպայի նախկին աջբազուկը, հրաժարեցաւ շուտելու իր գործադուլէն եւ շատ առողջ է:

ՎԻԵՆՆԱՅԻ մէջ երեք նոր ձերբակալութիւններ կատարուած են որոնք կապ ունին վերջերս երեւան ելած տնտեսական լրտեսական ցանցին հետ (ի նպաստ Խ. Միութեան):

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը Օսլօ հասաւ հինգշաբթի ուր պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ: Փարիզ կը վերադառնայ կիրակի:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(ՓԱՐԻԶ, 7–17 ՕԳՈՍՏՈՍ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

ԿԱՐԵՒՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

Կեդր. Յանձնաժողովի այս տարուան որոշումներուն մէջէն կ'ուզենք անդրադառնալ միայն երկուքին, զորս կարեւոր կը նկատենք հասկնալի պատճառներով:

Առաջինը, եօթը նոր անդամ-եկեղեցիներու ընդունումն էր Ե. Հ. Խ.ի ընտանիքին մէջ: Արդարեւ, Շաբաթ օր, 11 Օգոստոսին, ընդհ. հարցերու քննութեամբ զբաղող ենթայանձնախումբի տեղեկագրին մէջ մասնաւոր հետաքրքրութեան առարկայ եղան, բնական պատճառներով, եօթը եկեղեցիներու դիմումնագիրները անդամակցութեան ի խնդիր: Ահաւասիկ անոնց շարքը.—

Ա) Խորհ. Միութեան Մկրտչական Եկեղեցին.

Բ) Վրացական Օրթոտոքս Եկեղեցին.

Գ) Էսթոնիոյ Լուտերական Եկեղեցին.

Դ) Լաթվիոյ Լուտերական Աւետարանական Եկեղեցին.

Ե) Հայոց Առաքելական Եկեղեցին — Էջմիածնի Կաթողիկոսութիւն.

Զ) Հայոց Առաքելական Եկեղեցին — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւն.

Է) Հարաւային Ափրիկէի Աւետարանական – Լուտերական Եկեղեցին:

Դիմումնագիրները ներկայացուեցան ընդհ. քարտուղարին՝ Տոքթ. Վիսըր'Թ Հուֆթին կողմէ, իւրաքանչիւր եկեղեցիին մասին հակիրճ ծանօթութիւններով: Քարտուղարը մասնաւոր ուրախութիւն յայտնեց որ Հայոց Եկեղեցին ալ կը մասնակցէր այլեւս Ե. Հ. Խ.ին իր երկու Կաթողիկոսութիւններով: Յիշեց թէ քրիստոնէական պատմութեան մէջ Հայոց Եկեղեցին առաջին պետական, ազգային եկեղեցին է հանդիսացած եւ դարերու ընթացքին ահաւոր աղէտներու՝ հալածանքներու եւ նահատակութիւններու մէջէն յայտնած իր հաւատարմութիւնը Քրիստոսի կրօնքին: Յատուկ գոհունակութեամբ նշեց այն իրողութիւնը որ երկու Կաթողիկոսութեանց ներկայացուցիչ դէտերը միաձայնաբար յայտարարութիւն մըն են ըրած յայտնելով թէ՝ ա) Երկու Կաթողիկոսութեանց դիմումնագիրները պէտք չէ թողուն այն տպաւորութիւնը որ երկու իրարմէ տարբեր, անջատ եկեղեցիներ կը դիմեն անդամակցութեան, թէ՝ բ) Հայց. Եկեղեցին մէկ է հոգեւոր գերակայութեամբ Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, բայց երկու Կաթողիկոսութիւնները ունին իրենց իւրայատուկ իրաւասութեանց սահմանները, անկախ գոյավիճակով, եւ նախամեծարութեամբ Էջմիածնի, թէ՝ գ) Կը հաւատան որ մօտ ատենէն երկու Կաթողիկոսութեանց ընթացիկ յարաբերութեանց մէջ գոյութիւն ունեցող այժմու դժուարութիւնները ժամանակաւոր նկարագիր ունին և կը փարատին մօտ ապագային, և թէ՝ դ) Երկու պատգամաւորները պիտի գործակցին իրենց մասնակցութիւնը բերելու համար Միութենական Շարժումին:

Դիմումնագիրներու ներկայացումէն ետք, եօթը դէտերը ժողովէն հեռացան քուէարկութեան պահուն: «Բացարձակ միաձայնութեամբ ընդունուած են բոլորն ալ» եղաւ արտայայտութիւնը այն պաշտօնեային որ դէտերը հրաւիրեց ժողովարահ, ուր անոնք ընդունուեցան բուռն ծափահարութեամբ, եւ ստացան շնորհաւորութիւնները ընդհ. քարտուղարին եւ ժողովի Ատենապետին (*):

Երկրորդ կարեւոր որոշումը եղաւ ընդառաջումը Վատիկանէն եկած հրաւէրին երկու դիտողներ ղրկելու համար Վատիկանի Բ. Ժողովին: Երկու դիտողներէն մէկը արդէն իսկ նշանակուեցաւ յանձին Տոքթ. Ղուկաս Ֆիշըրի, «Հաւատք եւ Կարգ» Յանձնախումբի անձնակազմէն: Միւսը յետագային պիտի նշանակուի Գործադիր Յանձնախումբին կողմէ: Այս դիտողներուն նշանակման առթիւ ճշդուեցաւ նաեւ անոնց դերը հետեւեալ ձեւով.— Դիտողներու առաքումը որեւէ նպատակ ունի ուղղակի տեղեկութիւն հայթայթել Վատիկանի ժողովին մասին, որ պիտի զբաղի այնպիսի հարցերով, որոնք կապ ունին եկեղեցիներու յարաբերութեանց հետ եւ առհասարակ քրիստոնէական միութեան հետ: Դիտողները իշխանութիւն չունին պաշտօնապէս խօսելու յանուն Ե. Հ. Խ.ին կամ իր անդամ եկեղեցիներուն. կրնան անպաշտօն ձեւով տալ բացատրութիւններ Ե. Հ. Խ.ին դիրքին մասին այնպիսի հարցերու շուրջ որոնց մասին Ե. Հ. Խ.ը արտայայտուած է իր ընդհ. Համագումարի կամ Կեդր. Յանձնաժողովի յայտարարութեանց մէջ: Ժողովի ընթացքին երկու դիտողները պիտի տեղեկագրեն Ե. Հ. Խ.ի անձնակազմի խողովակով միայն:

Կ'արժէ յիշատակել որ Կեդր. Յանձնաժողովի այս նստաշրջանին որպէս դիտող Հռոմէական Կաթողիկէ Եկեղեցին ղրկած էր երկու կրօնաւորներ, մէկը՝ Հռոմէն եւ միւսը՝ Հիւս. Ամերիկայէն:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ժողովի աշխատանքներուն առընթեր, տեղի ունեցան երեք կարեւոր պաշտօնական ընդունելութիւններ, որոնք արտաքին փայլ տուին ժողովին եւ եղան անմոռանալի պահեր ժողովականներու յիշողութեան մէջ:

Առաջինը Փարիզի Քաղաքապետութեան սարքած ընդունելութիւնն էր ի պատիւ ժողովականներուն, որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 9ին, Հինգշաբթի երեկոյ Օթէլ տը Վիլի մէջ, ուր Քաղաքապետական Խորհուրդի նախագահը խորիմաստ ճառով մը յայտնեց իր գնահատանքը Ե. Հ. Խ.ի գործունէութեան մասին եւ չքանշաններով պատուեց եօթը ղեկավար անձնաւորութիւններ Ե. Հ. Խ.ի անձնակազմէն: Նաքովոս յոյն Արքեպիսկոպոսը, վեց նախագահներէն մին, շնորհակալութեան խօսք մը կարդաց բոլորին անունով յայտնելով երախտագիտութիւն Համաժողովի անդամներուն ընծայուած դիւրութեանց եւ պատիւներուն համար: Ապա տեղի ունեցաւ փառաւոր հիւրասիրութիւն Օթէլ տը Վիլի պատմական դէպքերու ոգեկոչումները հրաշալիօրէն ներկայացնող պատկերազարդ սրահներուն մէջ:

Երկրորդ ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ Վերսայլի մէջ, Օգոստոս 14ին, ուր ժողովականները յատուկ առաջնորդներու կողմէ տրուած բացատրութիւններով մօտէն ծանօթացան Վերսայլի պատմական անցեալին եւ Ֆրանսական Թագաւորութեան շքեղ վկայութիւններուն: Արքայական Մատուռին մէջ տեղի ունեցաւ երգեհոնի նուագահանդէս մը Մարի-Լուիզ Ժիրոյի, Լուվրի օրաթուարի երգեհոնահար, գործադրութեամբ: Գեղարուեստական ապրումի բացառիկ պահ մը եղաւ անցեալի պերճաշուք յիշատակներով հարուստ մատրան մէջ երգեհոնի նուագահանդէսը: Երեկոյեան, ի պատիւ ժողովականներուն Հանրի Դ. մեծ ընդունելութեան շէնքին մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Ֆրանս. Հանրապետութեան Արտաքին Գործ Նախարարութեան պետ՝ Քուվ տը Միւրվիլի կողմէ: Դժբախտաբար ինք չէր կրցած անձամբ ներկայ ըլլալ: Ընթրիքին նախագահեց Ե. Հ. Խ.ի առաջին վեց նախագահներէն եւ միջ-եկեղեցական բարձր վարկ վայելող Պաս. Մարք Պէօկնէր, որ անձնական յուշերով եւ հաճելի սրամտութիւններով պատմեց ծնունդը Ե. Հ. Խ.ին, որուն հիմնադիրներէն եղած էր ինք: Ուշ գիշերին ու բացառիկ խանդավառութեան մէջ ժողովականները վերադարձան Ուսանողական Ոստան, յաջորդ օր վերսկսելու համար իրենց աշխատանքները:

ՓԱԿՈՒՄ

Ժողովի փակումը տեղի ունեցաւ Օգոստոս 16ի գիշերը: Աշխատանքները աւարտելէ ետք, Ատենապետ Տոքթ. Ֆրանքլին Ֆրայ մտածման սրամիտ դարձուածքներով շնորհակալութիւն յայտնեց բազմաթիւ անձերու եւ կազմակերպութեանց Ֆրանս. բարեխնամ կառավարութեան մինչեւ մեքենագրողներն ու սեղանին սպասարկողները: Ապա, բեմ հրաւիրեց փոխ-ատենապետը՝ Տոքթ. Էրնէսթ Փէյն պաշտամունքով փակելու ժողովը: Լռութեան պահէ մը ետք, փոխ ատենապետը սքանչելի պատգամ մը տուաւ ի գործ հրաւիրելով բոլոր անոնք որոնք դեր ունեցան ժողովի խորհրդակցութեանց մէջ եւ բոլոր այն եկեղեցիները, որոնք անդամ են Ե. Հ. Խ.ին:

Բոլոր գիտակից ու խորատես անձերու համար դէպի եկեղեցական միութեան ամուր, տոկուն քայլ մը եղաւ տասնօրեայ այս ժողովը Ուսանողական Ոստանին մէջ, ուր անջնջելի հետքեր թողուց: Լեցուն տարի մը պիտի ըլլայ յառաջիկայ տարին Միութենական Շարժումին համար: Արդիւնքն ալ թող առատ ըլլայ ի շինութիւն Եկեղեցւոյ:

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ
Դէտ՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան

Փարիզ, 20–Ը–62

(*) Նիստէն ետք պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ դէտերուն թէ իրենց բացակայութեան որո՞նք խօսած են ի նպաստ իրենց ընդունման: Հայոց երկու Կաթողիկոսութիւններու դիմումնագիրները ընդունուած են խանդավառ գնահատութեամբ, զոր արտայայտած են Արեւելեան Եկեղեցիներու ներկայացուցիչներէն շատեր: Հոյակապ տպաւորութիւն էր թողած երկու պատուիրակութեանց միասնական յայտարարութիւնը: Էջմիածնի կողմէ դէտ էին նշանակուած Սերովբէ եպս. Մանուկեան, Կոմիտաս եպս. Տէր-Ստեփանեան եւ Պարգեւ վրդ. Գէորգեան: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը կը ներկայացնէր տողերս գրողը:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՉԱՐՃԵԱՆ

Մոռցուած անուն մը, որ երբեմն կը փայլէր «Բիւզանդիոն»ի էջերուն վրայ, գրագէտ, քննադատ, իմաստասէր ու բժիշկ՝ թողած է գերմաներէն եւ իտալերէն ուսումնասիրութիւններ, հայերէն՝ քննադատութիւններ:

Ծնած է Երզնկայի մօտ գիւղ մը, Եփրատի ափերուն մօտ, նախակրթութիւնը ստացած է Երզնկայի մէջ Ամատունի տեսչութեան օրով, 96ին մեկնած ըլլալով՝ Ամերիկա երթալու համար: Կը հանդիպի Վենետիկ, դպրոցին օրուան տեսուչ Հ. Նուրիխան դպրոցին սան կ'արձանագրէ: Պատանիին ծրագիրը կը փոխուի, կեանքին ընթացքն ալ միասին:

Երեք տարի վերջ, շնորհիւ նորահաստատ Մուրատեան կրթաթոշակներու, կը հետեւի Փատովայի բժշկական Համալսարանի դասընթացքին, ինչպէս նաեւ կարգաթող գրապաշտ իմաստասէր Բոպեր-

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ

ՔԵՐԹՈՂԸ

Ժընըվէյ քանի մը քայլ հազիւ կ'առնէ դէպի խորքի սենեակը, որուն մէջ հեռուէն կը նշմարէ գրասեղան մը իր բոլոր կազմածներով, երբ յանկարծ կը զգայ իր կռնակին Լասընէրի հերիւնին հարուածները: Ֆրանսուա Մարթէն իր կողմէն կը փակէ գանձիչին կոկորդէն, արգիլելու համար որ խեղճը պոռայ, սակայն Ժընըվէյ կը խածնէ այս վերջինոյն ձեռքը աքացիի հարուած մըն ալ իջեցնելով անոր ստամոքսին, կը սկսի պոռալ.

— Օգնութի՜ւն, օգնութի՜ւն, կը խողխողեն զիս...

Գանձիչին գոռում-գոչումները շփոթութեան կը մատնեն նախ Ֆրանսուա Մարթէնը, ապա նաեւ Լասընէրը, որոնք լքելով իրենց զոհը, կը բանան դուռը եւ կը սկսին քառասմբակ խոյանալ սանդուխներէն վար, իրենք իսկ պոռալով.

— Օգնութի՜ւն, օգնութի՜ւն, վերը իրար կը սպաննեն...

Երբ կը հասնին տան ելքի դրան առջեւ, Ֆրանսուա Մարթէն առաջինը դուրս կը նետուի, իր ետեւէն գոցելով հսկայ դուռը:

Լասընէր ի զուր կը փնտռէ չուանը որ քաշելով կարելի էր բանալ դուռը: Մահուան քրտինքը կը պատէ իր բովանդակ մարմինը, կը զգայ թէ հասած է վերջին ժամը, երբ կը լսէ իր ետեւէն ոտնաձայները տան բոլոր բնակիչներուն որոնք դուրս կը նետուէին իրենց յարկաբաժիններէն...

Ի վերջոյ կը գտնէ չուանը, կը բանայ դուռը եւ խոյս կուտայ փողոցին մէջ, միշտ շարունակելով աղաղակել.

— Օգնութի՜ւն, օգնութի՜ւն, իրար կը սպաննեն...

Անդին, վիրաւորուած գանձիչը, խնամով դրկած իր պայուսակը կ'իջնէ սանդուխներէն, կը հասնի առաջին յարկը, ուր ուժասպառ՝ կը նուաղի տան բնակիչներէն մէկուն թեւերուն մէջ:

×

Օրուան կառավարութիւնը եւ ոստիկանութիւնը իրար կ'անցնին: Հանրային կարծիքը խռոված է, քանի որ Սէն-Մարթէն փողոցի ոճրագործները եւ գանձիչ Ժընըվէյի մահափորձին հեղինակները անյայտ կը մնան:

Ընդհանուր ապահովութեան տնօրէնը՝ Պ. Ալար, պաշտօն կը յանձնէ իր լաւագոյն աշխատակիցներէն Քանլէրի, ձեռք առնել խնդրին հետապնդումը, շուտով լաւագոյն լուծումի մը յանգելու յանձնարարութեամբ:

Մինչ այդ, երեք փոքր տակառ գինի գողնալու փորձի մը ընթացքին, Ֆրանսուա Մարթէն կը ձերբակալուի եւ անխոհեմութեամբ իր բանտակիցներուն կը յայտարարէ թէ կը ճանչնայ Սէն Մարթէն փողոցի զոյգ ոճիրներուն հեղինակները: Միւս կողմէ, Աւրիլ, որ միշտ բանտարկուած կը մնայ, իր մտքին մէջ այն հաստատ համոզումը կ'ունենայ թէ Լասընէր իրմէն բոլորովին ձերբազատուելու համար զինքը մատնած էր ոստիկանութեան: Այս համոզումը կ'ընդվզեցնէ զինքը եւ Լասընէրէն վրէժ լուծելու առաջադրութեամբ կը տեղեկացնէ Պ. Ալարին որ պատրաստ է իրեն տալ լաւագոյն տեղեկութիւններ խորհրդաւոր եւ անգտանելի իրաւաբանական ուսանող Մահասիէի մասին:

Եւ երբ կը ներկայանայ ընդհ. ապահովութեան տնօրէնին առջեւ, Աւրիլ կը յայտարարէ.

— Կը ճանչնամ այն անձը որ դուք կը փնտռէք: Անոր հետ գտնուած եմ Փուասիի բանտը: Անիկա ոչ Պաթոն եւ ոչ ալ Մահասիէ կը կոչուի, այլ՝ Լասընէր: Ես է որ պիտի օգնէի իրեն Մոնթորկէօյ փողոցի ոճիրի ընթացքին...

Իր կարգին, Ֆրանսուա Մարթէն Պ. Ալարի ներկայութեան հանուելով, իր յարմար գտած ձեւով կը բացատրէ Ժընըվէյի պարագան, առանց սակայն մոռնալու վճռականօրէն յայտարարելու.

— Լասընէր ինծի խոստովանած է. ինք է որ սպաննած է Շառտոնը եւ իր մայրը:

Մինչ այդ, ի՞նչ եղած է Լասընէր:

Մոնթորկէօյ փողոցի մահափորձի ձախողանքին յաջորդ օրն իսկ Փարիզէն հեռանալով, Լասընէր Պոն քաղաքին մէջ անկարեւոր յանցանքով մը կը ձերբակալուի Ժաքոպ Լէվի անունին տակ:

Հոդ է որ զինքը կը գտնէ ընդհ. ապահովութեան տնօրէնին աշխատակիցը Քանլէր, որ իսկոյն կը հրահանգէ բանտարկեալը փոխադրել Փարիզ:

Լասընէր, մեծապէս երջանիկ որ ի վերջոյ պիտի կրնար իր սադայէլական մեծամտութեան գոհացում տալ, իսկոյն կը սկսի խոստովանութեանց, հպարտ ըլլալով որ ոստիկանութիւնը զինքը կը նկատէր իբրեւ մեծ աւազակ մը...

Միւս կողմէ, մարդասպան քերթողը անսահման հաճոյք մը ու բաւարարութիւն կը զգար, երբ կը մտածէր թէ իր խոստովանութիւններով պիտի լուծէր վրէժը զինքը ոստիկանութեան մատնող ընկերներէն:

Պ. Ալարի ներկայութեան, Լասընէր կը յայտարարէ.

(5 – Շար.)

...ֆօ Արտիկոյի դասերուն։ Արձակուրդնե-րը կ'անցընէ Վիեննա եւ Միւնիխ, գեր-մաներէնի տիրանալու եւ իմաստասէրնե-րը բնագիրներուն մէջ կարդալու համար։
Սահմանադրական շրջանին վեց տարի կ'աշխատակցի «Բիւզանդիոն»ի՝ հրա-տարակելով գրախօսականներ Զօպանեա-նի, Վարուժանի, Սիամանթոյի գործե-րուն մասին, կը գնահատէ Հ. Արսէնի թարգմանութիւնները, զուգակշիռ մը կը կատարէ Տանթէի եւ Նարեկի ընդարձակ ուսումնասիրութեամբ մը։
Գերմաներէն կը հրատարակէ ուսում-նասիրութիւն մը Իպսէնի թատրոնի մա-սին։ Կը կատարէ բաղդատական քննա-դատութեան փորձ մը, քննելով հեղինա-կին գործերը՝ Սոփոկլէսի, Շէյքսփիրի գործերուն հետ, չափազանցուած կը գտնէ գովաբանութիւնը։ Բժիշկին հա-մաձայն, Իպսէն մեծ խորհող մը չէ, ոչ մեծ քաղաքագէտ մը, ոչ նոր ժամանակ-ներու մարգարէ մը, թատրոնի միջոցով կ'ուզէ կատարել ընկերային առաքելու-թիւն մը։ Կ'ենթադրէ, թէ կրնար մեծ բանաստեղծ մը ըլլալ, բայց չէ ուզած։
Գերման իմաստասէր Շոփենհաուըր յո-ռետեսութեան փիլիսոփան էր քննադատ-ներու համար։ Բժիշկը կ'ընդդիմի ընդ-հանուրին գնահատութեան դէմ եւ կ'ուզէ փաստել, թէ «Շոփենհաուըր լաւատե-սութեան փիլիսոփան է»։ Լաւատեսու-թիւնը կը գտնէ հոն, ուր ուրիշներ յո-ռետեսութիւն գտած են։ Յայտնի է, թէ գերման իմաստասէրը մեծ ազդեցութիւն թողած է իր աշակերտին վրայ։
Ոմանք յոռետես են խառնուածքով, ու-րիշներ յոռետեսութիւնը կը ներմուծեն գրականութեան մէջ, ինչպէս Պայրըն եւ Լէոփարտի։ Կայ իմաստասիրական յոռե-տեսութիւն մը, Շոփենհաուըրի եւ Հարթ-մանի վարդապետութիւնը, կրօնական յոռետեսութիւն մը՝ պուտտայականու-թիւնը։
Գերման իմաստասէրը կամքը կը նոյ-նացնէ ուժին հետ, որ կը մղէ բոյսը, կենդանին ապրելու, զարգանալու եւ ծա-ւալելու։ Բայց ապրիլը, գործելը տա-ռապանք է, ուստի վերջ տալու է կամքի գործունէութեան, ազատելու համար տառապանքէն եւ յանգելու Նիրվանային։ Ամէնուրեք տառապանք կը տեսնէ, որով-հետեւ կամքը կը մղէ գործելու։ Բնա-խօս Ռիշէ կը ներկայացնէ տիեզերական տառապանքը, ներշնչուելով գերման ի-մաստասէրէն։ «Ամէնուրեք օդին, ով-կիանին, անտառներուն, լեռներուն, դաշտերուն մէջ բոլոր էակները, երկ-րային թէ ծովային, բոյս թէ կենդանի, ցոյց կու տան մեզ պայքարի մը տեսա-րանը անդադրում եւ անողոք։ Ուրախու-թեան ճիչը չէ, որ կը բարձրանայ լուրթ ալիքներէն կամ անտառներու խորերէն դէպի երկինք, ցաւի աղաղակ մըն է, պարտուածներու աղաղակը։ Եղբայրա-սպան կռիւներ, կատաղի պայքարներ, կենդանի լափուած որսեր, կատաղած հիւանդութիւններ, սով, ահա ինչ որ պիտի տեսնուէր, եթէ ակնարկը կարե-նար թափանցել, ինչ որ կը ծածկեն ի-րենց ծոցին մէջ անտարբեր ովկիանը կամ հանդարտ անտառը»։
Շոփենհաուըր կը քարոզէ գթութիւն. «Անսահման գթութիւն մը բոլոր ապրող էակներուն համար, գթած մարդը մէկը չի վիրաւորեր, ուրիշին իրաւունքը ոտ-նակոխ չըներ։ Մարդկութենէ դուրս կը մնայ գթութենէ զուրկ անհատը»։ Յետոյ կ'աւելցնէ. «Դիմենք ընդհանուր զգաս-տութեան, որովհետեւ ապրիլը տառա-պիլ է»։
Իմաստասէրը հակասութեան մէջ կը մնայ՝ երբ կ'ընդունի, որ կամքը ամենա-զօր է, անկարելի է փոխել ապրելու կամ-քը, կան բարիներ, կան չարեր, ինչպէս ոչխարներ եւ գայլեր։
Հակասութիւններէն Պազարճեան կ'եզ-րակացնէ վարպետին լաւատեսութիւնը։
Շոփենհաուըր ծնած օրէն յոռետես ըլ-լալու է։ Մեծ հայրը սնանկացած էր, մեծ մայրը յիմարացած, հօրեղբայրը վայելող մըն էր, երկրորդը խելագար մը, երրորդը, փիլիսոփային հայրը, խորհրդաւոր մահ ունեցած էր։ Մայրը վիպագիր էր, ինք թափառելէ յետոյ՝ մօրը քով վերադարձած էր, բայց քիչ ատենէն հեռացած տունէն։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

1946ին Ֆրանքֆուրթի թերթերուն մէջ հրատարակուեցաւ հետեւեալ մանր ծա-նուցումը. «37 տարեկան Գերմանացի մը, որ թեթեւ մը կը կաղայ պատերազմական վէրքի մը հետեւանքով եւ կ'աշխատի ա-մերիկեան սպասարկութեան մը մէջ, կ'ուզէ ամուսնանալ։ Կը փափաքի գտնել նուիրուած կին մը, որ եթէ կարելի է, ունենայ բնակարան մը»։
Այս ծանուցումը հրատարակողը ստա-ցաւ 348 պատասխան։ Թեկնածուներուն մէջ կը գտնուէին՝ իսկական ազնուակա-նուհիներ, սպաներու այրիներ եւ գոր-ծարանատէրերու աղջիկներ՝ 16էն մին-չեւ 50 տարեկան։ Այսպէս, «37 տարե-կան Գերմանացին» եւայլն, գոյութիւն ունէին միայն երեւակայութեանը մէջ ամերիկ. լրագրողի մը որ պատերազմէն անմիջապէս վերջ, կ'ուզէր տուեալներ հաւաքել Գերմանիոյ մէջ կիներու շու-կայի մասին ուսումնասիրութեան մը համար։

1946ԻՆ 1 ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ 5 ԿԻՆ

1946ին, երբ միլիոնաւոր այր մարդիկ սպաննուեցան կամ գերի մնացին, 18էն 45 տարեկան հազար Գերմանուհիներուն համար միայն երեք հարիւր երեսուն-ութ այր մարդիկ կային նոյն տարիքը ունեցող։ Բայց, կարգ մը քաղաքներու եւ որոշ շրջաններու մէջ, այրերու թիւը երկու հարիւրէն աւելի վար իջած էր։ Մէկ այր մարդուն հինգ կին կ'իյնար։
1947ին, 20 տարեկանէն վար հարիւր կիներէն միայն 42ը ամուսնացած էին։
1962ին, ինչպէս նորագոյն վիճակա-գրութիւն մը ցոյց կու տայ, հարիւր կի-ներէն իննըսուն ամուսին կը գտնեն քսան տարեկան չեղած։ Վեց կիներ ալ կ'ա-մուսնանան քսանէն երեսուն տարեկանի միջեւ եւ եօթներորդ մըն ալ՝ երեսունի եւ քառասունի միջեւ։ Այսպէս, քառա-սուն տարու հազար կիներու մէջ միայն երեսուներկու տուն մնացողներ կան։ Բայց ասոնք ալ դեռ իրենց վերջին խօս-քը չեն ըսած։
Այսուհանդերձ, Դաշնակցային Հան-րապետութեան ընդհանուր բնակչութեան մէջ, կիները երկու միլիոն հոգիով աւե-լի են միշտ։ Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այսքան դիւրութեամբ ամուսին կը գտնեն։
Պատասխանը շատ պարզ է։ Աւելորդ կիները գլխաւորաբար «հին սերունդ»ին կը պատկանին։ 1945ի այրիները կամ 30–50 տարեկան ամուսնալուծուածները, համեմատաբար յաջողեցան նոր բոյն մը շինել։ Լաւ պաշտօն մը, ստացուածք եւ գեղեցիկ յարկաբաժին մը ունեցողները լա՛ւ։ Բայց, «միւսնե՞րը»։ Այդ «միւսնե-րը»՝ այսօր 57–70 տարեկան են եւ չվեր-ամուսնացան երբեք։

ԿԵՑՑԷ՛ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ընդհակառակն, կեդրոնացման կայան-ներէն եւ հիւանդանոցներէն վերադար-ձած այր մարդիկը փութացին ամուսնա-նալ կամ՝ վերամուսնանալ։ Սկիզբները — 1945էն 1948ին — տարիքը դեր չէր խաղար։ Տաս ամուսնութիւններէն վե-ցին կամ եօթնին մէջ, կինը 5, 10 կամ 15 տարի աւելի մեծ էր տարիքով։ Բայց, վաճառական էր (այրի), վաճառորդու-հի կամ գրագրուհի (լաւ վճարումով) եւ ունէր բնակարան, փոյթ չէ թէ կիսա-քանդ տան մէջ։
1949–50էն սկսեալ, տնտեսական վի-ճակի բարելաւումով, այր մարդիկը սկը-սան դրամ շահիլ եւ դժուարահաճ դառ-նալ։ Հազարաւորներ լքեցին երեք, չորս կամ հինգ տարի առաջ իրենց առած «պառաւ» կիներ, աւելի երիտասարդի մը հետ ամուսնանալու համար։
Նորահարուստները, մեքենագէտները, տնօրէնները, ձեռնարկուները, «տնտե-սական հրաշք»ի նախաձեռնողները, մի-այն երիտասարդուհիներուն աչք ունէին։ Տաս տարիէ ի վեր Գերմանիա այն եր-կիրն է, ուր մեծ թիւով 40 եւ 50 տարե-կան մարդիկ կ'ամուսնանան 25 եւ 20 տարեկանէն վար երիտասարդուհիներու հետ։ Մասամբ ասով կը բացատրուի թէ ինչո՞ւ հարիւր Գերմանուհիներէն իննը-սունը կ'ամուսնանան քսան տարեկան ըլ-լալէ առաջ, եւ նաեւ թէ ինչո՞ւ երի-տասարդ Գերմանացիները, ուրիշ որեւէ ատենէ աւելի նուազ խանդավառութիւն ցոյց կու տան զինուորական ծառայու-թեան հանդէպ։ Այդ ծառայութիւնը կա-տարելէ առաջ, երիտասարդուհիները կը վարանին ամուսնանալու անոնց հետ, ո-րովհետեւ, յետոյ ստիպուած պիտի ըլ-լան տասնըութ ամիս «սպասել» անոնց արձակման։ Երբ զինուորութենէ կը դառ-նան, կը տեսնեն որ իրենց սիրելին ու-րիշ մը ընտրած է։

ԿԻՆԵՐՈՒ ՊԱԿԱՍ...

Ապա՝ տրուած ըլլալով որ, շատ մը Գերմանուհիներ կ'ամուսնանան օտարնե-րու հետ — Գերմանիոյ մէջ ծառայող դաշնակից զինուորականներ, անգլիացի, ֆրանսացի կամ զուիցերացի, զորս ճանչ-ցած են այդ երկիրներուն մէջ աշխատե-լով կամ ճամբորդելով, — «տրամադրե-լի» աղջիկներու հրապարակը հետզհետէ կը պարպուի։
Եւ թերեւս պիտի գայ օր մը, երբ նոյն իսկ բնական փոքր թերութիւն մը ունե-ցող երիտասարդուհիի մը մանր ծանու-ցումին պիտի պատասխանեն հետը ա-մուսնանալու պատրաստ՝ 348 այր մար-դիկ։

Քաղեց՝ ՎԷՆ

ՊԷՏՔ Է ԳԻՏՆԱՔ ԹԷ...

Միացեալ Նահանգներ եւ Քանատա այ-ցելող օտար զբօսաշրջիկներուն՝ երկա-թուղիներու տոմսերու գիներուն վրայ 15 առ հարիւր զեղչ ընել սկսած են այս վերջերս, որպէսզի Եւրոպայէն եւ Հա-րաւային Ամերիկայէն ալ զբօսաշրջիկներ այցելեն այդ երկիրները։
Երկաթուղային հաղորդակցութեանց զարգացման ամերիկեան սպասարկու-թեան պետը յայտարարած է թէ տոմսե-րու գիներու զեղչման նպատակը այն է որ, օտար զբօսաշրջիկները այցելեն ոչ միայն երկրին նաւահանգիստներն ու ծո-վեզերքները, այլ նաեւ՝ ներքնամասը։ Այս նպատակով օտարականներուն կը տրուին զեղչուած գիներով տոմսեր, ո-րոնք երեք ամիս պայմանաժամ ունին։ Մինչեւ 12 տարեկան տղաքը՝ կէս տոմ-սակ կը վճարեն։

×

Այսուհետեւ, իրենց երկու ոտքերէն հաշմանդամ կամ անդամալոյծ եղող Ֆը-րանսացիներն ալ պիտի կրնան ինքնա-շարժի վարիչի վկայական ստանալ՝ Ռը-նօ ֆրանսական ընկերութեան պատրաս-տած նոր ինքնաշարժներուն համար։ Ինքնաշարժներու այս նոր տեսակին մէջ, վարելու բոլոր գործիքները կը գտնուին ղեկին (վոլան) վրայ, այնպէս որ ոտք գործածելու պէտք չկայ։ Մեքենավարի նստարանն անգամ կրնայ մէկ կողմ դառ-նալ, որպէսզի վարիչը առանց ուրիշի օգ-նութեան կարենայ կառքին մէջ մտնել։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

Այս տեղեկագրին ընթերցումէն ետք նորէն խոր լռութիւն տիրեց։
— Ոստիկանութեան տեղեկագրին ճըշ-դութիւնը չես կրնար ուրանալ, ըսաւ դա-տաւորներէն մին, որ նախագահն էր, ո-րովհետեւ դուն բերնովդ խոստովանած ես. հիմա կը մնայ օրինաց քննութիւնը, որ պիտի տրամադրէ քու չարագործու-թեանդ պատիժը։
— Ըսէ նայիմ, ինչո՞ւ ոճիրներով ար-դարացնել կ'ուզես քու կեանքդ։
Վարդով խոժոռ ու անվեհեր նայուած-քով մը պատասխանեց.
— Պէտք ունէի։
— Ի՞նչ բանի, ընդհատեց նախագահը։
— Ձեր ըսածին։
— Ոճիրներո՞ւ։
— Այո՛։
— Մարդ ըսածդ գազան չէ, միթէ դուն գազա՞ն ես որ ոճիրներով սնանիլ կ'ուզես։
— Միթէ ոճիր գործողները բոլորն ալ գազաննե՞ր են։
— Ի հարկէ։
— Ուրեմն ես այդ տեսայ մեր երկրին մէջ ու ատանկով ապրիլ ուզեցի։
— Ի՞նչպէս, ո՞ւր տեսար։
— Նախ՝ անոնց մէջ որոնք մարդկային սիրտ չունին ու խիղճին ինչ ըլլալը չեն գիտեր։ Յետոյ անոնց մէջ որոնք արդա-րութեան ու իրաւունքի անունով չարա-գործութիւններ կը կատարեն ու կը ծած-կեն։
Հրէշատիպ նախագահը գալարուեցաւ կարծես սեւ իժի մը պէս որուն վրայ ե-ռացած ջուր կը լեցնեն, ու չկրնալով զսպել ինքզինքը՝ բացագանչեց.
— Թշուառական, ի՞նչ ըսել կ'ուզես, հոս դատարան է, բացայայտ խօսէ՛։
— Ո՞ր կէտն է որ չէք հասկցած, հար-ցուց Վարդով կատարեալ պաղարիւնու-թեամբ։
— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, «այն մարդիկը որոնք արդարութեան ու իրաւունքի ա-նունով չարագործութիւններ կը կատա-րեն ու կը ծածկեն»։
— Դուք։
— Մե՞նք։
— Այո՛, դուք։
— Բայց պէտք է գիտնաս թէ հոս դա-տարան է եւ ոչ լեռ, եւ դիմացինները օրինաց ներկայացուցիչներ են։
— Կը ճանչնամ, ես կոյր չեմ որ դա-տարանին ու լերան տարբերութիւնը չգիտնամ։ Սակայն ըսածներս սխալ չեն։
— Լրբութիւն պէտք չէ, ընդհատեց անմիջապէս մոլլան, որ լուռ կը կենար։ Պատասխաններդ օրէնքով ըրէ ու ճանչ-ցիր յանցանքդ։
— Ի՞նչ կ'ուզէք, ահա կ'ըսեմ։ Ես լու-ծած եմ վրէժս անոնցմէ, որոնք իմ ա-րիւնովս, իմ քրտինքովս ապրեցան...։ Անկից ետքը՝ կ'ուզէք կախելու հրաման տուէք, կ'ուզէք խողխողելու, կ'ուզէք հրացանի բռնելու. չեմ վախնար։ Իմ կուրծքս պատրաստ է։ Այսչափ։
Դատարանի ամբողջ սրահը նորէն սար-սռալի արհաւիրքով մը լեցուեցաւ։
Դատաւորները չշարունակեցին այդ հը-րապարակային դատը։ Բայց ոտքի չե-լած՝ ահա ներս մտաւ արդարութեան ընդհանուր դատախազը եւ յանցաւորին հետեւեալ հարցումը ըրաւ.
— Օրէնքը կը տրամադրէ որ ճշմար-տութիւնը խոստովանիս։ Ըսէ՛, ի՞նչ պատճառներէ թելադրուած աւազակային խումբ մը կազմակերպելու չար խորհուր-դը ունեցար։ Ի հարկէ տեղէ մը դրդուե-ցար, անանկ չէ՞։ Պարտական ես յայտ-նելու։
— Սրտինը՝ արիւնի տեղ, շեշտեց Վար-դով
— Ո՞վ է քու արիւնդ խմողը։
— Կառավարութեան մարդը։
— Ըսէ՛, ազատ ես։
— Կ'ուզէ՞ք մանրամասնօրէն տեղեկա-նալ։
— Այո՛։
— Լաւ ուրեմն, մտիկ ըրէք։ Կառա-վարութեան հաւատարիմ անձ մը տարի-ներով կ'ապրէր համեստ ընտանիքի մը մէջ։ Օր մը այդ հաւատարիմ անձը հա-րազատ քրոջը հետ մօտակայ քաղաք մը կը վերադառնար։ Ճամբան իրեն կը հան-դիպին ձիաւոր ոստիկաններու ջոկատ մը եւ Կ. Պոլիսէն եկած զինուորական հա-զարապետ մը։ Այդ հանդիպման վայրը լեռնային վայր մըն էր։ Հոն չարագործ մը երկու բանէ կրնար վախնալ, — Աս-տուծմէն ու իր խղճէն։ Հազարապետը կը կեցնէ ոստիկաններու ջոկատը եւ կը հրամայէ ճամբորդ անձին որ իրեն մօտե-նայ։ Թշուառ մարդը կը մօտենայ։ «Ո՞վ է հետինդ», կը հարցնէ հազարապետը։ «Քոյրս է», կը պատասխանէ մարդը։ «Սուտ կը խօսիս», կը պոռայ հազարա-պետը եւ կապել կու տայ մարդը։ Յետոյ մանկամարդ աղջիկը կը քաշէ ժայռի մը ներքեւ, եղբօրը աչքին առջեւ կը բռնա-բարէ զայն, ինքը՝ յափրացած՝ կը հեռա-նայ քառորդի մը չափ ու կը հրամայէ ոստիկաններուն որ կեավուրի աղջկան քէֆը կատարեն։

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախորհրդի Հայրենակցական Միութեան Սէնթ–Անթուանի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գրիգորեանի, իրենց զաւկին Յարութիւնի մահուան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պրիւսէլէն Այրի Տիկին Աննա Մաթոսեան եւ զաւակը՝ Օրիորդ Այտա Մաթոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս–Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆՇԱՆ ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ (մեռած՝ Պէյրութ)։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը կազմակերպած է այս կիրակի ամբողջ օրը դաշտահանդէս մը։

Լա Թապուրէի դաշտին վրայ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյեան 9ը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Առատ կերուխում, հայկական խորոված։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Անձնական կառքեր տրամադրելի են եւ ժամը 14ին օթօքար մը կը մեկնի։ Վերադարձ՝ ժամը 20,30ին։

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար։

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար։

Որքան որ կարելի ըլլայ ուսումնական ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը։

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

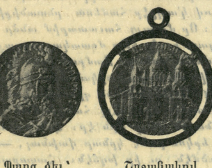
ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. — Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն։

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած։

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն։

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէններու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի։

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ։ Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու։

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ։ Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին։

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան։

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Մուրատ–Սերգէյ Սարգիսեան ծնած 1924ին եւ պատերազմի գացած Կիրովապատէն եւ Մեսրոպ եւ Յովսէփ Մանուէլեան կուչչեւէն կը փնտռուին իրենց զարմիկին կողմէ։

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.—

Սափարեան Արթիւր,
10, Ռիւ Փիփ տը Շաւան
Մարսէյլ 1

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի հիւրաբար քաղաքս գտնուող Տ. Գիւտ վարդապետ Նաղաշեան, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ։

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԵՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին։

Կ'ընդունուին 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ուեէ աշակերտ։ Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի.

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ

Համախորհրդեցիական Միութեան Ֆըրանսայի շրջանի 21րդ Պատգամաւորական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 25–26 Օգոստոս, Վալանսի մէջ։

Ա. Նիստը կը բացուի այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին։

Ժամադրավայրն է հայրենակից Գ. Սեմոնեանի սրճարանը, 27 Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս, ուրկէ պատգամաւորները կ'առաջնորդուին ժողովավայրը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ։

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ Նոյ. 11ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ։

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ԾԱԽՈՒ Է

2 յարկաբաժին, 6 սենեակ 2 խոհանոց, ելեկտրական ուժ (ֆորս), աշխատանոց, հող՝ 312 քառակուսի մեթր, երկու փողոցի վրայ։

Կարելի է ամէն օր այցելել.—

55, Պուլվառ տիւ Մուլէն տը լա Թուռ
ՓԼԵՍԻ – ՌՈԲԷՆՍՈՆ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

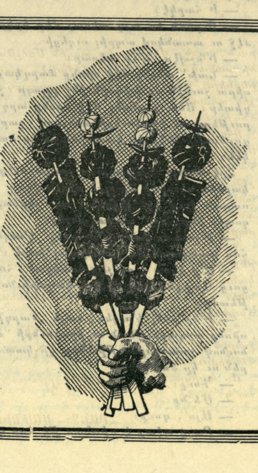
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԷԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԻԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր։

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, շաշլիք, քարսքի։

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0·25 Ն.Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՕԳՈՍՏՈՍ

DIMANCHE 26 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9388 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5289

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆ

Միջազգային դրամատիրութեան Պոլսոյ մէջ նշանաւոր կեդրոնին գրաւումը 1896 Օգոստոս 26ին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 26 ֆետայիններուն կողմէ՝ չարաչուն պատասխան մըն էր այն համատարած ջարդերուն, որոնք արեան հեղեղներու մէջ խեղդեցին Թուրքիոյ հայաբնակ քաղաքները՝ 1895 Սեպտ. 30էն մինչեւ 1896 Յունիս:

Շուրջ 300.000 Հայեր զոհ գացին կլէտեթոնի որակումով Մեծ Մարդասպան Սուլթան Աբտիւլ Համիտի հայաջինջ քաղաքականութեան:

Ֆրանսական մամուլին եւ Խորհրդարանին մէջ ընդվզումի եւ բողոքի ուժգին ձայն բարձրացուցին անշահախնդիր մարդասէրներ, ինչպէս Ժորժ Քլեմանսօ, Ժան Ժօրէս, Տընի Քոչէն, Վիկտոր Պերար, Փիէր Քիյեար, Իւրպէն Կոհիէ, Ֆրանսիս տը Փրէսանսէ, Ալպէր տը Մէօն, Ալպէր Վանտալ, Մարսէլ Սանպա եւ շատ ուրիշներ:

Ջարդեր տեղի ունեցեր էին՝ 1895 Սեպտ. 18–30ին Պոլիս՝ իբրեւ հետեւանք Հնչակեաններու ցոյցին, Հոկտ. 2ին Տրապիզոն, Հոկտ. 6ին Էրզրում, 14ին Քղի, 21ին Երզնկա, 25ին Պիթլիս, 27ին Բաբերդ, 29ին Մալաթիա, 31ին Մերսին, Նոյեմբեր 1ին Տիգրանակերտ, 5ին Աբաքիր, 6ին Մարաշ, 7ին Մարտին, 10ին Վան, 15ին Մուշ եւ Թոքատ, 19ին Սղերդ, յետոյ նաեւ Սամսոն, Ուրֆա, Կեսարիա եւայլն:

Զէյթուն ապստամբած էր 1895ի աշնան եւ յաղթական կռիւներ մղած օսմ. բանակին դէմ:

Պերլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածով խոստացուած բարենորոգումներուն երաշխաւոր վեց մեծ պետութիւնները ո՛չ մէկ ձեռնարկ ըրեր էին արգիլելու համար ջարդերը: Անոնց Պոլսոյ դեսպանները գոհացած էին միայն ներկայացնելով յուշագիր մը, որ ծանօթ է «Մայիսեան Ծրագիր» անունով: Կարմիր Սուլթանը այդ ծրագրէն վերջ է, որ սկսաւ ջարդել հանդարտ սրտով, առանց խանգարուելու:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան գերագոյն մարմինը կազմակերպելով Պանք Օթոմանի գրաւումը, նպատակ ունէր ցնցել քաղաքակիրթ աշխարհի խիղճը, մանաւանդ ստիպել Անգլիան, Ֆրանսան, Ռուսիան, Գերմանիան, Աւստրեւհունգարիան ու Իտալիան, որ յարգեն իրենց ստորագրութիւնը, հայկական նահանգներու բարենորոգումները պարտադրելու համար Սուլթան Համիտին:

Բաբգէն Սիւնի, այս յանդուգն ձեռնարկին վարիչը կը զոհուէր Դրամատան մուտքի դրան առջեւ, ռումբերը ձեռքին: Արմէն Գարօ եւ Հրաչ, երկուքն ալ Ֆրանսագէտ երիտասարդ ուսանողներ, կը ստանձնեն ղեկավարութիւնը: Ֆետայիները անշարժութեան մատնած էին Պանք Օթոմանի մէջ գտնուող 154 անձեր, մեծամասամբ պաշտօնեաներ, 8–10 յաճախորդներ: 26 հայդուկներէն չորսը սպաննուած եւ հինգը ծանրապէս վիրաւորուած էին:

Երբ յաջորդ առտուան ժամը 2ին 17 հերոսները զինուորական պատիւներով Պանքայէն դուրս կ՚ելլէին, Թուրք փաշան կը հարցնէ թէ ո՞ւր են միւսները: Կը կարծէ եղեր, որ ֆետայիները 200 հոգի էին...

Սուլթան Համիտ շնորհիւ իր խաֆիյէներուն տեղեակ է եղեր ծրագրին եւ օրեր առաջ կարգադրութիւններ ըրեր է անմիջապէս ջարդելու Պոլսոյ Հայերը, պատրուակ բռնելով Օսմանեան Դրամատան գրաւումը:

Ջարդի լուրը հասած էր ֆետայինե –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՊԷՐԼԻՆ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ Կ՚ՈՒԶԵՆ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

Արեւմտեանները կ՚առաջարկեն բանակցիլ Ռուսերուն հետ Պերլինի մասին, Ֆրանսա կը բողոքէ որովհետեւ երիտասարդ Գերմանացի մը սպաննուած է, փախած պահուն երբ արդէն Ֆրանսական գօտի անցած էր. Խորհ. Միութիւնն ալ կը բողոքէ Ամերիկացիներուն, որովհետեւ քարեր նետուած են իրենց կառքերուն վրայ եւ Փրաւտա կը կրկնէ թէ կենսական խնդիրը Պերլինի պարպումն է արեւմտեան զօրքի կողմէ:

Երբ Ֆեխթերէն 8 օր եաք 19 տարեկան ուրիշ երիտասարդ Գերմանացի մը ինկաւ Ֆօփօներու 30 գնդակներուն տակ, նոր հարց մը ծագեցաւ: Որո՞ւ պէտք է բողոքել: Արդարեւ Խորհ. Միութիւնը այլեւս հրամանատար չունի Պերլինի մէջ եւ Արեւմտեաններն ալ չեն ճանչնար անոր տեղը նշանակուած գերմանացի ելեկտրագէտ – զօրավարը: Բայց Ֆրանսացիները ձեւը գտան իրենց բողոքը ներկայացնելով Փանքովի խորհրդային դեսպանին: Իրենց բողոքին մէջ, Ֆրանսացիները «ուժգնօրէն կը բողոքեն նման անգութ արարքի մը դէմ (խմա՛ տղուն սպանութիւնը) որ գիտակցօրէն կատարուած է մարդկային տարրական կանոններուն դէմ»:

Փանքովի կառավարութիւնն ալ կը բողոքէ: Իր անտեղի ընդդիմութեան մէջ, արեւմտեան բանակցութեան առաջարկներուն դէմ, Ժողովրդավար Գերմանիոյ ձայնասփիւռը բսաւ թէ չարունակելով գրաւման գրութիւնը Պերլինի մէջ, արեւմտեան երեք Պետութիւնները միջամուխ կ՚ըլլան «անկախ եւ գերիշխան գերման դեմոկրատ Հանրապետութեան ներքին գործերուն»:

Իսկ Արեւմտեաններուն բաժնն այն էր թէ Պերլինի մէջ 4 մեծերը պէտք է հանդիպում մը ունենան, որուն նպատակը պիտի ըլլայ առաջքն առնել աւելի ծանրակշիռ կացութեան մը՝ Պերլինի մէջ:

× Օսլոյի մէջ, մամուլի ասուլիս մը տալով, Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ գերման հրամատարի մը նշանակումը Պերլինի մէջ նոր փորձ մըն է Արեւմտեանները քշելու համար Պերլինէն:

րուն, որոնք վերջնագիր տուին Սուլթանի բանագնացներուն՝ անմիջապէս դադրեցնելու ջարդերը, հակառակ պարագային սպառնալով օդը հանել չէնքը՝ 154 հոգին եւ իրենք ալ մէջը:

Ռուս դեսպանատան աւագ Թարգման Մաքսիմով խաբեպատիր խոստումներով համոզեց ֆետայիները, որ հեռանան չէնքէն, պահելով իրենց զէնքերը: Հաւաստած էր թէ վեց մեծ պետութիւնները անմիջապէս Սուլթանէն պիտի պահանջէին բարենորոգումներու գործադրութիւնը:

Ջարդերը շարունակուեցան ամբողջ երեք օր Պոլսոյ մէջ, դեսպանական պահականոցներու աչքին առջեւ ու անշուշտ նաեւ «քրիստոնեայ» մեծ դեսպաններու մեղսակցութեամբ:

Հայերը անգամ մը եւս զոհ գացին միջազգային դիւանագիտութեան ու դրամատիրութեան շահերուն:

Ու ասիկա վերջինը պիտի չըլլար, աւա՜ղ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կրօնական ժողովի վերջին մէկ նիստին առթիւ, պոլսական թերթ մը սխալ տեղեկութիւններ հրատարակած ըլլալով, Շնորհք Պատրիարք հետեւեալ երկարապատում լուսաբանութիւնը յանձնած է մամուլին:

Կը հրատարակենք ամբողջութեամբ նըկատելով որ այլ հարցեր ալ կը շօշափուին նոյն առթիւ:

Ա. մասը տես՝ ստորեւ:

«Կրօնական ժողովի վերջին նիստի կապակցութեամբ սխալ տեղեկութիւններ տրուած՝ եւ այլընդայլոյ գաղափարներ արտայայտուած էին թերթի մը մէջ: Մեր սիրելի հանրութիւնը իրականութեան հաղորդ պահելու մտքով, կուտանք հետեւեալ բացատրութիւնները:

«Ա. Հարց.— Ս. Էջմիածինէն մեզի հրաւէր եկած էր մասնակցելու «Ազգ. Եկեղեցական Ժողովի որ կը գումարուի Սեպտեմբեր 30էն Հոկտեմբեր 5»: Այդ հրաւիրագրով կը հաղորդուէր որ՝ «Ազգ. Եկեղեցական Ժողովին Ձեր Պատրիարքութիւնն ու ժողովուրդը կը մասնակցին քուէի իրաւունք ունեցող 7 պատգամաւորներով՝ 2 հոգեւորական եւ 5 աշխարհական: Ծանօթ է, որ ներկայիս նման պատգամաւորներ ընտրելու լիազօրութիւն ունեցող ժողով կամ մարմին չունինք: Կրօնական Ժողովի կարգ մը անդամներ կը պահանջէին, որ իրենք պէտք է ընտրեն պատգամաւորները, առնուազն՝ կրօնական մէկ պատգամաւորը (միւս կրօնական պատգամաւորը Պատրիարքն է): Մենք մատնանշեցինք որ Կրօն. Ժողովը նման իրաւասութիւն չունի ըստ «մեր հնաւանդ սովորութիւններուն եւ աւանդութիւններուն» որոնց ուխտած ենք հաւատարիմ ըլլալ: (Աւելի մանրամասնութեամբ հետաքրքրուիլ փափաքողներուն կը յղենք Պատրիարքարանի կանոնագրին 24–25 յօդուածները, որոնք կը ճշդեն Կրօն. Ժողովի իրաւասութեան սահմանները եւ ուր նման իրաւասութիւն մը չէ տրուած Կրօն. Ժողովին): Բացասուի մենք ընդհանուր սկզբունք ըրած ենք, հնարաւորութեան սահմանին մէջ, մեր կիրարկած «հնաւանդ սովորութիւններուն եւ աւանդութիւններուն հակառակ օրինական նախնթաց մը չստեղծել:

« Էջմիածինէն մեզի եկած պաշտօնական հրաւէրի մասը խմբագրուած է ըստ հետեւեալի. « Վեհափառ Հայրապետի հրամանով այսու հաճոյքն ունինք Ձերդ Ամենապատուութեան ուղղելու Նորին Սրբութեան սիրալիր հրաւէրը մասնակցելու Ազգ. Եկեղեցական ժողովին եւ հաղորդելու հետեւեալները առ ի գիտութիւն, որպէսզի ԴՈՒՔ ԵՒ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԴ — գլխագրումը մեր կողմէն Շ. — հարկ եղածը տնօրինէք ապահովելու Ձեր Պատրիարքութեան եւ ժողովուրդի մասնակցութիւնը Ազգային-Եկեղեցական ժողովին եւ հանդիսութիւններուն»:

« Ծանօթ է նաեւ որ «Կեդրոնական Վարչութիւն» ալ գոյութիւն չունի ներկայիս: Հետեւաբար կը մնայ լոկ Պատրիարքական Իշխանութիւնը («Դուք») տնօրինելու համար «հարկ եղածը»: Ու մենք համաձայն Ս. Էջմիածնի թելադրանքին «տնօրինեցինք հարկ եղածը» եւ հաղորդեցինք պատշաճը Մայր Աթոռ, ուրկէ եկած 22 Յունիս պաշտօնագիր մը կ՚ըսէր. «ցանկի մէջ յիշատակուած յարգարժան անձանց նկատմամբ Մայր Աթոռս առարկութիւն չունի»:

«Սակայն Ազգային – Եկեղեցական Ժողովի գումարման կապակցութեամբ հանուած Կոնդակին մէջ նշմարած ըլլալով որ Վեհափառը կը հրաւիրէր, «մեր եկեղեցւոյ նուիրապետական Աթոռներու Ամենապատիւ Սրբազան Աթոռակալները, թեմակալ Գերաշնորհ առաջնորդները, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սրբազան Եպիսկոպոսները, ինչպէս եւ թեմերու կողմէ ընտրուած պատգամաւոր ներկայացուցիչները մեր հաւատացեալ ժողովուրդին» (Շեղագրումը մեր կողմէն. Շ.), մենք վերստին գրեցինք Էջմիածին եւ ըսինք. քանի որ ներկայիս պատգամաւոր ընտրելու լիազօրութիւն ունեցող ժողովներ չկան, «հետեւաբար Թրքահայ Պատգամաւորներ նշանակուած են... Պատրիարքին կողմէ: Ուստի, եթէ Ազգ.–Եկեղեցական Ժողովը կամ անոր Մանդատային Յանձնախումբը կասկածի ներքեւ պիտի դնէ Թուրքիոյ Հայոց պատգամաւորութեան օրինականութիւնը, աւելի լաւ է, որ մենք մեր տեղէն չշարժինք, եւ ոչ մենք զմեզ եւ ոչ ալ՝ Ազգ. Եկեղեցական Ժողովը դժուար դրութեան մատնենք: Այնպէս որ մեր գալու պարագային Թրքահայ Պատգամաւորները ի ձեռին պիտի ունենան լոկ մեր կողմէ ստորագրուած եւ կնքուած վաւերաթուղթ մը ուր պիտի հաստատուի թէ առ ի չգոյէ լիազօր ժողովներու, անոնք նշանակուած են Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքին կողմէ, որ Թուրքիոյ Հայց. Եկեղեցւոյ Պետի իր հանգամանքով այսօր գոյութիւն ունեցող միակ ճանչցուած Իշխանութիւնն է: Այս մասին եւս կը փափաքինք ունենալ Վեհին եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին տեսակէտը»:

«Ի պատասխան մեր գրութեան ստացանք Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի Ատենապետ Գեր. Տ. Սահակ Արքեպիսկոպոսին հետեւեալ հեռագիրը. «Ձերդ Ամենապատուութեան Յուլիս 14 նամակին կը պատասխանենք Օգոստոսի կէսերին, երբ Վեհափառը կը վերադառնայ օդափոխութիւնից»: Ցարդ այս մասին նոր գրութիւն չենք ստացած:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ կոչ մը ըրաւ որպէսզի «Համաշխարհային տնտեսական ընկերվարական դրութիւն» մը ստեղծուի: Այս կոչը պարունակող իր յօդուածին մէջ խորհրդային Թիւ 1ը կ՚ըսէ նաեւ թէ անհրաժեշտ է որ ընկերվարական երկիրները աւելի գործօն կերպով գործակցին որպէսզի առաւելագոյն ժամանակը շահին դրամատիրութեան հետ իրենց ունեցած տնտեսական մրցակցութեան: Խրուշչեւ կը շեշտէ նաեւ թէ «աշխարհակալ պետութիւնները կը ջանան իրենց ուժերը միացնել կասեցնելու համար ընկերվարութեան փառաւոր յառաջխաղացումը»:

ՏԸ ԿՈԼԻ մահափորձին քննութիւնը կը շարունակուի: Երկու հետքեր գտնուած են Ժունեի եւ Ամիէն: Մահափորձին լուրը առած ատեն, Նախագահին ապահովութեան զումարտակին պետը յանկարծամահ եղաւ: «Անցած ըլլայի» հեռագիրները կը շարունակեն գալ: Տոգօ (կեդրոնական – Ափրիկէ), Թոմպալպայը (Չատ), Ահիճօ (Քամըրուն) իրենց վրդովումը յայտնած են: Անկախներու ազգ. կեդրոնը հրապարակային զեկոյցով մը կը դատապարտէ բոլոր մահափորձերը:

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը մուտքի արգելքի հրովարտակ մը հանեց Պիտոյի եւ Սուսթէլի դէմ:

ՄԱԿ–ի ընդհ. քարտուղարը՝ Ու Թան Մոսկուա հասաւ շաբաթ օր: Վերադարձի ճամբուն վրայ Վարշաւա, Փրակա, Վիեննա պիտի հանդիպի եւ Նիւ Եորք հասնի Սեպտեմբեր 4ին:

ԹՈՒՆՈՒԶ պիտի ներկայացնէ ալժերական շահերը այն երկիրներուն մէջ ուր Ալժերիա դեսպան, հիւպատոս կամ պարզ ներկայացուցիչ չունի:

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

ՊՈՒՐՃ - ՀԱՄՄՈՒՏԻ ՄԷՋ

Ա.

Պուրճ–Համմուտ քաղաք մը չէ, գիւղ մըն ալ չէ. Պէյրութի արուարձաններէն մէկն է, ինքնաշարժով 10–15 վայրկեան միայն հեռու կեդրոնէն: Նախապէս, հազիւ 25–30 տարի առաջ, հայկական անշուք հիւղաւան մըն էր, հիմա գեղեցիկ աւան մը, գրեթէ քաղաք մը, թէեւ երբեմնի հիւղաւանին մնացուկները կան դեռ, — թիթեղաշէն ու փայտաշէն խեղճուկ հիւղակներ, որոնք թրքական յետընկաց գիւղերը կը յիշեցնեն:

Այս չէն ու չէնչող արուարձանը իրեն յատուկ քաղաքապետութիւնը ունի, բոլորովին անկախ՝ Պէյրութի քաղաքապետութենէն: Կրնամ ըսել՝ ինքնիրմով ապրող, ինքնիրեն բաւող տեսակ մը «ինքնավար հանրապետութիւն» է: Բնակիչներուն մեծագոյն մասը Հայեր են, նախկին գաղթականներ, լուստրաճի ըլլալու սահմանուած բեկորներ, որոնք անապատէն վերադարձան բոկոտն ու անօթի, բայց այսօր արդէն բարեկեցիկ քաղաքացիներ են, վերածնող երկրի մը որդեգիրները:

Կան փողոցներ, ուր մեր հայրենակիցները գերիշխող են իբրեւ թիւ ու համբանք. երկու կողմի վրայ կ'երեւին խանութներ, վաճառատուներ, արհեստանոցներ, որոնց ճակատին կը փայլի մեսրոպեան այբուբենը, խալ–մխալ հայերէն մը, որ կրնայ ամօթահար ընել նոյն իսկ տեղացի Արաբները– Ծխնելոյզը ծուռ է, բայց ծուխը շիտակ կ'ելլէ, — կ'ըսէր իմ լուսահոգի հայրս: Հայերէն չեն գիտեր, սակայն հայրենասէր Հայեր են բոլորն ալ, իրենց Հայութեամբ հպարտացող հայրեր ու զաւակներ, որոնցմէ չատերուն մէջ կը խօսի դեռ անապատին ձայնը, ուղղակի կամ առհաւութեամբ:

Տէր–Զօրը մեր եաեւն է հիմա, իսկ մեր առջեւ կայ Աղեքսանդր Մակեդոնացիին յոյսը:

Պուրճ–Համմուտի մէջ հայ մեծահարուստներ չկան. մեծահարուստները Պէյրութ են: Բարեկամ մը քսանըուք միլիոնատէր կը հաշուէր միա՛յն Պէյրութի մէջ: Այս միլիոնատէրերը, — կը սկսիմ մտածել ես, — եթէ հարիւր հազարական ոսկի տային ազգին, կը գոյանար երկու միլիոն ութ հարիւր հազար ոսկիի պատկառելի գումար մը, եւ ազգն ալ իր կարգին կը դառնար միլիոնատէր:

— Ազգը միլիոնատէր է արդէն, — կ'ուզէ մխիթարել զիս բարեկամ մը:

— Այդ պարագային՝ կը դառնար կրկնակի կամ եռակի միլիոնատէր:

Ու կը սկսինք մատի վրայ համրել վանքերը, եկեղեցիները, վարժարանները, ազգապատկան շէնքերն ու հողերը, եկամտաբեր կալուածները, աջէն – ձախէն, ներսէն ու դուրսէն «հոսող» նուէրները: Այո՛, իրաւամբ միլիոնատէր է ազգը:

Ո՞վ տուաւ այս միլիոնները ազգին: Պատասխան.— Տէր–Զօրէն վերադարձող բոկոտն, քաղցած ու անվարտի Հայը:

Խաչ մը հանենք ու վերադառնանք Պուրճ–Համմուտ:

Ըսինք, թէ մեծահարուստներ չկան այս հայաւանին մէջ, բայց աղքատներ ալ չկան: Պուրճ–Համմուտցիք մեծ մասամբ արհեստաւոր են, խանութպան կամ առեւտրական: Երկու–երրորդը սեփականատէր է, տուն կամ խանութ ունի, երբեմն՝ երկուքը միասին:

Ոմանց կարծիքով՝ Պուրճ–Համմուտի մէջ կան 30.000, ուրիշներու կարծիքով՝ շուրջ 50.000 Հայեր: Իրական հայաքաղաք մը, տեսակ մը Կեռլա, ուր կ'ապրին եւ համերաշխաբար կը գործեն երեք յարանուանութեանց պատկանող Հայեր, — կաթողիկէ, Աւետարանական եւ Լուսաւորչական, երեք «եղբայրական ռեսպուբլիկա»ներ, ինչպէս պիտի ըսէին Երեւանի մէջ:

Լուսաւորչականներ ունին չորս եկեղեցի, կաթողիկէները՝ մէկ: Աւետարանական համայնքը եւս ունի իր ժողովարանը: Կան բարեսիրական եւ հայրենակցական միութիւններ: Կայ կենսունակ ու «միշտ պատրաստ» Հ. Մ. Ը. Մ.ը: Եթէ սխալ չէ իմ տպաւորութիւնս, երեք համայնքները սերտ ու սիրալիր յարաբերութիւն կը մշակեն իրարու հետ. ոչ մէկը կը միջամտնէ միւսին ներքին կամ արտաքին գործերուն:

Խաղաղ համակեցութիւն, — պիտի ըսէին մեր օրերու քաղաքագէտները:

×

Ես Պէյրութ հասայ Ապրիլ 20ին, Աւագ Ուրբաթ օրը: «Աւագ Ուրբաթ» մարդ մը եւ Աւագ Ուրբաթ օր մը. շատ յարմար են իրարու...:

Նոյն իրիկունն իսկ, օգտուելով Գուրգէն Խանճեանի բարեացակամութենէն, իր անձնական ինքնաշարժով գացինք Պուրճ–Համմուտ, ուր վաղեմի բարեկամ մը ունէի եւ կ'ուզէի օր առաջ, ժամ առաջ տեսնել զինք:

Բարեկամս՝ Արմենակ Գրաճեան կարծես մեզի կը սպասէր իր դրավաճառանոցին մէջ: Անակնկալի չեկաւ, երբ անունս տուի: Խանութին փեղկերը իջեցուց եւ միասին պտոյտ մը ըրինք հայաւանին մէջ: Մտանք «Ժողովրդային Տուն»ը, ուր երիտասարդներ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ներկայութիւնը կը զգացնէին մեզի: Ապա բարձրացանք Գրաճեաններու բնակարանը: Հոն բոլորակ աչքերով Սոնան եւ Տիկին Գրաճեան հիւրասիրեցին մեզ աւանդական սուրճով — եւ չեմ յիշեր ուրիշ ի՛նչով:

Ընդունելութիւնը աւելի քան սիրալիր էր եւ ես, առաջին օրէն իսկ, ինքզինքս հարազատ մէկ անդամը նկատեցի այս նահապետական ու բազմանդամ ընտանիքին, ուր մտայ իբրեւ բարեկամ եւ ուրկէ հեռացայ իբրեւ... ազգական: Գրաճեաններու հիւրընկալ տան մէջ կրնայի մնալ իբրեւ «ձրիավարժ սան», եթէ ստիպուած չըլլայի մերժել իմ այս սիրելի բարեկամիս սրտագին հրաւէրը:

Կը պատմեն թէ Պէյրութցիները առհասարակ սա՛ հարցումը կ'ուղղեն նորեկ օտարերկրացիին.— Ե՞րբ եկար, ե՞րբ կ'երթաս կոր...

Կրնամ վկայել թէ այս հարցումներէն ոչ առաջինը, ոչ ալ մանաւանդ երկրորդը ընող եղաւ ինծի: Կա՛մ այն է, որ պատմուածը սխալ էր եւ կամ այն է, որ ես,.. բացառութիւն կը կազմէի:

Աւելցնեմ ոչ թէ իբրեւ տեսութիւն, այլ իբրեւ պրակտիկ:

Այսպէս, օրինակ, յաճախ կը հանդիպէի մեր ալեւոր նահապետին՝ ընկեր Կոմսի տունը, որ Ճեմարանին ճիշդ դիմացն է: Եթէ պատահէր, որ օր մը–երկու չկարենայի մտնել այս հիւրընկալ յարկէն ներս, Տիկին Կոմսուհին կը գանգատէր.

— Ինչո՞ւ չես գալիս մեզ մօտ:

Ալեւոր նահապետը կ'արձագանգէր.

— Ա՛յ տղայ, ո՞ւր մնացիր:

Կը պատահէր, որ միւս ալեւորը՝ ընկ. Ս. Վրացեան Ճեմարանին մէջ կամ մօտերը տեղ մը չտեսնէր զիս երկուշաբթի և երեքշաբթի: Չորեքշաբթի կը հարցնէր.

— Ո՞ւր ես:

Կը ստիպուէի պատասխանել.

— Հոս եմ... հոսհոս եմ:

Ես գրեթէ իրաւունք չունէի բացակայ ըլլալու ընկ. Կոմսի հիւրամեծար յարկէն, ուր կ'երթայինք, շաբթուան մէջ երեք–չորս օր, բաժակ մը տաք թէյ խմելու կամ պնակ մը ոսպապուր ուտելու: Եւ նորէն. «Ինչո՞ւ չես գալիս մեզ մօտ»: Կամ. «Ա՛յ տղայ, ո՞ւր մնացիր»: Եւ կամ. «Ո՞ւր ես»:

Ուրիշ հին բարեկամ մը՝ բանաստեղծ Մ. Իշխան շաբթուան մէջ «պաշտօնական» օր մը նշանակած էր հիւրասիրելու զարիբ Հայը, որ ես էի: «Պաշտօնական»էն դուրս, գրեթէ օր ընդ մէջ, ես անպաշտօն հիւրն էի Իշխանին եւ Իշխանուհիին: Մեկնելու պահուն՝ պատրաստ էր սիրալիր հրաւէրը.— Վաղը կրկին կը սպասենք:

Այս «վաղը» ամէն օր կը դառնար «այսօր»:

Արհեստով ոսկերիչ եւ ոսկի սրտով երիտասարդ մը, որուն ծանօթ էի Պաղեստինէն, 1947ին, անպատճառ կուգար կը գտնէր զիս պանդոկը կամ Ճեմարանը եւ կ'առնէր կը տանէր կամ ճաշի եւ կամ պտոյտի:

Կը պատահէր որ հեռաձայնէի իրեն «բարեւ» մը ըսելու համար: «Աստուծու բարին» կը լսէի միւս կողմէն: Եւ անմիջապէս սա՛... հրամանը.— Այսօր միասին պիտի ճաշենք: Եթէ մերժէի՝ կը դառնայի Պարոնեանի «հերոս»ներէն մէկը:

Այս երիտասարդը կը կոչուի Յակոբ Կիւլօյեան: Եթէ հիմա փորձ մը ընեմ յիշատակելու ուրիշ Կիւլօյեաններ ալ, կը վախնամ, որ պիտի ստիպուիմ Յայսմաւուրք մը գրել:

Ի՞նչպէս ուրեմն Պէյրութցիները կրնան ըսած ըլլալ օտարերկրացի նորեկին.— Ե՞րբ եկար, ե՞րբ կ'երթաս կոր...:

Զմտնամ ճշդելու թէ իմ յիշատակած Պէյրութցիներս... Պէյրութցի չեն. աշխարհի մէջ տեղ մը ծնած եւ ի վերջոյ ինկած են Լիբանանի մայրաքաղաքը:

Ի՞նչպէս են բնիկ Պէյրութցիները, չեմ գիտեր. ես բնիկ Պէյրութցի չտեսայ:

Ինչո՞ւ կը պատմեմ կերած–խմածս «յարգոյ հասարակութեան»: Հրապարակային եւ անվճար «շնորհակալի՞ք» մըն է յայտնել ուզածս: Ո՛չ անշուշտ. կ'ուզեմ գէթ աղօտ կերպով ներկայացնել մթնոլորտը, որուն մէջ ապրեցայ ես ճիշդ եօթանասուն օր եւ եօթանասուն գիշեր:

×

Օր մը, Յակոբ աղա Տէր–Մելքոնեան ըսաւ ինծի.— Ես Պոլս ու Պալնները կ'երթամ օդափոխութեան. շաբաթ օր կուգաս ինծի եւ կը մնաս մեր տունը տասնըհինգ օր. աւելի չէ:

Ափսո՛ս, ես ժամանակ չունեցայ մէկ օր իսկ մնալու այս սիրելի բարեկամին մօտ, հակառակ փափաքիս եւ հակառակ իր կրկնակի հրաւէրներուն:

Յակոբ աղան ալ... Պէյրութցի չէ միւսներուն պէս:

Լիբանանէն մեկնելէս օր մը առաջ, իմ մշտաժպիտ ընկերս՝ Օննիկ Մելքոնեան ըսաւ ինծի.— Այս գիշեր Պաղտասարեանները ընդունելութիւն մը սարքած են ձեր մեկնումին ուրախ առիթով:

Երեկոյեան գացինք ընդունելութեան, քանի մը բարեկամներու հետ: Երբ յիշեցի ու յիշեցուցի Օննիկին խօսքը, տոկին Պաղտասարեան ճշդեց անմիջապէս.— Այս ընդունելութիւնը սարքուած է ձեր մեկնումին տխուր առիթով:

Տոքթ. եւ Տիկին Պաղտասարեան նոյնպէս... Պէյրութցի չեն:

Ես բնիկ Պէյրութցի չտեսայ Պէյրութ մէջ...

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՋԱՐՃԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երկրորդ գործն է «Նիցչէ, մեծ Շարլաթանը»:

Նիցչէ ժխտելով Ռուսոյի տեսութիւնը, Քարլայլի եւ Ըրնանի նման կ'ընդունէր մարդկային ցեղերու անհաւասարութիւնը որպէս անհրաժեշտ օրէնք, որ հիմնուած է իրերու բնութեան վրայ եւ կը կազմէ քաղաքակրթութեան անհրաժեշտ պայմանը՝ «Ընկերութիւնը ստրուկներու պէտք ունի, բարձր, օժտուած մարդոց ծառայելու համար» Բարիք եւ չարիք բառերը յարաբերական են, մէկուն համար չարիքը, ուրիշին համար բարիք է: «Ամբոխը հօտ մըն է, աշխատելու է գերմարդը արտադրելու համար»: Կը փառաբանէ ուժը, յաղթութիւնը «յաղթական ազգի մը ուժը ապացոյց է իր իրաւունքին»:

Նիցչէի աշակերտները տեսականէն գործնականի անցնելով զէնքի ուժով ջանացին ստրկացնել ժողովուրդները, որովհետեւ միակ ցեղ մը բարձր էր, ուրիշներ սոսկ ին ստորաճանի վրայ կը գտնուէին եւ ծառայելու էին ընտրուած եւ օժտուած ցեղին, որուն վարիչը պիտի ըլլար գեր–մարդը:

Պազարճեանի համար սոսնք զառանցանք են, շառլաթանութիւն են:

1911ին Իտալիոյ Պոլոնիա քաղաքին մէջ տեղի կ'ունենայ իմաստասէրներու համագումարը: Պազարճեան կը ներկայացնէ ուսումնասիրութիւն մը, «Բնազանցական Դրապաշտութիւնը եւ Դրապաշտական Բնազանցութիւնը»: Աշխատեր է հաշտեցնել դրապաշտութիւնը բնազանցութեան հետ, մէկը չի կրնար ժխտել միւսը, իրարու պէտք ունին: Յայտնի չէ թէ ինչ տպաւորութիւն գործեց հակասական եզրերու մերձեցումը

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

— Շատոններու սպանութեան գործին մէջ Ապրիլն էր մեղսակիցս: Մոնթորկէօյ փողոցի մահափորձին Ֆրանսուան ինծի հետ էր: Գիտեմ որ Մոնթորկէօյ փողոցի խնդրոյն համար պիտի դատապարտուիմ ցկեանս բանտարկութեան, մինչ Սէն Մարթէն փողոցի ոճիրին համար կառափնատին վրայ պիտի թողում գլուխս: Եւ սակայն, ի՞նչ կ'ուզէք, միակ միջոցն է սաւկա որպէսզի կարողանամ վրէժս լուծել Ապրիլէն եւ Ֆրանսուայէն, որոնք այնքան վատօրէն դաւաճանեցին ինծի...:

×

Լասընէր կ'արդիլափակուի Փարիզի կեդրոնական բանտին մէջ ուր կը սկսի գրել իր յուշերը, միեւնոյն ժամանակ բազմաթիւ քերթուածներ գրկելով դանազան օրաթերթերու, հրատարակութեան համար: Այդ թերթերէն ոմանք կը հրատարակեն մէկ քանին Լասընէրի քերթուածներէն, մինչ բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններ՝ Ալեքսանդր Տիւմա Հայր, Թէոֆիլ Կոթիէ, Լէոն Կոզլան, փաստաբաններ, բժիշկներ, գիտութեան մարդիկ արտօնութիւն կը խնդրեն կառավարութենէն՝ շփման մէջ մտնելու համար բանտարկեալին հետ:

Կեդրոնական բանտը այնուհետեւ կը դառնայ ոճրային եւ գրական սալոն մը: Լասընէր իր այցելուներու ներկայութեան կը խօսի ու կը մօտենայ գրական, գեղարուեստական, քաղաքական, կրօնական, փիլիսոփայական, նոյնիսկ... բարոյախօսական հարցերու:

— Քաղաքականութեան՝ ինչպէս խաղի մէջ, կը յայտարարէ ան, մարդ կրնայ ըլլալ կամ միամիտ եւ կամ ստահակ մը:

— Սակայն, գիտել կուտայ Ալեքսանդր Տիւմա Հայր, կան մարդիկ որոնք կը զոհուին իրենց գաղափարին համար:

— Զարմանալի ի՛նչ կը գտնէք ատոր մէջ, կը յարէ Լասընէր: Քաղաքականութիւնը կիրք մըն է, բոլոր միւս կիրքերուն նման եւ շատ դիւրութեամբ կարելի է գլուխը վրայ տալ՝ կիրքի մը ի խնդիր:

Լէոն Կոզլան իր կարգին կը հարցնէ.

— Կը հաւատա՞ք թէ ամէն բան կը վերջանայ կեանքէն ետք:

— Բան մը, որուն համար երբեք չեմ ուզած մտածել:

— Կը կարծէ՞ք թէ այդ ձեր ըսածները պիտի չհերքէք ձեր վերջին պահուն:

— Կը կարծեմ թէ քաջարար պիտի գիտեմ կառափնատ: Տանջանքն ու տառապանքը նուազ են մահավճիռին գործադրութեան ընթացքին, քան այն սպասումի եւ բարոյական հոգեվարքի միջոցին, որ տեղի կ'ունենայ մահավճիռին գործադրութենէն առաջ: Առանց այդ, ես տէր եմ զօրաւոր երեւակայութեան մը... Եթէ ուզեմ, կրնամ մտածել մահուան մասին միայն անոր ներկայութեան: Բայց, պարոններ, կը խորհի՞ք թէ պիտի տեսնեն զիս իմ մահուընէս ետք...:

Կարուկ կ'ըլլայ Ալեքսանդր Տիւմայի պատասխանը.

— Ձեզի պէս մարդ մը, Լասընէր, միայն սարսափ պիտի կրնար ազդել...:

×

Ի մեծ դժոհունակութիւն մարդասպան բանաստեղծին, որ չարագործութեան համատարածքին մէջ իր ձեռք բերած համբաւով կը հպարտանար, դատավարութեան օրը կ'որոշուի:

Արդարեւ, 12 Նոյեմբեր 1835ին, Լասընէր, Մարթէն եւ Ապրիլ կը ներկայանան արդարութեան ատեանին առջեւ, որուն կը նախագահէր Պ. Տիփիէի: Ընդհ. դատախազութեան աթոռը կը գրաւէր Պ. Փաթարիօ Լաֆոս: Պ. Պրոշէն կոչուած է պաշտպանելու Լասընէրը, որ մերժած էր փաստաբան ունենալ: Պ. Պ. Լաֆի եւ Վիտալօ կը ստանձնեն միւս երկու ամբաստանեալներուն պաշտպանութիւնը:

(6 – Շար.)

հաշակաւոր իմաստասէրներու, Պուքթրուլի, Քրոչէի, Պերկսոնի եւ Տիւրքհէյմի վրայ:

Այնուհետեւ կը հրատարակէ իտալերէն «Քրոչէ կեղծ Գեղագէտը», կը մերժէ տասնեակ մը համալսարաններէ պատուոյ դոկտորի վկայական ստացած աշխարհահռչակ իմաստասէրին «գեղագիտական ցնորքները»:

Յաջորդ տարի Իտալացիներուն կը ներկայացնէ «Մաքս Նորտաու, Հռչակաւոր Սոփեստը»: Կը քննադատէ Միտնական Միութեան նախագահին ընկերային տեսութիւնները:

Փառաւոր մէկ գրառումը լոյս կ'ընծայէ իր միակ վէպը, «Միլա», որ ինքնակենսագրութիւն մը ըլլալու է:

Վէպը վերջին գործն է, պատերազմը զինք կը մղէ քաղաքական գործունէութեան, կը շարունակէ իր Թափառական կեանքը, կը լքէ ընթերցում եւ ուսումնասիրութիւն:

Պատերազմի շրջանին կը շրջի քաղաքէ քաղաք, հայ ողբերգութիւնը ներկայացնելու համար իտալական հասարակութեան: Կ'աշխատակցի Թուրինօ հրատարակուող «Արմենիա» ամսաթերթին, հիմնուած իր հայրենակցին՝ Նշան Տ. Սահփանեանի կողմէ:

Ընկերվարութեան ղեկավարներէն Ֆիլիփփօ Թուրաթի կը գայթակղի, երբ Հայաստանի անկախութեան մասին կը խօսուի ժամուլի մէջ, խորհրդարանին մէջ: Պազարճեան ուժեղ բողոքագիր մը կը յղէ ընկերվարական թերթին, որ հաճութիւնը չունենար հրատարակելու զայն: Կը քննադատէ ընկերվարականն ու ընկերվարութիւնը, որուն նպատակակէտը պիտի ըլլայ ազգերու ազատութիւնն ու եղբայրութիւնը բռնակալութիւններէ: Պատերազմէն վերջ ալ երբ իտալական խորհրդարանի 120 անդամները կառավարութեան կ'առաջարկեն պաշտպանել Հայերու արդար իրաւունքները եւ վարչապետ Օրլանտօ կ'ընդունի առաջարկը, ընկերվարական իննսուն երեսփոխաններ Թուրաթիի եւ Մաթթէօթթիի ղեկավարութեամբ կ'առաջարկեն «ապագային Թուրք հայկական իրաւունքներու պաշտպանութիւնը, որովհետեւ Հայերը անկախութիւն չեն կրնար ունենալ, քաղաքական հասունութիւն չունին»:

«Արմենիա»յի մէջ ունի երկարաշունչ գրութիւն մը, 23 սիւնակ, Թուրքերու ընխօսութ – հողերանութեան շուրջ (15 Ապրիլ 1918), գրութիւնը կը վերջանայ Իտալիոյ ուղղուած կոչով մը, յուսալով թէ կոչը լսելի պիտի ըլլայ:

Կը յուսար թէ Ռուսիա այս անգամ գոհացում պիտի տար Հայերու բաղձանքներուն: Յուսախաբ կ'ըլլայ Վարանդեանի յօդուածը կարդալով «Ռըվիւ տէ գ'Ամիթիէ Ֆրանքօէթրանժէր»ի մէջ: Յօդուածագիրը կը յայտնէր. «Դուքս Նիքոլա լուծեց եօթը կամաւորական գունդերը: Նախապէս պէտք ունէին անոնց Թուրքիոյ արեւելեան նահանգները գրաւելու համար, ուր Հայեր կը բնակէին: Արձակեցին գունդերը, որովհետեւ հայ բնակիչները անհետացած էին: Այս անգամ բաժակը լեցուեցաւ: Թիֆլիսի եպիսկոպոսը պալատ գնաց «ազատական» Մեծ Դուքսին յայտնելու ժողովուրդին զայրոյթը: Դուքսը կը պատասխանէ թէ ռուս կառավարութեան համար հայկական հարց չկայ»: (Մարտ–Ապրիլ 1917):

Յուսախաբ պիտի ըլլայ ռուս յեղափոխութենէն ալ, որուն հերոսները ազգերու ազատագրումը կը հռչակէին ցարական բռնակալութենէն: Կ'ըմբռնէ, թէ ի զուր աշխատած էր ինքն ալ, անգամ մըն ալ խաբուած էին Հայերը Նենգամիտ Ռուսիայէն:

1922ին Թոքախտէ վարակուած կ'ապաստանի Ճենովայի մօտ բուժարան մը: Ցուցիչ էր կարդալ իր աղերսագին կոչը ուղղուած հայրենակիցներուն, որպէսզի փոխառութիւն մը ընեն հիւանդանոցի ծախքերը վճարելու համար: Բժիշկը բուժումի պէտք ունէր, ուրիշներու օգնող բժիշկը, վերջին օրերուն անօգնական մնացած էր: Յաւիտենապէս կը փակէր աչքերը 19 Հոկտ. 1923ին՝ ամբողջ տարի մը տառապելէ յետոյ:

Թխադէմ, կարճահասակ, գաւազանակիր, սեւ փայլուն աչքերով՝ Պազարճեան խառնուածքով ջղային էր: Զգուշ ոճ մը ունէր, երբեմն պատկերաւոր եւ երբեմն մշուշապատ: Բծախնդիր էր մաքուր գրականութեան, կը գայթակղէր «Հեթանոս Երգեր»էն, արդէն գիտել տուած էր Հ. Արսէն Ղազիկեանի, թէ «Իլիական»ի 104 էջը վայել չէր եկեղեցականի մը գրիչին:

Քաջահմուտ գերմաներէնի եւ իտալերէնի, կը խօսէր սպաներէն եւ սահուն կերպով Ֆրանսերէն: Լեզուներ սորվելու գաղտնիքը գտած էր: Հայ գրերու գիւտին դարադարձին «Բիւզանդիոն» կը հաղորդէր ընթերցողներուն. «Նորօրինակ նուէր մը» վերնագրին տակ, թէ իր աշխատակից Պազարճեան լեզուներ սորվելու նոր մեթոտ մը գտած է եւ կը տրամադրէ ազգային իշխանութեան:

Ատանդական գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք, չուզեց տեղ մը հաստատուիլ, հիւանդանոցի մը կապուիլ, վաշկատուն կենցաղին վերջ տալ: Բժշկութիւնը ապրելու միջոց մըն էր միայն: Գրականութեան մէջ ալ Թափառական էր, իր ուղին չէր գտած: Օտար լեզուով գործերը կը մնան մատենադարաններու անկիւնները, հայերէն յօդուածներ Թերթի մը ծալքերուն մէջ, մինչդեռ լայն հմտութեամբ լուրջ ուսումնասիրութիւններ կրնար թողուլ իր անունը անմահացնող:

Օտար երկրի մէջ աննշան կը մնայ հողակոյտը, յիշատակն ալ մոռցուած է:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԵՐՄԱՆ ՀԵՍԸ

(2·7·1877 – 9·8·1962)

Մոնթանիոլայի մէջ Հերման Հեսը կընքեց իր մահկանացուն ութսուներհինգամեայ: Գերման արդի գրականութեան ամենէն կարկառուն դէմքն էր ան: Գրեթէ յիսուն տարիէ ի վեր կը բնակէր Զուիցերիոյ այս մասին մէջ, մանաւանդ 1931էն ասդին Ցիւրիխցի բարեկամի մը կողմէ իրեն ցմահ առ ի բնակութիւն նուիրուած «կարմիր տան» մէջ, Մոնթանիոլայի լերան գագաթին, հեռու անհանդարտ աշխարհի քաղաքական եւ ընկերային վերիվայրումներէն: Սակայն մեծ բանաստեղծը երկնային խռովքը ունէր իր սրտին մէջ եւ արտադրեց գրական արժէքաւոր գործեր մինչեւ իր կեանքին վերջը: Դեռ կանուխէն փիլիսոփայելով կեանքի եւ մահուան վրայ, լամծ էր մահին.

Խնծի ալ կուգաս դուն, անգամ մը,
Ձիս չես մոռնար դուն·
Այն ատեն վերջ կը գտնէ տանջանքը
Եւ՝ կը կոտրի շղթան:

×

Հ. Հեսը ծնած էր հարաւային Գերմանիոյ Վիւրթենպերկ նահանգին Գալվ անուն փոքրիկ քաղաքը եւ զաւակն էր Աւետարանական քարոզիչի մը, որ միսիոնարական պաշտօն կը վարէր: Պատանին Հերման հոգեւորական ասպարէզին պատրաստուելու համար լատիներէն աւանդող դպրոց յաճախած է եւ 15 տարեկանին Աւետարանական կղերանոցէն փախուստ տուած է (1892): Շատ հաւանական է այն ենթադրութիւնը թէ խոկումներով տարուած պատանին չէ կրցած զիմանալ այն ատենուան խստակեցութեան, որ կը տիրէր կղերանոցներու մէջ: Այս ապագայ մեծ բանաստեղծը երկու տարի ալ Շթութկարտի մօտիկ Գանշթատ քաղաքամասին կիմնազիոնը յաճախած է եւ այնքանով վակած է իր դպրոցականութիւնը, աւելի ուշ, մինչեւ կեանքին վերջը ուսանելու մամար եւ բստ այնմ գրելու համար իր գրականութեան գողարիկ էջերը:

Հ. Հեսը գրավաճառութեան աշկերտութիւն ընելէ ետք, եղած է Պազէլի մէջ գրավաճառ եւ 1898ին հրատարակած է իր առաջին հատորը «Վիպապաշտ երգեր»: Ասկէ քաջալերուած, ամէն երկու կամ չորս տարին անգամ մը հրապարակ եկած է նոր գործով մը: Ցիշենք Պետէր Գամենցինդ (1904), Ունտեռմ Ռատ (1906), Կեռթռուդ (1910), Ռոսհալդ (1914), Կնուլպ (1915), Դեմիան (1ի19), Սիդդհարթա (1923), այլ մանաւանդ «Նարճիզ ունդ Գոլդմունդ», «Շթեպպընվոլֆ» եւ «Գլասպերլընշպիլը» աշխարհածանօթ եւ ամէնէն շատ կարդացուած օտար լեզուներու Թարգմանուած գործերը, որոնք նուիրուած են բացատրելու կեանքի մութ ուժերը, իրերու եւ մարդոց միջեւ գոյութիւն ունեցող Թաքուն կապակցութիւնները: Իր գրական արտադրութեանց ժողովածուն հրատարակուած է եօթը հատորով, որոնք կը պարունակեն իր քնարական, արձակ, նորավէպ եւ վերլուծական պատմուածք (էսէ) աշխատանքները, բացի իր արժէքաւոր նամակագրութիւններէն: Բազմարդիւն հեղինակը իր երկար կեանքի ընթացքին ունեցած է մեծ յաջողութիւններ, ստացած է գրական պարգեւներ եւ Նոպէլի գրական մրցանակը 1946ին: Ասկէ զատ արժանացած է Պեռնի համալսարանին Պատուակալ Տոքթորի տիտղոսին:

Հերման Հեսի գրականութիւնը այնքան բազմակողմանի է որ ընդհանուր բնորոշում մը կրնայ միայն ուղղութիւններ գծել, որոնք իրր սկզբունք ծառայած ըլլան Թերեւս իրեն· ասոնք են՝ անհատապաշտութիւն, զաստկան մարդկայնութիւն եւ վիճապիտութիւն (տիպ – լէքթիք) անհատապաշտական սկզբունքով, այլ երբեք դանդուածային: Փորձառական փիլիսոփայութեան վերլուծումներով, կեանքի հոգեբանական երեւոյթներէ ներշնչուած բանաստեղծութիւններով մշակուած գործեր են ասոնք, որոնք կը յաւերժացնեն իր անունը թէ պարունակութեամբ եւ թէ գերմանական բարձր ոճի արուեստով:

Ստորեւ կուտամ գերմաներէնէ Թարգմանելով երկու շատ ծանօթ քերթուածներ իրմէ, որոնք յատկանշական են իր գրականութեան ոգին ըմբռնելու համար:

Գ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՄՇՈՒՇԻՆ ՄԷՋ

Շրջագայի՛լ մշուշին մէջ, տարօրինակ է·
Ամէն մէկ թուփ եւ քար միայնակ է·
Ո՛չ մէկ ծառ կը տեսնէ միւսը·
Ամէն մէկը մինակ է:

Աշխարհ լեցուն էր բարեկամներով ինծ
համար՝
Երբ դեռ կեանքս առոյգ էր,
Բայց հիմա, երբ մշուշը կ'իջնայ,
Ո՛չ ոք այլեւս տեսանելի կ'ըլլայ:

Իմաստուն չէ այն արդարեւ,
Որ խաւարը չէ ճանչցած·
Խաւարը՝ որ անխուսափելի եւ լուռ՝
Կը բաժնէ զինքն ամէնքէն:

Շրջագայի՛լ մշուշին մէջ, տարօրինակ է·
Ապրիլը մենաւորութիւն է·
Ո՛չ ոք կը ճանչնայ միւսը·
Ամէն մարդ մինակ է:

×

ՈՒՂԵՒՈՐԸ՝ ՄԱՀԻՆ

Խնծի ալ կուգաս դուն, անգամ մը,
Ձիս չես մոռնար դուն·
Այն ատեն վերջ կը գտնէ տանջանքը,
Եւ կը փրթի շղթան:

Դեռ կը թուիս դուն օտար եւ հեռու
Ո՛վ սիրելի եղբայր մահ,
Ու կը նայիս դուն աստղի մը պէս պաղ
Իմ տառապանքիս վրայ:

Բայց անգա՛մ մը, վերջ ի վերջոյ,
Դուն իմ մօտս պիտի ըլլաս,
Եւ ամբողջովին հրահրած·
Եկո՛ւր, սիրական, ահա այստեղ եմ·
Ա՛ռ զիս, ես քուկդ եմ:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Ոստիկանները կը լլկեն ու գիւղ կը դարձնեն զայն: Երկու ժամէն կը մեռնի աղջիկը: Եւ որպէսզի եղբայրը մէկու մը չյայտնէ, անոր ալ կուրծքին քանի մը դաշոյնի հարուածներ կուտան եւ կը մեկնին, կարծելով որ մեռած է: Բայց մեռած չէր: Քանի մը ժամէն ուշքի կուգայ ու կ'ազատուի: Մարդը տուն չի վերադառնար: Իր առաջին գործողութիւնը կ'ըլլայ այդ հաշապետը յօշոտել: Կը հասնի նպատակին: Ըսել կ'ուզեմ թէ իր վրէժը կը լուծէ:

— Ո՞վ է այդ անձը, ընդհատեց Ընդհ. պատասխանը չգիտնալ ձեւացնելով:

— Ես եմ, բացագանչեց Վարդով:

— Դո՞ւն:

— Այո՛:

Ընդհանուր դատախազը երկիւղալի նայուածք մը նետեց չորս դին ու դատաւորներուն հետ դիւանատուն մտաւ:

Ցետոյ վերադարձան, ու ահա ինչ որ վճռեցին.

«Նկատելով որ յիշեալ Աստղ Լեւոնց անունն անձը վաղեմի եղեռնագործներէն մին է եւ ապստամբութեամբ կ'ապրի, օրինաց տրամադրութեան համաձայն՝ մահուան կը դատապարտուի»:

Սոյն մահավճիռին ընթերցումէն ետք Վարդով ոստիկաններու առաջնորդութեամբ բանտ տարուեցաւ:

Բազմութիւնը սրահէն մեկնեցաւ դառն ու տարտամ տպաւորութեան տակ:

Անցաւ շաբաթ մը:

Կ. Պոլիսէն եկած հրամանագիր մը որ վաւերացուած էր կայսերական իրատէով, Թոյլ կուտար եղեռնագործ ատեանին որ ընդհուպ կախաղան բարձրացնէր չարագործը:

Արդ, հրապարակային յայտարարութիւն մը տարածուեցաւ, որուն մէջ նշանակուած էր կախաղանի պատիժին օրն ու ժամը, մանաւանդ վայրը:

Աւազակապետը նոյն օրը ներկայ գտնուեցաւ:

Բազմութիւնը նկարագրելու բան չէր, սակայն ճիշդ ժամանակին յանկարծ ոստիկաններու խումբ մը նետուեցաւ բազմութեան մէջ եւ զայն ցրուել ուզեց:

Ժողովուրդը հասկցաւ թէ կախաղանի որոշումը յետաձգուած էր:

Մինչդեռ օր մը ետք առոյգ աղբիւրէ մը լուր առնուեցաւ թէ մահապարտը ժամ մը առաջ ազդու Թոյն մը առած ու բանտին մէջ մեռած էր:

Աւազակապետը ձեռքը կուրծքին վրայ դնելով մրմնջեց.

— ՎՐԷ՛Ժ...:

ՄԱՍ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

«Մեծ մարդիկ անձշան կեանքի մը մէջ չեն պարփակուիր· անոնց հոգիներուն պէս՝ մեծ է անոնց պատմութիւնը»:

Այն արկածալից, խռովատանջ ու տաժանելի կեանքը զոր ունեցաւ մեծ մարդ մը՝ դժուար է սանկ պզտիկ պատմութեան մը մէջ ամփոփել:

Աւազակապետը մեծ մարդերէն էր· հետեւաբար անոր պատմութիւնն ալ մեծ պիտի ըլլար:

Ամբողջ քսան տարի կուրծք տուաւ, կռուեցաւ, ժայռի մը պէս անվեհեր ճակատ բացաւ հայրենիքի Թշնամիին դէմ, հնայելով գիշերուան սարսափելի խաւարին, եւ ոչ ալ ցերեկուան երկիւղալի գիրքերուն, քալեց, յառաջացաւ, մտաւ ամէն վայր, ամէն տեղ, ամենուրեք, անցաւ պալատէն գիւղ, բանտէն Թիարան, ցնցոտիներու տարազը, տանջուեցաւ տէրվիշներու չարչարանքին մէջ, ծծեց ու ծծել տուաւ հրէշատիպ չարագործներու արիւնը, հանգիստ չունեցաւ ժամ մը իսկ, րոպէ մը իսկ:

(Շար.)

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Կարպիս եւ Ժալին Յարութիւնեան (Արթին) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց աղջկան՝
ԱՍՏՂԻԿԻ
ծնունդը :

Մարսէյլ 20·8·62

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման խումբը ընկեր Արամ Նաւոյեանի, ցաւալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Ս. Թէհլիրեան սրահին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 15 Ն. Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :
Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :
Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնաշէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.
ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօբօ Ռէֆu)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՆԴՈԿ ՄԸ
ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԱՒԵՏԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

QUEENS' HOTEL

76, Queensborough Terrace
— LONDON W2 —
BAYSwater 1027, 1101

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն :

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած :

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն :

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ ․

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէններու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըրըվէի եւ պաքալորէայի :

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու :

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ : Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին :

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը․ արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան կապոյտ Խաչի հանրօգուտ գործունէութեան :

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Өրդ Թաղամասի Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կու տայ

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի եթէ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ : Նուազագոյն զանանք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք Խորհրդ. Միութիւն :

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն.Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI 28 AOUT 1962

38րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9389 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 5290

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

բ) ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ.— Նախ երբեւ իրողութիւն հաստատենք որ գործնապէս Ս. Էջմիածնին ենթակայ թեմերու ընդանուրին 8ին մէջ չեն յիշատակուիր Երուսաղէմի եւ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքները. անոնք են, բացի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինէն, 1) Այրարատեան Թեմ, 2) Շիրակի Թեմ, 3) Վրաստանի եւ Իմերէթիայի Թեմ, 4) Ատրպէյճանի Թեմ, 5) Նախիջեւանի եւ Հիւսիսային Կովկասի Թեմ, 6) Հիւսիսային Ամերիկայի Թեմ, 7) Քալիֆորնիոյ Թեմ, 8) Եգիպտոսի Թեմ: Իսկ ի՛նչ է կացութիւնը Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Իրաքի եւ Ծայրագոյն Արեւելքի Թեմերուն մէջ դէթ մեզի ծանօթ չէ: Այնպէս որ ներկայիս հաստատապէս Արեւմտեան Եւրոպայի, Հարաւային Ամերիկայի եւ Կիլիկեան օրինաւոր եւ զրաւեալ թեմերուն մէջ միայն կը յիշատակուին զոյգ Պատրիարքներու գահակալները: Այս իրողութիւնը կը հաստատէ երկու ուրիշ իրողութիւններ. ա) Թէ՝ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը իր թեմին մէջ չէ որ չի յիշատակուիր, այլ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ իր թեմերէն շուրջ կէսին մէջ ալ չի յիշատակուիր: բ) Ս. Պատարագի մէջ Պատրիարքի անունը յիշատակելը կամ չյիշատակելը անհրաժեշտաբար նշան չէ այդ Պատրիարքի օրինական հանգամանք ճանչնալու կամ չճանչնալու: Վերոյիշեալ ութ թեմեր կը ճանչնան եւ բնականոն յարաբերութիւններ ունին զոյգ Պատրիարքութեանց հետ: Երուսաղէմի եւ Թուրքիոյ Հայոց երկու Պատրիարքներս ալ զիրար կը ճանչնանք եւ իրարու հետ պաշտօնական եւ բնականոն յարաբերութեան մէջ ենք: Կը ստեն անոնք որոնք կ'ըսեն թէ մենք Երուսաղէմի Պատրիարքը չենք ճանչնար: Իբրեւ երկրորդ պարագայ պէտք է հաստատենք, որ Երուսաղէմի Պատրիարքի անուան յիշատակութեան դադարումը մեր օրով չէ սկըսած. մեզի ժառանգ մնացած է մեր երջանկայիշատակ Նախորդէն, որուն անձին, ուղղամտութեան եւ յիշատակին մեծ յարգանք ունիմ: Այս մասին պատուաւոր ելք մը գտնելու համար, որպէսզի որեւէ ձեւով ստուեր բերուած չըլլար հանգուցեալ Պատրիարքի յիշատակին, եւ միւս կողմէ Երուսաղէմի Աթոռին հետ մեր նախաձեռնութեամբ սկսած բարւոք յարաբերութիւնները իրենց պսակումը գըտած ըլլային, մենք Թղթակցութեան մէջ մտանք Երուսաղէմի Պատրիարքութեան հետ: Առաջարկեցինք եղբայրաբար որ Սրբոց Յակոբեանց Ուխտի ութ միաբաններու անունները, որոնք վերցուած էին Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռի օրացոյցին մէջէն, վերստին իրենց տեղերը դրուէին եւ մենք ի տես նման եղբայրական ժեստի մը եւ իբրեւ գործադրութիւն թէ մեր փափաքին եւ թէ մինչեւ իսկ հանգուցեալ Պատրիարքի կամքին, յառաջ օրն իսկ յիշատակէինք իր անունը մեր եկեղեցիներու մէջ: Դժբախտաբար ցարդ այս մասին ալ պատասխան մը չենք ստացած:

Արդ, նկատելով որ յիշատակութեան հարցին մէջ միօրինակութիւն չկայ մեր եկեղեցիներուն մէջ, հետեւաբար մենք յարգած ենք այս հարցը դնել Հոկտեմբերի սկիզբը գումարուելիք Ազգային Եկեղեցական Ժողովի սեղանին վրայ, անկախաբար այն իրողութենէն թէ մենք անձամբ պիտի մասնակցի՞նք կամ ոչ այդ ժողովին: Եւ այս հարցը Ազգ. Եկեղեցական Ժողով պիտի տանինք ոչ որ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՐԿԻՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՆ

Ալժերիոյ քաղաքական կացութիւնը օրէ օր կը ծանրանայ: Արդարեւ քաղաքայիններու եւ զինուորականներու ընդդիմութիւնը այլեւս չի ծածկուիր եւ բացէ ի բաց զիրար կը քննադատեն: Թիւ 4 վիլլայան որ Ալժէն գրաւած էր, բայց ցարդ որոշ դիրք մը չէր պարզած, փոխեց իր դիրքը եւ սպայակոյտը յայտարարութիւն մը ըրաւ Պեն Պելլայի Քաղաքական Բիւրոյին դէմ: Յստակ է թէ Քաղաքական Բիւրօն այլեւս տէրը չէ երկրին ընդհանուր կացութեան եւ հեղինակութիւն ալ չունի: Հակառակ ասոր կամ ճիշդ ասոր պատճառաւ անգամ մը եւս յետաձգուեցան ընտրութիւնները, որոնք նախապէս տեղի պիտի ունենային յառաջիկայ կիրակի (Սեպտ. 2) առաջին յետաձգումէ մը ետք:

4րդ վիլլայայի սպայակոյտը կը յայտարարէ թէ Քաղաքական Բիւրօն իր իրաւունքներու սահմանը անցած է, եւ ստիպողական կը նկատէ որ Ալժ. Յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդի (Խորհըրդարան) նիստ գումարէ կացութիւնը քըննելու համար: Ըստ իրեն քաղաքական դէմքերը առանց իրաւունքի իշխանութիւնը ձեռք առած են: Քաղաքական Բիւրօն անշուշտ սկսած է հակաճառել, բայց պէտք է գիտնալ թէ Վիլլայա 4ը մինա՞կ է թէ ունի ուրիշ վիլլայաներ իր ետին: Արդարեւ եթէ, ինչպէս կը կարծուի, 1, 2 եւ 3 վիլլայաները իրեն համախոհ են, Քաղաքական Բիւրօն դժուար թէ կարենայ յաղթել: Պեն Պելլա Օռան գացած եկած է ապահովելու համար թիւ 5 վիլլայայի օժանդակութիւնը, բայց միայն մէկ վիլլայայով բան չի կրնար ընել եթէ բոլոր միւսները միանան: Յանուն Քաղաքական Բիւրոյի, Խիտէր յայտարարութիւն մը ըրաւ եւ չեշտեց թէ անկարելիութեան մէջ կը գտնուի (Քաղաք. Բիւրօն) իր պատասխանատուութիւնները ստանձնելու: Ըսաւ թէեւ թէ չեն հրաժարած այլ պարզապէս ներկայիս չեն կրնար աշխատիլ: Ուրեմն ցնոր տնօրինութիւն կը յետաձգէ ընտրութիւնները եւ կոչ կ'ընէ 4րդ վիլլայայի ժողովուրդին եւ զինուորներուն, որպէսզի դիրք բռնեն իրենց պետերուն դէմ:

Յանուն 4րդ վիլլայայի կը խօսի՝ Հնպապայ Ալուաշ: Շեշտը թշնամական է եւ կտրուկ: Կ'ըսէ թէ Քաղաքական Բիւրօն իր իրաւասութեանց սահմանը անցած է: Քաղաքական կուսակցութիւն ըստեղծելու ոչ ալ բանակը վերակազմելու իրաւունք ունէր:

Քաղաքական Բիւրօն զինակցած է Նորաշխարհականներուն եւ «ատտապետներուն հետ»:

× Թիւ 1 (Քապիլ) վիլլայայի պետը յայտարարեց թէ ընտրութիւնները յետաձգելու որոշումը շատ ծանր է:

× Մոհամէտ Պուտիաֆ որ ԱՀԱԿի փոխ-Նախագահ էր, իր հրաժարականը ներկայացուց, առարկելով թէ իրենց միջեւ եղած համաձայնութիւնը յարգուած չէ:

Պուտիաֆ կ'ըսէ նաեւ թէ ընտրութիւններու Թուականին յետաձգումը կ'ենթադրէ որ Քաղաքական Բիւրօն ինք պիտի շարունակէ իշխանութիւնը անորոշ ժամանակի համար, ինչ որ նախատեսուած չէր: Կը շեշտէ սակայն թէ իր դիրքը բոլորովին անկախ է եւ պէտք չէ շըփոթուի քաղաքական այլ դիրքաւորումներու հետ:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԱԹՈՌԷՆ

ՆՈՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ-ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՊԻՏԻ ԸՆՏՐՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3-ԻՆ

Փարիզեան մամուլին մէջ, Լը Մոնտ առաջինը եղաւ հաղորդելու Կարդինալ Գրիգոր-Պետրոս ԺԵ.ի հրաժարականը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ պատրիարքական աթոռէն: Առաջին էջի վրայ (1), փարիզեան օրաթերթը հետեւեալը կը գրէ Օգոստոս 26ի իր թիւին մէջ.—

×

Կարդինալ Գրիգոր-Պետրոս Աղաճանեան հրաժարեցաւ պատրիարքական իր աթոռէն, կը հաղորդէ Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը:

Պապը նոր պատրիարքի մը ընտրութիւնը հրահանգեց: Այս ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Սեպտ. 3ին եւ 10 եպիսկոպոսներ մասնաւոր Պէյրութ հրաւիրուած են այդ առթիւ:

Այս մասը ցայտուն տողերով դնելէ ետք, Լը Մոնտ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ եւ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.—

«Հաւատոյ Տարածման Ժողովի նախագահ՝ 1960էն ի վեր, Կարդինալ Աղաճանեան, ծագումով Հայ, Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Պատրիարքն էր 1937էն ի վեր: Ինչո՞ւ այս հրաժարականը: Կարելի է պատճառաբանել թէ իր բարձրաստիճան պաշտօնին բերմամբ, Ծիրանաւոր-Պատրիարքը ծանրաբեռնուած էր աշխատանքով մը, որ իրեն կը պարտադրէր ժամանակին մեծ մասը Հռոմ անցընել: Արդարեւ, Կարդինալ Աղաճանեան, որ գործօն մասնակցութիւն մը ստանձնած է Տիեզերական Ժողովի պատրաստութեան մէջ, նախագահն է Առաքելութեանց Պապական յանձնախումբին, ինչպէս նաեւ Արեւելեան Եկեղեցական իրաւագիտութեան խմբագրութեան յանձնախումբին:

«Բայց կը թուի թէ բուն պատճառը այլ է: Հռոմի եւ Ունիաթ (Ունիաթ կամ Միարանող կը կոչուին քրիստոնեայ արեւելեան այն համայնքները, որոնք ենթակայ ըլլալով հանդերձ Հռոմի, կը պահեն իրենց եկեղեցական սեփական բարքերը եւ ծէսը) եկեղեցիներու միջեւ գոյութիւն ունեցող լարուած վիճակը ծանօթ է, մանաւանդ ինչ կը վերաբերի Կարդինալներու նախամեծարութեան պատրիարքներու նկատմամբ: Անտիոքի (մելքիթ) պատրիարք՝ Մաքսիմոս Դ.ի կը վերագրուի սա խօսքը.— «Դաւաճանութիւն է նոյն ատեն պատրիարք եւ կարդինալ ըլլալ»:

«Կարդինալ Աղաճանեանի հրաժարականը, որու վարկը մեծ է Հռոմի եւ նոյն իսկ Արեւելքի մէջ, կրնայ մեկնաբանուիլ իբրեւ յստակացումը խառնակ կացութեան մը:

«Հարկ է նշել որ այլեւս մէկ ծիրանաւոր կը մնայ որ Ունիաթ պատրիարք ըլլայ.— Կարդինալ Թափփունի, Սուրիացի, Անտիոքի (ասորի պատրիարք):

×

Այս աննախընթաց դէպքը, որու մասին մանրամասնութիւններ ցարդ կը պակսին՝ միայն ցաւով կրնայ ընդունուիլ բովանդակ Հայութեան կողմէ, ինչ որ ալ ըլլան անոր բուն դրդապատճառները: Արդարեւ Կարդինալ Աղաճանեան բացառիկ դէմք մըն է իբրեւ եկեղեցական եւ իբրեւ Հայ, որ 25 տարի է՝ Կաթողիկոս-Պատրիարքի իր պաշտօնով լաւագոյնս ծառայած էր իր Ազգին:

1) Իր վերջին հրատարակութեան մէջ, տես՝ վերջին էջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ Մարինըր Բ. փոքրիկ արբանեակ մը արձակեցին երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6,53ին: Դեկտեմբեր 14ին Արուսեակէն 16.000 քիլոմեթր միայն հեռու պիտի ըլլայ:

ՄԱՐՈՔԻ Հասան Բ. Թագաւորը աղջիկ զաւակ մը ունեցաւ առջի օր: Այս ձեւով ժողովուրդը իմացաւ թէ իր Թագաւորը ամուսնացած է, բայց ցարդ չի գիտեր թէ որո՞ւ հետ:

ԿՈՄՍՈՄՈԼՍԿԱՅԱ Փրաւտա կը գրէ թէ Հայաստանի մէջ զեղծարարութեան ցանց մը բռնուած է: Հայ գիւղացիներ ալ կը կերցնէին արջառին, որպէսզի շատ ջուր խմէ եւ ծանր կշռէ: Կարգ մը կենդանիներ այնքան ծանր են որ հազիւ կրնան ոտքի կենալ, կը գրէ Մոսկուայի թերթը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ-Նախագահը՝ Ճոնսըն Անքարա հասաւ առջի օր: Նախապէս Թեհրան էր: Ճամբորդութեան գլխաւոր պատճառը ամերիկեան օժանդակութիւնն է:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ որոշած է ամէն ինչ ընել վերջնական ... Թաղելու համար «չորրորդութեան» գրութիւնը Պերլինի : Արդարեւ, Փանքովի խորհըրդային դեսպանը մերժեց ընդունիլ ֆրանսական բողոքը երիտասարդ Գերմանացիին սպանութեան ... սրբերեալ:

ՌՈՒՍԵՐԸ հիւլէական երկու ռումբեր պայթեցուցին, քանի մը մեղաթոն ուժ ունեցող:

ԳԱՀԻՐԷԷՆ Միջին Արեւելք մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Պէյրութ կը հաւաքուի փորձագէտներու այն յանձնախումբը որ կը զբաղի Պաղեստինով:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ածխային բանուորներու գործադուլը կը ծաւալի: 15.000ի հասած է անոնց թիւը ինչ որ ընդհանուր թիւին մէկ երրորդէն աւելի է: 300 բանուորներ ձերբակալուած են:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 73 միլիոն տոլար պիտի վճարեն Փիլիփիեաններուն իբրեւ պատերազմական վնասուց հատուցում:

ԿԻՊՐՈՍԻ շարժանկարի մէկ սրահին մէջ, ռումբ մը պայթած է Էկզոտիւս ֆիլմին ցուցադրութեան ժամանակ: Նախապէս սպառնալիքի նամակներ հասած էին սրահին տիրոջ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ իշխան Թալալ (Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորին եղբայրը) յայտարարեց թէ «ընկերվարութեան» կողմնակից է, բայց ոչ քարիւղի ազգայնացման:

ՔԱՆՍԱՍԻ Պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ պատերազմական ծախքերը 86 միլիոն տոլարի զեղչ մը պիտի կրեն ընթացիկ շրջանին:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ շարժանկարի միջազգային Փառատօնը բացուեցաւ առջի օր:

ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

— 1862 —

ԽՄԲ.— Այս ամսոյս 14ին լրացաւ Զէյթունի Օգոստոսեան ապստամբութեան հարիւրամեակը: Ստորեւ կուտանք հիմնական մասերը պատմական վերյիշումի այն յօդուածին, զոր ստորագրած է Վ. Մելիքսէթեան՝ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Օգոստոս 15ի թիւին մէջ:

Օսմանեան Թուրքիայում սուլթանական ռազմա-աւատատիրական բռնութեան տակ հեծող ժողովուրդները դարեր շարունակ պայքարել են իրենց ազատագրման համար: Այդ պայքարի վառ արտայայտութիւններից է Զէյթունի 1862 թուականի գիւղացիական զինուած ապստամբութիւնը:

Ոչ մի երկրում հպատակ ազգերի ու ժողովուրդների տնտեսական շահագործումն ու ճնշումը այնպէս ծանր չէր, ինչպէս օսմանեան Թուրքիայում:

Տնտեսական-քաղաքական ճնշումներն այդտեղ աւելի սաստկացան 19րդ դարի 50ական թուականներին:

Թուրքիայի գրեթէ բոլոր նահանգներում այլազգիները, զրկուած էին կեանքի ու գոյքի ապահովութիւնից, քաղաքացիական տարրական իրաւունքներից: Նահանգների, գաւառների պաշտօնեաների իրաւունքը ոչնչով սահմանափակուած չէր, քիչ թէ շատ ազդեցիկ ոեւէ փաշա, բէկ կամ ամիրա, առանց դժուարութեան, կարող էր բռնագրաւել գիւղացու ամբողջ ունեցուածքը:

Մգձաւանջային դրութեան մէջ էր գտնւում եւ Կիլիկիայում ապրող 250.000 Հայութիւնը: Պետական բազմաթիւ հարկերն ու տուրքերը մի կողմից, սպանութիւնները, կողոպուտն ու թալանը միւս կողմից ծայր աստիճան քայքայել էին Կիլիկիայի նահանգները: Հայկական մի քանի լեռնային գաւառներ, սակայն, զէնքի ուժով ձեռք էին բերել կիսանկախութիւն կամ անկախութիւն: Դրանցից ամենանշանաւորը Մարաշի նահանգի Զէյթուն գաւառն էր:

Եւրոպական Թուրքիայում սլաւոնական ժողովուրդների ազատագրական շարժումները, Յունաստանի, Սերբիայի եւ Չերնոգորիայի անկախութեան հռչակումն իրենց վճռական ազդեցութիւնն ունեցան նաեւ Արեւմտեան Հայաստանի քաղաքական կեանքի վրայ: Սակայն որքան ուժեղանում էին այլազգի ժողովուրդների հակասուլթանական ազգային-ազատագրական շարժումները, այնքան Թուրքիան աւելի կատաղի միջոցներ էր դիմում բնում խեղդելու սարկացուած ժողովուրդների պայքարը: Թրքական բռնապետութեան աչքի փուշն էր դարձել նաեւ անկախ Զէյթունի համայնքը: Եւ Սուլթանի պալատը որոշել էր բնաջնջել Տաւրոսի-Զէյթունի հայ բնակչութեանը:

Կիլիկեան հայկական պետութեան կործանումից յետոյ (1375 թ.), օտար զաւթիչներից խոյս տալու նպատակով, Դաշտային Կիլիկիայի հայ բնակչութեան մի զգալի մասը զաղթեց Լեռնային Կիլիկիա եւ բնակութիւն հաստատեց անմատչելի լեռներում ու կիրճերում: Այդ բնակավայրերից մէկն էր Զէյթուն աւանը, որի մասին առաջին անգամ յիշատակութիւն կայ 15րդ դարի վաւերագրերում: Աւանը կառուցուած է Անտի-Տաւրոսի եւ Բին-Բողայի լեռնահովտի մի բարձրաւանդակի վրայ, ուր բնական պատնէշ են կազմում բարձրանիստ լեռները եւ անդնդախոր կիրճերը:

15րդ դարից սկսած Զէյթունը չէր ենթարկւում թրքական իշխանութիւններին, ունէր իր ինքնավար համայնքը, որի գլուխ կանգնած էին Թաղային իշխանները եւ տեղի բարձր հոգեւորականութիւնը:

Մինչեւ 19րդ դարի 90ական թուականները Զէյթունցիներն աւելի քան քառասուն ճակատամարտ էին տուել եւ փայլուն յաղթանակ տարել օտար բռնակալների դէմ՝ պաշտպանելով իրենց անկախ համայնքի գոյութիւնը: Բայց այդ իրադարձութիւնները չունեցան այն խոշոր քաղաքական նշանակութիւնը, ինչ՝ 1862 թուականի զինուած ապստամբութիւնը:

1862 թուականի կէսերին Մարաշում կենտրոնացուեց թրքական աւելի քան 40 հազարանոց կանոնաւոր բանակ եւ հրետանի: Յուլիսին թրքական հրոսակները ներխուժեցին Զէյթունի գաւառը: Գիւղացիութիւնը վճռական դիմադրութիւն ցոյց տուեց, բայց ապարդիւն: Թշնամին մահ ու աւերածութիւն էր տարածում գաւառի հայ գիւղերում: Սուլթանի աւելի բանակը շարժւում էր Զէյթունի վրայ: 1862 թուականի Օգոստոսի 14ին այն պաշարուեց: Ոտքի կանգնեց գրեթէ ամբողջ բնակչութիւնը. զինուեցին բոլորը՝ 12–60 տարեկան թէ տղամարդ, թէ կին: Զէյթունցիներին էին միացել գաւառի հայ գիւղերից եկած զինուած խմբերը: Թշնամուն հարուածելու համար պատրաստ էին 7.000 Զէյթունցիներ, որոնք բաժանուած էին մի քանի ջոկատների: Հայ լեռնականների ռազմական ծրագիրն էր զօրծոն պաշտպանութեամբ հիւծել թշնամու ուժերը եւ ապա անցնել ընդհանուր յարձակման:

Զէյթունցիներին ահաբեկելու եւ նրանց խուճապի մատնելու նպատակով, թրքական զօրքերի հրամանատար Ազիզ փաշան հրամայեց հրետանային կրակ բացել քաղաքի վրայ: Հրետանու կրակի պաշտպանութեամբ թշնամու գնդերից երկուսը սկսեցին կատաղի մարտեր մղել: Նրանք վճռել էին քաղաք ներխուժել հիւսիս-արեւելքից: Վճռական պահին քաջ լեռնականները դուրս եկան դարաններից եւ սրընթաց գրոհեցին Համիդ փաշայի եւ Ջիրիդ Հասանի գնդերի վրայ՝ նրանց ետ մղելով ելման դիրքերը: Այդ ճակատամարտում թշնամին կորցրեց 1.000 մարդ:

Ազիզ փաշայի բանակի գնդերից մէկը Զէյթունցիների հետ մարտի էր բռնուել քաղաքի մօտակայ անդնդախոր կիրճում: Ռազմավարական նկատառումներով հայ լեռնականները պաշտպանողական մարտերով ետ նահանջեցին, թոյլ տալով թշնամուն խորանալ կիրճում: Ապա փակելով ծուղակն ընկած թշնամու նահանջի ճանապարհը, անցան սրընթաց գրոհի: Թրքական ուժերը գլխովին ոչնչացուեցին: Զէյթունցիները յարձակման անցան նաեւ Բերկին-կալի եւ Աքդաղի լեռնահանգոյցներում եւ հակառակորդին դուրս շպրտեցին քաղաքի սահմաններից:

Թրքական, բանակում սկսուեց խուճապային իրարանցումը: Մի քանի գնդեր դիմեցին փախուստի. Ազիզ փաշան ի զուր էր փորձում վերադասաւորել իր բզկտուած բանակի մնացած ուժերն ու անցնել գրոհի: Արդէն ուշ էր: Նրան մնում էր միայն նահանջի հրաման արձակել: Հետապնդելով թշնամուն՝ հայ լեռնականները նրան ամբողջովին դուրս շպրտեցին Զէյթունի գաւառի սահմաններից:

Զէյթունցիները փայլուն յաղթանակ տարան թշնամու մի քանի անգամ գերազանց ուժերի դէմ: Որոշ աղբիւրների տուեալներով Ազիզ փաշայի բանակի կորուստը հասնում էր 12.000 մարդու: Հայ լեռնականները գրաւեցին 2 թնդանօթ, մեծ քանակութեամբ ռազմավար, տասնեակ մարտական դրօշներ:

Զինուած ելոյթներ եւ յուզումներ սկսուեցին Մարաշում, Հաճնում, Ֆռնուզում եւ Դաշտային Կիլիկիայի մի շարք հայաշատ վայրերում: Զէյթունի ապստամբութիւնն արձագանք գտաւ Արեւմտեան Հայաստանի նահանգներում եւ գաւառներում՝ Վանում, Մուշում, Սասունում, Զայթունճակում, Բղիում, ինչպէս նաեւ Կոստանդնուպոլսում:

Օսմանեան կառավարութիւնը երկիւղ էր կրում, որ ազգային-ազատագրական շարժումը կարող է համակել ոչ միայն բովանդակ Արեւմտեան Հայաստանը, այլ եւ ճնշուած ու հարստահարուած միւս ժողովուրդների լայն շրջանները: Կառավարութիւնը կտրուկ միջոցների դիմեց ճնշելու հայկական յուզումները: Որոշուեց մեծ բանակ դուրս բերել Տաւրոսի-Զէյթունի հայ լեռնականներին բնաջնջելու համար: Սակայն դէպքերն այլ ընթացք ունեցան:

Բանը նրանում էր որ Լեռնային Կիլիկիայում կատարուող իրադարձութիւնների նկատմամբ անտարբեր չէին եւրոպական մեծ տէրութիւնները, յատկապէս Անգլիան եւ Ֆրանսիան: Նրանք կը մտածէին այդ ըմբոստական շարժումները օգտագործել իրենց արեւելեան շահերուն ի նպաստ: Բոլորովին պատահական չէր, որ Նապոլէոն Գ. դիւանագիտական ճանապարհով ազդեց Սուլթան Ազիզի վրայ եւ արգիլեց նոր արշաւանքը Զէյթունի վրայ: Անգլիան բացարձակ թշնամական դիրք էր գրաւել ապստամբ հայ լեռնականների նկատմամբ: Զէյթունի հերոսական դիւցազնամարտից 4 տարի յետոյ, Թուրքիան, անգլիական կառավարութեան աջակցութեամբ, վերջ տուեց Զէյթունի անկախութեանը. օսմանեան զաւառապետն առաջին անգամ ոտք դրեց Տաւրոս-Զէյթուն:

Զէյթունի 1862 թուականի ապստամբութիւնը մեր քաղաքական կեանքի նշանակալից երեւոյթներից մէկն էր, որն իր կնիքը դրեց ինչպէս հայ ժողովրդի, նոյնպէս եւ միւս ճնշուած ժողովուրդների քաղաքական կեանքի վրայ:

Պատահական չէ, որ իտալական քաղաքական նշանաւոր գործիչ Հենրի Վիթթոն Զէյթունի գիւղացիների մասին ասում է. «Ողջո՛յն քեզ, Զէյթուն՝ դիւցազն քաղաք: Որչափ արեւը փայլի մարդկային դժբախտութեանց վրայ, քո անունդ պիտի ապրի իբրեւ խորհրդանշանը տառապող ժողովուրդներուն, զարթումի չեփոր անոնց համար, որոնք պառկած են ստրկութեան տիղմի մէջ...»:

Վ. ՄԵԼԻՔՍԷԹԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԴՐԱՄԱՆԻՇԵՐՈՒ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

ՏՈԼԱՐԸ

Անցեալին՝ «տոլար» կը կոչէին զանազան դրամանիշեր, մասնաւորաբար աւստրիականները եւ սպանականները, որոնք կը գործածուէին Անգլիոյ եւ Ամերիկայի անգլիական գաղութներուն մէջ.

Տոլար բառը աղաւաղուած ձեւն է գերմանական «տալլէր» բառին, որ կրճատումն է «Եոաքիմսթալլէր» կոչուող դրամանիշին: Դրամանիշը այս անունը ստացաւ անոր համար որ առաջին անգամ 1518ին Պոհեմիոյ Եոաքիմսթալ հանքէն հանուած արծաթէն պատրաստուեցաւ:

«Եոաքիմսթալլէր»ները առաջին անգամ գործածուեցան Գերմանիոյ մէջ, սակայն, տարիներու ընթացքին, անոնց գործածութիւնը տարածուեցաւ նաեւ եւրոպական այլ երկիրներու մէջ, տալլար անունով:

Այս տոլարները «Փիլլր տոլարս» կոչուեցան եւ գործածուեցան որպէս վճարումի միջոց՝ Ամերիկայի մէջ գտնուող սպանացի եւ անգլիացի գաղթականներուն: «Փիլլր տոլար»ները Սպանացիներուն կողմէ «փեսօ-տուրօ» (կարծր փեսօ) կոչուեցան, իսկ Անգլիացիներուն կողմէ՝ «հարտ տոլար» (կարծր տոլար):

Նոյն շրջանին, 1780ի առեններ, Աւստրիոյ մէջ հրապարակ ելաւ արծաթէ նոր դրամանիշ մը, որուն վրայ Մարի Թերէզ կայսրուհիին նկարը կար: Այս մէկը առեւտուրի եւ լումայափոխութեան մէջ գործածուեցաւ եւ ծանօթ է Մարի Թերէզի տոլար եւ կամ Արեւելեան տոլար անունով:

Միացեալ Նահանգները 1786ի իրենց անկախութենէն ետք, նոր դրամանիշ չստեղծեցին այլ՝ որպէս դրամանշային միաւոր ընդունեցան արծաթ տոլարը, որ հրապարակի վրայ գտնուող սպանական տոլարն էր:

Սեփական տոլարը շրջաբերութեան դրին 1792ին, երբ Միացեալ Նահանգները հիմնեցին իրենց առաջին փողերանոցը:

ԼԻՐԱՆ (ՈՍԿԻՆ)

Ոսկին (լիրա) ծնունդ առած է լիպրայէն, որ Հռովմայեցիներու շրջանի ծանրութեան չափն էր: Հին ժամանակներուն, որոշ դրամանիշերու լիպրայի ծանրութեան հետ ունեցած յարաբերութիւնը պատճառ դարձաւ, որ բազմաթիւ դրամանիշեր «լիրա» կոչուին իսկ Ֆրանսացիները զայն «լիվրը» (լիպրա) կոչեն:

Այս անունը առաջին անգամ ըլլալով Հռովմէական շրջանին, անագապղինձէ պատրաստուած դրամանիշերուն տրուեցաւ: Աւելի վերջ այս դրամանիշին ստորաբաժանումներուն համապատասխան եղաւ: Ֆրանսայի առաջին թագաւորները արծաթէ դրամանիշեր կտրեցին եւ «լիվրը» անունը տուին անոնց:

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

Բոլոր ներկաներուն ուշադրութեան առարկան է Լասընէր եւ այդ բանը անսահման հպարտութեամբ մը կ'ոռոգէ անոր կուրծքը: Ամբողջ դատավարութեան ընթացքին սակաւախօս է իր մասին, բայց երբ հարցը կը դառնայ իր մեղսակիցներուն մասին, կը խօսի անընդհատ, ծանրացնել ջանալով անոնց յանցանքը, մտադրած ըլլալով իրենին հետ կորսնցնելու համար նաեւ անոնց գլուխները:

Ահաւոր մենամարտ մը կը սկսի իր, Ավրիլի եւ Մարթէնի միջեւ, կատաղի պայքար մը որուն անցքը սարսուռով կը համակէ ներկաները: Ընդհանուր դատախազի մօրթին մէջ մտնելով, Լասընէր մէկիկ մէկիկ կը ջանայ չքացնել եւ փոշիի վերածել իր մեղսակիցներուն եւ անոնց փաստաբաններուն պաշտպանութեան բոլոր փորձերը, անոնց դէմ հանելով անհերքելի եւ անվիճելի փաստարկութիւններ: Եւ ամէն անգամ որ իր հակառակորդներուն ձայները ի դերեւ կը հանէ, Լասընէր կ'արձակէ սադայէլական ծիծաղ մը, որուն արձագանգը սառոյցի նման կը թափանցէ ունկնդիրներու հոգիներէն ներս:

Ընդհանուր դատախազին ամբաստանութեան խօսքէն եւ պաշտպան փաստաբաններու պաշտպանողականներէն ետք, ատեանը կ'արձակէ իր վճիռը:

Ֆրանսուա Մարթէն կ'ազատէ իր գլուխը, դատապարտուելով մշտնջենական բերդարգելութեան, մինչ Լասընէր եւ Ավրիլ կը դատապարտուին մահուան:

— Իմ կեանքիս աւելի արժէք չեմ տար — կը յայտարարէ Լասընէր վճիռէն ետք — որքան պիտի տայի քսան սունդ դրամի մը: Ֆրանսուան ազատեց իր գլուխը. ափսոս, բայց ոչինչ, երկար ժամանակի համար չէ... Գալով Ավրիլին, զիս կը մեղադրէ զինքը ոտրիկանութեան մատնած ըլլալու մեղքով... Պարզապէս անհեթեթ բան մը: Ես բան մը չեմ պահանջած ու բան մըն ալ չեմ ստացած: Բայց ի՞նչը, իրաւունք չունի՞մ արդեօք հարցնելու թէ ինք որքա՛ն ստացաւ զիս մատնելու համար: Մնաց որ, եթէ մեր երկու գլուխները հաւասար գինով վաճառքի հանուէին, կորսնցնողը ես պիտի ըլլայի, որովհետեւ պէտք է ընդունիլ որ իմինս աւելի կ'արժէ քան իր գլուխը... կերպասը՝ նոյնը չէ...

Մինչեւ վճռաբեկ ատեանին կողմէ մահապարտներուն խնդրանքին մերժումը, 26 Նոյեմբեր, եւ մինչեւ մահավճիռին գործադրութիւնը՝ 9 Յունուար 1836, Լասընէր առարկայ կ'ըլլայ արտակարգ հետաքրքրութեան: Ձեռքէ ձեռք կը խլուին իր ստորագրութիւնները, նկարները, եւ բերնէ բերան կը շրջին իր խօսքերը: Եւ օր մը, ինքն է որ գժգոհութիւն կը յայտնէ ոստիկանութեան վերատեսուչ՝ Հիւքէի:

— Ո՛չ, պարոն Վերատեսուչ, կ'ըսէ անոր, ես մարդոց տրամադրութեան տակ չեմ կրնար ըլլալ: Օրէնքին առջեւ հաշիւ տալու պարտաւոր էի, արդարութիւնը հարուածեց զիս: Բանտը զիս փոխակերպած էր, դատապարտութիւնս զիս մաքրագործեց: Ես այլեւս ոճիրներու եւ կողոպուտներու Լասընէրը չեմ, ես մի անմեղ Լասընէրը չեմ. այլ դարձած եմ հիմա այլեւս՝ Պարոն Լասընէր...

Եւ նոյն գիշերն իսկ, կարծես կատարելագործուած մարտահրաւէր մը կարդալու միտումով, կը գրէ հետեւեալ քառեակը.

Ողջո՜յն, ո՜վ կառափնատ, վերջնական բաւութիւն,
Վերջին յօդուածը օրէնքին,
Դուն, որ կը խլես մարդը՝ մարդէն ոճիրէն,
Եւ կը դարձնես զայն մաքրուած
Դո՛ւն, ոչնչութեան մէջ,
Իմ յոյսս ես, իմ հաւատքս...

(7 – Շար.)

8րդ դարուն, Անգլեւսաքսոն Բրիտանիոյ հիմնական դրամանիշը սթերլինն էր, որ զուտ արծաթէ պատրաստուած լիպրային մէկ 240 երորդ մասին հաւասար էր: Որով այդ շրջանին արծաթեայ լիպրայի մը կը համապատասխանէր 240 դրամանիշ, որ կը կոչուէր սթերլինի փաունտ: Այսպէսով հաստատուեցաւ ու-կի (լիր) սթերլին կամ՝ պարզապէս փաունտ անունը:

1718ին, բրիտանական կառավարութիւնը արծաթեայ դրամանիշը փոխարինեց ոսկի դրամանիշով եւ որպէս դրամանշային միաւոր հաստատեց ոսկի սթերլինը, որոշելով որ իւրաքանչիւր սթերլին ոսկի 7,32238 կրամ զուտ ոսկի պիտի պարունակէ:

ՄԱՐՔԸ

Մարքը նախապէս Թանկագին մետաղներ կշռելու համար գործածուող ծանրութեան միաւոր էր եւ նշան կը նշանակէր: Մէկ մարքը 2200 կրամի հաւասար էր, իսկ Ֆրանսայի մէջ՝ 1600 կրամի: Յետագային, գործածուեցաւ իբրեւ ծանրութեան միաւոր եւ աւելի ուշ՝ որպէս դրամանշային միաւոր:

1871էն՝ մարք բառը Գերմանիոյ արծաթեայ դրամանիշին անունն է:

ՖՐԱՆՔԸ

Ֆրանք բառը ծնունդ առած ըլլալ կը կարծուի անունէն այն ոսկի դրամանիշին, որ 1360ին Ֆրանսայի մէջ կտրուեցաւ իբրեւ փրկագին Անգլիացիներու վճարուելու եւ գերի բռնուած Ժան 2րդ Թագաւորը ազատագրելու համար: Այս դրամանիշը կը կոչուէր «ֆրան» (ազատ): Անոր վրայ կային ազատ ասպետի մը եւ գերի Թագաւորին նկարները:

ՖԼՈՐԻՆԸ

Առաջին ֆլորինները հրապարակ հանուեցան 13րդ դարուն Ֆլորենցիոյ մէջ, ուրկէ առաւ իր անունը: Ֆլորինները ոսկիէ պատրաստուած էին: Աւելի վերջ, ֆլորին կոչուեցան նաեւ զանազան երկիրներու ոսկի դրամանիշերը, ինչպէս՝ Վենետիկի, Ժընեւի եւայլն: Ներկայիս, ֆլորինը Հոլանտայի դրամանշային միաւորն է:

ՔՈՒՐՈՆԸ

Քուրոնը քուրոն կոչուեցաւ՝ իր մէկ երեսին վրայ Թագ մը գծուած ըլլալուն պատճառով:

Ներկայիս, Տանըմարքայի, Նորվեկիոյ, Շուէտի եւ Չեխոսլովաքիոյ դրամանիշերը քուրոն կը կոչուին:

ՏԻՆԱՐԸ

Տինարը (տենարիուս) հռովմէական հին դրամանիշի մը անունն էր: Ոչ միայն անցեալի, այլ նաեւ ներկայ պետութեանց դրամանիշերուն տրուած տինար անունը ծնունդ առած է «տենի»էն (տասնական) որովհետեւ, տենարիուսը տասը Ասսար կ'արժէր: Ասսար անագապղինձէ պատրաստուած դրամական միաւոր մըն էր:

Տինարները առաջին անգամ Հռոմի մէջ պատրաստուեցան Քրիստոսէ առաջ 269 թուին: Յետագային տինարներուն մէկ երեսին վրայ աւելցուեցաւ «Յաղթանակ»ը երկձի կառքի վրայ (լատիներէն՝ պիկա) եւ այս լատինական բառէն առաջ եկաւ տինարի ժողովրդական կոչումը Պիկաթթի:

Տենարիուս անունը (ըստ Բիւզանդացիներուն տինար), աւելի ուշ հրապարակ եկաւ ուրիշ երկիրներու մէջ ալ — Գերմանիոյ, Անգլիոյ եւ աւելի վերջ՝ Ֆրանսայի մէջ «տընիէ» անունով, որ տեւեց մինչեւ Շարլըմանի եւ յաջորդներու օրերը:

Իտալիոյ մէջ ալ կար նոյն անունով դրամանիշ, բայց բառը խաթարուած էր եւ կը կոչուէր տենար: Այս բառը այսօր ալ կը գործածուի, սակայն, ընդհանուր առմամբ կը նշանակէ դրամ, ստակ, փող:

1873ին, տինար բառը ներմուծուեցաւ Սերպիա իբրեւ երկրի դրամանշային միաւորի անուն, որ կը գործածուի այսօրուան Եուկոսլաւիոյ մէջ ալ:

Անկախ պետութիւն հռչակուելէ ետք, իրենց դրամանշային միաւորներուն իբրեւ անուն տինար բառը գործածեցին նաեւ Թունուզ, Յորդանան եւ Իրաք, հաւանաբար անոր համար որ, Ապտիւլ Մելիքի ժամանակ, Քրիստոսէ ետք 685ին, Արաբներն ալ ոսկի տինար հրապարակ հանած էին:

ՏՐԱԽՄԻՆ

Տրախմի բառին ստուգաբանութիւնը կուգայ դրաթմէ (առնել, յափշտակել) բայէն եւ կը նշանակէ ափել, այսինքն, ամբողջութիւնը այն առարկաներուն, որ մարդ կրնայ ձեռքով բռնել: Տրուած ըլլալով որ հին դարերուն առեւտուրի դիւրութեան համար որպէս փոխանակութեան միջոց երկաթէ կամ անագապղինձէ մէկ մեթրէն քիչ մեծ ձոյլ կտորներ կը գործածէին ձոյլ տրախմի կը նշանակէին այն բոլոր ձոյլ կտորները, զորս մարդ կրնար բռնել:

Բայց, տրախմի բառը իր ստուգաբանական նշանակութիւնը կորսնցուց եւ դրամանշային միաւորի անուն մնաց անկէ ի վեր, երբ Քրիստոսէ առաջ, 7րդ դարուն, Արգոսի Ֆետոն բռնապետը Էյինայի մէջ, մօտաւորապէս ներկայ մետալեայ դրամանիշին նման դրամանիշեր կտրել տուաւ եւ Արգոսի Հերէոնէն կախեց տրցակ մը ձոյլ կտոր, այսպէսով հասկցնելու համար որ, նոր դրամանիշեր կտրուած էին եւ փոխանակութեան հին միջոցները այլեւս կը նուիրուէին դիցուհիին (այսինքն, շրջաբերութենէ կը քաշուէին, ինչպէս պիտի ըսէինք այսօր):

Նորագոյն Յունաստանի մէջ, տրախմի բառը ներմուծուեցաւ իբրեւ դրամանշային միաւորի անուն 1833 Փետրուար 8ի հրովարտակով:

Ե. ՖՐԱՆԿԻՍՏԱՔԻՍ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝ ՓԱՊԼՕ ՔԱԶԱԼՍԻ ՀԵՏ

Լեւոն Քէշիշեան հետեւեալ շահեկան տեսակցութիւնը ունեցած է Փապլօ Քազալսի հետ, Պէյրութի «Այգ»ին համար:

Սան Խուան, Փորթօ Ռիքօ.— «Տիրան Ալեքսանեան մեծ երաժիշտ մըն էր», ըսաւ սպանացի աշխարհահռչակ Թաւջութակահար Փապլօ Քազալս, բացառիկ տեսակցութեան մը ատեն:

Տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ, Թաւջութակի համաշխարհային համբաւի տէր 85 ամեայ վարպետին հետ, 79 Աթլանթիք Վիւ, Սան Խուանի բնակարանին մէջ, ուրբաթ օր մը՝ Յունիս 1: Քազալս վերջապէս արտօնեց, որ յաջորդ օրը երեք վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունենամ իրեն հետ:

— Երեք վայրկեան, լաւ, կ'ընդունիմ, միայն զինքը պէտք է նկարեմ ալ, կը պնդեմ իր հազիւ 26 տարեկան Փորթօ Ռիքոցի կնոջ:

Քազալս բնաւ լրագրողներու տեսակցութիւն չի տար եւ միշտ կը խուսափի անոնցմէ: Արդ, պաշտօնապէս այս կարգադրութիւնը շատ դժուար եղաւ, գրեթէ բնաւ չյաջողեցայ:

Ուաշինկթընէն, կառավարական հարցերու Ինսթիթիւտը գրած էր Փորթօ Ռիքոյի կառավարութեան, Սթէյթ Տիփարթմէնթին, որպէսզի այս խնդրանքիս գոհացում տրուի:

Երբ Փորթօ Ռիքօ հասայ, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտնեց, թէ շատ դժուար պիտի ըլլայ ինծի գոհացում տալ. «Գրած ենք իրեն, ինչպէս նաեւ Արուեստից Նախարարութեան, սակայն պատասխան չենք ստացած»:

Ճիշդ այս շրջանին ինք Քազալս շատ զբաղած է իր տարեկան փառատօնով, որ կը կոչուի «Քազալս Երաժշտական Փառատօն»:

Կը հանդիպինք Քարիպ Հիլթըն պանդոկին մէջ, ջութակահար Ժիրայր Գանթարճեանին, որ կը նուագէ Քազալս Փառատօնի նուագախումբին մէջ: «Ի՞նչպէս պիտի հանդիպինք Քազալսին», հարց կուտամ:

Արուեստներու սիրահար ու արուեստագէտներու բարեկամ Ռոզա Բուաքերօ կուտայ մեզի Քազալսի հեռաձայնի թիւը: Կը թելադրէ, որ հեռաձայնեմ իր Փորթօ Ռիքոցի կնոջ ու յայտնեմ նպատակս:

Անմիջապէս իսկ կը հեռաձայնեմ Տիկին Քազալսին: Կը պատասխանէ: Կը յայտնեմ նպատակս, ով ըլլալս, թէ ինչո՞ւ կ'ուզեմ անպայման մեծ երաժիշտը տեսնել:

«Լաւ, կը խօսիմ իրեն», կը պատասխանէ Տիկին Քազալս: «Շատ զբաղած է իր փառատօնով, դժուար պիտի ըլլայ»:

Յաջորդ օրը կը հեռաձայնեմ կրկին:

Ոչ մէկ պատասխան:

Կրկին յաջորդ օրը, նորէն ոչ մէկ պատասխան:

«Տեսակցութիւնը երեք վայրկեան ըլլալու է», կը հեռաձայնէ Տիկին Քազալս: «Ժամը 5,30ին եկուր: Քաղաքական հարցումներ պէտք չէ ընէք»:

«Կ'ուզեմ լուսանկարել, կ'արտօնէ՞ք»:

«Զինք նեղելու չէք»:

Յաջորդ օրն իսկ Թաքսի մը նստելով կը հասնիմ մեծ վարպետին գեղեցիկ տունը:

Ներս կը մտնէ Քազալս: Կը ծանօթանամ, ու մեր խօսակցութիւնը զանազան նիւթերու շուրջ կը դառնայ: Միշտ կը նկարեմ զինք ու իր կինը, որուն հետ ամուսնացած է միայն մի քանի տարի առաջ. ան իր աշակերտուհին եղած է: Լաւ թաւջութակահարուհի մըն է:

Կը խօսինք Տիրան Ալեքսանեանի մասին, Ա. Խաչատուրեանի Թաւ Ջութակի քոնչերթոյին մասին, Ժիրայր Գանթարճեանի մասին, ժողովրդական երաժշտութեան կարեւորութեան մասին:

Քաղաքական հարցերու մասին ալ կը խօսինք ու երեք վայրկեանը կէս ժամ կ'ըլլայ...:

Երբ Ֆրանքօ Սպանիան գրաւեց, արուեստագէտ Քազալս հեռացաւ իր հայրենիքէն, յայտարարելով թէ բնաւ Սպանիա պիտի չվերադառնայ՝ այնքան ատեն որ Ֆրանքօ երկիրը կը պահէ իր ձեռքին մէջ: Հեռանալով անցաւ հարաւային Ֆրանսա ու հոն կազմակերպեց Քազալս Փառատօնները, տարիներ շարունակելով այս իր կազմակերպչութիւնը, ու պատերազմէն ետք հաստատուեցաւ այս կղզին, որ իր մօր ծննդավայրն է եղած: Կրկին սկսաւ իր երաժշտական գործունէութիւնը, կազմակերպելով տարեկան Քազալս Փառատօնը, ու աշխարհի լաւագոյն երաժիշտները հոն կը հաւաքուին:

ՏԻՐԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ

«Մենք լաւ բարեկամներ էինք», ըսաւ Քազալս, «ան իրականօրէն մեծ երաժիշտ մըն էր: Իրարու հետ գործակցած էինք աւելի քան քսան տարիներ: Ան շատ ուշիմ ու մեծ արուեստագէտ մըն էր, ինչպէս նաեւ լաւ ուսուցիչ մը: Իր հայկական հեղինակութիւններուն մասին տեղեկութիւններ չունիմ: Ան կարեւոր դասաւորումներ ըրաւ իտալական ու ֆրանսական Թաւ Ջութակի համար»:

Տիրան Ալեքսանեան մեռաւ Նիւ Եորքի մէջ՝ տարիներ առաջ: Գրած է հայկական կտորներ, որոնցմէ մէկը սալի վրայ առնուած է Հերի Զառացեանի կողմէ:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

«Արամ Խաչատուրեանի Թաւ Ջութակի Քոնչերթօն, — ըսաւ Քազալս, լաւ է, բայց ոչ մեծ կտոր մը՝ աւանդական երաժշտութեան դասակարգին»:

Ծանօթ է Ժիրայր Գանթարճեանին, որ կը նուագէ իր Փառատօնին մէջ: Կը հաստատէ թէ տաղանդաւոր ջութակահար մըն է:

Ուրախ է, որ Փորթօ Ռիքոյի կառավարութիւնը կը քաջալերէ երաժշտութիւնը, ծանօթացնելով դասական երաժշտութիւնը ժողովուրդին, հրաւիրելով Ամերիկայէն մեծ նուագախումբեր, որոնք ձրիաբար կը նուագեն կղզիին զանազան քաղաքներուն մէջ, այսպէսով զարգացնելով անոնց ճաշակը՝ դէպի դասականը:

Քազալս կը պնդէ կարեւորութիւնը ժողովրդական երաժշտութեան, ան մշակուելու է ու բոլոր նոր երկիրները մօտենալու են իրենց այս ժողովրդական երաժշտութեան՝ մեծ գուրգուրանքով:

Քազալսի կը յայտնենք, թէ Մարոք Ռապաթի Թղթակիցն ալ ենք եւ կ'ուզենք իր կարծիքը ստանալ մի քանի հարցերու շուրջ, որոնք կապ ունին Սպանիոյ ու Մարոքի հետ: Մարոքի հողամասին վրայ Սպանիա կը շարունակէ պահել մի քանի քաղաքներ, ինչպէս Սիպդա, Մելիչա, Իֆնի ու Ռիօ Տէ Օրօ:

«Զանոնք Մարոքի վերադարձնելու է Սպանիան», կը յայտնէ մեծ արուեստագէտը: Քազալս, որ Ֆրանքոյի քաղաքականութեան թշնամի է, շարունակելով իր խօսքը, կ'աւելցնէ. «Սպանիա այլեւս իրաւունք չունի հոն մնալու: Աշխարհի բոլոր ժողովուրդները իրաւունք ունին ազատագրուելու, ժամանակները այլեւս փոխուած են»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Ահա Աւազակապետը:

Ահա Ներսէս Արծրունին:

Մենք այս համառօտ յիշատակութիւնները ստուար հատորներու մէջ կարող պիտի ըլլայինք ամփոփել, եթէ մանրամասնօրէն նկարագրէինք անոր կեանքին մեծ պատմութիւնը: Բայց թողլով ապագայ սերունդին այդ ճշմարիտ պարտականութիւնը՝ շարունակենք հետեւիլ այն արտակարգ գործունէութեան զոր ցոյց տուաւ իր ծերութեան վերջին տարիներուն իսկ, մինչեւ որ ցուրտ փոս մը եւ սեւ հող մը ծածկեցին զինքը:

Զինակիցներու պետը, ինչպէս տեսանք, բանտին մէջ պահած Թոյնով վերջ տուաւ իր կեանքին: Աւազակապետը խռնուած բազմութեան մէջ կը գտնուէր եւ համոզուած էր տեղի ունենալիք սարսափելի իրականութեան, որովհետեւ այդ Թոյնի սրուակը ինքը յանձնած էր:

Արդ, Աւազակապետը նոյն օրը մեկնեցաւ քաղաքէն դէպի այն գիւղը, ուր պահուած էին Լուսիա եւ Նուրիմէ:

Երկու մանկամարդ աղջիկները դառն անձկութիւնով մը գրկեցին զինքը՝ տաք արցունքներ թափելով անոր ձեռքերուն վրայ:

— Լուսիա, երկու տարի է որ մեր պաշտելի հայրենիքին մէջ կը գտնուինք, ըսաւ Աւազակապետը, բայց հիմա բախտը կը հարկադրէ մեզ ժամանակ մը Թողուլ զայն ու երթալ օտար երկիր մը: Է՜հ, Աստուծոյ կամքով կարելի է շուտով կը վերադառնանք:

— Դէպի ո՞ւր, հայր, հարցուց Լուսիա, որուն աչքը լեցուեցաւ արցունքով:

— Դէպի Պարսկաստան:

— Ի՞նչ կայ այդ երկիրը. գոնէ Ռուսաստան երթայինք այս անգամ, չըլլա՞ր:

— Ռուսաստա՞ն. միեւնոյն բանն են հիմակուան Թուրքիան ու անխիղճ Ռուսաստանը: Մի կարծեր թէ այդ ժողովուրդը քրիստոնեայ անունին տակ պիտի պաշտպանէ մեզ: Ո՛չ, անիկա մութին մէջ լարուած այնպիսի ծուղակներ ունի, ուր ինկող մը չազատիր: Թուրքիա մեր ազգին ճիւղերը կը սղոցէ ու չի նայիր անոր կանաչներուն, իսկ Ռուսիա արմատէն խլելու կ'աշխատի ու բոլոր ուժով կը փորէ, կը պեղէ երբեմն լուռ, երբեմն գոյրացած: Դարձեալ Պարսկաստան, իր դարաւոր յիշատակներով մեզի կապուած, այն երկիրն է ուր աչքերնիս կարող ենք բանալ: Ահա պատճառ մը որ մօտիկ մօտիկ է, անանկ չէ՞, սիրելի Լուսիա:

Տառապանքի օրերու մէջ իր կեանքը հայրենեաց ու ազգին նուիրող մանկամարդ աղջիկը միայն հառաչանք մը հանեց բերնէն ու մրմնջեց.

— Դուն գիտես, հայր: Բայց արդեօք անգամ մըն ալ պիտի չկարենա՞մ պաշտելի Վանականիս շիրիմը տեսնել:

— Ուզածդ թող այդ ըլլայ, ընդհատեց Աւազակապետը: Այս գիշերը յարմար է: Պատրաստ եղիր:

Արդարեւ, գիշերուան ժամը չորսի ատեններ Աւազակապետն ու Լուսիա քաղաքին այն անշուք բայց զոհերով լի գերեզմանատունին մօտեցեր էին ուր Թաղուած էր Վանական:

Մութ էր գիշերը: Բարդ ու փոթորկայոյզ ամպերով ծածկուած էր երկինքը: Սաստիկ հով մը կար որ ծառերու խշրտուքին խառնուելով ահաւոր աղմուկ կը հանէր:

Աւազակապետը գիտէր թէ Վանականի անյիշատակ շիրիմը գերեզմանատան մէկ անկիւնը կը մնար, հասարակաց ուղիին ճիշդ կից. հետեւաբար առաջնորդեց աղջիկը հոն ու ցոյց տուաւ զայն:

(Շար.)

պէս լոկ Մեր Պատրիարքութիւնը մտահոգող հարց, այլ ամբողջ Հայց. Եկեղեցին չահագրգռող խնդիր, որովհետեւ որոշ եկեղեցական սկզբունքի մը վրայ կատարուի յիշատակութիւնը եւ մենք ամէնքս ամենուրեք նոյն ձեւով լսենք մեր Նուիրապետական Աթոռներու յիշատակութիւնը: Ըստ մեզի առիկա պիտի ըլլայ հարցին լաւագոյն լուծումը:

Աւելորդ չենք նկատեր այս առիթով չատ հարեւանցի ակնարկ մը նետել նաեւ Երուսաղէմի եւ Իսթանպուլի Պատրիարքներու միասնաբար յիշատակութեան ծագման մասին, որովհետեւ միտքերը առաւել լուսաբանուին:

Պատմական եւ կանոնական իրողութիւն է որ սկիզբանէ լոկ Ամենայն Հայոց Հայրապետի անունը կը յիշատակուէր Ս. Պատարագի մէջ: Կանոնական այս իրողութիւնը պահուած է ցարդ մեր բոլոր Պատարագամատոյցներու եւ Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռին մէջ: Եօթէն սովորութիւն եղաւ յիշատակել նաեւ թեմին եպիսկոպոսը, գոյգ Պատրիարքութեանց պարագային՝ Պատրիարքները, իւրաքանչիւրը անշուշտ իր իրաւասութեան շրջանակներուն մէջ միայն: Իսկ թէ երբէ՞ն կը սկսի երկու Պատրիարքներուն միասնաբար յիշատակութիւնը, ըստուգապէս յայտնի չէ: Այժմ այս սովորութիւնը կը վերագրուի Յովհաննէս Կոլոտ (1715–1741) մեծանուն Պատրիարքին անձնական տնօրինութեան երբ իր սրտակից եւ գաղափարակից համահարցը, Գրիգոր Շիրվանցին, Շղթայակիր կոչեալ, Պատրիարք ընտրել տուաւ Երուսաղէմի: Անկախաբար այս անհատական տնօրինութենէն, սակայն, Երուսաղէմի Պատրիարքին անուան յիշատակութիւնը Իսթանպուլի Աթոռի եւ թեմերուն մէջ ունէր իր օրինական արդարացումը. որովհետեւ Երուսաղէմի Պատրիարքն ալ, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքին պէս, կ'ընտրուէր մէկ եւ նոյն Ազգային Իշխանութենէն: Արդարեւ Իսթանպուլ նստող այն Երեսփոխանական Ժողովը որ կ'ընտրէր Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը, նոյն ժողովը կ'ընտրէր նաեւ Երուսաղէմի Պատրիարքը: Այս իսկ պատճառով Օսմանեան Կայսրութեան հովանիին ներքեւ ապրող հայ համայնքին համար պատրաստուած Սահմանադրութեան մէջ յատուկ գլուխ կայ այս մասին «Պատրիարք Սրբոյ Երուսաղէմի» մակագրեալ (Յօդ. 17–20, տես նաեւ Յօդ. 61 Գ.): Նման գլխակարգութիւն չկայ, օրինակ Կիլիկիոյ կամ Աղթամարի Կաթողիկոսութեանց մասին, որոնք եւս Օսմ. Կայսրութեան սահմաններուն մէջ կը գտնուէին, որովհետեւ անոնք չէին ընտրուեր միեւնոյն Ազգ. Ընդհանուր Ժողովէն:

Այժմ կացութիւնը փոխուած է Երուսաղէմի Պատրիարքը չընտրուիր այն մարմնի կողմէ որ կ'ընտրէ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը: Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը ունի այժմ իր ուրոյն ընտրական Նոր Օրէնքը: Այս նոր կացութեան առջեւ երկու Պատրիարքութեանց յիշատակութեան հարցը պէտք է դրուի կանոնական նոր սկզբունքներու վրայ, որոնք հաւասարապէս կիրարկելի ըլլան մեր բոլոր եկեղեցիներու կողմէ: Նման որոշում մը կրնայ տալ լոկ յառաջիկային գումարուելիք Ազգ. Եկեղեցական Ժողովը:

Կ'ենթադրենք որ հասկնալ ուզողին համար բաւարար են վերոյիշեալ լուսաբանութիւնները: Իսկ հասկնալ չուզողին կամ չկրցողին համար ունինք լոկ Աւետարանի խօսքը. «Եւ կատարի առ նոսա մարգարէութիւնն Եսայեայ որ ասէ. Լսելով լուիջիք, եւ մի իմասջիք, եւ տեսանելով տեսջիք, եւ մի տեսջիք»:

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ոսկան Այվազեան, Բաբերդի Վարդահան գիւղէն: Կը կարծուի որ Հայաստան կամ Ռումանիա է: Գրել.—

GARABEDIAN
10, Ch. de la Bedoule
LA GAVOTTE (B. du Rh.)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՆՈՒԷՐ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻՆ

Պ. Անէմեան չաքարեղէն բաժնած է օդափոխութեան կայանի բոլոր երախաներուն:

Ոմն (Լիոնէն) 100 Ն. Ֆ. կը նուիրէ կայանին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին՝ հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազգ. ղեկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ ձեռնարկուներ (անթրըփրընէօր) վերարկուի եւ թայյէօրի համար: Շատ խնամուած աշխատանք եւ լուրջ յանձնառութիւն պահանջուած են: Դիմել՝

BLONCO
18, Rue des Petites-Ecuries
PARIS (10e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Սեպտեմբեր 29ին:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ Նոյ. 11ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԵՔ

Բացուած են արձանագրութիւններ 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ռեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին 65րդ տարեդարձը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

ՔԻԻԺ–ԼԷ–ՓԷՆ, Թուլոնի ճամբուն վրայ:

Սեպտ. 9ի կիրակի ամբողջ օրը:

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու՝ վարչութիւնները անյապաղ պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքառները:

Պոմոնէն Խանասորի տօնակատարութեան երթալու համար նախօրօք արձանագրուեցէք Յովհ. Պանտիկեանի, Վազ. Տէր-Վարդանեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մօտ, եւ մեկնումի առաւօտ՝ Սեպտ. 9ին, Պառ տը լա Ռոթոնտ: Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամ 8ին: Վերադարձ երեկոյեան 8ին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն.Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Սուեփանեան, Վենետիկ	9 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն.Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զաղմաղճեան, Պէյրութ	40 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն.Ֆ.
ՉՐՈՑՑ, Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3.50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ	4 Ն.Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն.Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 29 AOUT 1962

38րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9390 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5291

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՐԲԱԳՈՒՄԱՐ ԺՈՂՈՎ

Իսկապէս եկեղեցական-կրօնական ժողովներու տարի է 1962ը:

Դեռ նոր վերջացաւ ոչ-կաթողիկէ եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի կեդրոնական Ցանձնաժողովի համագումարը, որ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ եւ որուն մանրամասնութիւնները հրատարակուեցան Յառաջի մէջ (23, 24, 25 Օգոստոս):

Յառաջիկայ Հոկտեմբերին պիտի գումարուի Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ տիեզերական երկրորդ ժողովը Վատիկանի մէջ, մասնակցութեամբ շուրջ երկու հազար պատգամաւորներու: Վատիկանի առաջին ժողովը տեղի ունեցած էր 1869ին: Այնտեղ է, որ ընդունուած էր Պապի անսխալականութեան վարդապետութիւնը՝ հաւատքի խնդիրներուն մէջ:

Վերջապէս այս տարուան աշնան՝ Սեպտեմբեր 30-Հոկտ. 5՝ Էջմիածնի մէջ պիտի գումարուի «Ազգային-եկեղեցական սրբագումար ժողով», որուն մասնակցելու հրաւիրուած են «մեր Եկեղեցւոյ նուիրապետական Աթոռներու ամենապատիւ սրբազան աթոռակալները, թեմական գերաշնորհ առաջնորդները, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ սրբազան եպիսկոպոսները, ինչպէս եւ թեմերու կողմէ ընտրուած պատգամաւոր ներկայացուցիչները մեր հաւատացեալ ժողովուրդին»:

Այս առթիւ Յուլիս 7 թուակիր եւ համար 444 կոնդակ մը գրած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը վերոյիշեալներուն, յիշելով նաեւ Ազգ.-Եկեղեցական ժողովի օրակարգի հարցերը, բաղկացած եօթը կէտերէ, որոնք են.

ա) Ձեռնադրել Կաթողիկոսի եօթնամեայ գործունէութեան:

բ) Հաշուետուութիւն նիւթական գործունէութեան:

գ) Հայաստ. Եկեղեցւոյ կանոնադրի կազմման հարց:

դ) Ամրապնդում Հայաստ. Եկեղեցւոյ միասնութեան:

ե) Ընտրութիւն գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի եւ Վերստուգիչ Յանձնաժողովի:

զ) Ս. Էջմիածնի յառաջիկայ շինարարական գործունէութեան ծրագիր:

Կոնդակը գրուած է աբեղատիպ աշխարհաբարով եւ ուղղագրութեամբ, ինչ որ յատկանշական երեւոյթ է (միայն «գերագոյն» բառն է, որ «գերագոյն» գրուած է անուշադրութեամբ): Խորհրդային իշխանութիւնները բացառաբար արտօնած են Էջմիածնի դահլիճն, որ ձեռում մը կատարէ բոլշեւիկեան ուղղագրութենէն՝ աւելի դիւրաւ հասկցուելու համար սփիւռքի հաւատացեալներէն:

Նախ քան ժողովին բացումը օրակարգի հարցերը պիտի քննուին «Եպիսկոպոսական խորհրդակցական ժողով»ին կողմէ, որուն պիտի նախագահէ Վազգէն Ա.:

1956ին Գահիրէի մէջ գումարուած «Եպիսկոպոսական ժողով»ին մասին եղած օրինական քննադատութիւնները արդիւնքը մը յանգած են վերջապէս, քանի որ այս անգամ Էջմիածնի մէջ գումարուելիք վրայ խորհրդակցական մակդիր աւելցուած է:

Սրբագումար ժողովի պատեհութենէն օգտուելով, Մայր Աթոռի մէջ հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի Վազգէն Ա.ի գահակալութեան եօթներորդ տարեդարձը (ընտրուած էր 30 Սեպտ. 1955ին): Հոկտ. 7ին ալ Մայր Տաճարին մէջ տեղի պիտի ունենայ Միւռոնօրհնութիւն:

Ազգային-Եկեղեցական սրբագումար ժողովը տեղի պիտի ունենար երեք տարի առաջ, ինչպէս պաշտօնապէս յայտարարուած էր Մայր Աթոռի դիւանին կողմէ:

Այդ առթիւ նաեւ բոլոր թեմերուն ղրկուած էր նոր Սահմանադրութեան մը ծրագիրը, առ ի քննութիւն:

Մենք ալ ժամանակին հրատարակեցինք զայն իբրեւ «Նիւթ պատմութեան համար»:

Չի գիտցուիր թէ ինչ պատճառով տեղի չունեցաւ այն ատեն ծանուցուած ժողովը: Ո՛չ մէկ լուսաբանութիւն տրուեցաւ այդ մասին:

Այժմ կոնդակով վերջնապէս ճշդուած են սրբագումարին թուականն ու օրակարգը: Կարգ մը թեմեր արդէն իսկ ընտրած են իրենց պատգամաւորները, որոնք մեկնումի պատրաստութիւններ կը տեսնեն:

Դեռ առիթ կ'ունենանք խօսելու օրակարգի հարցերուն մասին:

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿՈՂՔԻՆ Է

Կ'ԸՍԷ ՓՈԽ-ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍԸՆ

«Կողք կողքի անցեալին մէջ, կողք կողքի պիտի մնանք ապագային ալ» յայտարարած է Միացեալ Նահանգներու փոխնախագահ՝ Լինտըն Ճոնսըն:

Այս Ամերիկային զօրած է Թուրքիան: Ազատութեան ախոյեա՛ն... եւ այլն, եւայլն:

Ճոնսըն չէշտած է լրագրողներուն, որ «Թուրքիա երբեք չէ վարանած ոչ ՄԱԿի մէջ, ոչ ալ Քորէայի մէջ՝ պաշտպանելու համար ազատութեան դատը»: Ճոնսըն աւելցուցած է նաեւ թէ զինակիցներ են Ատլանտեան Ուխտի մէջ, «յանձնառութիւնները զորս ստանձնած ենք, պիտի պահենք»:

Ճոնսըն ա՛լ բան չգտնելով, շնորհաւորած է Թուրքիան որ վերահաստատած է խորհրդարանական վարչաձեւը (այստեղ Ամերիկացին Թուրքերէն ալ առաջ կ'երթայ որովհետեւ Թուրքերն իրենք գոհ չեն կացութենէն) եւ կ'ըսէ.— «Կը յուսանք որ ձեր կառավարութիւնը ի վիճակի պիտի ըլլայ, արդի Թուրքիոյ աւանդութեան մէջ յառաջդիմելու, դէմ դնելով ձեր երկրին եւ ժողովուրդին տնտեսական եւ ընկերային հարցերուն: Կ'ՈՒԶԵՄ ՎՍՏԱՀԵՑՆԵԼ ՁԵԶ ԹԷ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿՈՂՔԻՆ ԵՆ: (Խմբ.՝ ընդգծումը մեր կողմէ):

Այս պաշտօնական տաւլիսէն զատ, Ճոնսըն իր երկրին բարեկամութեան ապահովութիւնը տուած է ժողովուրդին, բազմաթիւ անգամներ, երբ փողոցներէն կ'անցնէր եւ կ'արժանանար «խանդավառ ընդունելութեան»:

Ի պետս... Ամերիկացւոց, յարգելի Ճոնսընի ուշադրութեան կը յանձնենք թէ եթէ Ամերիկացիք շատ գոհ են Թուրքէն, Թուրքերը այնքան ալ գոհ չեն Ամերիկացիէն: Եւ չինութեան բանուորներու Սենթրքային նախագահը՝ Թահիր Էօզթիւրք հետեւեալ ձեւով կ'արտայայտուի.

— Հակառակ անոր որ մեր նոր Սահմանադրութիւնը ընկերային Պետութեան սկզբունքը հաստատած է, այս սկզբունքը չի գործադրուիր, օտար ընկերութիւններու գլխաւորութեամբ՝ բոլոր գործատէրերը կը շարունակեն իրենց ճնշումները գործաւորին վրայ: Մասնաւորաբար ամերիկեան գործատէրերուն անամօթութիւնը բաժակը կը յորդեցնէ:

«Թուրքիոյ Հանրապետութեան Աշխատանքի նախարարը Պիւլէնտ Էճեւիթ իր անկարողութիւնը խոստովանած է ամերիկեան ընկերութիւններու առջեւ: Քուալիսիոնի կառավարութեան վարչապետը յարգելի Ինէօնիւ մինչ 1954ի ընտրութիւններուն, օտար դրամագլուխը քաջալերելու օրէքին առթիւ կ'ըսէր թէ «Եռ բերել կ'ուզեն ֆափիթիլասիոնները», անպատեհութիւն մը չի տեսներ նոյն օրէնքները այսօր ինք գործադրելու: Պետութեան մայր օրէնքները կ'ոտնակոխուին, անոնց տեղ օտար դրամագլուխը քաջալերեւու օրէնքը կը գործադրուի: Մենք սա իմացնել կ'ուզենք թէ ոչ Թուրքիա գաղթավայր մըն է, ոչ ալ Թուրք բանուորը՝ գերի մը: Միացեալ Նահանգներու հայրենակիցը կամ ընկերութիւնը ըլլալնին ոչ մէկ առանձնաշնորհում կ'ընծայէ իրենց: Ամերիկեան Մորիսըն ընկերութեան մարդիկը անհրեւակայելի եւ ամօթալի խայտառակութիւնները ընելէ չեն քաշուիր երբ պատիժ Թուրք բանուորներուն, ինչպէս՝ անոնց ձեռքերուն վրայ միզել, կիզիչ արեւին տակ պարիկի վրայ նստեցնել եւայլն»:

×

Ճոնսըն մինչեւ հինգշաբթի պիտի մընայ Թուրքիա, ապա՝ Կիպրոս անցնի:

ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՐ ՏԵՍԱԿԷՏԸ ԿԸ ՊԱՐԶԷ

Անտարբեր ժողովուրդ մը կը հետեւի կացութեան եւ աշխատանք ու գործ կը փնտռէ, այս է կարեւորը իրեն համար:

Թիւ 3 վիլլայան, ինչպէս գրեցինք «հոգւով սրտով» Պէն Պելլայի հետ է եւ ուրեմն դէմ՝ Թիւ 4 վիլլայային որ խըստօրէն արտայայտուեցաւ Քաղաքական Բիւրոյին գործունէութեան մասին:

Խիտէր, որ մամուլի ասուլիս մը պիտի տար, ըսել տուաւ թէ հիւանդ է եւ պիտի չկարենայ: Ապահովութիւն տուաւ թէ հիւանդութիւնը դիւանագիտական չէր: Այդ ասուլիսին փոխարէն երկու նամակներ գրած է, մէկը՝ վիլլայա 4ին, միւսը՝ Պուտիաֆին: Երկուքն ալ հրապարակուեցան: Առաջինին մէջ, Խիտէր կը շեշտէ թէ «Ալժէ, երկրին բոլոր գըլխաւոր ազատարկութեանց կեդրոնը, պէտք է կախում ունենայ Քաղաքական Բիւրոյէն: (Ծանօթ է որ 4րդ վիլլայան է որ տէրն է Ալժէի): Կը պահանջէ նաեւ որ վերջ դրուի այն գրաքննութեան զոր 4րդ վիլլայան պարտադրած է Ալժէի ձայնասփիւռի կայանին եւ տեղական մամուլին (այս գրաքննութիւնը վերջացած է արդէն Օգոստ. 25էն ի վեր):

Պուտիաֆին գրած իր նամակին մէջ, Խիտէր կը կրկնէ այն ամբաստանութիւնները զորս ըրած է Թիւ 4 վիլլայայի դէմ: Կ'ամբաստանէ Պուտիաֆը որ զօրավիգ կեցած է անոր եւ ցաւ կը յայտնէ իր հրաժարականին համար «այնպիսի ատեն մը երբ մեր հայրենիքը ազատած օտար բռնակալութենէն, ողբալաշտ վտանգի մը առջեւ կը գտնուի»:

Այս շփոթ կացութեան մէջ, բոլորը մէկ ձեւ գտած են միայն մէջէն ելլելու: Ամէնը իր մամուլի ասուլիսը կը կազմակերպէ, իր տեսակէտը կը պարզէ եւ այս ամբողջը կը հաղորդուի մամուլին միջոցաւ: Մաքս Քլօ կը գրէ Ֆիկառոյի մէջ թէ մէկ կողմը կ'ուրախանայ երբ փարիզեան թերթերը իր ըսածները աւելի մեծ գիրերով տպած ըլլան քան հակառակորդինը: Իրենք ալ իրենց տեղեկութիւնները կ'առնեն մամուլէն: Այսպէս Խիտէր համոզելու համար Պուտիաֆը իր պատճառաբանութիւնները կը քաշէ Լը Մոնտէն...:

Ասկէ զատ մամուլի ասուլիս մըն ալ կուտայ Պելքասէմ Քրիմ, ինչպէս նաեւ թիւ 1, 2, 5 եւ 6 վիլլայաներու զինուորական հրամանատարութիւնը:

× 4րդ վիլլայան կ'ըսէ թէ Քաղաքական Բիւրոյի առեղծած «Դաշնակցային Կոմիտէն» ապօրինի է: Քաղաքական Բիւրոյին իրաւասութեան մէջ միայն մէկ բան կայ՝ ընտրութիւնները պատրաստել:

Քասպահին մէջ խուզարկութիւններ կը կատարուին: Շարքայիններ ձերբակալուած են որովհետեւ վճռած էին հետեւիլ Քաղաքական Բիւրոյին հետեւանքներուն: Նոյնիսկ խօսք եղած է Եասէֆ Սաատին ձերբակալելու:

Մոհամէտ Պուտիաֆ կ'ըսէ թէ տնտեսական այս ծանր կացութեան մէջ պէտք է վերջ տալ տաղնապին:

× Ըստ անգլիական Ռօյթըր գործակալութեան, Ազատագրական Ազգային Բանակի միաւորները Ալժէի վրայ կը քալեն:

ՊՈԼՍՈՅ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻՆ ՏԵՍՈՒՉԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Օգոստ. 25) կը քաղենք հետեւեալ լուրը.—

ՇԱՀԱՆ Ծ. Վ. ՍՎԱՃԵԱՆ ՀՐԱԺԱՐԱԾ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ ՎԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹԵՆԷ

«Երանաշնորհ Խաչատուրեան Պատրիարքի կրկնակ հրաւէրներուն ընդառաջելով, 23 Մարտ 1957 թուականին, որպէս փոխ-Տեսուչ պաշտօնի սկսայ Ս. Խաչ դպրեվանքին մէջ:

«Այդ թուականէն մինչեւ այսօր, իմ համեստ կարողութեամբս եւ կարելիութեան սահմաններուն մէջ՝ ջանացի օգտակար ըլլալ այս կրօնա-կրթական յարկին:

«Բայց այժմ, իմ հերթական այլապէս մաշեցուցիչ ծառայութիւն, բաւական նկատելով, եւ նաեւ նկատի ունենալով ներկայ պայմանները, կը հրաժարիմ Ս. Խաչ դպրեվանքի վերատեսչական պաշտօնէն:

«Այս առիթով յայտնութեան սրտագին մաղթանքներուս հետ, իմ օրհնութիւնները կուտամ դպրեվանքի սիրասուն աշակերտներուս, եւ այս նուիրական հաստատութեան միակ եւ իրական Տիրոջ՝ կըրթասէր ու սիրելի հայ ժողովուրդիս»:

ՇԱՀԱՆ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Մինչ Մարմարա կը բաւականանայ այս հրաժարականը հրատարակելով, Ժամանակ հետեւեալ խորհրդածութիւնը կ'ընէ.

«Հոգ. Շահան Ծ. վրդ.ի այս հրաժարումը, տարակոյս չկայ թէ լուրջ կորուստ մըն է Ս. Խաչ դպրեվանքին համար, որ արդէն այլապէս մատնուած է նիւթական եւ բարոյական դժուարութիւններու: Պաշտօնապէս ոչինչ կ'ըսուի այս հրաժարումի իսկական պատճառին եւ կամ պատճառներուն մասին: Սակայն կը հաւաստուի թէ Շահան Ծ. վրդ. իր ուղղամիտ ընթացքով եւ գիտակից դերքով շատ վեր ու բարձր մնացած է, իր դէմ սարքուած սադրանքներէն»:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Պերլինի մէջ տեղի ունեցաւ երիտասարդ Փեթէր Ֆեխթէրի յուղարկաւորութիւնը: Արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութիւնները չէին արտօնած պատուելի մը ներկայութիւնը եւ աշխարհական մը խօսած է դամբանականը: Ցաւ յայտնած է որ այսքան պարտաճանաչ գործաւոր մը յանկարծ «անհասկնալի պատճառներով» որոշում մը տայ, որ պիտի վճարէր իր կեանքին գնով: Վերջացնելով մարդը բոլոր ներկաներուն «նուաստ եղերական մահ մը մաղթած է»:

ՈՒ ԹԱՆ, Մոսկուայէն ստիպուեցաւ Եալթա երթալ Խրուշչեւի հետ տեսնուելու համար:

ՍՓԻՒՌՔԸ ԵՒ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Սփիւռքի Հայութեան դերագոյն մտահոգութիւնը՝ իր գոյութեան պահպանումն է:

Ցրուած բազմաթիւ եւ բազմազան երկիրներու մէջ, ենթակայ՝ իր բնակած երկիրներու ազդեցութիւններուն, հայ ժողովուրդը կ'աշխատի ապրիլ, ապահով վիճակի մէջ:

Չէ կոհացած իր նիւթական համեմատաբար բարելաւուած վիճակով, զոր ձեռք բերած է ան դժուարութեամբ, անցնող աւելի քան քառասուն տարիներու ընթացքին:

Այժմ, ունի կազմակերպուած կեանք եւ կը մտածէ գոյութեան պահպանման ու զարգացման մասին:

Տարագրութեան մէջ դժուար է ժողովուրդի մը պահպանումը. սակայն Հայը՝ շնորհիւ իր կազմակերպութիւններուն եւ ազգային գիտակցութեան, կը ջանայ պահել իր գոյութիւնը:

Պահպանումի իր միջոցներն են՝ իր ազգային լեզուն, եկեղեցին, քաղաքական կուսակցութիւնները, հայրենիքի զգացումը, իր դատը, եւայլն: Այս միջոցներուն կարգին սակայն, մասնաւոր նշանակութիւն մը ունի գրականութիւնը:

Հակառակ մեր փոքր քանակին եւ տարագրութեան դժուարութիւններուն, ունինք մեր գրականութիւնը, որ նոր արժէքներով կը հարստացնէ մեր ժառանգութիւնը:

Շուրջ մէկ միլիոն Հայութիւն կ'ապրի արտասահմանի մէջ, եւ կը թուի թէ դեռ երկար ատեն պիտի պահէ ան այս թիւը: Ամբողջացումի, ազգապահպանումի ջանք կ'ըլլայ, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ անցած է յոռետեսութեան ու դասալքումի շրջանը: Ունի հայրենիք, որ թէեւ քաղաքական անհարազատ կարգերու տակ, սակայն կը ստեղծագործէ իմացական ու հոգեկան մարզերու մէջ. նուաճումներ կ'ընէ գիտական ու արհեստագիտական դաշտերու վրայ:

Սփիւռքի Հայութիւնը, որ թանկագին մէկ մասն է հայ ժողովուրդին, գոհունակութեամբ կը հետեւի հայրենի ժողովուրդին կեանքին ու գործերուն, այն խոր հաւատքով թէ պիտի գայ օրը, երբ կորսուած ազատութիւնը նորէն ձեռք պիտի բերուի. պիտի խորտակուի բռնակալութիւնը:

Այս նոյն հաւատքով է որ կը զարգացնէ իր կրթական կեանքը, կ'ընդարձակէ դպրոցներու ցանցը, եկեղեցիներ կը կառուցանէ՝ նոյնիսկ չափազանցութեան երթալով:

Այս բոլոր ջանքերուն մէջ ի յայտ եկած թափը միակողմանի եւ, հետեւաբար, անբաւական կը դառնայ եթէ չանդրադառնանք, որ մեր ժողովուրդի պահպանման համար կենսական նշանակութիւն ունի գրականութիւնը:

Բազմաթիւ գաղութներու մէջ, թերթեր, օրաթերթեր ու պարբերականներ ունինք, որոնք կը հրատարակուին մեծ գոհողութեամբ: Կը կարդացուին, սակայն միշտ սահմանափակ թիւով: Միայն հայ թերթն է որ կը հրատարակուի, յաւելեալ գոհողութեամբ: Հայը՝ գիրը, Սայաթ Նովայի բառով «զալամ» սիրող ժողովուրդ է, հետեւաբար մասնաւոր պաշտամունք մը ունի հայ գիրին ու գիրքին հանդէպ: Վկայ՝ Ս. Մեսրոպի 1600 ամեակին առթիւ իր ցոյց տուած խանդավառութիւնը. չմոռնանք սակայն, որ ոչ թերթով եւ ոչ ալ ոգեւորութեամբ կարելի է գտնել փրկութեան լաստը: Գրականութիւնը, առհասարակ, անտեսուած վիճակի մէջ է, եթէ չըսենք լքուած: Ալեւս գիրք ու գեղեցիկ դպրութիւն կարդացող գրեթէ չէ մնացած կամ շատ քիչ: Հարցուցէք գրավաճառներուն եւ դարմանքով ու ցաւով պիտի հաստատէք, թէ շատ աւելի «Երազահան» կամ նման գիրքեր կը փնտռուին, քան պատմական, գրական, քերթողական գործեր: Եւ այս երեւոյթը՝ այն ատեն, երբ հին ու գրասէր սերունդը դեռ կենդանի է եւ գործօն վիճակի մէջ:

Հետաքրքրուեցէք եւ պիտի հաստատուի որ 1000 օրինակով հրատարակուած գործ մը երկար տարիներ պիտի մնայ, մինչեւ որ կէսը գոնէ սպառի: Այս երեւոյթը Սփիւռքի մութ գիծերէն է: Հարիւր հազարներ՝ եկեղեցիներուն համար, սակայն հազիւ քանի մը հազար դպրոցներու համար, իսկ գրականութեան համար՝ շատ աւելի քիչ:

Կ'ուրախանանք որ մեր հայրենիքին մէջ 20–25000 տպաքանակով կը հրատարակուին գիրքերը եւ շուտով կը սպառին: Եզրակացնե՞նք որ Սփիւռքի Հայութիւնը հրաժարած է գրականութենէ եւ ազօթքին ապաստանած...: Շուրջ երկու միլիոն Հայութիւն ունինք հայրենիքի մէջ եւ 20–25.000 օրինակ գիրքը շատ չէ: Սակայն, Սփիւռքի մէկ միլիոնի հասնող Հայութեան համար հազար օրինա՞կը... Ցուսահատական չէ՞ երեւոյթ, երբ նոյն ժողովուրդն է, որ կ'ապրի ազատութեան մէջ:

Չենք ուզեր անդրադառնալ առանձին գաղութներու կեանքին ու գրական հետաքրքրութեան, գիտել տանք սակայն, որ կը թուի թէ գործնական, նիւթապաշտութեան ոգին անտեսումի մատնած է գրական ճաշակը:

Տաղանդի նոյն շնորհները կը շողան մեր հայրենիքին ու արտասահմանի գրողներուն մօտ, այն տարբերութեամբ որ արտասահմանի մէջ աւելի ազատ շունչ կայ եւ աւելի լայն հորիզոն, ինչ որ մեծ առաւելութիւն մըն է:

Անշուշտ, գիտենք թէ հայրենիքի մէջ տիրող իշխանութիւնը կը հովանաւորէ մեր գիրն ու գրականութիւնը, սակայն իր հովանիին հետ կը պարտադրէ նաեւ, յաճախ, իր հրահանգները: Արտասահմանը ազատ է: Բացատրութիւն մը կրնայ ըլլալ այն, որ արտասահմանի Հայութեան պարտաւորութիւններն ու հետաքրքրութիւնները բաժնուած են, կրթական, եկեղեցական, քաղաքական գործունէութեան դաշտերուն վրայ, սակայն ատենն է որ ներդաշնակութիւն հաստատուի այս բոլորին միջեւ, մեր ժողովուրդին պահպանումն ու ծաղկումը ապահովելու համար:

Չմոռնանք միշտ, որ աւելի քան 70 տարի առաջ, 90ական թուականներու մեր սերունդը, իր գրականութեամբ միայն տուաւ դէմքեր, Արփիարեան, Զօհրապ, Հրանդ, Բաշալեան, Շանթ եւ ուրիշներ, որոնք պահեցին մեզ, շարունակելով Հայոց պատմութիւնը՝ իրենց տաղանդով, շնորհներով Մեսրոպի արժանաւոր աշակերտները ըլլալով: Բայց այս դէմքերը չմնացին առանձին. հայ ժողովուրդը միասին էր միշտ:

Այս ներդաշնակութիւնն է որ ստեղծել պէտք է գիտնանք այս մութ օրերուն, մեր լայն հետաքրքրութեամբ ու գիտակցութեամբ:

Երբ կը խօսինք հայ ժողովուրդի տաղանդին ու շնորհներուն մասին, չմոռնանք որ Սփիւռքի մէկ միլիոնը անբաժան մասն է մեր ժողովուրդին:

Եւ յիշենք որ մասնաւոր առաքելութեան մը կոչուած է ան, քաղաքական թէ մշակութային:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՅԱՆՈՒՆ ԿԻՆՕԱՐՈՒԵՍՏԻ ՆՈՐ ՎԵՐԵԼՔԻ

Այս խորագրին տակ անստորագիր յօդուած մը լոյս տեսած է Երեւանի «Գրական Թերթ»ի Օգոստոս 10ի թիւին մէջ:

Յօդուածագիրը նկատի ունենալով Շարժանկարին սահմանուած կարեւոր դերը գաղափարական, գեղարուեստական մարզերուն մէջ, կը գրէ ի մէջ այլոց.—

«Վերջին տասնամեակում Հայֆիլմն արտադրել է թուով ոչ քիչ գեղարուեստական ֆիլմեր, որոնք բարձրացել են համամիութենական պաստառ, իսկ նրանցից մի քանիսը՝ համաշխարհային: Այնպիսի ֆիլմեր, ինչպիսիք են «Պատուի համար», «Սիրտը երգում է», «Երգ առաջին սիրոյ մասին», «Ապրելու համար ծնուածները» եւայլն, որոնք արժանացան հանդիսատեսի եւ մամուլի դրուատանքին, նշանաւորում են մեր ազգային առուեստի վերելքի ճանապարհը:

«Եւ չնայած այդ յաջողութիւններին, պէտք ասել, որ այսօրուայ հանդիսատեսի պահանջը մեր կինօն դեռեւս լրիւ չի բաւարարում: Մեր հանդիսատեսը յաճախ է բարձրաձայն կամ լռելեայն յայտնում իր դժգոհութիւնը Հայֆիլմի այս կամ այն նկարից, եւ այնուամենայնիւ շատ թերութիւններ յամառօրէն շարունակում են գոյութիւն ունենալ»:

Մատնանշելէ վերջ այս իրողութիւնը, յօդուածագիրը կը կարծէ գտած ըլլալ այդ երեւոյթին տուն տուող պատճառները, այսինքն գրողներու եւ բեմադիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող անհանդուրժողական ոգին ու անոր հետեւանք՝ բացասական վէճերը.—

«Այս վէճից, ի հարկէ, ոչ գրողն է շահում, ոչ շարժարուեստի աշխարհը, քանի որ դրութիւնը մնում է անփոփոխ: Վէճն արդէն կրում է դպրոցական բնոյթ եւ դրանից, առաջին հերթին, տուժում է մեր կինօարուեստը: Ինչո՞ւ է գրողը հեռանում կինոյից: Բանն այն է, որ որոշ շարժանկարի աշխատողներ շարժարուեստի շուրջ ստեղծել են խորհրդաւորութեան որոշ ծխածածկոյթ: Իբրեւ թէ, կինօն առանձնայատուկ արուեստ է, բեմադրութիւնը՝ առանձնայատուկ ժանր, եւ քանի որ այդպէս է գրողը հասու չէ մինչեւ անգամ դառնալու բեմադրութեան հեղինակ: Յաճախ կարելի է լսել կինօմատոգրէտի բերանից այսպիսի խօսքեր. «Կինօն համադրական արուեստ է, կապուած գրականութեան, երաժշտութեան, նկարչութեան, դերասանական արուեստի, առաւել տեխնիկայի եւ արդիւնաբերութեան հետ: Գրողը խիստ սահմանափակուած է իր ստեղծագործական շրջանակներում եւ նա չի կարող միանգամից պատրաստի նկարահանութեան արժանի գործ տալ բեմադրիչի ձեռքը»: Այս մտայնութեամբ էլ շարժանկարի աշխատողները՝ բեմադրիչները, խմբագիրները, երբեմն նաեւ նկարողները, ուղղում են սարանը կարող են վերցնել, պրպտել, հազար ու մի թերութիւն գտնել եւ լքել գործը: Բայց զարմանալի է, որ նոյն այդ մերժուած բեմանկարը կարող է տեղն ու տեղը փրկուել, եթէ թւականը հեղինակը համաձայնուի կից հեղինակ ունենալ, յանձին մերժող բեմադրիչի: Ի հարկէ, նման դէպքերում խակական եւ լուրջ արուեստագէտ գրողը կարող է անվերադարձ հեռանալ առուեստի ճէքից: Պարտադիր կրկնակ—հեղինակների այս անտանելի սովորութիւնը շատ բանով է խանգարում մեր կինոյի աշխատանքներին: Բայց հեռացած արուեստագէտ գրողի տեղը մէկը պիտի գրաւի: Եւ ահա այստեղ յայտնւում է ամենուրէք գործող սակաւատաղանդ, յամառ, անխոնջ մերձ—գրական տիպը, որ կարող է գրազուել բոլոր սեռերով, եւ ոչ միայն գրականութեամբ, միայն թէ շահէկան բնագաւառ լինի: Այդ մերձ—գրական տիպը գալիս է եւ Երեւանից, եւ Մոսկուայից, եւ ուրիշ տեղերից ու երկար ժամառ մեքենայութիւններից յետոյ հասնում է իր նպատակին, որին չէր հասել խակական գրողը: Խստութեամբ պէտք դատապարտել այս երեւոյթը: Խստութեամբ պիտի դատապարտել նաեւ այն երեւոյթը, երբ Միութեան այլ ստուդիաներում մերժուած կամ ստուդիաների ծանրաբեռնուածութեան պատճառով յետաձգուած բեմադրութիւնները մեզնում բար սարքւում են հայկական փոխելով աշխարհագրական վայրը եւ հերոսների անունները: Մեր հանդիսատեսը մի քանի անգամ «վայելել է» այդպիսի գործունէութեան դառն պտուղները: Այդպիսի ֆիլմերը, բնականաբար, օրուայ կեանք են ունենում, քանի որ զուրկ են լինում միջավայրի եւ նիւթի ներդաշնակութիւնից, հերոսների եւ նրանց գործողութիւնների համատարածնութիւնից»:

Այնուհետեւ յօդուածագիրը քանի մը թելադրութիւններ կ'ընէ, որոնց շնորհիւ ու անմիջական գործադրութեամբ կը կարծէ որ վերջ կը դրուի հայ շարժանկարի լճացած վիճակին.—

«Շարժանկարի որոշ աշխատողներ ...

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

Մահավճիռին գործադրութենէն մէկ քանի օր առաջ հաշտուած ըլլալով, Լասընէր եւ Ապրիլ՝ Յունուար 6ի գիշերը միասին կը ճաշեն եւ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ախորժակը չի պակսիր իրենց:

Հետեւեալ օրը, 8 Յունուար, արշալոյսին, մահապարտները կը փոխադրուին Պիսէթրի բանտը:

— Առանց գուշակ մը ըլլալու յաւակնութիւնը ունենալու, կ'ըսէ Ապրիլ, կրնամ վստահեցնել թէ վաղը, առաւօտուն կանուխ Լասընէրի եւ իմ գլուխս պիտի իյնան զամբիւղի մը մէջ:

Մինչ իր մեղսակիցը կը յօժարի այցելութիւնը ընդունելու արժանընտիր Աբբա Ալժիպէրի, Լասընէր կը մերժէ ներկայութիւնը Աբբա Մոնթէզի, եւ միշտ, իր սովորական պարծենկոտութեամբ եւ պոռոտախօսութեամբ կը յայտարարէ թէ պիտի յօժարէր ընդունիլ այցելութիւնը միայն ու միայն Նոթր–Տամ աթոռանիստ եկեղեցիին աւագ քարոզիչ համբաւաւոր Աբբայ Լաքորտէրի, եւ սակայն ոչ ոք կը խորհի երթալ ու անհանգիստ ընել մեծանուն աստուածաբանը Լասընէրի նման անհաւատի մը համար:

Վերջապէս կը հասնի վերջին օրուան արշալոյսը:

Լասընէր ամէն ճիգ կը թափէ դիմագրաւելու համար ֆիզիքական թուլութեան մը եւ կը պահէ, գոնէ արտաքուստ, նկարագրի տոկունութիւն մը եւ հանդարտութիւն մը:

— Վիքթոր Հիւկօ, կը յայտարարէ Լասընէր, գրած է գեղեցիկ գիրք մը՝ «Մահապարտի մը վերջին օրը»: Հաստատ համոզուած եմ թէ եթէ ինծի ժամանակ տրուի, կրնամ գրել այնպիսի գիրք մը որ գլէ ու անցնի Վիքթոր Հիւկոյի երկին արժէքն ու համբաւը:

Հինգէն վեց հարիւր հոգի հաւաքուած է կառափնատին շուրս բոլորը, որ շրջապատուած է թագապետական հեծեալ պահակներով:

Կը հասնի մահապարտները փոխադրող կառքը: Առաջին անգամ հոնկէ կ'իջնէ Լասընէր, ընկերակցութեամբ Աբբայ Մոնթէզի, որ ի զուր կը շարունակէ մահապարտին ուղղել կրօնաշունչ ու գգջումի խօսքեր:

Լասընէր հագած է Մոնթորկէօյ փողոցի ոճիրին օրը հագած կապոյտ բաճկոնը եւ իր դէմքը հանդարտ է, սակայն տժգոյն:

Ապրիլ, որ հագած է մահապարտներու յատուկ բաճկոնակն ու տաբատը, իր կարգին կ'իջնէ կառքէն եւ ողջագուրելէ ետք Աբբայ Ալժիպերը, հանդարտ քայլերով կը յառաջանայ դէպի կառափնատ եւ առանց տատանումի բարձրանալով քանի մը աստիճան սանդուխները, ինքզինք կը յանձնէ դահիճին եւ անոր օգնականներուն՝ ըսելով անոնց.

— Հանեցէք տաբատս, կրնայ գիս անհանգիստ ընել...

Որուն Լասընէր, զով եւ տիրական ձայնով մը կը պատասխանէ.

— Մնա՛ս բարով, մնա՛ս բարով...:

Նոյն միջոցին, կառափնատին դանակը կ'իջնէ Ապրիլի գլխուն, մինչ Լասընէր ուշադրութեամբ կը դիտէ այդ գլուխին անկումը՝ զամբիւղին մէջ, ինքզինքին տալով անտարբերութեան երեւոյթ մը:

Աբբայ Մոնթէզ, որուն ուշադրութենէն չի վրիպիր Լասընէրի այս վերջին պոռոտ վերաբերմունքը, կը յարէ.

— Լասընէր, արդեօք աւելորդ ցուցամոլութի՞ւն մըն է այս քու կողմէդ:

Լասընէր չի պատասխաներ: Կարգը իրենն է եկած:

— Բաջութի՛ւն, կը մրմնջէ Աբբան:

Հաստատ քայլերով մահապարտը կը յառաջանայ դէպի կառափնատ, իր գլուխը զետեղելով այն կլորակին մէջ ուրկէ տակաւին կը կաթկթի Ապրիլի արիւնը:

(8 – Շար.)

ՄԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Շաւլ Ակնաւուր Ամերիկա մեկնեցաւ օր։ Նախ Նիւ Եորք պիտի հանդի– հ կարգադրելու համար յառաջիկայ Մարտին Քարնըկի Հոլ տալիք իր երգա– հանդէսին մանրամասնութիւնները, ապա Ֆրանսիսկօ, մասնակցելու համար հրապարակչական տուներու միջազ– գային համագումարին։

Ցետոյ, Շաւլ Ակնաւուր Ջիլի Նիւթոյ ուր կը դարձնէ «Ամերիկայի Անձը» ժապաւէնը։

պատկերացնում նոյնիսկ հայ արուեստի գրականութեան այսօրուայ դրութիւ– նը, չգիտեն այն նորութիւնները, որ կան այդ ասպարէզում։ Իսկ արուեստի եւ գը– րականութեան փաստերին տեղեակ լի– մեծապէս կ'օգնէր կինօաշխատող– ներին՝ Թէկուզ ստեղծագործական որո– ների եւ յղացումների տեսակէտից։ ճշմարիտ է, որ մենք մեր արդի գրակա– նութեան մէջ գտնում ենք շատ Թերու– թիւններ։ Այնուամենայնիւ, այդ գրակա– նութիւնը ստեղծել է մի շարք գործեր արդիական նիւթերով, որոնք կարող էին արժանանալ աւելի մեծ ուշադրութեան։ գրականութեան անդաստանին մէջ կան վէպեր, վիպակներ, պիէսներ, որոնք հիմք կարող են դառնալ լաւորակ բեմա– դրութիւնների համար։

Հայ շարժարուեստի գործիչները գըտ– նըւում են պատասխանատու եւ շատ կա– րեւոր խնդիրների իրագործման առաջ։ Ստեղծագործական առաջ մԹնոլորտի, հին ու նոր կադրերի ընդհանուր օգ– տագործման, աշխատանքային ժրաջա– նութեան պայմաններում նրանք ի վիճա– կի են բարձրացնելու մեր շարժարուեստի հեղինակութիւնը ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ»։

Քննական եւ քննադատական որեւէ մեծացում կրնայ դրական անդրադար– ձումներ ունենալ արուեստի մարզին մէջ։ Հայաստանեան շարժանկարը աւելի քան որեւէ արուեստ, պէտք ունի հիմնական փոփոխութիւններու։ Մեր կարծիքով այդ փոփոխութիւնները կը կատարուին երբ քննադատները աւելի առարկայական ձե– ւով մօտենան մատնանշուած թերիներ– րուն։ «Գրական Թերթ»ին յօդուածը հայ– կական ժապաւէններու պատրաստութեան մէջ գոյութիւն ունեցող կարգ մը ախտա– նշաններ մերկացուցած է, բայց զանց ա– ռած է ուրիշ աւելի կարեւոր ազդակներ, որոնք նուազ դեր չունին Հայաստանեան ժապաւէններու ներկայ տխուր գոյավի– ճակին համար։ Այդ մասին գրած ենք արդէն։ Բայց կ'արժէ կրկին գրել եւ ան– գամ մը եւս պիտի անդրադառնանք պա– տեհ առիթով։

Ա. Փ.

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԱՄԻԿԱ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԱԽԱՏԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ Է

«Միլլիյէթ»ի մէջ Ջեթին Ալթան կը գրէ.—

Մեր մէջ պետութիւնը գիւղի ադայի մը չափ վստահութիւն չէ ներշնչած ժո– ղովուրդին։ Նկատելով որ ժողովուրդը չի վստահիր պետութեան, նոյնիսկ կը խորհի Թէ պետութիւնը իրեն դէմ է, կա– րիք զգացած է ապաստանելու ադային, քուէի ուսուրդին՝ որ կը խոստանայ քան– դել պետութեան հեղինակութիւնը։ Ադան իր մարդը աւելի կը պաշտպանէ քան պե– տութիւնը՝ իր հայրենակիցը։ Քուէի որ– սորդը ժողովուրդին կը ներկայանայ դեմոկ գեղին դառնելով պետութիւնը զոր կ'այլասերէ։

— Ձեզ ժանտարման կը հալածէ, հի– ւանդանոցները չեն ընդունիր ձեզ, մար– դու տեղ չեն դներ ձեզ, բայց եԹէ ինծի քուէ տաք, դուք պիտի հալածէք ժան– տարման, ձեր ուզած հիւանդանոցը պի– տի պառկիք, ամէն տեղ փաշայի պէս պիտի պտըտիք։

Այստեղ, խօսքը ոչ Թէ ժողովրդա– յին պետութիւն հիմնել, այլ կողմնակ– ցութեան քաղաքականութեան քուէ որ– սողները պետութեան մէջ առանձնա– շնորհեալ դասակարգին ներմուծելու խօսքն է։

Ժողովուրդին պետութիւնը հիմնելուն եւ պետութեան մէջ առանձնաշնորհեալ ըլլալուն տարբերութիւնը ժողովուրդը չի հասկնար։ Որով զօրավիգ կ'ըլլայ ոչ Թէ անոր որ պիտի փոխէ պետութիւնը, այլ անոր՝ որ առանձնաշնորհում պիտի ապահովէ։ Եւ որովհետեւ բոլորին կարե– լի չէ նոյն առանձնաշնորհումը ապահո– վել, երկիրը կը քայքայուի, կուսակցու– թիւնները իրար կ'անցնին, անհատները ապրելիկ մարդոց եսեւէն կ'երթան։

Մեր մօտ ոչ գիտութեան կոթնող, դա– սակարգերէ վերիվեր պետութիւն մը կայ ոչ ալ պատութիւն մը, որ արտօնէ դա– սակարգային պայքարը։ Կ'ուզէք ռամկա– վարութիւն, կ'ուզէք սոկալապետու– թիւն, կ'ուզէք արեւելեան Փաշիսմ կոչե– ցէք մեր վարչաձեւը ամենանախնական աւատապետութիւն մըն է։ Իմաստի տե– սակէտով գրեԹէ նոյն բանն են՝ պետու– թիւնը ձեռք անցընելու համար կուսակ– ցութիւններու միջեւ մղուած պայքարը, կամ հին ատենուան իշխաններու միջեւ կռիւը՝ դահը ձեռք անցընելու նպատա– կով։ Ասոր պատճառը այն է որ այսօր– ուան կարգերով Թուրքիոյ մէջ գրեԹէ

ՊԷՏՔ Է ԳԻՏՆԱՔ ԹԷ...

Ամերիկացի գիտնականի մը համա– ձայն, կարգ մը Թռչուններ կը կարմրին՝ մարդոց նման։ Գիտնականը կ'ըսէ Թէ Պրազիլի մէջ կան կարգ մը Թութակներ, որոնք կը կարմրին՝ երբ բարկանան։ Ամերիկայի մէջ ալ կան կարգ մը Թռ– չուններ, որ բոյն շինելու ատեն, իրենց պոչին երկու կողմերէն դուրս կը հանեն գրպանի նմանող երկու տոպրակներ, ո– րոնց մէջ կարմիր հեղուկ մը կայ։ Այդ հեղուկը կը գործածեն իրենց բոյնին արտաքին մասը ներկելու համար։ Երբ բոյնը շինուի լմննայ՝ այդ գրպանները կ'անհետանան։

×

Ամէնէն արագաԹռիչ Թռչունը ծիծեռ– նակն է, որ ժամական 105 քիլոմեԹր ա– րագութեամբ կը Թռչի։ Երկրորդ կուգայ Թըթռասար ադաւնին, երրորդ՝ փասիա– նը, որ ժամական 62 քիլոմեԹր արագու– Թեամբ կը սուրայ։ Չորրորդ տեղը կը գրաւէ ադաւը, որ ժամանական 41 քի– լոմեԹր արագութեամբ կը Թռչի։

անկարելի է հանդիստ ապրիլ առանց ժո– ղովուրդը չահագործելու։

Կը պատմ. «Վստահեցէք պետու– Թեան»։

Ի՞նչպէս վստահինք։ Պետութիւնը խը– նայողութեան պարտաթուղթ անունով տարօրինակ տուրք մը կը դնէ՝ հինգ տարի վերջ վճարելու պայմանով։ Պե– տութիւնը 5 տարիէն ի՞նչպէս պիտի վե– րականգնի եւ վճարէ այդ տուրքը։ Մնաց որ, պետութիւնը իր գանձած դրամին փոխարէն յանձնած պարտաթուղթերը ի՞նք անգամ չընդունիր որեւէ պաշտօնա– կան վճարումի ատեն։ ԵԹէ այդ պար– տաթուղթերը արժէք մը կը ներկայա– ցնեն։ ինչո՞ւ այժմէն իբր դրամ չեն ըն– դունիր պաշտօնական վճարումներու մէջ։

ԵԹէ վարչաձեւը խնայէս բաց վար– չաձեւ մըն է, ինչո՞ւ հանրային կարծի– քին չի յայտնուիր արտասահմանի մէջ պաշտօն ստանձնող անձերուն ստացած դրամները։

Երկրին մէջ՝ մեծ հողատէրերը տասնորդ տուրք չեն վճարեր։ Երկրէն դուրս, ի– րենց գործը յարմարցնողները հնդիկ աս– ձայի կեանք կը վարեն։ Ցետոյ աղքատ ժողովուրդը իր զաւակներուն հացի դրա– մը կը վճարէ պարտաթուղթի կտրոններու գոր ձեռքը կուտան։ Ասոր անունն ալ ռամկավարութիւն կը կոչենք։

Քաղաքական եւ տնտեսական տեւնպէ– յիները ընտանեկան անդամներուն կը գոհենք ապդ մը, անընդհատ կը ստենք իրարու եւ բնաւ չենք ամչնար ասկէ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Նիսի մէջ տօնուեցաւ Հերոսներու Օրը, Խանասորի արշաւանքին տարեդարձին առԹիւ, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Գէորգ Չաւուշ» խում– բին։

Նիսի մեր գաղութէն բազմութիւն մը, ինչպէս նաեւ արձակուրդի եկած հայրե– նակիցներ փութացած էին Մոնպոռոն, ի– րենց յարգանքի տուրքը բերելու մեր հե– րոսներուն։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Գէորգ Չա– վուշ» խումբը օգտուելով Նոր Սերունդի բանակումի ներկայութենէն, հրաւէր ուղղած էր վարիչներուն որպէսզի Նոր Սերունդի երիտասարդներուն հետ ներ– կայ ըլլան տօնակատարութեան։ Հրաւէ– րին ընդառաջելով վարիչները գլխաւո– րութեամբ ընկ. Նուպար Նիկողոսեանի եւ ծանօԹ խմբավար ընկ. Կարպիս Աֆ– րիկեանի, երիտասարդներու մեծ խում– բով մը եկան եւ իրենց երգերով, պարե– րով եւ արտասանութիւններով խանդա– վառ մասնակցութիւն բերին։

Նախագահ ընկ. Գարեգին Գէորգեանի տպաւորիչ բացման խօսքէն ետք, Օր. Շաքէ Պէնկեան երգեց «Օտար եւ ամեհի ճամբէքի վրայ» եւ ժողովուրդին փափա– քին վրայ երկրորդ երգ մը՝ «Երեւանի սիրուն աղջիկ», որ նոյնպէս երկարատեւ ծափեր խլեց ներկաներէն։ Օր. Անժէլ Շալճեան (Պարսկաստանէն) խորունկ ապրումով արտասանեց Սարմէնի «Արա– րատը»։ «Հին օրհնութիւնը» արտասան– ուեցաւ Նոր Սերնդական Մասիսի կողմէ, իսկ Օր. Նիլտա Գասպարեան (Նիսէն) եր– կու յաջորդական երգերով արժանացաւ ներկաներու բուռն ծափերուն։ Նոր Սե– րունդի Մարսէյլի պարախումբը իր հայ– կական պարերով անմոռանալի յիշատակ մը ձգեց տօնակատարութեան մասնակ– ցողներուն աչքերուն եւ սրտերուն մէջ։

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր ընկ. Կ. Մեհեան, որուն ճառը խոր տպաւորու– Թիւն ձգեց ներկաներուն վրայ։

Բեմ հրաւիրուեցաւ նաեւ «Բազին»ի խմբագիրներէն Պ. Սնապեան, որու ճառը ջերմապէս գնահատուեցաւ հանդիսական– ներուն կողմէ։

Հանդէսին պաշտօնական բաժնէն ետք, աճուրդի դրուեցաւ ափսէ մը Թերթա– նուշ, որմէ գոյացաւ շուրջ 50.000 Փ.։ Շահեցան Տէր եւ Տիկ. Քարախանեան եւ զայն նուիրեցին ներկայ Նոր Սերնդա– կաններուն։

Ազգային եւ յեղափոխական երգերը շարունակուեցան մինչեւ երեկոյեան ուշ ատեն, ու ժողովուրդը մեկնեցաւ խոր գոհունակութեամբ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ԱԽԱՉԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

— Ահա՛ հայրենեաց ու ազգին համար գոհուող մեծ մարդուն անյիշատակ շիրի– մը, մրմնջեց Աւազակապետ։

Լուսին ինկաւ այդ ցուրտ հողին վրայ, երկնց ու սկսաւ համբուրել։

Ու իր կարօտալի արցունքները Թափե– լ ետք հեծկլտալով բաժնուեցաւ։

Հեռեւեալ գիշերը գաղտնի ճամբայով Պարսկաստան անցաւ Աւազակապետ՝ Նուրիմէն եւ Լուսիան հետը առած։

Պարսկաստանի մէջ անծանօԹ մնաց ա– միսներ ու հեռացած իր ով ըլլալը։ Քիչ ժամանակէն Թաւրիզ աղջիկները բարի ծանուցի մը պաշտպանութեան ներքեւ, եւ ինքը Հայոց Հայրիկին մօտ գնաց։

Ծեքը ու ճաշակաւոր կահ կարասին– րով լի վեհարանին մէջ նստած էր Հա– յոց Հայրիկը։ Անոր բարձր հասակը կը– քած չէր. անոր մեծ ու վեհ ճակատին վրայ կնճիռներ չկային. անոր աչքերէն կը ցոլային մարդու հոգին փոԹորկող բոց մը եւ արտակարգ ցնցում մը։ Անիկա իր յաղԹ ու պարԹեւ մարմնոյն ներքեւ պահած էր երիտասարդական կորովի սիրտ մը եւ վսեմ հոգի մը՝ ճառագայԹ– ուած պաշտեցումի մը բովանդակ երե– ւոյԹով։ Կը նայէ՞ր Թէ կ'երազէր. ահա իր նայուածքը։ Ջինջափառ մազերը ոչ Թէ ծերութեան նշան մը կ'արտայայ– տէին, այլ վեհութիւն մը եւ կը պատկե– րացնէին անոր կերպարանքին վրայ։

Աւազակապետ կեցաւ ու դիտեց։

Կ'ըսեն Թէ մեծ մարդիկ երբ իրարու կը հանդիպին, անոնց նայուածքները հո– գիի խորութենէն կ'անցնին՝ ելեկտրական ուժգին հոսանքներու պէս։

Այդպէս՝ երկու մեծ մարդեր էին Հա– յոց Հայրիկը ու Աւազակապետը։

Մին մեծ էր իր խօսքին, իսկ միւսը իր գործունէութեան մէջ։

Ու Աւազակապետը՝ սքանչացումի մը վերացնող վեհութեան մէջ՝ մօտեցաւ Հայոց Հայրիկին եւ մրմնջեց.

— Ծառայ եմ, Վեհափառ։

— Աստուած օրհնէ, զաւակս, պատաս– խանեց Հայոց Հայրիկը գէմը կեցող հը– կայ մարդուն նայելով։ Ո՞ր տեղացի ես։

— Ծառայ Վանեցի է։

— Վանեցի՞։

— Այո՛։

— Քաղաքացի՞

— Ոչ։

— Հայա՞։

— Մօտիկ գիւղերէն եմ։

— Աղէկ, նո՞ր եկած ես։

— Ամիս մը չկայ։

— Ի՞նչպէս է երկիրը։

— Մի՛ հարցնէք, այնքան Թշուառ է ժողովուրդը որ իր աւերակներուն մէջ անգամ տեղ չունի Թաղելու։

— Գիտեմ, զաւակս, գիտեմ, ժողո– վուրդիս Թշուառութեան չափը անցաւ։ Աստուած ինք գԹայ։

— Բայց, Վեհափառ, սա քրիստոնեայ կառավարութիւնները ի՞նչ կ'ըսեն, ի՞նչ տրամադրութեան մէջ են. արդեօք պիտի Թողո՞ւն որ ժողովուրդ մը արեան լիճե– րուն մէջ խեղդուի։

Մթին, գիշերուան խաւարին պէս մը– Թին ստուեր մը պատկերացաւ Հայոց Հայրիկին շրԹանց վրայ, եւ անոր մեծ ու վեհ աչքերուն մէջ արցունքը շողաց գառնութեան ու կսկիծի մը բովանդակ երեւոյԹով։

— Դուք յոյսերնիդ կորեցէք սա քրիս– տոնեայ անունին ներքեւ ծածկուած կա– ռավարութիւններէն, չէտեց Վեհափա– ռը՝ տեղէն ելլելով։ Անոնք բոլորնիները կը նմանին, զաւակս, գիւղներով կը սը– նանին։ Վերը՝ Աստուած, վարը ձեր անձ– նուիրութեան նայեցէք, եւ Թէ ալ օտարը միշտ օտար է։

— Մեր անձնուիրութիւնը ի՞նչ կարող է ընել բռնապետական ահեղ ուժի մը դէմ, ընդհատեց Աւազակապետը, չէ՞ որ մինչեւ Աստուծոյ տունը մարդուս մարդ պէտք է։

— Աստուած մեծ է։ Գիտցէք Թէ հոսող կաԹիլ կաԹիլ ջուրը լերան ապառաժը կը ծակէ, եւ փոքրիկ ալիքները ծովի խու– Թերն անգամ կը խորտակեն։ ԵԹէ դուք ձեր անձնուիրութեամբը կաԹիլ մը ջուր մնաք, ձեր անվհատ կամքովը փոքր ալիք մը դառնաք, դարձեալ ժայռը կը ծակէք ու խուԹերը կը խորտակէք։ Բաւական է որ ձեր աչք, ձեր հոգին, ձեր սիրտը չհեռանայ այն պաշտելի երկրէն ուր նը– ւիրական յիշատակներ կան դարերէ ի վեր եւ ուր պահուած է ամբողջ հայ ժո– ղովուրդի գոյութիւնը։

— Ա՛խ, Հայրի՛կ, ճշմարիտ է, հայ ազգը պէտք է իր անձնուիրութեան վրայ գնէ իր յոյսը։ Բայց, ալ ի՛նչ մնաց իրեն, ալ ո՛ր բազուկներուն վստահի։

— Մեր ազգը մեծ մարդեր ունեցած է պատմութեան մէջ։ Ան իր ծայրայեղ Թշուառութենէն ընկճուած ու բնաջինջ եղած չէ այդ մեծ մարդերուն շնորհիւ։ Կեցէ՛ք, արդեօք տեղեկութիւն մը ունի՞ք տեղական ներքին ուժերու մասին։

(Շար.)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն :

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած :

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն :

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

''ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ''

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐ'ՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօբօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի :

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01-72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ոսկան Այվազեան, Բաբերդի Վարզահան գիւղէն : Կը կարծուի որ Հայաստան կամ Ռումանիա է : Գրել.—

GARABEDIAN
10, Ch. de la Bedoule
LA GAVOTTE (B. du Rh.)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ :

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Սեպտեմբեր 29ին :

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր Հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու :

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան' ուսուցիչ Վ. Մխիթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ : Պատանիներու դասաւանդութիւնը' ըստ առաջնոյն' շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին :

Ցատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան :

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին 65րդ տարեդարձը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

ՔԻԻԺ-ԼԷ-ՓԷՆ, Թուլոնի ճամբուն վրայ :

Սեպտ. 9ի կիրակի ամբողջ օրը :

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները անյապաղ պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթօքառները :

Պօմոնէն Խանասորի տօնակատարութեան երթալու համար նախօրօք արձանագրուեցէք Յովհ. Պանտիկեանի, Վաղ. Տէր-Վարդանեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մօտ, եւ մեկնումի առաւօտը' Սեպտ. 9ին, Պառ տը լա Ռոքոնտ : Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամ 8ին : Վերադարձ երեկոյեան 8ին :

ԾԱՆՐԱՆՈՅՑԻ ԱԶԴԵՐ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ' ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ...
ԱՐԵՒԸ երկնքին' ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պալեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ . Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՑՈՐԶԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. Հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. Հատոր 3.50 Ն. Ֆ. Բ. Հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Գ. Մնացեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԾՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI 30 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9391 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5292

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 35 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

1927 Օգոստոս 30ին հեռաւոր Փարիզի մէջ աչքերը յաւիտենութեան կը փակէր Անդրանիկ, հեռո՜ւ հայրենիքէն, զոր ա՛յնքան կը սիրէր եւ որուն ազատագրութեան նուիրած էր իր կեանքի լաւագոյն տարիները:

Ամբողջ քառորդ դար իբրեւ արծիւ սաւառնած էր լեռ ու սար, զէն ի ձեռին, թնդացնելով երկինք ու երկիր, ապաւէն ըլլալով Թրքահայաստանի հսկայ լեռները:

Ծագումով ու զարգացումով համեստ այս հայորդին շնորհիւ իր ընդածին ուժմութեան, ըմբոստ բնաւորութեան եւ յեղափոխական խառնուածքին՝ Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ պիտի գրաւէր բացառիկ դիրք մը եւ պիտի ձգէր անմահ անուն մը:

«Սուրբ անունդ պիտի յիշենք դարէ դար» կ'ըսէ իրեն նուիրուած ժողովրդական երգը, որ բոլոր շրթներուն վրայ է տակաւին, իր մահէն 35 տարի վերջ ալ:

Հայդուկ Անդրանիկի հերոսական հրաշապատում սխրագործութեանց պանծացումն է այդ երգը, որ պիտի երգուի միշտ հայրենատենչ Հայերու կողմէ՝ Սփիւռքի եւ Հայրենիքի մէջ, ինչպէս մեր միւս յեղափոխական – ռազմական երգերը, որոնք մեր անման ու անմահ, անձնուրաց ու քաջամարտիկ հերոսներու փառքը կը հիւսեն:

Անդրանիկ Օզանեան 1866ին ծնած էր արծուերոյն Շապին–Գարահիսարի մէջ, որ շատ ուրիշ հերոսներ պիտի պարգեւէր Հայութեան:

Իր ատաղձագործ հօր խոշտանգումը Թուրքի մը կողմէ՝ կը վիրաւորէ արժանապատուութիւնը երիտասարդ Անդրանիկի, որ քանի մը օր վերջ կը լուծէ իր վրէժը:

Վրէժի զգացումը տիրապետող գիծը պիտի ըլլար իր ամբողջ կեանքին:

Աղբիւր Սերոբի սպանիչ Պշարէ Խալիլի գլուխը կտրելով կը տանի Սասուն, սարսափի մատնելով շրջանի ջարդարար եւ աւարառու ցեղախումբերը: Սասունի, Առաքելոց վանքի, Ծովասարի եւ Աղթամարի կռիւները զինքը կը դարձնեն հայ ժողովուրդի ամէնէն սիրուած հերոսը:

Անդրանիկ կը կռուէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ: Եւ իր դիւցազնական քաջագործութիւնները՝ Հայդուկային կռիւներէն սկսեալ մինչեւ կամաւորական զօրագունդերու կանոնաւոր ճակատամարտները կատարած է այդ դրօշի հովանիին տակ:

Առաջին աշխարհամարտի վախճանին իր յեղափոխական – զինուորական գործունէութիւնն ալ վերջ գտած էր: 1920ին Ֆրանս. կառավարութիւնը Պատուոյ Լեգէոնի խաչ տուաւ իրեն:

1922ի վերջերուն ամուսնացաւ Փարիզի մէջ: Կնքահայրն էր Պօղոս Նուպար: Սակաւաթիւ հարսնեւորներուն մէջ աչքի կը զարնէին խումբ մը դաշնակցական ուսանողներ:

Այնուհետեւ քաշուեցաւ Ամերիկա, ուր անցուց իր փոթորկալից կեանքի վերջին տարիները:

Մահէն հինգ ամիս վերջ մարմինը փոխադրուեցաւ Փարիզ, ուր Հայութիւնը 1928 Յունուար 29ին փառաշուք յուղարկաւորութեամբ մը Փէռ–Լաշէզի գերեզմանատունը առաջնորդեց զայն: Յետոյ ազգային հանգանակութեամբ դամբարան մը կանգնեց իրեն համար:

Ազգային հերոսին վերջին հանգստարանը պէտք է ըլլար ո՛չ թէ Փարիզի գերեզմանատունը, այլ Հայաստանի պանթէոնը:

Արտասահմանի մեր մեծ մեռելներէն միայն Կոմիտաս վարդապետն է, որ արժանացաւ հայրենի հողին մէջ թաղուելու պատիւին:

Իսկ Անդրանիկ, որ ա՛յնքան կռուած էր հայրենի հողի ազատագրութեան համար, տակաւին կը հանգչի օտար աստղերու տակ:

Այժմ որ Ստալիններ ու Բերիաներ չկան, եկած չէ՞ ժամանակը, որ հայ ազգի ազատութեան խորհրդանշան ազգային հերոս Անդրանիկ փոխադրուի Երեւանի պանթէոնը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ԽՕՍԻՆՔ", Կ'ԸՍԷ ՔՐԻՄ

ՊԷՆ ՊԷԼԼԱՅԻ

ԿԸ ԿՐԿՆԷ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Մամուլի իրասուլիսին ընթացքին, Պելգասէմ Քրիմ որ միշտ փոխ–նախագահ է Ա.Հ.Ա.Կ.ի, տեսակ մը կոչ ըրաւ Պէն Պէլլայի, վերջ տալու համար անվերջանալի տարակարծութեանց որ կը բաժնեն Ալժերիան:

Քրիմի համար Ազգ. Ժողովի ընտրութիւնները ցնոր տնօրինութիւն յետաձգելով, Քաղաքական Բիւրոյի Խմբակը փակեց ուրախալի հեռանկարները, որոնց կը սպասէր երկիրը եւ արկածախնդրութեան ճամբան բացաւ: Դատապարտելի կը գտնէ նաեւ կողմնակի կոմիտէներու կազմութիւնը: Ի վիճակի չըլլալով իր պատասխանատուութիւնները ստանձնելու, ամէն բան ուրիշին վրայ կը ձգէ, տնտեսական տագնապը պատրուակ կը բռնէ, եւայլն: Ի՞նչպէս հոս հասանք, կ'ըսէ Քրիմ եւ կը յիշէ թէ Մարտ 18ին, Էվիանի մէջ համաձայնագիրներ ստորագրած են Ֆրանսայի հետ: Կ'ընդունի թէ այդ համաձայնագիրները կատարեալ չեն, բայց արգելափակուած նախարարները, մանաւանդ Պէն Պէլլա, մտահոգիչ հաշիւներով կը ներկայանան, «աշխարհակալութեան գործակալ» կ'որակեն անոնք որոնք Էվիան գացած են եւ բանակցած: Յետագային եւ մինչ Ա.Հ.Ա.Կ.ը վաւերացուցած էր Մոսթեֆայ–Սիւզինի համաձայնութիւնները, անոնց դէմ կը խօսուի:

Քրիմ ուրիշ բաներ ալ կը պատմէ: Կ'ըսէ թէ Պէն Պէլլա, Պիթաթ եւ Խիտէր խուժանավարութեան մթնոլորտի մը մէջ, Ազգ. Յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդի արտակարգ նիստ մը գումարել կուտան Թրիփոլի, նոր ղեկավարութիւն մը պարտադրելու համար: Կ'ըսեն թէ քուէարկութիւն եղած է հոն ինչ որ երբեք չէ եղած:

Պահպանելու համար հայրենիքի միասնականութիւնը, Ա.Հ.Ա.Կ.ը Օգոստ. 2ին ընդունեցաւ Թլեմսէնի մէջ հռչակուած խմբակը իբրեւ Առժամեայ Գործադիր Մարմին, ամսուան մը համար: Քրիմ կ'ըսէ նաեւ թէ նախապէս ընդդիմացած էին Ազատագրական Բանակի վերակազմութեան զոր այսօր անհրաժեշտ կը նկատեն: Իրականին մէջ, Քրիմի համար, Պէն Պէլլայի խմբակին ծրագիրը յստակ է.— Ջնջել միլլայաները Ա.Հ.Ա.Կ.ը ջնջելէ ետք եւ ճամբայ մը պատրաստել դէպի անձնական իշխանութիւն, մենատիրութիւն: Ազգին միասնականութիւնը նորէն վտանգուած է, երկիրը առանց ղեկավարութեան է, տնտեսական տագնապը կ'երկարի, անգործութիւնը եւ թշուառութիւնը կը ծանրանան: Ժողովուրդը կրկին մտահոգ է: Եւ Քրիմ կ'ըսէ թէ ի՞նչ պէտք է ընել: Իրագործել ժողովուրդին միասնականութիւնը, հաստատել պետութեան հիմերը ինչ որ լուծումներ են տնտեսական եւ ընկերային հարցերուն համար: Ասիկա մէկ մարդու գործ չէ ո՛չ ալ խմբակի մը այլ՝ ամբողջ ժողովուրդին, բոլոր շարքերուն, բոլոր քաղաքներուն: Ուրեմն կ'եզրակացնէ Քրիմ, նստինք խօսինք: Արտօնուած միակ վճարանութիւնը եղբայրական վրոյցն է ոչ բռնի ուժը:

Անդին սակայն 1, 2, 5 եւ 6 վիլլայաներու հրամանատարութիւնը իր կարգին մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարած է թէ իրենց բոլոր միջոցները Քաղաքական Բիւրոյի տրամադրութեան տակ են կարգը վերահաստատելու համար:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ
(Յուշարձան ի Փէռ–Լաշէզ)

ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԸ

«Մահս ցաւ չէ ինձ համար. կը մեռնիմ գործս կիսատ ձգած: Կը ցաւիմ որ Թուրքերը պիտի ուրախանան»

×

ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՄՔԸ

«Եթէ թոյլ չտան մարմինս, գէթ մատներէս մէկը կտրեցէք՝ Հայաստան ղրկեցէք»

× Փարիզի մէջ Ֆարէս եւ Ժոքս ֆրանքօ-ալժերական 10 համաձայնագրեր ստորագրեցին որոնք նախատեսուած էին Էվիանի մէջ:

Ասոնք կը վերաբերին ելմտական, Սահարայի, թեքնիք եւ մշակութային գործակցութեան:

× Ֆիկարօ գրաւուեցաւ առջի օր Ալժէրի մէջ, Սերժ Պրումպերժէի յօդուածաշարքին պատճառաւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲ ՄԻԱՑԵԱԼ Հանրապետութիւնը չկարենալով ձեռք ձգել Սուրիոյ դատապարտումը, հեռացաւ Արաբական Լիկայէն: Ծանօթ է որ Լիկան ժողովի նստած էր՝ Շթօրա քննելու համար սուրիական բողոքը Նասրի դէմ: Եգիպտոս վերջնագիրով մը ներկայացաւ այդ ժողովին, պայման դնելով որ Սուրիա դատապարտուի, հակառակ պարագային «կը ձգեմ կ'երթամ» ըսած էր, այդպէս ալ ըրաւ: Արդէն մահամերձ այս կազմակերպութիւնը հիմնուած էր Բ. աշխարհամարտի վաղորդայնին, Ֆարուքի կողմէ, 1945 Մարտ 22ին: Այն ատեն 5 պետութիւններ անդամ էին՝ Եգիպտոս, Իրաք, Յորդանան, Սուրիա եւ Լիբանան:

ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ եւ Ամերիկացիք առաջարկեցին հիւլէական փորձերը դադրեցնել, առանց հակակշռի, ջուրին տակ, օդին մէջ եւ անջրպետին մէջ: Ռուսերը առանց վերջնականապէս մերժելու, վերապահ դիրք մը բռնեցին, բաց դուռ մը ձգելով:

ՄԱՐԻՆԸՐ Բ. ճամբան փոխեց եւ ապահով չի թուիր որ Դեկտեմբեր 14ին Արուսեակի «արուարձանները» հասնի: Ամերիկացիք պիտի փորձեն կրկին չիտակ ճամբու վրայ դնել:

ԻՐԱՔ 497 ուսանողական թոշակներ ստացած է համայնավար երկիրներէ, որուն 420ը Խորհ. Միութենէն:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ պիտի փոխէ իր փառերգը որ Ստալինի գովքը կը հիւսէր: Արդարեւ «ընկերվարական» դառնալէն ետք է միայն որ Պուլկարիա նոր փառերգ մը ունէր որ կ'ըսէր «Թող Լենինի եւ Ստալինի մեծ արեւը լուսաւորէ մեր ճամբան»: Ներկայիս մրցում մը բացուած է նոր փառերգին համար: 12, 6 եւ 4 հազար Ն. Ֆ. պիտի տրուի բնագրին համար, 3 ալ՝ երաժշտութեան: Նոր փառերգը պէտք է փառաբանէ «պուլկար ժողովուրդին հերոսական կռիւները դրամատիրութեան եւ ֆաշիզմի վրայ, իր հայրենասիրութիւնը, իր մեծ սէրը աշխատանքի հանդէպ, իր յաջողութիւնները ընկերվարութեան կառուցման համար, իր անխախտ հաւատքը խաղաղութեան եւ համայնավարութեան յաղթանակին համար»:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը 1 միլիոն 75 հազար սթերլինի վարկ մը բացաւ Յորդանանի: Այս գումարին կէսը կը տրուի իբրեւ օգնութիւն, իսկ միւս կէսը բարգաւաճման ծրագիրներու պիտի սահմանուի:

ԱՆԴՐԱՆԻԿԸ ՔԱՋ...

Հերոսը որ կը թաղուի այսօր (*), այս մէկն ալ, օտար հողի վրայ, ունեցաւ փառքի եւ դառնութեան օրեր:

Փա՛ռք Հայաստանի խստաշունչ սարերուն վրայ, «Իբրեւ արծիւ»: Դառնութիւն՝ քաղաքի մէջ, իբրեւ զէնքը վար դրած մարդ, որ ակռայ կը կճրտէ, գործը կիսատ մնալուն համար:

×

«Թաղումն քաջորդւոյն»:

Տեսակ մը արշաւ, որուն առջեւ զարմանալի չէ որ բազմաթիւ Ֆրանսացիներ կանգ առնէին եւ հարցնէին.

— Ո՞վ է մեռնողը:

Աննախընթաց էր ցոյցը, իր կերպարանքով եւ պատկառանքով: Եւ կ'ուզէինք որ այդպէս ալ մնար: Այսինքն, ուրիշ անգամ չհարկադրուէինք չքեղ այլ օտար պողոտաներու վրայ պտըտցնել մեր մեռելները, Հայաստանի ազատագրական ճամբուն ռահվիրաներն ու ռազմիկները: Քրիստափորը՝ Սոֆիայի մէջ, Զաւարեանը՝ Պոլիս եւ յետոյ Թիֆլիզ, Անդրանիկը՝ Ամերիկա եւ հիմա Փարիզ...

Ամուլ են այս պողոտաները, մեր արցունքին ու հպարտութեան համար: Հայրենիքի հողն է որ կրնայ արդասաւորել երկուքն ալ:

×

Եթէ կ'ուզէք լաւ ճանչնալ մեր ազգային հերոսները, կարդացէք անոնց նուիրուած երգերը: Մանաւանդ լսեցէք երբ կ'երգուին այդ երգերը:

Ամէնէն անտարբեր դէմքն ալ գոյն եւ շեշտ կը ստանայ երգի առաջին տողէն, ինք երգէ թէ ուրիշը:

Արդարեւ, ամէնէն աւելի այդ ժողովրդական երգերն են որ հարազատօրէն կը բնորոշեն, կը խտացնեն բազմաթիւ ռազմիկներու եւ հերոսներու ինքնուրոյն արժանիքները:

Որքան ալ անարուեստ եւ անմշակ ըլլան, յաճախ մանկունակ եւ ուռուցիկ, այդ երգերը կը կազմեն բուն ժողովուրդին մկրտութիւնը:

Եւ ժողովուրդը շատ քիչ անգամ կը սխալի:

Մի՛ հետաքրքրուիք թէ ո՛վ յղացաւ, ո՛վ գրի առաւ այս եւ այն երգը, կամ ո՛վ յարմարցուց եղանակները:

Թերեւս մէկ տունը աս, միւս տունը ան է յղացած կամ երգած:

Հարցը այն է որ՝ երգեր են հիւսուած, ամեհի մարտնչումներու գրոհին մէջ կամ յետոյ, անոնց ներշնչման տակ: Հիւսուած, երգուած եւ ծաւալած են սարէ սար, քաղաքէ քաղաք եւ այժմ՝ աշխարհէ աշխարհ:

Եւ երբ խումբ մը կ'երգէ զանոնք, առանց որեւէ պատրաստութեան կամ նուագարանի, հերոսները ձեր առջեւ կը պատկերանան իրենց ամբողջ կերպարանքով. հողի եւ մարմին կ'առնեն, կ'ըսես՝ ահա կը կռուին, գրոհ կուտան կամ կ'իյնան:

Անդրանիկը քաջ, իւր ընկերներով···

Մկրտութիւնը կատարուած է արդէն, մէկ բառով — «Անդրանիկը քաջ»: Մնացեալը մանրամասնութիւն է:

Բայց բառերու եւ կանչերու սանձարձակ թափքներուն մէջ անգամ, դարձեալ նոյն ոգին է որ կը խօսայ, իբրեւ տրամաբանական եզրակացութիւն.

Երակներիդ անվախ քաջի արիւնը
Չցամաքի մինչ յաւիտեան, Անդրանիկ:

×

Արդարեւ, քաջութիւնը կազմեց Անդրանիկի հիմնական եւ ամէնէն անվիճելի առաքինութիւնը, պատանեկութենէն մինչեւ հասուն տարիքը:

Անշուշտ Անդրանիկը առաջինը չէ, իբրեւ խորհրդանշան եւ մարմնացում հայ ժողովուրդի ռազմական յատկութեանց:

Իրմէ առաջ, իրեն հետ զուգընթաց, ինչպէս իրմէ վերջը, ազատագրական պայքարը երեւան հանած է բազմաթիւ յայտնի եւ անյայտ հերոսներ: Եւ դեռ կրնայ հանել, երբ եղանակները փոխուին, կամ հնչէ ժամը, ճակատագրական պահու մը:

Անդրանիկը ներկայացուցիչն է ամբողջ սերունդի մը, որ այս ժողովուրդին ռազմական առաքինութիւնները հասցուց աննախընթաց բարձունքներու, բազմաթիւ ճակատներու վրայ: Եւ անհնարին պայմաններու մէջ:

Անոնք իրենց տաղանդն ու արիւնը արձանագրեցին դժոխքի մը մէջ, որ իր նմանը չէ ունեցած որեւէ ատեն:

Ժողովուրդը երբ կը հնչեցնէ «Անդրանիկը քաջ», իր ռազմական առաքինութեանց յարութիւնը, վերածնութիւնն է որ կ'ողջունէ, այնքան վճիտ խանդավառութեամբ:

Այդ գիտակցութեամբ ալ, երգը մարմին կ'առնէ, կը դառնայ կենդանի պատկեր: Ու մեր առջեւ կ'ուրուագծուին Սեբոսները, Գէորգ Չաւուշները, Մուրատները, Պետօները, Խեչօները եւ միւսները — ամբողջ պանթէոն մը չարժուն այլ յաւիտենական:

Նախ մեր բազուկը, յետոյ մօսինը, յետոյ խաչը, — կ'ըսէր ուրիշ քաջ մը՝ Քեռին:

Տ·

(*) 1928 Յունուար 29:

Անդրանիկ իր ընկերներուն պէս չնահատակուեցաւ կռուի դաշտին վրայ, սակայն անիկա կը նահատակուէր ամէն օր տեսնելով հայ ժողովուրդին ծով տառապանքը: Անդրանիկ իր մահով դաս մը կուտայ մեզի:

ԱՐՇԱԿ ՉԱՄԱԼԵԱՆ

ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 35 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

(1927 Օգոստոս 30)

Շապին Գարահիսարի բազմաթիւ հերոս զաւակներէն ամէնէն աչքառուն, սիրուածը, ծանօթը, առասպելականը եւ մեծը: Մեծը՝ համազգային չափանիշով ալ: Իր ողջութեան, իր մահէն առաջ՝ երգուած ու փառաբանուած հերոս մը: Աւելի քան կէս դար առաջ, երբ դեռ երիտասարդ էր ու Դաւթի Տան Ծռերուն պէս մէկ ոտքը Սասնոյ սարերուն վրայ էր ու միւսը մի այլ լերան, հայ ժողովուրդը, իր անսխալ բնազդով ճանչցաւ անոր մեծութիւնը ու իր երգերով պանծացուց իր արի զաւակը: Կամեցաւ որ «Հայոց կոյսերը դարնեպսակ հիւսելով հերոսի իր ճակատը պսակեն». որովհետեւ համոզուած էր թէ «կռուի սիրահար» Անդրանիկը, «Դաշնակցական խումբ»ի գլուխն անցած, «գարնան կը սպասէր» կռուի սկսելու համար:

Խե՛ղճ հայ ժողովուրդ: Կուրծքին տակ վրէժի ու դառնութեան ծով մը, իր կրօնական սուրբերուն պէս պաշտամունք ունէր հերոսութեան ու հերոսներու համար: Ահա թէ ինչո՛ւ ան, իր միւս մեծ զաւակներուն՝ Սեբոսի, Գէորգի ու Մուրատի կարգին, բուռն սիրով սիրեց Անդրանիկը, որուն մէջ կը տեսնէր ցեղի վրէժին մարմնացումը...

Ով տեսած չէ գաւառացիին «Մօտ է գարունը, ձիւնով կը բացուի», կամ «Հերոս մանչեց, Սուլթան Թող դողայ» երգելը, բա՛ն չէ տեսած: Չէ տեսած թէ ի՛նչպէս հողին վրայ ծռած ու հող բուրող գիւղացիին դէմքը կը պայծառանար ու ողնայարը կը շտկուէր, աչքերը կը կայծկլտային ու ափը բռունցք կը դառնար, ու ան, ի խորոց սրտի, կը մաղթէր որ հերոսին «երակներուն ազնիւ քաջի արիւնը չցամաքի մինչ յաւիտեան»...

Եթէ կ'ուզէք ազգի մը ապրած օրերուն գոյնը ճանչնալ, իր երգերը ուսումնասիրեցէք: Տասնեւհինգ դար մենք երգեցինք Աստուածածնայ փառքը, օրհներգեցինք Երուսաղէմը, լացինք կոտորածներու կսկիծը եւ պանդխտութեան ցաւը: Դարերով լացինք ու աղօթեցինք, աղօթեցինք ու լացինք՝ մինչեւ որ օր մը դանակը ոսկորին հասաւ եւ ըմբոստութեան սրբազան հուրը կայծկլտալ սկսաւ հոս ու հոն: Այդ օրերէն սկսած նոր եղանակ մտաւ մեր երգերուն մէջ, մարտաշունչ ու առոյգ եղանակ: Հայ շինականը սկսաւ եզները առջին գիւղ եկած պահուն, կամ հարսը ժամէն տուն բերած ժամանակ «համոզուած ենք որ միայն զէնքով կայ Հայուն փրկութիւն» երգել, ու «Իբրեւ Արծիւ»:

«Իբրեւ Արծիւ» Անդրանիկ ըսեր էր, ու Անդրանիկ՝ ցեղին վրէժին ու մարտունակութեան խորհրդանիշն էր:

Անդրանիկ որ հօրը հիւսնի խանութը ձգեց, զէնքը ուսն առաւ, կողէն սուր կախեց ու իր ակնարկն ու քայլերը սարերուն վրայ պտըտցուց թշնամիի հետք որոնելով...

Ու հայ մշակը, խելառ խանդավառութեան մէջ, ծախեց իր սիրելի եզը, զէնք առաւ, ու, կամ ինք գնաց միանալու «Սարերու Ասլան»ին, կամ իր տղան ղրկեց:

Ու տասնեակ տարիներով հայ ժողովուրդի ընտրագոյն զաւակներու արիւնը հոսեցաւ: Յեղափոխութիւնը սուղ գին վճարեց՝ որ օր մը, մարտակամ ոգին տիրացած հայ ժողովուրդը, Սարդարապատի մէջ սուրը քաշէ ու ըսէ թշնամիին.

— Կա՛նգ առ:

×

Լման 35 տարի առաջ Քալիֆորնիայէն քշուած հեռագիր մը գուժեց մահը հայ ժողովուրդի աննման հերոսին ու սգաւոր դարձուց մեզ:

Անդրանիկ մեռաւ պանդխտութեան մէջ ու դեռ իր աճիւնները կը մնան օտար հիւրընկալ հողի ծոցը...:

Հայրենիքէն դուրս կը մնայ այն հերոսը, որ լման երեսուն երեք տարի սուրը պատեանը չդրաւ Հայուն ու իր հայրենիքի թշնամիներուն դէմ: Ու զարմանալի բան, ինկան իր հերոս ու անզուգական ընկերներէն ու զինուորներէն շատեր ու հայրենի դաշտերն ու սարերը կարմիր ներկեցին իրենց արիւնով, ինք կռուէ չփախաւ, ոչ ալ զգուշացաւ տաք տեղերէն, բայց մնաց անխոց ու անսասան՝ մինչեւ որ թշնամին իսկ հաւատաց թէ «Անդրանիկ անխոցելի» էր:

Առաջնորդ ու պետ էր ծնած ան: Իր խօսքը անկաշկանդ, հրամայական. իր ձայնը՝ հզօր ու իշխանական, նոյն ատեն ունէր թովիչ քաղցրութիւն մը՝ որով կախարդած էր իր զինուորները, զինակիցներն ու բոլոր զէնքը լռողները: Անսահման՝ ու պաշտամունքի հասնող վստահութիւն ունէին բոլորը իր հանդէպ: Իր զինակիցներէն Մուրատը, ինքն ալ հսկայ մը մեր յեղափոխութեան պանթէոնին մէջ, այսպէս կը բնորոշէ Գարահիսարցի հերոսը.— «Անդրանիկ աչք ունի, մենք չունինք: Սար ու ձոր կ'անցնինք. ամէն մէկս իր ճամբան կը քալէ, իսկ Անդրանիկը՝ ամէնքիս ճամբան: Մենք անհոգ կ'երթանք, ան կը պրպտէ, կը տեսնէ ամէն քար, ժայռ, փոս ու մացառ. ոչինչ կը փախի իր տեսողութենէն. ու ինչ որ կը տեսնէ մէկ անգամ, բնա՛ւ չի մոռնար. երբ նոյն ճամբէն ետ դառնալու ըլլանք կռուով կամ նահանջով, ան գիտէ թէ մինչեւ ո՛ւր պէտք է քաշուինք, որ սարին, թումբին կամ ժայռին հասնելու համար: Երբ թշնամիին դէմ դիրք որոշէ, մենք գիտենք թէ այդ դիրքը լաւագոյնն է, բնաւ չի սխալուիր: Անդրանիկի համար կռուիլը խաղ է ու պար, Անդրանիկ աչք ունի»:

Իսկ Սեբոս, իր ողջութեան, հոս հնազանդ իր հրամաններուն ենթարկուող Գարահիսարցի նորեկ զինուորին համար ըսած է.

— Այս տղան իմ մահէս վերջ անունս պիտի ունենայ:

Անդրանիկ, ինչպէս ըսինք քիչ վերը, հակառակ միշտ ալ կռուի առաջաւոր դիրքերու վրայ ըլլալուն, բնաւ չէ վիրաւորուած՝ տեղի տալով «անխոցելի» ըլլալու առասպելին:

Ու ո՞վ գիտէ, թերեւս ալ իրապէս անխոցելի էր... Առաքելոց վանքի կռուին, օրինակի համար, ոչ միայն հազարաւոր զինուորներէ պաշարուած ըլլալով հանդերձ, ինք ու իր ընկերները, 22 օրուան դիմադրութենէ մը վերջ անվնաս դուրս ելան, այլեւ՝ զիրենք պաշարող խուժանին ու բանակին վրայ առասպելական ու անտեսանելի ճակներու տպաւորութիւն ձգեցին արդարացի կերպով:

Արդէն ատկէ առաջ ալ ան, նոյնիսկ մեր ժողովուրդին վրայ գերմարդկային ուժով ու կարողութիւններով նուիրուած անձի տպաւորութիւն էր ձգած, ու այդ բաներուն համար սիրելի դառնալով երգուած...:

«Իբրեւ Արծիւ», «Հերոս Մանչեց», «Դաշնակցական Խումբ»...:

Ո՞վ չի գիտեր անոնց շարունակութիւնը եւ ո՞ր հայ տղան կամ մարդը չէ երգած զանոնք...:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

Այդ պահուն կը պատահի սարսռազդեցիկ դէպք մը:

Երեք անգամ դանակը իր վայրէջքի ընթացքին կը կասի, արգելքի մը հանդիպելով, չհասնելով մինչեւ Լասընէրի վիզին:

Լասընէր յուսահատական ճիգեր ի գործ կը դնէ, աչքերը վեր յառելով, դիտելու համար անհարկու դանակը որ ի վերջոյ պիտի անջատէր իր գլուխը:

Երեք անգամուան ձախողանքէն ետքը, մահապարտու կոնջոցով մը, դանակը կ'իջնէ ու Լասընէրի գլուխը կ'երթայ գլորիլ զամբիւղին մէջ, Աւրիլի գլխուն քովիկը:

Այդ միջոցին, համակ սեւազգեստ անձ մը, պատկառելի ու խորհրդաւոր, կը մօտենայ զամբիւղին, կը վերցնէ Լասընէրի արիւնաշաղախ գլուխը, ու կը դիտէ անոր աչքերը...

Եւ այդ պահուն, Լասընէրի աջ աչքը երեք անգամ կը բացուի ու կը գոցուի:

×

Ո՞վ էր այդ մարդը եւ ինչո՞ւ հետաքրքրուած էր Լասընէրի գլուխով:

Այս դէպքը պատահած շրջանին, Ֆրանսացի յայտնի բժիշկ մը կը զբաղէր այն հետախուզութեամբ թէ մարդու մը մարմնէն անջատուած գլուխին մէջ ուղեղը ո՞րքան ատեն կրնար տակաւին պահել իր գործելու եւ դատելու կարողութիւնը:

Այդ բժիշկը, Լասընէրի գլխատումէն երկու օր առաջ, դատական իշխանութիւններէն իր ձեռք բերած մասնաւոր արտօնագրով, կ'երթայ բանտ եւ տեսակցութիւն մը կ'ունենայ մահապարտին հետ:

Բժիշկը հետեւեալ կերպով կը բացատրէ իր այցելութեան նպատակը Լասընէրին.

— Լասընէր, կ'ըսէ բժիշկը, բովանդակ կեանքդ անցուցիր ցեխի եւ ոճիրի մէջ: Մարդկութեան որեւէ օգտակարութիւն չունենալէ ետք, օգտակարութիւն մը չունեցար նաեւ ինքզինքիդ, քանի որ մէկ երկու օրէն անօգուտ կեանքդ վերջ պիտի գտնէ կառափնատին վրայ: Արդ, եթէ կ'ուզես որ գոնէ մահուանդ մէջ օգտակարութիւն մը ունենաս մարդկութեան, ընդունէ քեզի ընելիք առաջարկութիւնս:

— Մտիկ կ'ընեմ ձեզ, Պ. բժիշկ, կը յարէ Լասընէր:

— Գլխատմանդ պահուն ներկայ պիտի ըլլամ, կը շարունակէ բժիշկը: Երբ գլուխդ իյնայ զամբիւղին մէջ, ես պիտի վերցնեմ զայն, եւ եթէ այդ գլուխը տակաւին կը պահէ իր մէջ գիտակցութեան ու դատելու դոյզն կարողութիւն մը, պիտի խնդրեմ որ աջ աչքդ երեք անգամ բանաս ու գոցես...:

Մահապարտը պահ մը շեշտակի կը նայի բժիշկին երեսին: Իր դէմքին վրայ կ'ուրուագծուի այլայլումի եւ շփոթութեան արտայայտութիւն մը: Դէմքը կը ստանայ մահատիպ գոյն մը: Սակայն, շուտով գտնելով իր պաղարիւնութիւնը, ոտքի կ'ելլէ, քանի մը քայլ կ'առնէ իր մահախուցին մէջ, ապա, գլանիկ մը վառելով եւ անոր ծուխը անյագաբար քանի մը անգամ քաշելէ ետք, կուգայ, կը կանգնի բժիշկին առջեւ եւ ամենայն սառնասրտութեամբ կը պատասխանէ.

— Կ'ընդունիմ, Պ. բժիշկ, երբ գլուխս իյնայ զամբիւղին մէջ եւ երբ այդ գլուխին վրայ զգամ ձեր ձեռքին հպումը, կը խոստանամ ձեզի որ աջ աչքս երեք անգամ պիտի բանամ ու գոցեմ...

Եւ Լասընէր կը յարգէ իր խոստումը:

(Վերջ)

Fluctuat Nec Mergitur

Ինչպէս բոլոր հին քաղաքները, Փարիզը եւս ունի խորհրդանշան մը, — նաւ մը, որուն վրայ գրուած է՝

Կը տատանի, բայց չընկղմիր:

Խորհրդանշանը կը պատկերանայ մտքիս աչքեւ, երբ կը մտածեմ այն հսկայի մասին, որ Փարիզեան գերեզմանատան մը մէջ, ի Փէռ Լաշէզ, կը քնանայ՝ քէն բռած ու կոնակ տուած Փրանսացի մեծերուն:

Այդ հսկա՛ն...:

Հայաստանի ալեկոծ լեռներուն վրայ, այդ հսկան տատանեցաւ տարիներ ու տարիներ: Օրօրուեցաւ ու կախուեցաւ անդունդներու վրայ, ցատկեց գահավէժներու մէկ չըթունքէն միւսը, — չընկըղմեցա՛ւ երբեք:

Թուրք խուժանին արիւնախանձ ալիքները զարնուեցան այդ հսկային կողերուն ու փշրուեցան: Նաւը շրջեցաւ հայկական լեռներու ծովին վրայ, Տէրսիմէն Սիփան, Մասիսէն Պինկէօլ: Ի՜նչ նենգութեանց դիմեց թշնամին, ի՜նչ խարդախութիւններու՝ հսկան սուզելու համար անդնդախոր ձորերու մէջ:

Չընկղմեցա՛ւ ան երբեք:

Անո՞ւնը այդ հսկային:

Անդրանի՛կ...

Սակայն թոյլ տուէք ինծի անուանել զայն ուրիշ անունով մը. — Թրքահայ դատ:

Այդ դատը կը տատանի բայց չընկղմիր:

Անոնք որ այսօր Անդրանիկի գերեզմանին վրայ կ'երթան աղալու մահ մը, թող լաւ գիտնան որ Անդրանիկի մահը տատանում մըն է միայն, բայց երբեք ընկղմում: Այդ դատը կայ եւ պիտի ապրի, քանի ժողովուրդ մը կայ եւ պիտի ապրի օտար այս ափերուն վրայ: Անդրանիկ կը մարմնացնէ Թրքահայ դատը, որուն ժառանգորդն է ահա մեր բազմութիւնը, զոր ամանք, կը կոչեն հայմաթլըս: Սակայն թող գիտնան բոլոր վարանողները եւ նահանջողները որ, հայմաթլըս կոչեն մեզ թէ ուրիշ բան, նաւը կը տատանի, բայց դատը կը չարունակուի անկում եւ անվհատ:

Շ. Ն.

Անդրանի՛կ, ահեղ էիր, անսասան եւ անխոցելի, երբ կը սաւառնէիր սար ու ձոր:

Քաղաքը սպաննեց քեզ:

Քաղաքը կաթիլ կաթիլ քամեց ըմբոստ ափշը քու խռովայոյզ սրտիդ...:

Շ.

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(ՄՈՆԱՔՕ, ԼԻԽԹԸՆՇԹԱՅՆ, ՍԱՆ ՄԱՐԻՆՕ ԵՒ ԱՆՏՈՌԱ)

Եւրոպայի մէջ մինչեւ այսօր գոյութիւն ունին մանրանկար չորս պետութիններ — Մոնաքօ, Լիխթենշթայն, Սան Մարինօ եւ Անտորրա: Այս գրպանի պետութիւնները բոլորն ալ նախանձախնդիր կերպով կը պահեն իրենց անկախութիւնը:

ՄՈՆԱՔՕ

(Բախտախաղի դրախտը)

Աշխարհի փոքրագոյն պետութիւնը Միջերկրականի ափերուն վրայ: Մոնաքոյի իշխանապետութիւնը երկու մղոն երկայնք եւ 150էն մինչեւ 1000 եարտ լայնք ունի: Անցեալին՝ ռազմագիտական եւ առեւտրական մեծ արժէք ունէր:

968ի, Ճենովայի Կրիմալտի գերդաստանը, Հարեւան նահանգներու հակադիր շահերը օգտագործելով, զայն գրաւեց եւ 16րդ դարուն բոլորովին անկախ պետութիւն դարձուց:

1861էն ի վեր, Մոնաքօ Ֆրանսական պաշտպանութեան տակ կը գտնուի: Ֆրանսայի կապուած է մաքսային միութեամբ եւ Ֆրանսական կառավարութիւնը պայմանագրով իրաւունք ունի վարչապետի պաշտօնին համար թեկնածուներ մատնանշելու:

1959ին, ներկայ վեհապետ՝ իշխան Ռենիէ Գ. (որ 1956ին ամուսնացաւ Հոլիվուտի դերասանուհի Կրէյս Քելլիի հետ) ջնջեց Սահմանադրութիւնը, լուծեց ընտրեալ Ազգային Խորհուրդը եւ արգիլեց քաղաքական հաւաքոյթները:

Վերջերս յայտարարեց թէ նոր Խորհրդարան մը պիտի ստեղծէ նշանակովի անդամներով:

Մոնաքոյի գլխաւոր կեդրոնն է հռչակաւոր Մոնթէ Քարլօն: Իր եկամուտին մեծագոյն մասը կը գոյանայ օտարներու եւ հռչակաւոր քազինոն ու պերճաշուք պանդոկներ ունեցող ընկերութեան վճարած տուրքերէն: Մեծ շահ կը բերեն նաեւ նամականիշները: Մոնաքոյի 20 հազար մնայուն բնակիչները տուրք չեն վճարեր:

ԼԻԽԹԸՆՇԹԱՅՆ

(Զուիցերիոյ կապուած)

Լիխթընշթայն կը գտնուի Աւստրիոյ եւ Զուիցերիոյ միջեւ: Տարածութիւնն է 65 քառակուսի մղոն, բնակչութիւնը՝ 16 հազար 200 հոգի: Թէեւ 18րդ դարու սկիզբներէն կը կառավարուի Լիխթընշթայնի իշխաններուն կողմէ, սակայն 1896էն ետք միայն բոլորովին անկախ դարձաւ:

Բնակիչները գերմանական ծագում ունին, եւ պաշտօնական լեզուն գերմաներէնն է: Բայց, 1919էն ի վեր, Լիխթընշթայն հեռացաւ Աւստրիայէն եւ սերտ կապեր հաստատեց Զուիցերիոյ հետ:

Բնակիչներուն մեծագոյն մասը հողագործ է. գլխաւոր զբաղումը գինիի արտադրութիւնն է: Եկամուտի տուրք չկայ:

Չորս տարին անգամ մը, համեմատական դրութեամբ կ'ընտրուի տասնըհինգ անդամներէ բաղկացած Խորհրդարան մը: Կիները քուէի իրաւունք չունին:

ՍԱՆ ՄԱՐԻՆՕ

(Նամականիշներու հասոյթով կ'ապրի)

Իտալիոյ Ապենինեան լեռներուն վրայ՝ Սան Մարինօն աշխարհի ամէնէն հին հանրապետութիւնն է: Տարածութիւնն է 23 քառակուսի մղոն, բնակչութիւնը՝ 15 հազար հոգի: 301ին որմնադիր մը հիմնեց զայն: Նափոլէոն իսկ ճանչցաւ անոր անկախութիւնը:

1862էն ի վեր կապուած է Իտալիոյ, որուն հետ մաքսային միութիւն ունի:

Բնակիչներուն մեծագոյն մասը հողագործ է: Գոյութիւն ունեցող սակաւաթիւ ճարտարարուեստները հայրենական են: Եկամուտներուն ամէնէն կարեւոր աղբիւրը նամականիշներու յաճախակի հրապարակումն է:

Կը կառավարուի Մեծ Խորհուրդի մը կողմէ, որուն անդամներէն երկուքը գեկավար կը նշանակուին վեց ամիսը անգամ մը: Վերջին պատերազմէն ետք, Սան Մարինօ փաշիստները արտաքսեց եւ ընտրեց համագործակցական խմբակ մը, որուն մէջ կը տիրապետէին համայնավարները:

1957ին, քրիստոնեայ հանրապետականները փոխարինեցին համայնավարները, երբ Իտալիա սահմանները փակեց եւ հակառակորդ հակահամայնավար կառավարութիւն մը ճանչցաւ:

ԱՆՏՈՌԱ

(Երկու «գերիշխաններ» ունի)

Այս փոքր պետութիւններուն մէջ ամէնէն մեծը Անտորան է, որ ունի 191 քառակուսի մղոն տարածութիւն եւ 5000 բնակիչ: Կը գտնուի Փիրենեան լեռներուն վրայ, Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ միջեւ:

Անտորա հանրապետութիւն չէ: Կիսանկախ իշխանապետութիւն մըն է, որ ունի երկու «գերիշխաններ» — Ֆրանսայի նախագահը եւ Ուրկէլի սպանացի եպիսկոպոսը, 13րդ դարէն սկսեալ:

Անտորա կը կառավարուի «Հովիտներու Խորհուրդ»ի մը կողմէ, որ ունի 24 անդամ. չորս տարին անգամ մը կ'ընտրուին ընտանիքներու պետերուն կողմէ:

Բնակիչները ցրուած են բարձրաբերձ լեռներով իրարմէ բաժնուած հովիտներու մէջ եւ գլխաւորաբար կը զբաղին անասնաբուծութեամբ եւ ծխախոտի մշակութեամբ: Ծխախոտը մաքսանենգութեամբ կ'արտածուի եւրոպական ուրիշ երկիրներ:

Ոչ տուրք կայ եւ ոչ ալ մաքսատուրք: Անգլիական եւ ամերիկեան ծխիկները կը ծախուին (20 հատը) մէկ շիլին եւ ինը փէննի, իսկ ուիսկիի շիշը կ'արժէ 23 շիլին:

Անտորայի ոստիկանական ուժը կը բաղկանայ ինը հոգիէ: Անտորա չէզոք է եւ բնակիչները զինուորական ծառայութեան ենթակայ չեն: Ազգային լեզուն քաթալաներէնն է:

Քաղեց՝ ՎԱԶՐԻԿ

Առաջնորդ, շէֆ էր ծնուած Անդրանիկ:

Իր ձեռքի շարժումը լայն էր, տիրական հայեացքը անխարդախ ու կախարդիչ, խօսքը՝ անկաշկանդ ու միշտ հրամայողական. ձայնը իշխանական եւ անհօգօրէն հզօր, հակառակ իր թովիչ քաղցրութեան:

Հայ ժողովրդից, հայ շինական ժողովրդից դուրս աշխարհում ոչինչ չէր սիրում եւ ոչինչ չէր ճանաչում: Ատելով ատում էր քաղաքն ու յղփացած քաղաքացին:

Ամէն տեղ եւ ամէն պարագաներում Անդրանիկ մնում էր տիրական, իշխող ու հրամայող:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ԱՒԱՋԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

— Ներքին ուժ բառը պարզապէս պահպանողական ուժ մը դարձած է, այս է բոլորը:

— Աւելի աղէկ, ներկայ կացութեան մէջ ամէնէն ապահով ու նպաստաւոր գործը որ ունենալու ենք միմիայն պահպանողական ուժն է: Այդ է որ մեր խորտակուելու մօտ նաւին խարիսխը եւ հետեւաբար փրկութեան միջոցը պիտի ըլլայ: Պահպանողական ուժը գոյութիւնն է ամբողջ ժողովուրդի մը: Այդ է որ ուշ կամ կանուխ ազատութեան կռիւը պիտի դառնայ: Իցիւ թէ այդ ուժը դաղտնի մընար իր մէջ. ան ինքնին ականներ պիտի բանար մեր արիւնը խմող կառավարութեան քայլերուն ներքեւ:

Հայոց Հայրիկը խօսքը վերջացուցած չէր երբ ներս մտաւ դրանիկ մը ու կամացուկ մը փսփսալով հասկցուց թէ ծերունի մէկը կար որ զինքը տեսնել կ'ուզէր:

— Թող ներս գայ, մրմնջեց ան:

Երբ դրանիկը դուրս ելաւ, քիչ յետոյ բարձրահասակ, ոսկրուտ, տառապանքի ու թշուառութեան մարմնացումով պատկերուած, ճաղատ ճակատով, ալեխառն մազերով եւ պարզ հագուստով անձ մը ներկայացաւ Հայոց Հայրիկին ու անոր Ս. Աջը առաւ:

— Նստեցէք, մրմնջեց Վեհափառը: Ո՞ւսկից էք, հարցուց ան:

— Աւանուց եմ, Վեհափառ, պատասխանեց ծերուկը:

— Անկի՞ց կուգաք:

— Հիմա՞:

— Այո՛:

— Ո՛չ:

— Հապա՞:

Ծերունին երկիւղալի նայուածք մը նետեց Հայոց Հայրիկին դէմը նստող անծանօթ մարդուն վրայ եւ չուզեց պատասխանել:

— Մի կասկածիք, ան ալ Վանեցի է, նկատել տուաւ Վեհափառը, որ հասկցեր ծերունիին տրամադրութիւնը:

— Ես Թիֆլիսէն կուգամ, թոթովեց ծերունին:

— Թիֆլիսէ՞ն, բացագանչեց Վեհափառը:

— Այո՛:

— Ո՞ր Թիֆլիսէն:

— Համիտեան կառավարութեան Թիֆլիսէն:

— Խո՞յս տուիք:

— Ճիշդ է:

— Ո՞րչափ ատեն է որ հոն կը գտնուէիք:

— Մօտաւորապէս երեք տարի:

— Աւանուց ո՞ր ընտանիքէն կը պատկանիք:

— Ա՛խ, Հայրիկ ջան, տարիները այնքան տխուր ու կսկծալի երեւոյթի մը տակ ծածկեցին զիս որ անծանօթ դարձած եմ, անանկ չէ՞: Աղէկ նայեցէք, միթէ չճանչցա՞ք:.

Հայոց Հայրիկը անձկութեամբ մը լեցուած աչքի ելաւ ու ծերունիին նայեցաւ: Բայց ոչ, չկրցաւ ճանչնալ: Հետեւաբար հարցուց.

— Ո՞վ էք:

— Երբ Աւանց կուգայիք, որո՞ւ տունը կ'երթայիք նկատել տուաւ ծերունին:

— Ա՛հ, ղո՞ւք... Սեպուհ բարեկամս, բացագանչեց Վեհափառը: Սակայն ինչո՞ւ Թիֆլիսէն կուգաք:

— Ի՞նչ ընեմ, Վեհափառ, Համիտեան կառավարութիւնը քանդեց հօրենական օճախս: Անիկա բաւական չէր, գրկեց զիս ընտանեկան միխիթարութենէս ալ:

— Տեղեկութիւն ունի՞ս ընտանիքէդ:

— Ո՛չ: Միայն թէ առջի տարի իմացայ որ Ալի աղա անուն թուրք կալուածատէր մը բռնութեամբ դուրս նետել տուած է կինս ու երկու աղջիկներս, առարկելով որ պարտամուրհակ մը ունի անվճար: Անկից ետքը բնաւ լուր չառի: Ձեռ գիտեր մեռա՞ծ են թէ ողջ:

— Խիստ լաւ, քանի որ հոգիդ ազատեցիր, կարող ես նամակով ամէն բան իմանալ: Գրեցէք երկիր, հարկաւ ազնիւ ու անկեղծ բարեկամ մը կը գտնուի որ անմիջապէս պատասխանէ ձեզի:

— Ա՛խ, Վեհափառ, պարապ է, իմ նպատակս է անձամբ հայրենիքս երթալ ու ընտանիքս տեսնել: Ուրիշ կերպով իմ թշուառութիւնս չի թեթեւնար:

— Ի՞նչպէս կարելի է այդ, Սեպուհ, չէ՞ որ ծանօթ ես ամէնուն, չէ՞ որ Թիֆլիսէն դրկուիլդ յայտնի է: Ի՞նչ պիտի ըլլայ: Երթալուդ պէս պիտի ձերբակալուիս ու վերջին տառապանքդ աւելի չարագոյն պիտի դառնայ քան առաջինը: Եկէք աւանդ գաղափարէ մը ետ կեցէք: Ժամանակ մը սպասեցէք, թերեւս Աստուծոյ գթութեամբ այդ արեան գետերու տակ ծածկուած երկիրը կը խաղաղի փոթորիկներէն ու դուք հանդարտ սրտով ոտքերնիդ կը դնէք հոն:

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մխիթմվէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Միրզայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Միրզայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միհրան Միրզայեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ռէյ եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՄԱՐԻԱՄ ՄԻՐԶԱՅԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր հինգշաբթի, Օգոստ. 30, ժամը 13,45ին՝ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Գրիգորեան Լօժէնի Ոսկերիչեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 30 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին։ Նոյն առթիւ Տիկին Վարսենիկ Թուլեան 10 Ն. Ֆ. նոյն նպատակին։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ Նիսի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՌԷՆԵԱՆԻ
(Սամաթիացի)
եւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻԱՆԵԱՆ
(Նիկոմիդիացի)

յիշատակին։ (Մեռած են նոյն օրը, նոյն ժամուն եւ թաղուած նոյն գամբարանին մէջ Տրակինեան)։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Կեդրոնական Վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Հայկանուշ, Օր. Քրիստինէ՝ Վահրամ, Բագրէն եւ Բագրատ Շաքարեան ընտանիքին Ներսէս Շաքարեանի մահուան առթիւ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Կեդրոնական Վարչութիւնը արագ ապաքինում կը մաղթէ Երուանդ Տախպազեանին որ ծանր գործողութեան մը ենթարկուած էր վերջերս։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը Ներսէս Շաքարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է՝ Շաքարեան ընտանիքի կողմէ 50 Ն. Ֆ. Կ. Խաչին եւ 50 Ն. Ֆ. Պոմոնի դպրոցին, Վասպուրականի Հայրենակց. Միութեան կողմէ 20 Ն. Ֆ. նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Մանուկ Իշխանեանէ, Տէր եւ Տիկին Աղասի Իշխանեանէ, Պ. Պ. Արշաւիր Հրաչեանէ, Վարդան Պանտիկեանէ, Յովհաննէս Հացագործեանէ 10ական Ն. Ֆ. եւ Պ. Մեսրոպ Շահինեանէ 5 Ն. Ֆ.։ Այս առթիւ վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Շաքարեան ընտանիքին եւ բոլոր պարագաներուն։

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին։

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ուսէ աշակերտ։ Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն։

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած։

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն։

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տասացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ։ Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

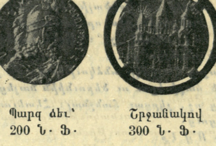
ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ոսկան Այվազեան, Բաբերդի Վարդահան գիւղէն։ Կը կարծուի որ Հայաստան կամ Ռումանիա է։ Գրել.—

GARABEDIAN
10, Ch. de la Bedoule
LA GAVOTTE (B. du Rh.)

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերարացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու։

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Մխիթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ։ Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին։

Յանկալէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան։

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

—o—

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

—o—

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ։

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Սեպտեմբեր 29ին։

×

Սօրպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին 65րդ տարեդարձը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

ՔԻԻԺ-ԼԷ-ՓԷՆ, Թուլոնի ճամբուն վրայ։

Սեպտ. 9՝ կիրակի ամբողջ օրը

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները անյապաղ պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքառները։

Պոմոնէն Խանասորի տօնակատարութեան երթալու համար նախօրօք արձանագրուեցէք Յովհ. Պանտիկեանի, Վաղ. Տէր-Վարդանեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մօտ, եւ մեկնումի առաւօտը՝ Սեպտ. 9ին, Պառ տը լա Ռոքոնտ։ Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամ 8ին։ Վերադարձ երեկոյեան 8ին։

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ՖԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն.Ֆ.
ԱՌՋԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ՖԱՂՂ. Հ. Գ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամանեան, Պէյրութ, 40 Ն.Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զաքմաքճեան, Պէյրութ 40 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն.Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնացեան, Պէյրութ 4 Ն.Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI 31 AOUT 1962

38րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9392 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5293

ՕՐՈՒԱՆ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ՍԱԼԱԶԱՐ

«Օռռո»ի թղթակիցը Ռոլան Ֆօռ, տեսակցութիւն մը ունենալով Փորթուկալի վարչապետ Սալազարի հետ, հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ անոր դիմագիծը, տալով նաեւ մանրամասնութիւններ իր տեսակցութեան ընթացքին Սալազարի յայտնած կարծիքներուն վերաբերեալ, մանաւանդ ալժերական հարցին առընչութեամբ: Ստորեւ այդ յօդուածէն կարգ մը հատուածներ.—

Մենատէ՞ր մը: Սովորաբար իրական բռնակալները իրենց երկիրը կ'առաջնորդեն արիւնալից արկածախնդրութիւններու ճամբէն եւ իրենք իսկ կ'ոչնչանան այդ ճամբուն վրայ: Սալազար խաղաղութեան մենատէրն է: Անիկա գիտցաւ իր հայրենիքը հեռու պահել թէ՛ քաղաքական եւ թէ՛ օտար պատերազմներէն: Եւ իր երկիրը դարձուցած է հիւրասիրութեամբ անբաղդատելի ապաստանի երկիր: Ես կը մաղթեմ որ բոլոր համայնավար երկիրները ճանչնան Փորթուկալեան կեանքի քաղցրութիւնը, եւ Մոսկուայի, Պուտափեշթի եւ Փանքովի անողոք արդարադատները յիշէին թէ բազմաթիւ հնդամեականներէ իվեր Լիզպոնի մէջ ոչ ոք մահապատիժի ենթարկուած է: Մահապատիժը ջնջուած է հոն:

Սալազար զիս ընդունեցաւ, առանց պաշտօնականութեան, իր ամարանոցին՝ խօթորիլի մէջ:

— Ալժերիա՞ն, ահաւոր ողբերգութիւն մըն է...

Սալազարի առաջին խօսքերն են: Մեծ ուշադրութեամբ հետեւած է այս հարցին եւ կ'ուզէ լաւագոյնս գիտնալ Ֆրանսացիներուն զգացումը:

— Ձեր հայրենակիցները պիտի չկարենան մնալ հոն, այդ վտանգներուն եւ անորոշութեանց մէջ:

Ապա, յիշելէ ետք էվիանի բանակցութիւնները, Սալազար ըսաւ.—

— Կը հաւատայի՞ն իրապէս թէ Ալժերիան ազգ մըն էր: Զէ՞ին յիշեր թէ այդ հողին վրայ հաւաքուած էին այլազան ծագումով գաղթականներ, զուրկ միասնականութենէ: Անիշխանութիւնը անխուսափելի էր:

Այս բոլորը, սակայն, անցեալն է արդէն: Սալազար կը դիտէ ապագան զոր կը նախատեսէ այնպէս ինչպէս ինք կը տեսնէ, յստակատեսութեամբ մը որ սարսուռ կը պատճառէ.—

— Եւրոպայի կողմէ Հիւսիսային Ափրիկէի վրայ հսկողութիւնը էական էր խաղաղութեան համար: Քանի եւրոպական երկիր մը ներկայ էր Միջերկրականի միւս ափին, ոչ ոք կրնար որեւէ վախ զգալ մեր երկրամասին համար: Այժմ, մեր ապահովութիւնը վտանգուած է: Ալժերիոյ կորուստը շատ ծանր է ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ բոլորիս համար: Հոն, Միջերկրականեան աւազանին հարաւը պիտի կազմուի հատուած մը՝ Գահիրէէն մինչեւ Քազապլանքա: Ի՛նչ վտանգ մեզի համար: Եւ թերեւս օր մը, եթէ Եւրոպա շարունակէ տկարանալ եւ կորսնցնել իր քաջութիւնը, իր կամքը եւ իր գաղափարականին մնացեալը, այդ արաբական աշխարհը պիտի դառնայ ըսպառնալի: Այն ատեն Եւրոպա պիտի ընդդիմանայ դէմ դնել արշաւանքի մը, որուն առաջին հարուածը պիտի իյնայ Իբերական թերակղզիին վրայ: Ստէպ կ'ըսեն թէ պատմութիւնը երբեք նոյն ձեւով չի կրկնուիր: Ես կը խորհիմ թէ եթէ պայմանները նոյնը դառնան, իրողութիւնները կրնան կրկնուիլ յար ու նման ձեւով:

— Արաբական նոր արշաւա՞նք մը կը նախատեսէք:

— Ո՛չ ես եւ ո՛չ ալ դուք թերեւս պիտի տեսնենք այդ բանը: Անմիջական չէ: Բայց...

— Արաբներու միջեւ տիրող անհամաձայնութիւնը, անիշխանութիւնը որ կը ցնցէ Ալժերիան, անկայուն վիճակը որ կը յատկանշէ Մարոքը եւ Թունուզիան, հակամարտութիւնները որ կան Նասըրի եւ Քասըմի, Պուրկիպայի եւ Հասանի միջեւ, ձեզի համար խաղաղութեան գրաւականներ չե՞ն թուիր:

— Աւա՜ղ, ո՛չ: Արկածախնդիրներու համար, յաճախ, ներքին միասնականութիւնը ապահովելու միջոցը կը կայանայ արտաքին թշնամի մը ընտրելուն մէջ: Եւ միութիւնը կը կազմուի պատերազմը փոխադրելու համար արտասահման: Եւրոպան, որուն կը սպասէ դարանակալ անկումը, կրնայ զրաւիչ որս մը դառնալ քաջարի, պատերազմասէր եւ պատմական յաղթանակներու ծարաւի մարդոց:

Այն ատեն յիշեցի՝ Պաղտատ զօրավար Քասըմի դրասենեակը զարդարող քարտէզը.— Անոր վրայ, արաբական աշխարհի սահմանները Փարիզէն 332 մղոն հարաւ-արեւմուտք՝ Փուաթիէ քաղաքէն կ'անցնէին...:

Սալազար ուրիշ բաներ ալ ըսած է միջազգային կացութեան մասին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆ ԿՌՈՒԻՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Եղբայրասպան կռիւները սկսան առջի օր Ալժերիոյ մէջ: Քաղաքի մէջ վիլլայա 4ի (որ իր ընդդիմութիւնը յայտնած էր Քաղաքական Պիւրոյին) եւ Պեն Պելլական ուժերու բախումը բազմաթիւ զոհեր պատճառեց: Առաջին առթիւ 5 մեռեալ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կը հաշուեն բայց կը թուի թէ թիւը վերջնական չէ:

Լուսարդել հաստատուեցաւ ժամը 20ին: Ըստ 4րդ վիլլայայի բանբերին՝ ենթասպայ Սլաուչի 5 մեռեալները իրենց մարդիկն են եւ ամէնէն շատ տառապողները եղած են անզորդները:

Ի տես այս կացութեան, ԱՀԱԿի նախագահը՝ Պեն Խետտա իր միջնորդութիւնը առաջարկած է եւ կոչ մը ըրած է ժողովուրդին ուր կ'ըսէ.— Արիւնալի միջադէպեր տեղի ունեցան այսօր Ալժէի քաղաքին մէջ, դէմ դիմաց դնելով Ալժերացիները: Երկրին ապրած ներկայ տագնապալի շրջանին, նման միջադէպեր, կրնան քաղաքացիական պատերազմի դուռ բանալ: Պէտք է անպայման առաջքն առնել զինուորականներու միջեւ, ժողովուրդին միջեւ բախումներու: Հանդիսաւոր կոչ մը կ'ընեմ բոլոր Ալժերացիներուն, բոլոր շրջաններուն, քատրերուն եւ ղեկավարներուն որպէսզի իրենք իրենց տէրը ըլլան ընդդիմանալու համար զինեալ բախումներու: Թող մեր պատասխանատուները հասկնան խաղաղ լուծում մը գտնելու անհրաժեշտութիւնը վերջ դնելու համար այս կացութեան»:

4րդ վիլլայան եւ Քաղաքական Պիւրօն իրարու վրայ կը ձգեն միջադէպերու պատասխանատուութիւնը: Ցանուն Ք. Բ.ի, Խիտէր ըսաւ թէ այս միջադէպերը ծանր են որովհետեւ ցոյց կուտան վիլլայա 4ի մտադրութիւնը՝ զինու զօրութեամբ ընդդիմանալու եւ Քաղաքական Պիւրօն պատասխանատու կը դարձնէ այդ վիլլայան յետագայ բոլոր հետեւանքներուն որոնք կրնան ծնունդ առնել:

Գալով վիլլայա 4ին, կ'ըսէ թէ Եասէֆ Սաատիի վարձկաններն են որոնք զէնք պարպած են իրենց վրայ պատուհաններէն եւ պատշգամներէն: Այս գրգռութիւնը հրահանգուած էր անձնապէս Խիտէրի կողմէ: Խիտէր մարդասպան մըն է կարգ մը մարդիկ որոշած են մինչեւ ոճիր երթալ ֆաշիստ իրենց բռնատիրութիւնը պարտադրելու համար:

Ինքնակոչ ցոյց մը տեղի ունեցաւ լուսարդելէն ետք: Մօտ հազար հոգի փողոցներով անցնելով «պատերազմը կը բաւէ, կառավարութիւն մը կ'ուզենք» կը պոռային:

×

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Չորեքշաբթի օր, իրենց հերթական խորհուրդին ընթացքին, Նախարարները լրջօրէն զբաղեցան Ալժերիայով, աւելի քան մտահոգիչ գտնելով անոր ներկայ խառնակ վիճակը: Խորհուրդին բանբերը ըսաւ սակայն թէ միայն Ալժերացիներուն կը վերաբերի վերջ դնել խառնակութեանց: Յայտնեց թէ անհետացած Եւրոպացիներու թիւը՝ 540 է: Բայց Նախարարաց Խորհուրդին առաջին եւ գըլխաւոր մտահոգութիւնը եղած է նախագահ տը Կոլի դէմ եղած մահափորձը: Այս առթիւ, նախարար Փէյրըֆիթ յայտնած է մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ տը Կոլ շեշտած է Խորհուրդին առջեւ «Պետութեան եւ Հանրապետական հիմնարկութեանց շարունակութիւնը ապահովելու անհրաժեշտութիւնը, ինչ որ ալ պատահի»: Այս ուղղութեամբ տը Կոլ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ: Տը Կոլ ընդունած է նաեւ հրաժարիլ իր նախկին որոշումներէն եւ անձնական ճամբորդութեանց ալ առնել նոյն զգուշութիւնները զորս կ'առնէր պաշտօնական ճամբորդութեանց ընթացքին:

ՃՈՆՍԸՆ ՄԻՇՏ Կ'ԵՐԿՐՊԱԳԷ

Ինչպէս գրած էինք, Միացեալ Նահանգներու փոխ-նախագահը կը շարունակէ իր «հիացումը» արտայայտել Թուրքիոյ հանդէպ: Ամերիկացին մինչեւ իսկ Թուրքերէն կը խօսի...:

Ստորեւ նոր մանրամասնութիւններ կը քաղենք պոլսական թերթերէն:

«Ճոնսըն Ինէօնիւի ըսաւ.

— Մեծ գոհունակութիւն կը զգամ Թուրքիա ոտք կոխելով: Թուրքիոյ հիացողներէն մէկն եմ:

Յետոյ Արտաքին Նախարար Էրքին, Հանր. Նախագահութեան ընդհ. քարտուղարը, վարչական եւ զին. աւագանին, դիւանագիտական մարմինը եւ զին. օժանդակութեան մարմնին անդամները փոխ-նախագահին ներկայացուեցան:

Ճոնսըն եւ Ինէօնիւ ազգային փառերգները ունկնդրելէ յետոյ, ողջունեցին զինուորական պատուոյ ջոկատը, Ճոնսըն Թրքական լեզուով « Մերհապա ասքեր » ըսաւ, Մեհմետճիքները «սաղօ՛լ»պատասխանեցին: Ճոնսըն հետեւեալ ձեւով յայտնեց իր կարծիքը Թուրք զինուորին մասին.

— Այսքան ընտրանի զինուոր չեմ տեսած: Չեմ կրնար մոռնալ այն ինչ որ ըրին Քորէայի մէջ:

Կարճատեւ հանդիպումէ մը յետոյ, Ճոնսըն ծանօթացաւ լրագրողներուն հետ եւ ըսաւ.

— Ինծի համար մեծ պատիւ մըն է Քեմալ Աթաթիւրքի մեծ Հանրապետութիւնը այցելել այսօր՝ ձեր կառավարութեան փափկանկատ հրաւէրով: Թուրքիոյ ժողովուրդը իրաւունք ունի այս պարծանքը զգալու: Ձեր ամբողջականութիւնը ըսպառնալիքներու ենթարկուեցաւ: Հաւանաբար նախայարձակներուն մեծ ճնշումները զգացիք: Բայց երբեք չտատանեցաք, երբեք չկեցաք, երբեք զիջում չըրիք: Մենք Ամերիկացիներս Թուրքիոյ զինակիցն ենք ՆԱԹՕի մէջ: Հաւատարիմ պիտի մնանք մեր յանձնառութիւններուն, զորս ստանձնած ենք այդ համաձայնութեամբ: Մենք Թուրքիոյ դէմ կատարուելիք յարձակում մը Ամերիկայի դէմ կատարուած կը նկատենք: Մենք Ամերիկացիներս համոզուած ենք թէ Թրքական պատմութեան նոր մէկ շրջանը թեւակոխած էք:

«Անհամբերութեամբ կը սպասեմ տեսակցելու ձեր Հանր. Նախագահին, վարչապետին եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններուն հետ: Կ'ուզեմ վստահեցնել թէ Ամերիկա Թուրքիոյ հետ միասին է մարդոց խաղաղութեան եւ մեր ազգերուն յառաջդիմութեան եւ բարօրութեան հասնելու ջանքերուն մէջ:

Այս յայտարարութենէն ետք, հիւրը եւ Ինէօնիւ քաղաք մեկնեցան ինքնաշարժով:

Հիւրը, զանազան տեղեր, խօսեցաւ Թուրքեւամերիկեան բարեկամութեան մասին եւ ըսաւ.

— Թուրքիոյ դէմ կատարուած յարձակում մը Ամերիկայի դէմ կատարուած պիտի նկատենք:

Ուլուս հրապարակին վրայ, Աթաթիւրքի արձանին քով, ժողովուրդին խանդավառ ցոյցերուն ի տես ինքնաշարժէն իջնել ստիպուեցաւ Ինէօնիւի հետ եւ հազարաւոր Անգարացիներու խօսք ուղղելով ըսաւ.

— Երբ ես Տերակոյտ մտայ, Թուրքիոյ հետ ուս ուսի կը կռուէինք Քորէայի մէջ: Ամերիկեան ժողովուրդը գիտէ եւ կը գնահատէ Թուրքերուն անձնազոհութիւնները: Ամերիկա երբեք պիտի չդադրի օժանդակութեան ձեռք մեկնելէ Թուրքիոյ:

Օրտուէվլի մէջ, Ճոնսըն լրագրողներուն դառնալով ըսաւ.

— Շատ մեծ ժողովուրդ մը ունիք:

Ճոնսըն, ամէն տեղ ուր կանգ առաւ, ինքնաշարժէն իջնելով ժողովուրդին ձեռքերը սեղմեց:

Ճոնսըն եւ Ինէօնիւ Պալին պանդոկը եկան եւ ողջունեցին հազարաւոր Անգարացիները որոնք պանդոկին առջեւը խռնուած էին: Ինէօնիւ հոն հակիրճ ուղերձ մը արտասանելով ըսաւ.

— Կեցցէ՛ անխախտելի բարեկամութիւնը Ամերիկայի եւ Թուրքիոյ միջեւ... Այսօր մեծ օր մըն է, երջանկութեան օր է եւ անմոռանալի օր մըն է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԼԼԻ ՊՐԱՆՏ, Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը մամուլի ասուլիս մը տըւաւ որուն ընթացքին արգիլեց Պերլինցիներուն ցոյցեր ընել: «Քաղաքին բարիքը աւելի կարեւոր է քան պատին դէմ եղած ատելութիւնը» շեշտեց Պրանտ:

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ արտաքսուեցաւ ամերիկացի սենտիքալիսթ մը որ ներկայացուցիչն էր շինարարութեան եւ երկրագործութեան բանուորներու Միջազգային Դաշնակցութեան:

ԵԳԻՊՏՈՍ որեւէ ձեւով տեղի չի տար եւ կը յայտարարէ թէ Լիկայէն հեռանալու որոշումը անդարձ է բացի այն պարագայէն երբ Սուրիա յստակօրէն դատապարտուի: Գահիրէ յայտարարեց նաեւ թէ կը ձեռնարկէ նոր Լիկայի մը կազմութեան: «Արաբ ժողովուրդներու Լիկան» պիտի հաւաքուի Սեպտեմբեր 3ին:

ՍՈՒՐԻՈՅ և Յորդանանի միջեւ հաղորդակցութիւնները դադրած են Սուրիոյ նախաձեռնութեամբ: Սահմանն ալ փակուած է: Կ'ըսուի թէ այս միջոցները ժամանակաւոր են եւ թոյլ պիտի տան Սուրիոյ որ նպաստական տարրեր գտնէ:

ԱՐԱԲԻՈՅ Սէուտ Թագաւորը եւ Յորդանանի Հիւսէյին Թագաւորը յայտարարեցին թէ որոշած են ձուլել իրենց զինեալ ուժերը եւ հասարակաց մէկ սպայակոյտ ստեղծել: Նոյն առթիւ «տնտեսական միութիւն» ալ հռչակեցին:

ՀՌՈՄԻ համայնավար Ունիթա թերթին համաձայն, Ժորժ Պիտօ իտալական մայրաքաղաքը կը գտնուի:

«ՈՍԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ»

Ո՛չ բանաստեղծութեան մասին է խօսքը, ո՛չ ալ հեքեաթի: «Ոսկի կամուրջ»ը բացատրութիւն մըն է, որով կ'ուզուի չեշտել կարեւորութիւնը կապ հաստատելու գաղութէ գաղութ ո՛չ միայն խօսքով, այլեւ գործով, այլ մանաւանդ անձով:

Շատ խօսուած է այս մասին. ամէնէն շատ խօսած է «ամենայն Հայոց խմբագրապետ»ը՝ Շանարշ Միսաքեան:

Կը հարցնենք հիմա.— Ո՞վ պիտի հաստատէ կապը գաղութէ գաղութ: Ուրիշ խօսքով՝ ո՞վ պիտի նետէ «ոսկի կամուրջ»ը արեւելքէն արեւմուտք եւ հիւսիսէն հարաւ: Կը պատասխանենք.— Հայ մտաւորականները:

Եթէ ունենայինք «ամենայն Հայոց կառավարութիւն», ներսի եւ դուրսի Հայութեան միջեւ նետուած կ'ըլլային արդէն կամուրջները, ոսկի թէ արծաթ:

Ուստի՝ հայ մտաւորականութիւնը պիտի կատարէ ոչ թէ կամրջընկէցի, այլ կամրջագլուխի դեր մը մէկ գաղութէն միւսը, ըսենք նաեւ՝ մէկ Հայութենէն միւսը:

1929ին, առաջին կամրջագլուխը հաստատեց Համաստեղ, երբ արեւմուտքէն խՁաւ արեւելք, փնտռելու համար հայ ժողովուրդի «մնացորդաց»ը, այսինքն՝ Հայութեան այն մասը, որ նոր միայն վերադարձած էր անապատէն եւ քանդուած կամուրջներ ձգած էր իր ետին: Հիմա վերաշինուած են քանդուած կամուրջները եւ նորեր կառուցանելու մտահոգութիւնն է մեզ վարողը այլեւս:

Ատեն մը նամակներով կապուած էինք իրարու, յետագային կապուեցանք նաեւ թերթերով ու գիրքերով. ժամանակն է, որ կապուինք մանաւանդ անձերով: Ժողովուրդը աւելի պիտի ունենայ տեսնելու իր մտաւորականները, մտաւորականները աւելի պիտի ունենան տեսնելու իրենց ժողովուրդը: Այս փոխադարձ շըփումէն պիտի ստեղծուի ամբողջնդ շաղախը, որ մտաւորականը պիտի միացնէ ժողովուրդին, ժողովուրդը՝ մտաւորականին:

Նորնալու համար պէտք է ճամբորդել,— կ'սեն ոմանք: Մենք կրնայինք աւելցնել, թէ պէտք է ճամբորդել — չմեռնելու համար: Չմեռնելու ո՛չ թէ մարմնով, այլ հոգիով, սրտով, ջիղերով:

Ճամբորդելը իրաւունք մըն է ունեւորներուն համար, պարտականութիւն մը պէտք է ըլլայ չունեւորներուն համար: Ամէն գաղութի մէջ լայն կամ նեղ հնարաւորութիւններ կան, գոնէ տարին անգամ մը, մէկ քանի մտաւորականներ... «մարսելու»: Թերեւս ճիշդ բառը գործածած եղանք. «մարսել»՝ այստեղ պէտք է նշանակէ «ապրեցնել»: Հայ մտաւորականը դժուարամարս պտուղ մը չէ, դիւրամարս ազանդեր մըն է: Եւ չկայ գաղութ մը, որ իր բաժակ մը զարեջուրին հետ ազանդերի պէտք չունենայ...

Խնդիրը այն չէ, որ նոյն երկրին մէջ մէկ քաղաքէն միւսը տարուի մտաւորականը՝ ճառ խօսելու կամ ճառ լսելու համար: Ո՛չ, այս չէ «ոսկի կամուրջ» բառուածը: Կամուրջը այն է, որ կը նետուի մէկ երկրէն միւսը, մէկ գաղութէն միւսը, մէկ աշխարհամասէն միւսը: Ֆրանսահայ մտաւորականը, օրինակ, կամուրջ մը «շինած» չըլլար, եթէ Մարսէյլէն Լիոն երթայ կամ Լիոնէն՝ Մարսէյլ: Նո՛յնպէս, եգիպտահայ մտաւորականը ոչ կը նորնայ, ոչ ալ... կը հիննայ Գահիրէէն Աղեքսանդրիա կամ Աղեքսանդրիայէն Գահիրէ երթուդարձի տոմս մը ճարելով:

Իրական կամուրջը այն է, որ Եւրոպան կը միացնէ Ասիոյ, Ասիան՝ Ափրիկէի, Ափրիկէն՝ Ամերիկայի: Ասիկա իրաւամբ կարելի է կոչել «ոսկի կամուրջ եւ բան մըն ալ աւելի:

Արդ, «Յառաջ»ի մէջ խօսելով այս կամուրջի մասին, կը գրէր, թէ հայր եւ որդի Սէրէնկիւլեան (Հայկ եւ Վազգէն), գործնականացնելու համար գաղութէ գաղութ կապ հաստատելու, մտաւորական «ներածելու» եւ «արտածելու» ծրագիրը, հարիւր հազար ֆրանք տրամադրած են իբրեւ հիմնադրամ: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ — երբեմն կը հարցնենք մենք մեզի — 50–60 մարզիկներ կամ ոտնագնդակի թեկնածուներ մէկ երկրէն միւսը կ'երթան օդանաւով, իսկ 5–6 մտաւորականներ չեն կրնար մէկ քաղաքէն միւսը երթալ նոյնիսկ քալելով: Ժողովուրդի՞նն է յանցանքը. ո՛չ, հայ մտաւորականինն է մեղքը իր անճարութեան եւ անճարակութեան: Հայ ժողովուրդը ամէն տեղ գրկարաց կ'ընդունի իր մտաւորականները, կը պատուէ ու կը մեծարէ զանոնք, կը գուրգուրայ անոնց վրայ:

Սէրէնկիւլեանները առաջինն են, բայց վերջինը պիտի չըլլան անշուշտ: Եւ օր մը պիտի տեսնենք, որ հայ մտաւորականները եւս — հազիւ մատներու վրայ համրուելու չափ — կամրջագլուխի դեր մը պիտի կատարեն մէկ գաղութէն միւսը եւ իրենց ետին պիտի ձգեն ոտնագնդակ խաղացողները:

Կը թուի մեզի, թէ «ոսկի կամուրջ» հաստատելու գաղափարը խօսք մը չէ այլեւս, ծրագիր մըն ալ չէ, այլ կեանքի կանոն մըն է, գրեթէ գործ մը:

Այս կանոնը արդէն գործադրուելու վրայ է տեղ-տեղ մանաւանդ Հայրենիքէն Սփիւռք եւ Սփիւռքէն Հայրենիք տանող մայրուղիին վրայ: Տեսանք Հայրենի «կռունկ»ներ, որոնք Հայրենիքին ձայնը, համն ու հոտը բերին մեզի:

Տեսանք նաեւ գաղութահայ մտաւորականներ, որոնք Հայրենիքի կարօտը տարին իրենց հետ՝ Արարատէն անդին, Արարատի համար:

Դեռ վերջերս, հազիւ ամիս մը առաջ, Լիբանանէն եւ Սուրիայէն հայ ուսուցիչներու եւ հայ մտաւորականներու խումբ մը մեկնեցաւ Հայաստան, մասնաւոր հրաւէրով: Այս փոխադարձ այցելութիւնները անշուշտ դեր մը պիտի կատարեն, թերեւս նոյնիսկ կամրջագլուխներ հաստատեն ներսի Հայութեան եւ դուրսի Հայութեան միջեւ:

Չենք ուզեր նախատեսութիւններ ընել. կը գոհանանք փաստը միայն արձանագրելով: Եւ եթէ պատահի, որ այս երթ ու դարձերը ծառայեն սերտացնելու հոգեկան կապը երկրի եւ արտերկրի միջեւ, ամէնէն շատ եւ ամէնէն առաջ ուրախացողները մենք պիտի ըլլանք անպայման:

Առիթն է, որ ըսենք ու կրկնենք.— Գաղթաշխարհը Հայրենիքէն հեռու է, Հայրենի ժողովուրդէն հեռու է միշտ:

Հայրենիքը բան մը ունի՞ ըսելիք մեզի՝ «ոսկի կամուրջ»ին թեր կամ դէմ:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ԽՄԲ.— Փիէռ եւ Ռընէ Կոսէ յօդուածաշարք մը գրած են խորհրդային 16 հանրապետութիւններու մասին, ի շարս որոնց Հայաստան: Այս յօդուածաշարքը հրատարակուած է գաւառական կարգ մը թերթերու մէջ (Ուէսթ-Ֆրանս, Լա Մոնթանեը, եւայլն): Հայաստանի վերաբերող յօդուածէն մաս մը կը քաղենք հակառակ անոր որ մեծ շահեկանութիւն չի ներկայացներ սա պարզ պատճառաւ, որ Տիկին Կոսէ կը խօսի թրքական ջարդերու մասին եւ հայկական քաղաքակրթութեան: Ծանօթ է որ նոյն գրիչը քանի մը տարի առաջ ուրիշ լեզու կը գործածէր «Նիս-Մաթէն»ի մէջ, ինչպէս կ'երեւի այսօր պատճառներ ունի տարբեր կարծիք ունենալու Թուրքերու մասին: Գալով Հայերուն եւ Հայաստանի վերաբերեալ բրած լրատուութեան, եթէ հոն կայ շիտակը, կայ նաեւ ծուռը...

×

«Թիֆլիզէ՞ն կուգաք: Գեղեցիկ քաղաք է, բնականաբար գիտէք թէ Հայերն է որ կառուցած են զայն: Մենք, Հայերս, աշխարհի չորս կողմն ենք...»:

Իրաւ է, Արարատի փէշերուն, Պելժիոյ չափ մեծ, վարդագոյն խորհրդային հանրապետութեան մէջ հաւաքուած մէկ միլիոն վեց հարիւր հազար Հայերուն համար կան աւելի քան երկու միլիոն Հայեր եւս արտասահմանի մէջ, Լիբանանէն մինչեւ Քանատա կամ Խորհրդային Միութեան մնացեալ մասին մէջ: Նոյնինքն Արարատը, որուն կապուտակ երկնքի մը տակ ձիւնածածկ գագաթը իրեն կուտայ Ֆուժի Եամայի կերպարանքը, Արարատը՝ նոյնքան Հայաստանը խորհրդանշող որքան Էյֆէլի աշտարակը՝ Փարիզը, Արարատը՝ որ այնքան մօտիկ ըլլալով հանդերձ կը գտնուի սահմանին միւս կողմը աւելի դրացիին՝ Թուրքին տիրապետութեան տակ:

«Արդարեւ, կը շարունակէ Պէժեր(?), որ գեղեցիկ է եւ խնամքով հագուած, դուք անպայման Ֆրանսայի մէջ ունիք հայ բարեկամներ: Կրէկուառ Ասլանեան, Շառլ Ազնաւուրեան, կը ճանչնա՞ք [illegible]: Անցեալ տարի մայրը հոս եկած էր: Պէտք է նաեւ որ դուք հանդիպիք մեր համաշխարհային ախոյեան՝ հեռացատկող Տէր-Յովհաննէսեանի...»:

Պիտի շարունակէ՞ դեռ: Դուրս ելլա՞նք Վրացիներու չափազանցեալ հայրենասիրութենէն, իյնալու համար Հայերու հայրենասիրութեան մէջ...»:

Միայն թէ, Հայաստան չունի Վրաստանի նման սպեխաւոր հերոս մը: Ոչ մէկ Սթալին տեսանելի է այս Երեւանին մէջ, որուն անունը սակայն կը նշանակէ «տեսանելի», որովհետեւ Նոյ նահապետ իր ծովանցութեան ընթացքին առաջին անգամ զայն տեսաւ:

Այս մայրաքաղաքը կարծես թէ յանկարծակի, մէկ անգամէն ռուսական ազդեցութեան տակ խթանուած է, իր փողոցներով որոնք շրջապատուած են խորհրդա-հայկական ոճով շինուած տուներով, միաձեւ շինուածքներ, վարդագոյն եւ այլ գոյնի տուֆով, որ երկրին քարն է: Գործաւորական ընդարձակ թաղամաս մը շինարարութեան հսկայ թափի մը մէջ է: Մեզի բաւած էին արդէն, թէ ուրիշ գաղութավայրերու բոլորովին հակառակը, Ռուսերու գլխաւոր մտահոգութիւնը միշտ ալ եղած է իրենք բան մը քաշել առաջ, գործակից հանրապետութիւններու չայլօրէն տալ, որոնք յաճախ աւելի բնակարան ունին քան իրենք՝ Ռուսաստանը: Հոս կը հաստատենք թէ Մոսկուայի եւ Լենինկրատի մէջ գոյութիւն ունեցող բնակարանային տագնապը գոյութիւն չունի Երեւանի մէջ:

Բնականաբար մեզի ընկերացողներուն եւ բացատրութիւն տուողներուն հետ համաձայն գտնուելու համար, հարկ է որ ամէն բանի վրայ հիանանք... խանդավառօրէն:

Եւ սակայն, պէտք է որ մենք գտնենք ԺԷ. դարէն մնացած սա կապոյտ փոքրիկ մզկիթը, որ կորսուած է լքուած բակի մը խորը, ճիշդ գլմայը ոսկեզօծ փեղկերով բանջարեղէնի շուկային, որուն գովքը ըրած էին մեզի շատ անգամ:

Անմիջապէս որ փնտռէք, ի հարկէ կը հանդիպիք հակասութիւններու «Սփութնիք»ի Խորհրդային Միութեան մէջ, որ կը յաւակնի 2000 Թուականին հասած ըլլալ:

Բազմաթիւ այլ հակասութիւններու մէջ, պէտք է հակասութիւն մը համարել նաեւ սա յիշուած մեծ բարձրութեամբ պատուանդանը, որուն վրայ կանգնող արձանը հանուած ըլլալով հանդերձ, կը շարունակէ տիրապետել քաղաքին:

— Ո՞վ պիտի դնէք «իր» տեղը, կը

ՅՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Պատանութեանս տարիներին իմ ծննդավայրը, ձմեռնային միօրինակ տխուր օրերից յետոյ, ամառները կերպարանափոխւում դառնում էր աշխոյժ ուրախութեան վայր: Ի՞նչն էր պատճառը՝ այն, որ Մայիսից մինչեւ Սեպտեմբեր լցւում էր ամառոցներով կամ, ինչպէս այն ժամանակ էին ասում, հովեկներով: Սրանք այնքան շատ էին լինում, որ յաճախ կրկնապատկում, եռապատկում էին բնակիչների թիւը. հովեկները վարձում էին անգամ ամենայետին սենեակները, անգամ կերամիտով տանիքները՝ գէթ մի, երկու ամիս զով ապրելու համար, ու ամբողջ օրը նրանք լցնում էին փողոցները, շուկան, անտառը, Վանայ ձորը, երկաթուղու կայարանը՝ իրենց շուրջը (մանաւանդ ուսանող երիտասարդութիւնը) տարածելով ուրախութիւն, երգ, նուագ: Իսկ երեկոներն արդէն մեծամեծ խմբերով գնում էին «Արագած» այգին, կայարանի զբօսայգին եւ հրապարակը ուր մշտական երաժշտախմբերը նուագում էին ասիական ու եւրոպական եղանակներ, ուր յաճախ մեծ քաղաքներից եկած արտիստները կազմակերպում էին ներկայացումներ, համերգներ, պարեր:

Հովեկները լինում էին մեծ մասամբ Հայեր եւ շատ քիչ Ռուսներ ու օտարազգիներ: Գալիս էին գլխաւորապէս Թիֆլիսից, Երեւանից, Բաքուից եւ այլ տեղերից: Կարելի է ասել, որ ամբողջ Հայաստանում իմ համեստ ծննդավայրը գրեթէ միակ ամառանոցն էր, ուր հաւաքւում էին աւելի մեծ թւով հայ մտաւորականներ՝ ուսուցիչներ, ժուռնալիստներ եւ արուեստագէտներ:

Այդ տարիներին ամառները յաճախ մեզ մօտ էր գալիս նաեւ Իսահակեանը: Գալիս էր ոչ թէ երկար, ամիսներով ապրելու, ինչպէս միւսները, այլ գալիս էր պարզապէս իր ծանօթ ամառողների, բարեկամների մօտ, մնում էր մէկ-երկու շաբաթ եւ նորից մեկնում էր: Այդ տարիներին նա նիհար էր, նուրբ կազմով. հագնուած էր միշտ լաւ, եւրոպական նորաձեւ կոստիւմ, ընտիր ֆետրէ գլխարկ, կամ՝ կէպի, նորաձեւ գունաւոր կօշիկներ. իսկ երեկոները, երբ ամառանոցի օդը զովանում էր սովորաբար, նրան կարելի էր տեսնել՝ վրան ձիւնագոյն թիկնոց առած, մի թիկնոց, որ շատ քչերը ունէին, միայն Եւրոպայից եկած մարդիկ:

— Բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեանն է,— մատնացոյց էի՜ անում ճանաչողները: Եւրոպայից նոր է եկել...

Մենք արդէն գիտէինք որ Իսահակեանը Գիւմրեցի է, որ ապրում է, ինչպէս պատմել էին, մեծ քաղաքներում եւ Եւրոպայում, որ նրա հայրն ու մեծ եղբայրները իրենց եօթանասուն ջրաղացի մի քարի եկամուտը յատկացրել են բանաստեղծին, եւ նա ապրում է անկարօտ ու երգեր գրում:

Գրեթէ ամէն երեկոյ, երբ ռոտոնդում երաժշտախումբն սկսում էր իր նուագը՝ Իսահակեանը թիկնոցն ուսերին, ձեռնափայտը ձեռին, մի-երկու բարեկամի կամ ընկերոջ հետ բարձրանում էր վեր՝ երեկոյթներին, ներկայացումներին կամ պարերին ներկայ լինելու: Յիշում եմ նրան աւելի պարերի ժամանակ: Նա ինքը այդպիսի տեղերում չէր պարում, ի հարկէ, բայց սիրում էր ժամերով նայել պարողներին, երբեմն եւ խրախուսել ծափով ու խօսքով: Սիրում էր յատկապէս հայկական ժողովրդական պարեր, ու պատահում էր, լաւ պարողին խնդրում էր կրկնել:

— Եկ'էր, ջանս, եկ'էր — ասում էր նա Պոլսահայերի լեզուով պարողի կամ պարուհու ձեռքից քաշելով:

Եւ երբ պարողը կատարում էր նրա խնդրանքը՝ Իսահակեանը ծափով, հրճուանքով հետեւում էր նրան եւ վերջում շնորհակալութիւն յայտնում:

Այդ պահերին Իսահակեանն ինձ թւում էր շատ զուարթ, շատ կենսուրախ մարդ եւ ես տարակոյսով մտածում էի, թէ հապա ինչո՞ւ իր բանաստեղծութիւնների մէջ այնքան «ախ ու վախ» եւ «դարդ» ունի: Մարդու եւ նրա ստեղծագործութեան տարբերութիւնը շատ մեծ էր, ուստի եւ երբեմն թւում էր ինձ թէ այդ տխուր բաները՝ «դարդս լացէք, սարի ամպեր», «Սիրեցի եարս տարան» եւայլն — նա չի գրել... Երբեմն էլ մտածում էի՝ հեռաքրքիր կը լինէր իմանալ, թէ ուրախ մարդ լինելով, ինչո՞ւ այդպիսի տխուր բաներ է գրել... Բայց մի այդպիսի հարցում անելու համար մարդ պէտք է ոչ միայն ծանօթ, այլ եւ մտերիմ լինէր բանաստեղծին: Անենք, նոթ էլ լինէի, հազիւ թէ համարձակւէի, մանաւանդ որ մտածում էի, թէ դրա պատճառները երեւի շատ խորն են եւ հին. անհասանելի ինձ, մերժում էի... Ի՞նչ բան էր սէրը իր բովանդակ էութեամբ՝ ես բացատրել չէի կարող, քանի որ սէրը տակաւին ծանօթ չէր ինձ:

Բայց շրջապատս դիտելով, նկատել էի, որ սիրահարուած մարդիկ կամ շատ ուրախ են լինում, կամ՝ շատ տխուր... Մի խօսքով՝ այդ ժամանակ սէրն ինձ համար շատ բարդ երեւոյթ էր եւ ոչ մի անձնական ծանօթութիւն չէր օգնի այդ գլխաւորը պարզելու: Ուստի եւ իսահակեան մարդը եւ նրա պոէզիան մնում էին ինձ համար առեղծուած:

ՍՏ. ԶՈՐԵԱՆ

(1 – Շար.)

հարցնենք ուսանողուհի Մելանիի որ մեր առաջնորդն է: Դարձեալ Լենի՞ն մը: Խրուշչե՞ւ...

— Ես չէ որ պիտի վճռեմ, կը պատասխանէ Մելանի նեղուած: Բայց Անաստաս Միկոյեանը արժանի է:

Ոչ մէկ ժողովուրդ չի կրնար ունենալ աւելի ներկայանալի հերոս մը:

Նախ, անխուսափելի է որ խորհրդային կառավարութեան մէջ գտնուող միակ Հայը դառնար Առեւտուրի Նախարար: Յետոյ, իր պեխերուն մէջ մխրճուած սրբածայր քիթով, իր խայթող լեզուով, իր կտրուկ վերաբերմունքով եւ իր անխախտական ճարպիկութեամբ, Միկոյեան այն անձն է որ կրցաւ վերապրիլ 1918էն ի վեր, երբ 26 բոլշեւիկ քաղաքական կոմիսարներ (որոնց կարգին իր եղբայրը) Պաքուի մէջ գնդակահարուեցան Անգլիացիներու կողմէ եւ ուր ինք եղաւ միակ խնայուողը, մինչեւ ապաստալինացումը:

Կարելի՞ է արդեօք աւելի լաւ ներկայացնել ժողովուրդ մը, որ Հրեաներու պէս պատմութիւնը անդթօրէն չարչարեց 2000 տարիներէ ի վեր եւ որ կրցած է իր կարգին վերապրիլ:

Վտանգաւոր դիրքով մը հաստատուած բլլալով Կովկասի եւ Կասպից ծովի միջեւ, Եւրոպայի եւ Ասիոյ քառուղիին վրայ, մնալով նոյնքան Թշնամական Քրիստոնէութեան եւ Իսլամութեան միջեւ, Հայաստան ամէն ժամանակներուն ալ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի զինուորական եւ տնտեսական պատերազմներուն դաշտը, միշտ ալ սակայն յաջողելով օգտուիլ իր գոյութեան ընթացքին արժէքաւոր ախոյեաններէ:

Աշխարհի առաջին քաղաքակիրթ ժողովուրդներէն մէկը, Քաղդէացիներու նախկին Թագաւորութիւնը՝ Ուրարտուն, Բաբելոնէն եւ Ասորեստանէն ի վեր չէ դադրած զոհը ըլլալէ Պարսիկներուն, Մեդացիներուն, Յոյներուն, Հռոմէացիներուն, Թուրքերուն, Վրացիներուն, Արաբներուն, Մոնկոլներուն, Բիւզանդացիներուն, Թիւրքմէններուն, Քիւրտերուն, Ռուսերուն, անոնցմէ վատթարագոյններուն՝ Տարիուսի, Աղեքսանդրի, Լենկթիմուրի կամ Ապտիւլ Համիտի:

Իրենց մեծ դարաշրջանը եղած է Տիգրան Մեծի իշխանութիւնը, Քրիստոսէն դար մը առաջ:

Եւ այսպէս, ահա, ապշանքով կը տեսնուի որ՝ ազգ մը որ առակ էր անկախ ըլլալու, գործնականապէս դադրած էր երբեւ Պետութիւն գոյութիւն ունենալէ 428 թուականէն ի վեր:

Պէտք չէ զարմանալ ուրեմն, որ Թուրքական դարչելի ջարդերէն ետք որոնք երկուքէկէս միլիոն Հայերէն մէկուկէս միլիոնը ոչնչացուցին, Ռուսերուն ընծայած ընկերակցութիւնը իրենց թուէր ապաստարան մը, կամ ամէն պարագային, երբեւ քաղցր ու տանելի գերութիւն մը:

Զոհուած մեծ ժողովուրդներու երազին իրականացումն էր որ Մոսկուա իրենց կը շնորհէր 1920ին: Եւ Խորհրդային Միութեան կազմութիւնը զոր ընդունեցան, իրենց կ'ապահովէր, «անկախութեան» հետ միասին, իրաւունքը ունենալու իրենց սեփական դրօշակը, իրենց կառավարութիւնը, կուսակցութիւնը (անշուշտ համայնավար), իրենց գերագոյն խորհուրդը իրենց կողմէ ընտրուած, վերջապէս պետականութեան մը բոլոր տուեալները:

Եթէ 1920ին Իրլանտա եւ Պաղեստին դրացի եղած ըլլային Խ. Միութեան, ո՞վ կրնար ապահովեցնել թէ անոնք այսօր ընկերվարական հանրապետութիւններ պիտի չըլլային»:

×

Կոսեները ուրիշ բաներ ալ կը պատմեն: Կոնեաքի մասին կը խօսին, ապա գերակայութեան զգացում վերագրելէ ետք այս ժողովուրդին որ հին հիանալի գրականութիւն մը ունի, որ այբուբեն մը ունի 396էն ի վեր, ունեցած է փիլիսոփաներ, բանաստեղծներ, պատմաբաններ, կը հասնի այն եզրակացութեան թէ հոն ապրողները «շատ գոհ են իրենց ճակատագրէն», որովհետեւ 15 դարէ ի վեր, այս անգամ բռնակալ մը գտած են միւսներէն քիչ մը աւելի լաւ:

ԴՐՈՇՄԱՍԷՐՆԵՐՈՒ ՍԻՒՆԱԿԸ

ԴՐՈՇՄԱՍԻՐՈՒԹԻՒԸ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ Է ԵՒ ԻՆՔՆԱԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱԶԴԱԿ ՄԸ

Մեր նախորդ գրութեան մէջ ըսած էինք թէ ամէն հաւաքածոյ կազմող դրոշմասէր (ֆիլաթէլիսթ) չէ անպատճառ: Դրոշմասիրութիւնը պարզ փափաք մը, ցանկութիւն մը չէ, ինչպէս կը կարծեն շատեր: Ի հարկէ, ամէն մարդ կարող է գնել եւ հաւաքել դրոշմաթուղթեր, եւ զանոնք զետեղել հաւաքածոյի մը մէջ: Պէտք չէ մոռնալ սակայն որ այս ամէնէն հասարակ գործողութեան ետեւը ծածուկ դռնակ մը կայ. երկար փորձառութիւն պէտք է այդ դռնակը բանալու եւ անոր գաղտնիքներուն թափանցելու համար:

Շատեր, հետաքրքրութենէ մղուած, ուրիշներ գիտուածի բերումով, դրոշմասէր կը դառնան. յետոյ, շահագիտութեան ոգին կը սկսի արթննալ իրենց մէջ, եւ ի վերջոյ, կը կապուին անոր խաղամոլի մը կիրքով: Աշխատաւոր մը կամ գործատէր մը իր հանգստի ժամերուն հաճոյք կը զգայ աչքէ անցընել իր հաւաքածոն: Նախագահ Ռուզվելթ, ի՛նչ ճամբորդութիւն ալ որ ընէր, իր հաւաքածոներէն մէկը հետը կ'առնէր եւ անոնցմով զբաղիլը հաճելի զբօսանք մը կը նկատէր:

Տարիներ վերջ, դրոշմասէրը, տեսնելով դրոշմաթուղթերու շարունակական վերելքը, շահու աղբիւր մը կը նկատէ զանոնք, ու կը գոչէ. «Ահա՛ լաւ տեղաւորուած դրամ մը»: Ասիկա օգտապաշտական, նիւթական ընդհանուր տեսակէտն է միայն: Կայ նաեւ խնդրին հրահանգիչ կողմը: Ահա թէ ի՛նչպէս:

Անհատ մը, երբ դրոշմասիրական նպատակով հաւաքածոյի մը կը մօտենայ, առաջին անգամ նախակրթարան մտնող աշակերտի մը կը նմանի, միտքը բոլորովին ազատ, առանց որոշ ծանօթութիւններու, դրոշմասիրական դատողութիւնն ալ գրեթէ անգոյ: Բայց, երբ կը սկսի քանի մը դրոշմաթուղթ իրարու քով բերել, միտքն ու զգայնութիւնը երթալով կը զարգանան. դրոշմաթուղթերը ուսումնասիրելու կերպը մասնագիտութիւն մը կը դառնայ իրեն համար, քննադատական ոգին ալ կ'արթննայ իր մէջ: Գեղեցիկ դրոշմաթուղթի մը տեսքը հրճուանք կը պատճառէ իրեն. իր անհատական դատողութիւնն ալ ի յայտ կուգայ: Ճշմարիտ դրոշմասէր մը անհրաժեշտօրէն պէտք է ունենայ այս յատկութիւնները, իր հաւաքածոյին շահեկանութեան եւ արժէքին համար:

Դրոշմասէրին հետաքրքրութիւնը կանգ չառներ հոս. «Ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ...»ներու պատասխանը կը ջանայ ինքնիրեն տալ. փորագրութիւնը, տպագրութեան կերպերը, գոյներուն ներդաշնակութիւնը, թուղթը, դրոշմաթուղթին հրատարակութեան պատճառը եւ անոր վրայ գտնուող հռչակաւոր անձի մը նկարը իր ուշադրութիւնը կը գրաւեն: Այն ատեն, ստիպուած, կը դիմէ պատմական աղբիւրներու, ծանօթանալու համար դրոշմաթուղթին վրայ նկարուած մեծ մարդոց կեանքին եւ արժանիքին: Այս կերպով, դրոշմասէրը տակաւ առ տակաւ կ'ամբարէ իր ընդհանուր զարգացման նպաստող ծանօթութիւններ: Ասիկա է պատճառը որ դրոշմասիրութիւնը կարելի է նկատել գիտութիւն մը, եւ միանգամայն, ինքնազարգացման սատարող գրաւում մը: Հոս, պզտիկ մանրավէպ մը:

Քանի մը տարի առաջ, Բարձրաստիճան սպայ մը կը պատմէր ինծի թէ սպայակոյտի ժողովի մը մէջ, որ ռումանական հարցով կը զբաղէր, սպարապետը հարցուց իր ստորադասներէն մէկուն թէ երբէ՞ն ի վեր Թագաւորութիւն է Ռումանիա: Ներկաները իրարու նայեցան, առանց կարենալ պատասխան մը տալու: Ի վերջոյ, մէկը ըսաւ «1865ին պարզ իշխանութիւն մըն էր, գլուխ ունենալով իշխան Աղեքսանդր Ժանը, եւ 1881ին է որ սկսաւ Թագաւորութիւնը՝ Կարոլով»: Մեր բարձրաստիճան սպան է որ կրցած էր տալ պատասխանը, որովհետեւ դրոշմասէր էր. ռումանական դրոշմաթուղթերու հաւաքածոյ մը կազմելու առթիւ էր որ սորված էր այս երկրին պատմութիւնը:

ՀՐԱՆԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ նահանգապետ Սայիտ Սէյյէտի այցելեցին Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Ղեւոնդ Ս. Արքեպիսկոպոս, Ճեզիրէի Առաջնորդական փոխանորդ Գերշ. Տ. Տաճատ Ս. Արքեպիսկոպոս եւ Մ. Նահանգներու եւ Քանատայի Հայոց Առաջնորդ Գերշ. Տ. Հրանդ Ս. Արքեպիսկոպոս: Նահանգապետին հետ տեսակցութիւնը տեւեց մօտ կէս ժամ, սիրալիր եւ ջերմ մթնոլորտի մէջ: Սրբազան հայրերը շնորհաւորեցին նոր նահանգապետ Սայիտ Սէյյէտը, եւ իր պաշտօնին մէջ յաջողութիւն մաղթեցին, ինչպէս նաեւ բարգաւաճում ու յառաջում վերելք՝ սուրիական հանրապետութեան: Նահանգապետը վեր առաւ հայ ժողովուրդին առաքինութիւնները եւ յայտնեց թէ շատ օգտակար եղած են Հայերը այս երկրի յառաջդիմութեան համար:

ՀԱԼԷՊԻ Հ.Մ.Ը.Մ.ի տարեկան մեծ քերմէսը, միութեան դաշտին վրայ պսակուեցաւ բացառիկ յաջողութեամբ: Հայ ժողովուրդը խուներամ փութացած էր իր մասնակցութիւնը բերելու այդ մեծ ձեռնարկին, քաջալերելու համար իր մարզական մեծ միութիւնը:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ յանկարծամահ եղած է Անդրանիկ Ներսէսեան, բնիկ Մարաշցի: Սիրուած անձնաւորութիւն մը Լիբանահայ գաղութէն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Միւնխէն քաղաքին մէջ հիմնուեցաւ հայկական նոր գաղութ մը: Նորաստեղծ այս համայնքը արդէն ունի իր վարչութիւնը, որուն մաս կը կազմեն հայրենասէր, գործունեայ զանազան մասնագիտութեան տէր մարդիկ: Համայնքը կոչուած է նպաստելու գլխաւորաբար Միւնխէնի մէջ բնակող երկու հարիւրէ աւելի Հայերու մշակութային, կենցաղային, բարոյական պահանջներու բաւարարման գործին:

Պէտք է նշել, որ նորաստեղծ հայկական այս համայնքը գրեթէ ութսուն տոկոսով բաղկացած է երիտասարդներէ, որոնք տարբեր երկիրներէ եկած են Արեւմտեան Գերմանիա՝ ուսանելու եւ կամ զանազան մասնագիտութիւններ ձեռք բերելու նպատակով:

Գաղութի վարչութեան ներկայացուցչի հաղորդումով՝ ծրագրուած է Միւնխէնի մէջ կառուցանել փոքրիկ եկեղեցի մը, որուն կից պիտի բացուի նաեւ դպրոց, մասնաւորաբար հայ լեզուի համար:

ԱԽՈՅԵԱՆ ՀԱՅՐԸ

Սէուտական Արաբիոյ Թագաւորը մէկ օրուան մէջ վեց անգամ հայր եղած է: Արդարեւ, նոյն օրը իր 100 կիներէն եւ հարճերէն վեցը ծննդաբերած են:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (116)

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

— Ամենեւի՛ն, օր մը, ժամ մը, վայրկեան մը չեմ կրնար կենալ: Այդ տառապանքը կը խեղդէ զիս: Երթամ, Հայրիկ ջա՛ն, երթամ հայրենի օճախիս մէջ հանգիստ կեանք վարող այդ հրէշ մարդուն քունը խռովելու, երթամ իմ բնատնեկիս արցունքները թոյն ընելով անոր հացին մէջ խառնելու: Երթամ որ արիւնի տեղ արիւն թափեմ ու այնպէս փակեմ աչքերս: Ա՛յս է բոլորը: Ասկից անդին մեռած եմ:

Աւազակապետը լուռ էր եւ խորին անձկութեամբ մտիկ կ'ընէր: Հասկցաւ թէ այդ անձը Լեզք գիւղին մէջ բնակող ընտանիքին պաշտելին էր, աքսորուած կուսակալին նենգաւոր դաւադրութեան պատճառաւ: Միեւնոյն ատեն հասկցաւ թէ իր հայրենի օճախին մէջ հանգիստ կեանք վարող Ալի աղա անուն Թուրքին սպաննուած ըլլալը չէր գիտեր ան:

Արդ, տեսնելով որ անդրդուելի կը մնար ծերունի Սեպուհ իր որոշումներուն մէջ, Հայոց Հայրիկը այլեւս չառարկեց. միայն թէ նշանացի ձեւով հասկցուց որ դուրս ելլէ ու սպասէ:

Երբ մեկնեցաւ ան վեհարանէն, Աւազակապետն ալ քիչ մը տեսակցելէ վերջ հրաժեշտ առաւ ու մեկնեցաւ:

Մինակը նորէն հայրենիք վերադարձաւ եւ Արարուց ապստամբանը ապաստանեցաւ: Օր մը Միրօ ախպոր հանդիպեցաւ որ ծովեզերքը իր նաւուն մէջ նստած էր:

— Աւազակապետ, ո՞ւր էիր այսքան ատենէ ի վեր, բացագանչեց Միրօ ախպար:

— Պարսկաստանէն Ռուսաստան, անկէց ալ հոս:

— Միրօ ախպար, հիմա դուն զիս անմիջապէս Արտամիտ պէտք է տանիս, կարեւոր գործ մը ունիմ, ըսելով նաւը ցատկեց Աւազակապետը եւ իսկոյն ճամբայ ելաւ:

— Իմացա՞ր արդեօք, թէ անձնուէր Տէր Օհան ամիս մը առաջ օրերը ձեզի տուաւ, չկրնալով ծերութեան տարիներուն մէջ բանտին տառապանքը կրել:

— Բանտարկուա՞ծ էր:

— Այո՛, նախ Կտուց անապատի վանքը փակուած էր, յետոյ կառավարութեան որոշմամբ բանտարկութեան կը դատապարտի: Ա՛խ, կ'ըսեն թէ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանն է պատճառը: Իբր թէ Տէր Օհան չէ անսացեր իր հրամանագրին ու վանքէն տուն եկած է. անոր համար օրինական տրամադրութեանց դիմելու հարկադրուած է եղեր: Հոգին աւանդելու մօտ հիւանդանոց փոխադրուած է: Շատ անշուք կերպով կատարուեցաւ այդ ազգանուէր եկեղեցականին թաղումը: Հայկատակ Առաջնորդը կէս մը գոցելով, կէս մը մէկդի ձգելով, քանի մը վայրկեանի մէջ օծումը վերջացուց: Բարեբախտաբար, մեռած ատեն բարի քահանայ մը գտնուած է քովը, որուն ըսած է. «Թաղել տուր զիս 1895ի մարտիրոսներու անյիշատակ գերեզմանին մէջ...»: Ու այդ քահանան լիովին կատարեց հանգուցեալին իղձը: Հիմա իր սիրելի Վանականին քով կը գտնուի:

Արցունքը սկսաւ հեղեղի պէս թափիլ այդ մեծ մարդուն աչքերէն: Լուռ էր ան. կերպարանքը դառնութեան ու կսկիծի մէջ կ'ամփոփուէր:

— Օրհնեալ ըլլայ յիշատակդ, մրմնջեց Աւազակապետը:

Նաւը հասած էր Արտամիտ կոչուած գիւղը, որ բարձրադիր բլուրի մը ստորոտը կառուցուած գիւղ մըն է: Հոս անուանի պտուղ մը կայ, Արտամետու խնձորը, որուն թէ տեսքը, թէ մեծութիւնը եւ թէ համը գերազանցօրէն գեղեցիկ է: Բնակիչներուն մեծ մասը Թուրք եւ մնացեալը Հայ ու Քիւրտ են:

— Միրօ ախպար, ես Արտամիտ կ'երթամ, ըսաւ Աւազակապետը: Դուն մի սպասեր: Եթէ Աստուած ողջութիւն տայ, քիչ ժամանակէն դարձեալ զիրար կը տեսնենք: Այս գործը շարունակէ: Կարելի է պէտք ունենանք նորակազմ զինակիր խումբին համար:

Ու նաւէն դուրս ելլելով Արտամիտ գիւղին մէջ յառաջացաւ:

Գիւղին մէջ Վէլի աղա անունով Թուրք մը կար, որ ազդեցիկ ու խօսքը տեղը մէկը ըլլալով, վերջին կոտորածներուն շնորհիւ հարստացած ու մեծաւորի կարգն անցնելու բախտը ունեցած էր:

Վէլի աղա մին էր այն զարշելի տիպարներէն, որոնք ամէն չարագործութիւն, ամէն ստորնութիւն, մէկ խօսքով՝ ամէն անբարոյականութիւն ծածկելու հնարքը գիտեն: Անշան ու աղքատ ընտանիքի կը պատկանէր եւ սովորաբար Հայերու դռնէն կը ճարէր իր ապրուստը: Տարիքը քառասունի կը մօտենար երբ երկրորդ անգամ ամուսնացաւ առաջին կինը տունէն վռնտելէն ետք: Բայց հոգիով չար այս մարդը հասկցաւ թէ վերջին կինը բաւական դրամ ունէր, ատոր համար մտադրեց թունաւորել զայն: Յաջողեցաւ՝ առանց նշան մը ցոյց տալու, եւ ապահովեց հանգիստ ապրուստ: Գնեց վեցհարուած մը եւ գաղտնի կերպով մտաւ հարուստ աղայի մը տունը, սպաննեց զայն եւ գողցաւ անոր դրամները:

(Շար.)

Այրի Տիկին Զապէլ Տէտէճեան եւ զաւակները Վարդանոյշ եւ Պերճուհի, Պ. Լեւոն Տէտէճեան եւ զաւակը Պերճուհի, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ասլանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մարթա Ինճէյեան եւ ընտանեկան պարագաները կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, փեսին եւ ազգականին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս շաբաթ, Սեպտ. 1, ժամը 10,45ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Պոմոն — 4 ՍԵՊՏ., երեքշ. կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ:

Պուլվար Օտտօ — 5 ՍԵՊՏ., չորեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին:

Մարսէյլ-Քաղաք — 6 ՍԵՊՏ. Հինգշ. կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը:

Կրեւոր օրակարգ.— զեկուցում, դպրոցներու վերաբացում, վարչութեան ընտրութիւն:

Ներկայ կ'ըլլայ Միութեան գործավարը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ Նիսի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒԷՆԵԱՆԻ
(Սամաթիացի)
եւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻԱՆԵԱՆ
(Նիկոմիդիացի)

յիշատակին: (Մեռած են նոյն օրը, նոյն ժամուն եւ թաղուած նոյն գամբարանին մէջ Տրակինեան):

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 - 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ոսկան Այվազեան, Բաբերդի Վարզահան գիւղէն: Կը կարծուի որ Հայաստան կամ Ռումանիա է: Գրել.—

GARABEDIAN
10, Ch. de la Bedoule
LA GAVOTTE (B. du Rh.)

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ց. Կապ. Կաչի Պոմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Մխիթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Սեպտեմբեր 29ին:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին 65րդ տարեդարձը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

ՔԻՒԺ-ԼԷ-ՓԷՆ, Թուլոնի ճամբուն վրայ:

Սեպտ. 9՝ կիրակի ամբողջ օրը

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները անյապաղ պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքառները:

Պոմոնէն Խանասորի տօնակատարութեան երթալու համար նախօրօք արձանագրուեցէք Յովհ. Պանտիկեանի, Վաղ. Տէր-Վարդանեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մօտ, եւ մեկնումի առաւօտը՝ Սեպտ. 9ին, Պառ տը լա Ռոքոնտ: Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամ 8ին: Վերադարձ երեկոյեան 8ին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ
Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ

խոհանոց, ճաշարան, ննջասենեակ, սթիւտիօներ, անկողնի կազմածներ, հիւրասրահ, կահաւորման կերպասներ, եւայլն, կ'առնուին՝

Goussainville Mobilier

MAISON R. TACVORIAN

1, Avenue Jacques Potel
2, Avenue de la Concorde
GOUSSAINVILLE (S. et O.)

La petite Boutique aux plus grandes possibilités

Վճարումի մեծ դիւրութիւններ. հիւանդութեան պարագային՝ ապահովագրութիւն:

Livraison gratuite